

Catena aurea angelici Tho me adnatis ī euãgeliū Joãnis ex receptiſſimis eccłie doctorib⁹ miro artificio ꝯcīnata iuſſu ſummi pōtificis vrbani q̄rti op⁹ plane nr̄a laude ſupꝉ⁹ op⁹ iuſſione dignū nuper cāpeſtri examine politum ac duplici regeſto illuſtratū.

✠

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Ad lectorem.

¶ Si alias: nūc maxime te inuitamus lector cā-
didule vt hunc codicillū ſumma prehenſuȝ mun-
dicie gnauiter legas ac reuerēter inibi auditurꝰ
diuum Joannem angelicum altiuolum de ſacro
ſancta deitate. de verbi ineffabili generatiōe. de
verbis increati verbi ſacroſanctis. de operibus
chriſti cardinalibus ſuperna facundia differen-
tem. Auditurus identidem diuum Thomam
ſummates quoſqꝫ doctores ad id euangelij velu-
ti ad celeſte ſymposium inuitantē vbi dum opti-
mum quemqꝫ ne aſymbolis aſſederit differen-
tem audiuit pulchram ſanctus doctor inſtruit
menſam. Huc ergo aſſide dignus conuiua et
hos panes propoſitionis mundus alioquin ſa-
lubriter mande.

¶ Cathalogus doctorū in hoc opere citatorum.

Dyoniſius.
Origenes.
Ciprianus.
Athanaſius.
Chryſoſtomus.
G. Nazianzenus.
G. Nicenus.
Baſilius.
Hylarius.
Hieronymus.
Ambroſius.
Auguſtinus.
Cyrillus.
Didimus.

Epiphanius.
Theophilus.
Seuerianus.
Gregorius.
Leo papa.
Grecus. N.
Thytus. N.
Maximus.
Iſidorus.
Remigius.
Rabanus.
Alchuinus.
Beda. P.

¶ Ex horum ore nectareo velut limpidiſſimo fonte clarum diuine ſapientie flumen per verbum incarnatum reuelate: perpetuo meatu diſcurrit omnium ſecum trahens celeſtium merciū theſaurum vt necubi iotha deſit aut ſillaba: quin remotis doctorum vocabulis Thomā ſolum credas diſſerentem.

Tabula alphabetica ſuper Jo.

¶ Repertoriū ſententiarum precipuarū operis mere diuini ſcʒ Commentarij aurei diui Thome aquinatis in euangeliū beati Joānis vbi quis iniectis ocellis mox literario ordine dignoſcat vbi preclariora queqꝫ ſint reposita.

Apochrypha refelluntur. 16.
Agni dei myſteriū. 16.
Angeli vidēt deuʒ. 12.
Allegoria ſerpētis. 21.
Allegoria templi. 27.
Anagogia templi. 27.
Amor dei magnus. 31.
Anagogia de ſpiritu. 29.
Aduentus chriſti duplex. 32.
Allegoria conceptionis. 27.
Anagogia fontis. 31.
Allegoria ſamaritane. 31.
Adoratores veri qui. 40.
Anagogia montis. 40.
Anagogia meſſorum. 43.
Antichriſti aduentus. 56.
Ambitio taxatur. 56.
Altaris acceſſus qualis. 65.
Aduentus chriſti ratio. 47.
Amen non tranſfertur. 81.
Apoſtoli aſſueti triſtibus. 134.
Amicus dei qualis. 129.
Angeli predicatores. 22.
Apparitio ſpiritus ſancti. 18.
Amor patrie celeſtis. 128.
Apoſtolorum diuiſio. 166.
Anagogia viſionis. 136.
Amicus deo quis ſit. 129.
Allegoria parturientis. 135.
Apoſtoli parcius educati. 145.
Arriani exſibilantur. 138.
Amoris chriſti puritas. 144.
Apoſtolorū electio de mundo. 142.
Adam vbi ſepultus. 152.
Accuſatio chriſti. 148.
Allegoria negationis. 149.
Allegoria de aure. 145.

B

Bethanie due. 15.
Bethanie typus. 15.
Bonis tropologia. 26.
Baptizati apoſtoli. 36.
Beneficium ſacramenti. 65.
Benigna conſolatio. 133.
Benedictio abrahe. 133.
Beatitudinis anagogia. 136
Beata dei viſio. 136.
Beatitudinis gaudium. 137.
Beatitudinis ſtabilitas 137.
Benignitas ſpiritus ſancti. 130.
Bonitatis ſpiritus. 130.
Baptiſmus trinitatis. 17.
Baptiſmi inſtitutio. 18.
Baptiſmi confirmatio. 17.
Beatitudinis merces viſio. 120.
Bonus ſeruus quis. 128.
Baiulator crucis chriſtus. 146.
Bene viuere in chriſto. 89.
Bene viuere quomodo oportet. 81.
Bene notanda verba. 102.
Bis aduenit chriſtus. 90.
Bene loqui quomodo oportet. 99.
Boni paſtoris fortuna. 93.
Bonus paſtor chriſtus. 93.
Baculus paſtoralis. 93.
Baculus impiorum qualis. 46.
Benedictio diuina qualis. 133.

C

Cautio errorum. 5.
Comparatio verbi duplicis. 2.
Comparatio ieſu ꝛ ioannis. 13.
Chriſtus medius dicitur. 15.
Calciamenta chriſti. 55.
Chriſti et moyſi comparatio. 14.
Comparatio duarum virtutū. 30.
Confeſſionis vtilitas. 33.
Confeſſio duplex. 33.
Confeſſio ioannis de chriſto. 34.
Chriſtus deus verax. 34.
Chriſtus natus et miſſus. 72.
Contrarietas ſoluitur. 71.
Chriſtus ſamaritanus. 85.
Creature deum orant. 120.
Creature deum laudant. 120.
Charitas comparatur arbori. 127.
Cathalogus apparitionum. 163.
Chriſtus ſermo patris. 139.
Cautela fidei. 138.
Chriſti oratio qualis. 135.
Chriſti traditio. 135.
Chriſtus verus amator. 144.
Chriſti ex patre natiuitas. 137.
Clarificatio chriſti. 138.

Chriſti gloria notatur. 139.
Chriſtus quare illuditur. 150.
Chriſti ſententia impletur. 147.
Conſenſus euangelicus. 147.
Chriſti regnum quale. 148.
Crucifixio ieſu. 152.
Calicis chriſti myſterium. 145.
Comprehenſio ieſu. 145.
Concordia euangelij. 151.

D

Deus quomodo trahit hoīes. 8.
Deitas vna in perſonis. 4.
Deitas verbi. 5.
Deus eſt in mundo. 8.
Doctrina pulcherrima. 26.
Duo mirabilia. 29.
Diſcipulorum zelus. 33.
Diſpenſatio ieſu. 36.
Dilectio patris ad filium. 35.
Dignitas centurionis. 45.
Deo omnia facilia. 57.
Dies domini duplex. 86.
Diuerſitas penarum. 129.
Diabolus foras miſſus. 132.
Denarij allegoria. 19.
Duplex apparitio. 17.
Doctrina ſpiritusſancti. 124.
Documentum fidei. 138.
Dilectionis chriſti ardor. 144.
Dubium explicatur. 135.
Diſtinctio perſonarum. 140.
Duplex generatio. 140.
Dubitatio pulchra. 146.
Diligentia pilati. 150.
Duplex natiuitas chriſti. 149.
Diſcutitur veritas. 149.
Deitatis teſtimonium. 89
Dei gloria viſa. 101.
Dierum myſterium. 95.
Dulcedo verborum chriſti. 100.
Deitatis teſtimonium. 89.
Diſpenſatio pia chriſti. 101.

E

Eternitas deo propria. 3.
Eternitas verbi. 3.
Excellentia ioannis. 1.
Error refellitur. 12.
Error heraclionis. 14.
Exempla humilitatis. 16.
Effectus mortis chriſti. 31.
Error ſamaritanorum. 40.
Exemplo ieſu docemur. 45.
Euchariſtia eſt manna. 64.
Equalitas patris et filij. 80.
Exemplum dignationis. 22.
Eccleſia caput chriſti. 126.
Euangelium ioannis vnde. 165.
Euangelium ioannis vltimū. 166.
Exordium paſſionis. 143.
Eſſe cum deo quid. 143.
Electio apoſtolorum. 142.
Explicatur queſtio. 141.
Error ſcriptoris. 151.
Emulorum malicia. 90.
Enceniorum tropologia. 96.
Expoſitio myſtica. 94.
Euchariſtie ſacramentum. 64.
Electorum numerus. 126.
Electi qui a deo. 126.
Eleuatus chriſtus quomodo. 164.
Eleuatus in celū quomodo. 164.
Eccleſia domus dei. 19.
Eccleſie vnitas. 201.
Eccleſia fundata in chriſto. 31.
Eccleſia duplex. 31.

F

Filiatio perfecta que. 9.
Filius dei quomodo dictus. 9.
Filiatio dei duplex. 12.
Figura eccleſie. 37.
Frugalitas ieſu. 37.
Figuratio ſabbati. 48.
Figura baptiſmi. 46.
Future vite anagogia. 53.
Filius quomodo ſignatus. 60.
Fides vera exprimitur. 61.
Feſtum chriſti paſſio eius. 70.
Fides alta eſt. 61.
Fidei materia qualis. 61.
Fides eſt intellectus principiū. 69.
Filius verbum dicitur. 85.
Fides credere qđ non vides. 81.
Fides confirmatur. 81.
Finis noſter infinitus. 135.
Fides perfecta de filio. 136.
Fidei diſcretio. 132.
Fucus hereticorum. 133.
Fici ſignificatio. 21.
Fratres domini qui. 24.
Futura cognitio trinitatis. 123.
Fidei merces viſio. 123.
Fidei vere laus. 125.
Fidei firmitas. 138.
Fides fit veritas. 138.

Felicitas eſſe cum deo. 143.
Flagellatiõis chriſti effectus. 149.
Forma penitentie. 102.
Fides vna omniũ temporum. 93.

G

Generationis diuine ſimilitudo. 2.
Grammatica contentio. 4.
Generatio verbi qualis. 2.
Gratia duplex in chriſto. 11.
Gloria chriſti viſa. 10.
Generatio duplex. 20.
Gratia paruulorum. 29.
Gratia largiſſima. 46.
Gentiliũ conſuetudo. 44.
Gradus in fide. 45.
Galileorum obſtinatio. 44.
Gaudium conſcientie. 62.
Gratie commendatio. 63.
Gratia per ieſum. 78.
Galileus ieſus dictus. 75.
Guſtus felicitatis. 88.
Gloria dei immenſa. 88.
Gaudiũ mundi. 35.
Gratie commendatio. 126.
Gratia et gloria a deo. 127.
Gratia datur humilibus. 127.
Glorioſorum corporum natura. 163.
Gloria chriſti reſurgentis. 166.
Gladius vnde petro. 144.
Gloria chriſti qualis. 139.
Generatio et generatio. 140.
Gratia prophetie indignis. 103.
Gloria dei viſa. 101
Gentilium virtutes quales. 92.

H

Homo vocatur caro. 10.
Homo natura fragilis. 11.
Hominum ſors duplex. 11.
Hominũ quid fieri poſſit. 12.
Hieroſolyme tropologia. 26.
Hieroſolyme excellentia. 26.
Hieroſolyme ſanctitas. 26.
Hyſtorica expoſitio. 57.
Heres verus chriſtus. 57.
Heredes quomodo nos. 57.
Hore ſexte allegoria. 57.
Hereticorum collatio. 52.
Hortatio moralis. 54.
Hortatio alia moralis. 57.
Humilitatem deus eligit. 69.
Hereſis damnatur. 74.
Hereſis exploditur. 78.
Hereſis apollinaris. 79.
Hereſis arrianorum. 86.
Hereſis manicheorum. 84.
Homines auidi futurorum. 134.
Hydriarum intelligentia. 23.
Hora chriſti que ſit. 23.
Habitaculum chriſti. 22.
Homo chriſtus minor patre. 125.
Hereticorum inſidie. 142.
Hereſes due colliduntur. 14[illegible].
Hereticorum furor. 97.
Homines ſancti dii dicuntur. 97.
Hoſtiarius ſpiritus ſanctus. 9[illegible].

I

Joannis et helie comparatio. 1.
Jeſus perfectio. 16.
Incarnationis modus. 10.
Impletio figurarum. 16.
Idiomatum cõmunicatio. 30.
Jeſu chriſti preconium. 28.
Judicium varium. 32.
Inſinuatio trinitatis. 30.
Intellectus duplex verborum. 32.
Interrogatio diſpenſatiua. 44.
Jeſus intereſt feſtis. 46.
Inuidie cautela. 47.
Judiciũ diſtinctio. 52.
Jeſus propheta dicitur. 58.
Iſraelis manna quale. 61.
Judea vnde dicta. 68.
Judicia dei inſcrutatiua. 68.
Incredulitas peccatum. 129.
Judicis venturi terror. 144.
Jeſus geſtator crucis. 152.
Inconſtantia pilati. 150.
Impletur verbum chriſti. 147.
Jeſus quare crucifixus. 152.
Jeſus quomodo turbatus. 101.
Jeſus quomodo querendus. 104.
Intellectus moralis. 98.
Judeorum cecitas taxatur. 103.
Inſidioſa interrogatio. 89.
Ire deteſtatio. 40.
Ira contraria charitati. 52.
Impij peribunt. 68.

L

Lux hominum chriſtus. 6.
Lux data hominibus. 6.
Lucis duplex acceptio. 7.
Logos quid grecis. 1.
Legis promiſſio. 31.
Liuoris deteſtatio. 45.

Tabula alphabetica

Lex ad xp̄m ſpectat. 56.
Lex a deo data. 56.
Legis laus magna. 56.
Lux charitas dicitur. 60.
Libera ſalus alarū 68.
Lex vmbra futurorū. 133.
Legis allegoria. 46.
Laus ſancti petri. 164.
Laus vere fidei. 125.
Latria deo exhibenda. 30.
Locus chriſti natalis. 9.
Lazarus iuuenis fuit. 78.
Lucerna ioānes dicitur. 55.
Lupus holum arguitur. 15.
Labor ſuadet holbus. 37.
Labor a deo munerum. 40
Liber vite quis ſit. 2.
Leticia ſpūs ſancti que ſit. 142.
Luctus huius vite bonus. 149.
Lingua ſpiritus ſancti. 129.
Lingue donū quibus. 129.
Laus deo contraria. 19.
Lumen rationis vbi. 10.

M

Mundus malus dicit. 8.
Miſſio ioannis. 7.
Mundus duplex. 8.
Mira de ioanne. 13.
Myſterium nois adam. 27.
Modeſtia chriſti. 41.
Meſſis duplex. 42.
Meſſis duplex. 42.
Miſſio chriſti qualis. 55.
Mā̄na et euchariſtia. 64.
Maria chriſti ſepulchrū. 69.
Manicheorū cōmentum. 76.
Modus vite ieſu. 75.
Moralis doctrina. 82.
Mendacium iudeorū. 86.
Mundus dicitur eccleſia. 129.
Metretarū myſteriū. 24.
Maria mulier dicit. 22.
Miracula apoſtolorū. 121.
Memoria martyrū. 128.
Miraculū primarū. 162.
Materia euangelij ioānis. 6.
Membra chriſti que. 141.
Mundanorū taxatio. 139.
Myſteriū dierum. 99.
Malicia emulorū xp̄i. 94.
Mali prelati tolerandi. 94.
Manus dei ptās eius. 96.
Magiſteriū xp̄i. 115.
Myſtica lotio cene. 115.

N

Notiones principij. 2.
Notio lucis duplex. 6.
Notio tenebrarū duplicū. 7.
Natiuitas duplex xp̄i. 9.
Natiuitas holum duplex. 9.
Neſtorij cōfutatio. 10.
Natura duplex in xp̄o. 21.
Nicodemi cōuerſio. 28.
Notat ſimon magus. 26.
Notula vtilis. 42.
Nature exemplū. 42.
Notatur cibus ſpecialis. 41.
Notatur aures doctrina. 48.
Nature datur exemplum. 53.
Notula pulchra. 59.
Natalis locus chriſti. 72.
Notantur antichriſti. 83.
Nox myſtica. 88.
Nominis chriſti virtus. 136.
Notanda differentia. 21.
Nuptiarum allegoria. 16.
Nathanaelis prudentia. 21.
Nature exemplum. 120.
Noticia trinitatis. 120.
Nolatur chriſtus agricola. 126.
Negocia duplicia. 162.
Numeri ratio myſtica. 163.
Natiuitas chriſti mira. 157.
Noticia iudeorū de xp̄o. 143.
Negacio petri vnde. 136.
Negationis tropologia. 136.

O

Origenis obſura ſnīa. 13.
Origenis diſſentio. 12.
Omnes filij ire 56.
Operatio dei qualis. 48.
Obiectio, ſoluitur. 54.
Operatio vna trinitatis. 51.
Occultatio myſterij. 63.
Omnia viuificauit chriſtus. 62.
Occulta deus cognoſcit. 67.
Omiſſa multa de xp̄o. 69.
Obiectio ſoluitur. 67.
Opinio vulgi de xp̄o. 73.
Obſtinatio ſcribarū. 74.
Oportunitas ſignorū xp̄i. 11.
Operator miraculorum xp̄i. 121.
Opera duo cōparantur. 121.
Oſtendit duplex electio. 128.

Officia varia. 164.
Opinio de ioanne. 165.
Orphanus vox greca. 123.
Oratio chriſti pulchra. 135.
Oſtenſio ſpūs ſancti. 138.
Orationis chriſti exemplū. 135.
Orationis chriſti modus. 101.
Occulta predeſtinatio. 101.
Oſtiarius ſpūs ſancti. 92.
Oues chriſti quales. 94.
Ouibus duo dat xp̄s. 94.
Ouiū allegoria. 92.
Oues ſuas xp̄s nouit. 92.
Oīm tēporum vna fides. 93.
Opinio falſa ceci. 90.

P

Propria chriſto que ſunt. 8.
Peccatum nihil eſt. 5.
Peccato malitia. 5.
Peccatum vnde ſit. 5.
Pulchrum myſterium. 8.
Prouectus noticie chriſti. 41.
Ponitur quaſi pro tanq̄. 90.
Paſcha duplex. 35.
Promiſſio legis ⁊ euāgelij. 31.
Prouidentia chriſti. 35.
Principia ſunt ſemina. 43.
Perfidia arrianorum. 49.
Pauli ſamoſetani error. 53.
Peccare eſt impotentie. 51.
Pater celeſtis trahit. 64.
Pulchra notula. 59.
Prophete oēs de chriſto. 64.
Panis celeſtis chriſti. 62.
Paſſio impedit rationē. 71.
Panis vite quis dicatur. 65.
Pietas ieſu excellens. 76.
Paſſio chriſti voluntaria. 73.
Profundi ſenſus verborum. 87.
Paſſiones mundi breues. 131.
Petenda a deo que ſunt. 136.
Petro nomē mutatum. 20.
Paraclet⁹ ſpūs ſanct⁹. 122
Probatio dilectionis. 123
Promiſſe māſiones. 124
Pax duplex a deo. 124
Pax vera notatur. 125

R

Ratio verbi diuini. 1
Ratio ſacrificiorum. 25
Ritus prauus leuitarum. 25
Regulus quis fuerit. 45
Remiſſio peccatorum. 46
Remiſſio a ſpūſancto. 46
Remiſſio opus diuinū. 46
Reſurrectio aſſeritur. 51
Reſurrectio duplex. 51
Reſurrectio aīe ⁊ corporis. 63
Regnum chriſti duplex. 59
Ratio dilationis ꝟtutis. 80
Reſponſio vana iudeorum. 81
Regni chriſti milites. 59
Regnum chriſti eternū. 59
Regnum chriſti inuictum. 59
Refutatio erroris. 22
Ritus baptiſmi. 164
Regni chriſti notio. 148
Ratio veritatis. 149
Ratio paſſionis chriſti. 147
Ratio reſurrectionis. 149
Refutatio arrij. 96
Refutatio ſabellij. 96
Ratio dierū myſtica. 99
Regula fidei. 19
Rectitudo vite. 28
Rapina prohibita. 21
Rigor iuſticie. 146
Romanuꝫ imperium. 149
Rectitudo iuſticie. 20
Regula rationis. 49

S

Sublimitas xp̄i. 10
Sanctorū pfectio. 14
Sin⁹ patris q̄s. 12
Summa doctrine xp̄i. 13
Secretū ꝟborū. 11
Sacrū ſecretū. 21
Simō magus notat̄. 26
Secretum verborum dn̄i. 34
Sn̄ia ſingularis. 34
Samaritani qui ſint. 39
Signū deitatis. 48
Sabbatū q̄uo ſeruādū. 48
Senſus q̄nq̄ notat̄. 41
Salutifer xp̄s. 43
Scrutiniū ſcripturarū. 55
Supputatio temporū. 57
Scola celeſtis qualis. 164
Sapientia xp̄i. 68
Sincera petri cōfeſſio. 68
Situs duplex. 73
Spūs ſc̄tus increatus. 133
Spūſſanct⁹ a patre et filio. 131
Spūſſanct⁹ cōſolator. 130

Studiū philippi. 20.
Somnus ſignū ſanitatis. 99.
Subtilis queſtio. 95.
Sancta cōio qualis. 90.
Sacramentorū virtus. 15.
Sedes dei vbi. 149.
Solennitas paſchalis. 143.
Septena laus dei. 92.
Salus vera in deo. 24.
Salus alarū vnica. 24.
Stoicorū error diluit. 114.
T
Tenebre duplices. 7.
Teſtimonia prophetarū. 7.
Tropologia de chriſto. 15.
Tropologia bonis. 26.
Tropologia hieroſolyme. 26.
Tropologia ſamaritane. 39.
Tropologia aque. 38.
Tractatur queſtio. 54.
Trinitatis aſſertio. 51.
Teſtimoniū de chriſto. 55.
Trahuntur aliqua a deo. 63.
Tranſubſtātiatio patris. 65.
Tres cauſe circunciſionis. 71.
Trinitas probatur. 77.
Tres ieſu virtutes. 76.
Trinitatis exemplū. 80.
Triū perſonarū equalitas. 134.
Tria tempora myſtica. 22.
Trinitatis vnitas. 20.
Trinitatis vna ſubſtantia. 139.
Torrentis myſterium. 145.
Tituli myſterium. 152.
Trium linguarū ratio. 152.
Tropologia mortuorū. 101.
Turbatio ieſu. 101.
Tres dedicationes. 95.
Tropologia enceniorum. 96.
Tempus ſalutis. 63.
Tempus gratie. 5.
Tenebre exteriores. 13.
U
Uerbi diuinitas oſtdit. 4.
Uerbum pphetarum quale 5.
Uerbi generatio. 2.
Ueritas duplex. 11.
Uirtus a deo. 22.
Uariū eſt iudicium. 32
Uirtus humilitatis. 30.
Uerba quedā ſecreta. 54.
Uane glorie deteſtatio. 55.
Uis amoris diuini. 41.
Uerbi duplicis cōparatio. 50.
Uita eterna in quo. 52.
Uoluntas vna trinitatis. 62.
Ueritas euchariſtie. 66.
Uirtus euchariſtie. 66.
Una aqua que ſit. 74.
Uiſio ſpiritalis. 82.
Una ſubſtantia trinitatis. 130.
Uis miraculi xpi. 23.
Uirtus de chriſto. 23.
Uocis chriſti virtus. 20.
Ueri amoris ſignū. 124.
Uita amabilis olbus: 164.
Unitas trinitatis oſtdit. 141.
Uindicta iudeorū. 151.
Ueritatis ratio. 149.
Uiuere in chriſto. 89.
Uiſio diuine glorie. 101.
Uerba quedā notanda. 99.
Uirtutis natura qualis. 96.
Uirtutis gentiū vane. 92.
Uita duplex. 92.
Ueritas facit claros. 99.
Uerbi dei mandatū. 95.

¶ Finis repertorij in euangeliū beati ioannis.

¶ Beati Thome aqnatis cō
tinuū in euangeliū Joannis.

Saias pro=
pheta diuine viſionis
ſublimitate illuſtra
tus dixit. Uidi dñz
ſedentē ſup ſoliuz
excelſuz ⁊ eleuatū:
et plena erat dom⁹ a maieſtate ei⁹:
⁊ ea que ſub ipſo erant: replebant
templū. Hiero. ſuper iſaiam. Quis
ſit iſte dñs qui videt: in euangeliſta
ioanne plenius diſcim⁹: qui ait. Hec
dicit Iſaias qñ vidit gloriā dei: ⁊ lo
cutus eſt de eo: haud dubium quin
xp̄z ſignificet. Glo. Uñ ex vbis iſtis
materia hui⁹ euangelij qđ ſm Joā
nē deſcribit: deſignat. Ex eccle. hi=
ſto. q: em̄ natiuitatez ſaluatoris ſm
carnē et matthe⁹ et lucas deſcripſe
rant: reticuit hic ioannes: ⁊ a theo=
logia atq3 ab ipſa eius diuinitate ſu
mit exordiū: que ps ſine dubio ipſi
velut eximio p ſpm̄ſctm̄ reſeruata ē.
Alcui. Uñ cū oībus diuine ſcripture
paginis euāgeliū excellat: q: qđ lex
⁊ pphete futurum predixerunt: hoc
completum dicit euangeliuz. Inter
ipſos autem euangeliorum ſcripto
res ioannes eminet in diuinorū my
ſteriorum profunditate: qui a tem=
pore dominice aſcenſionis per an=
nos. lxv. verbum dei abſq3 adminī=
culo ſcribendi vſq3 ad vltima domi
tiani tēpora predicauit: ſed poſt oc=
ciſionem domitiani cum nerua per=
mittente de exilio rediſſet epheſuz:
cōpulſus ab Epiſcopis aſie de coe=
terna patri diuinitate chriſti ſcripſit
aduerſus hereticos: qui chriſtū an=
te mariam fuiſſe negabāt. vnde me
rito in figura quatuor animalium
aquile volanti comparatur: que vo
lat altius cunctis auibus: ⁊ ſolis ra
dios irreuerberatis aſpicit lumini=
bus. Augu. ſuper Jo. Trāſcendit
enim ioannes omnia cacumina ter=
rarum. tranſcendit omnes campos
aeris. tranſcendit omnes altitudi=
nes ſyderū. tranſcendit omnes cho
ros ⁊ legiones angelorum: niſi em̄
tranſcēderet iſta omnia que creata
ſunt: non perueniret ad euz per quē
facta ſunt omnia. Augu. de cō. euā
ge. Ex quo intelligi datur ſi diligen
ter aduertas: tres euangeliſtas tē=
poralia facta domini ⁊ dicta: que ad
informandos mores vite preſentis
maxime valerent: circa actiuam vir
tutem fuiſſe verſatos. Joannem ve
ro facta domini multo pauciora nar
rantem: dicta vero eius preſertim
que trinitatis vnitatem ⁊ vite eter=
ne felicitatem inſinuarent: diligen=
tius ⁊ vberius conſcribentem in vir
tute contemplatiua commendandā
ſuam intentionez predicationemq3
tenuiſſe. vnde animalia tria per que
tres alij euāgeliſte deſignātur: ſiue
leo: ſiue hō: ſiue vitul⁹ in terra gra=
diuntur: q: tres euangeliſte in his
maxime occupati ſunt: que chriſtus
in carne operatus eſt: ⁊ que pcepta
mortalis vite exercende carnē por=
tantibus tradidit. At vero ioannes
ſupra nubila infirmitatis humane
velut aquila volat: ⁊ lucem incom=
mutabilis veritatis acutiſſimis atq3
firmiſſimis oculis cordis intuetur.
ipſam enim maxime diuinitatem do
mini: quia patri eſt equalis intendit:
eāq3 precipue ſuo euangelio qͣtum
inter homines ſufficere credidit cō
mēdare curauit. Glo. Poteſt igitur
euangeliſta ioannes cum Iſaia pro
pheta dicere. Uidi dominum ſeden
tem ſuper ſolium excelſum ⁊ eleua=
tum: inquantum acumine viſus chri
ſtum in diuinitatis maieſtate regnā
tem inſpexit: que quidem etiam ſua
natura excelſa eſt ſuper omnia alia
eleuata. Dicat etiā euangeliſta ioā
nes. Et plena erat domus a maie=
ſtate ei⁹: quia per ipſum narrat om=
nia eſſe facta: ⁊ ſuo lumine omnes
homines in hunc mundum venien
tes illuſtrari. Dicat etiam q ea que
ſub ipſo erant replebant templum:

Mate-ria euan-gelij.

Euange-liſtarum diſcretio

Joānis et eſaie cōpatio.

quia dicit verbum caro factum eſt:
et vidimus gloriā eius: gloriā qua
ſi vnigeniti a patre plenum gratie ⁊
veritatis. Fm̄ ꝙ de plenitudine eius
nos oēs accepim⁹. Sic igit᷑ premiſ=
ſa ꝟba materiā hu⁹ euangelij con
tinent: in quo ioānes dominum ſup
ſolium excelſum ſedentem inſinuat
diuinitatē xp̄i oñdēs: ⁊ terrā ab ei⁹
maieſtate impleri oñdit: dum oīa ꝑ
eius ꝟtutē in eſſe producta oñdit: et
proprijs ꝑfectionibus repletaꝗ̃: ⁊ inſe
riora eius .i. humanitatis myſteria:
tēplum .i. eccleſiā replere docet: duꝫ
in ſacris humanitatis xp̄i et grām ⁊
gloriam fidelib⁹ repromittit. Chry.
Qm̄ igitur barbar⁹ hic ⁊ idiſciplina=
tus talia loquitur: que nullus eoruꝫ
qui in terra ſunt hoīum nouit vnꝗ̃:
Joānis excellentia. ſi hic ſolus eēt miraculum magnum
eēt. Nunc aūt cum his et aliud iſto
mai⁹ tribuit argumentum: qđ a deo
inſpirata ſunt ei que dicunt᷑ hic .ſ. ꝙ
oēs audiūt: et ſuadet omnibus per
omne tp̄s. Quis ergo nō admirabit᷑
habitantē in eo virtutem? Orige. in
ho. Joānes interp̄tatur gratia dei: ſi
ue in quo eſt gratia: vel cui donata
eſt. Cui aūt theologorum donatum
eſt ita abſcondita ſummi boni pene
trare myſteria: ⁊ ſic humanis men=
tibus intimare? Cap. j.

I N pncipio erat ꝟbū.
Chry. Omnib⁹ alijs
euāgeliſtis ab incarna=
tione incipiētib⁹: ioānes
trāſcurrēs conceptionē:
natiuitatem: educationeꝫ: augmēta
tionem mox de eterna nobis gñatio
ne narrat dicēs. In pncipio erat ver
Logos … grece … ſignificet. bū. Augu. lxxxiij. que. Quod grece
logos dicitur: latine et rōnem ⁊ ver
bum ſignificat: ſed hoc loco melius
verbuꝫ interpretatur: vt ſignificetur
non ſolum ad patreꝫ reſpectus: ſed
ad illa ēt que per verbum facta ſunt
operatiua potētia. Rō aūt ⁊ ſi nihil
per eaꝫ fiat: recte rō dicitur. Augu.
ſuper Jo. Quotidie autem dicēdo
verba viluerunt nobis: quia ſonan=
do ⁊ tranſeūdo viluerūt. Eſt verbuꝫ
⁊ in ipſo hoīe quod manet intus. nā
ſonus procedit ex ore. Eſt verbum
quod vere ſpecialr̄ dr̄ illud quod in
telligis de ſono nō ipſe ſon⁹. Augu.
xv. de tri. Quiſqs aūt pōt intelligere
verbum: non ſoluꝫ anteꝗ̃ ſonet: ve=
rum etiā anteꝗ̃ ſonorum eius ima=
gines cogitatione voluantur. iam
pōt videre per hoc ſpeculuꝫ atqꝫ in
hoc enigmate aliquam verbi ſimili=
tudinē: de quo dcm̄ eſt. In principio
erat verbum. Neceſſe eſt .n. cum id
quod ſcim⁹ loquimur ex ipſa ſciētia
quā memoria tenem⁹ naſcatur ver=
buꝫ: qđ eiuſmodi ſit oīno cuiuſmodi
eſt illa ſciētia de qua naſcit᷑. Forma=
ta quippe cogitatio ab ea re quā ſci
mus verbum eſt: quod in corde dici
mus: qđ nec grecū eſt nec latinū nec
lingue alicuius. Sed cū id opus eſt
in eorū quib⁹ loquimur proferre no
ticiā: aliqđ ſignū quo ſignificet aſſu=
mitur. Proinde verbum qđ foris ſo=
nat: ſignū eſt ꝟbi quod intus latet:
cui magis ꝟbi competit nomē. nam
illud qđ profert᷑ carnis ore: vox ꝟbi
eſt: verbumqꝫ ⁊ ipſum dicit᷑ propter
illud a quo vt foris appareat aſſum
ptum eſt. Baſi. in ho. Hoc autē ver
bum non eſt humanum verbū. Quō
eñ erat in principio humanum ver
bum: vltimo loco accipiēte homine
generationis pncipium? nō igit᷑ in Verbū diuini rō.
principio ꝟbum erat humanum ſed
nec angelorū. Oīs .n. creatura infra
ſeculorū terminos ē a creatore eſſen
di ſumens principiū. Sed audi euā
gelium decenter. Ipſum enim vnige
nitum verbum dixit. Chry. Si aūt
quis dixerit cur patrem dimittens
mox nobis de filio loquitur? Et quo
niam ille quidem manifeſtus omni=
bus erat: ⁊ ſi nō vt pr̄: ſed vt vt de⁹.
vnigenitus autem ignorabatur: iō
decenter eam que de iſto eſt cogni=
tionem confeſtim in initio ſtuduit im
ponere his qui neſciebant eum: ſed
neqꝫ patrem in his que de filio ſunt
ſermonibus tacuit. Propter hoc

autem et verbum eum vocauit. Qꝛ
enim docturus erat ꝙ hoc verbum
vnigenitꝰ eſt filius dei: vt non paſſi
bilem eſtimet quiſquis generatio=
nem preueniens verbi nuncupa=
tione deſtruit pernitioſam ſuſpitio
nem eſſe ex deo filium impaſſibi=
liter oſtendens. Secūda vero ratio
(Generatio verbi.) eſt: qꝛ ea que ſunt patris nobis an=
nunciare debebat. non ſimpliciter
vero eum verbum dixit: ſed cum ar
ticuli adiectione a reliquis ipſum
ſeparans. Conſuetudo enim eſt ſcri
pture verba vocare leges dei ⁊ pre
cepta. hoc autem verbum ſubſtan=
tia quedā eſt hypoſtaſis ens: ex ipſo
proueniens impaſſibiliter patre.
Baſi. Quare igitur verbum: quia im
paſſibiliter natum eſt: qꝛ eſt generā
tis imago totum in ſeipſo generan=
tem demonſtrans: nihil inde ſepa=
rans: ſed in ſeipſo perfectū exiſtēs.
Augu. xv. de tri. Sicut enim ſciētia
noſtra illi ſcie dei: ſic ⁊ noſtrum ver
bū qđ naſcit̄ ex noſtra ſciētia: diſſimi
le eſt illi verbo dei: quod natum eſt
de patris eſſentia. Tale eſt autē ac
ſi dicerem de patris ſcientia: de pa=
tris ſapiētia: vel ꝙ eſt expreſſiꝰ de
patre ſcientia: de patre ſapientia.
Uerbum ergo dei patris vnigeni=
tus filius: per omnia patri ſimilis et
equalis: hoc enim eſt omnino quod
pater: non tamen pater: quia iſte fi=
lius: ille pater. ac per hoc nouit om
nia que nouit pater. ſi ei noſſe de
patre eſt: ſicut eſſe. noſſe enim et
eſſe ibi vnum eſt. Et ideo patri: ſi=
cut eſſe non eſt a filio: ita nec noſſe.
Proinde tanꝗ̄ ſeipſum dicēs. pater
genuit verbum ſibi equale per om=
nia. Non enim ſeipſum integre per=
fecteq; dixiſſet: ſi aliquid minus aut
amplius eſſet in eius verbo ꝙ̄ in ſe=
ipſo. Noſtrum autem verbum inte=
(Comparatio verbi creati et increati.) rius quod inuenimus eſſe vtcunq;
illi ſimile: quantum ſit etiam diſſimi=
le non pigeat intueri. Eſt enim verbū
mentis noſtre quandoq; formabi=
le nōdum formatum: quod hac atq;
hac volubili quadam motione iacta
mus: cum a nobis nunc id: nunc illđ:
ſicut inuentum fuerit vel occurrerit
cogitatur. ⁊ tunc fit verum verbum:
quando illud quod nos diximus vo
lubili motione iactare: ad id quod
ſcimus peruenit: atq; inde format̄:
eius omnimodam ſimilitudinem ca
piēs: vt quomodo res queq; ſcitur:
ſic etiam cogitetur. Quis nō videat
quanta ſit hec ſimilitudo ab illo dei
verbo quod in forma dei ſic eſt: vt
non ante fuerit formabile poſtꝗ̄ for
matum: non aliquando poſſit eſſe in
forme. ſed ſi forma ſimplex equalis
ei de quo eſt. Quapropter ita dicit̄
illud dei verbum: vt dei cogitatio
non dicatur: ne aliquid eſſe quaſi vo
lubile dicatur in deo qđ nūc habeat
nunc accipiat formam vt verbū ſit:
eamq; poſſit amittere atq; informi=
ter quodammodo volutari. Au=
gu. de ver. do. Eſt ergo verbum dei
forma quedam non formata: ſed for
ma omnium formarum: forma incō=
mutabilis. ſine lapſu. ſine defectu. ſi
ne tempore. ſine loco. ſuperans om=
nia. exiſtens in omnibus. fundamē=
tum quoddā in quo ſunt: ⁊ faſtigiū
ſub quo ſunt. Baſi. Habet autē ⁊ ver
bum noſtrum exterius diuini verbi
ſimilitudinem quandam. nā noſtrū
verbum totam declarat mentis cō=
ceptionē: que nāq; mente concipi=
mus: ea verbo proferimus. ⁊ quidē
cor noſtrū quaſi fons quidā eſt: ver
bum verbo prolatum quaſi quidā riuu
lus manans ex ipſo. Chry. Conſi=
dera etiam in euangeliſta pruden=
tiam ſpiritalē nouerat homines id
quod antiquiꝰ eſt: ⁊ qđ eſt ante oīa
maxime honorātes ⁊ ponētes deū.
ppter hoc primū dicit ṗncipiū. In
principio inquit erat verbum. Orige.
Plura aūt ſunt ſignata ab hoc noīe
pricipiū. Eſt. n. ṗncipiū: ſicut itineris
⁊ lōgitudis. ſm illud. Initiū boni iti
neris iuſtoꝝ exercitiū. Eſt aūt ṗnci=
piū ⁊ gn̄ationis iuxta illđ. Hoc ē ṗnci
piū creature dn̄i. ſꝫ etiā deū nō enor=

niter aſſeret aliqs olum principiuz.
Pricipiū notiões. Illud etiā ex quo ſicut ex preiacēte
materia alia fiūt:principiū eſt penes
eos q credūt illaz ingenitā. Eſt etiaz
pricipiū ſm ſpēm:ſicut xp̄s pricipiū
eoꝝ eſt q ſm imaginem dei formati
ſunt. eſt etiā principiū diſcipline:ſm
illō. Cū deberetis eſſe magiſtri ꝓpt
tēpus:rurſus idigetis vt doceamini
q ſunt elementa exordij ſermonum
dei. Duplex.n.eſt documentū princi
piū.hoc qdē natura:hoc vo quo ad
nos:vt ſi dicat initiū ſapie fore. Na
tura qdē xp̄m iquātuz ſapia ⁊ vbuz
dei eſt:quo ad nos vo inquātū ver
bū caro factū eſt. Tot igit ſignifica
tis ad p̄ſens nobis de principio oc
currētibus pōt accipi illō ex quo qd
eſt agēs.cōditor.n.xp̄s eſt velut pri
cipiū:ſm q ſapia eſt vt vbuz in pri
cipio quaſi in ſapia ſit.plura.n.bona
de ſaluatore dicunt.velut igit vita
in vbo eſt:ſic vbū in principio.i.in
ſapia erat. Cōſidera vo ſi poſſe ē ſz
hoc ſignificatū accipe nos p̄cipiū:
put vt ſm ſapiaz:⁊ exēpla q l ea ſūt
ſunt oia:vel quia principiū filij pr ē
⁊ principiū creaturaꝝ ⁊ oium entiū
p illud. In principio erat verbū.ver
buz filiū itelligas in p̄cipio.i.in pa
tre dictū fore. Augu.vj.de tri. Aut in
pricipio ſicut dictū eſt.ac ſi diceret
añ oia. Baſi. Preuidit.n.ſpiritusſan
ctus futuros quoſdā inuidētes glo
rie vnigeniti:qui pferrēt ſophiſma
ta ad ſubuerſionē auditoꝝ:q: ſi ge
nitus eſt:nō erat.⁊ anteq̄ genit⁹ eēt:
nō erat. Ne igit talia garrire preſu
māt:ſpūſſctūs ait. In principio erat
vbū. Hyla.ij.de tri. Tranſeunt tem
pora.tranſeunt ſecula.tolluntur eta
tes: pone aliquod quod voles tue
opinioni principium:non tenes tem
pore:erat.n.vnde tractatur. Chry.
Sicut autem quis cum ſtat in naui
ſecus littus:videt ciuitates et por
tus. Cum vero eum aliquis in me
dium pelagi duxerit a prioribus qui
dem deſiſtere facit:non tamen alicu
bi defigit ei oculū:ita euāgeliſta hic
ſuper oēs nos ducēs creaturā:ſuſpē
ſum dimittit oculum:nō dans ſuſpi
cere aliquē finē ad ſuperiora.hoc.n.
in pricipio erat ſemp ⁊ infinite eſſen
di ſignificatiuū ē. Augu.de ver.dñi.
ſz dicūt. Si filius eſt:natus eſt.hoc
fatemur.adiungūt deinde ſi natus
eſt patri fili⁹:erat pr añq̄ ei fili⁹ na
ſceretur:hoc reſpuit fides. Ergo ait
Rationem mihi redde:quomodo ⁊
filius naſci potuit patri. vt coeuus
eſſet ei a quo natus eſt. Poſt patrē.
n.naſcitur filius vtiq̄ patri moritu
ro ſucceſſurus. ſimilitudines adhi
bent de creaturis:⁊ nobis laboran
dum eſt:vt ⁊ nos inueniamus ſimi
litudines earum rerum quas aſtrui
mus. Sed quō poſſumus i creatura
inuenire coeternum:qñ in creatura
nihil inuenimus eternū. Sed ſi pñt
inueniri hic duo coeua:generās et
generatum:ibi intelligimus eterna.
ipſa quidē ſapia dicta eſt in ſcriptu
ris cādor lucis eterne.dicta eſt ima
go patris. Hinc capiamus ſimilitu
dinē vt inueniamus coeua:ex quib⁹
intelligam⁹ coeterna. Nemo autez
dubitat q ſplēdor de igne exit. po Similitudo diuie gñatiōis
namus ergo ignem patrem illi⁹ ſplē
doris:mox qdem vt lucernā accen
dēdo:ſimul cū igne ⁊ ſplēdor exiſtit.
Da mihi hic ignē ſine ſplēdore:⁊ cre
do tibi patrē ſine filio fuiſſe. Imago
exiſtit de ſpeculo:hois intuētis ſpe
culū exiſtit imago:mox vt aſpector
extiterit:ſed ille qui inſpicit erat añ
q̄ accederet ad ſpeculū. Ponamus
ergo aliqd natū ſuper aquā vt vir
gultum aut herbam:nōne cum ima
gine ſua naſcitur? Si ergo ſemper
eſſet vgultum:ſemper eſſet ⁊ imago
de vgulto.qd autem de alio eſt vti
q̄ natum eſt.poteſt ergo ſemper eſ
ſe generans ⁊ ſemper cuz illo quod
de eo natum eſt. Sed dicet aliquis:
ecce intellexi eternum patrem:coe
ternum filium:tamen ſicut effuſum
ſplendorem minus igne lucentem:
aut ſicut effuſam imaginem minus
q̄ vgultum exiſtem dicimus: non.

ſed equalitas omnimoda non credo
ait:q2 nō inueniſti ſimilitudinē.For=
taſſis aūt inuenimus i creatura quō
intelligamus filiū ⁊ coeternū patri:
et nequaꝗ̄ minorē:ſʒ nō illud poſ=
ſimus inuenire i vno gn̄e ſimilitudi=
num.Iūgam⁹ ergo ambo gn̄a.vnū
vn̄ ipſi dāt ſimilitudines.Et alteruʒ
vn̄ nos dedim⁹.Dederūt.n.illi ſimi
litudines ex his que ꝑcedantur tē=
pore ab his a q̇bus naſcūtur.ſicut
homo de hoīe:ſʒ tamē homo ⁊ ho=
mo eiuſdē ſubſtā:te.Laudamus er
go in iſta natiuitate equalitatē natu
re:deeſt eq̄litas tēporis.In illo aūt
gn̄e ſimilitudinū qđ nos dedim⁹ de
ſplendore ignis:⁊ de imagie ꝟguli=
ti equalitatē nature nō inuenis:inue=
nies coeuitatē.Totū ergo ibi qđ hic
ex partib⁹ ſingulis ⁊ reb⁹ ſingulis
inuenitur:⁊ nō hoc ſolum qđ i crea=
turis totū inuenio ibi:ſʒ tanꝗ̄ i crea
tore. Ex geſtis ꝯcilij epheſini. Pro
pterea alicubi q̇dem filiū appellat
patris:alicubi aūt ꝟbum noīat:ali=
cubi autem ſplendorē vocat ſcriptu
ra diuina ſingula horum noīum de
ipſo dicēs:vt intelligas ea q̄ de chri
ſto dicuntur eſſe cōtra blaſphemiā.
q2 enim tuus filius eiuſdē tibi natu
re ſit:volēs ſermo oſtendere vnam
ſubſtātiam patris ⁊ filij dicit filium
patris q̄ ex eo natus eſt vnigenit⁹.
Deinde qm̄ natiuitas ⁊ filius apud
nos oſtēsationem prebēt paſſionis:
ideoꝗ̄ hūc filiū appellat ⁊ verbum
impaſſibilitatē natiuitatis eius no=
mine iſto demōſtrās.Sed qm̄ pater
quiſpiā factus vt homo idubitāter
ſenior filio ſuo demōſtrat:ne hoc ip
ſum etiā de diuina natiui eſſentia
putares:ſplendorem vocat vnige=
nitum patris.Splendor enim naſci=
tur quidē ex ſole:nō aūt intelligitur
ſole poſterior.Coexiſtere ergo ſem
per patri filiū ſplēdor tibi denūciet
impaſſibilitatem natiuitatis oſten=
dat verbum:conſubſtantialitatem
filij nomen inſinuet. Chri. Sed di=
cunt illi quoniaʒ hoc ideſt in princi=
pio:non eternitatem oſtendit ſimpli
citer.Etenim ⁊ de celo illud ⁊ de ter
ra dictū eſt.In principio ſquit fecit
deus celum ⁊ terrā.ſed q̇d cōmune
hʒ erat ad fecit?ſicut enīʒ qđ eſt:cū
de homine quidē dr:tēpus preſens
ſignificat tm̄.Cum autem de deo id
qđ eſt ſemꝑ ⁊ eternaliter ita ⁊ erat.
De noſtra q̇dē cum dr natura:prete
ritū ſignificat tp̄s:cū aūt d deo:eter
nitatē oñdit.Ori.in ho.Sū.n.ꝟbum
duplicē hʒ ſignificationē.aliqñ.n.tē=
porales motus ſm̄ analogiā alioꝝ
verboꝝ declarat:aliqñ ſubſtantiaʒ
vniuſcuiuſꝗ̄ rei de qua ꝑdicat ſine
vllo tꝑali motu deſignat.iō ⁊ ſubſtā
tiuum vocat.Hyla.ij.de tri.Reſpice
igit ad mundū:intellige quid de eo
ſcriptū eſt.In principio fecit deus
celum ⁊ terraʒ.Fit ergo in principio
qđ creat:⁊ etates continet:qđ in pri
cipio continet vt fieret.Piſcator aūt
illi erat⁹:indoctus:liber a tꝑe:ſolut⁹
a ſeculis ē:vicit omne pricipiū.erat
enim qđ eſt:neꝗ̄ in tꝑe aliquo cōclu
dit vt cepit qđ erat potius in principio
pio ꝗ̄ fiebat.Alcui.Cōtra eos ergo
qui ꝑpter tꝑalēʒ natiuitatē dicebāt
xp̄ʒ nō ſemꝑ fuiſſe:incipit euāgeliſta
de eternitate ꝟbi dicēs.In pricipio
erat verbum.

¶ Et verbum erat apud deū.

¶ Chry.Q2 maxime dei hoc eſt ꝓ=
priū eternū ⁊ ſine pricipio eſſe:hoc
primum poſuit.deinde ne quis au=
diens.In principio erat verbū.inge=
nitū ꝟbum dicat:cōfeſtim hoc remo
uit.di.Et verbum erat apud deum. Eternitas deo ꝓpria
Hyla.ij.de tri.Sine principio enim
eſt apud deū:⁊ qui abeſt a tempo=
re:non abeſt ab auctore.Baſi.Rur=
ſus hoc dicit propter blaphemantes:
tes:quod nō erat.vbi ergo erat ver
bum:non in loco incircumſcriptibilia
continent.ſed vbi erat?apud deum.
neꝗ̄ pater loco neꝗ̄ filius circūſcri=
ptione aliqua continentur. Orige.
Utile eſt etiam inducere ꝙ verbum
dicit ad aliquos fieri.puta ad oſee
vel yſaiam aut hieremiam:ad deuʒ;

autem non fit: quaſi prius non ens apud ipſum. ex eo igitur ꝙ iugiter eſt in eo dicitur. Et ver. erat apud deum. q꞉ nec a pͥcipio a patre ſeparatus ē. Chry. Non etiam dixit. In deo erat: ſed apud deum erat: eam que ſm hypoſtaſim eius eternitatē nobis oſtendens. Theo. Uidetur autem mihi ꝙ ſabellius ex hoc dicto ſubuerſus eſt. Ipſe enim docebat ꝙ pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanct⁹ vna eſt perſona: que aliquando vt pater apparuit: aliquando vt filius: aliquando vt ſpūſſctūs. Manifeſte vero confunditur ex hoc verbo. Et verbum erat apud deum. Hic enim euangeliſta aliuꝫ declarat eſſe filiū: alium deum. ſ. patrem.

¶ Et deus erat verbum.

¶ Hyla. ij. de tri. dicens verbum ſonus vocis: eſt enunciatio negocioꝝ ⁊ elocutio cogitationum: hoc verbū in principio apud deum erat: q꞉ ſermo cogitationis eternus eſt cum q̄ cogitat ſit eternus: ſed quomodo in principio erat quod neq̄ ante tēp⁹ neq̄ poſt tempus eſt? Et neſcio an ipſum poſſit eſſe in tempore. Loquē tuum enim ſermo neq̄ eſt antequā loquantur: ⁊ cum locuti erunt: nō erit. In eo enim ipſo ꝙ loquuntur: dum finiunt iam nō erit id vnde ceperūt. Sed ſi primam ſniam rudis auditor admiſeras. In principio erat ꝟbuꝫ: de ſequenti quid queris. Et verbuꝫ erat apud deū? Nunquid audieras de deo: vt ſermonem recondite cogitationis acciperes? aut fefellerat ioannem quid eſſet momenti inter ineſſe ⁊ adeſſe ⁊ adeſſe? Id enim qđ in principio erat: non in altero eſſe: ſed cum altero predicatur. ſtatū igitur verbi ⁊ nomen expecta. dicit nāq̄. Et deus erat verbum. Ceſſat ſonus vocis ⁊ cogitationis eloquiuꝫ. Uerbum hic res eſt non ſonus: natura non ſermo. deus non inanitas eſt. Hyla. vij. de tri. Simplex autem nuncupatio eſt: et caret offendiculo

Verbi eternitas.

affectionis aliene. ad moyſen dictū eſt. Dedi te deū pharaoni: ſed nunquid nō adiecta nois cauſa eſt: cū dixit pharaoni? Moyſes eñ pharaoni deus datus eſt: dum timetur: dum oratur: dum punit: duꝫ medetur. Et aliud eſt deum dari: ⁊ aliud deum eſſe. Memini quoq̄ ⁊ alterius nuncupationis vbi dicitur Ego dixi dij eſtis: ſed in eo idultū nominis ſignificatio eſt. Et vbi refertur ego dixi. loquētis poti⁹ ſermo ē q̄ rei nomē: cum autem audio. Et deus erat verbum. non dictum ſolum audio verbum: ſed demonſtratum eſſe intelligo quod deus eſt. Baſi. Sic igitur excludens accuſationem blaſphemantium querentium quid eſt ꝟbū? reſpondet. Et deus erat verbum. Theo. Uel aliter continua. Poſtq̄ verbum erat apud deum. manifeſtū eſt ꝙ due perſone erant: q̄mis vna natura duabus exiſtat. vnde dicit. Et deus erat verbum. ita vt vna natura ſit patri ⁊ filio: cum ſit vna deitas. Orige. Adijciendum etiam ꝙ verbum in eo ꝙ fit ad prophetas illuſtrat prophetas ſapiētie lumine. apud deum vero eſt verbum: obtinens ab eo ꝙ ſit deus: vnde prelocauit hoc quod eſt. Uerbū erat apđ deum: et quod eſt. deus erat verbū. Chry. Et non vt plato hoc quidem intellectum quēdam: hoc vero animam mundi eſſe dicens. hec eñ procul ſunt a diuina natura. ſed pater cum articuli adiectiōe dictus ē de⁹: filius autē ſine hac. quid ergo apoſtolus dicit. Magni dei ⁊ ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i. ⁊ rurſus. Qui eſt ſuper omnia deus? ſed ⁊ romanis ſcribēs dicit. Gratia vobis ⁊ pax a deo patre noſtro: ſine adiectione articuli. aliter ⁊ ſuperfluum erat hic apponere ſuperius continue adiectum. non igitur ⁊ ſi non eſt adiectus filio articulus ꝑpter hoc fili⁹ minor de⁹ eſt.

Deitas verbi.

Verbum quale factum prophetis.

¶ Hoc erat in principio apđ deum.

¶ Hyla.ij.de tri. Quia dixerat.de⁹ erat verbum:trepido in dicto.et me insolens ſermo commouit:cum vnũ deum prophete nunciauerunt.ſʒ ne quo vltra trepidatio mea progredi poſſit:reddit ſacramenti tanti piſcator diſpenſationem:⁊ refert ad vnũ omnia:ſine contumelia:ſine abolitione:ſine tempore dicens. Hoc erat in principio apud deum. apud vnum ingenitum deum:ex quo ipſe vnus ingenitus deus ē predicatur. Theo. Et rurſus ne ſuſpitio diabolica aliq̃s conturbaret:ne forte cum verbũ de⁹ ſit:inſurrexerit contra patrem:vt aliqui fabulantur gentilium.⁊ ſeparatus a parte fuerit ipſi patri contrarius dicit. Hoc erat in principio apȯ deum.q.d. Hoc dei verbum nunq̃ a deo extitit ſeparatum. Chry. Uel ne audiẽs. In principio erat verbũ: eternum quidem eſtimes: ſeniorẽ vero ſpacio aliquo patris vitam ſuſcipias:induxit. Hoc erat ĩprincipio apud deum.non enim fuit vnq̃ ſolitarius ab illo:ſed ſemper deus apȯ deum erat. vel quia dixerat. Deus erat verbum.vt non eſtimet quis minorem eſſe deitatem filij: confeſtim cognoſcitiua ꝓprie deitatis ponit: et eternitatem aſſumens cum dicit. Hoc erat in principio apud deum.⁊ quod factum eſt adijciens. Omnia per ipſuʒ facta ſunt. Orige. Uel aliter. Poſtq̃ premiſerat tres propoſitiones euãgeliſta reſumit tria ĩ vnũ dicens. Hoc erat in principio apud deum. In primo enim trium didicimus:in quo erat verbum:quia in pn̄cipio erat : in ſecundo apud quem: quia apud deum.in tertio quid erat verbum:quia deus . velut ergo demonſtrãs verbum predictum deuʒ: per hoc ꝙ dicit hoc.⁊ colligens in ꝑpoſitionem quartam:hoc quod eſt. In principio erat verbum:⁊ verbuʒ erat apud deum:⁊ deus erat verbũ: ait. Hoc erat in principio apud deũ. Querat autẽ aliquis:cur non eſt dictum. In principio erat verbuʒ dei; et verbum dei erat apud deũ:⁊ de⁹ erat verbum dei? Quiſquis autem vnicam veritatem fatebitur eſſe:palam eſt quoniam ⁊ demõſtratio ei⁹ que eſt ſapientia vna eſt. Sed ſi veritas vna ⁊ ſapientia vna . verbum quoq̃ quod veritatem enunciat ſapientiam expandit in his qui ſuſceptibiles ſunt:vnum ſiquidẽ erit.nec hoc dicimus inficiantes verbuʒ dei fore.ſed oſtendentes vtilitatẽ omiſſionis huius vocabuli dei. Ipſe quoq̃ ioannes in apoca. dicit. Et nomẽ eius verbum dei. Alcui. Qualiter autem ponit ſubſtantiuum verbum erat:vt intelligeres omnia tempora preueniſſe coeternum deo patri verbum.

Deitas vna pr̄is et filij.

¶ Oĩa per ipſum facta ſunt.

¶ Alcui. Poſtq̃ dixit de natura filij: de operatione eius ſubiũgit dicẽs. Omnia per ipſum facta ſunt.i.quicquid eſt ſiue in ſubſtantia ſiue in ali qua proprietate. Hyla.ij . de trini. Uel aliter. Erat quidem verbum in principio : ſed potuit non eſſe ante principiuʒ.ſed quid ille. Omnia per ipſum facta ſunt. Infinitum eſt per quod fit omne quod factum eſt . et cum ab eo ſint omnia.⁊ tempus ab eo eſt. Chry. Moyſes quidem incipiens ſcripturam veteris teſtamenti de ſenſibilibus nobis loquitur:et hoc enumerat per multa. In principio enim ait:fecit deus celum ⁊ terram.deinde inducit:quoniam et lux facta eſt ⁊ firmamentum ⁊ ſtellaruʒ nature:⁊ genera animalium. Euangeliſta vero hec omnia excedẽs vno verbo comprehendit:vt cognita auditoribus ad altiorem feſtinans materiam totum hunc librum iſtituẽs: non de operibus:ſed de conditore. Augu.prĩo ſuper gene.ad litteram. Cũ.n.dr̄. Oĩa p ipſm facta ſunt:ſatis oñdit̃ ⁊ lux p ipm̃ facta:cũ dixit de⁹. Fiat lux.⁊ ſimilr̃ de alijs.qḋ ſi ita eſt eternũ eſt:ꝙ ait de⁹ fiat lux:qꝛ ꝟbũ dei deus apud deũ pr̄i coetern⁹ eſt:

quāuis creatura tēporalis facta ſit. Cum enim verba ſint temporis cuz dicimus: qñ ⁊ aliqñ: eternum tñ ē in ꝟbo dei: quādo aliqd fieri debeat: ⁊ tunc fit qñ fieri debuiſſe in illo verbo eſt in quo nō eſt qñ ⁊ aliquando quoniam totum illud vere eternum eſt. Augu. ſuper ioan. Qñ ergo pōt fieri vt verbum dei factū ſit qñ de⁹ per ꝟbum fecit oia: ſi ⁊ ꝟbum ipſuz factū eſt per qđ aliud ꝟbum factuz eſt? Si hoc dicis q: eſt ꝟbum verbi per qđ factū eſt illud: ipſuz dico ego vnigenitum filium dei: ſi autem non dicis ꝟbum dei: concede non factū ꝟbum per quod facta ſunt omnia.

Diuitas verbi oſtēdit.

Augu. j. de tri. Et ſi factum non eſt: creatura non eſt. ſi autem creatura non eſt: eiuſdē cū pr̄e ſubſtantie eſt: ois em̄ ſubſtāt: a q de⁹ non eſt creatura eſt: ⁊ que creatura non eſt: de⁹ eſt. Theo. Solent autem arriani dicere: ꝙ ſicut per ſerram oſtium fieri dicimus quaſi ꝑ organum: ſic ⁊ per filium oia facta fuiſſe dicuntur: non ꝙ ipſe ſit factor ſed organū. ⁊ ſic faeturam aiunt filium tanꝗ factū ad hoc: vt per eum oia fierent. Nos autem ad huiuſmodi fictores mendacij ſimplr̄ reſpondemus. ſi em̄ vt dicitis pr̄ creaſſet ad hoc filium: vt eo tanꝗ organo vteretur: videretur ꝙ inhonorabilior ſit fili⁹ ꝗ que facta ſunt: ſicut ea q̄ per ſerraz ſunt facta: ipſo organo nobiliora exiſtunt. nam ſerra ꝓpter ipſa facta eſt: ſic ⁊ propter ipſa q̄ facta ſūt. vt aūt. pr̄ creauit filiū taꝗ̄ n̄ deberet de⁹ cūcta creare: nequaꝗ filiū ꝓduxiſſet. quid his ꝟbis inſanius? ſed aiunt. quare non dixit ꝙ omnia ꝟbum fecit. ſed vſus eſt hac prepoſitione per: ne filiuz ingenituz itelligeres ⁊ ſine principio ⁊ dei conditore. Chry. Sed ſi prepoſitio per. conturbat te: ⁊ queris i ſcriptura ꝙ ipſum ꝟbum omnia faceret. audi dauid. Initio tu domine terram fundaſti: ⁊ opera manuū tuaꝝ ſunt celi. Qđ aūt hoc de vnigenito dixerit adiſces ab apoſtolo ytente hoc ꝟbo in epiſtola ad hebreos de filio. Si ꝟo de patre hoc ꝓphetam dixiſſe dicis. Paulum ꝟo filiū adoptaſſe idem ait rurſus. Neqꝫ em̄ id filio cōuenire dixiſſet: niſi vehementer cōſideraret quoniam que ſūt dignitatis cohonorabilia ſunt vtriqꝫ. Si rurſus per. ꝓpoſitio aliquā ſubiectionem tibi videtur inducere: cur paul⁹ eam de patre ponit? Fidelis inquit dominus: per quem vocati ſumus in ſocietatem filij eius. Et iterum. paulus apoſtolus per voluntatem dei. Orige. Errauit etiam in hoc valentinus dicens. ꝟbū eſſe quod mundane creationis preſtitit cauſam creatori. ſed ſi ſic ſe habet ꝟitas rerum prout ipſe intelligit: oportebat ſcriptum fuiſſe, per creatorem vniuerſa conſiſtere a verbo. abt econtra per verbum a creatore.

Grāmatica contentio.

Et ſine ipſo factū eſt nihil.

Chry. Ut nō eſtimes cū dicit. Omnia per ipſum facta ſunt. illa omnia ſolum dicere eum: que a moyſe dicta ſunt: conuenienter inducit. Et ſine ipſo factum eſt nihil. ſiue viſibile quid. ſiue intelligibile. Uel alr̄. Ne hoc quod dixit. Omnia per ipſuz facta ſunt. de ſignis ſuſpiceris nunc dici: de quibus reliqui euangeliſte locuti ſunt inducit. Et ſine ipſo factuz eſt nihil. Hyla. Uel alr̄ dicetur hoc quod dicitur. Omnia per ipſum facta ſunt. non habet modum: ſed eſt ingenitus qui factus a nemine eſt. eſt ⁊ ipſe genit⁹ ab innato: reddidit auctorem cum ſocium profeſſus eſt dicens. Sine ipſo factum eſt nihil. cū enim nihil ſine eo intelligo: non eſſe ſoluz: q: alius eſt ꝑ quē ali⁹ ſine quo non. Orige. in homi. Uel aliter. Ne exiſtimares ea que ꝑ verbum facta ſunt per ſe exiſtentia non contenta a verbo ait. Et ſine ipſo factum eſt nihil. hoc eſt nihil factum eſt extra ipſum. q: ipſe ambit omniaqꝫ conſeruans ea. Augu. de que. no. ⁊ veteris. Uel dicens. Sine ipſo factuz eſt

nihil.nullo modo ipſum facturā eſſe ſuſpicari debere edocuit. Quomodo.n.pōt dici. Ipſe eſt factura: cum nihil dicatur deus ſine ipſo feciſſe? Orige.ſuper ioan. V' .l alr. Si omnia per ꝟbū facta ſunt: de numero vero omnium eſt malitia ⁊ totus fluxus pctī.⁊ hec per ꝟbum facta ſūt: ⁊ hoc eſt falſum. quātum igitur ad ſignificata. Nihil ⁊ non ens' vnum ſunt. Videt autē apoſtolus nō entia praua dicere. Vocat inquit de' ea que nō ſunt tanq̄ ea que ſunt. Totaq̄ prauitas nihil dicitur dū abſq̄ ꝟbo facta eſt. Augu.ſup ioan. Peccatum enim non ꝑ ipſum factum eſt ⁊ manifeſtū ē q2 pctm̄ nihil ē: ⁊ nihil fiūt hoīes cū peccāt. Et idolū non ꝑ ꝟbū factū eſt. habet q̄dē formā quādā humanam: ⁊ ipſe homo ꝑ verbū fact' ē. Sȝ forma hoīs i idolo nō ꝑ ꝟbū facta eſt. ſcriptum eſt em̄. Scimus q̄ nihil eſt idolum. ergo iſta nō ſunt facta ꝑ ꝟbum. ſed quecunq̄ facta ſunt naturaliter: vniuerſa naturaꝝ rerū omnis omnino creatura ab angelo vſq̄ ad vermiculum. Orige. Valentinus autem excluſit ab omnibus ꝑ verbum factis que ſunt in ſeculis facta: que credit ante ꝟbum extitiſſe: preter euidentiam loquēs. ſiquidem: que putantur ab eo diuina remouentur ab oībus: que autē velut ipſe putat: penitus deſtruunt vere dicunt oīa. quidam em̄ falſo dicunt dyabolum non eſſe creaturam dei: inq̄tum em̄ dyabolus eſt: creatura dei non eſt. Is autem cui accidit eſſe diabolum diuina eſt creatura: ac ſi diceremus homicidam creaturā dei nō eſſe: qui tamē in eo q̄ hō eſt creatura dei eſt. Augu.de natura boni. Non autem ſunt audienda delyramenta hominū: qui nihil hoc loco aliquid intelligendum eſſe putant: qui ipſum nihil in fine ſilē poſitum eſt. nec intelligunt nihil intereſſe vtrū dicat. Sine ipſo nihil factū eſt: an ſine ipſo factum eſt nihil. Orige. Si accipiatur verbum pro eo quod in quolibet hominum eſt: quia ⁊ ipſū inſitum eſt cuilibet ab eo quod in principio erat verbum: etiā ſine hoc verbo nihil cōmittimus ſimpliciter accipiendo quod dicitur Nihil. Ait em̄ apoſtolus: q̄ ſine lege peccatū mortuum erat: adueniente vero mandato peccatum reuixit. non enim reputatur peccatum lege non exiſtente: ſed nec peccatum erat non exiſtente verbo: q2 dominus dicit. Si non veniſſem ⁊ eſſem illis locutus peccatū non haberent. quelibet.n. excuſatio deficit volenti dare reſponſum de crimine dum ꝟbo p̄ñte ac iudicante quid eſt agendum non obedit quis illi: nec propter hoc inculpandū eſt verbum: ſicut nec magiſter per cui' diſciplinam non remanet locus excuſationis diſcipulo delinquenti: velut de ignorātia. Oīa ergo ꝑ verbū facta ſunt. non ſolum naturalia: ſed etiam que ab irrōnalibus fiunt.

Peccatū nihil eſt.

¶ Qđ factū ē i ipō vita erat.

¶ Beda. Q2 euāgeliſta dixit omnē creaturam factam eſſe per verbū: ne quis forte crederet mutabilē ei' voluntatem: quaſi qui ſubito vellet facere creaturā: quā ab eterno nūq̄ ante feciſſet: ideo docere curauit factam quidē creaturam in tempore: ſed in eterna creatoris ſapīa: qñ ⁊ quos crearet ſemꝑ fuiſſe diſpoſitum. vñ dicit. Qđ factū eſt in ipſo vita erat. Augu.ſup ioan. Pōt aūt ſic diſtingui. Quod factum eſt in ipō. ⁊ poſtea dicatur. Vita erat. ergo totū vita eſt ſi ſic ꝓnunciauerim'. q̄d em̄ non in illo factum eſt: ipſe eſt em̄ ſapiētia dei. ⁊ dr̄ in pſalmo. Omnia in ſapīa feciſti: oīa igitur ſicu' ꝑ illū: ita in illo facta ſunt. ſi ergo qđ in illo factum eſt vita eſt. ergo ⁊ terra vita ē: ⁊ lapis eſt. inhoneſtū eſt ſic intelligere: ne nobis ſubrepat ſecta manicheorum: ⁊ dicat quia habet vitam lapis: ⁊ habet vitam paries. ſolent enim iſta delyrantes dicere: et cum reprehenſi fuerint ac repulſi quaſi

Cautio errorū.

de ſcripturis proferunt dicentes. vt quid dictum eſt. Quod factum eſt in ipſo vita erat. Pronuncia ergo ſic. Quod factū ē. hic ſubdiſtingue. ⁊ deinde infer. In ipſo vita erat. Facta eſt enim terra: ſed ipſa terra que facta eſt non eſt vita. eſt autem in ipā dei ſapientia ſpiritaliter ratio q̄dam qua terra facta eſt. hec vita eſt. ſicut arca in omni opere non eſt vita: arca in arte vita eſt: q꞉ viuit aīa artificis. ſic ergo q꞉ ſapientia dei ꝑ quam facta ſunt oīa: ſm artem cōtinet oīa que fiunt ꝑ ipſam artem: non hec cōtinuo ſunt vita: ſed quicquid factum eſt: vita ē in illo. Orige. in omi. Poteſt autem ⁊ ſic diſtingui ſine errore. Quod factū eſt in ipſo: ⁊ poſtea dicatur. Vita erat: vt ſit ſenſus. Omnia que ipſum: ⁊ in ipō facta ſunt: in ipſo vita ſunt: ⁊ vnū ſunt Erant eñ hoc eſt in ipſo ſubſiſtunt cauſaliter: priuſq̄ ſint in ſeipſis effectiue. Sed ſi queris: quō ⁊ qua ratione oīa que per verbum facta ſunt: in ipſo vitaliter ⁊ vniformiter ⁊ cauſaliter ſubſiſtunt: accipe exempla ex creaturarum natura. Conſpice quō oīum rerū quas mūdi hui⁹ ſenſibilis globoſitas cōprehēdit: cauſe ſimul et vniformiter in iſto ſole q̄ ē maximū mundi luminare ſubſiſtunt: quō numeroſitas herbarū ⁊ fructuū in ſingulis ſeminibus ſimul cōtinet: quō multiplices regule in arte artificis vnū ſunt: ⁊ in aīo diſponentis viuūt: quō infinitus linearū nūerus in vno pūcto vnū ſubſiſtit. ⁊ hui⁹ varia ꝑſpice exempla: ex quibus velut phyſice theorie pennis poteris arcana verbi mētis acie inſpicere: ⁊ q̄ntum dat hūanis rōnib⁹ videre quō oīa que ꝑ v̄bū ſunt facta: in ipſo viuunt ⁊ facta ſunt. Hyla. Vel alr pōt legi. In eo ꝙ dixerat. Sine ipſo factum eſt nihil. Poſſet aliquis ꝑturbat⁹ dicere: eſt ergo aliquid per alterum factū: qđ tñ nō ſit ſine eo factū: ⁊ ſi aliquid ꝑ alterū. licet non ſine eo iam non ꝑ eū oīa: q꞉ aliud eſt feciſſe: aliud eſt

Quō oīa ſunt vita in deo.

interueniſſe faciēti. Enarrat ergo euāgeliſta q̄d nō ſine eo factū ſit dicēs. Quod factū eſt in eo. hoc igitur nō ſine eo quod in eo factum eſt. nā id qđ in eo factū eſt etiā ꝑ eū factū eſt. oīa eñ per ipm ⁊ in ipō creata ſunt. In ipſo aūt creata: q꞉ naſcebat creator deus: ſed ex hoc ſine eo nihil factum eſt qđ tñ in eo factum eſt: quia naſcēs deus vita erat: ⁊ q̄ vita erat: non poſteaq̄ natus eſt factus eſt vita: nihil ergo ſine eo fiebat ex his q̄ ꝑ eo fiebāt q꞉ vita ē i q̄ fiebāt. ⁊ de⁹ q̄ ab eo natus eſt: non poſteaq̄ natus eſt: ſed naſcēdo quoq̄ extitit. Chry. Vel aliter. Non apponemus finale punctū vbi dicit. Sine ipſo factū eſt nihil: ſm hereticos. Illi eñ volētes ſpm̄ſctm̄ creatum dicere aiunt. Qđ factū ē in ipō vita erat. ſed ita nō pōt intelligi. primū quidem neq̄ tp̄s erat hic ſpūſſcti memiſſe. ſed ſi de ſctō ſpiritu hoc dictū eſt: age. ſm eorum interim legamus modum. ita enim nobis hoc inconueniēs erit. cum eñ dicitur. Quod factum eſt in ipſo vita erat: ſpiritumſanctum dicunt dictum eſſe vitam: ſed vita hec ⁊ lux inuenitur eſſe. Inducit enim. Vita erat lux hominum: quocirca ſm eos lucē oīm hunc ſpiritū dicit. qđ aūt ſuperius v̄bū dixit: hic ꝯſiter ⁊ deū ⁊ vitā ⁊ lucē nominat. Verbū autē caro factū eſt. erit igit ſpūſſanctus incarnatus. nō filius. ideo dimittētes hūc modū legēdi ad decentē veniamus lectionē ⁊ expōnē: hoc aūt eſt cū dr. Oīa per ipm facta ſunt: ⁊ ſine ipō factū eſt nihil qđ factū eſt. ibi quieſcere fac ſermonē. deīde ab ea q̄ deinceps eſt dictiōe icipe q̄ dicit. In ipō vita erat. ac ſi dicat. Sine eo factum eſt nihil qđ factū eſt. i. factibiliū. vides q̄liter hac breui adiectione omnia correxit ſuperuenientia inconuenientia. Inducens enim ſine eo factum eſt nihil: ⁊ adijciens. quod factum eſt: ⁊ intelligibilia comprehendit: ⁊ ſpiritumſanctum excepit. Spiritus enim ſanctus factibilis nō eſt.

Nota diſtictiōem v̄borum euāgelij

Hec igit͂ que dicta ſunt de conditiõe rerum dixit Ioannes. Inducit autē et eū qui eſt de ꝓuidentia ſermonē dicens. In ipſo vita erat: quēadmodum in fonte qui generat abyſſos: et in nullo minorat͂ fons ita et in operatione vnigeniti quecūq̧ credas per eum facta eſſe non minor ipſe facit͂ eſt. nomen autem vite hic non ſolū conditionis eſt: ſed et ꝓuidentie rerum: que eſt ſm̄ pmanentiam earū. Cū a͂t audis ꝗ̄m in ipſo vita erat: ne compoſitum exiſtimes. Sicut enim pater habet vitam in ſeipſo: ita dedit et filio vitam habere. ergo ſicut patrē non vtiq̧ dices compoſitum eſſe: ita nec filium. Orige. Vel aliter. Oportet ſcire ꝙ ſaluator, quedam ẽ non ſibi eſſe ſed alijs: quedam vero et ſibi et alijs. In hoc ergo ꝙ dicitur. Qđ factum eſt in verbo vita erat. ſcrutandum eſt: an ſibi et alijs vita ẽ: vel alijs tm̄. et ſi alijs: quibus alijs: idē autem eſt vita et lux. Lux autem hominū eſt: fit ita q̧ hominum vita quorum eſt lux: et ſic in eo ꝙ dicitur vita: ſaluator nō ſibi ſꝫ alijs. hec quidem vita verbo preexiſtenti aderit. et eo ꝙ expiata a peccatis anima fit ſerena: vita iſerat͂ ei: qui verbi dei ſe ſuſceptibilē ſtatuit. vnde verbū quidem in principio nō dixit factū. non eīn erat quando ꝑncipiū verbo careret. Vita autem hominum non ſemper erat in verbo: ſꝫ hec vita hominum facta eſt: eo ꝙ vita eſt lux hominū: cum enim homo non erat: nec lux hominum erat: luce ſm̄ habitudinem ad homines intellecta. et ideo dicit. Quod factum eſt in verbo: vita erat: non autem quod erat in verbo vita erat. Inuenitur autem alia littera non incongrue ſic habens. Quod factū eſt in eo vita eſt. Alia lra. Sed autem intelligamus vitam hominum que in verbo fit eum eſſe qui dixit. Ego ſum vita. fatebimur nemi nem infidelium chriſti viuere: ſed cunctos eſſe mortuos qui non viuūt in deo.

¶ Et vita erat lux hominum.

¶ Theo. Dixerat. In ipſo vita erat: ne putares ꝙ abſq̧ vita ſit verbum ſed vita ſit ſpiritalis et lux rõnalibus cunctis. vñ dicitur. Et vita erat lux hominum. q. d. lux iſta nō eſt ſenſibilis ſed intellectualis illuminās ipſā animam. Augu. ſuper Io. Ex ipſa enim vita illuminantur homines: pecora non illuminant͂: q2 non habent rationales mentes: que poſſunt videre ſapientiam. homo autem factus ad imaginem dei habet rationalē mentem per quam poſſit percipere ſapientiam. ergo illa vita per quam facta ſunt omnia: lux eſt: et non quoruncunq̧ animalium ſed hominum. Theophi. Non autem dixit lux eſt ſolū iudeis: ſed omnium hominum. Omnes enim homines inquantum intellectum et rõnem recepimus ab eo qđ nos cõdidit verbo: intantū ab eo illuminari dicimur. nam ratio nobis tradita per quam rõnales dicimur: lux eſt ad operanda nos dirigens et non operanda. Lux qnõ data hominib9. Orige. Nō eſt autem pretermittendū ꝙ vitam premittit luci hominū. inconſequēs enim erat illuminari non viuentem: et aduenire illuminationi vitam. Si autem idem eſt. vita erat lux hominū: ꝙ ſolū hominū: erit Chriſtus lux atq̧ vita ſolorum hominum: hoc autem opinari heret. cum eſt. Non igit͂ quicquid dicitur aliquorum illorum ſolum eſt. Scriptū eſt enim de deo ꝙ ſit deus abraam iſaac et iacob: nō tamen iſtorum tantum patrum dictus eſt de9: nō ergo et eo ꝙ dr̄. Lux hominum: excludit͂ qn ſit aliorum: alios vero continens eo ꝙ eſt. Faciam9 holem ad imaginē noſtrā: deqđ ad imaginē ac ſimilitudinē dei factū ẽ itelligi dꝫ ꝑ holem. Sic igit͂ lux cuiuſlibet rõnalis creature eſt.

¶ Et lux i tenebris lucet: et tenebre eam non comprehēderūt.

¶ Augu. ſuper Ioā. Quia vita illa ẽ lux hominū: ſꝫ ſtulta corda capere

iſtam lucem non pñt: quia pecca
tis ſuis aggrauantur: vt eam vide=
re non poſſint: ne ideo cogitent qua
ſi abſentem eſſe lucem: q2 eam vide
re nō poſſunt. Sequitur. Et lux in te
nebris lucet: ⁊ tenebre eã non com=
prehenderunt. Quō enim hō poſit⁹
in ſole cecus pñs eſt illi ſol: ſed ipſe
ſoli abſñs eſt: ſic oīs ſtultus cec⁹ eſt:
⁊ pñs eſt illi ſapientia. Sed cū ceco
pñs eſt: oculis eius abſñs eſt: nō q2
illi ipſi abſñs eſt: ſ3 q2 ipſe abſñs ē ab
illa. Orige. Tenebre aūt huiuſmodi
hominū nō natura ſūt: ſm illud Pau
li. Eramus aliqñ tenebre: nūc aūt lux
in dño. Ori e.l omi. Uel aliter. Lux
in tenebris fideliū animarū lucet a
fide inchoans: ad ſpem trahēs. Imi
peritoꝝ ꝟo cordiū pfidia ⁊ ignoran
tia lucem verbi dei in carne fulgen=
tis nō cōprehēderūt: ſed iſte ſenſus
moralis eſt. Phyſica ꝟo horum ver
borū theoria talis eſt: humana na= — Theori= cus intel lect⁹ ver borum.
tura ⁊ ſi non peccaret: ſuis proprijs
viribus lucere nō poſſet. Nō eñ na
turaliter lux eſt: ſed particeps lucis:
capax ſiquidem ſapientie eſt nō ipſa
ſapientia. Sicut ergo aer per ſemet
ipſum non lucet: ſed tenebrarum vo
cabulo nuncupatur: ita noſtra natu
ra dum per ſeipſam ꝯſideratur: que=
dam tenebroſa ſubſtãtia eſt: capax
ac particeps lucis ſapientie: ⁊ ſicut
aer dum ſolares radios participat
non dicit̄ per lucere ſ3 ſolis ſplēdor
in eo apparere: ita rōnabilis nr̄e na
ture pars dū pñtiam ꝟbi dei poſſi=
det: nō per ſe res itelligibiles ⁊ deū
ſuum: ſed per inſitum ſibi diuinū lu
mē cognoſcit. Lux itaq3 in tenebris
lucet: q2 dei verbum vita: ⁊ lux ho=
minum in noſtra natura, que per ſe
inueſtigata ⁊ conſiderata informis
quedam tenebroſitas inuenitur: lu=
cere non deſinit: ⁊ quoniam ipſa lux
omni creature eſt incomprehenſibi
lis; tenebre eam non comprehende
runt. Chry. Uel aliter. Totum ab il
lo loco. Et vita erat lux hominum.
primum nos de conditione docue=

rat: deinde dicit: ⁊ que ſm animam
bona prebuit nobis veniēs verbū
vnde dicit. Et vita erat lux hominū.
Non dicit. Lux iudeorum: ſed vni= — Chriſt⁹ nō d̄r lux angelo= rū i euã= gelio.
uerſaliter hominum. nō eñ iudei ſo
lum: ſed ⁊ gentiles ad hanc venerūt
cognitionem. Non autē adiecit. Et
angelorum: quoniã ei de natura hu
mana ſermo eſt quibus verbum ve
nit euangelizãs bona. Orige. Que
runt autem quare non verbum lux
hominum dictū eſt: ſed vita que in
verbo fit: quibus reſpondemus; q2
vita ad pñs: non ea que communis
eſt rationalium ⁊ irrationalium dici
tur: ſed que adiungitur verbo quod
in nobis fit per participationem ver
bi primarij ad diſcernendum appa=
rentem vitam ⁊ nō veram ⁊ cupien=
dam veram vitam. Prius ergo par
ticipamus vitam que apud quoſdã
quidē eſt potentia nō actu lux: qui. ſ.
nō ſunt auidi perquirere que ad ſciē
tiã pertinēt: apud quoſdã ꝟo ⁊ actu
lux efficit̄: q̇ ſm aplm̄ emulant̄ dona
meliora. ſ. verbū ſapie. ſi tñ ⁊ tūc idē
eſt vita ⁊ lux hominū: nullus manēs
in tenebris perfecte viuere compro
batur: nec quiſq3 viuentiū cōſiſtit in
tenebris. Chri. Uita eñ adueniente
te nobis ſolutum eſt mortis impe=
rium: ⁊ luce lucente nobis non vltra
ſunt tenebre: ſed ſemper manet vita
quam mors ſuperare nō poteſt: nec
tenebre lucē. vnde ſequitur. Et lux
in tenebris lucet. Tenebras mortē
⁊ errorem dicit. nam lux quidem ſen
ſibilis non in tenebris lucet: ſed ſine
illis. Predicatio ꝟo chriſti in medio
erroris regnãtis fulſit: ⁊ eum diſpa=
rere feecit: ⁊ in vitam mortē mutauit:
mortuus chriſtus: ita eam ſuperãs
vt eos qui detinebantur reduceret.
Quia igitur neq3 mors eam ſupera
uit; neq3 error: ſed fulgida eſt eius
predicatio vbiq3: ⁊ lucet cū propria
fortitudine: propterea ſubdit. Et te
nebre eam non comprehen. Orige.
Et etiam ſciendum q2 ſicut lux ho=
minum nomen eſt duarum ſpiritua=

lium rerum: ſic ⁊ tenebre. Dicimus em̄ hominē lucē poſſidentem opera lucis perficere: ⁊ etiam cognoſcere quaſi illuſtratum lumine ſcientie. et econtrario tenebras dicimus illicitos actus: ⁊ eam que videtur ſcientia: non eſt autem. Sicut autem pater lux ē: ⁊ in eo tenebre nō ſūt vlle: ſic ⁊ ſaluator. Sed qꝛ ſimilitudinem carnis peccati ſubijt: non incongrue de eo dicit: ꝙ tenebre in eo ſunt alique: ipſo in ſe ſuſcipiente noſtras tenebras vt eas diſſiparet. Hec igit lux que facta eſt vita hominum: radiat in tenebris alarū noſtrarum: ⁊ venit vbi princeps tenebrarū hanc cum genere bellat humano. Hāc lucem perſecute ſunt tenebre: qḋ patet ex his que ſaluator ⁊ eius filij ſuſtinent: pugnantibus tenebris contra filios lucis. Uerum qꝛ deus patrocinatur non inualeſcunt. vñ non apprehendunt lucem: vel qꝛ celeritatem curſus lucis ſubſequi nō valēt propter ꝓpriā tarditatē. vel qꝛ ſi ſuperuenientē expectant fugant luce appropinquante. Oportet autē id conſiderare ꝙ non ſemper tenebre in ſiniſtra parte ſumunt: ſed quādoqꝫ in bona ſm̄ illud pſalmi. Poſuit tenebras latibulum ſuum: dum ea q̄ ſunt erga deū ignota ⁊ iperceptibilia ſunt. De hac ergo laudata caligine dicam: qm̄ verſus lucem ꝓgit: illamqꝫ apprehendit: quia qḋ erat caligo dum ignorabat: in lucem cognitā vertitur ei qui didicit. Augu. x. de ciui. dei. Hoc autē initiū ſancti euangelij quidā platonicus aureis litteris perſcribendum: ⁊ per omnes eccleſias in locis eminentiſſimis proponendū eſſe dicebat. Beda. Nam alij euangeliſte chriſtum in tempore natum deſcribunt. Joannes vero eūdē in principio teſtatur fuiſſe dicens. In principio erat verbum. Alij inter hoīes eū ſubito apparuiſſe cōmemorāt: ille ipſum apḋ deū ſemꝑ fuiſſe teſtat dicēs. Et verbū erat apud deū. Alij eū verū hominē: ille verū confirmat deū dicēs. Et deus erat verbum. Alij hominē apud homines cum temporaliter conuerſatū: ille deū apud deū in principio manentem oſtēdit dicēs. Hoc erat in principio apud deū. Alij magnalia que in hoīe geſſit perhibent: ille ꝙ omnem creaturam ꝑ ipm̄ deus pater fecerit docet dicens. Oīa per ipſū facta ſūt: ⁊ ſine ipō factū ē nihil.

Tenebre duplices.

¶ Fuit homo miſſus a deo: cui nomē erat ioannes: hic venit in teſtimonium: vt teſtimonium perhiberet de lumine: vt oēs crederent per illum. Non erat ille lux: ſed vt teſtimoniū perhiberet de lumine.

¶ Augu. Ea que dicta ſunt ſuperiꝰ de diuinitate xp̄i dicta ſunt: qui ſic venit ad nos: ſꝫ ꝙ apparuit homo: Quia igitur ſic erat homo vt lateret in illo deus: miſſus eſt ante illū magnus homo: per cuius teſtimonium inueniret pluſqꝫ hō: ⁊ quis eſt hic? Fuit hō. Theophi. Non angelꝰ: vt ſuſpitionē multorū deſtrueret. Aug. Et quō poſſet iſte verū de deo dicere. Miſſus a deo. Chry. Nihil de reliquo humanum eſſe eſtima eorum que dicuntur ab illo: non enim que eius ſunt: ſed q̄ mittētis oīa loquit: ideo et angelus nūcupatus eſt a ꝓpheta dicēte. Ego mitto āgelū meū. Angeli enim virtus eſt nihil ꝓpriū dicere. Hoc autē qḋ dicit. Fuit miſſus: nō eius eſſe ſed proceſſus oſtenſiuum eſt. Sicut autē iſaias miſſus fuit: non a mundo: ſed a ſtatu quo vidit dñm ſedentem ſuper ſoliū excelſum ⁊ eleuatū ad plebem: ſic ioānes a deſerto ad baptizandum mittitur. Ait em̄. qui miſit me baptizare ille mihi dixit. Sup quē videris ⁊c. Augu. Quid vocabat? Cui nomen erat ioannes. Alcui. i. gratia dei vel in quo eſt gratia: qui gratiam noui teſtamenti ideſt chriſtum ſuo teſtimonio primum mundo innotuit. Ue

Miſſio ioānis.

Ioannes interpretatur cui donatum
eſt:q2 per gratiam dei donatum eſt
illi regem regum non ſolum precur
rere:ſed etiam baptizare. Augu.
Quare venit? Hic venit in teſtimo=
niũ vt teſtimonium phiberet de lu=
mine. Orige. Quidam improbare
nituntur edita de chriſto teſtimonia
prophetarum dicentes. Non egere
teſtibus dei filium habentem credu
litatis ſufficientiam:tum in his que
protulit ſalubribus verbis: tum in
mirabilibus operibus ſuis. Siqui=
dem et moyſes credi meruit per
verbum ⁊ virtutes:non egens pre
uijs teſtibus. Ad hoc dicendum eſt
ꝙ multis exiſtentibus cauſis inducẽ
tibus ad credendum:plerũqʒ quidã
ex hac demonſtratione non admirã
tur:ex alia vero habent cauſam vt
credant. Deus autem eſt qui ꝓ cun
ctis hominibus homo factus ẽ. Cõ
ſtat igitur quoſdã ex dictis prophe=
ticis ad chriſti admirationem coa=
ctos:mirantes tot ꝓphetarum ante
eius aduentum vocem:cõſtituentes
natiuitatis eius locum ⁊ alia huiuſ-
modi. Illud quoqʒ eſt aduertendum
ꝙ prodigioſe virtutes ad credendũ
prouocare poterant eos qui tempo
re Chriſti erãt:non autẽ poſt longa
tempora non fabuloſa quedam exi=
ſtimata fuerunt:plus enim peractis
virtutibus facit ad credulitatez:que
cum virtutibus queritur ꝓphetia.
Eſt autem ⁊ tale quid dicere:ꝙ qui=
dam in hoc ꝙ teſtimoniũ ꝑbent deo
honorati ſũt. Priuare vult ergo cho
rũ ꝓphetarũ ingenti gratia:qui dicit
illos nõ oportere de Chriſto teſtimo
niũ exhibere. Acceſſit aũt his ioã=
nes:vt teſtimoniũ de luce phibeat.
Chry. Non ea indigẽte teſtimonio.
Sed ꝓpter quid ipſe ioãnes docet
dicens. Ut omnes crederent per il=
lum. Sicut eñ carnẽ induit ne oẽs ꝑ
derent:ita ⁊ preconẽ hominem miſit:
vt cognatam, audientes vocem faci
lius aduenirent. Beda. Non autẽ
ait. Ut omnes crederent in illũ. Ma

teſtimonis prophetarũ de chriſto.

ledictus enim homo qui confidit in
homine:ſed vt omnes crederẽt per
illum:hoc eſt per illius teſtimonium
crederent in lucẽ. Theophi. Si ꝟo
aliqui non crediderint: excuſabilis
permanet ipſe. Nam ſi aliquis in=
cludens ſe in domo caliginis:⁊ iſ in
ſolis radiis non illuſtret iſpe cauſaz
tribuit ⁊ non ſol:ſic ioannes vt om=
nes crederent miſſus fuit:ſed ſi nunc
me conſecutum eſt: ipſe hui⁹ rei cã
non extitit. Chry. Quia ꝟo multũ
apud nos maior qui teſtatur:eo qui
teſtimoniũ perhibet et dignior fide
eſſe videt:ne quis et de ioanne hoc
ſuſpicetur:hanc ſuſpitionez deſtruit
dicens. Nõ erat ille lux:ſed vt teſti=
moniũ phiberet de lumine. Si vero
non huic inſtãs opinioni hoc reſum
pſit vt teſtimonium phiberet de lu=
mine:ſuperfluum eſſet qꝺ dicitur:⁊
magis iteratio ſermonis ꝙ̃ explana
tio doctrine. Theophi. Sed dicet
aliquis. ergo neqʒ ioannẽ neqʒ ſctõ=
rum quẽpiam lucẽ eſſe vel fuiſſe di=
cem⁹:ſed ſi ſctõrũ aliquẽ lucẽ velim⁹
dicere:ponemus lucem abſqʒ articu
lo:vt ſi interrogat⁹ fueris:verũ ioan
nes eſt lux ſine articulo: ſecure cõce
das. Si vero cum articulo non con=
cedas. Non enim eſt ipſa lux princi
palior:ſed lux dicitur. q2 ſm partici
pationem lucẽ habeat a ꝟo lumine.

Lucis duplex acceptio

**Erat lux vera que illumi=
nat omnem hominem venien=
tem in hunc mundum.**

Augu. De quo lumine ioãnes te
ſtimonium perhibeat oſtẽdit dicẽs.
Erat lux ꝟa. Chry. Uel aliter. Quia
ſuperius de ioanne dixerat ꝙ venit
⁊ miſſus eſt:vt teſtet de luce. ne ꝗs
hoc audiens ꝓpter teſtantis recen=
tem preſentiaz ⁊ de eo cui teſtimo=
nium perhibetur:talẽ quãdaz ſuſpi=
tionem accipiat:reduxit mentem:et
ad eam que ſupra omne principium
eſt trãſmiſit exiſtentiã dicens. Erat
lux vera. Augu. Quare adduũ eſt
vera? q2 et homo illuminatus dicit

lux:ſed vera lux illa eſt que illumi=
nat.nam ⁊ oculi noſtri dicuntur lu=
mina:⁊ tñ niſi aut per noctem lucer=
na accēdatur:aut per diē ſol exeat:
lumina illa ſine cauſa patent. vnde
ſubdit.Que illuminat oēm hominē.
Si omnem hominem.ergo ⁊ ipſum
ioannem. Ipſe ergo illuminabat:a
quo ſe demonſtrari volebat. Quo
modo enī pleruma fit vt in aliquo
corpore radiato cognoſcat̄ ort⁹ eſſe
ſol:quē oculis videre non poſſum⁹:
q: qui ſaucios habent oculos: ido=
nei non ſunt videre parietem illumi
natū aut aliquid huiuſmodi:ſic om
nes ad quos venerat chriſtus min⁹
erant idonei eum videre. Radiauit
Joannem:⁊ per illum confitentē ſe
illuminatum:cognitus eſt ille qui il=
luminat.dicit autem. Uenientem in
hunc mundum.nam ſi illinc non re=
cederet:non eſſet illuminandus:ſed
ideo hic illuminandus:quia illinc re
ceſſit:vbi homo poterat eſſe illumi=
natus. Theophi.Erubeſcat mani=
cheus qui conditoris maligni ⁊ te=
nebroſi nos aſſerit creaturas.Non
eī illuminaremur:ſi veri luminis crea
ture non eſſemus. Chry. Ubi ſunt
etiam qui non dicunt eū verū deū?
hic enim lux vera dicitur.Sed ſi illu
minat omnem hominem venientem
in hunc mundum:qualiter tot ſine lu
mine permanſerunt? Non enim om
nes cognouerunt chriſti culturam.
Illuminat igitur omnē hominē quā
tum ad eum pertinet.ſi autem quidā
mentis oculos claudentes noluerūt
recipere lucis huius radios non a
lucis natura obtenebratio eſt eis:ſ
a malitia eorum qui voluntarie pri
uant ſeipſos gratie dono:nam gra
tia quidem ad oēs effuſa eſt.Qui ve
ro nolūt dono hoc frui ſibiipſis hāc
imputent cecitatem. Augu.Uel qđ
dicitur.illuminat omnem hominem:
ſic intelligimus non quia nullus eſt
hominum qui non illuminetur:ſed
quia niſi ab ipſo nullus illuminatur.
Beda.Sine naturali ingenio: ſine
ſapientia diuina:ſicut enim nemo a
ſeipſo eſſe:ſic etiam nemo a ſeipſo
ſapiens eſſe poteſt. Orige.in omi.
Uel aliter.Non de his qui de occul
tis ſeminum cauſis in ſpēs corpora
les procedūt debemus intelligere
q̄ illuminat hominem venientem in
hunc mundum:ſed de his qui ſpiri=
tualiter per regenerationem gratie
que datur in baptiſmate in mundū
veniunt inuiſibilem.Eos itaq vera
lux illuminat qui in mundum virtu=
tum veniunt:non eos qui in mundum
vitiorum ruunt. Theophi.Uel ali=
ter.Intellectus nobis tradit⁹ ac nos
diligens:qui ⁊ naturalis rō nomina
tur:dicitur lux tradita nobis a deo.
Sed quidam male rōne vtentes ſe
ipſos obſcurauerunt.

Pulchrū myſteriū

Mūdus duplex.

¶ In mundo erat:⁊ mundus per ipſum factus eſt:et mund⁹ eum non cognouit.

¶ Auguſt.Lux que illuminat oēm
hominem venientem in hunc mun=
dum:huc venit per carnem:q: dum
hic eſſet per diuinitatem a ſtultis
cecis ⁊ iniquis videri non poterat:
de quibus ſupra dictū eſt.Tenebre
eā nō cōprehenderunt.⁊ ideo dicit̄.
In mundo erat Orige.in omil.Ut
eīn qui loquitur:dum loq̄ ceſſat vox
eius eſſe deſinit ⁊ euaneſcit.Sic ce=
leſtis pater ſi verbū ſuum loqui ceſ=
ſauerit: effectus verbi hoc eſt vni=
uerſitas verbo cōdita non ſubſiſtet.
nō aūt putes q: ſic erat in mundo:
quō in mūdo eſt terra:pecora:⁊ ho
mines:ſed quomodo artifex regens
qđ fecit.vnde ſequitur. Et mundus
per ipſum factus eſt. Non enim ſic
fecit quomodo facit faber.qui enim
fabricat extrinſecus eſt ad illud qđ
fabricat.Deus autem infuſus mun
do fabricat vbiq poſitus:⁊ non re=
cedit ab aliquo: p̄ſentia maieſtatis
facit quod facit:⁊ gubernat qđ facit
ſic ꝙ erat ī mūdo:quō p̄ quē fact⁹ ē
mūd⁹.Chry.Et iterū q: ī mūdo erat
ſed nō vt mundo ꝯtēporane⁹ ꝓpter

Quōde⁹ eſt in mūdo.

hoc induxit. Et mundus per ipſum
factus eſt: per hoc ⁊ rurſus reſdedu
cens ad eternam exiſtētiā vnigeni=
ti. qui enim audierit quoniam opus
eius hoc totum: ⁊ ſi valde inſenſibi
lis fuerit: cogetur concedere aſi ope
ra eſſe factorē. Theophi. Simul au
tem hic ⁊ martionis ſubuertit rabiē:
qui malignum conditorem cuncta
produxiſſe dicebat: necnon ⁊ arrij q̄
filium dei dicebat creaturā. Augu.
Quid eſt autem mundus per ipſum
factus eſt? Celum: terra: mare: ⁊ oia
que in eis ſunt mundus dicit. Iterū
in alia ſignificatione: dilectores mū=
di mundus dicuntur: de quo ſequit.
Et mundus eum non cognouit. Nō
enim celi aut angeli aut ſydera non
cognouerunt creatorem: quem con=
fitentur demonia: omnia vndiq₃ te=
ſtimoniū perhibuerunt. Sed hi nō
cognouerunt eum: qui amando mū
dum dicti ſunt mundus. amādo eñ
mundum habitamus corde in mun=
do. nam qui non diligunt mundum:
carne verſantur in mundo: ſed cor=
de inhabitant celum: ſicut apoſtolꝰ
dicit. Noſtra conuerſatio in celis ē.
amando igitur mundum: hoc appel
lari meruerunt vbi habitant. Quo=
modo enim dicimus mala ē illa do=
mus aut bona: non parietes incuſa
mus aut laudamus: ſed inhabitan=
tes: ſic ⁊ mundum dicimus qui inha
bitant mundum amādo. Chry. Qui
autē dei erant amici: cum cognoue

Mundꝰ quō malus dicat

runt etiam ante corporalem pñtiā.
vñ ⁊ xp̄s ait. Qm̄ abraam pater ve=
ſter exultauit vt videret diem meū.
Cum ergo nos interpellant genti=
les dicentes. Quid eſt quod in vlti=
mo tpe venit noſtram operaturus
ſalutem tanto tpe negligēs nos: di=
camus qm̄ ⁊ ante hoc in mūdo erat
⁊ puidebat operibus ſuis: ⁊ omni=
bus dignis cognitus erat. ⁊ ſi cū mū
dus non cognouit: hi tñ quibꝰ mun
dus non erat dignus eum cognoue
runt. Dicens autem. Mundus eum
nō cognouit: breuiter cauſam igno=
rantie prebuit. Mundum enim vo=
cat homines qui ſoli mundo affixi
ſunt: ⁊ que mundi ſunt ſapiūt. Nihil
autem ita turbat mentem: vt lique=
fieri amore preſentium.

¶ In propria venit: ⁊ ſui eum
non receperūt. Quotquot au
tem receperunt eum: dedit eis
poteſtatem filios dei fieri his
qui credūt in nomine eiꝰ. Qui
non ex ſanguinibus: neque ex
voluptate carnis: neque ex vo
lūtate viri: ſed ex deo nati ſūt.

¶ Chry. Dixit q̄ mūdus eū non co
gnouit de ſuperioribus loquens tē=
poribus: ſed de reliquo ſermonem
induxit ad predicationis tempora:
⁊ ait. In propria venit. Augu. Quia
ſcilicet omnia per ipſum facta ſunt.
Theophi. Ut per propria mundū
intelligas: ſiue iudeam quam ꝑ he=
reditate elegerat. Chry. In propria
ergo venit: non gratia ſue neceſſita
tis: ſed gratia beneficij ſuorū. Sed
vnde venit qui oia implet: et vbiq₃

Que ꝓpria xp̄i dicant.

adeſt? Ea quidem que ad nos deſcē
ſione hic operatus eſt: quia eñ in
mundo exiſtens: non putabatur ad
eſſe: eo q̄ nondum cognoſcebatur:
dignatus eſt induere carnem. Ma=
nifeſtationē vero hanc ⁊ condeſcen
ſionem: preſentiā vocat. Miſericors
autem exiſtens deus omnia facit:
vt nos ſm virtutem ſplendeamus.
⁊ propter hoc quidem nullum ne=
ceſſitate: ſuaſione vero ⁊ beneficijs
volentes ad ſe attrahit: et propter
ea venientem eum hi quidem ſu=
ſceperunt: alij vero nō receperunt.

Quōdeꝰ trahit hoies.

Nullum enim vult inuitū neq₃ coa
ctum habere famulatum: inuitum
enim trahi par eſt cum eo qui totali
ter non ſeruit. vnde ſequitur. Et ſui
eum non receperunt. Iudeos nunc
ſuos dicit: vt populum peculiarem:
ſed ⁊ oēs hoies vt ab ipſo factos: ⁊
ſicut ſuperius pro cōmuni verecun=
datus natura dicebat: quoniā mū=
dus per

dus per ipſum factus conditorē nō cognouit:ita ⁊ hic rurſus pro iudeorum anxius indeuotione grauiꝰ ponit accuſationem dicens. Et ſui eū non receperunt. Augu. Si autem omnino nullus recepit:nullus ergo ſaluus factus eſt. Nemo enim ſaluꝰ fiet:niſi qui chriſtum receperit veniētem. ⁊ ideo addidit. Quotquot autē receperunt eum. Chry. Siue ſint ſerui:ſiue liberi:ſiue greci:ſiue barbari:ſiue inſipiētes:ſiue ſapiētes:ſiue mulieres:ſiue viri:ſiue pueri:ſiue ſenes:oēs eodē digni facti ſūt honore. de quo ſequit̄. Dedit eis ptātē filios dei fieri. Ambro. Magna beniuolētia vnicus natus eſt:⁊ noluit manere vnus non timuit habere coheredes:q2 hereditas eius non fit anguſta ſi eam multi poſſederint. Chry. Non autē dixit:qm̄ fecit eos filios dei fieri:ſed dedit eis poteſtatem filios dei fieri:oſtendens quoniā multo opus eſt ſtudio:vt eam que in baptiſmo adoptionis formata imaginem incontaminatam ſemper cuſtodiamus. Simul aūt ⁊ oſtendēs quoniam poteſtatem hāc nullus nobis auferre poterit niſi noſipſi auferamus. Si eī qui ab hominibus dominum aliquā rerū ſuſcipiunt tm̄ habent robur q̄ntum fere hi qui dederunt:multomagis nos qui a deo potimur hoc honore. Simul autem oſtendere vult:quoniam hec gratia aduenit volētibus ⁊ ſtudentibꝰ. Et enim in poteſtate eſt liberi arbitrij: ⁊ gratie operatione filios dei fieri. Theophi. Uel quia in reſurrectiōe filiationem perfectiſſimam cōſequemur:ſm q̄ apoſtolus dicit.adoptionem filiorum dei expectantes redēptionē corporis noſtri. Dedit ergo poteſtatem filios dei fieri.i.hāc gratiam in futura gratia conſequendi. Chry. Et quia in hiſpiis ineffabilibus bonis hoc quidem eſt dei.ſ.dare gratiam:illud vero hominis.i.p̄bere fidem:ſubiungit. His qui credunt in nomine eius. Quid igitur non dicis nobis O ioannes q̄d eorum ſit ſupplicium qui eum non receperūt? quia nunquid iſto ſupplicio fiet maius q̄ñ p̄terea cēte eis poteſtate filios dei fieri non fiant: ſed volentes ſeipſos tanto priuant honore:ſed etiā inextinguibilis eos ſuſcipiet ignis: quod poſtea manifeſtius reuelabit. Augu. Credentes ergo q2 filij dei fiunt:⁊ fratres chriſti vtiq3 naſcunt̄. Nam ſi nō naſcunt̄ filij quō eſſe poſſunt? Sed filij hominum naſcuntur ex carne ⁊ ſanguine et ex voluntate viri ⁊ cōplexu coniugij. Illi aūt quo modo naſcant̄ ſubdit. Qui nō ex ſanguinibus:tanq̄ maris ⁊ femine. Sāguina vel ſanguines nō eſt latinum: ſed q2 grece poſitum eſt pluraliter: maluit ille qui interpretabat̄ ſic ponere. ⁊ quaſi minus latine loqui ſm grammaticos:⁊ tñ explicare veritatem ſm auditum infirmorū. Ex ſanguinibus enim maris ⁊ femine homines naſcunt̄. Beda. Sciendū etiā eſt:quia i ſcripturis ſanctis ſanguis cum dicit̄ pluraliter:pctm̄ ſignificare ſolet. vnde. Libera me de ſanguinibus. Augu. In eo autem q̄d ſeq̄tur. Neq3 ex voluntate carnis:neq3 ex voluntate viri carnē pro femina poſuit:quia de coſta cum facta eſſet adā dixit. Hoc nūc os de oſſibꝰ meis: ⁊ caro de carne mea. Ponitur ergo caro pro vxore:quomodo aliquando ſpiritus pro marito:q2 ille imperare debet:iſta ſeruire. Quid enim peius eſt domo vbi femina habet imperium ſuper virum? Hi ergo neq3 ex voluntate carnis:neq3 ex volūtate viri:ſed ex deo nati ſūt. Beda. Carnalis enim ſingulorum generatio a conplexu coniugij duxit originem:at vero ſpiritualis ſpiritusſancti gratia miniſtratur. Chry. Hoc autem narrat euangeliſta:vt vtilitatem et humilitatem prioris partus qui eſt per ſanguinem ⁊ voluntatē carnis adiſcentes:⁊ altitudinem ſecundi qui per gratiam ⁊ nobilitatē eſt cognoſcentes:magnam quandā

Filiatio perfecta que ſit.

Intellectus myſticus.

Natiuitas duplex.

hic ſuſcipiamus intelligentiam ⁊ di
gnam dono ipſi⁹ qui genuit: ⁊ mul=
tum poſt hoc ſtudium demõſtrem⁹.

**¶ Et verbum caro factũ eſt:
⁊ habitauit in nobis.**

¶ Augu. Cum dixiſſet. Ex deo nati
ſunt: quaſi ne miraremur ⁊ horrere=
mus tantam gratiam ⁊ nobis incre
dibile videret: qꝛ hoĩes ex deo nati
ſunt: q̃ſi ſecuritatẽ faciẽs ait. Et ver
bũ caro factũ eſt. Quid ergo mira=
ris qꝛ hoĩes ex deo naſcuntur? attẽ
de ipm̃ deuz ex hominibus natum.
Chꝛy. Uel aliter. Cum dixiſſet: quo
niaz ex deo nati ſunt qui ſuſceperũt
eum huius honoris poſuit cauſam:
hoc. ſ. verbũ fieri carnem. factus eſt
enim ꝑprius filius dei hominis fi=
lius: vt filios hominum faciat filios
dei. Cum autem audieris. Quoniaz
verbũ caro factum eſt: ne turberis:
neqꝫ enim ſubſtantiã cõuertit in car
nem. hoc enim vere impium eſt in=
telligere: ſed manẽs qḋ eſt: ſerui for
mam aſſumpſit. Quia enim ſunt qui
dicunt: q̃m fantaſmata quedam fue
runt oĩa que incarnationis ſunt: eoꝝ
blaſphemiã deſtruẽs: hanc dictio=
nem. Factum eſt poſuit. non trãſmu
tationem ſubſtantie: ſed carnis vere
aſſumptionem repreſentare volẽs.

Incar=
natiõis
verbi
modus.

Si vero dixerint: q̃m deus omnipo
tens eſt: quare ⁊ in carnem tranſ=
mutari non potuit? Dicemus ꝙ trãſ
mutari ab illa incõmutabili natura
omnino procul eſt. Augu. xv. de tri
ni. Sicut aũt verbũ noſtrũ vox quo
dãmodo corporis fit aſſumendo eã
in qua manifeſtatur ſenſibus homi=
num: ſic verbum dei caro factũ eſt:
aſſumendo eam in qua ⁊ ipſum ma=
nifeſtaretur ſenſibus hominũ. Et ſi
cut verbum noſtrũ fit vox: nec muta
tur in vocẽ: ita verbũ dei caro quidẽ
factũ eſt: ſed abſit vt mutaretur in
carnẽ: aſſumendo quippe illam non
in eam ſe cõſumendo: ⁊ hoc noſtruz
vox fit: illud caro factũ eſt. Ex ge=
ſtis concilij epheſini. Sermo etiam
quem ꝓferim⁹ quo in alterutris lo
cutionibus vtimur ſermo eſt incor=
poreus: non aſpectui ſubiectus: nõ
tactu tractabilis: ſꝫ cũ ſermo indue=
rit litteras ⁊ elementa viſibilis fit:
aſpectu comprehenditur: tactu tra=
ctatur: ſic ⁊ verbum dei qḋ natura=
liter inuiſibile eſt viſibile fit: ⁊ quod
natura incorporeum eſt: inuenit̃ eſſe
tractabile. Alcui. Cum etiam cre=
damus animam incorpoream cor=
pori coniungi: vt ex his duob⁹ fiat
vnus homo: facilius poſſumus cre=
dere diuinam ſubſtãtiã incorporeã
anime in corpore cõiungi in vnionẽ
perſone: ita vt verbum in carnẽ non
ſit conuerſum: nec caro in verbũ: ſicut
nec corpus in animã: nec anima cõ
uertat in corpus. Theophi. Appol
linarius autem laodicenſis in hoc
verbo hereſim ſtatuit: dicebat enim
ꝙ chriſtus animam rõnalez non ha
buit: ſed tm̃ carnem habens: diuini=
tatem pro aĩa que corpus dirigit et
gubernat. Augu. contra ſer. arria=
ni. Si autem mouentur in eo quod
ſcriptum eſt: ꝙ verbum caro factuz
eſt. nec ibi anima nominatur: intelli=
gant carnem pro homine poſitam: a
parte totum figurate locutionis mo
do: ſicuti eſt. Ad te omnis caro ve=
niet. Item ex operibus legis: ꝙ nõ
iuſtificabitur omnis caro: qḋ aper=
tius alio loco dicitur. Non iuſtifica=
bitur homo ex operibus legis. Sic
itaqꝫ dictũ eſt. Uerbum caro factuz
eſt. ac ſi diceret. Uerbum homo fa=
ctum eſt. Theophi. Euangeliſta
vero volẽs oſtẽdere inenarrabilem
dei cõdeſcenſum: carnẽ cõmemorat:
vt illius admiremur miſericordiam:
quoniã propter noſtram ſalutẽ qḋ
omnino remotuz ⁊ diſtãs eſt ab ei⁹
natura: aſſumpſit. ſ. carnem. aĩa nã=
qꝫ habet aliquã ꝓpinquitatem ad
deũ. Si autem verbum incarnatum
eſt: ⁊ humanã animaz nõ aſſumpſit:
ſequeretur ꝙ adhuc anime noſtre
curate non eſſent: quod enim nõ aſ=
ſumpſit: nõ ſanctificauit. Et qualis

Caro po=
nit̃ ꝑ ho
mine.

deriſio:cū aīa prius peccauerit: vt carnē aſſumendo ſanctificauerit. id qđ eſt principalius infirmū relinqueret. Subuertit ex hoc dicto neſtori⁹ qui dicebat ꝙ non deus verbum ipſe idē factus eſt homo ex ſacro conceptus ſanguine virginis: ſed verbo peperit hoīem:qui oīs virtutis dotatus erat ſpē:⁊ dei verbuʒ illi erat coniunctū:⁊ ex hoc duos filios aſſerebat:vnū natum de virgine.ſ.hominem:alterum de deo.ſ.dei filiū homini illi cōiunctū ſm gratiā habitudinē ⁊ amorē.

Neſtorij cōfutatio.

Contra quē euāgeliſta dixit:ꝙ ipſum verbum factū eſt hō:nō ꝙ verbū inueniēs hoīem virtuoſum ſe ſibi cōiunxerit. Cyril.ad neſtorium. Carneʒ em̄ aīatam anima rōnali vniēs verbū ſibi ſm ſubſiſtentiam ineffabiliterq̨ ⁊ intelligibiliter fact⁹ eſt hō:⁊ appellatus eſt filius hoīs:nō ſm voluntatem ſolaʒ aut beneplacitum:ſed neq̨ in aſſumptione perſone ſolius diuerſe quidem quo ad vnitionē collate nature:vnus autem ex ambobus chriſt⁹ ⁊ filius:nō quaſi differentia naturarum interempta propter adunationem. Theophi. Addiſcimus ergo ꝑ hoc qđ dicit. Verbū caro factuʒ eſt: qꝛ ipſuʒ verbū eſt hō:⁊ filius dei exiſtens factus eſt filius mulieris :que principaliter dei genitrix nūcupatur: tanq̄ deū in carne genuerit. Hyla. x.de tri. Quidā aūt volētes vnigenitum deum qui in principio apđ deū erat deus verbū: non ſubſtātiuum deū eſſe ſed ſermoneʒ vocis emiſſe: vt qđ loquentibus verbū ſuū:hoc ſit patri deo filius:argute ſubripere voluit:ne ſubſiſtens verbum deus et manēs in forma dei chriſtus homo natus ſit:vt cum hominem illū humane potius originis cauſa q̄ ſpiritualis conceptionis ſacramentum aīauerit:nō deus verbum hōineʒ ſe ex partu virginis efficiens extiterit:ſed vt prophetis ſpiritus ꝓphetie:ita in ieſu verbū dei fuerit. Et arguere nos ſolent ꝙ chriſtū dicamus eſſe natū nō noſtri corporis atq̨ anime hoīem:cum nos verbum carnē factū:noſtre ſimilitudinis natū hominē predicemus vt vere dei filius vere hoīs filius natus ſit. ⁊ vt ꝑ ſe ſibi aſſumpſit ex virgine corpus:ita ex ſe ſibi animā aſſumpſit:que vtiq̨ ab homine nunq̄ gignētium originibus prebetur. ⁊ cum ipſe ille fili⁹ hoīs ſit:q̄ ridicule ꝑter dei filiū qui verbum caro factum eſt:aliū neſcio quē tanq̄ prophetā verbo dei aīatum predicabimus: cum dn̄s ieſus chriſtus ⁊ dei fili⁹ ⁊ hoīs ſit. Chry. Ne aūt ab eo qđ dictū eſt. Verbum caro factum eſt: inconuenienter ſuſpiceris verſionem illius incorruptibilis nature ſubdit. Et habitauit in nobis. Qđ enim habitat:non idē eſt cum habitaculo:ſed aliud.aliud auteʒ dico ſm naturā: vnitione vero ⁊ copulatiue vnū ē de⁹ verbū caro: neq̨ cōfuſiōe facta neq̨ deſtructiōe ſubſtantiarū. Alcui. Vel habitauit in nobis.i.īter hoīes conuerſat⁹ eſt.

¶ Et vidimus gloriam eius gloriam quaſi vnigeniti a patre:plenum gratie ⁊ veritatis.

¶ Chry. Cum dixiſſet filij dei facti ſumus:⁊ non aliter q̄ per hoc verbum caro factū eſt:rurſus ipſi⁹ dicit ⁊ aliud lucrū. Et vidimus gloriam eius. quā vtiq̨ non vidiſſemus: niſi per conſortiū humanitatis viſus eſſet nobis. Si enim moyſi non ſuſtinuerūt faciē glorificatā videre: ſed velamine opus fuit qualiter diuinitatē nudā exiſtētē:inacceſſibilē etiā ipſis ſuperiorib⁹ virtutib⁹ nos lutei ⁊ terreſtres ſufferre poſſem⁹? Augu. Vel aliter. Quia verbū caro factū eſt:⁊ habitauit in nobis. Iſta natiuitate collyriuʒ fecit:vn̄ tergerentur oculi cordis nr̄i:vt poſſem⁹ videre maieſtatem ei⁹ per eius humanitatem:⁊ ideo dicitur. Et vidimus gloriam eius. Gloriam eius nemo poſſet videre niſi humilitate carnis ſanaretur. Irruerat enim homini

Gloria chriſti quō viſa

quaſi puluis in oculū de terra ocu-
lus iſte ſauciatus erat: ⁊ terra illuc
mittitur vt ſanetur: caro te obceca-
uerat: caro te ſanat. Carnalis enim
aīa facta erat: conſentiendo carnali
bus affectibus: inde fuerat oculus
cordis cecat⁹. medicus fecit tibi col-
lyrium: qm̄ ſic venit vt de carne vi-
tia carnis extingueret. Uerbū enim
caro factū eſt vt poſſis dicere. Uidi
mus gloriā eius. Chry. Subdit au
tē. Quaſi vnigeniti a patre: qꝛ multi
pphetaꝝ glorificati ſunt: puta moy
ſes: helias: heliſeus: ⁊ alij multi qui
cū miracula oñderūt: ſed ⁊ angeli
hoibus apparētes: ⁊ eā q̄ eſt ꝓprie
nature coruſcātem lucē manifeſtā-
tes: ſed ⁊ cherubin ⁊ ſeraphin cum
Sublimitas chriſti. multa gloria viſa ſunt a pphetā. Ab
omnib⁹ his nos abduces euāgeli-
ſta: ⁊ ſupra oēm naturā ⁊ cōſeruorū
noſtroꝝ claritatē erigens mētē: ad
ipm̄ nos perducit verticē. q.d. Non
vt pphete aut alterius hominis vel
angeli aut archāgeli aut alicuius ſu
perioꝝ virtutū eſt gloria quā vidi-
mus: ſed quaſi ipſius dominatoris:
ipſius regis: ipſi⁹ naturalis filij vni-
geniti. Greg. In ſacro eīn eloquio
ſicut ⁊ quaſi aliquādo non pro ſimi
litudine ponit: ſed pro veritate. vn-
de ⁊ iſtud. Quaſi vnigeniti a patre.
Chry. Ac ſi diceret. Uidimus glo-
riā qualem decebat: ⁊ ꝯueniens eſt
habere vnigenitum ⁊ naturalē filiū.
Conſuetudo enim multorū regem
valde ornatum videntium: vbi cum
alijs enumerantes nō poſſunt vni-
uerſam repreſentare claritatē hoc
indicunt. Quid op3 multa dicere?
quaſi rex ibat. ſic ⁊ ioānes dicit. Ui-
Quaſi poſitū p tanq̄. dimus gloriā eius gloriā quaſi vni-
geniti a patre. Angeli enim apparē
tes vt ſerui ⁊ dominū habentes oīa
agebāt: ipſe vero vt dominus cum
humili forma apparēs: ſed ⁊ crea-
ture dominū cognouerūt: ſtella ma-
gos vocans: angeli paſtores: puer
exultans in vtero: ſed ⁊ pater teſta
tus eſt de celis: ⁊ paraclitus ſuper
ipſum adueniens: ſed ⁊ ipſa rerum na-
tura omni tuba clari⁹ clamauit: qꝛ
rex celorum aduenerat. Etenim de-
mones fugiebant: infirmitatis ſpe-
cies ſoluebant: mortuos dimittebāt
ſepulchra: ⁊ animas a malitia ad vir
tutes verticem agebat. Quid vtiq̄
quis dicat preceptorū philoſophia:
celeſtiū legum virtute: angelice vi-
banitatis bonam ordinationem.
Orige. in omel. Eius autē qđ ſequit
plenū gratie ⁊ veritatis: duplex in-
tellectus eſt. Pōt enim de humanita
te ac diuinitate incarnati verbi acci
pi: ita vt plenitudo gratie referatur
ad humanitatem ſm quā chriſtus
caput eſt eccleſie: ⁊ primogenit⁹ crea
ture vniuerſe: qm̄ maximū ⁊ princi-
pale gratie exemplū ꝙ nullis prece
dentibus meritis homo efficit deus:
in ipſo primordialiter manifeſtū eſt.
Pōt etiam plenitudo gratie chriſti
de ſpirituſancto intelligi: cui⁹ ſepti-
formis operatio humanitatem chri
ſti impleuit. plenitudo vero verita-
tis ad diuinitatem refert. Si vero
plenitudinē gratie ⁊ veritatis de no
uo teſtamēto mauis intelligere: nō
incongrue pnunciabis plenitudinē
gratie noui teſtamēti eſſe per chri-
ſtum donatam: ⁊ legaliū ſimbolorū
veritatē in ipſo eſſe impletā. Theo
phi. Uel plenum gratia prout eius
verbū gratioſum erat dicente da-
uid. Diffuſa eſt gratia in labijs tuis
Et veritate ſm ꝙ moyſes ⁊ prophe
te loquebant: aut operabant in figu
ra: chriſtus autem cum veritate.

¶ Joannes teſtimonium per hibet de ipſo: ⁊ clamat dicens Hic erat quē dixi: qui poſt me venit: ante me factus eſt: quia prior me erat.

¶ Alcui. Dixerat ſuperi⁹ fuiſſe miſ-
ſum hominem ad perhibendum te
ſtimonium: hic determinat teſtimo-
nium ſuum qđ manifeſte precurſor
pronunciauit. vnde dicitur. Joan-
nes perhibet teſtimonium de ipſo.

Chry. Uel aliter hoc inducit ac ſi di
cat. Nō eſtimetis φ nos qui fuimus
cū eo multo tempore: ⁊ menſe ipſi⁹
communicauimus: ꝓpter gratiam
Ioānis ſāctitas hoc teſtamur: q2 ioannes qui antea
cū non viderat: nec ei commoratus
fuerat: ei teſtimonium perhibebat.
Multotiēs aūt euāgeliſta reuoluit
eius teſtimonium: q: multam admi
rationem huius viri habebant iu=
dei. Et alij quidē euangeliſte anti
quorum meminerunt ꝓphetarum
dicentes. Hoc factum eſt vt implea
tur quod dictum eſt ꝑ ꝓpheṫā. Hic
autem altiorē ⁊ recentiorem teſtem
inducit: non intendens a ſeruo domi
natorem facere fidedignum: ſed au=
ditorum imbecillitati condeſcendēs
Quēadmodum em̄ niſi ſerui formaꝫ
aſſumpſiſſet: nō ita facile ſuſceptibi
lis factus eſſet: ita niſi ſerui voce au
ditū conſeruoꝝ preexcitaſſet: nequa
ꝙ multi iudeoꝝ verbū chriſti ſuſce=
piſſent. Sequit̄. Et clamat. i. cū pro=
palatione cum libertate ſine ſubtra
ctione oīa predicat. Nō autē a prin
cipio dixit: qm̄ hic eſt filius dei vni=
genitus naturalis: ſed clamat dicēs
Hic erat quē dixi: qui poſt me venit
ante me factus eſt: q2 prior me erat.
Quēadmodum em̄ matres auiū nō
confeſtim pullos ſuos volationē do
cent: ſed primo quidem extra niduꝫ
educunt: poſtea vero aliam multo
velociorem volationē apponunt: ſic
⁊ ioannes nō confeſtim iudeos ad
alta duxit: ſed interim paululū a ter
ra eos euolare docuit dicēs: φ chri
ſtus melior eo erat: qđ nō paruū in=
terim erat. Et vide qualiter ſapien=
Prouec- ct⁹ noti- neō chri ſto. ter inducit teſtimoniū. non em̄ ſoluꝫ
apparentē xp̄m monſtrat: ſed ⁊ an=
teꝙ apparuiſſet eū predicat. Qđ ſi=
gnificat in hoc qđ dicit. Hic erat de
quo dixi. Hoc aūt fecit vt facile ſu=
ſceptibilis eſſet chriſtus hominum
mēte iam preuenta vt ab alijs que
de eo dicta erāt: ⁊ nihil ad hoc hūi
litas habit⁹ noceret. Ita enim hu=
milis ⁊ cōmunis omnibus forma chri=
ſtus vtebat̄: vt ſi ſimul ⁊ verba hec
audiſſent de eo: ⁊ cum cōſideraſſent
ioannis teſtimonium deriſiſſent.
Theophi. Dicit aūt. Qui poſt me ve
nit: videlicet ſm̄ tempora natiuita=
tis: ſex enim menſibus prior chriſto
ioānes erat ſm̄ humanitatē. Chry.
Uel hoc non dicit de ea generatio=
ne que eſt ex maria. Iam enim na=
tus erat chriſtus qn̄ hec a ioanne di
cebant̄: ſed de aduentu eius ad pre
dicationē. Dicit autē. Ante me fact⁹
eſt. i. clarior eſt ⁊ honorabilior: ac ſi
dicat. Non quia prior veni ad predi
candum ex hoc maiorem me eſſe il=
lo exiſtimetis. Theophi. Arriani
vero hanc litteram ſic exponunt: vo
lentes oſtendere φ dei filius nō eſt
a patre genitus: ſed fac⁹: ſicut vna
alia creatura. Augu. Non ergo in
telligitur factus eſt anteꝙ ego eſſeꝫ
factus: ſed antepoſitus eſt mihi.
Chry. Si aūt quod dicit̄. Ante me
factus eſt: de productione ad eſſe in
telligeretur: ſuperfluum eſſet quod
additur. Quia prior me erat. Quis
enim eſt ita inſipiens vt ignoret quo
niā ex quo ante eū factus eſt: prior
eo erat? aliter autem ecōtrario opor
teret dicere. ſ. prior me erat: quia an=
te me factus eſt. ergo qđ dicit. Ante
me factus eſt: de honore intelligit̄: Mos prophetaꝝ.
hoc enim quod futurum erat: factū
dicit: quia conſuetudo erat antiquo
rum prophetaꝝ de futuris quaſi de
iam preteritis loqui.

¶ Et de plenitudine eius nos omnes accepimus: ⁊ gratiam pro gratia. Quia lex per moy= ſen data eſt: gratia ⁊ veritas ꝑ ieſum chriſtum facta eſt.

¶ Orige. Sermo iſte in perſona ba
ptiſte de chriſto teſtantis prolatus
eſt, quod plurimos fallit ex hinc vſꝙ
illuc ille enarrauit: credentes in per
ſona ioannis apoſtoli recitari. In=
conſequens autem eſt putare ſubi=
to. ⁊ quaſi intempeſtiue interrumpi
baptiſte ſermonem ex verbo diſci=

pulí:ꝛ cuiqꝫ ſcienti percipere dicto=
rum collationem in ꝓpatulo cōſtat
ſeries dicti. Dixerat em̄ ob hoc. An
te me factꝰ eſt. qꝛ prior me erat. Ex
hoc autē coniecto priorem me fore
q̄ ex eius plenitudine ego quidēꝫ ꝛ
ante me prophete accepimꝰ gratiā:
ſecundam pro prima. Pertigerunt
eniꝫ ꝛ illi poſt figuras per ſpūm ad
veritatis ſpeculationem: hinc etiaꝫ
perpendimus ex plenitudine eius
accipiētes legem quidē per moyſen
fore datam: gratiā aūt ꝛ veritatem
per ieſum chriſtū: nedū fore datam:
ſed factā patre quidem legē dante
per moyſen: grām ꝛ veritatē faciēte
per ieſum. Sed ſi ieſus eſt qui dicit.

Ueritas duplex diſtinguitur.

Ego ſum veritas: quō veritas fit ꝑ
ieſum? Sed intelligendū eſt ꝙ ipſa
veritas ſubſtātialis ex prima verita
te ꝛ eius imagine ſculpte ſunt mul=
te veritates in his qui veritatē tra=
ctant: nequaqꝫ per ieſum chriſtū fa=
cta eſt nec prorſus per aliquē. ſed ve
ritas pura que conſiſtit in paulo et
apoſtolis per ieſum chriſtū facta ē.
Chry. Uel aliter. Coniungit hic te=
ſtimonio ioannis baptiſte ſuum te=
ſtimoniū ioannes euāgeliſta dicēs:
ꝛ de plenitudine eius ꝛc. Non pre=
curſoris eſt verbū ſed diſcipuli. q. d.
Etiam nos omnes duodecim: ꝛ om
nis plenitudo fidelium: ꝛ qui nunc
ſunt ꝛ futurorum de plenitudine eiꝰ
accepimus. Augu. Quid autem ac=
cepiſtis? Et gratiam pro gratia: ne
ſcio vt quid nos voluerit intellige=
re de plenitudine eiꝰ accepiſſe: ꝛ inſu
per gratiam ꝑ gratia. Accepimus
enim de plenitudine eius primo gra
tiam: ꝛ rurſus accepimus grām pro
grā. Quā gratiam primo accepimꝰ?
fidem. Uocaꝫ em̄ grā qꝛ gratis da=
tur. hanc ergo accepit grām primā
peccator vt eius peccata dimitterē=
tur. ꝛ iterū gratiaꝫ pro gratia. i. pro
hac gratia in qua ex fide viuimꝰ re=
cepturi ſumus aliam. i. vitam eternā
vita enim eterna quaſi merces ē fi=
dei: quia ipſa fides gratia eſt: vita

Gratia duplex a chriſto

eterna gratia eſt pro gratia. Non
erat iſta gratia in veteri teſtamēto:
qꝛ lex minabaꝫ: non opitulabatur:
iubebat: non ſanabat languorē: oſtē
debat: nō auferebat: ſed ꝑparabat
medico venturo cum gratia ꝛ veri=
tate. vnde ſequitur. Qꝛ lex per moy
ſen data eſt: gratia ꝛ veritas per ie=
ſum chriſtū facta eſt. Mortem enim
temporalem ꝛ eternam occidit mors
dñi ſui. ipſa eſt gratia que promiſſa
ꝛ nō habita erat in lege. Chry. Uel
accepimus gratiā pro grā. i. pro ve=
teri nouam. Sicut em̄ eſt iuſtitia et
iuſtitia: adoptio ꝛ adoptio: circūci=
ſio ꝛ circūciſio: ita gratia ꝛ gratia: ſꝫ
illa quidēꝫ vt typus: hec vero vt ve
ritas. Hoc autem induxit oſtēdens:
qm̄ ꝛ iudei gratia ſaluabaꝫ: ſed et
nos omnes gratia ſalui ſumus: miſe
ricordie aūt ꝛ gratie fuit legem ſu
ſcipere. Propterea cuꝫ dixiſſet. Gra
tiam pro gratia: oſtendens magnitu
dinem eorum que data ſunt ſubdit.
Quia lex per moyſen data eſt: gra=
tia ꝛ veritas per ieſum chriſtū facta
eſt. Et ſupra quidem ioannes ad ſe
ipſum comparans chriſtū ait. Ante
me factus eſt. Hic autem euangeli=
ſta ad eum qui illo tempore magis
in admiratione apud iudeos erat qꝫ
ioannes: chriſti comparationem fa=
cit. ſ. ad moyſen. Et conſidera pru=

Secretū celeſte ꝟborū;

dentiā nō perſonaꝝ ſed rerum com=
parationem facit: gratiam ꝛ verita=
tem legi opponēs. ꝛ huic addit. Da
ta eſt: quod miniſtrantis erat: huic
aūt. Facta eſt: qđ eſt regis cum po=
teſtate oīa operantis. cum gratia qꝫ
dem: qꝛ cum poteſtate omnia dimit
tebat peccata: ꝛ gratiam quidē eiꝰ
baptiſmatis donū: ꝛ adoptio que ꝑ
ſpm̄ nobis daꝫ: ꝛ alia multa oſten=
dunt. veritatem autem plenius ſcie
mus: ſi figuras veteris legis dide=
cerimus. Ea enim que in nouo teſta
mento perficiēda erant: in veteri te
ſtamento figuris preceſſerunt: quas
chriſtꝰ veniens adimpleuit. Unde fi
gura data eſt ꝑ moyſen: veritas per

chriſtũ facta eſt. Augu.xiij.de trini. Uel gratiam referamus ad ſciẽtiaʒ: veritatem ad ſapiẽtiã: in rebus enim per tẽpus ortis: illa ſumma grã eſt: ꝙ homo in vnitate pſone coniunctus eſt deo. In reb⁹ ṽo eternis: ſumma veritas recte tribuit dei verbo.

¶ Deũ nemo vidit vnq̃. Unigenitus fili⁹ qui eſt in ſinu patris: ipſe enarrauit.

¶ Orige. Incõgrue aradius aſſerit hoc ꝓmulgatũ fuiſſe non a baptiſta ſed a diſcipulo. nam ſi illud de plenitudine eius nos omnes accepim⁹: a baptiſta prolatum eſt: quõ nõ eſt ſequens ipſum de grã chriſti ſuſcipiẽtez ⁊ ſcðam ꝓ prima grã: ↄfitentẽqʒ legẽ ꝑ moyſen fore traditã: grãm ṽo ⁊ ṽitatem ꝑ ieſum chriſtũ ꝓdijſſe: intellexiſſe qualiter deum nemo vidit vnq̃: ⁊ q̃ vnigenitus cũ ſit patris gremio ꝯrequieſcat interpretatiõẽ ipſi ioanni: necnon oĩbus his qui de ꝑfectione guſtauerint cõceſſerit? Nõ enim nunc primit⁹ annũciauit: nam priuſq̃ abraã fieret: docet nos abraã exultaſſe: vt videat eius gloriam.

Diſſentit chriſoſtom⁹ ab origene.

Chry. Uel aliter. Euangeliſta oſtendens multã eminẽtiã donoꝝ chriſti ad ea que ꝑ moyſen diſpẽſata ſunt: vult de reliquo cãm rõnalem differentie dicere. nam ille quidẽ famul⁹ exiſtens: minorũ rerũ factus eſt miniſter. hic ṽo dñator ⁊ regis fili⁹ exiſtens multo maiora nobis attulit coexiſtens ſemper patri ⁊ videns eũ. ꝓpter hoc ita intulit dicens. Deum nemo vidit vnq̃. Augu. ad paulinam. Quid ergo eſt qð iacob dicit. Uidi dñm facie ad faciem? et qð de moyſe ſcriptum. Quia loquebatur cum deo facie ad faciem. ⁊ illud qð propheta iſaias loquens de ſeipſo ait. Uidi dominum ſabaoth ſedentẽ in throno. Grego. xviij. mora. Sed patenter datur intelligi ꝙ q̃diu hic moraliter viuitur: videri per quaſdã imagines põt deus: ſed per ipſaʒ nature ſue ſpẽm non põt: vt anima gratia ſpirit⁹ afflata per figuras q̃ſdaʒ deũ videat: ſed ad ipſam vim ei⁹ eſſentie non pertingat. hinc eſt enim ꝙ iacob qui deũ ſe vidiſſe teſtatur: nõ niſi angelũ vidit. hinc eſt ꝙ moyſes qui cũ deo facie ad faciem loquitur dicit. Oſtende mihi temetipſum manifeſte vt videam ⁊c. Ex qua eius petitiõe colligitur: qꝛ eum ſitiebat ꝑ incircũſcripte nature ſue claritatem cernere: quem iam ceperat ꝑ quaſdã imagines videre. Chry. Si aũt antiqui patres ipſaʒ viderunt naturam nequaq̃ differenter cõſideraſſent. ſimplex enim quedam eſt ⁊ infigurabilis: non ſedet: neqʒ ſtat: neqʒ ambulat: hec enim corporum ſunt. vnde ⁊ per prophetã dicit. Ego viſionem multiplicaui eis ⁊ in manib⁹ prophetaꝝ aſſimulatus ſum: hoc eſt condeſcendi eis: non quod eram apparui: quia enim filius dei per verã carnem appariturus erat nobis. primo excitauit eos videre deum: ſicut poſſibile erat eis videre. Augu. ad paulinã. Sed cum ſcriptum ſit. Beati mundo corde: quoniam ipſi deum videbunt. ⁊ iterũ. Cum apparuerit ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eũ ſicuti eſt: quid eſt quod hic dicitur. Deum nemo vidit vnq̃? An fortaſſe rñdetur q̃ illa teſtimonia de videndo deo ſunt non de viſo: ipſi enim deum videbunt: dictum eſt: nõ viderunt: ⁊ non vidimus: ſed videbimus eum ſicuti eſt: deuʒ enim nemo vidit vnq̃. vel in hac vita ſicuti ipſe eſt: vel etiam in angeloruʒ vita ſicut viſibilia iſta que corporali viſione cernuntur. Grego. xviij. mora. Si ṽo a quibuſdã videri poteſt in hac corruptibili carne viuentibus: ſed tamẽ ineſtimabili virtute creſcentib⁹ quodam contemplationis acumine eterna claritas dei hoc ab hac ſententia non abhorret: quoniam quiſquis ſapientiam que deus eſt videt: huic vite funditus moritur: ne iam eius amore teneatur. Auguſtinus duodecimo ſup geneſim ad litte

Viſio enigmatica.

teram. Niſi enim ab hac vita quiſq̃
quodammodo moriat̃: ſiue omnino
exiens de corpore: ſiue ita auerſus
& alienatus a carnalibus ſenſibus:
vt merito neſciat: ſicut apoſtolꝰ ait.
vtrum in corpore an extra corpus
ſit: non i illam rapitur & ſubuehit̃ vi
ſionem. Grego. xviij. mora. Scien-
dum vero eſt ꝙ fuere nonnulli qui
deum dicerent in illa regione bea-
titudinis in claritate ſua cõſpici: ſed
in natura minime videri: quos nimi
rum minor inquiſitionis ſubtilitas
fefellit: neq̃ enĩ illi ſimplici & incom
mutabili eſſentie aliud eſt claritas:
aliud natura. Augu. ad paulinam
Si autẽ dicitur: in hoc qꝺ ſcriptum
eſt. Deum nemo vidit vnq̃: homi-
nes tãtummodo intelligendos. naꝫ
hoc apl̃us planius explicans. Quẽ
nemo inquit hominuꝫ vidit: ſed nec
videre poteſt vt ita dictum ſit. Deũ
nemo vidit vnq̃: ac ſi diceret. Nul-
lus hominum. queſtio illa ſolui vi-
debit̃: vt non ſit huic ſententie con-
trariũ qꝺ dñs ait. Angeli eoꝝ ſem-
per vident faciẽ patris mei. vt. ſ. an-
gelos deũ videre credamus: quem
nemo vidit vnq̃. ſ. hominũ. Greg.
xviij. mor. Sunt tñ nonnulli qui ne-
quaq̃ deum videre nec angelos ſu
ſpicant̃. Chry. Dicentes ꝙ ipſum
qꝺ deus eſt: non ſolũ prophete ſed
nec angeli viderũt neq̃ archãgeli.
Sed ſi interrogaueris eos audies
de ſubſtãtia nihil reſpondẽtes. glo
ria vero in excelſis deo non ſolum
cantãtes: ſed & in terra pax homini
bus bone voluntatis. Et ſi a cheru
bin & ſeraphin concupiueris aliq̃d
diſcere: myſticam ſanctimonij melo
diã audies: & qm̃ plenum eſt celũ &
terra gloria eius. Augu. ad pauli-
nam. Qꝺ quidẽ intantum veruꝫ eſt:
qꝛ dei plenitudinẽ nullus nõ ſolum
oculis corporis: ſed vel ipſa mente
aliquãdo comprehendit. Aliud eſt
enim videre aliud totũ videndo cõ-
prehendere: quãdo quidem id vide
tur quod preſens vtcunq̃ ſentitur:
totum autẽ comprehẽditur videndo
quod ita videt̃ vt nihil eius lateat
videntẽ: aut cuius fines circumſpici
poſſunt. Chry. Sic igitur ſolus pa
trẽ videt filius & ſpiritusſanctꝰ. Qꝺ
enim creabilis eſt nature: qualiter
poterit videre quod increabile eſt?
Ita igit̃ nullus nouit deũ vt filius.
vnde ſequit̃. Unigenitus filius qui
eſt in ſinu patris ipſe enarrauit: ne
ꝓpter nominis communionẽ vnum
quẽdam eoꝝ qui gratia facti ſunt fi
liorum eſſe exiſtimes eũ: primo qui-
dem adiectus eſt articulus. Si ve-
ro hoc nõ ſufficit tibi: audi aliud no
men vnigenitus. Hyla. vi. de tri.
Nature quidẽ fides non ſatis expli
cata videbat̃ ex nomine filij: niſi ꝓ-
prietatis virtus per exceptionis ſi-
gnificantiã adderet̃: preter filiũ eñ
& vnigenitum nihil cognominans
ſuſpitionem penitus adoptionis ex
cluſit: cum veritatẽ nominis vnige-
niti natura preſtaret. Chry. Sed &
aliud poſuit dicens. Qui eſt in ſinu
patris. Etenim in ſinu ꝯuerſari mul
to plus eſt q̃ ſimpliciter videre. nã
q̃ ſimpliciter videt: nõ omnino eius
qꝺ videt cognitionẽ habet. qui vero
in ſinu conuerſatur nihil ignorabit.
Cum igit̃ audieris ꝙ nullus cogno
ſcit patrẽ niſi filius: nequaq̃ dicas:
qm̃ & ſi plus omnibus nouit patreꝫ
ſed non quãtus eſt nouit eum. pro-
pterea euangeliſta in ſinu patris eũ
morari dicit: vt non eſtimemus per
id aliud ſignificatũ q̃ familiaritatẽ
vnigeniti & coeternitatem ad patrẽ.
Augu. In ſinu enim patris ideſt in
ſecreto patris. Non enim deus ha-
bet ſinum quẽadmodum nos habe
mus in veſtibus. aut cogitãdus eſt
ſic ſedere: quomodo nos. aut forte
cinctus eſt vt ſinũ haberet: ſed qꝛ ſi-
nus noſter intus eſt: ſecretũ patris
ſinus patris vocat̃. Qui ergo in ſe-
creto patris nouit patreꝫ: ipſe enar
rauit quod vidit. Chry. Sed quid
enarrauit: qm̃ vnus eſt deus: ſed et
hoc reliqui prophete & moyſes cla-

Errore- fellitur.

Angeli quõ deũ vident.

Filiatio dei duplex.

Sinus pr̃is q̃s dicatur.

mant. quid ergo plus didicimus a fi-
lio in ſinibus paternalibus exiſten-
te? Primū quidem ipſa hec que alij
narrauerunt: ſunt enarrata ex ope-
ratione vnigeniti. Deinde quoniā
multo maiorē ſuſcipimus doctrinā
per vnigenitū: ⁊ cognouimus quo-
niā ſpiritus eſt deus: ⁊ eos qui ado-
rant eum in ſpiritu ⁊ veritate adora-
re oportz: ⁊ qm̄ deus pater eſt vnige-
niti. ¶ Beda. Preterea ſciendum qꝛ
ſi ad preteritū referatur: quod ait.
Enarrauit: homo factus enarrauit
quid de trinitatis vnitate ſentiendū:
qualiter ad eius contemplationem
properandum: quibus actibus ſit
perueniendū? Si vero referatꝰ ad fu-
turum: tunc enarrabit cum electos
ſuos ad viſionē claritatis ſue indu-
cet. Augu. Fuerunt autē homines
qui dicerēt vanitate cordis ſui dece-
pti. Pater inuiſibilis eſt: filius autē
viſibilis eſt. Si ergo ꝓpter carnem
filius viſibilis dicitꝰ: ⁊ nos concedi-
mus: ⁊ eſt catholica fides. Si autē
vt ipſi dicunt: anteꝗ̄ incarnaretur:
multū delyrant ſi chriſtus ſapientia
dei ⁊ virtus dei eſt. Sapientia eniz
dei videri oculis non pōt: ſi verbum
hominis oculis non videtur. verbū
dei ſic videri pōt? Chry. Non igi-
tur ſoli ipſi propriū eſt. Deuz nemo
vidit vnꝗ̄: ſed ⁊ filio: qꝛ vt paulus
dicit: eſt imago dei inuiſibilis: q̄ ve-
ro inuiſibilis imago eſt: ⁊ ipſe inui-
ſibilis eſt.

Summa doctrine chriſti in [...]mibus.

¶ Et hoc eſt teſtimonium ioā-
nis: quando miſerūt iudei ab
hieroſolymis ſacerdotes: ⁊ le-
uitas ad eum vt interrogarēt
euz. Tu quis es? Et confeſſus
eſt: ⁊ non negauit: ⁊ confeſſus
eſt quia non ſum ego chriſtus.
Et interrogauerunt eū. Quid
ergo? Helias es tu? ⁊ dixit. nō
ſuz. propheta es tu? Et reſpō-
dit. nō. Dixerūt ergo ei. Quis
es vt reſponſum demus his q̄
miſerunt nos? Quid dicis de
teipſo? Ait. Ego vox claman-
tis in deſerto dirigite viaz do-
mini: ſicut dixit iſaias ꝓpheta

¶ Orige. Secundum legitur hoc te-
ſtimonium a ioāne baptiſta de chri-
ſto prolatum: incipiente primo illic.
Hic eſt de quo dixi: ⁊ deſinente ibi.
Ipſe enarrauit. Theophi. Uel ali-
ter. Poſtꝗ̄ ſuperius dixit euangeli-
ſta ꝙ ioannes teſtabatur de chriſto
Ante me factus eſt: nunc ſubiungit
qn̄ premiſſuz teſtimoniū reddiderit
chriſto ioānes. vn̄ dicit. Et hoc eſt
teſtimoniū ioannis qn̄ miſerunt iu-
dei ab hieroſolymis ſacerdotes ⁊
leuitas ad ioannē. Orige. Iudei
quidē ab hieroſolymis vt cognati
exiſtentes baptiſte de ſtirpe ſacer-
dotali exiſtentis: ſacerdotes ⁊ leui-
tas deſtinant: ſciſcitaturos quis eēt
ioannes: eos .ſ. qui reputati ſunt ſm
electionē ab alijs differre ⁊ ab ele-
cto hieroſolymorū loco. Ioannē ita-
ꝗ̄ querunt cum tanta veneratione.
Erga xp̄m autē nihil huiuſmodi fa-
ctū legitur a iudeis: ſed qđ erga io-
annē iudei: hoc ioānes erga xp̄m ꝓ-
ſequitur: per ꝓprios diſcipulos in-
terrogans. Tu es qui venturus es
an alium expectamus? Chry. Sic
autē fide dignum eſtimauerunt eſſe
ioannē vt ei de ſeipſo dicēti crede-
rent. vnde dicitꝰ. Ut interrogarēt eū.
Tu quis es? Augu. Nō autē mit-
terēt niſi mouerent excellentia au-
ctoritatis eius: qꝛ auſus eſt baptiza-
re. Orige. Ioannes aūt vt videtur
diſcernebat ex queſtione ſacerdo-
tum ⁊ leuitaꝝ dubitationē: ne forte
chriſtus eſſet baptizans: apertius
tn̄ illud ꝓfiteri cauebant ne temera-
rij putarentꝰ. Quapropter merito vt
eorū opinio fallax de eo primitus
aboleretur: ac ſubinde veritas pro-
palaretur ꝙ nō ſit chriſtus ante om-
nia manifeſtat. vnde ſequitꝰ. Et con-
feſſus eſt ⁊ nō negauit: ⁊ confeſſus
eſt: qꝛ nō ſum ego chriſtus. Hic etiā

Mira eſtimatio de ioanne.

adijciamus: qꝛ tempus aduentus
chꝛiſti populum recreabat quodã=
modo iam pꝛeſens exiſtēs legiſpe=
ritis ex ſacris ſcripturis illius tem=
pus ſperatum colligentibus: ꝓpter
qđ Theodas nō modicā multitudi
nē quaſi chꝛiſtus cōgregauit: ⁊ poſt
illum iudas galileus in diebus pro
feſſionis. Cū ergo feruentius chꝛi=
ſti expectaretur aduētus: iudei trā=
mittunt ad ioannē per hoc quod eſt
Tu quis es. conijcere volentes ſi
ipſe ſe xp̄m fateretur. Nō aūt ex eo
ꝙ dicit. Non ſum ego chꝛiſtus: ne=
gauit. ex hoc enim ipſo cōfeſſus eſt
veritatem. Grego. Negauit plane
qđ nō erat: ſed nō negauit qđ erat:
vt veritatē loquens: eius membꝛū
fieret: cuius ſibi nomē fallaciter nō
vſurparet. Chry. Uel aliter paſſi
erant iudei quandā humanam paſ=
ſionē ad ioānē. Indignū eñ eſtima=
bant ſubijci eum chꝛiſto ꝓpter mul
ta que ioannis claritatē demonſtra
bant: quoꝝ pꝛimū erat genus illu=
ſtre. pꝛincipis eñ ſacerdotū filius
erat: deinde dura educatio: huma=
noꝝ deſpectio. In chꝛiſto aūt con=
trarium videbat genus humile: qđ
ei exprobꝛabāt dicentes. Nōne hic
eſt fabri filius dicta cōis ⁊ veſtimē=
ta: nihil plus multis haben ia: quia
igit ioannes cōtinue ad xp̄m mitte=
bat: volētes magis ioannē habere
magiſtrū: mittunt ad eū opinantes
per blanditias eum allicere ad con
fitendū ſe xp̄m eſſe. Nō ergo quoſ=
dam contemptibiles mittunt: vt ad
xp̄m miniſtros ⁊ herodianos ſed ſa
cerdotes ⁊ leuitas: ⁊ non quoſcūq;
ſed eos qui erant ex hieroſolymis:
hoc eſt honoꝛabiliores. Et ad hoc
mittunt: vt interrogarent. Tu quis
es? nō quaſi ignorātes: ſed volen=
tes eū inducere ad hoc qđ dixi. vn
de ioānes ad mentem ⁊ non ad in=
terrogationē eis reſpondit. Et con=
feſſus eſt ⁊ nō negauit: ⁊ confeſſus
eſt: qꝛ non ſum ego chꝛiſtus. Et vi=
de ſapientiā euāgeliſte tertio qua

Cōparatio ieſu ⁊ ioannis.

ſi idem dicit: ⁊ virtutē baptiſte indi=
cans: ⁊ malitiam ⁊ amentiā iudeoꝝ.
Deuoti enim famuli eſt: non ſolum
nō rapere gloꝛiā dn̄i: ſed oblatam a
multis reſpuere. Turbe quidem ex
ignorantia ad hāc venerunt ſuſpi=
tionē: vt ioannē xp̄m eſtimarent. hi
vero a maligna mēte ex qua interro
gabāt eum: eſtimantes per blandi=
tias attrahere ad hoc qđ volebant:
niſi enim excogitaſſent hoc reſpon=
denti. Non ſum ego chꝛiſtus dixiſ=
ſent. Nō hoc ſuſpicati ſumus: non
hoc venimus interrogaturi: ſed ca=
pti ⁊ manifeſti effecti ad aliud ve=
niunt. vnde ſequitur. Et interroga=
uerunt eum. Quid ergo? helias es
tu? Augu. Nouerant enim ꝙ pꝛe=
ceſſurus erat helias xp̄m: nō enim
alicui ignotū erat nomē chꝛiſti apud
hebꝛeos: ſed nō putabant illū eſſe
xp̄m: nec tñ omnino putauerūt xp̄m
nō eſſe venturū: ⁊ cū ſperarent ven=
turū: offenderūt eū pꝛeſentē. Sequi=
tur. Et dixit nō ſum. Greg. in omi.
Ex his v̄bis nobis queſtio valde
implexa generat. Alio quippe in lo
co inquiſitus a diſcipulis dn̄s de he
lie aduētu r̄ndit. Si vultis ſcire. ioā
nes ipſe eſt helias. Requiſitus aūt
ioānes dicit. Nō ſum helias. Quō
ergo ꝓpheta veritatis eſt: ſi euſdē
veritatis ſermonibꝰ ꝯcors nō ē? Ori.
Dicet autē aliquis ꝙ ſe ignoꝛabat
ioānes eſſe helyam: ⁊ hoc nimirum
vtent documēto qui aſſiſtūt iterate
incorpoꝛationis rōni tanꝗ̄ anima
denuo induente corpoꝛa. Querunt
enim iudei per leuitas ac ſacerdo=
tes an eſſet helias cū iterate corpo=
ris aſſumptiōis documentū vera=
arbitrant quaſi paternū exiſtēs: nec
alienū ab arcanoꝝ ſuoꝝ doctrina:
ob hoc itaqꝫ dicit ioannes. helias
nō ſum. nā neſcit pꝛimeuā vitā pro=
pꝛiā: qualiter aūt videt rōnabile ſi
tanꝗ̄ ꝓpheta ſpiritu illuminatꝰ eſt:
⁊ de deo ⁊ vnigenito tāta narrauit:
ignoꝛaſſe de ſeipſo an vnqꝫ eius aīa
fuerit in helia? Grego. in omi. Sꝫ

Sententia origenis obſcura.

ſi ſubtiliter veritas ipſa requiratur:
hoc quidē qđ inter ſeꝫtrariū ſonuit:
quđ cōtrariū nō ſit inuenit. Ad za=
chariā nāqꝫ de ioanne angelus di=
xit. Ipſe precedet ante illū in ſpiri=
tu ꝛ ꝟtute helye: qꝛ. ſ. ſicut helias ſe
cundū dñi aduentū ꝓueniet: ita ioā=
nes preuenit primū. Sicut ille ꝓcur
ſoꝛ venturus eſt iudicis: ita iſte ꝓcur=
ſoꝛ factus eſt redēptoꝛis. Joannes
igitur in ſpiritu helias erat: in per=
ſona helias nō erat. Qđ aūt dñs fa
tetur de ſpiritu: hoc ioannes dene=
gat de pſona: qꝛ ꝛ iuſtum ſic erat vt
diſcipulis dñs ſpiritualem de ioan=
ne ſententiā diceret: ꝛ ioannes tur=
bis carnalibus nō de ſuo ſpiritu: ſꝫ
de coꝛpoꝛe rñderet. Oꝛige. Rñdit
ergo leuitis ꝛ ſacerdotibꝰ. Nō ſum.
cōiectans ꝓpoſitū queſtionis coꝛū.
nō enim ſapiebat premiſſa examina
tio ſi idem ſpūs eſſet in vtroqꝫ: ſed ſi
ioānes eſſet ipſe helias qui aſſum=
ptus eſt: nunc apparens ſm ꝙ a iu
deis expectabaṫ abſqꝫ natiuitate.
primus aūt arbitrans reſumptionē
coꝛpoꝛū dicere: ꝙ incōſequens eſt fi=
liū zacharie tanti ſacerdotis in ſe=
nio natū: ſuper oēm humanā expe=
ctationē ignoꝛari a ſacerdotibꝰ ꝛ le
uitis ipſum natū fuiſſe: maxime lu
ca teſtāte ꝙ factus eſt timoꝛ in om=
nibus habitantibꝰ circa eos. Sed
foꝛſan qm̄ ꝓpe finē heliam expecta
bāt antichꝛiſtū quaſi tropice ſciſcita
ri videnṫ: an es tu qui prenuncias
chꝛiſtū venturū? ꝛ caute rñdit. Non
ſum. Sed ꝛ nihil mirabile: ſicut in
ſaluatoꝛe pluribꝰ ſcientibus ex Ma
ria natiuitatē eius: quidā fallebanṫ
putantes eū ioānem baptiſtam vel
heliā aut aliquē ꝓphetaꝝ: ſic ꝛ in
ioanne quoſdā oꝛtus eius ex zacha
ria nō latebat: ꝛ quidā dubitabant:
ſi foꝛſan q̄ expectabaṫ helias appa
ruit in ioāne. Qm̄ vero cum plures
in iſrael editi fuerint ꝓphete vnus
de quo moyſes ꝓphetauerat ꝓſer=
tim expectabatur: iuxta illud. Pro=
phetā vobis ſuſcitabit deus ex fra=
tribꝰ veſtris: ſicut mihi illi parebi=
tis. Tertio ſciſcitanṫ: nō ſi foꝛet pro
pheta ſimpliciter: ſed cum articulo
in greco poniṫ. vñ ſequiṫ. Prophe=
ta es tu? Per ſingulos enim ꝓphe=
tas nouerat populus iſrael neminē
coꝝ foꝛe, hunc quē moyſes ꝓphe=
tauerat: qui ſicut moyſes mediꝰ ſta
ret inter deū ꝛ homines: ꝛ accepto
teſtamēto a deo traderet diſcipulis
Hoc autem illis nomen non chꝛiſto
attribuentibꝰ: ſed arbitrantibꝰ aliū
a chꝛiſto ipſuꝫ foꝛe. Joannes ſciuit
quoniā ꝛ chꝛiſtus ille ꝓpheta eſſet
vnde ſubdiṫ. Et reſpondit: nō. Au=
gu. Uel qꝛ ioānes maioꝛ erat q̄̄ ꝓ=
pheta: qꝛ ꝓphete longe prenuncia
uerunt: ioānes preſentē demonſtra
bat. Sequiṫ. Dixerunt ergo ei quis
es: vt reſponſum demus his qui mi
ſerūt nos: qđ dicis de teipſo? Chꝛy.
Uides hic vehementius inſiſtentes
ꝛ interrogantes. Hunc aūt cū man=
ſuetudine eas que non erāt vere ſu
ſpitiones deſtruentē ꝛ eam que eſt
vera ponentem. vñ ſequiṫ. Ait. Ego
vox clamātis i deſerto. Au. Iſaias
illud dixit. In ioāne prophetia iſta
completa eſt. Grego. Scitis autē
ꝙ vnigenitus filius verbum patris
vocatur. Ex ipſa autem noſtra locu
tione cognoſcimus: quia prius vox
ſonat, vt verbum poſſit audiri. Joā=
nes ergo vocem ſe aſſerit eſſe: quia
verbum precedit: ꝛ per eius mini=
ſterium: patris verbum ab homini=
bus auditur. Oꝛige. Ineleganter
autem heraclion de ioanne ꝛ pro=
phetis conſiderans ait. Quoniam
verbum quidē ſaluatoꝛ eſt: vox au
tem per ioānem intelligitur. Solus
enim ſonus eſt omnis gradus ꝓphe
ticus. Cui dicendū ꝙ ſi nō ſignifica=
tiuā vocē dederit tuba: nemo ſe ac=
cinget ad ꝓliū. Si ergo nil aliđ q̄̄ ſo
nus ē vox ꝓphetica: quō trāſmittit
nos ad illū ſaluatoꝛ? Scrutamini in
quit ſcripturas. Dicit aūt ioānes ſe
eē vocē nō clamātē i deſerto: ſꝫ cla=
mātis in deſerto: eiꝰ. ſ. q̄ ſtabat: ꝛ cla

Chꝛiſtꝰ

moſy ...
parano...

Erroꝛ he
racliōis.

mabat. Si quis ſitit veniat ad me ⁊
bibat. Clamat eñ vt diſtantes au=
ditu percipiant ⁊ grauē habētes au
ditum ſentiant immenſitatē eorum
que dicuntur. Theo. Uel q꞉ ꝟitatē
manifeſtat annūciat. oēs eñ q̄ i lege
erant obſcure loquebantur. Gre=
go. Uel in deſerto ioānes clamat: q꞉
q̄ſi derelicte ac deſtitute iudee ſo=
latiū redemptoris annunciat. Ori=
ge. Opus aūt vocis in deſerto cla=
mātis eſt: vt aīa a deo deſtituta: ad
rectā faciendā viā dñi reuocet: neq̄=
ꝗ prauitatē ſerpētini greſſus proſe
quēdo: ſm cōtemplationē quidē ſub
limatam in veritate abſqꝫ ꝑmixtiōe
mendacij: ⁊ ſm actionem poſt con=
gruā ſpeculationem licitū opus re=
ferentē. vñ ſequit᷑. Dirigite viā dñi:
ſicut dixit iſaias ꝓpheta. Grego.
via dñi ad cor dirigit᷑: cū ꝟitatis ſer
mo hūilr̄ audit᷑. Uia dñi ad cor diri
gitur: cū ad preceptum via ꝑparat᷑.

¶ Et qui miſſi fuerant erāt ex
phariſeis. Et interrogauerunt
eum: ⁊: dixerunt ei. Quid ergo
baptizas ſi tu nō es chriſt⁹: ne=
qꝫ helias: neqꝫ propheta? Re=
ſpondit eis Joannes dicens.
Ego baptizo in aqua: medius
autem veſtrū ſtetit quem vos
neſcitis. Ipſe eſt qui poſt me
venit qui ante me fact⁹ eſt: cu=
ius ego non ſum dignus vt ſol
uam eius corrigiam calcia=
menti. Hec in bethania facta
ſunt trans iordanem vbi erat
ioannes baptizans.

¶ Orige. Facta reſpōſione verſus
ſacerdotes ⁊ leuitas: denuo miſſum
eſt a phariſeis. vnde dr̄. Et qui miſſi
fuerāt erāt ex phariſeis. Quantum
eñ ex ipſo ſermone cōiecturari con
tingit dico tertiū hoc eſt teſtimoniū.
Uide tñ quō iuxta ſacerdotalē ⁊ le=
uiticā pſonam eſt cū māſuetudine ꝑ
latum illud. Tu q̄s es? Nihil eñ ar
rogās vel ꝓteruū in eoꝝ queſtione
cōtinuetur: ſed cūcta decētia veros
dei miniſtros. Sed phariſei ſꝫ ſuū
nomen diuiſi ⁊ importuni ex diſcor=
dia cōtumelioſas voces ꝓtendunt
baptiſte. vñ ſequitur. Et dixerūt ei.
Quid ergo baptizas? ſi tu non es
chriſtus: neqꝫ helias: neqꝫ ꝓpheta?
Non quaſi ſcire volētes: ſed ꝓhibe
re eum a baptiſmo. Deinde ꝟo ne=
ſcio quo pacto proni ad baptiſmum
iuerūt ad ioānē. Huius aūt ſolutio
eſt: q꞉ phariſei non credentes acce
dūt ad baptiſma ſꝫ ex hypocriſi cuꝫ
timerent pplm. Chry. Uel ipſi ijdē
ſacerdotes et leuite ex phariſeis
erant: ⁊ q꞉ blāditijs eum non value
runt ſupplantare: accuſationē ei im=
mittere tētāt: cogētes eū dicere q̄ nō
erat: vnde ſequitur. Et interrogaue=
rūt eū ⁊ dixerūt. Quid ergo bapti=
zas: ſi tu nō es xp̄s neqꝫ helias neqꝫ
ꝓpheta? q̄ſi audacie videbatur eſſe
baptizare: ſi chriſtus nō erat: nec ꝓ=
curſor illius: nec preco. i. propheta.
Grego. Sed ſanctus q̄ſqꝫ etiā cū ꝑ=
uerſa mente requiritur: a bonitatis
ſue ſtudio nō mutatur. Uñ ioannes
quoqꝫ ad verba inuidie predicamē=
ta rñdit vite. vnde ſequitur. Rñdit
eis dicens. Ego baptizo in aqua.
Orige. Ad illud eñ. Quid ergo ba=
ptizas: quid aliud afferri decebat: ni
ſi ꝓprium baptiſmum carnale pre=
tendere? Grego. Joannes eñ non
ſpiritu ſed aq̄ baptizat: q꞉ pctā ſol=
uere nō valebat: baptizatoꝝ corpo
ra per aquā lauat: ſed tñ animas ꝑ
veniā nō lauat. Cur ergo baptizat:
qui peccata per baptiſmum nō rela
xat? niſi vt ꝓcurſionis ſue ordinem
ſeruans. ſ. qui naſciturum naſcendo
preuenerat: baptizaturū quoqꝫ dñꝫ
baptizando preueniret: ⁊ qui predi=
cando fact⁹ eſt precurſor chriſti ba=
ptizando etiam precurſor ei⁹ fieret
imitatiōe ſacramēti: q̄ inter hec my=
ſteriū redēptiōis nr̄e annūciās: hūc
in medio hominū ⁊ ſtetiſſe aſſerit ⁊
neſciri. Sequitur eñ, Medius autē

Sctōꝝ ꝑfectio.

veſtrũ ſtetit quẽ vos neſcitis:q: per carnẽ dñs apparens ⁊ viſibilis extitit corpore ⁊ inuiſibilis maieſtate. Chry. Hoc autem dixit:qm̃ decens erat chriſtũ ꝯmixtũ eſſe pplo:vt vnũ multorũ ſe vbiqꝫ humilẽ eſſe docentem. Cũ aũt dixit. Quẽ vos neſcitis. Scientiã hic cognitionez certiſſimã dicit:puta quis eſt ⁊ vñ. Augu. Humilis enim nõ videbatur:⁊ propter ea lucerna accenſa eſt. Theophi. Uel medi⁹ erat phariſeorũ dñs:ſed ignorabãt eum q: ipſi ſcripturas ſe ſcire putabãt:⁊ inquãtum in illis p̃nũciabat dñs:medius eoꝝ erat.ſ.in cordib⁹ eoꝝ:ſed neſciebãt eũ: eo ꝙ ſcripturas non intelligebãt. Uel aliter. Medius qđ ẽ erat inꝗ̃tũ mediator dei exiſtẽs ⁊ hoĩum chriſt⁹ ieſus medius phariſeoꝝ extitit:volens illos deo iungere:ſed ipſi neſciebant eum. Orige. Uel aliter. Hoc edito ego baptizo in aqua. Ad illđ. Quid ergo baptizas? Ad ſcđm.ſi tu nõ es chriſtus? p̃conium de p̃cedenti chriſti ſubſtãtia ꝓponit:ꝙ tãta ſit ei virtus:ꝙ inuiſibilis ſit ſua deitate:cum ſit p̃ſens cuilibet ⁊ totum per orbez diffuſus.qđ notaṫ ex illo. Medi⁹ veſtrum ſtetit. Hic enim p totam orbis machinã effluxit:ſic vt que creanṫ: per ipm̃ creenṫ:oĩa eñ per ipſum facta ſunt.vñ palam eſt ꝙ inquirentibus a ioanne. Quid ergo baptizas? ipſe medius erat. Uel ꝙ dr̃. In medio veſtrum ſtetit:intelligendum eſt de nobis hoĩnib⁹. Cum enim ſim⁹ rõnales:in medio nr̃m extitit:ex eo ꝙ principale.ſ.cor in medio toti⁹ corporis ſitum eſt. Qui ergo verbum in medio gerunt:non autem cognoſcũt:de illius natura:nec de quo fonte manauit:nec quõ conſiſtit in eis: hi verbum in medio ſui obtinentes ignorant:qđ tñ ioannes agnouit:vnde exprobrãdo dicit ad phariſeos. Quẽ vos neſcitis. Quia expectantes phariſei chriſti aduentũ:nihil tã arduũ de eo contemplabantur:ſolũ hoĩem ſctm̃ exiſtimãtes eũ eſſe. Dicit aũt. Stetit. Nã ſtat pater inmaginabilis exiſtens ⁊ impermutabilis: ſtat quoqꝫ v̾bum eius ad ſaluandũ cõtinuo:ꝗuis carnẽ ſuſcipiat:ꝗuis mediũ hoĩum ſtet inuiſibile. Ne v̾o putet aliꝗs aliũ eſſe inuiſibilem ad oẽs homines venientem:vel ad vniuerſum orbem ab eo qui humanat⁹ eſt ⁊ in terra comparuit:ſubdit. Qui poſt me venit hoc ẽ q̃ poſt me apparituris eſt. Non aũt idem denotaṫ hic per hoc qđ dicit. Poſt:⁊ cũ ieſus nos poſt ſe inuitat. Illic enim ſequi poſt ipſum p̾cipiṫ nobis:vt ei⁹ indagando veſtigia:perueniam⁹ ad patrem. hic autẽ vt pateat: qđ ſequaṫ ex ioannis dogmatib⁹. venit enim vt cuncti credant per eum preparati ad pfectũ verbum per minora Dicit ergo. Ipſe eſt qui poſt me venit. Chry. Ac ſi diceret. Ne exiſtimetis tm̃ i meo cõſiſtere baptiſmate.ſi eñ meũ baptiſma pfectũ eſſet:alius nõ veniret poſt me:aliud baptiſma daturus:ſed hec preparatio eſt illius ⁊ tranſibit in ꝓximo:vt vmbra ⁊ imago:ſed oportet eum qui veritatẽ imponet venire poſt me.ſi eñ hoc eſſet perfectum:nequaꝗ̃ ſecundi loc⁹ quereretur. Et ideo ſubdit. Qui ante me fact⁹ eſt:hic eſt honorabilior ⁊ clarior. Grego. Sic nãqꝫ dr̃. Ante me factus eſt:ac ſi dicatur:antepoſitus eſt mihi. Poſt me ergo venit: q: poſtmodũ nat⁹ ante me aũt factus eſt:q: mihi prelatus. Chry. Ne autem exiſtimes cõparabilem eſſe excellẽtiã:hãc incõparabilitatem oſtẽdere volens ſubiungit. Cuius ego non ſum dignus:vt ſoluam corrigiã calciamẽti.q.d.intantuꝫ eſt ante me vt ego neqꝫ in vltimis miniſtrorum vocari dignus ſim. Calciamentũ eñ ſoluere vltimi miniſteriũ res eſt. Augu. Unde ⁊ ſi dignũ ſe diceret tãtummodo corrigiam calciamẽti ſoluere:multum ſe habuiſſet. Grego. Uel aliter. Mos apud veteres fuit: vt ſi quis eam que ſibi competeret accipere vxorem nollet:ille ei cal-

Chriſt⁹ quõ medi⁹ dr̃.

Tropologia pulchra.

Calciamenti chriſti ſignificatio.

ciamentū ſolueret:qui ad hanc ſpō=
ſus iure ꝓpinquitatis veniret.quid
igitur inter homines chriſtus niſi ſan
cte eccleſie ſponſus apparuit? Re=
cte ergo ioannes ſe indignū eſſe ad
ſoluendam corrig. ā eius calciamē=
ti denunciat:ac ſi aperte dicat:redē
ptoris veſtigia nō denudare valeo:
quia ſponſi nomen mihi immeritus
non vſurpo.qḋ tamen intelligi ⁊ ali
ter pōt.Quis enim neſciat ꝙ calcia
mēta ex mortuis animalibꝰ fiāt? In
carnatus vero dñs veniens quaſi
calciatus apparuit qui in diuinita=
te ſua morticina noſtre corruptiōis
aſſumpſit.Corrigia ergo calciamē=
ti eſt ligatura myſterij. Joānes er=
go ſoluere corrigiam calciamēti eiꝰ
nō valet:qꝛ incarnationis myſteriū
nec ipſe inueſtigare ſufficit:ac ſi pa
tēter dicat.Quid mirū ſi mihi ille p̄=
latus eſt quē poſt me quidem natū
cōſidero:ſed natiuitatis eius myſte
riū nō comprehēdo? Orige.Quidā
vero non inepte dixit hoc ſic intelli
gendū.Non ſum ego tanti vt cau=
ſa mei deſcendat a magnalibus: ac
carnem quaſi calciamētū ſuſcipiat.
Chry.Et qꝛ ioānes cū decēti liber
tate ea que de chriſto ſunt omnibꝰ
predicabat:propterea euāgeliſta ⁊
locum deſignat dicens . Hec in be=
thania facta ſunt trās iordanē: vbi
erat ioānes baptizans.Non enī in
domo neqꝫ in angulo xp̄m predica=
bat:ſed iordanem tranſiens in me=
dia multitudine preſentibus omni=
bus qui ab eo baptizabātur.Que=
dam vero exemplaria certius ha=
bent in bethabora.Bethania enim
nō vltra iordanē:neqꝫ i deſerto erat
ſed ꝓpe hieroſolymam. Glo. Uel
Due ſūt betha=nie. due ſunt bethanie vna trans iorda
nē: altera citra nō lōge a hieruſalē
vbi lazarus fuit ſuſcitatus. Chry.
Hoc autem ⁊ propter aliam cauſā
deſignat:qꝛ enim res non antiquas
narrabat:ſed ante paruum tempus
contingentes:preſentes: ⁊ vidētes
teſtes facit eorum que dicuntur: de

monſtrationem a locis tribuens.
Alcui.Bethania vero domus obe
diētie interpretatur:per quā innuit
qꝛ per obedientiam fidei omnes ad
baptiſma debent peruenire. Ori=
ge. Bethabora vero interpretatur
domus preparationis:⁊ cōuenit cū
baptiſmo: preparātis domino ple=
bem perfectam.Jordanis interpre=
tatur deſcenſus eoꝝ.Quis aūt erit
hic fluuius niſi ſaluator noſter per
quem ingredientem in hunc mun=
dum mundari cōuenit: non ſuū de
ſcēdentem deſcenſum: ſed humani
gn̄is:hic ſegregat donatas a moy=
ſe ab his que per ieſum donantur
ſortes:huius riuuli letificant ciuita
tem dei.Sicut autē draco latitat in
egyptiaco fluuio : ita deus in iſto.
Pater eīm eſt in filio:⁊ qui proficiſcū
tur illuc vt ſe lauent opprobriū egy
pti deponunt:ac apti ad perceptio=
nem hereditatis parantur : necnon
a lepra mundant: ⁊ duplicis capa=
ces ſunt gratie:ac prompti fiunt ad
ſuſceptionē ſpiritus almi . Jn aliud
flumen nequaꝙ̄ deſcendenti ſpiritū
ſi columba.Trans iordanem vero
ioannes baptizat vt precurſor ve=
nientis non innocentes: ſed pecca=
tores vocare.

Altera die vidit ioānes ie=
ſum venientem ad ſe:⁊ ait. Ec
ce agnꝰ dei:ecce qui tollit pec
catum mundi.Hic eſt de quo
dixi. Poſt me venit vir qui an=
te me factus eſt: qui prior me
erat:⁊ ego neſciebam eū. Sꝫ
vt manifeſtetur in iſrael: pro=
pterea veni ego in aqua ba=
ptizans.

Orige.Poſt teſtimoniū ioannis:
tam videt ieſus veniēs ad eū nō ſo=
lum adhuc perſeuerantē: ſed ⁊ po=
tiorem effectū qḋ per diem ſecūda
riā deſignat: vñ dr̄.Altera die vidit
ioannes ieſum venientē ad ſe. Pri=
dē aūt ieſu mater protinus vt illum

Exempla geminæ humilitatis.

cõcepit ad matrem ioannis pregnã tem pficiſcit: et per vocem puenien tẽ ad aures heliſabeth ex marie ſa lutatiõe exultat ioãnes cõceptus in vtero. Hic autem poſt ioãnis teſti monia ipſe videt a baptiſta: acce dẽs ad eum. prius aũt auditu alio rum inſtruit aliquis: ac deinde ocu late inſpicit illa. Per hoc aũt qꝫ ma ria ad heliſabeth venit minorem: et filius dei ad baptiſtã: ad feruorem opitulandi minorib⁹ et ad modeſtiã admonemur. Uerũ vnde ad bapti ſtã venit ſaluator non hic dicit: ſed ex dictis matthei colligimus dicẽtis Tunc venit ieſus in galilea ad ior danẽ ad ioannem: vt baptizaret ab eo. Chry. Uel aliter. Matthe⁹ ad uentũ chriſti ad baptiſmũ preſen tialr dicit. Joãnes autẽ et rurſus eũ miſſe ad ioannẽ oſtẽdit poſt baptiſ ma: et hoc manifeſtat quod poſtea dicit. Quia vidi ſpiritum deſcenden tem etc. Partiti enim ſunt ſibi euãge liſte tẽpora narratiõis. Matheus eñ ea que anteqꝫ ligaretur ioãnes baptiſta preterires feſtinat ad ea q̃ deinceps ſunt tempora. Sed ioan nes his maxime immorat: q̃. ſ. ante incarcerationẽ ioãnis fuerũt. vnde hic dr. Altera die vidit ioãnes ieſuʒ venientẽ ad ſe Cuius igit gratia ſe cundo poſt baptiſmũ ad euʒ venie bat: qꝛ ipſum baptizauerat eũ mul tis: vt nullus ſuſpicet qꝫ ex eadem cauſa ex qua ad ioannẽ et alij ad ior danẽ veniret: puta peccata cõfeſſu rus aut in penitentiã abluendus in flumine. Propterea ergo accedit dans ioãni occaſionẽ corrigẽdi hãc ſuſpitionem quam ioãnes per ṽba correxit. vñ ſequit. et ait. Ecce agn⁹ dei: ecce qui tollit peccata mundi. Qui igit ita purus erat vt aliorum peccata abſoluere poſſet: manifeſtũ eſt qꝫ non vt ꝯfiteret peccata acce dit: ſed vt occaſionẽ det ioãni loquẽ di de ipſo. Uenit etiã ſcdo vt hi qui priora audierãt: certi⁹ recipiãt q̃ p̄ dicta ſunt: et alia rurſus audiant. Di

Impletio figure et prophetie.

cit aũt. Ecce agnus dei: innuens qꝺ hic eſt q̃ oliʒ querebat rememorãs pphetie iſaie: et vmbre que ſm moy ſen erat: vt a figura facilius eos du cat ad veritatẽ. Augu. Si aũt agn⁹ dei eſt innocẽs: et ioãnes agnus an nõ et ipſe eſt innocẽs? ſed oẽs ex illa ppagine veniunt de qua cantat ge mes dauid. Ego in iniquitatib⁹ ꝯce ptus ſum. Solus ergo ille agnus q̃ nõ ſic venit: nõ enim in iniquitate cõ ceptus eſt: nec in peccatis mater ei⁹ eũ i vtero aluit: quẽ virgo ꝯcepit: vir go peperit: qꝛ fide cõcepit: et fide ſu ſcepit. Orig. Sed cum quinqꝫ offe rant animalia i tẽplo. tria terreſtria vitulus: ouis: et capra: volatilia ve ro duo: turtur et columba: et de om nibus tria adducant: aries: ouis: agn⁹ de genere ouiũ agnum memorauit. Agnũ enim in oblationib⁹ quotidia nis offerri videmus: vnũ quidẽ ma ne: alterũ vero veſpere. Quenã aũt oblatio alia põt eſſe quotidiana a rõnali natura comprehendẽda: niſi ṽbũ vigẽs agnus typice nũcupatũ? Hoc nẽpe cenſebit oblatio matuti na ad frequẽtiã intellectus in diuti nis relatũ. neqꝫ enim ala pati põt vt ſummis iugiter inſiſtat: eo qꝫ corpo ris terreſtris et grauis ꝯiugiũ eſt ſor tita. Ex hoc etiã ṽbo qꝺ chriſt⁹ eſt ꝯiectare de plurib⁹ poterim⁹: et quo dãmõ veſpere ptingemus ad corpo ralia pcedẽtes. Qui aũt hũc obtulit agnũ ad imolandũ deus fuit in hoĩe reconditus: magnus ſacerdos q̃ di xit. Nemo tollit alam meam a me: ſed ego pono eã. vñ dr. Agnus dei. Ipſe eñ noſtros lãguores accipiẽs totius mũdi tollẽs pctã: mortẽ qua ſi baptiſmũ ſuſcepit. Apud deũ eniʒ nõ pertranſit incorrectũ quicqd agi mus qꝺ diſciplina indigeat: que per difficilia exercetur. Theophi. Uel dr chriſt⁹ agnus dei: inquãtũ deus pr mortẽ xpi acceptauit p nr̃a ſalu te: vel inquantũ eũ pro nobis tradi dit morti. Sicut enim dicere ꝯſueui mus. Hec oblatio ẽ talis hoĩs. idẽſt

quam talis homo obtulit: ſic ⁊ chri-
ſtus dicitur agnus dei: dantis. ſ. fi-
lium ſuum pro noſtra ſalute in mor-
tem. ⁊ ille quidem agnus typic⁹ nul
Agni dei mysteriū lius omnino peccatum ſuſtulit: hic
vero peccatum vniuerſi orbis terra-
rum: periclitātem enim mundū eruit
ab ira dei. vnde ſubdit. Ecce qui tol.
pec. mun. Non autem dixit qui tol-
let: ſed qui tollit peccata mundi: q̄ſi
ſemper hoc faciente ipſo. non enim
tunc ſolum tulit cum paſſus eſt: ſed
ex illo tempore vſq; ad preſens tol-
lit: non ſemper crucifixus. vnam em̄
pro peccatis obtulit oblationem: ſ;
ſemper purgans per illaʒ. Grego.
viij. mora. Tunc autem ab humano
genere plene peccatum tolletur: cū
per incorruptionis gloriam noſtra
corruptio permutabit̄. Eſſe namq;
a culpa liberi non poſſum⁹: quouſq;
in corporis morte tenemur. Theo-
phi. Sed quare non dixit. Peccata
mundi: ſed peccatū: vt videlicet per
hoc q̄ dixit peccatum vniuerſaliter
peccatum videret̄ innuere: ſicut con-
ſueuimus dicere q̄ homo eiect⁹ eſt
de paradiſo. ideſt omne genus hu-
manum. Beda. Uel peccatum mū-
di dicitur originale peccatum: quod
eſt cōe totius mundi: quod quidem
peccatum originale ⁊ ſingulorum ſu-
peraddita chriſtus per gratiam re-
laxat. Augu. Qui em̄ de nr̄a natu-
ra pctm̄ nō aſſumpſit: ipſe eſt qui tol
lit nr̄m pctm̄. Noſtis q̄ quidā hoīes
dicūt: nos tollim⁹ pctā ab hoīb⁹:
q: ſancti ſumus. ſi em̄ nō fuerit ſan-
ctus qui baptizat: quō tollit pctm̄ al-
terius: cum ſit ipſe homo plen⁹ pec-
cato? Cōtra iſtas diſputatiōes hic
legamus. Ecce qui tol. pec. mun. vt
non ſit preſumptio hoībus in homi-
nes. Orige. Sicut tn̄ iugi oblatiōi
agni cognate ſunt reliquae oblatio-
nes legales: ſic huius agni oblatio-
ni cognate oblationes videnť mihi
effuſiones ſanguinis martyr̄: quorum
patientia ⁊ cōfeſſione ⁊ promptitu-
dine ad bonum obtundunť machi-
nationes impiorū. Theophi. Quia
vero ſuperius illis qui ex phariſeis
venerant ioannes dixerat: q̄ medi⁹
veſtrum ſtat quem vos neſcitis: hic
ignorantibus demonſtrat dicens. Jeſu pfectio.
Hic eſt de quo dixi. Poſt me venit
vir: qui ante me factus eſt. Uir dn̄s
dicitur ꝓpter etatis perfectionem.
Nam triginta annorū baptizatus ē:
vel q: ſpiritalis aīe vir eſt: ⁊ eccleſie
ſponſus. vn̄ paulus. Deſpondi vos
vni viro: virginem caſtam exhibere
chriſto. Augu. Poſt me aūt venit:
q: poſterior natus eſt. Ante me fact⁹
eſt: quia prelatus eſt mihi. Grego.
Prelationis autē eius cauſas ape-
ruit: cum ſubiungit. Quia prior me
erat: ac ſi aperte dicat. Inde me etiā
poſt natus ſuperat: quo eum natiui-
tatis ſue tempora nō anguſtant. nā
qui per matrē in tpe naſcit̄: ſine tpe
eſt a pr̄e generatus. Theophi. Au-
ſculta o arrie: non dixit. Quia prior
me creatus eſt: ſed q: prior me erat.
Audiat hoc pauli ſamoſetani abu-
ſio q̄ non ex maria ſumpſit primor-
diū: q: ſi eſſendi principium ſumpſit
ex virgine: qualiter prior extitit pre-
curſore? Nam manifeſtum eſt q̄ p̄-
curſor chriſtū in ſex menſibus ſupe-
rabat ſm̄ humanam generationem.
Chry. Ut autē non videat̄ ex ami-
citia ꝓpter cognationem ei teſtimo-
nium perhibere: q: cognatus eius
erat ſm̄ carnem. ꝓpterea dicit. Ego
neſciebam eum. ⁊ ſm̄ rationem hoc
contigit. Etem̄ in deſerto conuerſa-
tus eſt ioannes. Miracula vō que-
cunq; chriſto puero exiſtente facta
ſunt: puta que circa magos et que-
cunq; talia ante multum contigerāt
tempus: Joanne ⁊ ipſo valde puero
exiſtente. In medio vero tempore
ignatus omnibus exiſtebat: propter
quod ſubdit. Sed vt mani. in iſrael:
ꝓpte. veni ego in aqua baptizans.
Hinc enim manifeſtum eſt quoniam
et illa ſigna que quidam dicunt a apochrypha reſeliūtur.
chriſto in pueritia facta mendacia ⁊
fictiones ſunt. Si enim a prima eta-

te miracula feciſſet ieſus: nequaꝙ
neqꝫ ioānes eum ignoraſſet:nec re-
liqua multitudo indiguiſſet magi-
ſtro ad manifeſtandum eum. Non
igiť ipſe chriſtus baptiſmate indige
bat:neqꝫ aliquā aliaꝫ cauſam habe
bat illud lauacrū ꝙ premonſtratio
nē facere eius fidei que eſt in xp̄m.
Nō enim dixit. Ut mundē eos qui
baptizanť:neqꝫ vt liberem a pecca
tis veni baptizans: ſed vt manife-
ſteť in iſrael. Sed nunquid ſine ba-
ptiſmate nō licebat predicare ⁊ in-
ducere turbas:ſed facilius ita factū
eſt? Nequaꝙ enim cucurriſſent oēs
ſi ſine baptiſmate predicatio facta
eſſet. Augu. Ubi ergo cognitus eſt
dñs.ſuperfluo ei via parabať:q2 co
gnoſcentibus ſe ipſe factus eſt via.
Itaqꝫ nō durauit diu baptiſma ioā
nis:ſed quoaduſqꝫ demonſtrat⁹ eſt
dñs humilis. Ergo vt dareť nobis
a dño humilitatis exemplū ad perci
piendā ſalutē baptiſmi ſuſcepit ba-
ptiſmum ſerui:⁊ ne preponereť ba-
ptiſmus ſerui baptiſmo dñi baptiza
ti ſunt alij baptiſmo cōſerui:ſed qui
baptizati ſunt baptiſmo conſerui:
oportebat vt baptizarenť baptiſmo
dñi.qui aūt baptizabanť baptiſmo
dñi:non opus hñt baptiſmo ꝯſerui.
¶ Et teſtimoniū perhibuit io
annes dicens. Quia vidi ſpiri
tū deſcendentem quaſi colum
bam de celo:⁊ mãſit ſuper eū:
⁊ ego neſciebam eum: ſed qui
miſit me baptizare in aqua:il-
le mihi dixit. Super quem vi-
deris ſpiritum deſcendentem
⁊ manentem ſuper eum:hic eſt
qui baptizat in ſpirituſancto.
Et ego vidi:⁊ teſtimoniuꝫ per
hibui:quia hic eſt filius dei.
¶ Chry. Quia ioannes teſtatus eſt
ita magnum quid qđ ſufficiens erat
auditores oēs ſtupefacere:puta ꝙ
totius orbis terrarū ſolus ipſe pec
cata tolleret:volens credibili⁹ id fa
cere:reduxit hoc ad deum ⁊ ſpiritū
ſanctū. Poſſet enim aliquis dicere
ioāni. Qualiter igitur tu cognouiſti
eū? Rñdet ꝙ per deſcēſum ſpiritusſ-
ſancti. vñ ſequiť. Et teſti. perhi. io.
di. q2 vidi ſpi. deſcen. quaſi colū. de
celo ⁊ ma. ſuper eū. Augu. xv. de tri
ni. Non autem tunc vnctus eſt chri
ſtus ſpirituſancto: qñ ſuper eū ba-
ptizatum velut columba deſcendit.
Tunc eñi corpus ſuū.ſ. eccleſiā ſuā
prefigurare dignat⁹ eſt in qua pre-
cipue baptizati accipiunt ſpm̄ſctm̄.
Abſurdiſſimū enim eſt vt credam⁹
eū cū iam triginta eſſet annoꝝ:eius
eñi etatis a ioāne baptizatus eſt:ac
cepiſſe ſpm̄ſctm̄:ſed veniſſe ad illud
baptiſma ſicut ſine vllo omnino pec
cato ita nō ſine ſpūſctō. Si enim de
famulo eius ⁊ precurſore ipſo ioan
ne ſcriptū eſt. Spūſctō replebiť ab
vtero matris ſue:qui ꝗuis ſemina-
tus a patre:tñ ſpm̄ſctm̄ in vtero for
matus accepit:quid de hoīe chriſto
intelligendum eſt vel credendū cu-
ius carnis ipſa cōceptio non carna
lis:ſed ſpiritalis fuit? Auguſt. de
agone chriſtiano. Nō aūt dicim⁹ ſo-
lū chriſtū veꝝ corpus habuiſſe. ſpiri
tū aūt ſanctuꝫ fallaciter apparuiſſe
oculis hominū. Sicut enim nō opor
tebat vt homines falleret filius dei
ſic nec ſpūſſanctus:ſed omnipotēti
deo qui vniuerſam creaturā ex nihi
lo fabricauit:non erat difficile verū
corpus columbe ſine aliaꝝ colum-
baꝝ miniſterio figurare: ſicut ei nō
fuit difficile veꝝ corpus ī vtero vir
ginis ſine virili ſemine fabricare.
Augu. ſuper Joā. Duob⁹ autē mo
dis oſtendit viſibiliter dñs ſpiritū-
ſanctū:per columbā ſuper dñm ba-
ptizatū:per ignē vero ſuper diſcipu
los cōgregatos. ibi ſimplicitas: hic
feruor oſtenditur. Ergo ne ſpiritu
ſanctificati dolū habeant:in colum
ba demonſtratum eſt:⁊ ne ſimplici-
tas frigida remaneat:in igne demō
ſtratum eſt:nec moueat q2 lingue di
uiſe ſunt. Noli diſſipationem time-

Allegoria pulchritudo. [margin: "Allego- ria pul- cherria."]

Duplex apparitio ſpirituſancti

re: vnitatem in columba cognoſce.
Sic ergo oportebat demōſtrari ſpi
ritūſanctum venientē ſuper dñm: vt
cognoſcat vnuſquiſq; ſi habeat ſpi
ritumſanctū: ſimplicē ſe eſſe debere
ſicut columbā: ⁊ habere cum fratri=
bus verā pacem: quam ſignificant
oſcula columbarū. Oſculant̄ ⁊ cor=
ui: ſed laniāt. A laniatu innocēs eſt
natura columbarū. nā corui de mor
te paſcuntur. columba non niſi de
frugibus terre viuit. Si etiam ge=
munt columbe in amore: nolite mi=
rari quia in columbe ſpecie voluit
demonſtrari ſpirituſſanctus. Ipſe
enim interpellat pro nobis gemiti=
bus inenarrabilib⁹. Nō autem ſpi=
rituſſanctus in ſemetipſo: ſed in no=
bis gemit: q: gemere nos facit. Qui
enim nouit in preſſura ſe eſſe morta
litatis huius peregrinari ſe a dño:
q̄diu propter hoc gemit: bene ge=
mit: ſpūs illum docuit gemere. Mul
ti aūt gemūt in infelicitate terrena:
vel quaſſati damnis: vel egritudine
corporis pregrauati: ſed nō colūbe
gemitu gemunt. Vñ ergo debuit de

Tropologica expoſitio.

monſtrari ſpirituſſanctus vnitatem
quandā deſignās: niſi per colūbā:
vt pacate eccleſie diceret. Una eſt
columba mea? vñ debuit humilitas
figurari: niſi per auē ſimplicē ⁊ ge=
mentē? Apparuit ibi ſancta ⁊ vera
trinitas: pater in voce dicēte. Tu es
filius meus dilect⁹: ſpirituſſanctus
in columba. In iſta trinitate miſſi
ſunt apoſtoli baptizare. In nomine
patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. Greg. ij.
mor. Dicit autē. Manentē ſup eū.
In cunctis nāq; fidelibus ſpirituſ
ſanct⁹ venit: ſed in ſolo mediatore
ſemper ſingulariter permanet: quia
eius humanitatē nunq̄ deſeruit: ex
cuius diuinitate pcedit. Sed cū de
eodē ſpiritu diſcipulis dicat. Apud
vos manebit: quomodo ſingulare
ſignum erit q̄ in chriſto permanet?
Quod citius cognoſcimus ſi dona
ſpiritus diſcernamus. In his enim
donis ſine quibus ad vitā peruenī=
ri non poteſt: ſpirituſſanctus in ele=
ctis omnibus ſemper permanet: vt
ſunt manſuetudo: humilitas: fides:
ſpes: charitas. In illis autē quibus
per oſtenſionē non noſtra ſeruat̄ vi
ta ſed aliorū queritur: non ſemper
manet: ſed aliquādo ſe a ſignorum
oſtēſionibus ſubtrahit: vt humilius
eius virtutes habeant̄. Chriſt⁹ aūt
in cunctis eum ſemper ⁊ ↄtinue ha=
buit preſentem. Chry. Ne autem
aliquis eſtimet q̄ñ chriſtus natiui=
tatem habebat ſpirituſancto adue=
niēte ſicut ⁊ nos: hanc etiā deſtruit
ſuſpitionē oſtendens q̄ ſpirituſſan=
cti deſcenſio ſolū pro manifeſtando
chriſto facta ē. vnde ſequit̄. Et ego
neſciebā eum: ſed qui miſit me ba=
ptizare in aqua: ille mihi dixit. Su=
per quē videris ſpiritū deſcendentē
⁊ manentē ſuper eum: hic eſt qui ba
ptizat in ſpūſancto. Auguſt. Quis
aūt miſit ioānem? Si dicamus Pa=
ter: verum dicimus. Si dicamus Fi
lius: verum dicimus. Manifeſtius
aūt eſt: vt dicamus Pater ⁊ filius.
Quomodo ergo neſciebat eū a quo

Ioānes quō cognouit chriſtū.

miſſus eſt? Si eñ non nouerat eū a
quo voluit baptizari: temere dice=
bat. Ego a te debeo baptizari: noue
rat ergo eum. Quid ergo eſt quod
dicit. Et ego neſciebam eū? Chry.
Sed cum dicit neſciebā eum: ante=
rius tempus dicit: nō tempus quod
eſt prope baptiſmū: cum phibebat
eum dicēs. Ego a te debeo baptiza
ri. Aug. Sed legantur alij euange
liſte qui planius illud dixerunt: ⁊ in
uenimus apertiſſime tunc deſcen=
diſſe columbā cū dominus ab aqua
aſcendit. Si ergo poſt baptiſma de
ſcendit columba: ⁊ anteq̄ baptiza=
ret̄ dixit illi ioānes. Ego a te debeo
baptizari: ante baptiſmum illū no=
uerat: quō ergo dixit. Ego neſciebā
eum: ſed qui miſit me baptizare ⁊c.
hoc audiuit ioannes: vt noſceret eū
quem nō nouerat: an forte vt plen⁹
noſſet: quem iam nouerat? Noue=
rat quidem dominum: nouerat filiū

dei:nouerat quia ipſe baptizaret in
ſpiritusſancto. Ante enim ꝙ veniret
ad fluuiū chriſtus:cū multi ad ioan=
nem cōcurrerent aut illis. Qui poſt
me venit:maior me eſt:ipſe vos ba=
ptizabit in ſpiritusſancto ⁊ igne. Sz
quid nō nouerat. Et poteſtatem ba
ptiſmi ipſum dn̄m habiturū ⁊ ſibi re
tenturū:ne paulus aut petrus dice=
ret. Baptiſmus meus. ſicut inuenis
dixiſſe Euāgelium meū:ſed miniſte
riū plane trāſiturum in bonos ⁊ ma
los. Quid tibi faciat malus miniſter
vbi bonus eſt dn̄s? Ecce poſt ioan
nē baptizatū ē: poſt homicidā nō ē
baptizatū:q2 ioānes dedit baptiſmū
ſuū:homicida dedit baptiſmū chri=
ſti:qḋ ſacr̄m tā ſctm̄ ē:vt nec homici
da miniſtrāte polluat. Potuit autē
dn̄s ſi vellet poteſtatem dare alicui
Virtus chriſti et fides eccleſie. ſeruo ſuo:vt daret baptiſmū ſuū tā
ꝙ vice ſua:⁊ ꝯſtitueret tātā vim in
baptiſmate trāſlato in ſeruū:quātā
vim haberet baptiſma datū a dn̄o.
Hoc noluit:vt i illo eēt ſpes baptiza
torū a quo baptizatos ſe agnoſce=
rent:⁊ noluit ſeruū ponere ſpem in
ſeruo. Si autē daret hanc poteſta=
tē ſeruis:tot eſſent baptiſmata quot
eſſent ſerui:vt quomodo dictuz eſt:
baptiſma ioannis:ſic diceretur:ba=
ptiſma petri vel pauli. per hanc er=
go poteſtatē quā ſolū ſibi chriſtus
retinuit:ſtat vnitas eccleſie de qua
dictū eſt. Una eſt columba mea. Po
teſt aūt fieri vt aliquis habeat ba=
ptiſmū preter columbam: vt ꝓſit ei
baptiſmus preter columbā: nō pōt.
Chry. Et q2 pater vocē emiſit predi
cans filiū:superuenit ſpūſſctūs ſup
caput chriſti:ne quis preſentiuz exi
ſtimaret dici de ioāne qḋ dictuz eſt
de chriſto. Sed dicet aliquis:qualr
nō crediderūt iudei:ſi viderūt ſpm̄?
Sed talia nō ſolum indigent oculis
corporis:ſed magis viſione mētis.
Si nāqꝫ miracula facientē videntes
intantum ebrij erāt a liuore vt con
traria his que videbant enunciarēt:
qualr ſolo aduentu ſpiritusſancti in

ſpecie columbe expuliſſent incredu=
litatē? Quidā vero dicūt nō omnes
vidiſſe ſpiritū:ſed ſolum ioānem: ⁊
eos qui deuotius diſpoſiti erāt. Et
ſi enim ſenſibilibus oculis poſſibile Apparitio ſpūs ſancti.
erat videre in ſpecie columbe ſpm̄
deſcendentem: non tamen propter
hoc neceſſe eſt omnibus hoc fuiſſe
manifeſtū. Etenim zacharias in ſpe
cie ſenſibili multa cōſiderauit: ⁊ da
niel ⁊ ezechiel:ſed ⁊ moyſes multa
vidit: qualia aliorum nullus. vnde
ſubdit ioānes. Et ego vidi:⁊ teſtimo
niū perhibui:quia hic eſt filius dei.
Agnū quidem eum vocauerat:⁊ qm̄
in ſpiritu baptizare debebat dixit.
Filiū aūt ante hoc nuſꝙ. Auguſti.
Oportebat enim vt ille baptizaret
qui eſt filius dei vnicus non adopta
tus. Adoptati filij miniſtri ſunt vni=
ci:vnicus autem habet poteſtatem:
adoptati miniſterium.

¶ Altera die iterū ſtabat ioā=
nes: ⁊ ex diſcipulis eius duo.
Et reſpiciens ieſum ambulan
tem dixit. Ecce agnus dei.

¶ Chry. Quia multi his que a prin
cipio ioannes dicebat non attende
bant:ſecūda rurſus eos excitat vo=
ce. vnde dicit. Altera die iterum ſta
bat ioannes ⁊ ex diſcipulis eiꝰ duo.
Beda. Stabat quidem ioannes:q2
illam virtutum arcem conſcēderat:
a qua nullis tentationuz poſſet im
probitatibus deijci. Stabant cum
illo diſcipuli : quia magiſterium il=
lius corde ſequebantur immobili.
Chryſ. Sed quare non totum mun
dum circuiuit in omni loco iudee ꝑ= Predicatio ioannis.
dicans eum:ſed ſtabat circa flumē
expectans eum venire ⁊ oſtendere
venientem? quia.ſ.per opera chriſti
hoc fieri volebat. vide etiam qualr
hoc maioris edificationis fuit:quia
enim paruā immiſit ſcintillā:repen=
te flamma in altū eleuata eſt. Aliter
autem ⁊ ſi circuiens hoc dixiſſet: vi
derentur ex ſtudio quodam huma
no fieri que fiebant : et ſuſpitione

plenū eſſet eius preconiū. igit̄ pphe te quidē ⁊ apl'i oēs abſentē chriſtuz predicauerūt: hic quidē ante preſentiā ſm carnē: illi ƀo poſt aſſumptionē: vn̄ vt oſtendat ꝙ nō voce ſoluz: ſed ⁊ oculis eum oſtēdebat: ſubdit. Et reſpiciens ieſum ambulantē dixit. Ecce agnus dei. Theophi. Reſpiciens inquit: quaſi oculis innuēs grām ⁊ admirationē quā habebat in chriſto. Aug. Joānes quidē amicus ſponſi erat: nō querebat gloriā ſuā: ſed teſtimoniū perhibebat veritati. Nō enim voluit apud ſe remanere diſcipulos ſuos vt non ſequerent dn̄m: ſed magis oſtendit quē ſequerent dicens. Ecce agnus dei. Chry. Non longum facit ſermonez qm̄ vnū ſoluz in ſtudio habebat adducere eos ⁊ cōiungere chriſto: ſciebat enim qm̄ de reliquo non indigerent eo teſtante. Non aūt ſingulariter diſcipulis loquitur de his Joānes: ſed eis publice cum omnibus: q2 ex cōmuni doctrina ſuſcipientes ſequelam chriſti: firmi de reliquo pmanſerunt: nō ppter gratiam chriſti ſequentes: ſed ppter ſuum lucrū ⁊ non facit ſermonem ſuū deprecatiuū: ſed admiratur ſolum preſentē: ⁊ demonſtrat eis preparationem pter quā venit: ⁊ modū preparationis. Agnus enim vtrūq3 inſinuat: ⁊ dicit agnus cum articuli adiectiōe: excellentiaz eius oſtendens. Aug. Iſte enim ſingulariter dicitur agnꝰ ſolus ſine macula ſine peccato: non cuius macule abſterſe ſunt: ſed cuius macula nulla fuerit ſingulariter hic eſt agnus dei: quia ſingulariter huius agni ſanguine ſolo homines redimi potuerūt. hic eſt agnus quez lupi timent: qui leonē occiſus occidit. Beda. Jdeo etiā agnū vocat: q2 dona ſui velleris ſponte largiturum: ex quo veſtem nobis nuptialem facere poſſumus: ideſt exēpla viuendi nobis relicturum preuidit: quibus in dilectione caleſieri deberemus. Alcui. Myſtice autem ſtat ioannes: ceſſat lex ⁊ venit ieſus ideſt gratia euangelij: cui ipſa lex perhibet teſtimonium. Ambulat ieſus diſcipulos collecturus. Beda. Ambulatio etiam ieſu diſpenſationem incarnationis: qua ad nos venire ac nobis exempla viuendi prebere dignatus eſt: inſinuat.

Allegoria pulchra.

¶ Et audierūt eum duo diſcipuli loquentem: ⁊ ſecuti ſunt ieſum. Conuerſus autez ieſus ⁊ videns eos ſequentes ſe: dicit eis. Quid queritis? Qui dixerunt ei. Rabbi: quod dicitur interpretatum magiſter: vbi habitas? Dicit eis. Venite ⁊ videte. Venerunt ⁊ viderūt vbi maneret: ⁊ apud eū manſerūt die illo. Hora autē erat quaſi decima. Erat autez andreas frater ſymonis petri: vnus ex duobus qui audierant a ioanne ⁊ ſecuti fuerant eum.

¶ Alcui. Joanne perhibente teſtimonium quia ieſus eſſet agnus dei: diſcipuli qui prius erant cum Joanne magiſtri imperium implentes ſecuti ſunt ieſum. vnde dicitur. Et audierunt eū duo diſcipuli loquētez ⁊ ſecuti ſunt ieſum. Chry. Cōſidera autē q2 qn̄ dixit. Poſt me veniēs ante me factus eſt: ⁊ qm̄ nō ſum dignꝰ ſoluere corrigiā calciamenti eiꝰ: nullū cepit. Sed qn̄ de diſpenſatiōe locutus ⁊ ad humilius ſermonē duxit dicens. Ecce agnus dei: tunc ſecuti ſunt eū diſcipuli. Multi eīm nō ita adducunt cū aliquid magnum ⁊ excelſum de deo dicat: ſicut cū benignuz ⁊ amicū hominē audiunt ⁊ aliquid ad ſalutem hominū pertinēs. Cōſiderandū aūt ꝙ ioannes dicit. Ecce agnus dei: ⁊ chriſtus nihil loquitur nā ⁊ ſponſus cum ſilentio adeſt: alij cum inducūt ⁊ ſponſam in manu eiꝰ ponunt: quā cuz acceperit de ea diſponit: ita chriſtus veniꝰ copulatu- Allegoria mirabilis.

Allego-

rus ſibi eccleſiā nihil ipſe dixit: ſed acceſſit ſolum amicus eius ioānes dexterā ei ſponſe impoſuit per ſermones ſuos: animas hominū in manus ei ponens: quos accipiens ita diſpoſuit vt vltra ad ioannē nō rediret. Sed aliud hic obſeruandum eſt: ſicut enī in nuptijs nō puella ad ſponſum vadit: ſed ipſe ad eam feſtinat: ita hic cōtingit. Nō enī in celū aſcendit hominū natura: ſed ad eā filius dei acceſſit: ⁊ ad domū duxit paternā. Et ꝙdē alij diſcipuli ioannis erāt: qui nō ſolū ſecuti non ſunt: ſed ⁊ zelotipe ad chriſtū diſpoſiti erāt. qui aūt meliores erāt ſimul audierunt: ⁊ ſecuti ſunt: nō quaſi magiſtrū priorem cōtemnētes: ſed ab eo perſuaſi ꝓmittēte ꝙ baptizaret in ſpiritu ſancto chriſtus: ⁊ inde diſcipuloꝝ ſtudiū cū verecūdia fieri. Neq3 enī mox aſcendētes interrogauerūt ieſum de neceſſarijs ⁊ maximis rebus: neq3 publice ſed ſingulariter ei loqui ſtuduerūt. vñ ſequit. Cōuerſus aūt ieſus ⁊ videns eos ſequētes ſe: dicit eis quid queritis? Hinc erudimur q2 cū nos bene velle inceperimus: tūc deus dat nobis multas ſalutis occaſiones. Interrogat autē nō vt diſcat: ſed vt per interrogationem magis eos familiares faciat ⁊ ampliorē fiduciam det: ⁊ oſtendat eos auditione dignos. Theophi. Vide aūt ꝙ ſequentibus ſe dominus cōuertit faciē ⁊ reſpexit: q2 niſi per bonā operationē ipſius ſecutus fueris: ad viſionē faciei eius nunꝗ pertinges: neq3 ad domum eius poteris peruenire. Alcui. Ergo illi diſcipuli tergum ipſius ſequebantur vt viderent: ⁊ faciem dñi videre nō poterant. ideo conuertit ſe: ⁊ quodam modo de ſua maieſtate deſcēdit: vt poſſint faciem diſcipuli illius ɔtemplari. Orige. Forte autē nō fruſtra poſt ſextum teſtimoniū deſinit ioannes eos cōteſtari: ⁊ ieſus ſm ſeptimum dicit. Quid queritis? Chry. Sed illi non ſolū ſequendo: ſed interrogando amorem ſuū: ⁊ chriſtū manifeſtauerunt. vnde ſequitur. qui dixerunt ei. Rabbi quod dicit interpretatū magiſter. vbi habitas? Nōdum ab eo aliquid diſcentes: magiſtrū eū vocant ad diſcipulatū ſe impellētes ⁊ cauſam oſtendentes propter quid ſequebant. Orige. Congrua vo proueccis ex ioannis teſtimonio ꝓlatio deꝓmens xp̄m doctorem: ac exprimēs deſiderare habitaculū filij dei ɔtueri. Alcui. Nolunt enim trāſitorie vti eius magiſterio: ſed inquirunt vbi maneat: vt ⁊ tūc in ſecreto vbis illius imbui: ⁊ exinde ſepius poſſent eum viſitare: ⁊ plenius inſtrui. Myſtice aūt volunt ſibi oſtendi: in quibus chriſtus habitet: vt eoꝝ exemplo ſe tales exhibeant in quibus velit habitare: vel ꝙ ieſum ambulantē vident: ⁊ ſtatim vbi maneat querūt: nos monet: vt cū incarnationē eius ad mētem reducimus: ſollicito corde eum rogemus: vt manſionem eterni habitaculi nobis oſtendat: vnde quia videt bene petētes libere eis ſua reſerat archana: vnde ſequit. Dicit eis venite ⁊ videte. q. d. habitaculū meū explicari nō poteſt ſermone: ſ3 opere demonſtratur: venite ergo credēdo ⁊ operādo: ⁊ videte intelligēdo. Orige. Vel per hoc ꝙ dicit. Venite: ad actionē inuitat: per hoc aūt ꝙ dicit. Videte: ad contemplationem. Chry. Chriſtus aūt non dicit eis ſigna domus neq3 locū: ſed attrahit eos ad ſequendū. Nō dixit. Nō eſt tempus nūc: audietis cras: ſi quid vultis diſcere: ſed vt ad amicos ⁊ familiares loquitur: qualiter alibi ait. Filius hominis non habet vbi caput reclinet. hic autem dicit. Venite ⁊ videte vbi habito. Sed per hoc ꝙ dixit. Non habet vbi caput ſuū reclinet: demonſtrauit ꝙ habitaculū ꝓprium nō habebat: nō ꝙ in domo nō maneret. Sequit enim. Venerūt ⁊ viderunt vbi maneret: ⁊ manſerūt ibi die illo. Cuius aūt gr̄a manſerūt

Anagogica expoſitio.

non adiungit euāgeliſta: qꝛ maniſe
ſtū erat ꝙ ꝓpter doctrinā. Augu.
Quā beatū aūt diē duxerunt: ꝗ̄ bea
tā noctem? Edificemus ergo ⁊ noſ=
metipſis in corde noſtro ⁊ faciamus
domū: quo veniat ille ⁊ doceat nos.
Theophi. Nō fruſtra autē ⁊ tem=
pus notauit euangeliſta cū ſubdit
Hora aūt erat quaſi decima. vt tam
doctores ꝗ̄ diſcipulos erudiret: qđ
doctrina ꝓpter tempus nō eſt pre=
termittēda. Chry. Multum em̄ ſtu
diū demonſtrabant ad audiendum:
in eo: qꝛ neqꝫ ab hora auerſi ſunt cū
ſol eſſet ad occaſum: ⁊ multis quidē
carni ſeruientibꝰ tempus qđ ē poſt
eſcas: nō eſt aptū ad quippiā neceſ=
ſarioꝝ: eo ꝙ corpus eſcis grauatur
Joānes vero cuius iſti erāt diſcipu
li: nō erat talis: ſed cum multo maio
ri ſobrietate veſpere degens ꝗ̄ nos
Denarij Allegoria nunc. Aug. Numerus etiā iſte le=
gem ſignificat: qꝛ in decē preceptis
data eſt lex. Venerat autē tempus
vt impleret̄ lex per dilectionē que
a iudeis impleri nō poterat per ti=
morē. vnde ⁊ decima hora dominꝰ
audiuit. Rabi. Magiſter enim legis
nō eſt niſi dator legis. Sequit̄. Erat
aūt andreas frater ſymonis petri:
vnus ex duobus qui audierant a io
anne ⁊ ſecuti fuerant eum. Chry.
Cuius aūt gratia alterius nomē nō
ponit? quidā dicunt ꝓpterea qꝛ hic
qui ſcribit eſt qui ſecutus eſt eum.
Quidā vero dicūt ꝙ ille alius nō in
ſignis erat. que igit̄ vtilitas ſi didi=
ceremus nomē illiꝰ? neqꝫ em̄ ſeptua
ginta duoꝝ diſcipulorum nomina
euāgeliſta poſuit. Alcui. Vel duo
diſcipuli qui ſecuti ſunt ieſum ſunt
andreas ⁊ philippus.

¶ **Inuenit hic primū fratrem
ſuū ſymonē: ⁊ dicit ei. Inueni=
mus meſſiā quod eſt interpre=
tatū chriſtus. Et adduxit eum
ad ieſum. Intuitus autē eum
ieſus dixit: Tu es ſymon filius
ioanna tu vocaberis cephas:
quod interpretatur petrus.**

¶ Chry. Andreas que a ieſu didi=
cit: nō detinuit apud ſeipſum: ſed fe
ſtinat ⁊ currit cito ad fratrem: tradi
turus ei bona que ſuſcepit. vñ ſequi
tur. Inuenit hic primū fratrē ſuum
ſymonē: ⁊ dixit ei. Inuenimus meſ=
ſiā qđ eſt interpretatum chriſtus.
Beda. Hoc eſt enim vere dñm inue
nire: vera illius dilectione feruere:
fraterne quoqꝫ ſalutis curam gere=
re. Chry. Et quidē nō dixerat euā
geliſta que chriſtus fuerat ſequen=
tibus ſe locutus: ſed ex his que hic
dicunt̄ licet adiſcere. Quecūqꝫ enim
andreas didicit: in breui oſtēdit ma
giſtri virtutē: qui perſuaſerat eis: ⁊
eoꝝ deſideriū qđ prius habuerant
repreſentās. hoc enim verbū inue=
nimus: eſt patiētis preſſurā ꝓpter
abſentiā: ⁊ exultātis: poſtꝗ̄ appa=
ruit qđ expectabat̄. Aug. Meſſias
aūt hebraice: grece chriſtus: latine
vnctus dr̄. Chriſma eniꝫ vnctio eſt:
ille autē ſingulariter vnctus eſt. vñ
omnes chriſtiani vngunt̄. ſm̄ ꝙ in
pſalmo dr̄. Unxit te deꝰ de tuꝰ oleo
exultationis pre participibus tuis.
Participes em̄ eius ſunt omnes ſan
cti: ſed ille eſt ſingulariter ſanctus ⁊
ſingulariter vnctus. Chry. Et ideo
nō dixit meſſiam ſimpliciter: ſed cū
adiectiōe articuli. Conſidera vero
ex ipſo principio obedientem petri
mētem. cōfeſtim enim cucurrit nihil
tardās. vñ ſequitur. Et adduxit eū
ad ieſum. Sed nullus facilitatem ei
imponat: ſi nō prius multa perqui=
rens ita ſermonem ſuſcepit. Conue
niens enim eſt ⁊ fratrem diligētius Euāgeliſte gaudēt breuiloquio
ei dixiſſe hoc: ⁊ per longa verba: ſed
euāgeliſte vbiqꝫ multa intermittūt:
breuiloquij curam habētes. Aliter
autē neqꝫ dictū eſt qm̄ credidit ſim=
pliciter: ſed quoniam duxit eum ad
ieſum: illum ei de quo dixerat tradi
turus: vt omnia ab illo diſcat. Ipſe
aūt dñs incipit reuelare ea que dei=
tatis ſunt: ⁊ paulatiꝫ ea aperire pre
dicationibus. Non enim minus ꝗ̄

ſigna ꝓphetie adducunt. hoc enim eſt maxime opus dei: qḋ neqꝫ imitari demones poſſunt. Nam in miraculis quidem ⁊ phantaſia fit vtiqꝫ. Futura aūt predicere cum certitudine: illius ſolius incorruptibilis eſt nature: vnde ſequitur. Intuitus aūt eum ieſus dixit. Tu es ſymon filius ioanna. Tu vocaberis cephas: qḋ interpretatur petrus. Beda. Intuitus autē eſt eū nō exterioribus oculis ſolū: ſed ⁊ eterno diuinitatis intuitu vidit cordis eius ſimplicitatē: ac ſublimitatē: quib⁹ merito cuncte ecc̄e ꝓferēdus ecc̄le. Neqꝫ aūt in petri vocabulo: quaſi hebreo vel ſyro aliā interpretationē q̄rere oꝫ: qꝛ idē eſt grece ⁊ latine petrus: qḋ ſyriace cephas: ⁊ ī vtraqꝫ lingua nomen a petra deriuat̄. Vocat̄ autē petrus ob firmitatē fidei: qua illi petre adheſit: de qua apl̄s ait. Petra autem erat chriſtus: qui ſperātes in ſe ab hoſtis inſidijs reddit tutos: ⁊ ſpiritualiū charismatū fluēta miniſtrat.

Petro quaſi nomen mutatum.

Aug. Nō eſt autē magnū: qꝛ dn̄s dixit cuius filius eſſet iſte: omnia enīꝫ nomina ſanctoꝝ ſuoꝝ ſciebat quos ante conſtitutionē mundi predeſtinauit. Illud aūt magnū: qꝛ mutauit ei nomen ⁊ fecit de ſimone petrum. Petrus autē a petra: petra vero eccleſia: ergo in petri nomine figurata eſt ecc̄lia. Et quis ſecurus ē: niſi qui edificat ſupra petrā? Inuentum autē te fecit dn̄s. nam ſi antea petr⁹ vocaret̄: nō ita videres myſteriū petre: ⁊ putares caſu eum ſic vocari: nō ꝓuidētia dei. Ideo eum voluit aliud prius vocari: vt ex ipſa commutatione nominis ſacramēti viuacitas commendaret̄. Chry. Ideo etiā nomē mutauit vt oſtēdat: quia ipſe eſt qui vetus teſtamentū dedit: ⁊ nomina trāſmutauit: quia abram abraam vocauit: ⁊ ſarai ſarā: ⁊ iacob iſraelem. Igit̄ multis quidē ⁊ a natiuitate nomīa impoſuit: vt iſaac ⁊ ſamſon: alijs autem poſt eam que a ꝓgenitoribus eſt nuncupationē: vt petro ⁊ filijs zebedei. nam quib⁹ quidē a prima etate debebat virt⁹ clareſcere: extunc nomina ſuſceperunt: quibus auteꝫ poſtea debebat augeri: poſtea nuncupatio poſita eſt. Aug. de cō. euā. Non aūt parua repugnantia pōt putari ſi iuxta iordanē anteqꝫ ieſus iſſet ī galileā: ad teſtimonium ioannis baptiſte ſecuti ſunt eum duo: quorū vnus erat andreas qui fratrē ſuūꝫ ſimonē adduxit ad ieſum: quando ⁊ nomē vt petrus nominaret̄ accepit: cum ab alijs euāgeliſtis dicat̄: ꝙ eos in galilea piſcantes inuenerit: atqꝫ ad diſcipulatū vocauerit. niſi qꝛ intelligē dum eſt: non ſic eos vidiſſe dn̄m iuxta iordanem: vt ei iam inſeparabiliter inhererent: ſed tm̄ cognouiſſe quis eſſet: eūqꝫ miratos ad propria remeaſſe. Nō aūt quis arbitret̄ qḋ tunc petrus nomen accepit: vbi ait illi dn̄s: tu es petrus: ⁊ ſuper hāc petram edificabo eccleſiam meaꝫ: ſed vbi commemoratur ei dictum eſſe. Tu vocaberis cephas: qḋ interpretatur petrus. Alcui. Vel aliter. Nō dum imponit ei nomen: ſed ꝓſignat qḋ poſtea fuit ei impoſitū: qn̄ dixit ei ieſus. Tu es petrus ⁊ ſuper hāc petraꝫ edificabo eccleſiā meā. Mutaturus aūt nomen chriſtus: voluit oſtendere etiā nomen illud, quod a parentibus datum erat: non carere virtutis ſignificatione. ſimon em̄ obediens interpretatur. Ioāns gratia. Iona columba. q. d. Tu es obediens: filius gratie: vel filius columbe. i. ſpiritusſancti: qꝛ humilitatem de ſpiritusſancto accepiſti: vt vocante andrea videre me deſiderares. Non enīꝫ dedignatus eſt maior minorem ſequi: qꝛ non eſt ordo etatis vbi eſt meritum fidei.

Concentus euāgelicus.

¶ In craſtinum voluit exire in galileam: ⁊ inuenit philippum. Et dicit ei ieſus. Sequere me. Erat autem philippus a bethſaida ciuitate andree ⁊

petri. Inuenit philippus na=
thanael ⁊ dicit ei. Quē ſcripſit
moyſes in lege ⁊ prophete: in=
uenimus ieſum filium ioſeph
a nazareth. Et dixit ei natha
nael. A nazaret pōt aliquid
boni eſſe? Dicit ei philippus.
Veni ⁊ vide.

¶ Chry. poſtꝗ̄ accepit chriſtꝰ hos
diſcipulos venit ď reliquo ad alios
conuertēdum. ſ. philippuz ⁊ natha=
naelē. vnde dr̄. Incraſtinum aūt vo
luit exire in galileam. Alcui. A iu=
dea. ſ. vbi erat ioānes baptizās. de
ferens honorē baptiſte: ne videat
magiſteriū eius minuere: dū adhuc
ſtatū habet. Vocaturus etiā diſcipu
lū ad ſequendū voluit exire in gali=
leā. i. tranſmigrationem factā vel re
uelationē: vt ſicut ipſe proficiebat
ſapientia ⁊ etate ⁊ gr̄a apud deum
⁊ homines: ⁊ ſicut paſſus eſt ⁊ reſur
rexit: ⁊ ita intrauit in gloriā ſuā: ſic
etiā ſuos ſequaces oſtēderet ⁊ exire
⁊ proficere in virtutibꝰ: ⁊ per paſſio=
nes ad gaudia tranſmigrare debe=
re. vñ ſequit̄. Et inuenit philippuz:
⁊ dicit ei ieſus. ſequere me. Sequit̄
qui imitat̄ humilitatē ⁊ paſſionē eiꝰ:
vt ſit ſocius reſurrectionis ⁊ aſcen=
ſionis. Chry. Et vide ꝙ anteꝗ̄ ali
quis ei adhereret: nullū vocauit. nā
ſi nullo iam ſponte adueniente at=
traxiſſet: fortaſſis reſiluiſſent: nunc
aūt a ſeipſis eligētes ſequi dn̄m: fir
mi de reliquo permanſerūt. Philip=
pum aūt vocat magis notuz ei exi=
ſtentem: q2 in galilea nutritus erat.
Sed vñ philippus ſecutus eſt xp̄z?
nā andreas quidē audiēs a ioanne
baptiſta: petrus aūt ab andrea: hic
aūt a nullo aliquid diſcēs ſolū dicē
te xp̄o ad eū: ſequere me: confeſtim
perſuaſus eſt. Cōueniēs eſt autem
philippū a ioāne audientem ſequi
virtꝰ vo chriſtū: vel etiā vocē chriſti hoc opa
cis chri= tam eſſe. Theophi. Non enī ſimili=
ſti. ter omnibus vox xp̄i dicebat̄: ſed ſi

delū interiora ad eius inflāmabat
amorē. deinde q2 in corde philippi
de chriſto cogitatio inerat: ⁊ i libris
moyſi aſſidua lectio vt expectaret
xp̄m: ſtatim cū vidit credidit. Forte
aūt ab andrea ⁊ petro de xp̄o aliq̄d
didicit: q2 ex eadē patria erant: qđ
euāgeliſta videt̄ innuere per hoc q̄
ſubdit. Erat aūt philippus a beth=
ſaida ciuitate andree ⁊ petri. Chry.
Chriſtus etiā hinc ſuā virtutē oſtē=
dit: ꝙ a terra nullū ferēte fructū. nā
a galilea ꝑpheta nō ſurgit inclytos
diſcipuloꝝ elegit. Alcui. Bethſai=
da etiā domus venatoꝝ interpreta
tur quo noīe ciuitatis curauit euan
geliſta oſtēdere: quales tūc iam ani
mo erāt philippus petrꝰ ⁊ andreas:
⁊ quales officio erāt futuri. i. capien
dis ad vitā animabꝰ inferi. Chry.
Non ſolū autē philippus a chriſto
perſuaſus eſt: ſed preco aliis fit. vn
de ſequit̄. Inuenit philippus natha
nael ⁊ dicit ei. Quē ſcripſit moyſes
in lege ⁊ ꝑphete: inuenimus ieſum
filiū ioſeph a nazareth. Vide qualē Studiū
ſollicitam mentē habebat: ⁊ cōtinue philippi
meditabat̄: que ſunt moyſi: ⁊ expe in lege.
ctabat aduētum xp̄i: ⁊ quidē ꝙ chri
ſtus debebat venire nouerat prius:
qm̄ autem hic chriſtus erat ignora
bat. Dicit aūt. Quem ſcripſit moy=
ſes ⁊ ꝑphete: credibilē faciens ſuā
predicationē: ⁊ exhinc perſuadens
auditorē: ꝙ circa legē ⁊ prophetas
ſollicitus erat: ⁊ omnia perſcrutans
cum veritate vt ⁊ chriſtus teſtatus
eſt. Si vero dicit filium ioſeph: ne
turberis: eius enim filius eſtimaba
tur eſſe. Augu. Cui. ſ. deſponſata
erat mater eius: nam ꝙ ea intacta
cōceptus ⁊ natus ſit: bene nouerūt
ex euangelio omnes xp̄iani. addit
aūt ⁊ locū. A nazareth. Theophi.
Nō q2 in ea natus erat ſed nutritꝰ.
Generatio enī eius multis erat in=
cognita: ſed ꝙ in nazareth eſſet nu
tritus cognitū erat: ⁊ dixit ei natha
nael: a nazareth pōt aliquid boni
eſſe? Aug. Ambas ꝓnunciationes

pōt ꝯſequens vox philippi ſequi: ſi
ue ſic pronuncies tanꝗ̄ cōfirmans.
A nazareth pōt aliquid boni eſſe: ⁊
ille dicat. Ueni ⁊ vide: ſiue ſicut du-
bitans ⁊ totum interrogās. A naza
reth poteſt aliquid boni eſſe? Ueni
⁊ vide. Cum ergo ſiue illo modo ſi-
ue iſto pronuncieť: non repugnant
verba ſequentia: noſtrum eſt quere
re quid potius intelligamus in his
verbis? Nathanael enim doctiſſi-
mus legis cū audiſſet philippū di-
centem. Inuenimus ieſuʒ audito a
nazareth erectus eſt in ſpem: ⁊ di-
xit. A nazareth poteſt aliquid bo-
ni eſſe. Scrutatus enim erat ſcriptu
ras: ⁊ ſciebat ꝙ non facile aliȷ̄ ſcri-
bes ⁊ phariſei nouerant: q̄ inde erat
expectandus ſaluator. Alcui. Qui
ſingulariter ſanctus eſt: innocēs: im
pollutus: de quo propheta. Exiet
virga de radice ieſſe: ⁊ nazareus .i.
flos de radice eius aſcēdet. vel po
teſt h' c verſiculus ſub dubitatione
interrogatiue proferri. Chry. Au-
diuerat enim nathanael in ſcriptu-
ris ꝙ a bethleem oportet xp̄m ve-
nire ſecundū illud. Et tu bethleem
terra iuda ex te exiet dux qui reget
populum meū iſrael. Cuʒ igitur au
diuit. A nazareth. dubitauit: non in
ueniens cōuen re enunciationē phi
lippi cum prophetica predicatione
Nazareum autem vocāt prophete
ab educatione: ⁊ conuerſatione: cō-
ſidera vero eius inquirendo prudē
tiā ⁊ manſuetudinē: nō eñ dixit. De
cipis me philippe: ſed interrogat di
cens. A nazareth pōt aliquid boni
eſſe? Ualde aūt philippus prudēs
erat. Non enim interrogatus fran-
giť: ſed immorať: virū volens duce-
re ad xp̄m: vnde ſequiť. Dicit ei phi
lippus: veni ⁊ vide. Trahit quideʒ
eum ad xp̄m: ſciens de reliquo eum
non contradicturum: ſi verba ⁊ do-
ctrinam illius guſtauerit.

¶ Uidit ieſus nathanael ve-
niētē ad ſe: ⁊ dicit de eo. Ecce
vere iſraelita: in quo dolus nō
eſt. Dicit ei nathanael. Unde
me noſti? Reſpondit ieſus: ⁊ di
xit ei. Priuſꝗ̄ te philippus vo
caret cum eſſes ſub ficu: vidi
te. Rn̄dit ei nathanael: ⁊ ait.
Rabbi tu es fili' dei: tu es rex
iſrael. Reſpondit ieſus ⁊ dixit
ei. Quia dixi tibi vidi te ſub fi
cu credis: maius his videbis.
Et dicit ei. Amen amen dico
vobis: videbitis celuʒ apertū:
⁊ angelos dei aſcendentes et
deſcendentes ſupra filiū hoīs.

¶ Chry. Nathanael non ſuſcipien
do ex nazareth xp̄m eā que illi erat
circa ſcripturas diligentiā oſtēdit.
In nō reſpuēdo vero eū qui annun-
ciauerat multū deſideriū qđ habe-
bat circa xp̄i p̄ſītiā monſtrauit. Scie
bat eñ ꝙ poterat philippus circa
locuʒ falli. vñ ſequiť. Uidit ieſus na
thanael venientē ad ſe: ⁊ dicit de eo
Ecce vere iſraelita i quo dolus nō
eſt. Nequaꝗ̄ eñ euʒ accuſare opor
tebat: lʒ verba nō credēs ꝓtulerit.
magis inueſtigās ꝓphetias ꝗ̄ phi
lipp': dicit aūt. Ue iſraelita: i quo dol'
nō ē. q̄ nihil ad grām vl' odiū loque
bať. Aug. Uel aliť. Quid eſt in quo
dolus nō eſt? forte nō habebat pec
catū: forte illi medicus nō erat neceſ
ſarius? abſit. Nemo ſic natus eſt vt
medico illo nō egeret. Dolus enim
eſt cū aliud agiť: ⁊ aliud fingiť: quō
ergo in illo dolus non erat: ſi pctōr
eſt? fateť ſe pctōrē. Si eñ pctōr eſt:
⁊ iuſtū ſe dicit: dolus eſt in ore ipſi'
ergo in nathanaele ꝯfeſſionē pecca
ti laudauit: nō iudicauit nō eſſe pec
catorem. Theophi. Sʒ nathanael
laudatus nō acquieuit exēplo: ſed
expectauit: adhuc volens aliqđ ma
nifeſtius diſcere: ⁊ interrogat. Se-
quiť eñ. Dicit ei nathanael: vñ me
noſti? Chry. Ipſe quidē igiť vt ho
mo inueſtigat: ieſus autem vt deus

Nathanaelis prudentia.

reſpondebat. Sequit̄ eñ. Reſpon=
dit ieſus ⁊ dixit ei: priuſq̄ te philip=
pus vocaret cum eſſes ſub ficu vi=
di te. Non vt homo eum intuens:
ſed vt deus deſuper cognoſcēs. Ui
di inquit te .i. morum tuorū manſue
tudinem. dicit aūt. Cum eſſes ſub fi
cu: quoniā nullus ibi erat: ſed ſolus
philippus ⁊ nathanael ſingulari=
ter loquebātur: ⁊ propter hoc dictū
eſt ꝙ videns eū a longe dixit. Ecce
vere iſraelita. vt ſcires qm̄ anteq̄
appropinquaret philippus hec lo=
quebat̄ chriſtus ⁊ inſuſpicabile fiat
chriſti teſtimoniū. Noluit aūt chri=
ſtus dicere. Nō ſum ex nazareth. vt
annunciauit tibi philippus: ſed ex
bethleem: vt nō faceret alterabilez
ſermonē: neq̄ etiā per hoc dediſſet
argumētū ſufficiēs qđ ipſe eēt chri
ſtus: ſed oſtēdit ſe chriſtum per hoc
ꝙ preſens erat loquentib⁹ illis. Au
gu. Querēdum eſt enim an aliquid
ſignificet arbor fici? Inuenimus ar   Fici ſi=gnifica=tio.
borē fici maledictā: q꞉ ſola folia ha=
buit: ⁊ fructu caruit. In origine hu=
mani generis adā ⁊ eua cum pecca
uiſſent: de folijs ficus ſuccinctoria
ſibi fecerūt. Folia ergo ficulnee in=
telligunt̄ peccata. Erat autē natha
nael ſub arbore fici: tanq̄ ſub vm=
bra mortis: acſi domin⁹ ei dicat. O
iſrael ſine dolo quiſquis es. O po=
pule iudeus ex fide: anteq̄ te per
apoſtolos meos vocarez: ⁊ cū eſſes
ſub vmbra mortis: ⁊ tu me nō vide=
res: ego te vidi. Grego. xviij. mo=
ra. Uel cum eſſes ſub ficu vidi te .i.
poſitum te ſub vmbra legis elegi.
Augu. de verbis dñi. Recordatus
eſt autem nathanael ſe fuiſſe ſub fi
cu: vbi nō erat ieſus preſentia cor=
porali: ſed ſcientia ſpiritali: ⁊ q꞉ ſcie
bat ſe ſolum fuiſſe ſub ficu agnouit
in illo diuinitatem. Chry. Sic er=
go ab hac predicatione: ⁊ ab eo ꝙ
mentē ſcrutatus eſt eius: ⁊ q꞉ cū ad
uerſus eū dicere videret nō culpa=
uit: ſed laudauit: cognouit qm̄ ꝟe eſt
chriſtus. vñ ſequit. Rñdit ei natha=
nael ⁊ ait. Rabbi. Tu es filius dei:
tu es rex iſrael. q. d. Tu es qui ex=
pectabaris: tu es q̄ querebaris: q꞉
eñ argumentū inaltercabile ſuſce=
pit venit ad confeſſionem ⁊ in mora
priori diligentiā oñdens: ⁊ in poſte
riori ꝯfeſſione deuotionē. Multi au
tē legentiū ſermonē hunc anxiant̄.
Petrus eñ qui poſt miracula ⁊ do=
ctrinaz ꝯfeſſus eſt qm̄ filius eſt dei
beatificat̄: vt a patre reuelationē iā
ſuſcipiēs. Nathanael autem ante ſi   Notabiſ ferētiā.
gna ⁊ doctrinā hoc dicēs nihil tale
audiuit. Eſt igit̄ hui⁹ cauſa qm̄ ver
ba quidē eadē locutus eſt petrus ⁊
nathanael: nō aūt eadez mente: ſed
petr⁹ quidē ꝯfeſſus eſt filium dei vt
deū verū: hic aūt vt hominē nudū di
cēs ei. Tu es filius dei: induxit. Tu
es rex iſrael. Dei aūt filius nō iſrae
litis eſt rex ſolū: ſed ⁊ orbis terrarū
vniuerſi. Hoc etiā manifeſtū eſt ex
his que ꝯſequunt̄. nam petro nihil
poſtea addidit chriſtus: ſed quaſi ꝑ
fecta eius exiſtēte fide eccleſiā ſe di
xit in ꝯfeſſione illius fabricaturū eē.
Nathanael aūt quaſi multa parte
⁊ maiori ꝯfeſſionis deficiēte ad ma
iora educitur. naz ſequit̄. Et dixit ei:
q꞉ dixi tibi: vidi te ſub ficu credis:
maius his videbis. q. d. Magnū ti=
bi viſum eſt hoc eē qđ dixi: ⁊ ꝓpter
ea me regē iſraelis ꝯfeſſus es: quid
igit̄ dices cū maius videbis. ⁊ quid
ſit iſtud maius: oſtēdit ſubdens: ⁊ di
cit eis. Amen dico vobis: videbitis
celū apertū ⁊ angelos dei aſcendē=
tes ⁊ deſcendentes ſuper filiū hoīs.
Uide qualr̄ paulatim eū a terra ab
ducit: ⁊ facit ꝙ nō vltra eſtimet chri
ſtū eſſe hoīem ſolum. cui eñ angeli   Mira ſa=pientia in verbis.
miniſtrant: qualr̄ hic hō purus eēt?
per hoc igit̄ ſuadet angelorū ſe eſſe
dñatorem: ſicut enim in ꝓprium re=
gis filiū deſcenderūt ⁊ aſcenderunt
in eum miniſtri regales: hoc quidez
in tempore crucis: hoc ꝟo in tpe re
ſurrectiōis ⁊ aſcenſionis: ſed ⁊ ante
hoc qñ acceſſerūt ⁊ miniſtrabāt ei: ⁊
qñ euāgelizabāt eius natiuitatem.

Futurũ ꝟo a pterito ꝓbauit:qui eñ
in pteritis virtutẽ ei⁹ agnouerat: ⁊
de futuris audiẽs facilius ſuſcepit.
Aug.de ver.dñi. Recolamus autez
vetereẽ hyſtoriã qñ iacob in ſomnis
vidit ſcalã a terra pertingentẽ vſq
in celũ:⁊ dñs incũbebat ſuper eã: ⁊
angeli aſcendebãt ⁊ deſcendebant
per eã. Deniq ipſe iacob q: intelle
xit quid viderit:poſuit lapidẽ ⁊ fu-
dit oleũ.dum vnxit lapidem iacob:
nunquid idolum fecit? ſignificauit:
non adorauit : agnoſcitis chriſma:
agnoſcite ⁊ chriſtum. Ipſe eſt lapis
quẽ reprobauerunt edificãtes. ſi er
go iacob vidit ſcalã qui eſt iſrael ap
pellatus ⁊ nathanael iſte vere iſrae
lita erat cõuenienter ſomniũ iacob
dominus dixit ei.q.d.cuius nomine
te appellaui ipſius ſomniũ in te ap
paruit. Uidebis eñ celũ aptũ:⁊ an-
gelos dei aſcẽdẽtes ⁊ deſcẽdẽtes ſu
p filiũ hois. ſi aũt ad illũ deſcẽdũt ⁊
ad illum aſcendũt:⁊ ſurſum eſt:⁊ hic
eſt ſurſum in ſe: deorſum in ſuis.

Angelis cõparantur pdicatores.

Aug.ſuper Io. Sunt aũt angeli dei
boni predicatores predicantes chri
ſtũ:hoc eſt ſuper filiũ hominis aſcẽ
dunt:ſicut paulus q aſcẽderat vſq
ad tertium celum:deſcendit vſq ad
lac potum paruulis dandum: dixit
autem. Maius his videbis : quia
plus eſt q nos domin⁹ vocatos iu-
ſtificauit:q̃ q vidit iacẽtes ſub vm-
bra mortis. Quid enim nobis pro-
derat ſibi manſiſſemus:vbi nos vi
dit? Queritur autem quare natha-
nael cui tantum teſtimonium perhi
buit filius dei:inter.xij.apoſtolos nõ
inuenit. Intelligere aũt debemus
ipm eruditũ fuiſſe ⁊ peritũ legis.p-
pterea noluit illũ dñs inter diſcipu-
los ponere:q: ideotas elegit .vnde
ꝯfunderet mundũ. Uolens eñ ſup-
boꝝ frãgere ceruices:nõ queſiuit p
oratorẽ piſcatorẽ:ſz de piſcatore lu
crat⁹ eſt imperatorẽ. Magn⁹ cypria
nus orator:ſed prius petrus piſca-
tor p quẽ poſtea crederet nõ tñ ora
tor ſed etiam imperator. Cap. ij.

Et die tertia nu-
ptie facte ſunt i
chana galilee:⁊
erat mater ieſu
ibi. Uocatus eſt
aũt ieſus ⁊ diſci
puli eius ad nuptias. Et defi
ciẽte vino:dicit mater ieſu ad
eũ. Uinum nõ habent. Et di-
cit ei ieſus. Quid mihi ⁊ tibi
eſt mulier? Nondum venit ho-
ra mea.

¶ Chry. Quoniam in galilea not⁹
erat dominus: vocant eum ad nu-
ptias:vnde ſequit. Et die tertia nu-
ptie facte ſunt in chana galilee.
Alcui. Galilea eſt prouincia in qua
eſt chana viculus. Chry. Uocant
aũt ad nuptias dñm non tanq̃ ma-
gnificũ aliquem:ſed ſimplr tanq̃ no
tum:⁊ vnum multoꝝ. vñ hoc euan-
geliſta declarãs ait . Et erat mater
ieſu ibi. ſicut eñ matrez vocauerãt:
ita ⁊ filium. vñ ſequit. Uocatus eſt
aũt ieſus ⁊ diſcipuli ei⁹ ad nuptias:
⁊ accedit. Neq eñ ad dignitatem
reſpiciebat ſuã: ſed ad beneficium
nr̃m. Qui eñ nõ dedignat⁹ ẽ formã
ſerui accipere:neq dedignat⁹ ẽ ad
nuptias venire ſeruoꝝ. Aug.de ꝟ.
dñi. Erubeſcat igit homo eẽ ſuper-
bus:qñ factus eſt humilis de⁹. Ec-
ce inter cetera filius ꝟginis venit ad
nuptias qui cũ apud pſem eẽt inſti-
tuit nuptias. Beda. Qd eciã ad nu-
ptias venire dignat⁹ eſt:iuxta ſ᷑am
fidẽ recte credentiũ ꝯfirmat. Porro
tatiani ⁊ martiõis ceteroꝛũq q nu-
ptijs detrahunt:pfidia q̃ ſit dãna-
bilis iſinuat. Si eñ thoro unmacu-
lato ⁊ nuptijs debita caſtitate cele-
bratis culpa ineſſet:nequaq̃ dñs ad
has venire voluiſſet. Nũc aũt q: bo-
na ẽ caſtitas ꝯiugalis:melior ꝯtinẽ-
tia vidualis:optia pfecto ꝟginalis
Ad ꝓbãdã oluz electionẽ graduũ
diſcernẽdũ tñ meritũ ſinguloꝝ ex in
temerato marie ꝟginis vtero naſci

Exẽplũ dignationis ieſu.

dignatus eſt: a ꝓphetico vidue Anne oꝛe mox natus benedicitur: a nuptiarum celebꝛatoꝛib⁹ iam iuuenis inuitatus hos pſētia ſue virtutis honorat. Augu. Quid autez mirum ſi in illaz domū ad nuptias venit: q̄ in hunc mundū ad nuptias venit? Habet eñ hic ſponſaz quā redemit ſanguine ſuo: ⁊ cui pignus dedit ſpiritū ſanctū: quā ſibi coniunxerat in vtero virginis. Uerbū eñ ē ſpōſus ⁊ ſpōſa caro humana. ⁊ vtrūq; vn⁹ filius dei ⁊ idem filius hominis. Jlle vterus virginis marie thalamus eius eſt: vnde proceſſit tanq̄ ſponſus de thalamo ſuo. Beda. Nec vacat a myſterio q̄ die tertia nuptie facte feruntur: pꝛimum quidem ſeculi tp̄s ante legē patriacharū exēplo. ſecundum ſub lege prophetarū ſcriptis. tertium ſub gratia preconijs euangeliſtarum quaſi tertie diei luce mūdo refulſit: in quo dñs in carne nat⁹ apparuit: ſed ⁊ hoc quod in chana galilee .i. in zelo tranſmigrationis eedem nuptie facte perhibētur: typice denunciat eos maxime gratia chꝛiſti dignos exiſtere: qui de zelo feruere pie deuotionis ac de vitijs ad virtutes: de terrenis ad eterna nouint tranſmigrare: diſcumbente autem in nuptijs dño: vinum defecit vt vino melioꝛe per ipſum facto manifeſtaretur gloꝛia latēns in homine dei. vñ ſequitur. Et deficiente vino: dicit mater ieſu ad eum. Uinū non habent. Chꝛy. Dignum autē eſt querere vnde venit in mentē matri: magnuz quid imaginari de filio: neq; enim ante miraculum fecerat. Sequitur enim. Hoc fecit initium ſignoꝝ ieſus: ſed reuelari incipiebat et a ioanne ⁊ ab his q̄ ad diſcipulos dixerat: ſed ante hec oīa ipſa conceptio: ⁊ ea que poſt natiuitatez facta ſunt: maximaz ei de puero impoſuerunt eſtimationez. vnde lucas dicit. Maria conſeruabat oīa v̄ba hec cōferens in coꝛde ſuo. Cuius igit̄ gratia non ante miraculum eum incitauit: naz antea vt vnus multoꝝ zlita conſeruabatur. vñ non preſumebat ei mater tale quid dicere: q2 v̄o audiuit q̄ ioannes ei teſtificatus eſt: ⁊ q̄ diſcipulos iā haberet: de reliquo confidēter rogat. Alcu. Significat etiā in hoc loco ſynagogam q̄ chꝛiſtum pꝛouocat ad faciendum miraculum: familiare enim eſt iudeis: miracula inquirere. Sequitur Et dicit ei ieſus: quid mihi ⁊ tibi mulier? Aug. Quidā derogātes euāgelio ⁊ dicentes q̄ ieſus non fuit natus de maria virgine: hinc argumentum ſumere conantur erroꝛis ſui vt dicāt: quō erat mater ei⁹ cui dixit. Quid mihi ⁊ tibi mulier? Sed quis hoc narrauit vt credamus q2 hoc dñs dixit? Nēpe ioannes euangeliſta. At ipſe dixit. Et erat ibi mr̄ ieſu: quare hoc. niſi q2 vtrumq; verum eſt? Sed nūquid ideo venit ad nuptias: vt doceret matres contemni? Chꝛy. Sed q̄ valde venerabat̄ matrem: Audi lucam enarrantē: qualiter ſubdit⁹ parentibus erat. Nam vbi quidem parentes nihil impediūt eoꝝ que ſunt ſm deum: debitū eſt ſubijci eis. Qñ aūt non tp̄e debito aliquid querūt: ⁊ abſcindūt nos a ſpiritualibus: nō ex hoc fallaris. Augu. de ſymbolo. Ut ergo diſtigueret iter deū ⁊ holez q2 ſm holez minoꝛ ⁊ ſubdit⁹ erat. ſm aūt deum ſupꝛa oēs erat: dixit. Quid mihi ⁊ tibi ē mulier? Chꝛy. S3 ⁊ ꝓpter aliam cauſam vt non ſuſpecta eſſent miracula que fiebant: ab his enim qui indigebant: rogari opoꝛtuerat nō a matre: voluit oſtendere qm̄ oīa decenti tempoꝛe operatur non ſimul oīa faciens: quia confuſio quedam eēt. ⁊ ideo ſequitur. Nōdū venit hoꝛa mea. i. nondum cognitus ſum his qui aſſunt: ſed neq; ſciūt qm̄ defecit vinum. ſine eos pꝛimum hoc ſentire. Qui enim neceſſitatem non preſenſit: neq; beneficij grādem ſuſcipiet ſenſum. Augu. Uel ideo q2 dñs noſter: ſm q̄ deus erat: matrez non habebat: ſm q̄ homo erat ha=

Tria tē poꝛa myſtica.

Refutatio erroris ex euangelio.

Maria quare mulier vocetur.

bebat matrem. Miraculum autem qđ facturus erat: ſm diuinitatem facturus erat: non ſm infirmitatē humanam. Miraculū tñ exigebat mater. At ille non tanꝗ̄ agnoſcens viſcera humana: operaturus facta diuina dixit. Quid mihi ⁊ tibi eſt mulier? tanꝗ̄ dicat. Quod in me facit miraculum: non tu genuiſti deitatē meam. Dicitur autem. Mulier ſm femineū ſexum: non ſm corruptionē integritatis. Sed qꝛ genuiſti infirmitatem meam: tunc te cognoſcā cum ipſa infirmitas pēdebit in cruce. vñ ſubdit. Nondū venit hora mea: q̄ſi diceret. ibi te agnoſcam cum pendere in cruce infirmitas ceperit: cuius ⁊ mater es. Commendauit enim matrem diſcipulo: prius matre moriturus: ⁊ ante mortem matris reſurrecturus. Videte autem ne forte quō inuenerunt manichei occaſionem ꝑfidie ſue: qꝛ dixit dñs. Quid mihi et tibi eſt mulier? ſic inueniant mathematici occaſionem fallacie: qꝛ dixit: Nondum venit hora mea. Dicunt enim: vides qꝛ ſub fato erat chriſtꝰ. quia dixit. Nondū venit hora mea. Credant autem deo dicenti. Poteſtatem habeo ponendi animā meā: ⁊ iterum ſumendi eā: ⁊ querant q̄re ſit dictum. Nondū venit hora mea. Nec ideo iam ſub fato ponant conditorem celi: quia ſi eſſet fatum de ſideribus: non poterat eſſet ſub neceſſitate ſiderum conditor ſiderum: qꝛ non ſolum chriſtus non habuit qđ appellas fatum: ſed nec tu aut ille aut quiſquam hominum. quare ergo dixit. Nondum venit hora mea? qꝛ in poteſtate habebat quando moreretur: ſed nondū videbat eſſe oportunū vt illa poteſtate vteretur. vocandi erant diſcipuli. annunciandum erat regnum celorum: faciēde erant virtutes: commendanda erat diuinitas domini in miraculis. commendāda erat humilitas dñi in ip̄a cōpaſſione mortalitatis. At vbi tantū fecit. q̄ntum ſufficere iudicauit venit hora: non neceſſitatis ſed voluntatis: non ꝯditionis: ſed poteſtatis.

Hora chriſti quō intelligenda.

¶ Dicit mater eius miniſtris. Quodcunqꝫ dixerit vobis facite. Erāt autē ibi lapidee hydrie ſex poſite ſcđm purificationem iudeorum capiētes ſingule metretas binas vel ternas. Dicit eis ieſus. Implete hydrias aqua. Et impleuerūt eas vſqꝫ ad ſummum. Et dicit eis ieſus. Haurite nunc ⁊ ferte architriclino: ⁊ tulerūt. Ut autē guſtauit architriclinꝰ aquā vinū factam: ⁊ non ſciebat vñ eſſet: miniſtri autē ſciebāt qui hauſerunt aquam: vocat ſponſum architriclinus: et dicit ei. Omnis homo primum bonū vinum ponit: ⁊ cum inebriati fuerint: tunc id quod deterius eſt. Tu autem ſeruaſti bonum vinum vſqꝫ adhuc. Hoc fecit initium ſignorum ieſus in chana galilee: ⁊ manifeſtauit gloriam ſuam: ⁊ crediderūt in eū diſcipuli eius.

¶ Chry. Quāuis dixerit. Nondum venit hora mea: poſtmodū fecit qđ mater dixerat: vt etiam ex hoc ſufficiens eēt demonſtratio ꝙ non ſubditi eſt hore. Si eñ hore ſubijciebatur: qualiter debita hora nondū facta hoc fecit? deinde ⁊ propter honorem matris: vt nō finaliter ei contradicere videretur: neqꝫ eā tot p̄ſentibus erubeſcere faceret. Adduxerat eñ ad eum miniſtros: vt a pluribꝰ fieret petitio: vñ ſequit̄. Dicit mater eius miniſtris quecūqꝫ dixerit vobis facite. Beda. q. d. Licet abnegare videat̄ tñ faciet: nouerat eñ mater eū piū ⁊ miſericordē. Sequit̄. erāt aūt ibi lapidee hydrie ſex poſite ſm purificationē iudeorū: ca=

plentes ſingule metretas binas vel
ternas. Hydrie vocant vaſa aquaꝝ
receptui parata. grece eñ aqua hy
dor dicitur. Alcui. Uaſa aũt aqua=
rũ receptui parata erãt ſm purifica
tionẽ iudeoꝝ: qꝛ inter alias phari=
ſeoꝝ traditiones etiã hoc obſerua
bant: vt crebro ſe lauarent. Chry.
Quia ſpo inaquoſa eſt paleſtina: ꝛ
nõ erat multis in locis fontes ꝛ pu=
Hydrie notio. teos inuenire: replebant hydrias
aqua vt nõ currerent ad flumina: ſi
qñ immũdi fierẽt: ſꝫ de ꝓpe habe=
rẽt purgationis modũ. Ne aũt qui=
dã infidelũ ſuſpicarent: qm̃ fece in=
tus remanẽte: deinde aqua immiſſa
vinũ ſubtiliſſimũ factũ eſſet ꝓpterea
ait ſm purificationẽ iudeoꝝ. oñdẽs
ꝙ illa vaſa nunq̃ vini receptacula
facta erãt. Augu. Metretas enim
dicit menſuras quaſdam: tanq̃ ſi
diceret vrnas amphoras vel aliud
hmõi. Metron eñ menſuraꝫ dicunt
greci: inde appellate metrete. Be=
da. Qđ autẽ ait. Binas vel ternas:
nõ ita accipiendũ eſt: ꝙ alie binas
alie ternas: ſed eedẽ ipſe caperent
binas: que etiã ternas. Sequit. Di=
xit eis Jeſus. Implete hydrias aq̃:
ꝛ impleuerũt eas vſq; ad ſummũ.
Chry. Sed quare anteq̃ impleuiſ
ſent hydrias aqua: non fecit ſignũ?
quod multo mirabilius eſſet: qꝛ. ſ.
aliud eſt ſubſtantiã in aliã qualita=
tem tranſmutare: ꝛ ipſam ſubſtan=
tiam ex nihilo facere: qđ quidem mi
rabilius eſt: ſed nõ ita videtur credi
bile multis. Propterea enim multo
tiẽs a miraculoꝝ magnitudine ab=
ſtinet: volens magis credibile eſſe
qđ fiebat cũ hoc ꝛ peruerſa dogma
ta euertit: qꝛ enim ſunt quidam qui
mundi conditorem aliũ eſſe dicunt:
plura miraculorum ex ſubiectis ſub
ſtantijs facit: ſi eñ contrarius ei eẽt
qui conditor eſt mundi: nõ vtiq; alie
nis vteretur ad proprie virtutis de=
monſtrationẽ. non autem ipſe aquã
hauſit ꝛ tunc vinum oſtendit: ſꝫ hoc
iubet miniſtris vt eos teſtes habe=
ret eius qđ fiebat. vnde ſequit. Et
dicit eis ieſus. Haurite nunc ꝛ ferte
architriclino. Alcui. Tricliniũ or=
do trium lectorum. clinen lectum ſi=
gnificat. Architriclinus princeps tri
clinij .i. primus inter conuiuas qui
more antiquo in lectis diſcũbebãt.
vnde quidam architriclinum intelli
gunt aliquem ex ſacerdotibꝰ iudeo
rum qui nuptijs intereſſe poterant
vt illos inſtrueret qualiter nuptijs
vti deberẽt. Chry. Uel aliter. Quia
aliqui poſſent dicere ꝙ cõuiue ebrij
erant: ꝛ ſenſus iudicantium corru=
ptus vt neſcirẽt vtrum aqua vel vi=
num eſſet: hi autem quibus miniſtra
tio conuiuarũ credita eſt maxime vi
giles ſunt vnum opus habentes vt
ornate ꝛ ordinate omnia diſponãt:
ideo in teſtimoniũ eorũ que fiebãt
dixit dominus. Ferte architriclino
ꝓpter euigilantẽ eius ſenſum: ꝛ nõ
dixit. Propinate diſcumbentibus.
Hyla .iij. de trini. Aqua igitur hy=
drijs infunditur: vinum calicibus
hauritur infundentis ſcientie: ſen=
ſus nõ conuenit haurientis. Qui in
fuderunt hauriri aquaꝫ exiſtimant
qui hauriunt vinum infuſum arbi= Uis miraculi.
trabant. vnde ſequitur. Ut autẽ gu
ſtauit architriclinus aquam vinum
factam: ꝛ nõ ſciebat vnde eſſet: mini
ſtri autem ſciebant qui hauſerant
aquam: vocat ſponſum architricli=
nus. Non autẽ aque ſimplicitas de
fecit: ꝛ vini ſapor natus eſt: non per
tranſfuſioneꝫ potioris obtinetur qđ
infirmius eſt: ſed aboletur qđ erat:
ꝛ quod non erat cepit. Chry. Pau
latim autem dominus volebat co=
gnoſci ſuorum ſignorum virtutem:
ꝛ ideo neq; ipſe reuelabat qđ factũ
eſt: neq; miniſtros architriclinus vo
cauit. Non eſſet eis creditum puro
homine exiſtimata: tale teſtimoniũ
reddentibus: ſed vocat ſponſuꝫ qui
maxime poterat conſpicere qđ fie=
bat. Non ſimplr̃ autem chriſtus vi
num ſed vinum optimũ fecit: vnde
ſequitur. Et dicit ei. Omnis homo

pꝛimum bonum vinū ponit ⁊c. Ta=
lia em̄ ſunt chꝛiſti miracula: vt mul=
to his que per naturā fiunt: ſpecio=
ſioꝛa ⁊ vtilioꝛa fiant. igitur aqua vi
num facta miniſtros teſtes habuit:
bonū ꝟo vinū facti architriclinum ⁊
ſponſum. pꝛobabile autē eſt ⁊ ſpon
ſum aliquid reſpondiſſe: ſed euāge=
liſta hoc pretermittit: tangens ſolū
id qđ neceſſariū eſt ſcire. ſ. quoniam
vinum aquā fecit. vnde ſtatim ſub=
dit. Hoc fecit initiū ſignoꝛum ſuoꝛū
ieſus in chana galilee. Tunc em̄ ſi=
gna maxime neceſſarium erat face= Opoꝛtunitas ſignoꝛum chꝛiſti.
re: quādo diſcipuli iam congrega=
ti erant ⁊ deuoti: ⁊ attendentes his
que fiebant: manifeſte aderant. Si
vero dixerit quis non eſſe argumen
tum ſufficiens: vt hoc ſit pꝛincipiuꝫ
ſignoꝝ quia additur. In chana ga=
lilee: quaſi contingat alibi pꝛius eſſe
facta. Dicemus quod ⁊ antea dixi=
mus: quia ioannes dicit. Ut manife
ſtetur iſraeli pꝛopterea veni bapti=
ʒans. Si vero ſm̄ pꝛimam etatē mi=
racula fecit: nequaꝗ̄ īdigebāt iſrae
litate alio manifeſtante eū. Qui em̄
breui tempoꝛe ita per miraculoꝛuꝫ
multitudinem claruit: vt eius no=
men manifeſtū fieret omnibus: mul
tomagis ſi puer exiſtēs a pꝛima eta
te miracula feciſſet. Nā ⁊ ea que fie
rent inopinabilioꝛa exiſtimarentur
ab infante facta: ⁊ tempus amplius
eſſet. Decēter aūt non incepit ſigna
facere in pꝛima etate: exiſtimaſſent
em̄ phantaſiaꝫ eſſe incarnationem:
⁊ ante opoꝛtunū tempus cruci eum
tradidiſſent liuoꝛe liquefacti. Au=
gu. Hoc aūt miraculum domini qđ
de aqua vinū fecit: nō eſt miruꝫ e. s
qui nouerunt: qꝛ deus fecit. Ipſe em̄
fecit vinum illo die in hydrijs qui
omni anno hoc facit in vitibus: ſed
hoc aſſiduitate amiſit admirationē.
Itaꝗ̄ ſeruauit ſibi deus inuſitata
quedam que faceret: vt tanꝗ̄ doꝛ=
miētes homines ad ſe colendū mi=
rabiliter excitaret: ꝑpter qđ ſequit.
Et manifeſtauit gloꝛiā ſuā. Aug.

Quia ipſe eſt rex gloꝛie qui ſicut do
minus elemēta mutabat. Chꝛy. Et
hoc ꝗ̄tū ex parte ſua. Si vero ⁊ tūc
multi non cognouerunt: ſed tamen
omnes poſtea erāt miraculū audi=
turi. Sequit. Et crediderunt in eum
diſcipuli eius. Hi enim debebant
credere: ⁊ facilius ⁊ cum diligentia
attendere his que fiebāt. Aug. de
cō. euā. Sed ſi tūc in eū crediderūt:
nondum erant diſcipuli cum ad nu=
ptias vocati ſunt: ſed illo moꝛe locu
tiōis hoc dictum eſt quo loquimur:
cū dicimus apoſtoluꝫ paulū in thar
ſo cilicie natū: neꝗ̄ em̄ tunc iā erat
apoſtolus: ita diſcipulos chꝛiſti in=
uitatos ad nuptias cū audimus: nō
iam diſcipulos: ſed qui futuri erant
diſcipuli intelligere debemus. Au
gu. Illa aūt myſteria q̄ in iſto mira
culo domino latent: videte. opoꝛte=
bat impleri ī chꝛiſto que de illo ſcri
pta erant: illa erat aqua. fecit auteꝫ
de aqua vinum cum apertuit eis ſen
ſum: ⁊ expoſuit ſcripturas. ſic enim
ſapit quod non ſapiebat: ⁊ inebꝛiat
quod nō inebꝛiabat. Beda. Appa
rente em̄ dn̄o in carne: vinoſa lega= Allegoꝛica expoſitio.
lis ſenſus ſuauitas paulatim cepe=
rat ob carnalem phariſeoꝛum inter
pꝛetationē a pꝛiſca ſua ꝟtute defi=
cere. Augu. Si aūt iuſſiſſet aquam
effundi: ⁊ ipſe mitteret vinum ex oc
cultis creature ſinibus videretur
ſcripturas veteres impꝛobaſſe. Cū
autem ipſam aquam conuertit in vi
num: oſtendit nobis qđ ⁊ ſcriptura
vetus ad ipſo eſt: nam iuſſu ipſius
implete ſunt hydrie: ſed nihil ſapit
illa ſcriptura: ſi nō ibi chꝛiſtus intel
ligatur. nouimus autem legē ex qui
bus tempoꝛibus narret. i. ab exoꝛ=
dio mundi. Inde vſꝗ̄ ad hoc tēpus
quod nunc agimus ſexta etas eſt.
nam pꝛima etas computat ab adā
vſꝗ̄ ad noe: ſecunda a noe vſꝗ̄ ad
abꝛaam: tertia ab abꝛaā vſꝗ̄ ad da
uid: quarta a dauid vſꝗ̄ ad trāſmi=
grationē babylonis: quinta vſꝗ̄ ad
ioannem baptiſtam: ſexta inde vſꝗ̄

ad finē ſeculi. Sex ergo ille hydrie ſex etates ſignificāt: quibus non deſuit pphetia. Implete ſunt prophetie. plene ſunt hydrie. Quid eſt autem. capiebāt metretas binas vel trinas? Si trinas tm̄ diceret: nō curreret animus noſter niſi ad myſterium trinitatis. Sed forte nec ſic debemus inde ſenſum auertere: quia dixit binas vel trinas: qꝛ nominato patre ꝛ filio conſequēter ꝛ ſpiritusſanctus intelligendus eſt. Oportet enim intelligi charitatē inuicem patris ꝛ filij qđ eſt ſpūſſctūs. Sed eſt ꝛ alius intellectus nō pretermittendus: bine enim metrete intelligunt in duobus generibus hominū. i. iudeis ꝛ grecis: tres autē ppter Noe tres filios ſignificatos. Alcui. Miniſtri autē ſunt doctores noui teſtamenti qui ſcripturas ſacras ſpiritualiter interpretantur. Architriclinus autē eſt aliquis legiſperitus vt nicodemus: gamaliel: ſaulus. Dum ergo talibus euāgelij verbū cōmittitur: qđ in littera legis occultabatur: quaſi vinū de aqua factū architriclino propinatur. Et bene in domo nuptiarū tres ordines diſcumbentium deſcribunt: qꝛ eccleſia tribus ordinibus fidelium cōſtat: coniugatoꝝ: cōtinentiū ꝛ doctorum. Optimū autē vinū chriſtus vſqꝫ adhuc ſeruauit. i. euangelium vſqꝫ ad ſextam etatē diſtulit.

Metretarū myſtica ſignificatio.

¶ Poſt hec deſcendit capharnaum ipſe ꝛ mater eius ꝛ fratres eius ꝛ diſcipuli eius: ꝛ ibi manſerunt nō multis diebus. Et ppe erat paſcha iudeorū ꝛ aſcendit ieſus hieroſolymā.

¶ Chry. Quā autē paulopoſt dñs hieroſolymā aſcenſurus erat: capharnaū adijt: vt nō vbiqꝫ fratres ꝛ matrem ſecum trahat. vnde dicit. Poſt hec deſcendit capharnaū ipſe ꝛ mater eius ꝛ fratres illius ꝛ diſcipuli eius: ꝛ ibi manſerunt non multis diebus. Augu. Hic eſt aūt dñs deus noſter excelſus vt nos faceret humilis: vt nos reficeret ambulans inter hoīes: patiens humana: abſcōdēs diuina. Ecce habet matrē: habet fratres habet ꝛ diſcipulos: inde fratres. vñ matrē. Fratres enim ſcriptura ſacra appellare cōſueuit: non eos ſolos qui naſcunt ex eodē vtero: aut eodē patre: aut ex eodē gradu: vel ſut compatrueles aut cōſobrinos. Unde ergo fratres dño? Non enim Maria iterū peperit: abſit. Inde cepit dignitas virginū. Abraam patruus erat loth ꝛ iacob laban ſyrū habebat auunculū: ꝛ vtriqꝫ dicti ſunt fratres. Alcui. Fratres ergo dñi dicuntur cognati Marie vel ioſeph nō filij marie vel ioſeph: quia nō ſolū beata virgo: ſed etiā ioſeph teſtis caſtitatis eius ab omni actione coniugali immunis permanſit.

Fratres dñi qͥ dicuntur.

Augu. de conſen. euā. Quia vero dicit. Et diſcipuli eius: incertum eſt vtrum iam illi adheſerant etiam petrus ꝛ andreas ꝛ filij zebedei. Matheus enim primo narrat qđ venerit ꝛ habitauerit in capharnaum: ꝛ poſtea qđ eos de nauibus piſcantes vocauerit; an forte matheus qđ pretermiſerat recapitulauit: qꝛ ſi nevlla conſequentis temporis differentia dixit. Ambulans iuxta mare galilee vidit duos fratres: an potius alij diſcipuli fuerunt. Scriptura enim euāgelica ꝛ apoſtolica: nō ſolū illos duodenos appellat diſcipulos eius: ſed oēs qui in eū credētes ad regnū celoꝝ magiſterio eius erudiebant. Illud etiā requirendū eſt quō hic dicat. Antequā ioānes baptiſta miſſus eſſet in carcerē ieſum iſſe in galileā: cū matheꝰ dicat. Cū aūt audiſſet qꝛ ioānes traditꝰ eēt: ſeceſſit in galileā. ſimiliter etiā ꝛ marcus. Lucas etiā nihil quidē dicit de traditio ioāne: ſed poſt baptiſmū ꝛ tentationē xpi dicit eum iſſe in galileam: ſicut illi duo. vnde intelligitur tres euangeliſtas: non ioanni euangeliſte ꝯtraria narraſſe: ſed pretermi-

Concentus euāgelicus.

ſiſſe primū domini aduentū in ga=
lileā poſteaꝗ̃ baptizatus eſt:quā=
do illic aquā3 cōuertit in vinū. Eu
ſeb.in eccleſiaſtica hyſtoria. Cum
eni3 triū euāgelioꝝ ad ioānē euā=
gelizā notitia perueniſſet probaſ=
ſe quidē dicitur fidē ⁊ veritatem di
ctoꝝ deeſſe tamē vidit aliqua ⁊ ea
maxime que primo predicationis
ſue tempore domin⁹ geſſerat. Cer
tum eſt enim ꝙ in ſuperioribus tri
bus euangelijs hec videntur ſola
cōtineri que in eo geſta ſunt anno
quo ioannes baptiſta vel incluſus
eſt in carcere vel punitus ⁊ ideo ro
gatus dicitur ioannes apoſtolus:
vt ea que preterierant priores ante
traditione3 ioānis:ſaluatoris ge=
ſta cōſcriberet:vnde ſi quis diligen
ter cōſideret inueniet euāgelia nō
diſſonare ſed alterius temporis ge
ſta eſſe que ſcribit ioannes:alteri⁹
vero que ceteri. Chryſoſto. Neq̃
eni3 in capharnaū miraculū vllum
tunc operatus eſt:qui enim ciuita
tē habitabant illa3 non ſane ſe ha
bebant ad chriſtum ſed erant val=
de corrupti ideo tamē accedit ⁊ pa
rum ibi trahit tempus propter eū
qui ad matrem erat honorem. Be=
da. Ideo etiā nō multis diebus ibi
manſerunt propter feſtū paſche qḋ
iā appropinquabat vnde ſequitur.
Et prope erat paſcha iudeorum.
Orige. Sed quid intēdit ibi appo=
ſitio iudeorū:nō enim nationis al
terius paſche ſolennitas fuerat.
Forſan vero quia quoddam eſt pa
ſcha humanū:eorū qui procul a pro
poſito ſcripture celebrāt illud. qḋ=
dam vero diuinū ⁊ verū qḋ in ſpiri
tu ⁊ veritate perficitur ad diſtictio
nem:ergo diuini dicitur iudeorū3.
Sequitur. Et aſcendit hieroſoly=
mā. Alcui. Bis in euangelijs legi=
tur ieſum aſcendiſſe hieroſolyma3
ſemel in pmo anno pdicatiōis du3
adhuc ioannes non erat miſſus in
carcerē de hoc aſcēſu nūc agitur ⁊
iteru3 illo anno quo erat paſſus: de
dit autē nobis exemplu3 dominus
ꝙta cura diuinis ſubdi debeam⁹

Paſcha duplex.

imperijs. Si enim ipſe dei fili⁹ de=
creta legis a ſe data implebat cele
brans ſolēnitates cum ceteris ho=
minibus:quāto ſtudio bonorū ope
rum ſerui debent ſolennitates pre
uenire ⁊ celebrare. Orige. Myſtice
autem cum facta eſt nuptiarū pre=
paratio in chana galilee deſcendit
vna cū matre fratribus ⁊ diſcipu=
lis in capharnaū:que interpretat̃
ager conſolationis. Oportebat enī
poſt vini alacritatē ad agrū cōſola
tiōis vna cū matre ⁊ diſcipulis aſcē
dere ſaluatorē:conſolaturū in fu=
turis fructib⁹:i agroꝝ multitudine
ſuſcipientes diſciplinā eius:⁊ ani=
mā que illū ſpūſctō cōcepit ⁊ iuuā=
dos ibi. Sunt eni3 quidā fructificā
tes ad quos domin⁹ ipſe deſcēdit
vna cū verbi miniſtris atq̃ diſcipu
lis adiuuās hmōi pñte matre ſua.
Uident̃ aūt qui capharnau3 ducti
ſunt nō capere diuturnā apud ſeie
ſum preſentiā:quoniā illuminatio
nem que de pluribus dogmatib⁹
eſt inferioris cōſolationis agellus
nō capit cum paucorum capax exi
ſtat. Alcui. Uel capharnaum villa
pulcherrima eſt:⁊ ſignificat mūdū
in quē verbū patris deſcendit. Be=
da. Nō multis aūt diebus ibi man
ſit:quia paruo in hoc mūdo tempo
re cū hominibus conuerſatus eſt.
Orige. Eſt autē hieroſolyma ciui=
tas regis magni velut ipſe ſalua=
tor ait:ad quā nullus eorū qui ma
nēt in terris cōſcēdit nec ingredit̃.
Sed quelibet anima que naturalē
obtinet celſitudinē ⁊ acumē intelli
gibiliū perſpicuū eius ciuitatis ē
incola:ad quam ſolus ieſus aſcē=
diſſe dicitur. Uidentur tamen poſt
diſcipuli fore preſentes dū recolūt.
zelus domus tue comedit me: ſed
quaſi in quolibet diſcipulorū ieſus
aſcendit.

¶ Et inuenit in templo vendē
tes oues ⁊ boues ⁊ columbas
⁊ nūmularios ſedentes. Et cū
feciſſet quaſi flagellum de funi
culis:omnes eiecit de templo;

oues quoqꝫ et boues: ⁊ num⸗
mulariorum effudit es: ⁊ men⸗
ſas ſubuertit. Et his qui colū
bas vendebant dixit. Afferte
iſta hinc: ⁊ nolite facere domū
pr̄is mei domū negociatiōis.
Recordati ſūt vero diſcipli eiꝰ q̄
ſcriptū ē zelꝰ domꝰ tue cōedit me.
¶ Beda. Dominꝰ hieruſalē adue⸗
niens: cōtinuo templum oraturus
adijt nobis dans exemplū vt quo⸗
cunqꝫ properamus domū dei pmo
ingrediamur dominū deprecaturi.
vnde dicitur. Et inuenit in tēplo vē
Rō ſacrificioꝝ legalium. dētes oues ⁊ boues ⁊ colūbas. Au
gu. Sacrificia enim illi populo p
eius carnalitate talia data ſunt: q̄
bus teneretur ne ad idola deflue⸗
ret ⁊ immolabant boues ⁊ oues et
columbas. Beda. Sed quia de lon
ginquo properātes que iuſſa ſunt
immolari domino ſecū ferre non
poterant eorū precia deferebāt. vn
de nacta occaſione hec animalia in
templo ſcribe ⁊ pharisei vendi in⸗
ſtituerūt vt venientes emerēt ⁊ offer
Ritꝰ prauus leuitarum. rent. Eadēqꝫ oblata ipſi alijs ven
derēt ⁊ ſic ſua lucra accumularent.
Unde ⁊ nūmularij ad hoc ſedeban
ad mēſaꝫ: vt inter emptores vendit
oreſqꝫ hoſtiarū prompta eſſet pecu
nia. vnde ſubditur. Et nūmularios
ſedentes. Dominus autem nolēs
aliquid in domo ſua terrene eſſe ne
gociatōis neqꝫ eiꝰ q̄ honeſta putaret.
negociatores ꝓ̄s expulit foras. Aug.
Et qui flagellādus erat ab eis ꝑ ſe
illos flagellauit. vnde ſequitur. Et
cū feciſſet quaſi flagellū de funicu
lis: omnes eiecit de templo. Theo.
Neqꝫ ſolū eos eiecit qui vēdebant
⁊ emebāt: ſed etiā res eorum. vnde
ſubditur. Oues quoqꝫ ⁊ boues ⁊ nū
mulariorū effudit es ⁊ menſas euer
tit ſcꝫ nūmularias que erāt quaſi
vaſa denariorū. Orige. Conſidere⸗
mus aūt ne forte enorme videatur
q̄ dei filius captis funiculis parat
ſibi flagellū ad eijciendū de tēplo.
Unum tamen refugium ad horum

reſponſionem relinquitur diuina
poteſtas ieſu: vt cū volebat poſſet
iracūdiam hoſtiū ſuffocare: q̄uis
eſſent innumeri: ⁊ ſedare gentium
turbines. Dominus enim diſſipat
cogitationes gentium. Preſens au
tem hyſtoria in nullo minorem po
teſtatem pretendit his q̄ ab eo
miraculoſius edita ſunt. quinimo
conſtat hanc maiorem demonſtra⸗
re potentiā miraculo: quo aqua cō
uerſa eſt in vinū: eo q̄ illic inanima
ta ſubſiſtit materia: hic vero tot mi
lium hominum domatur ingenia.
Augu. de cō. euan. Manifeſtuꝫ eſt
autem nō ſemel: ſed iterato hoc fa
ctū eſſe a domino. Sed illud primū
cōmemoratur hic a ioanne: illud vl
timum a ceteris tribus. Orige. Et
ioannes quidē hic dicit q̄ expulit
vēdētes de tēplo. Mattheus auteꝫ
ait quoniā expulit vēdētes ⁊ emen
tes. Multo auteꝫ maior erat nume
rus emētiū q̄ꝫ vendentiū: quorū ex⸗ Cōcentꝰ euangelicus.
pulſio trāſcendebat dignitatē eius
qui reputabatur filius carpentarij
niſi q̄ diuina p̄tāte ſibi oēs ſubie⸗
cit vt dictū eſt. Beda. Cōmendatur
aūt in hac lectione vtraqꝫ chriſti na
tura: humana quidem in hoc q̄ ma
trem comitē habuiſſe perhibetur.
diuina vero in hoc q̄ verus dei filiꝰ
demonſtratur. Sequitur enim. Et
his qui vendebant columbas dixit
Auferte iſta hinc ⁊ nolite facere do
mum patris mei domū negociatio
nis. Chry. Ecce patrem vocat: ⁊ nō
iraſcuntur. eſtimant enim ſimplici
ter eum dicere: ſed quia poſtea ap
tius loquebatur vt ſolam repreſen
taret parilitatis intelligentiā pro
pterea ſeuiebant. Et mattheus q̄⸗
dē dicit q̄ eijciens eos dicebat. No
lite facere domum meam ſpeluncā
latronum. Illud enim fecit ad paſ
ſionem veniens: ideo durioribꝰ ſer⸗
monibus vtebatur. Hoc autem in
principio ſignorum fecit: vnde non
ita aſpera: ſed remiſſa quodaꝫ mo⸗
do increpatione vtitur. Auguſti⸗
nus. Ecce templum illud figura
adhuc erat ⁊ eiecit inde dominus

omnes qui ad nundinas venerant ⁊ que ibi vendebant: que opus habebant homines in ſacrificio illius temporis. Quid ſi ibi ebrioſos inueniret: ſi negociationis nõ debet fieri dom⁹ dei potationis fieri debet? Chry. Sed cuius gratia tali vehementia chriſtus vſus eſt: quia enim in ſabbato curaturus erat: ⁊ multa facturus que videbantur ab eis eẽ legis trãſgreſſio: vt nõ videat̃ deo contrarius hoc cum periculo fecit dans intelligere ꝙ qui periculis ſe exponit pro bono ornatu domus domini: domus non contemnit: ⁊ iõ vt oſtenderet ſui conſonantiam ad deum: non dixit. Domum ſanctam: ſed domum patris mei. Et propter hoc etiam ſubditur. Recordati vero ſunt diſcipuli eius: quia ſcriptum ẽ zelus domus tue comedit me. Bed. Diſcipuli enim videntes in eo hũc feruentiſſimum zelum recordati ſunt: quia zelo domus patris ſaluator eiecit impios de templo. Alcui. zelus cum in bono accipitur: eſt q̃dam feruor animi quo mens relicto humano timore pro defenſione veritatis accẽditur. Auguſtinus. Comeditur ergo zelo domus dei: q̃ omnia que videt ibi peruerſa cupit emendare: ⁊ ſi emendare nõ poteſt tolerat ⁊ gemit: ſi ergo in domo tua nequid peruerſum fiat ſatagis: in domo dei vbi ſalus propoſita ẽ: debes pati quantũ in te eſt ſi quid peruerſi videris? Amicus eſt: admoneatur leniter: vxor eſt: ſeueriſſime frenetur: ancilla eſt: etiam verberibus compeſcatur: fac quicquid potes pro perſona quam portas. Alcui. Myſtice autem quotidie deus ſpiritaliter ſuam eccleſiam intrat: ⁊ qualiter ibi vnuſquiſq; conuerſetur attendit. Caueamus ergo ne in eccleſia dei fabulis vel riſib⁹ vel odijs vel cupiditatibus vacemus: ne improuiſus veniens nos flagellet ⁊ de eccleſia ſua eijciat. Orige. Poſſibile eſt enim hieroſolymitarum quoq; delicto ſubiacere ⁊ capaciſſimos deuiare: qui niſi

zeli acceptio.

poſt delictum citiſſime conuertantur capacitatem amittant: inuenit igitur in templo id eſt in ſacris vel in enunciatione eccleſiaſtici ſermonis quoſdam qui patris domũ negociationis conſtituebant: qui ſcilicet venales exponunt boues: quos oportet obſeruare ad aratrum: ne retrocedentes non diſponantur ad regnum dei. Qui etiam preferunt mammonam iniquitatis ouibus: ex quibus habent ornatus materiam: qui etiam ſolertiam columbarum priuata qualibet amaritudine vilipendunt. Cum ergo hos inueniet ſaluator in domo ſacrata facto de funiculis flagello fugat illos vna cum venalibus ouibus et bobus ſuis. Effudit ꝗ eris pondera velut indigna in domo dei retineri ſubuertit q; conſtitutas tabulas in animabus auarorum ⁊ mandat ne vlterius in domo dei colũbe vendã tur. Arbitror autem ⁊ exemplum ipſum ſtatuiſſe per predicta ſecretius vt intelligamus per hoc ſi quid agi debet erga ſacram illam oblationem a ſacerdotibus non debere ritu ſenſibilium oblationum agi: nec legem obſeruari debere vt carnales iudei volebant: nam ieſu ꝓpellente boues ⁊ oues: iubente auferri columbas: que plurimum offerebantur iuxta conſuetudinem iudeorum ⁊ ſubuertente menſas materialium nũmorum non expreſſe: ſed figuraliter continentium diuinas impreſſiones: ea ſcilicet que ſm legis ſcripturam videbantur honeſta: ⁊ vtente eo in plebem flagellis: diſſoluenda ⁊ diſpergenda hec erant: tranſlato regno ad eos qui ex gẽtibus crediderunt. Auguſtinus. Uel vendentes in eccleſia qui que ſua ſunt querunt: non que ieſu chriſti. Uenale habent totum: quia volunt redimi. Symon ideo volebat emere ſpiritum ſanctum: q̃ vẽdere volebat erat enĩ de illis qui colũbas vendũt: etenĩ in colũba apparuit ſpũſſcũs colũba autẽ nõ eſt venalis gratis datur: q̃ gra

Tropologica expõ.

Symon mag⁹ notaẽ cũ ſequacib⁹

tia vocat. Beda. Uendūt igitur colū bas qui acceptā ſpūſſancti gratiā nō gratis vt pceptū eſt: ſed ad premiū dant. Qui manuū impoſitionē: qua ſpūſſanct⁹ accipit: etſi nō i queſtum pecunie: ad vulgi tñ fauorē tribuūt qui ſacros ordines non ad vite meritū: ſʒ ad fauorē largiuntur. Augu. Boues aūt intelligūtur apoſtoli ⁊ pphete: qui nobis ſcripturas ſacras diſpēſauerūt. Qui ergo ipis ſcripturis fallunt populos: a quib⁹ querūt honores: vendūt boues: vendunt et oues. i. ipſas plebes: et cui vendūt niſi diabolo? Quicquid eñi de vnica eccleſia pcipitur: qs tollit niſi leo rugiēs. Beda. Uel oues ſunt opera innocētie ⁊ pietatis. Uendunt ergo oues qui humane gratia laudis opera pietatis exercent. Nummos mutuo dant in tēplo: qui aperte terrenis rebus in eccleſia deſeruiūt. domū etiā dñi faciunt domum negociationis non ſolū hi qui ꝓpter ſacros ordines precium pecunie vel laudis vel honores querūt: verum etiā hi qui gradū vel gratiā ſpūalē quā in eccleſia dño largiente percerpūt: non ſimplici intentione: ſʒ cura humane retributionis exercent. Augu. Signū autē quoddā nobis oſtendit domin⁹ ꝙ fecit flagellū de teſticulis: ⁊ inde negociatiōnē in tēplo facientes flagellauit. Etenim vnuſquiſqꝫ in peccatis ſuis teſtē ſibi texit: dū peccata addit peccatis. Cū ergo aliquid patiūtur homines ꝓpter iniquitates ſuas: agnoſcāt: qꝛ domin⁹ facit flagellū de teſticulis: ⁊ adhuc admonet eos vt mutent ſe. nam ſi ſe non mutauerint: audiēt in fine. Ligate illi man⁹ ⁊ pedes. Bed. Facto igitur de funiculis flagello illos eiecit de templo: qꝛ de parte ſortis ſanctorū eyciūtur: qui inter ſanctos poſiti vel ficte vel aperte faciūt opera mala. Oues quoqꝫ et boues eiecit: quia taliū vitam pariter et doctrinā oſtendit eſſe reprobā. Nūmulariorū quoqꝫ effudit es: ⁊ menſas ſubuertit: qꝛ dānatis in fine reprobis: etiā ipſarū quas dilexerūt rerum tollet figurā: venditiones columbarū de tēplo auferri precepit: quia gratia ſpiritus que gratis accipit: gratis dari debet. Orige. Pōt etiam per templū intelligi anima ſtudioſi: ꝓpter inhabitās verbum dei: in qua ante doctrinā ieſu conſtiterant terreſtres et beſtiales mot⁹. Signū autē terreſtriū motuū bos eſt: quoniā eſt agricultor. Inſenſatorū autē motuū ouis: quod eſt plu ribus animalibus irrationali⁹. Leuiū vero atqꝫ inconſtantiū mentiū ſignū eſt columba. Forū vero q̄ bona videntur ſigna ſunt era: que chriſtus verbo doctrine expellit: vt non vltra domus patris eius ſit forū.

Doctrina pulcherrima.

Tropologica expoſitio.

¶ Reſponderunt ergo iudei: ⁊ dixerunt ei. Quod ſignum oſtēdis nobis: quia hec facis? Reſpondit ieſus et dixit eis. Soluite templum hoc: et in tribus diebus excitabo illud. Dixerūt ergo iudei. Quadraginta ⁊ ſex annis edificatum eſt templum hoc: et tu in tribus diebus excitabis illud? Ille autē dicebat de templo corporis ſui. Cū ergo reſurrexiſſet a mortuis recordati ſunt diſcipuli ei⁹: quia hoc dicebat de corpore ſuo: et crediderūt ſcripture et ſermoni quem dixit ieſus.

¶ Theophi. Quia iudei videbāt ieſum talia facere cū poteſtate multa et dicentē. Nolite facere domū patris mei domū negociationis: ſignū ab eo petunt. vnde dicitur. Reſponderunt ergo iudei ⁊ dixerunt ei. Qd ſignū oſtendis nobis: quia hec facis? Chryſoſto. Sed nunquid ſigna opus erāt: vt ea que male fiebāt ceſſare faceret? Nonne zelum talē accipere. pro domo dei maximū ſignū virtutis erat? Non autem illius ꝓphetie meminerant: ſed ſignum petebant: ſimul quidem de ſuo turpi lucro impedito dolentes: ſimul aūt

et per hoc prohibere eum volentes.
opinantur em̄ eum: aut prouocare
ad miracula: aut ceſſare ab his q̄
fiebant: propterea nō dat eis ſignū
ſicut et poſt petentibus ſignū reſpō
dit dicens. Generatio mala et adul
tera ſignū querit: et ſignum non da
bitur ei niſi ſignum ione prophete.
Sed tunc quidem manifeſtius: nūc
autem obſcurius reſpondet idem.
Non autem vtiq̄ qui non petentes
preoccupat et ſigna dat: hic petētes
auertiſſet niſi mentem eorū cogno
uiſſet doloſam. Sequitur enim. Et
dixit eis. Soluite templum hoc ⁊ in
tribus diebus excitabo illud. Bed.
Quia enim ſignum querebāt a do-
mino quare ſolita commercia proij
cere debuerit ex templo. Reſpōdit.
Quia ipſum templum ſignificabat
templum corporis ſui: in quo nulla
prorſus eſſet alicuius macula pecca
Allegorica expoſitio. ti. q. d. Sicut inanimatū templum a
veſtris cōmercijs ſceleribuſq̄ mea
expio poteſtate: ita et hoc corporis
mei templū cuius iſtud geſtat figu
ram: veſtris manibus diſſolutū: ter
tia die reſuſcitabo. Theophi. Ne-
quaq̄ tamen illos ad homicidium
prouocat dicens ſoluite: ſed hoc eis
affectantibus: non ſibi eſſe abſcon-
ditum demonſtrat. Audiant autem
arriani quomodo domin⁹ mortis de
ſtructor dixit. Excitabo virtute vide
licet propria. Auguſti. Reſuſcitauit
eum quidē ⁊ pater cui dicit in pſal
mis. Excita me et reddā illis. Sed.
quid fecit pater ſine verbo? quomo
do ergo eū pater reſuſcitat: ſic et fi-
lius reſuſcitauit: q2 fili⁹ dixit. Ego
et pater vnū ſumus. Chryſoſt. Pro
pter quid aūt ſignū reſurrectionis
dat eis? quoniā: ſcilꝫ hoc maxie erat
q̄ oſtendebat eum nō eſſe hominē
purū: poſſe aduerſus mortē ſtatue-
re triumphū ⁊ tyrānidē eius longā
velociter diſſoluere. Orige. Utraq̄
aūt ſcꝫ et corpus ieſu ⁊ templū exem
plar mihi fore videtur eccleſie: eo q̄
ex viuis lapidib⁹ cōſtruit in domū
ſpiritualē in ſacerdotiū ſanctū: et p
pter illud. Uos eſtis corpus chriſti
et mēbra de mēbro. Quāuis autem
diſſolui lapidū videatur ſtructura:
ac diſſipari oia oſſa xp̄i aduerſitati
bus tribulationū inſtaurabit tamē
ac reſuſcitabitur die tertia: que in
nouo celo ⁊ noua terra preſens erit.
Sicut enim illud xp̄i corpus ſenſi-
bile crucifixū eſt ac ſepultū ⁊ poſt-
ea reſurrexit ſic et totale ſanctorū
chriſti corpus concrucifixū eſt xp̄o.
Quilibet em̄ eorū in nullo alio glo Anagogica expoſitio.
riatur niſi in cruce xp̄i: per quā ipſe
crucifixus eſt mūdo: ſed ⁊ conſepul
tus eſt xp̄o et reſurrexit cū eo: q2 in
quadā nouitate vite ambulat. ſꝫ ſm
beatā reſurrectionē nōdū ſurrexit.
vnde non ſcriptū eſt. Tertia die re-
ſtaurabo illud: ſed in tribus dieb⁹:
perficitur em̄ eius erectio in omni-
bus tribus diebus. Theophi. Iu-
dei em̄ de inanimato templo putan
tes eum hoc dicere deridebant eū.
vnde ſequitur. Dixerūt ergo iudei.
Quadraginta ⁊ ſex annis edificatū
eſt templū hoc et tu in tribus dieb⁹
excitabis illud? Alcui. Et notandū
q̄ nō de prima edificatiōe: que a ſa-
lomone ſeptē annis perfecta eſt: ſꝫ
de reedificatione que facta eſt ſub
zorobabel per quadraginta ⁊ ſex an
nos impedientib⁹ inimicis: reſpon
debant. Orige. Uel dicit aliq̄s: qua
draginta ⁊ ſex annorū exurgere tem
plum. ex quo dauid allocutus ē na-
than ꝓphetā conſulens de conſtru-
ctione templi: extunc ſatagēs ad cō
gregādā materiā templi. Animad-
uerte vero ſi poſſibile eſt quadra-
genariū numerū ſtatui erga tēplū
ꝓpter quattuor elemēta mundi: ac
ſenariū ꝓpter hoc q̄ homo ſexto die
creatus eſt. Auguſti. iiij. de tri. Uel
hic numerus perfectioni dominici
corporis apte congruit: quadrage-
ſies em̄ ſexies ſeni: fiunt ducēta ſe-
xaginta ſex: qui numerus dierū cō
plet nouē mēſes et ſex dies. Ipſa au
tē perfectio corporis domini tot die
bus ad partum producta comperit
ſicut a maioribus traditū ſuſcipiēs
eccleſie cuſtodit auctoritas. Octa-
uo em̄ kalēdas aprilis concept⁹ cre

Allegoria ſubtilis.

ditur: quo et paſſus. Natus autem
traditur octauo kalēdas ianuarij.
Ab illo ergo die vſq; ad iſtum cōpu
tati ducenti ſexagintaſex. reperiun-
tur dies: qui ſenariū numerum qua
drageſies ſexies habent. Auguſti.
octuaginta triū queſtionū. Dicitur
etiam conceptio humana ſic ꝓcede
dere ⁊ ꝑfici primis ſex diebus quaſi
lactis habeat ſimilitudinē: ſequēti
bus nouē diebus ꝯuertatur in ſan-
guinem: deinde duodecim dieb⁹ ſoli
detur: reliquis decē et octo diebus
formetur vſq; ad perfecta lineamē
ta omniū mēbrorū: ⁊ in reliquo tpe
vſq; ad tēpus partus magnitudine
augetur. Sex autē ⁊ nouem ⁊ duode
cim ⁊. xviij. in vnū coacti fiunt. xlv.
addito ergo vno fiunt quadraginta
ſex qui ſi fuerint multiplicati ꝑ ipſū
ſenarium numerū: qui huius ordi-
nationis caput tenet: fiunt ducenti ⁊
ſeptuagintaſex. i. nouē menſes ⁊ ſex
dies. Nō ergo abſurde quadragin-
taſex annis dicit fabricatū eſſe tem
plū qđ corpus eius ſignificabat: vt
quot anni fuerint in fabricatione
tēpli: tot dies fuerūt in corporis do
minici ꝑfectione. Augu. ſup Joan.
Uel aliter. q2 domin⁹ noſter de adā
corpus accepit non de adā peccm̄ tra
xit: templū corporeū inde ſumpſit:
nō iniquitatē que de tēplo pellenda
eſt. Si autē facias q̄tuor noīa gre-
ca. Anatole qđ eſt oriens. Diſis qđ
eſt occidēs. Arthos quod eſt ſeptē-
trio. Meſſembria: qđ eſt meridies:
capita v̄borū adam habēt. A quat-
tuor enim vētis domin⁹ collecturū
ſe dicit electos ſuos cum venerit ad
iudiciū. Habēt aūt littere nominis
adam numerū ſm̄ grecos: vbi iue-
nitur quadragintaſex annis edifi-
catum tēplum. Habet em̄ adam al
pha qđ eſt vnū: ⁊ delta quod quat-
tuor et alpha qđ eſt vnū ⁊. m. qđ eſt
quadraginta: ⁊ ſic habes quadra-
gintaſex. Sed iudei q2 caro erant:
carnalia ſapiebant: ille ſpūaliter lo
quebatur: et de quo templo diceret
per euangeliſtā nobis aperuit. Se
quitur em̄. Ille autē dicebat de tem

Myſterium nominis adam.

plo corporis ſui. Theophi. Ex hec
autē apollinarius contradictionē
ſumit: volens oſtendere q; caro chri
ſti eſſet inanimata: eo q; tēplum ſit
inanimatū. ergo carnē chriſti ⁊ lapi
dem ⁊ lignū facies: q2 ex his tēplū
conſiſtit. Si autē quod dicitur. Ani-
ma mea turbata eſt: ⁊ poteſtatē ha
beo ponēdi animā meam: nequaq;
dici dixeris: vbi pones illud. In ma
nus tuas domine cōmendo ſpiritū
meum: non enim hoc de anima irra
tionali intelligere poteris. Neq; qđ
dicitur. Non derelinques animam
meam in inferno. Orige. Ideo au-
tem corpus domini templum intel-
ligitur: quia ſicut templum gloriā
dei continebat habitantē in ipſo: ſic
corpus chriſti repreſentās eccleſiā:
vnigenitum continet: qui eſt imago
dei ⁊ gloria. Chryſo. Duo autē erāt
que obſtabant diſcipulis ne interiꝫ
intelligerēt: vnum ipſa reſurrectio:
alterum vero: quod maius erat ſcꝫ
q; deus erat qui in illo corpore habi
tabat: quod domin⁹ occulte oſtēde-
rat di. Soluite tēplū hoc ⁊c. Et iđ
ſubditur. Cū ex. ſur. a mor. re. ſunt
diſ. eius: q2 hoc dicebat de cor. ſuo: ⁊
cre. ſcri. ⁊ ſer. quē dixit ieſus. Alcui.
Ante reſurrectionē em̄ intelligebāt
ſcripturas: quia nondū acceperant
ſpm̄ ſanctū. Sed in die reſurrectiōis
apparens domin⁹ aperuit diſcipu-
lis ſenſum: vt intelligerent q̄ de ipſo
ſcripta erant in lege et prophetis: ⁊
tunc crediderunt ſcripture prophe-
tarum: qui predixerunt chriſtū ter
tia die reſurrecturum: et ſermoni
quem dixit ieſus. Soluite templū
hoc. Origenes. Scđm anagogen
vero complementum fidei attinge-
mus in magna corporum reſurre-
ctione totius corporis Jeſu id eſt ec
cleſie eius: cum fides que eſt ex ſpe Anagogica expoſitio.
cie multum differat ab ea que eſt ꝑ
ſpeculum in enigmate.

¶ Cum autem eſſet hieroſoly
mis in paſcha in die feſto: mul
ti crediderunt in nomine eius
videntes ſigna que faciebat.

Ipſe autem ieſus non credebat ſemetipſum eis: eo q ipſe noſſet omnes: et quia opus ei non erat vt quis teſtimonium perhiberet de homie. Ipſe em̄ ſciebat quid eſſet in nomine.

¶ Beda. Superius euãgeliſta narrauit quid dominus hieruſalē ïaduenieus geſſerit: nunc vero eodem hieroſolymis commorante quid ab alijs erga eum actum fuerit refert. vnde dicitur. Cum autē eſſet hieroſolymis in paſcha i die fe. mul. cre. in nomi. eius viden. ſigna que faci. Orige. Reſpiciēdū autē quomodo ex ſignis eius pleriq videtes credebant in eum. Non em̄ dicitur prodigia feciſſe hieroſolymis: niſi forte cum facta ſint in ſcripturis non habētur. Animaduertē vero ſi poſſibile eſt in miraculis deputari q fecerit flagellū ex funiculis ꝛ cunctos ex templo propulerit. Chryſ. Prudētiores aūt fuerãt diſcipuli q̄ ad xp̄z acceſſerãt: nō ꝓpter ſigna: ſ; ꝓpt̄ doctrinaz: nam groſſiores quidem ꝑ ſigna trahūtur: rationabiliores vo ꝑ propheticas ſeu doctrinaz. vnde ſubditur. Ipe autē ieſus non credebat ſemetipſum eis. Auguſt. Quid ſibi vult hoc? Illi credebant in nomine eius: et ipſe ieſus non credebat ſemetipſum eis? An forte non credebant ei et fingebant ſe crediſſe? Sed non diceret euangeliſta. Multi crediderunt in nomine eius. Magna ergo res et mira. Credunt homines in chriſtum: et chriſtus nō ſe credit hominibus: preſertim quia filius dei eſt. et vtiq volēs paſſus eſt: et ſi nollet nunq̄ pateretur: ſed tales ſunt omnes cathecumini. Si dixerimus cathecumino: credis chriſto? reſpondet: credo et ſignat ſe. Si interrogemus eum. Mãducas carnem filij hominis? neſcit quid di. i: mus: quia ieſus non ſe credidit ei. Origenes. Uel dicendū q ieſus nō ſe credidit credētib⁹ in nomine ei⁹: et non in illum. In illum enim credunt qui anguſtam viam vadūt ducentem ad vitam. qui autem credūt ſignis non in eū: ſed in nomine ei⁹ credunt. Chryſo. Uel hoc dicit: quia non confidebat in eis vt in diſcipulis perfectis. neq committebat eis omnia dogmata vt iam firmiter fidelibus fratribus. Non enim intēdebat exterioribus verbis: ad mentem eorum intrãs et tempus opportunū manifeſte sciēs. vnde ſeq̄tur. Eo q ipſe noſſet omnes: et q: opus non erat vt quis teſtimoniū perhiberet de homine: ipſe em̄ ſciebat q̄d eſſet in hoie. Scire em̄ ea que ſunt in corde hominū eſt dei: q̄ ſolus corda plaſmauit. nō indigebat ergo teſtibus vt ꝓpriorū plaſmatū mentez addiſcat. Augu. Plus etiã nouerat artifex quid eſſet in ope ſuo q̄ ipſu; opus quid eſſet in ſemetipſo. Nã et petrus nouerat quid in ipo eſſet qn̄ dixit. Tecū ero vſq ad mortem. ſed dominꝰ nouerat quid eſſet in homine dicens: priuſq̄ gallus cantet ter me negabis. Bed. Quapropter monemur vt nunq̄ de conſcientia noſtra ſecuri ſimus: ſed ſemꝑ ſoliciti formidemus: q: qđ nos latet eternū arbitriū latere nō valet. Cap. iij.

Intellectus ſubtilis verborum.

ERat autem homo ex phariſeis nicodemus nomine princeps iudeoru;. Hic venit ad ieſum nocte et dixit ei. Rabbi ſcimus q: a deo veniſti magiſter. Nemo enim poteſt hec ſigna facere q̄ tu facis: niſi fuerit deus cu; eo. Reſpōdit ieſus ꝛ dixit ei. Amē amē dico tibi: niſi quis renat⁹ fuerit denuo non poteſt videre regnum dei.

¶ Auguſti. Superius dixerat q cū eſſet hieroſolymis multi crediderūt in noie eius videntes ſigna ꝛ prodigia q̄ faciebat. Ex his aūt erat nicodem⁹: de q̄ dr. Erat aūt hō ex pha.

nicodemus nole. Beda. Cuius ēt
Nicodemus fidelis effectus
dignitatis officiū oſēdit: cū ſubdit.
Prin.iu. Deinde quid egerit cū ſub
tecit. Hic ve. ad ie. no. cupiens. ſ. ſe=
creta eius allocutiōe plenius diſce=
re myſteria fidei: cuius aperta oſtē
ſione ſignorū iam rudimenta perce
perat. Chryſo. Adhuc tamē a iudai
ca detinebat infirmitate: propterea
et nocte venit: trepidans in die hoc
facere. vnde ⁊ euangeliſta alibi di=
cit. Quoniā ex principib⁹ multi cre=
diderunt in eū: ſed propter iudeos
nō confitebantur: vt nō extra ſyna=
gogā fierent expulſi. Augu. Nico=
demus ēt ex illo numero erat q̄ cre
diderūt: ſed nondū renati fuerant.
vnde hoc ad rē pertinet ꝙ in nocte
venit. Renati aūt ex aqua ⁊ ſpiritu=
ſancto audiūt ab apoſtolo. Fuiſtis
aliqñ tenebre: nunc autē lux in dño.
Aimo. Uel pulchre in nocte veniſſe
dicit. q: tenebris ignorantie obnubi
latus ad tantā lucē nōdū puenerat
vt perfecte deū verū crederet. Nox
enī in ſacro eloquio ꝓ ignorātia po
nit. vñ ſubdit. Et dixit ei. Rabbi ſci
m⁹ q: a deo veniſti mgr̄. Qđ aūt he
braice rabbi: latine dicit magiſter.
Magiſtrū ergo appellat ⁊ deū tacet:
q: credebat eū a deo miſſum: ſed tñ
vt dictum eſt: deū non agnoſcebat.
Auguſti. Uñ aūt iſte crediderat: pa
tet per id qđ ſubdit. Nemo enī pōt
hec ſigna facere q̄ tu facis niſi fue=
rit deus cū eo. Sic ergo nicodemus
de illis multis erat: qui crediderāt
in nomine eius. Uidētes ſigna que
faciebat. Chryſo. Sed tamē neq; a
ſignis aliquid magnū exiſtimabat
de eo: ſ; adhuc hūanā habēs de eo
mentē vt de propheta loquitur: ad
operationē eū miſſu; dicēs. Et alie
no auxilio indigentē hec agere que
agebat: cū tamē pater perfectū eu;
genuerit: et ſufficientē ſibi ipſi: et ni
hil habentē imperfectū: q: vero xp̄i
Jeſu pfectio.
ſtudiū erat interim: nō ita dignita=
tē ſuā reuelare: ſicut perſuadere ꝙ
nihil ex aduerſo agebat patri: ꝓ=
pterea in verbis multotiens humi=
liter loquēs videtur: in rebus autē
cū poteſtate omnia operat. Ideoq;
et nicodemus nunc manifeſte q̄dē
nihil excelſum loquitur de ipſo: oc=
culte autē ab hūili eū opiniōe redu
cit: docens ꝙ ſufficiens ſibi ipſe eſt
in miraculorū operatione. vnde ſub
ditur. Reſpondit Jeſus et dixit ei.
Amen amen dico tibi: niſi quis re=
natus fuerit denuo: non poteſt vide
re regnū dei. Augu. Iſti ſunt ergo
quibus ſe credit ieſus: qui nati fue
rint denuo: qui non in nocte veniūt
ad ieſu; ſicut nicodemus. tales enī
iam etiam profitentur. Dicit ergo.
Niſi quis renat⁹ fuerit ⁊c. quaſi di
cat. Quia nondū es natus denuo. i.
ex deo. Spirituali generatiōe. noti
cia quā habes de me ſpiritualis non
eſt: ſed animalis et humana. Ego
aūt dico tibi: ꝙ ſiue tu ſiue ali⁹ qui=
cunq;: niſi ex deo denuo natus fue=
Generatio duplex.
rit: nō poterit apprehendere gloriā
que circa me eſt: ſed extra regnum
erit. nam generatio que per baptiſ
mū fit: illuminationē anime tribuit.
Chry. Uel littera talis eſt. Amē amē
dico tibi: niſi quis renatus ⁊c. hoc
eſt ſi tu nō natus fueris deſuper: et
dogmatū ſuſceperis certitudinē ali
cubi: extra erras ⁊ lōge es a regno
celorū: ſeipſum hic oſtendens ⁊ indi
cans: quoniam non eſt hoc tantum
quod videtur: ſed aliis oculis opus
eſt ad videndum eum. Hoc aūt qđ
dicit. Deſuper. hi quidē id eſt de ce
lo exponunt: alij vero a principio.
Igitur iudei quidē ſi hoc audiſſent
deridētes vtiq; diſceſſiſſent: hic xp̄o
et in hoc amorem diſcipuli oſtēdit
ꝙ a chriſto vlterius interrogat.
¶ Dicit ad eum nicodemus.
Quomodo poteſt homo naſci
cū ſit ſenex: nunquid poteſt in
ventrem matris ſue iterato in=
troire ⁊ renaſci? Reſpondit ie=
ſus. Amen amen dico tibi: niſi
quis renatus fuerit ex aqua et
ſpiritu ſancto nō poteſt introi=
re in regnum dei. Quod natu;
eſt ex carne: caro eſt: et qđ natū

eſt ex ſpiritu: ſpiritus eſt. Non
mireris quia dixi tibi: oportet
vos naſci denuo. Spiritus vbi
vult ſpirat: et vocē eius audis:
ſed neſcis vnde veniat: aut quo
vadat. Sic eſt omnis qui nat⁹
eſt ex ſpiritu.

¶ Chryſo. Veniens nicodemus ad
Jeſum: vt ad hominē audiens ma-
iora q̄ ab hoīe: erigitur ad altitudi
nē eorū que dn̄r: nō quidē excidens
a fide: ſed infert hanc impoſſibilita
tem vt l apertiorē ꝓuocet doctrinā.
Duo mirabilia nicodemo — Duo autē erant que admirabātur
ſcȝ natiuitas talis: ⁊ regnū: neq̄ eīn
audita erant apud iudeos. Sed in
terim circa prius inſtat: et qđ ma-
xime eius mentē cōcutiebat. Unde
dicitur. Dicit ad eū nicodem⁹. Quō
poteſt homo naſci cū ſit ſenex? Nū-
quid poteſt in ventrē matris ſue ite
rato introire ⁊ renaſci? Beda. Sic
verba iſta ſonare videnṫ: q̄ſi puer
queat iterato in vētrē matris introi
re et renaſci. Sed ſciendum q̄ ipſe
ſenex erat: ideoq̄ de ſe protulit exē
plum ac ſi diceret. Ego ſum ſenex ⁊
meam quero ſalutē: quomodo poſ-
ſum in ventrem matris introire et
renaſci? Chryſo. Rabbi eum vocas
et a deo veniſſe dicis: ⁊ non ſuſcipis
que dicuntur: ſed loqueris ad ma-
giſtrum dictionem que multam ꝑ-
turbationem inducit. hoc enim ſcȝ
quomodo querere eorum eſt qui nō
valide credunt: et multi ſic queren-
tes a fide deciderunt: hi quidem di
centes. Quomodo deus eſt incar-
natus? alij quomodo māſit impaſ-
ſibilis? propterea et hic propter an
xietatem modum exquirit: ſed ali-
quis cogitationibus proprijs ſpiri
tualia euertit. deriſibilia loquitur.
Auguſtinus. Spiritus enim loqui-
tur: et ille carnem ſapit. non noue-
rat iſte niſi vnam natiuitatem ſcȝ
ex adam et eua: ⁊ ex deo et eccleſia
nondū nouerat: ſic tamen tu intelli
ge natiuitatem ſpiritus. quomodo
intellexit nicodemus natiuitatem

carnis. quomodo enim vterus non
pōt repeti: ſic nec baptiſm⁹. Chry.
Nicodemo aūt decidenti ad eā que
hic eſt natiuitatē: xp̄s manifeſtius
reuelat ſpiritualis natiuitatis mo-
dū. vn̄ ſequiṫ. Reſpōdit Jeſus. Amē
amen dico tibi. niſi quis renat⁹ fue
rit ex aqua ⁊ ſpirituſancto: non pōt
introire in regnū dei. Aug. Ac ſi di-
cat. Tu carnalē generationē intelli
gis: ſed ex aqua ⁊ ſpiritu oportet q̄
naſcatur hō ꝓpter regnū dei. Si ꝓ- Comparatio duplicis natiuitatis.
pter hereditatē patris hoīs tēpalis
naſcitur aliquis ex viſceribus ma-
tris carnalis: ⁊ ꝓpter hereditatē pa
tris dei ſempiternā naſcaṫ ex viſce-
rib⁹ eccleſie. Cū aūt ex duobus hō
conſiſtat: ex corpore videlicet et aīa:
duplicē habet ⁊ hmōi modū genera
tionis. Aqua eīn que viſibilis eſt:
ad emēdationē corporis intelligiṫ.
Spiritus vero inuiſibiliter cōcurrēs
ad emundationē inuiſibilis anime
innuiṫ. Cyril. Si vero quis interro
gat qualiter ab aqua hō naſcitur:
interrogo ⁊ ego qualiter natus eſt
adā a terra? Sicut eīn in principio
ſubijciebatur elementū terra: totū
vero opus plaſmātis erat: ita ⁊ nūc
ſubijcitur elementū aqua: totū vero
eſt ſpiritus gratie. Tūc paradiſum
dedit in conuerſationē: nunc autem
celū nobis apuit. Sed que neceſſi-
tas aque his qui ſpirituſanctū ſu-
ſcipiunt. diuina eīn in ea ꝑficiunṫ ſym
bola: ſepultura ⁊ mortificatio: reſur
rectio et vita. Sicut eīn in quodā ſe
pulchro in aqua nobis ſubmergen
tibus capita: vetus hō ſepelitur: et
ſubmerſus deorſum occultaṫ: deīde
nouus rurſus aſcendit: hoc etiā fit
vt diſcas q̄m virt⁹ patris ⁊ filij ⁊ ſpi
rituſſancti oīa cōplet. et q̄ xp̄s tres
dies ad reſurgendū expectauit. Qđ
igiṫ ē matrix fetui. h̄ eſt fideli aq̄. in
aqua eīn plaſmaṫ ⁊ figuratur ſȝ qđ
in matrice plaſmaṫ tēpore indiget:
quod vero in aqua nō ita. ſed in vno
momēto oīa fiunt. Talis eīn eſt na
tura corporum vt tempore aſſumāt
perfectionem. in ſpiritualibus vero
non eſt ita: quoniā perfecta a princi

pio cõſtituuntur que fiunt. ex quo igitur aſcẽdit a iordane domin⁹ nõ adhuc reptilia animaliũ viuentiũ: ſed animas ſpirituales et rationabiles aqua reddit. Auguſti. de baptiſ. paruulorũ. Sed q: nõ ait. Niſi quis renatus fuerit ex aqua et ſpũ nõ habebit ſalutẽ. vel vitã eternã: ſed non intrabit in regnum dei. ad hoc inquiunt quidã. Paruuli baptizãdi ſunt vt ſint cũ xpõ in regno dei: vbi nõ erunt ſi baptizati nõ fuerint: & tñ & ſine baptiſmo ſi puuli moriãtᷓ ſalutẽ vitãq; eternã habituri ſint: quoniã nullo peccati vinculo aſtricti ſũt. Sed cur naſcatᷓ denuo n: ſi renouandus a vetuſtate: aut vñ imago dei nõ itrat in regnũ dei niſi impedimẽto prohibẽte pctĩ. Aimo. Talia aũt ac tãta ſecreta myſteria nicodemo capere nõ valenti: dñs ex carnali natiuitate ſimilitudinẽ dedit dicens. Quod natũ eſt ex carne caro ẽ: & qđ natũ eſt ex ſpiritu ſpũs eſt. Sicut eñ caro carnẽ pcreat: ita quoq; ſpũs ſpũz parit. Chry. Nihil igitur ſenſibiliũ inquiras neq; eſtimes q carnẽ generet ſpiritus: dñi eñ caro genita eſt. nõ quidem a ſpiritu ſolum: ſed etiam a carne. Quod autẽ natũ eſt ex ſpiritu: ſpũale eſt. Natiuitatem eñ hic non eam que ſecũdum ſubſtantiã dicit: ſed eam que ſecũdum honorem & gratiã. Si igitur & filius dei ita natus eſt: quid plus habebit omnibus qui ita nati ſunt? Inuenietur autẽ & ſpiritu minor: cum eius natiuitas gratia ſpiritus ſit: & quid hec a iudaicis diſtãt dogmatib⁹? Uide aũt & ſpiritusſancti dignitatẽ. dei eñ opus videtur facere. ſupra eñ dixit. Quoniaz ex deo nati ſunt. hic autẽ qm ſpũs eos generat. Dicens aũt xps: qm q natus eſt ex ſpiritu: ſpũs eſt: q: turbatum rurſus vidit: ad ſenſibile etiam pliũ ducit ſermonẽ dicẽs. Non mirere. quia dixi tibi: oportet vos naſci denuo. Dicendo eñ ne mireris: oſtẽdit animi eius turbationem. Ponit autem exẽpliũ q neq; cõionẽ aliquã ad corporũ groſſiciẽ habet: neq; ad incorporeorũ perueniens naturam: qđ eſt venti delatio: dicens. Spirit⁹ vbi vult ſpirat: & vocẽ eius audis: ſ; neſcis vnde veniat aut quo vadat. Sic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu. Qđ dicit tale eſt. Si ventum nullus detinet: ſed quo vult fertur: multo magis ſpiritus actionem nature leges detinere non poterunt: non terminum corporalis natiuitatis neq; aliud quid talium. Quoniam autẽ de vẽto hic dictũ eſt: manifeſtat illud qđ dicit. Uocẽ ei⁹ audis id eſt ſonitũ percuſſiõis. nõ eñ loquẽs in fideli e neſcienti ſpiritus actionem hoc diceret. Dicit aũt. Ubi vult ſpirat: nõ quaſi electionẽ quãdã vento habẽte: ſed eã que a natura eſt mutationẽ q nõ phibetur: & cũ poteſtate fit. Et neſcis vnde veniat aut quo vadat. i. ſi huius ſpũs cuius ſenſus ſuſcipis auditu & tactu interpretari neſcis viam: qualiter diuini ſpũs operationẽ ſcrutaris? vnde ſubdit Sic eſt omnis qui natus eſt ex ſpũ. Augu. Sed quis noſtrũ nõ videat verbi gratia auſtrũ eũtẽ a meridie ad aquilonẽ: aut aliũ ventũ venientez ab oriente & occidente: quõ ergo neſcimus vnde veniat: aut quo eat? Beda. Spiritus igitur ſanctus eſt qui vbi vult ſpirat: q: ipſe in poteſtate habet cuius cor gratia ſue viſitatiõis illuſtret: & vocẽ eius audis cũ te preſente loquitur is q ſpũſancto repletus eſt. Augu. Sonat pſalmus: ſonat euangeliũ: ſonat ſermo diuinus. vox ſpiritus eſt. hoc igitur dicit: q: verbo & ſacramento inuiſibiliter adeſt ſpũſſanctus vt naſcamur. Alcui. Ergo neſcis vnde veniat aut q vadat q: & ſi te pñte ſpũs ad horã quẽpiã repleuerit: nõ põt videri quõ in eum intrauerit: vel quõ rediérit: quia natura eſt inuiſibilis. Aimo. Siue neſcis vñ veniat: quia quomodo credẽtes ad fidem introducat ignoras: vel quo vadat: quia quomodo fideles ad ſpẽm perducat neſcis: & ſic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu: ac ſi dicat. Spiritusſãctus ſpiritus inuiſibilis eſt; ita & q̃s

Gratia paruulorum.

Expoſitio anagogica.

Expoſitio litteralis.

quis ex ſpiritu naſcitur inuiſibiliter naſcitur. Augu. Uel aliter. Et ſi tu naſcaris de ſpiritu: hoc eris: vt ille q̇ nō eſt nat⁹ adhuc de ſpiritu: neſciat vnde venias aut quo eas. Hoc enim ſecut⁹ ait. Sic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu. Theophi. Cōfundat ergo macedonius impugnator ſpiritus: q̇ ſeruum ſpiritūſanctū aſſeruit. Spiritus enim ſanctus propria ptāte et vbi vult: ⁊ q̄liter vult opat.

¶ Reſpondit nicodemus ⁊ dixit ei. Quō poſſūt hec fieri? Reſpondit ieſus et dixit ei. Tu es magiſter i iſrael ⁊ hec ignoras? Amen amen dico tibi: q2 quod ſcimus loquimur: et quod vidimus teſtamur: et teſtimonium noſtrum nō accipitis. Si terrena dixi vobis et non creditis: quomō ſi dixero vobis celeſtia credetis?

¶ Aimo. Myſteriū diuine maieſtatis nicodemus capere nō valet que a domino audiebat: ⁊ ideo rationē querēs factū nō abnegās: nō voto reprehendentis: ſed affectu diſcētis dn̄m interrogat. vñ dicitur. Reſpondit nicodem⁹ ⁊ dixit ei: Quomodo poſſunt hec fieri? Chr. Quia igitur adhuc in iudaica vilitate manet: et exēplo ita manifeſto dicto ei adhuc interrogat: de reliquo aſperius ad eū xp̄s loquit. vnde ſeq̇tur. Rñdit ⁊ dixit ei. Tu es magiſter in iſrael et hec ignoras? Aug. Quid putamus dominum huic magiſtro iudeorum q̄ſi inſultare voluiſſe? volebat q̇dem

Humilitatis virtus.

illū naſci de ſpiritu. nemo autem ex ſpū naſcitur niſi humilis fuerit: q2 ipſa hūilitas facit nos naſci de ſpiritu. Ille autem magiſterio inflat⁹ erat: alicuius momenti ſibi eſſe videbatur: quia doctor erat iudeorū. Deponit ergo dominus ſuperbiam eius vt poſſit naſci de ſpiritu. Chry. Nequaq̄ tamē nequitiam accuſat viri: ſed inſipientiam et ruditatem ſolum. Sed dicet aliquis: quid commune habet hec natiuitas: de qua ſcilicet chriſtus locutus eſt ad iudaica dogmata? Habet quidem cōmune: nam qui primus homo fact⁹ eſt: ⁊ que de coſta facta eſt mulier: ⁊ que ſteriles genuerūt: ⁊ que p aquā miracula perfecta ſunt. Dico autē ꝙ heliſeus de aqua ferrum eduxit: ⁊ ꝙ iudei mare rubrum tranſierunt et ꝙ naaman ſyrus in iordane purgatus eſt. Hec omnia natiuitatem ſpiritualem ⁊ purgamentum in ea futurum figuraliter perſonabant. ⁊ ea que a prophetis ſunt dicta occulte oſtendunt hunc natiuitatis modū: vtputa illud. Renouabitur vt aquile iuuentus tua. et beati quorum remiſſe ſunt iniquitates. Sed ⁊ iſaac figura hui⁹ natiuitatis erat. Hec igitur rememorās dixit. Tu es magiſter i iſrael ⁊ hec ignoras? Rurſus autem aliunde ſuum ſermonē ei credibilē facit: ad imbecillitatē eius condeſcendēs cū ſubdit. Amē amē dico tibi. quia quod ſcimus loquimur: et quod vidimus teſtamur et teſtimonium noſtrum non accipitis. Apud nos viſus alijs ſenſibus certior eſt: ⁊ ſi volumus aliquem facere credere ita dicimus: quoniam oculis noſtris vidimus. Propterea chriſtus humano loquens ad eum ſermone: non viſum ſenſibilem inducit: ſed manifeſtum eſt ꝙ de certiſſima cognitione et non aliter ſe habente loquitur: igitur hoc quidem id eſt quod ſcimus ait de ſeipſo ſolo. Aimo. Queritur autem quare pluraliter dicat. Quod ſcimus loquimur. Ad hoc dicendum ꝙ vnigenit⁹ dei filius erat qui hoc loquebatur: oſtendens qualiter pater eſt in filio: et filius in patre: et ſpiritusſanctus ab vtroq̄ indiuiſibilis procedat. Alcuinus. Uel dicit pluraliter: ac ſi dicat. Ego et

Inſinuatio trinitatis.

illi qui modo ſpiritu ſunt renati: intelligimus illud quod loquimur: et quod vidimus apud patrem in abſcondito hoc teſtamur foris in mundo: et vos qui carnales eſtis et ſuperbi non accipitis te-

ſtimonium noſtrum. Theophi. Qđ nequaꝗ̄ de nicodemo dicit: ſed de genere iudeorum: qui vſqꝫ ad finē in perfidia permanſerūt. Chryſo. Quod quidēꝫ nō turbati verbū eſt: ſed manſuetudinē oſtendētis. Hic enīꝫ erudit nos cū ad aliquos locuti fuerimus: et non perſuaſerimus non triſtari neqꝫ iraſci: ſed noſtruꝫ ſermonē credibilē facere nō ſolū non iraſcendo: ſed ēt nō clamādo. Materia enīꝫ ire clamor eſt. Jeſus aūt dogmata excelſa tangere debens: propter audientiū infirmitateꝫ ſe detinet multotiēs: et nō cōtinue dignis ſua magnitudine dogmatibꝰ imoratur: ſed magis his que cōdeſcenſioneꝫ hñt. vnde hic ſubdit. Si terrena dixi vobis: et nō creditis: quomodo ſi dixero vobis celeſtia credetis? Aug. Hoc ē ſi nō creditis qꝛ templū poſſuꝫ ſuſcitare deiectuꝫ a vobis quō creditis qꝛ per ſpm̄ ſcm̄ pñt homines regenerari? Chry. Uel aliter. Si baptiſmuꝫ terrenū dicat non mireris: qꝛ in terra perficitur: et cōparatione illiꝰ natiuitatis ſtupende que ē ex ſubſtantia patris: terrena eſt gratie natiuitas? et bene non dixit. Non intelligitis: ſed non creditis. nam cū quis aliqua p intellectū ſuſcipere non valet: amētie vel ignorantie imputatur. Cum aūt hoc nō ſuſcipiat aliquis quod ſoluꝫ fide opꝫ ſuſcipere: nō amētie: ſed infidelitatis eſt accuſatio. Dicebanť auteꝫ hec et ſi nō credebāť: qꝛ poſteri erāt ea ſuſcepturi.

Cōparatio duarum natiuitatū

¶ Et nemo aſcendit in celuꝫ: niſi qui deſcendit de celo: filiꝰ hominis qui eſt in celo.

¶ Augu. de bap. paruulorūꝫ. Notata paululū eiꝰ imperitia: q̄ ſe ceteris de magiſterio pferebat: et oīuꝫ taliū incredulitate reprħēſa: reſpōdet ꝙ alij credant ſi illi non credūt ad illud qđ interrogatꝰ eſt: quō pñt iſta fieri dicens. Et nemo aſcendit i celū niſi q̄ deſcēdit de celo: filiꝰ hominis qui eſt in celo. q. d. ſic fiet generatio ſpiritualis: vt ſint celeſtes homines ex terrenis: quod adipiſci nō poterunt: niſi mēbra mea efficiātur: vt ipſe aſcendat qui deſcendit: non aliud deputans corpꝰ ſuū. i. eccleſiaꝫ ſuam ꝗ̄ ſeipſuꝫ. Greg. xxvij. mora. Quia enīꝫ nos vnū cū illo iā facti ſumꝰ: vnde ſolus venit in ſe ſolus redit ēt in nobis: et is qui in celo ſemꝑ eſt: ad celū quotidie aſcēdit. Aug. de baptiſmo paruulorūꝫ. Quāuis aūt in terra factus ſit filiꝰ hominis: diuinitatē tñ ſuā: qua in celo manens: deſcendit ad terram non indignans cenſuit nomine filij hominis: ſicut carnem ſuam dignatus eſt nomine filij dei. per vnitatē enim perſone: qua vtraqꝫ ſubſtantia vnꝰ eſt xp̄s: et filius dei ambulabat in terra: et idē ipſe filius hominis manebat in celo. Fit ergo credibiliorum fides ex incredibilioribꝰ creditis. Si enim diuina ſubſtantia longe diſtantior: potuit propter nos ita ſuſcipere humanaꝫ ſubſtātiam vt vna perſona fieret: ꝗ̄to credibiliꝰ alij ſancti fiunt cū homine xp̄o vnꝰ xp̄s: vt oībus per eius gratiam aſcendētibꝰ: ipſe vnꝰ aſcēdat in celuꝫ qui de celo deſcēdit. Chry. Uel aliter. Qꝛ dixerat nicodemus. Scimꝰ quoniā a deo veniſti magiſter: ne eſtimetur ita eſſe magiſter vt multi prophetarꝫ de terra exiſtētes ſubiungit. Et nemo aſcendit in celum: niſi qui deſcendit de celo filius hominis qui eſt in celo. Theophi. Cum vero filiū hoīs deſcendiſſe de celo audis: nō putes ꝙ de celo caro deſcenderit hoc enī hereticorum dogma eſt: qui docebant ꝙ chriſtus de celo corpꝰ ſumpſerat: et per virginem tranſierat. Chry. Filium enim hominis non carneꝫ hic vocauit: ſed a minori ſubſtantia ſe totum nominauit. Eſt ei et cōſuetudo multotiens a diuinitate: multotiens ab humanitate totū vocare. Beda. Si enīꝫ aliquis homo nudus de monte ad conualla deſcendat: et aſſumptis veſtimentis et armis ad eundē montem aſcendat recte ipſe idē qui prius deſcendit aſcē

Cōicatio idiomatum de xp̄o dicitur.

diſſe perhibetur. Hyla. x. de trini.
Uel quia de celo deſcendit concepte
de ſpiritu originis cauſa eſt. Non
enim corpori Maria originem de=
dit: licet ad incrementa partuq; cor
poris omne qđ ſenſus ſui eſt natu=
rale contulerit: q vero hominis fi=
lius eſt: ſuſcepte in virgine carnis
eſt partus q autem in celis eſt na=
ture ſemꝑ permanentis poteſtas ē:
que non ex infinitatē ſue virtute in
regionez diffiniti corporis coartauit
verbi dei poteſtatem: et in forma
ſerui manens ab omni intra ex=
traq; celi mundiq; circulo: celi ac
mundi dominus non abfuit. per ħ
ergo ⁊ de celo deſcendit: q2 filius ho
minis eſt. et in celis eſt. q2 verbum
caro factum non amiſerat manere
quod factum eſt. Augu. Miraris
autem q: hic erat et in celo. Tales
fecit diſcipulos ſuos: paulum audi
dicentem. Noſtra conuerſatio in ce
lis eſt. ſi hō paulus ambulabat in
terra: et cōuerſabatur in celis de⁹
celi et terre non poterat eſſe in celo
et in terra? Chry. Uide autem q2
qđ valde videtur excelſuz indignuz
eſt ſua magnitudine. non eī ſolum
in celo eſt: ſ3 vbiq; et omnia replet:
ſed adhuc ad imbecillitatem audi=
toris loquitur paulatim eum redu
cere volens

Natura chri= ſti du= plex vñ.

¶ Et ſicut moyſes exaltauit
ſerpentem in deſerto: ita exal
tari oportet filiuz hominis: vt
omnis qui credit in ipſo non
pereat: ſ3 habeat vitā eternā.

¶ Chry. Quia dixerat beneficium
baptiſmi inducit huius cāni. ſ. cru
cem dicens. Et ſicut moyſes ⁊c̄. Be=
da. Magr̄z legis moſayce ad ſpiri=
tualem ſenſum eiuſdē legis indu=
cit recordās veteris hyſtorie: et hāc
in figuram ſue paſſionis atq; hūa=
ne ſaluationis factam ediſſerens.
Aug. de baptiſ. paruulorum. Ser=
pentum incurſibus in deſerto mul
ti moriebātur at moyſes ex prece=
pto domini exaltauit ī deſerto eneū
ſerpentem hunc videntes ſanabāt
cōtinuo. Exaltat⁹ ſerpens eſt mors
chriſti. eo ſignificandi modo quo ꝑ
efficientem id quod efficitur ſigni=
ficatur. A ſerpente quippe mors ve
nit: qui peccatū q̄ mori meretur ho
mini perſuaſit, dominus autem in
carnē ſuam nō peccatum tranſtulit
tanq̄ venenum ſerpentis ſed mor=
tem: vt eſſet in ſimilitudine carnis
peccati pena ſine culpa: vnde in car
ne peccati et pena ſolueretur et cul
pa. Theophi. Uideas ergo figurā
ad veritatē. Ibi enī ſerpentis ſimi
litudo ſpeciem quidē beſtie habet
venenum autez nō habet: ſic et hic
xp̄s a peccato liber: in ſimilitudinē
carnis peccati venit. Exaltari autē
audiens ſuſpenſionem intelligas
in altum vt ſanctificaret aerem qui
ſanctificauerat terraz ambulando
in ea: intelligas etiā per exaltatio=
nem gloriam. nam illa crucis alti=
tudo gloria chriſti facta eſt. in quo
enim iudicari voluit in hoc huius
mundi principez iudicauit. Adam
eī iuſte mortuus eſt: q2 peccauit: do
minus vero iniuſte: q2 peccatū non
fecit. Poſtq̄ ergo iniuſte: mortem
ſuſtinuit ſuperauit illum qui eum
tradidit morti: et ſic liberauit adā
a morte ſed in hoc deuictuz ſe inue
nit. Non enim potuit in cruce domi
num contriſtare: vt crucifigentes
odiret: ſed magis diligebat: et pro
eis orabat. ſic igitur crux xp̄i eius
exaltatio ⁊ glīa facta ē. Chry. Iđ ēt
non dixit. Pendere oportet filiū ho=
minis: ſed Exaltari: q2 honeſtius ħ
videbaṫ. vñ ⁊ ppṫ audiētē ⁊ ppṫ figu
ram ħ poſuit vt diſcas qm̄ cognata
ſunt vetera nouis deinde vt cogno
ſcas quoniā nō inuitus ad paſſio=
nē venit et adhuc vt diſcas: qm̄ mr̄=
tis hinc naſcitur ſal⁹. Augu. de ba=
ptiſ. puulorum Sicut ergo tūc qui
conſpiciebat exaltatum ſerpentem
a veneno ſanabaṫ et a morte libera
batur: ſic nūc qui conformaṫ ſimili
tudini mortē xp̄i ꝑ fidē baptiſmūq;
ei⁹: et a peccato per iuſtificationem
et a morte per reſurrectionem libe=
ratur: hoc eſt enim quod ait: vt ois

Allego= ria ſer= pentis enei.

Secre tum ce= leſte in verbis.

qui credit in eu͂:nõ pereat:ſed ha
beat vitã eternã. quid ergo opꝰ eſt
vt morti xp̄i ꝑ baptiſmũ cõformeẽ
paruulus ſi morſu ſerpẽtis nõ eſt
oino venenatꝰ? Chry. Attẽde autẽ
ꝙ paſſionẽ obũbꝛate poſuit: ne ex
eius verbis fieret triſtis auditoꝛ.
Fructũ vero paſſionis poſuit ma
nifeſte. ſi ei qui credũt in crucifixũ
nõ pereunt: multo magis qui cruci
fixus eſt non perit. Augu. Hoc aũt
intereſt inter figuratam imaginem
et rem ipſã: ꝙ illi ſanabãtur a mor
te ad tempoꝛalem vitam: hi autem
vt habeant vitam eternã.

¶ Sic enim deus dilexit mun
dũ vt filium ſuum vnigenitum
daret vt oĩs qui credit in eum
non pereat: ſed habeat vitam
eternam. Non enim miſit deus
filium ſuum in mundũ vt iudi
cet mũdũ: ſꝫ vt ſaluetur mũdꝰ
per ipſum. Qui credit in eũ nõ
iudicatur. Qui autem non cre
dit iã iudicatꝰ eſt: qꝛ nõ credit
in nomine vnigeniti filij dei.

¶ Chry. Quia dixerat. Opoꝛtet ex
altari filium hoĩs: quo mortẽ occul
te ſignificauit: ne auditoꝛ triſtis ab
his fieret verbis humanũ qd̄ de eo
ſuſpicãs: et moꝛtem eius eſtimans
nõ eẽ ſalutarẽ: hꝫ ad rectitudinẽ re
ducit: filiũ dei dicens eũ qui dat ad
moꝛtẽ: ⁊ moꝛtẽ eius cãꝫ eẽ vite eter
ne. vnde dicit. Sic ei deꝰ dil. mũ. vt fi.
ſu. vnige. da. vt oĩs qui cre. i eum
non pereat: ſed ha. vi. eter. q. d. Ne
mireris: q̄m ego debeo exaltari vt
vos ſaluemini: etenim et pr̄i hoc vĩ
qui ita nos dilexit: vt pꝛo ſeruis ide
uotis filium dederit. dicendo autẽ.
Sic deꝰ dil. mũ. multã indicat amo
ris intentionem. Multa ei ẽt infini
ta diſtantia: qui ei imoꝛtalis: qui ſi
ne pꝛincipio: q̄ magnitudo infinita:
eos qui ſunt ex terra et cinere infi
nitis plenos peccatis dilexit: ſed et
ea q̄ poſt hꝫ poſuit: oſtẽtatiua ſunt ma
gni amoꝛis: nõ ei ſuũ: nõ angelũ: nõ

Effectꝰ mortis. chriſti.

archãgelũ dedit: ſed filiũ ſuũ. Nã
ſua ſi filios plures habuiſſet: et dei
differvnum. hoc ẽt eſſet maximũ.
Nunc vero filiũ vnicũ dedit. vnde
ſubdit. Unigenitũ. hyla. vi. de tri.
Sꝫ ſi dilectiõis hinc fides ẽ creatu
rã creature pꝛeſtitiſſe: nõ facit ma
gni meriti fidẽ vilis et ſpernẽda ia
ctura. Pꝛecioſa autẽ ſunt q̄ ꝯmẽdãt
charitatẽ ⁊ igẽtia ingẽtibꝰ eſtimãt.
Deus diligẽs mũdũ filiũ nõ ado
ptiuum: ſed ſuũ et vnigenitũ dedit.
hinc pꝛopꝛietas eſt: natiuitas ẽ: ve
ritas ẽ. Nõ creatio ẽ: nõ adoptio ẽ:
non falſitas ẽ: hinc dilectionis eſt:
⁊ charitatis fides ẽ ad mundi ſalu
tem et filium ſuũ et vnigenitũ pꝛe
ſtitiſſe. Theophi. Videt autẽ mihi
ꝙ ſicut ſpūſ dixit: ꝙ filius hoĩs de
ſcendit de celo: cũ caro de celis non
deſcenderit. ſed pꝛopꝫ vnã pſonam
in xp̄o que dei ſunt attribuit hoĩ: ſed
et nũc ecõuerſo q̄ ſunt hoĩs: hꝫ deo
appꝛopꝛiat: etenĩ deus dei filiꝰ impaſ
ſibilis manſit: ſed qꝛ vnꝰ erat hꝫ hy
poſtaſim dei filiꝰ et hõ qui paſſionẽ
ſuſtinuit: filius dari dicitur in moꝛ
tẽ q̄ paſſibiliter patiebat. nõ natu
ra pꝛopꝛia: ſꝫ carne pꝛopꝛia. Eſt ãt
maxima vtilitas cõſecuta ex hmõi
datione mentẽ excedẽs hũanã. Se
quitur eni. Ut oĩs qui credit in eũ
nõ pereat: ſed hẽat vitã eternã. Ue
tus nãqꝫ teſtamẽtũ his q̄ ſuabãt il
lud diez lõgitudiez ꝓmittebat: euã
geliũ vo eternaꝫ ⁊ iſolubilẽ vitaꝫ.
Augu. Notãdũ vo ꝙ eadẽ de filio
dei vnigenito replicat q̄ de filio ho
minis i cruce exaltato ꝓmiſerat di
cẽs. Ut oĩs q̄ credit in eũ. qꝛ idẽ re
demptoꝛ et cõditoꝛ noſter filius dei
ãte ſcl'a exñs: filiꝰ hoĩs factꝰ eſt i fi
ne ſclo꜄. vt q̄ ꝑ diuinitatis ſue potẽ
tiã nos creauerat ad perfruendaꝫ
btitudinẽ perennis vite ipſe ꝑ fra
gilitatẽ hũanitatiſ nos reſtauraret
ad percipiendã quã perdidimꝰ vi
tã. Alcui. Uere ãt ꝑ filiũ dei hẽbit
mũdus vitã: qꝛ nõ alia de cã venit in
mũdũ niſi vt ſaluet mũdũ. vñ ſeqꝛ.
Nõ eniꝫ miſit deꝰ fi. ſu. in mũ. vt iu.
mũ. ſed vt ſal. mun. per ipſuꝫ. Aug.

Amoꝛis dei magnitudo

Pꝛomiſſio legis et euãgelij.

Quare enim ſaluator mūdi dictus eſt niſi vt ſaluet mundū: ergo q̄tum in medico eſt ſanare venit egrotum. Ipſe ſe interimit qui precepta medici ſeruare non vult aut contēnit. Chry. Sed q: hoc dicit multi pigrorum in peccatorum magnitudine et negligentie ſupabundantia dei abeūtes miſericordia dicunt non eſt gehenna: non eſt ſupplicium: ola nob deus peccata dimittit. Sed conſiderandū q duo ſunt chriſti aduentus qui iam factus eſt: et qui futurus ē.

Aduentus chriſti duo.

Et prior quidē factus eſt: non vt iudicet que facta ſunt a nobis: ſed vt dimittat. Secundus autē nō vt dimittat: ſed vt iudicet. De priore igitur ait. Non veni vt iudicem mundum q: enī clemens eius non facit iudicium. ſed interi3 remiſſionē oluz peccatorū per baptiſmū primo: et poſtea per penitētiam: q: ſi hoc nō non feciſſet: vniuerſi ſimul perditi eſſent. Omnes enim peccauerunt et egent gratia dei. Ne igitur aliq̄s crederet ſe īpugne peccare: ſubdit de pena nō credentis. Qui credit in eū non iudicatur. qui credit inq̄t nō q̄ inueſtigat q̄d igitur ſi īmūdā hēat vitā maxime quidem paulus tales nō fideles eſſe dicit. Confitentur inquit ſe noſſe deū: factis autē negant: ſed hoc illud ſignificat: q: ſm hoc qui credit nō iudicatur: ſed operum quidem grauiores ſuſtinebit penā infidelitatis autem cauſa nō torquebit. Alcui. Uel q: credit in eum et adheret ei vt membrum capiti nō iudicabit. Aug. Quid aūt dicturum ſperabas de eo qui non credit niſi q iudicat. Sed vide q̄d dit. Qui autem nō credit iam iudicatus eſt. Nōdū apparuit iudiciū: ſed iam factum eſt iudiciū. Nouit enī domin⁹ qui ſūt ei⁹: nouit q̄ permaneāt ad coronā et qui pmaneāt ad flāmā. Chry. Aut hoc dicit q: ipſum diſcredere īpenitentis ſupplicium eſt. eē enī extra lumē etiā ſm ſe maximū ſupplicium eſt vel qđ futurū ē pnūciat: ſicut enī qui occiſit hoīe3 et ſi nūdū ſnīa iudicāt3 condēnatus ſit: rei tamē natura condēnatus eſt: ita et qui incredulus ē ſicut et adā qua die comedit de ligno mortu⁹ ē. Gregorii. xxvij. mor. Uel aliter. In extremo iudicio aliq̄ non iudicantur et pereunt de quib⁹ hic dicitur. Qui nō credit iam iudicat⁹ eſt. Non eī eorū tunc cā diſcutitur: q̄ a cōſpectu diſtricti iudicis iā cū dānatione ſue infidelitatis abſcedunt. profeſſionē vero fidei retinentes: ſed profeſſionis opera non habētes redarguuntur vt pereant. Qui vero nec fidei ſacra tenuerūt increpationē iudicis in extrema examinatione non audiunt: q: preiudicati in infidelitatis ſue tenebris ei⁹ quē deſpexerāt inuectiōe argui nō merentur. Princeps nāq̄ terrenā rēpublicā regēs: aliter punit ciuem interi⁹ delinquētē: atq̄ aliter hoſtē exterius rebellantem. In illo iura ſua conſulit: contra hoſtē vero bella mouet dignaq̄ eius malitie tormēta retribuit. de malo vero eius q̄d lex habeat non requirit. neq̄ enī lege neceſſe eſt perimi eū q̄ lege nūq̄ potuit teneri.

Iudicium varium.

Alcui. Quare autē iudicatus ē qui non credit cauſam aſſignat dicens: q: non credit in nomine vnigeniti filij dei. In hoc enī ſolo nole eſt ſalus. Non habet deus multos filios qui poſſint ſaluare: hunc h3 vnigenitū per quē ſaluat. Aug. de baptiſ. paruulorum. Ubi q̄ paruulos ponim⁹ baptizatos niſi inter eos qui crediderunt: hoc enim eis acq̄rit p virtutē ſacri et offerētiū reſpōſionē: ac p hoc eos qui baptizati non ſunt inter eos qui non crediderunt ſtatuimus.

¶ Hoc ē aūt iudiciū: q: lux venit i mūdū: et dilexerunt hoīes magis tenebras q̄ lucē. Erant eī eorū mala opera. Oīs enim qui male agit odit lucē: et non venit ad lucem vt non arguātur opera eius. Qui autem facit veritatē vēit ad lucē vt māifeſtēt opa ei⁹: q: i deo ſūt facta

¶ Alcui. Reddit cauſaʒ quare nō
crediderūt⁊ quare iuſte dānantur
dicēs. Hoc eſt autē iudiciū quia lux
venit in mundū. Chryſoſtomus. q.
dicat. Nūquid ipſi eā queſieruntvl'
laborauerūt vt inuenirēt? Ipſa lux
venit ad eos nec eis occurrerūt. vn
de ſequitur. Et dilexerūt homines
magis tenebras ꝙ lucē. Hic de reli
quo omni eos priuat excuſatione.
venit enim eripere a tenebris ⁊ ad
lucē ducere. Quis ergo ei⁹ qui non
vult ad lucē accedere miſerebit? Be.
Lucē ſeipſum appellat: de qua ſu=
pra euāgeliſta dixit. Erat lux vera.
Lucis accepcio myſtica — Tenebras vero appellat peccata.
Deinde quia videbatur multis eē
incredibile quod dictū eſt. nullus
enim tenebras prehonorat luci: ſub
dit cauſam quare hec paſſi ſunt di
cēs. Erant enim eorum opera ma=
la. Et ſiquidē in iudiciū veniſſet
haberet hoc aliquam rationē. qui
enim malorū ſibi conſcius eſt: fuge=
re iudicē conſueuit. parcenti vero
qui deliquerunt occurrunt. dicens
igitur. Erāt: eos qui multorū ſibi=
ipſis erant conſcij peccatorū maxi=
me chriſto ad ignoſcēdū veniēti oc=
currere notat qđ ⁊ in multis factū
eſt. Etenim publicani ⁊ peccatores
venientes recūbebant cū ieſu: quia
vero quidaʒ ſunt ita molles ad eos
qui pro virtute ſunt labores: vtuſꝗ
ad vltimū velint adherere malitie
in horuʒ iniuriaʒ ſubdit. Omnis ei
qui male agit odit luceʒ. Quod q̄=
dē dictū eſt de his qui eligūt in ma
litia manere. Alcui. Quia omnis
qui male agit odit lucem id eſt qui
eſt in intentione peccādi: cui placet
peccatū odit lucem que detegit pec
catū. Auguſti. 10 confe. Quia eniʒ
falli nolūt ⁊ fallere volunt: amant
eam cum ſeipſaʒ indicat: ⁊ oderunt
eā cū eos ipſa lux indicat. Inde re
tribuetur eis vt eos nolentes ma=
nifeſtet: ⁊ eis ipſa nō ſit manifeſta.
Amant ergo veritatē lucenteʒ: ode
runt eā redarguentē. vnde ſequit̄.
Et nō venit ad lucē vt nō arguant̄
opera eius. Chryſoſtomus. Eum
enim qui in paganiſmo viuit: nul=
lus redarguit. quia deus tales ha
bet ⁊ digna dogmatibus operā de=
monſtrat. Qui vero chriſti ſunt ma
le viuentes: ab omnibus rectis ac=
cuſantur ſi autē gentiles ſunt recte
viuentes hoc manifeſte non noui.
Nō eniʒ mihi dicas eos qui a natu
ra ſunt mites ⁊ honeſti. nō enim eſt
hoc virtus: ſed eū dic qui a paſſiōi
bus ſuſtinet violentiam ⁊ ſapiēter
viuit: ſed non vtrīq̄ habes. Si eniʒ
regni enunciatio ⁊ gehēne mine et — Virt⁹ nō eſt a natura.
alia tanta documenta vix detinent
homines in virtute: nullo horum
perſuaſi pertranſibunt virtuteʒ ſi
vero hypocriſim fingunt glorie gra
tia hoc faciunt. vnde cum potuerit
latere non omittent vti malis deſi=
derijs: que etiā vtilitas eſt cuʒ ali=
quis ſobrius ſit ⁊ nō rapit. fit vero
vane glorie ſeruus. hoc enim nō eſt
recte viuere. Inanis eni glorie ſer
uus fornicario nō minor eſt. multo
enim plura ⁊ grauiora operat̄. Si
autē quidā recte ſunt viuentes in
gētilibus: nō hoc aduerſatur huic
ſermoni quia non frequenter con=
tingit: ſed raro. Beda. Moraliter
etiā illi magis tenebras ꝙ luceʒ di
ligunt qui ſuos predicatores bene
docentes odijs ⁊ detractionibus
inſequuntur. Sequitur. Qui autē
facit veritatē venit ad lucē: vt mani
feſtentur opera eius: quia in deo
ſunt facta. Chryſoſto. Non autem
de his qui ab initio facti ſunt chri=
ſtiani hoc dicit: ſed tantū de his q̄
ex gentibus vel iudeis ad rectā di=
ſponendi erāt fidē. oſtendit eni quo
niā nullus vtiq̄ eliget in errore vi
uens ad fidē venire: niſi prius in=
ſcribat ſibiipſi viā rectā. Augu. de
baptiſmo paruulorū. In deo autē
facta dicit opera eius qui venit ad
lucē: quia intelligit iuſtificationeʒ
ſuam nō ad ſua merita: ſed ad dei
gratiam pertinere. Auguſtinus ſu
per Joannem. Sed ſi omnia ope
ra deus mala inuenit quomodo q̄=
dam fecerunt veritatē: ⁊ venerunt
ad lucē id eſt ad chriſtum? Sed di

lexerunt

lexercitandi ſupra: tenebras magiſ quam lucē. ibi poſuit vim. Multi dilexerunt pctā ſua: multi ea cōfeſſi ſūt. Accuſat deus peccata tua: ſi ꝛ tu accuſes adiūgeris deo: oportet vt oderis in te opus tuū: ꝛ ames in te opus dei Initiū operum bonorum confeſſio eſt operum malorū. ꝛ tunc facis veritatem: quia non te palpas: nō tibi blandiris. Venis autem ad lucem: quia hoc ipſum quod tibi diſplicuit peccatū tuum: non tibi diſpliceret niſi deus tibi luceret: ꝛ eius veritas tibi oſtenderet. Facit autē aliquis veritatē confeſſionis: ꝛ venit ad lucē in operibus bonis: etiā propter illa que videntur minuta eſſe peccata lingue aut cogitationū aut immorationis in rebus conceſſis quoniā minuta plura peccata ſi negligantur occidūt. Minute ſūt gutte que flumen implent: minuta ſunt grana harene: ſed ſi multa harena imponatur harena premit atque opprimit hoc facit ſentina neglecta: quod facit fluctus irruēs: paulatim per ſentinam intrat ſed diu intrando ꝛ nō exhauriendo mergit nauē. Quid eſt autem exhaurire: niſi bonis operibus agere ne obruāt peccata: gemēdo ieiunādo tribuēdo ignoſcēdo.

Cōfeſſio mali eſt boni initiū.

¶ Poſt hec venit ieſus ꝛ diſcipuli eius in terram iudeam: ꝛ illic morabatur cum eis ꝛ baptizabat. Erat autē ꝛ ioannes baptizans in ennō iuxta ſalim quia aque multe erant illic: ꝛ veniebant ꝛ baptizabantur. Nondum enim miſſus fuerat ioannes in carcerem. Facta eſt autem queſtio ex diſcipulis ioannis cum iudeis de purificatione. Et venerunt ad ioannem ꝛ dixerunt ei. Rabbi: qui erat tecum trans iordanem cui tu teſtimoniū perhibuiſti ecce hic baptizat ꝛ omnes veniunt ad eum.

¶ Chryſ. Nihil veritate apertius neque fortius que neque latere vult: neque periculū formidat: neque inſidijs tremit neque gloriā que a multis eſt deſiderat nulli humanorum obnoxia. vnde ꝛ dominus in ſolennitatibus hieruſalem aſcendebat nō ſe oſtētans neque honorē diligens ſed vt pluribus ſua dogmata proponeret et miraculorum vtilitatē. Poſtque autē ſolēnitates ſoluebantur ad iordanē frequenter veniebat: quia ꝛ illic etiam turbe concurrebant. vnde dicitur. Poſt hec venit ieſus et diſcipuli eius in iudeam terram: ꝛ illic demorabatur cum eis. Beda. Dicit autem. Poſt hec non cōtinuo poſt diſputationē cum nicodemo que facta eſt in hieroſolymis: ſed peracto ſpatio tēporis de galilea i iudeā redijt. Alcui. Per iudeā quidem ſignificantur cōfitētes quos viſitat chriſtus. vbi enim eſt peccatorum confeſſio vel diuinarū laudum: illic venit chriſtus ꝛ diſcipuli eius id eſt doctrina ꝛ illuminatio eius: ꝛ ibi moratur purgādo a vitijs. vnde ſequitur. Et illic demo. cum eis et ba. Chry. Cum aūt euāgeliſta poſt modū dicat quod ieſus nō baptizabat: ſed diſcipuli eius manifeſtū eſt quoniam ꝛ hic hoc dicit: quod ſoli diſcipuli baptizabāt. Augu. Baptizatus autem dominus baptizabat non eo baptiſmate quo baptizatus eſt: baptizatus eſt enim a ſeruo oſtēdēs humilitatis viā: ꝛ perducēs ad baptiſmū dñi: hoc eſt ſuū. Baptizabat enim ieſus quo dñs: quo dei filius. Bed. Chriſto aūt baptizāte adhuc baptizat ioānes: quia adhuc permanet vmbra: nec debuit precurſor ceſſare donec veritas manifeſtetur. vnde ſequitur. Erat autē ioānes baptizās in ennon: iuxta ſalim. Ennos hebraice aqua: vnde quaſi nominis interpretationē aperiēs ſubdit. Quia aque multe erant illic. ſalim oppidum eſt iuxta iordanē ſitū vbi olim melchiſedech regnauit. Hiero. ad euagriū. Nec refert vtrum ſalē aut

Cōfeſſio duplex

ſaliꝫ nomineꝫ cũ vocalibus in me
dio litteris perraro vtantur hebrei
⁊ pro voluntate lectorũ ac regionũ
varietate eadē vba diuerſis ſonis
atqꝫ accentib⁹ proferantur. Sequi
tur. Et veniebant ⁊ baptizabātur.
Beda. Quantũ cathecuminis nõ-
dũ baptizatis prodeſt doctrina fi-
dei: tantũ profuit baptiſma ioānis
ante baptiſmũ chriſti: quia ſicut il-
le predicabat penitentiā ⁊ baptiſ-
mũ chriſti prenunciabat: ⁊ in cogni
tionē veritatis: que mundo appa-
ruit: attrahebat: ſic miniſtri eccleſie
pͥmo erudiũt veniētes ad fidē: poſt
pctā eoꝝ redarguũt. deīde ī baptiſ
mo chriſti remiſſionē promittunt: ⁊
ſic in cognitionē ⁊ dilectionē verita
tis attrahunt. Chryſoſto. Diſcipu
lis autē ieſus baptizantibus non
ceſſauit Joannes baptizās vſqꝫ ad
incarcerationē. quod ſignificat euā
geliſta. cũ ſubdit. Nondũ enī miſ
ſus fuerat ioannes in carcerē. Be-
da. Ecce aperte notat facta chriſti
ante ioānē ī carceratũ q̄ alij pterie
rũt: incipiētes ab his q̄ poſt miſſus
ioānē fctā ſũt. Augu. q̄re aũt bapti
zabat ioānes? q2 oportebat vt dñs
baptizaretur. Nõ ſolũ autē bapti
zatus eſt ab eo: ne baptiſmus ioā-
nis melior baptiſmate domini vide
retur. Chryſoſto. Sed cuius gratia
vſqꝫ tunc baptizabat? ſi enī ceſſaſ
ſet: eſtimaretur zelo vel ira hoc fa
cere ſed perſiſtens non ſibi ipſi glo
riā acquirebat ſed chriſto audito-
res mittebat. Et multo efficacius
hoc faciebat q̄ᵐ diſcipuli chriſti: q2
inſuſpicabile eius erat teſtimoniũ
⁊ maiorē gloriā apud omnes habe
bat: ideo etiā adhuc baptizabat:
ne diſcipulos ſuos in ampliorē ze-
lum immitteret. Eſtimo autē ⁊ pro
zel⁹ inter diſcipulos chriſti ⁊ ioānis. pter hoc premiſſam eſſe mortē ioā
nis: ⁊ eo ſublato de medio ieſum ma
xime predicare cepiſſe: vt omnis
multitudinis affectio ad chriſtum
tranſiret: ⁊ nõ vltra his que de vtro
qꝫ erant ſententijs ſcinderent. zeloti
pe enim ſe habentes diſcipuli ioan
nis ad chriſti diſcipulos ⁊ ad ipſum
chriſtum: quia viderunt diſcipulos
chriſti baptizantes ceperunt dicere
ad eos qui baptizabantur: quaſi
aliquid maius haberet baptiſma
ioānis baptiſmate diſcipuloꝝ xpi.
vnde ſubditur. Facta eſt ergo que
ſtio ex diſcipulis ioānis cũ iudeis
de purificatione: quoniā enim ipſi
queſtionē mouerũt: ſed non iudei.
euāgeliſta occulte mõſtrat: nõ dicēs
ꝙ iudeus queſiuit: ſed ꝙ queſtio
facta eſt ex diſcipulis ioannis. Au
gu. Intelligas ergo dixiſſe iudeos
maiorē eſſe chriſtũ: ⁊ ad eius bapti
ſma debere concurri. Illi autē non-
dum intelligentes defendebant ba
ptiſmũ ioannis: ventũ eſt ergo ad
ipſum ioannē vt ſolueret queſtio-
nem. vnde ſequitur. Et venerũt ad
ioannē ⁊ dixerũt ei. Rabbi: q̄ erat
tecum trans iordanē. Chry. Hoc eſt
quē tu baptizaſti. Non autem dixe
runt. Quem tu baptizaſti: quia coa
cti eſſent ⁊ vocis eius meminiſſe: q̄
ſuper eum eſt delata: ſed dicunt.
Qui erat tecũ. quaſi qui diſcipuli
ordinē habebat. nihil plus habēs
nobis: nunc ſe a te ſeparans bapti
zat. audiunt autem. Cui etiam teſti
monium perhibuiſti. quaſi dicat
quem tu clarum oſtendiſti ⁊ circũ-
ſpectum feciſti eadē tibi audet: et
hoc eſt quod dicunt. Ecce hic bapti
zat. Nõ āt ī hſolũ eſtimabat ſe exci
tare eũ: ſꝫ ⁊ ī eo ꝙ de relīq ea q̄ ipoꝝ
erāt reprobabāt. vñ ſubdũt. Et om
nes veniunt ad eum. Alcu. quaſi
dicāt te dimiſſo omnes currunt ad
baptiſmũ illi⁹ quē tu baptizaſti.

¶ Reſpondit ioannes ⁊ di-
xit. Non poteſt homo accipere
quicꝙ̄ niſi fuerit ei datum de
celo. Ipſi vos mihi teſtimoniũ
perhibetis ꝙ dixerim non ſum
ego chriſtus: ſed quia miſſus
ſum ante illum. Qui habet ſpõ
ſam ſponſus eſt: amicus autem
ſponſi qui ſtat ⁊ audit eum: gau
dio gaudet propter vocem
ſponſi. In hoc ergo gaudium

meum impletum eſt. Illũ opoꝛtet creſcere: me autem minui. ¶ Chꝛy. Interrogatus ioãnes non vehementer diſcipulos increpat: timẽs ne ab eo ſeparati aliquid aliud operentur ſed remiſſe quodã modo eis loquit. vnde dicitur. Reſpondit ioannes ⁊ dixit eis nõ poteſt homo accipere quicꝙ̃ niſi fuerit ei datum de celo quaſi dicat ⁊ ſi pꝛeclara ſunt que chꝛiſti ſunt ⁊ ſi omnes ad eũ currunt mirari non opoꝛtet. deus enim eſt qui hoc facit. Humana enĩ facile depꝛehẽſibilia ſunt et imbecillia ⁊ velociter defluunt. hec autẽ nõ talia ſunt. nõ ergo ſunt humanitus adinuenta: ſed diuinitus oꝛdinata. Si autem humilius loquitur de chꝛiſto non mireris. nõ enim erat contingens ꝙ pꝛeaſſumptos a tali paſſione ſcilicet inuidie ab initio doceret omnia: ſed interim vult eos terrere oſtẽdens ꝙ ad impoſſibilia conãtur: ⁊ ꝙ deo rebelles inueniuntur. Augu. Uel aliter. Hoc ioãnes de ſeipſo dicit: quaſi homo de celo accepi ergo quia accepi: vt aliquid eſſem: inanẽ me vultis eẽ: vt loquar contra veritatẽ. Chꝛy. Et vide quia hoc quod eſtimabant pꝛoponi in chꝛiſti ſubuerſionẽ: quãdo dixerunt. Cui teſtimoniũ perhibuiſti. hoc in eos conuertit dicẽs. Ipſi vos mihi teſtimoniũ perhibetis ꝙ dixerim. Non ſũ ego chꝛiſtus. q. d. ſi verũ meũ teſtimoniũ eſtimatis. dicite quoniã illũ mihi pꝛehonoꝛare opoꝛtet. vnde ſubdit. Sed quoniã miſſus ſum ante illũ quaſi dicat miniſter ſum. Et ea que ſunt eius qui me miſit: dico nõ humana gratia blãdiens ei ſed patri eius qui me miſit: miniſtrãs. Alcui. Sed ſi aliquis dicat qñquidẽ tu non es chꝛiſtus. quis ergo es tu: vel quis eſt ille cui perhibes teſtimoniũ? Ad hoc reſpondet. Ille eſt ſponſus: ego ſũ amicus ſponſi: miſſus vt ꝑ me ſpõſa: pꝛepararetur ſuo ſponſo. vnde ſubditur. Qui habet ſpõſã ſpõſus eſt. Spõſã dicit eccleſiã ex omnibus gẽtibus congregatam: que virgo

Crimia ioannis cõfeſſio de xp̃o.

eſt integritate mentis: perfectione charitatis: vnitate catholice fidei: concoꝛdia pacis: integritate anime ⁊ coꝛpoꝛis que habet ſpõſũ: õ quo q̃tidie gñat. Be. Ceterũ fruſtra eſt virgo coꝛpoꝛe que virgo nõ manet in mente. Hãc aũt ſponſã chꝛiſtus in thalamo vteri virginalis ſibi ſociauit. ⁊ eandẽ pꝛecio ſui ſanguinis redemit. Theophi. Omnis etiam anime ſponſus chꝛiſtus eſt. ſponſaliũ vero locus vbi cõiunctio, efficit locus eſt baptiſmatis ſiue eccleſia. Dat vero arram ſpõſe: peccatoꝛũ remiſſionẽ: ſpiritusſancti cõmunionẽ perfectioꝛa vero in futuro ſeculo retribuet dignis. Nullus autẽ alius eſt ſponſus niſi ſolus chꝛiſt⁹: omnes nanꝙ doctoꝛes paranymphi exiſtunt: ſicut ⁊ pꝛecurſoꝛ. Nullus enim bonoꝛũ largitoꝛ eſt niſi domin⁹ omnes alij miniſtri ſunt bonoꝛũ que dantur a domino. Beda. Spõſã igitur ſuam domin⁹ amico ſuo id eſt oꝛdini pꝛedicatoꝛũ cõmẽdauit: qui eã nõ ſibi: ſed chꝛiſto zelare debet. vnde ſubditur. Amicus autẽ ſponſi qui ſtat ⁊ audit eũ gaudio gaudet. pꝛopter vocem ſponſi. Auguſtinus quaſi dicat. Non eſt mea ſponſa: ſed nũquid nõ gaudeo in nuptijs? Immo gaudeo ait q: amicus ſpõſi. Chꝛyſ. Sed qualiter qui dixit. Non ſum dignus ſoluere coꝛrigiã calciamenti: amicũ nũc ſe ipſum dicit: non quidem pꝛopter honoꝛis equalitatem: ſed multitudinẽ gaudij repꝛeſentare volẽs: Nõ eñ talib⁹ ita miniſtri ſpõſi letantur ſicut amici. Simul aũt ⁊ condeſcẽdẽs eoꝛũ imbecillitati amicũ ſe dicit: q: eñ eſtimabãt eũ moꝛderi ab his q̃ fiebat: oñdit ꝙ nõ ſolũ nõ moꝛdet: ſ; ⁊ valde gaudet ſi ſpõſum ſpõſa cognoſcit. Aug. Sꝫ q̃re ſtat q: nõ cadit q: hũilis ẽ. vide ſtãtẽ i ſolido. Nõ ſũ dign⁹ coꝛrigiã calciamẽti ei⁹ ſoluere. ſtat aũt ⁊ audit eũ. ſi ẽ cadit nõ audit eũ. ẽ ſtare eõ amic⁹ ſpõſi ⁊ audire. i. ꝑmãere i gr̃a quã accepit: ⁊ audire vocẽ ad quã gaudeat ſi inq̃t gaudeo ꝑꝑ vocẽ meã.

ſed propter vocē ſpōſi gaudeo: ego
in audiendo: ille: in dicendo: ego au
ris: ille verbū. qui eñ cuſtodit ſpō-
ſam vel vxorem amici ſui: dat quidē
operam vt nullus alius amet: ſed
ſi amari ſe pro amico voluerit ⁊ vti
voluerit in cōmendata ſibi: ꝙ deteſtā
dus vniuerſo generi humano appa
ret. Multos autē adulteros video:
qui ſpōſam tanto precio emptā poſ-
ſidere volūt: et id agūt verbis ſuis
vt pro ſponſo amentur. Chryſoſto.
Uel aliter. Qꝺ dicit. Qui ſtat: nō ſi-
ne cauſa poſuit: ſed indicans ꝙ que

Secretū ſbor.

ſua ſunt iam ceſſauerūt. et quoniā
eum de reliquo ſtare oportet ⁊ audi
re: quod quidem dicit a parabola
ſermonē transferēs ad propoſitum.
qꝛ eñ ſponſi et ſponſe mentionē fe
cerat: oſtendit qualiter hec ſponſa-
lia fiant: qꝛ per vocem et doctrinā.
Fides eñ eſt ex auditu: auditꝰ au
tem per verbū dei. et quoniā ea que
ſperauerat euenerunt: idcirco ſub-
dit. In hoc autē gaudiū meū imple
tum eſt. i. perfectū eſt a me opus qꝺ
fieri oportebat: et plus nihil opera
ri poſſū de reliquo. Theophi. Un-
de nunc gaudeo: qꝛ. ſ. oēs illum attē
dunt. ſi enim non acceſſiſſet ad ſpō-
ſum ſponſa. i. populus tunc dolerē
ego paranymphus. Augu. Uel ali-
ter. In hoc gaudiū meū impletum
eſt: vt ſcꝫ gaudeā ad vocem ſponſi:
habeo gratiam meā: plus non mi-
hi aſſumo: ne quod accepi amittā.
Qui enim vult gaudere de ſe triſtis
erit. qui autē vult de deo gaudere
ſemꝑ gaudebit: qꝛ deus ſempiternꝰ
eſt. Beda. Gaudio autē gaudet hō
ꝓpter vocem ſponſi cū intelligit nō
ſe debere gaudere de ſapiētia ſua:
ſed de ſapiētia quā accepit a domi-
no. Quiſquis eñ in benefactis non
gloriā ſuam vel laudē requirit neqꝫ
terrena lucra ſed celeſtia cupit: hic
amicus eſt ſponſi. Chryſo. Deinde
non ſolum circa ꝑſentia: ſed etiā cir
ca futura paſſionē iudie a ſe remo-
net dicens. Illum oportet creſcere:
me autē minui. q. d. que noſtra ſunt
ſteterūt: ⁊ ceſſauerūt de reliquo: cre
ſcunt autē que ſunt illius. Augu. Sꝫ
quid eſt hoc. Illū oportet creſcere:
deus nec creſcit nec minuitur: ſed ioā
nes ⁊ ieſus quo ad carnē attinēt: co-
eui erāt: ſex menſes ꝙ intererāt nul
lam diſtinguūt etatem. Magnū eſt
hoc ſacramentū. anteꝗ̄ veniret dñs
hoīes gloriabant̄ de ſe. venit ille hō
vt minueret̄ hoīs gloria: ⁊ augeret̄
gloria dei. ſic eñ venit ille vt dimit-
teret peccata et homo confiteretur.
etenim confeſſio hoīs: humilitas ho
minis: miſeratio dei: altitudo dei.
hanc autē veritatē etiā paſſionibꝰ
ſignificauerūt chriſtus et ioannes.

Sacra ſecreta ſbor.

nam ioannes capite minutꝰ eſt. xp̄s
autē in cruce exaltatꝰ. deinde natꝰ
eſt xp̄s cum iam inciperet creſcere
dies: natus eſt ioannes quādo cepe
rat minui dies. Creſcat ergo in no-
bis gloria dei: ⁊ minuat̄ gloria nr̄a:
vt in deo creſcat ⁊ noſtra. ꝗ̄to autē
magis intelligis deū: videt̄ in te cre
ſcere deus: non autē in ſe creſcit: ſꝫ
ſemper perfectus eſt: ſicut ſi curarē
tur alicuius oculi ex priſtina cecita
te: et inciperet videre paululū lucis
et alia die plus videret: videret̄ ei
lux creſcere: lux tamē perfecta eſt. ſi
ue ipſe videat ſiue nō. ſic eñ et inte
rior homo ꝓficit quidē in deo: ⁊ deꝰ
in illo videtur creſcere. ipe autē mi-
nuit̄ vt a gloria ſua decidat: ⁊ in glo
ria dei ſurgat. Theoph. Uel aliter.
Sicut aliorū luminariū adueniēte
ſole lumē extingui videt̄: lꝫ nō ſit ſm̄
veritatē extinctū: ſed a maiori occul
tatum: ſic ⁊ precurſor tanꝗ̄ ſtella a
ſole celatus minui dicit̄. creſcit autē
xp̄s ꝓut paulatim manifeſtat ſe per
miracula. non ꝙ in virtutibꝰ creſce-
ret: aut proficeret: hec nempe neſto
rij eſt opinio: ſed ſm̄ oſtēſionem di-
uinitatis eius.

¶ Qui de ſurſum venit ſuper
omnes eſt. Qui eſt de terra: de
terra eſt: ⁊ de terra loquit̄. Qui
de celo venit ſuper omnes eſt: ⁊
qꝺ vidit et audiuit hoc teſtat̄.

¶ Chryſo. Sicut vermis ligna cor-
rodit: ⁊ erugo ferrū: ita vana gloria

Uane glie deteſtatio

nutrientē ſe pdit animā. Ideo multo ſtudio opus eſt vt hāc deſtruam9 paſſionē. vnde ioannes multis rōnibus diſcipl'os ſuos habētes paſſionem hanc vix mitigat. Poſt illa em̄ que antea dixerat rurſus eos alijs diſponit ſermonib9 dicens. Qui de ſurſum venit ſup oēs eſt. q. d. qꝛ vos meū extollitis teſtimoniuʒ: ꝛ ex hoc dicitis me eſſe digniorē fide: eo ſcilʒ cui teſtimoniū perhibui: hoc neceſſe eſt vos ſcire: q̄ non eſt euʒ qui de celis venit fieri fide dignū ab eo qui terraʒ habitat. ꝛ hoc eſt quod dicit. Super oēs eſt: qꝛ ipſe ſibi ſufficiēs: ꝛ qd omnib9 incōparabiliter maioꝛ eſt. Theophi. Ipe em̄ xp̄s de ſurſuʒ venit a patre deſcēdēs: ꝛ ſup oēs ē diſtinctus ab oibus. Alcui. Uel ſurſum venit. i. de altitudine humane nature: quā habuit ante peccatum primi hoīs. de illa em̄ altitudine aſſumpſit verbū dei humanā naturā: nō aſſumpſit culpaʒ cui9 aſſumpſit penaʒ. Sequit. Qui eſt de terra: de terra eſt. i. terren9 eſt. Et de ter. loquitur. i. terrena loquitur. Chryſoſto. Et nimirū nō ex terra erant ei omnia: eteniʒ alam habebat et ſpiritu participabat: non ex terra. qualiter igitur ipe de terra ſe eſſe dicit. nihil em̄ aliud per hoc oſtēdit occulte q̄ʒ q̄ paruus eſt velut e terra veniens: in terra natus: et nulla cōparatione dignus ad xp̄m qui nobis deſup venit. Nō autē dicit. De terra loquit. quoniā ex ppria mente loquebat: ſed de terra ſe loqui dicit in cōparatione ad xp̄i doctrinā. q. d. parua et humilia ſunt que mea ſunt cōparata his que xp̄i ſunt: qualia decēs ē ſuſcipere terreſtrē naturā in cōparatione ad illū in quo ſunt oēs theſauri ſapiētie et ſcientie dei abſconditi. Augu. Uel q̄ dicit. De terra loquitur: de hoīe dicebat quātum ad ipm hoiem pertinet. Si em̄ aliqua loquitur diuina illuminat9 eſt a deo ſicut apoſtolus dicit. Nō aūt ego: ſʒ gratia dei mecū. ergo ioannes ꝛ qd ad ioannē pertinet de terra eſt: ꝛ de terra loquit. ſiquid diuinū audiuiſtis a ioanne: illuminātis eſt non recipientis. Chryſo. Extincta igit diſcipulorū paſſione de reliquo cū ampliori ppalatione loq̄tur de xp̄o. nā ante hoc ſupfluū erat iſta p̄mittere in mente audientiū locum habere nōdum valentia. vñ ſequit. Qui de celo. Auguſti. Id eſt de patre venit duobus modis. Sup oēs eſt. primo ſup omneʒ humanitatē qui de ipſa priuſq̄ʒ peccaret venit. ſecūdo iuxta altitudinem patris cui eſt equalis. Chryſoſto. Magnū autē quid et excelſum dicēs de xp̄o: rurſus ad humilius ducit ſermonē dicens. Et qd vi. ꝛ au. hoc te. qꝛ ſcʒ per ſenſus hos oia certiſſime diſcimus. ꝛ digni fide eſtimamur eē magiſtri de his que viſu ſuſcepimus vel auditu app̄hendimus hoc de xp̄o aſtruere volens ioannes dixit. Qd vi. ꝛ audi. hoc teſtatur: oſtēdens q̄ nihil eoꝝ que ab ipſo dicebant falſum eſt: ſed omnia vera ſunt. q. d. Ego indigeo audire ea que ab illo dicūtur qui deſup venit: annūcians ea que vidit et audiuit. i. que ſolus ipſe manifeſte nouit. Theophil. Cum ergo audis q̄ xp̄s ea que audiuit et vidit a patre loquitur: non putes q̄ a patre indigeat addiſcere: ſʒ qꝛ omnia quecūq̄ naturaliter nouit a patre habet: ppter hoc a patre audire dicitur quecūq̄ nouit: ſed quid eſt qd filius audiuit a patre forte fili9 patris verbū audiuit? imo fili9 patris verbū eſt. Auguſti. Quādo concipis verbū qd pferas: rem vis dicere: ꝛ ipſa rei cōceptio in corde tuo iam verbum eſt. Quomodo ergo tu verbū qd loqueris in corde habes: ꝛ apud te eſt: ſic deus edidit verbū: hoc eſt genuit filium. Cum ergo verbū dei filius ſit. filius autē locut9 eſt nobis: non verbum ſuum: ſed verbuʒ patris ſe nobis loqui voluit: qui verbū patris loquebatur. hoc ergo quomodo decuit: et oportuit dixit ioannes. i

Duplex itellect9 ſ̃boꝛuʒ.

¶ Et teſtimonium eius nemo accipit. Qui autem acceperit eius teſtimonium ſignauit: qꝛ

deus verax eſt. Quem enim mi
ſit deus verba dei loquitur. Nō
enim ad menſuram dat deus
ſpiritum. Pater diligit filium:
et omnia dedit in manu eius.
Qui credit in filiū habet vitā
eternam: qui autem icredulus
eſt filio: non videbit vitam: ſed
ira dei manet ſuper eum.

¶ Chryſoſto. Dixerat ꝙ vidit ⁊ au
diuit. hoc teſtatur quaſi excuſans:
ne qꝛ pauci interim credituri erāt:
falſa eſtimarentur eſſe que dicunꝶ.
⁊ propter hoc ſubdit. Et teſtimoniū
eiꝰ nemo accipit. i. pauci. habebat
enī diſcipulos qui accipiebant teſti
moniuꝫ eius l his que dicebanꝶ. In
hoc auteꝫ ſuos diſcipulos tāgit nō=
dum credentes in eum: ſimul etiam
iudaicam oſtendit inſenſibilitateꝫ:
ſicut et in principio euangeliꝗ dictū
eſt. In propria venit: ⁊ ſui eū non re
ceperunt. Augu. Uel aliter. Eſt qui
dam populus preparatꝰ ad irā dei
damnandus cum diabolo: horuꝫ ne
mo accipit teſtimoniū chriſti. Atten
dit ergo in ſpiritu diuiſionem: in ge
nere autem humano cōmixtionem.
et quod nondū locis ſeparatum eſt:
ſepauit cordis aſpectu: ⁊ vidit duos
populos infideliū ⁊ fidelium. Atten
dit infideles et ait. Et teſtimo. eius
ne. accipit. deinde tulit ſe a ſiniſtra ⁊
aſpexit ad dextraꝫ: ⁊ ſecutꝰ ait. Qui
autē accepe. eiꝰ teſti. ſigna. Chryſo.
id eſt monſtrauit. et adhuc augens
timorem addit. Quoniā deus verax
eſt: oſtendēs quoniā nō aliter quis
diſcredet huic niſi falſi arguerit deū
qui miſit illū: qꝛ nihil extra ea que
ſunt patris loquiꝶ. Et hoc eſt quod
ſubdit. Quem enī miſit deus: verba
dei loquiꝶ. Alcui. Uel aliter. Signa
uit. i. ſignū poſuit i corde ſuo: quaſi
ſingulare et ſpeciale aliquid: hunc
eſſe verum deum: qui paſſus eſt ad
ſalutem humani generis. Auguſti.
Quid eſt? qꝛ deꝰ verax eſt niſi qꝛ hō
mendax eſt: ⁊ deus verax eſt: qꝛ ne=
mo hominū poteſt dicere quid veri
tas eſt: niſi illumineꝶ ab eo qui men
tiri non pōt. Deus ergo verax: xp̄s
autē deus. Uis ꝓbare? accipe teſti=
moniū eius ⁊ inuenies. ſed ſi nōdū
intelligis deū: nondū accepiſti teſti
moniū eius. Ip̄e ergo xp̄s eſt deus
verax: ⁊ miſit illuꝫ deus: deus miſit
deū. iunge ambos vnus deꝰ. hoc enī
quem miſit deus de xp̄o dicebat vt
ſe ab ipſo diſtingueret. quid autem
ipſum ioannē nōne deus miſit? ſꝫ vi
de quid adiūgat. nō enī ad menſu=
ram dat deus ſpiritū. hominibꝰ ad
menſurā dat: vnico filio non dat ad
menſurā. Aliꝗ quidē datur per ſpm̄
ſermo ſapientie. aliꝗ ſermo ſcientie.
aliud habet ille: ⁊ aliud iſte habet.
Mēſura diuiſio quedā donorū eſt:
ſed xp̄s que dat nō ad menſurā lac=
cepit. Chryſo. Spiritū aūt hic actio
neꝫ ſpiritusſancti dicit. vult enī oſtē=
dere qm̄ oēs qdem nos in menſura
ſpūs actiones ſuſcipimꝰ. xp̄s autem
omnē ſpūs ſuſcipit actionē. qualiter
igiꝶ erit dignꝰ ſuſpectꝰ hr̄i? nihil enī
dicis qđ nō dei ē: neqꝫ qđ nō ſpūs ē.
⁊ interim de deo x̄o nihil loquiꝶ: ſꝫ a
pr̄e et ſpiritu dignā fide facit doctri
nam. Nā qm̄ deus eſt ſciuerāt: ⁊ qm̄
ſpūs eſt nouerāt: ⁊ ſi nō decenteꝫ de
eo opinionē habebāt: qm̄ aūt filiꝰ eſt
neſciuerāt. Augu. Quia ergo de fi=
lio dixerat. Nō ad menſurā dat deꝰ
ſpm̄: ſubiungit. Pater dili. fi. ⁊ adie
cit. Et oīa dedit in manu eiꝰ. vt noſ=
ſes et hic diſtincte qm̄ dictū eſt. Pa=
ter dili. fi. Pater enī diligit ioanneꝫ
aut paulū: et tamē non oīa dedit in
manu eorū. Pater dili. fi. ſed qūo fi=
liū. nō qūo dn̄s ſeruū: qūo vnicū: nō
qūo adoptatū. Itaqꝫ oīa dedit i ma
nu eius: vt tātus ſit filius ꝗ̄tus eſt
pater. ergo cum ad nos dignatꝰ eſt
mittere filiū: non putemꝰ nobis ali
quid minꝰ miſſuꝫ ꝗ̄ ē pater. Theo.
Sic ergo ſm̄ diuinitatē oīa dedit pa
ter filio: natura nō gratia. vel dedit
omnia in manu eius ſm̄ humanita
tem: dominaꝶ enī omniū eoꝝ et q̄ in
celo ⁊ que in terra ſunt. Alcui. Et qꝛ
omnia ſunt in manu eius. ergo ⁊ vi
ta eterna. vnde ſubdit. Qui credit

Prouidentia xp̄i.

Xp̄s deus verax.

Dilectio pr̄is ad filium.

in filium habet vitam eternã. Bed. Non debet hic intelligi fides q̃ verbotenus tenetur: ſed que operibus ad:mpletur. Chryſoſt. Non eñ hic dicit ꝙ credere in filium ſufficiat ad vitam habendam perpetuam: cum ipſe alibi dicat. Non omnis qui dicit mihi domine dñe intrabit in regnum celorum. ſed et que in ſpiritũ eſt blaſphemia ſufficit ſola mittere in gehennã. ſed et ſi in patrẽ et filiũ ꝛ ſpm̃ſanctũ quis crediderit: ne eſtimemus ſufficere ad ſalutem. opus eſt eñ nobis vita et conuerſatione recta. deinde ſciens nõ ita ꝓmiſſiõe bonorũ multos adduci vt terribiliũ minis: in hoc ſermonẽ concludit di. Qui autẽ incre. eſt fi. nõ vi. vi. ſ; ira dei ma. ſuper eũ. Uide qualiter hic ad patrẽ reducit eũ qui eſt ſupplicij ſermonẽ. nõ enĩ dixit ira filij: cũ ipſe ſit iudex: ſed patrẽ eius inſtituit magis terrere volens. Et non dicit manebit in eo. Sed ſuper eũ: oſtendẽs qm̃ nunq̃ ab eo deſiſtet. vt eñ nõ eſtimet quis mortẽ eſſe tẽporaneam dixit. Non videbit vitam. Auguſti. Et non dixit. Ira dei venit ad eum: ſed manet ſuper eũ: quia omnes qui naſcũtur mortales habent ſecum irã dei: quã accepit primus adam: venit filius dei non habens pctm̃: et indutus eſt mortalitate: mortu⁹ eſt vt viuas. Qui ergo nõ vult credere in filiũ ira dei manet ſup eũ: de qua dicit apoſtolus. Eramus natura filij ire. Cap. iiij.

Oēs filij ire.

VT ergo cognouit ieſus: quia audierunt phariſei ꝙ ieſus plures diſcipulos facit et baptizat q̃ ioannes: q̃q̃ ieſus non baptizaret: ſed diſcipuli eius: reliquit iudeam: et abiit iterũ in galileam. Oportebat autem eum trãſire per mediam ſamariam. Uenit ergo in ciuitatẽ ſamarie que dicitur ſichar iuxta predium quod dedit iacob ioſeph filio ſuo. Erat autem ibi fons iacob. Jeſus autẽ fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem: hora autem erat quaſi ſexta.

¶ Glo. Poſtq̃ oſtendit euangeliſta qualiter ioãnes repreſſit diſcipulorũ ſuorũ inuidiã quã de ꝓfectu doctrine chriſti cõceperãt: hic oſtẽdit quomodo xp̃s declinauit phariſeorũ malitiã: qui cõtra ipſum ex eadẽ cauſa zelo inuidie mouebãtur. vñ dicitur. Ut ergo cog. ie. q2 au. phari. Augu. Utiq̃ dñs ſi ſciret phariſeos ita de ſe cognouiſſe ꝙ plures diſciplos faceret: ꝛ ꝙ plures baptizaret: vt eis hoc ad ſalutẽ valeret ſequẽdi eum: non relinqueret iudeã terrã: ſ; propter illos; maneret ibi. q2 xo cognouit eorũ ſciẽtiã ſimul ꝛ inuidentiã: q2 nõ hoc ꝓpterea didicerũt vt ſequerentur: ſed vt perſequerentẽ: abijt inde. Poterat quidẽ et p̃ſens ab his nõ teneri ſi nollet: ſed in omi re quã geſſit vt homo hoſtibus in ſe crediturıs prebebat exẽplũ: q2 vnuſquiſq̃ ſeruus dei nõ peccat ſi receſſerit in alium locũ: videns furorẽ ſe pſequẽtiũ. Fecit ergo hoc ille magiſter bonus vt doceret: nõ q2 timeret. Chry. Hoc etiã fecit mitigãs eorũ inuidiã. cõueniẽs eſt etiã eum hoc feciſſe: vt non diſcrederet carnis diſpẽſatio. ſi eñ retẽtus effugiſſet in ſuſpitionẽ deueniſſet veritas carnis. Auguſt. Fortaſſis autem hoc moueat quod dictũ eſt. Baptizabat plures q̃ ioãnes: ꝛ poſtea ſubiectũ eſt: q̃q̃ ieſus nõ baptizaret: quid ergo falſum dictum erat et correctum eſt? Chryſo. Non autem ipſe chriſtus baptizabat: ſed relatores volentes erigere eos qui audiebãt inuidiam ita annũciabat ſcilicet ꝙ chriſtus plures baptizaret q̃ ioannes: ſed cui⁹ gra [illegible] nõ baptizaret: ioannes p̃dixit dicens. Ipſe vos baptizabit in ſpũ [illegible]ncto ꝛ igne. nõdũ aũt ſpm̃ſcm̃ dabat. decenter igitẽ nõ baptizabat.

Diſpenſatio ꝛc. ſu.

diſcipuli vero id agebant volentes
multos adducere ad ſalutarem do
ctrinã: vt eñ nõ ſemper circũeũtes
cõgregarẽt eos qui credituri erãt.
vt in ſimone ⁊ fratre fecit: ideo ba=
ptizare inſtituerunt. Nihil eñ am=
pli⁹ habebat diſcipulorũ baptiſma
ioãnis baptiſmate: vtrũqꝫ eñ expers
erat ea que ex ſpiritu eſt gratia: et
vtriqꝫ vna cauſa erat. ſ. adducere
Conſenſus euãgelicus
ad chriſtũ eos qui baptizabantur.
Aug. Uel aliter. Utrũqꝫ verũ eſt: qꝛ
ieſus et baptizabat: et nõ baptiza=
bat. Baptizabat eñ qꝛ ipſe munda=
bat: nõ baptizabat: qꝛ ipſe nõ tinge
bat. Prebebãt diſcipuli miniſteriũ
corporis. pͥbebat ille adiutoriũ ma=
ieſtatis: de quo dictũ eſt. Hic eſt qui
baptizat. Alcui. Solet aũt queri ſi
in baptiſmo diſcipulorum xp̄i ſpiri
tusſanctus dareẗ: cum dicaẗ ſpiritus
ſanct⁹ nõdũ erat dat⁹: qꝛ ieſus nõdũ
erat glorificatus. Sed ſciẽdũ quia
dabaẗ ſpiritus: licet non ea manife
ſtatione: qua poſt aſcenſionẽ in lin=
guis igneis datus eſt: qꝛ ſicut ipſe
xp̄s in hoie quẽ gerebat: ſemp ha=
bebat ſpiritũ: ſed tñ poſtea ſup ip̄m
baptizatũ viſibiliter deſcendit ſpiri
tus in ſpecie colũbe: ſic ante manife
ſtũ ⁊ viſibilẽ aduentũ ſpiritusſancti
quicũqꝫ ſancti eũ latẽter habere po
tuerunt. Augu. ad Seleucianũ In=
telligim⁹ aũt diſcipulos xp̄i iã fuiſſe
baptizatos ſiue baptiſmo ioannis:
ſicut nõnulli arbitranẗ: ſiue qd̄ ma=
Apoſtoli baptizati.
gis credibile eſt baptiſmo xp̄i. neqꝫ
enim miniſterio baptizandi defuit:
vt haberet baptizatos ſeruos: per
quos ceteros baptizaret: q̄ nõ defuit
illius hũilitatis miniſterio qñ eis
lauit pedes. Chry. Secedens autẽ
chriſtus de iudea rurſus eiſdẽ ad=
heret quibus ⁊ prius. vñ ſubdiẗ. Et
abijt iterũ in galileã. Sicᷣ ãt apoſto
li expulſi a iudeis ad gentes vene=
runt: ita et xp̄s ad ſamaritanos ac=
cedit: ſed tñ oẽm auferens a iudeis
excuſationẽ: nõ pͥcipaliter ad eos
vadit: ſed quaſi tranſiens: qđ euan
geliſta occulte oñdit dicens. Opor=
tebat aũt eũ trãſire per ſamariam.

Accepit aũt hanc nominationẽ: qꝛ
mons ſamarie ſomer dicebatur: ab
eo qui poſſedit: ſed q̄ ibi habitabãt
olim nõ ſamaritani: ſed iſraelite vo
cabantur. Tempore autẽ pͥcedente
offenderũt deũ: ⁊ rex aſſyriorũ vltra
eos ibi manere nõ permiſit: ſed in
babylonẽ ⁊ medos duxit: i ſamaria
vero gẽtes ex diuerſis locis ductas
habitare fecit. Uolens aũt deus oñ
dere qꝫ nõ pͥpter ĩbecillitatẽ iudeos
tradidit: ſed pͥpter peccata eorũ q̄
traditi ſũt: immiſit barbaris leones:
qui eos ledebant. Annunciata ſunt
hec regi. et mittit ſacerdotẽ quẽdã
traditurũ eis dei leges: ſed tñ neqꝫ
ita ex toto ab impietate deſtiterũt:
ſed ex media parte. Etenim tẽpore
procedente rurſus ad idola quidã
reſilierunt: venerabantur tamẽ deũ
qui a mõte ſamaritanos ſeipſos vo
cabant. Beda. Ideo aũt oportebat
ipſum tranſire per ſamariã: qꝛ ſita
eſt inter iudeã ⁊ galileã. Eſt aũt ſa
maria inſignis pͥuincie paleſtine ci=
uitas: adeo vt tota regio ei ſociata
ſamaria dicaẗ. Ad quẽ igiẗ ipſius
regionis locũ dominus verterit euã
geliſta oſtendit. vnde dicitur. Uenit
ergo in ciuitatem ſamarie que dici=
tur ſichar. Chryſo. Locus ille erat
vbi pͥ dyna leui ⁊ ſimeon grauẽ occi=
ſionẽ fecerũt. Theophi. Poſtqꝫ aũt
filij iacob illã ciuitatẽ deſertã fece=
runt occidentes ſichimitas: hãc ciui
tatẽ deſertã tempore procedente de
dit iacob in ſortẽ ioſeph. vnde diciẗ
in geneſi. Do tibi partẽ vnam extra
fratres tuos: quam tuli de manu
amorrei in gladio ⁊ arcu meo: ⁊ hoc
eſt quod ſubditur. Iuxta predium
qđ dedit iacob ioſeph filio ſuo. Se=
quitur. Erat autem ibi fons iacob.
Augu. Puteus erat: ſed omnis pu=
teus fons: nõ omnis fons puteus:
vbi enim aqua de terra manat: et
vſum prebet haurientibus fons di
citur: ſed ſi in promptũ ⁊ ſuperficie
ſit: fons tantũ dicitur. Si autem in
alto et in profundo ſit: ita pute⁹ vo=
catur vt nomen fontis non amittat.
Theophilus. Quare autem euãge

Myſto- rica ex- poſitio.

liſta de predio ⁊ fonte facit mentio- nem? primo quidē vt cum audieris mulierem dicentē ꝙ pater noſter iacob dedit nobis hunc fontem: non admireris. ſecūdo ex cōmemoratione fontis ⁊ predij edocemur: ꝙ ea q̄ patriarche propter fidem quam in deo habebant adepti ſunt: iudei ꝓpter eorum impietatem perdiderūt ⁊ eorum loca gētibus tradita ſunt: quare nihil noui nūc accidit ꝙ gentiles pro iudeis regnum celorum cōſecuti ſunt. Chryſo. Chriſtus igitur in ſamariā accedens facilem ⁊ delitioſam vitam abijciens. laborioſaȝ vero ſequēs: nō ſubiugalib⁹ vtitur: ſed ita difficulter incedit vt ex itinere fatigetur: erudiens nos ita a ſuperfluis alienos eē: vt multa neceſſaria abſcindamus a nobis: et hoc euangeliſta oſtendit dicens. Jeſus ergo fatigatus ex itinere. Auguſti. Inuenimus ieſum fortē ⁊ infirmū. forteȝ quia in principio erat verbū. infirmū qꝛ verbum caro factum eſt. Sic ergo infirmus ieſus ab itinere fatigatus ſedebat ſic ſuper fonteȝ. Chry quaſi dicat. Nō in throno aut puluinari: ſed ſimpliciter vt contingebat ſuper terram. Seſſio autem propter laborem facta eſt: ⁊ vt expectaret diſcipulos: et propter eſtum refrigerans corpus apud fontem. vnde ſequitur. Hora autem erat q̄ſi ſexta. Theophi. Et ne quis incuſaret dominū: quare ipſe in ſamariā venerit: cum hoc diſcipulis ſuis ꝓhibuerit: propter hoc dicit ꝙ circa illum locum ſedebat ſcilicet ab itinere feſſus. Alcuinus. Myſtice autem dominus reliquit iudeaȝ id eſt infidelitatem eorum qui eum reprobauerunt: et per apoſtolos abijt in galileam id eſt in volubilitatem huius mundi: docens ſuos trāſmigrare de vitijs ad virtutes. Prediū aūt non tam ioſeph q̄ chriſto arbitror derelictum: cuius figuram ioſeph portauerit: quem vere ſol adorat et luna et omnes ſtelle. Ad hoc prediū venit dominus: vt ſamaritani qui hereditatem ſibi patriarche iſrael

Chriſt⁹ eſt ver⁹ heres iſrael.

vendicare cupiebant agnoſcerent et conuerterentur ad chriſtum: qui eſt patriarche legitimus heres factus. Auguſtinus. Iter autem ipſius eſt caro: pro nobis aſſumpta. qui enim vbiq̄ eſt: quo it: niſi quia non ad nos veniret: niſi formam viſibilis carnis aſſumeret: ideo fatigatus ab itinere quid eſt aliud q̄ fatigatus in carne? Quare ergo hora ſexta? quia etate ſeculi ſexta. Cōputa tanq̄ vnam horam vnam etatem ab adam vſq̄ ad noe: ſecūdam a noe vſq̄ ad abraam. tertiam ab abraam vſq̄ ad dauid: quartam ad dauid vſq̄ ad trāſmigrationem babylonis. quintam vſq̄ ad baptiſmū ioannis. inde ſexta agitur. Augu. libro octuageſimo tertio q̄ſi Hora igitur ſexta venit ad puteum dominus noſter. Uideo in puteo tenebroſam profunditatem. Admoneor ergo intelligere mūdi huius infimas partes id eſt terrenas: quo venit dominus ieſus hora ſexta. i. ſexta etate generis hūani: tanq̄ ſenectute veteris hominis: q̄ iubemur exui vt induamur nouo. nam ſexta etas ſenectus eſt: quoniam prima eſt infantia. ſecunda pueritia. tertia adoleſcētia. quarta iuuētus. quinta grauitas. Hora etiam ſexta venit dominus ad puteum id eſt media die: vnde iam incipit ſol iſte viſibilis declinare in occaſum: quoniam nobis vocatis a chriſto viſibilium delectatio minuitur: vt inuiſibilium amore homo interior recreatus ad interiorem lucem: que nunq̄ excidit: reuertatur. Quod auteȝ ſedit humilitateȝ ſignificat: vel qm̄ ſolēt ſedere doctores. mgr̄i denūciat perſonam.

Allegoria pulchra.

¶ Uenit mulier ꝺ ſamaria haurire aquam. Dicit ei ieſus. Da mihi bibere. Diſcipuli enim ei⁹ abierant in ciuitatem vt cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa ſamaritana. Quomodo tu iude⁹ cū ſis bibere a me poſcis q̄ ſum mulier ſamaritana? Nō

enim coutunt iudei ſamarita-
nis. Rñdit ieſus et dixit ei. Si
ſcires donũ dei: et quis eſt qui
dicit tibi da mihi bibere: tu for-
ſitam petiſſes ab eo: et dediſſet
tibi aquã viuã. Dicit ei mulier:
dñe neq̨ ĩ quo haurias habes
et puteus altus eſt: vnde ergo
habes aquã viuã? Nunquid tu
maior es patre noſtro iacob q̃
dedit nobis puteũ? et ipſe ex eo
bibit et filij ei⁹ et pecora eius.

¶ Chryſo. Ne quis dicat: quoniam
aduerſatur ſuo precepto ſamarita-
nis loquens: poſuit euãgeliſta mul
tas cauſas eius que ad mulierem
locutionis. non eñ ad hoc venit an-
tecedenter vt ſamaritanis loquere
tur: nõ tamẽ quia propter hoc nõ ve
nit: aduenientẽ ad ſe expellere opor-
tebat. dicitur enim. Uenit mulier
de ſamaria haurire aquam: vide q̃
et mulierem oſtẽdit propter eſtum
Figura ecclesie. exeuntem ad aquam. Augu. Hec
autem mulier forma eſt eccleſie nõ
iuſtificate: ſed iam iuſtificãde. Per
tinet autẽ ad imaginẽ rei q̃ ab alie
nis venit. Samaritani eñ alienige
ne fuerunt quãq̄ vicinas terras in-
colerẽt. ventura enim erat eccleſia
de gentibus ꝛ aliena a genere iu-
deorum. Theophi. Congrue autẽ
diſputatio ad mulierem a ſiti ſum-
pſit occaſionem. Sequitur eñ. Di-
cit ei ieſus. Da mihi bibere. q: ſecũ
dum humanitatem ſitiebat: et pro-
pter laborem ꝛ eſtum. Augu. libro
octuageſimo tertio. q. Sitiebat etiã
ieſus mulieris illius fidem: eorum
eñ fidẽ ſitit pro q̃bus ſanguinẽ fu-
dit. Chryſo. Diſcimus autem dñi nõ
ſolum circa itinera validũ robur:
Frugalitas dñi ieſu. ſed etiam circa cibaria negligentiã
non enim diſcipuli eius deferebãt
vaſcula. propter hoc enim ſubdit.
Diſcipuli autem eius abie. in ciui.
vt ciui. emerent. Hinc etiam euan-
geliſta oſtendit chriſtum humilem
in eo q̃ ſolus relinquebatur; et ni-

mirum poterat ſi vellet aut nõ om-
nes emittere: aut abeuntibus illis
alios miniſtros habere: ſed noluit.
Etenim ita diſcipulos aſſuefecit om-
nem ſuperbiam cõculcare. Sed for
taſſe dicet aliquis. Quid magnum
eſt ſi humiles erant diſcipuli: piſca
tores exiſtentes et tabernaculorum
factores: ſed repente facti ſunt om-
nibus regibus reuerentiores: collo
catores ꝛ ſecutores dñi orbis terra-
rum. Maxime aũt q̃ ex humilibus
ſunt: quando dignitates quandoq̨
aſſumpſerint facilius ad ſuperbiã
eleuantur. velut inexperte ſe habẽ
tes ad tantum honorẽ. Detinẽs igi
tur diſcipulos dñs in eadẽ humili-
tate erudiebat eos: vt per oĩa ſe re
ſtringerent. Mulier ergo audiens.
Da mihi bibere: valde ſapiẽter ad
formandã interrogationẽ: eũ quem
a chriſto accepit ſmonẽ. vnde proſe
quitur. Dicit ergo illi mulier. Quo
tu cũ iu. ſis a me bi. poſ. q̃ ſum mu.
ſamaritana? Judeũ q̃dem eum eſſe
eſtimauit a figura ꝛ a locutiõe. In-
tuere vero qualiter mulier inquiſi
tiua erat. Et ſi eñ oportebat cuſto-
dire ieſum vt non conteretur illi:
nõ tñ oportebat illã cuſtodire. Non
dixit euangeliſta q̃ ſamaritani iu-
deis non couterentur: ſed ſubdit.
Non enim contũtur iudei ſamarita
nis. Judei igit a captiuitate reuer
tentes zelotipe ſe ad ſamaritanos
habebãt ſicut ad alienigenas ꝛ im
pugnatores. Neq̨ etiam ſcripturis
omnibus vtebantur. ſolum eñ ea q̃
moyſi ſunt ſuſcipientes: ꝓphetarũ
nõ multã curã habebant. Contẽde
bant etiã ſe in nobilitatẽ iudaicam
immittere: vñ ꝛ iudei eos cũ omnib⁹
gentibus abominabant. Augu. Et
oĩno eorũ vaſculis nõ vtebãt iudei
Et q: ferebat ſecũ mulier vaſculũ.
vnde aquã hauriret: eo mirata eſt:
quia iudeus petebat ab ea bibere:
qđ nõ ſolebãt facere iudei. Chryſo.
Sed qualiter chriſtus q̃ſiuit ab ea
bibere lege nõ cõcedente. Si autem Queſtio pulchra
quis dixerit: q: preſciebat eã nõ da
turã: immo propter hoc neq̨ petere

oportebat. Eſt igit̃ dicendũ q̄ ideo
petijt: q: indifferẽs erat de reliquo
tales obſeruãtias preterire. Augu.
Ille aũt qui bibere q̃rebat ſitiebat
fidẽ ipſius mulieris. vnde ſeq̃tur.
Reſpõdit ieſus et di. ei: ſi ſcires do.
dei: ⁊ quis eſt q̃ dicit ti. da mihi bi.
tu for. petiſ. ab eo ⁊ de. ti. aquã viuã
Orige. Naʒ quaſi dogma q̃dã eſt
nemineẽ accipere diuinũ donũ ex nõ
querẽtibus illud. ipſum autẽ ſalua
torẽ iubet pater poſcere vt det illi
ſm illud. Poſtula a me et dabo tibi
gentes hereditatẽ tuã. Et ipẽ ſalua
tor dicit. Petite et dabitur vobis. et
ideo ſignãter dicit. Petiſſes ⁊ dediſ
ſet tibi. Augu. octuageſima tertia.
q̃õ. Hinc aũt oſtẽdit nõ ſe talẽ aquã
petiſſe qualeʒ ipſa intellexerat: ſed
q: ipſe ſciebat fidẽ eius: eidẽ ſitiẽti
ſpiritũſanctũ dare cupiebat. Hanc
eñ: recte intelligimus aquã viuam
quod eſt donum dei: ſicut ipſe ait.
Si ſcires donũ. Augu. ſup Jo. Dici
tur eñ vulgo aqua viua illa que de
fonte exit. illa eniʒ q̃ colligit̃ de plu
uia in lacunas: aut ciſternas aqua
viua non dicitur. Et ſi de fonte ma
nauerit ⁊ in loco aliquo collecta ſte-
terit: nec ad ſe illud vnde manabat
admiſerit: ſed in rupto meatu tãq̃
a fontis tramite ſeparata fuerit: non
dicitur aqua viua. Chryſoſtomus.
Spiritus enim ſancti gratiam q̃ñq̃
ſcriptura ignem quandoq̃ aquam
vocat oſtendens: quoniam non ſub
ſtantie ſunt hec nomina repreſenta
tiua. ſed actionis: Per ignis quideʒ
appellationem erectiuum et caľm
gratie ⁊ conſumptiuum peccatoruʒ
enigmatice inſinuat. per aque vero
nuncupationem purgamentum q̃d
eſt ex ſpiritu ⁊ multum refrigeriuʒ
recipientibus eum mentibus oſten
dit. Theophilus. Gratiam ergo ſpi
ritusſancti dixit aquam viuaʒ id eſt
viuificatiuam: refrigeratiuaʒ. ⁊ mo
tiuam. Nam gratia ſpiritusſancti
ſemper mouet illum qui bona ope-
ratur: aſcenſiões in corde ſuo diſpo
nens. Chry. Iterum autem domi-
nus eam ab humili ſuſpitione ere-

Gratie ſpũſſan cti nola plura.

xit: qua eſtimabat eũ vnum multo-
rũ eſſe. multum eñ honorẽ tribuẽs
dñm vocat. Sequitur enim. Dicit ei
mulier. dñe neq̃ in quo hau. ha: et
pu. altus eſt. vñ ergo habes aquam
viuã? Augu. Uidete q̃ũo intellexit
aquã viuam ſcil; aquã que erat in
illo fonte q̃ſi dicat. Tu mihi vis da
re aquã viuã: ⁊ ego fero vñ hauriã
et tu nõ fers. de hac ergo aqua viua
mihi dare nõ potes: q̃m hauritoriũ
non habes: forte alium fontem pro-
mittis? Sed nunquid tu ma. es pa.
no. ia. q̃ de. no. pu. iſtũ et ipſe ex eo
bi. et fi. eius ⁊ pec. eius. Chryſoſto.
quaſi dicat nõ potes dicere q̄ iacob
dedit nobis hunc fontem ⁊ alio ipẽ
vſus eſt: etenim ipſe ⁊ ſui ex eo bibe
bant: quod nõ eẽt: ſi meliorem aliũ
habuiſſent: de hoc igitur fonte dare
non potes: alium autem meliorem
non eſt te habere niſi cõfitearis te-
ipſum maiorem eſſe iacob. vnde igi
tur habes aquã quã pmittis te da
turũ ſe nobis? Theophilus. Quod
autem dicit. Et pecora eius: oſten-
ſiuum eſt abundãtie aquarũ quaſi
diceret. Non ſoluʒ ſuauis eſt aqua
vt iacob ex ea biberet et filij eius: ſʒ
etiam in tantum eſt abũdans: vt ſã
te multitudini pecorum patriar-
che ſufficiat. Chryſoſtomus. Uide
autem qualiter ſeipſam impulit in
nobilitatem iudaicam. Samarita-
ni enim abraam progenitorem ſuũ
dicebant: quaſi a chaldea exiſtẽte:
ſed et iacob patrem vocabant quaſi
ipſius exiſtentem nepotem. Beda.
Uel patrem ſuum iacob vocat: quia
ipſa ſub lege moyſi vixerat et pre-
diũ quod iacob filio ſuo ioſeph de-
derat poſſidebat. Origenes. My-
ſtice autẽ fons iacob ſcripture ſunt. Myſticus itellectus.
ſiquidem inſtructi in ſcripturis bi-
bũt: vt iacob ⁊ filij ei⁹. Simplices ãt
et rudes bibũt more pecorũ iacob.
¶ Rñdit ieſus et dixit ei. Omis
qui biberit ex aqua hac ſitiet
iterũ. Qui aũt biberit ex aqua
quam ego dabo ei: non ſitiet in
eternuʒ: ſed aqua quã ego da-

bo ei:fiet in eo fons aque ſallē
tis in vitaȝ eternam. Dicit ad
eum mulier. Domine da mihi
hanc aquam:vt non ſitiam ne
qꝫ veniam huc haurire. Dicit
ei ieſus. Uade voca virum tuū
et veni huc. Reſpondit mulier
ꝛ dixit:nō hēo virū. dicit ei ieſ⁹
bn̄ dixiſti qꝛ nō hēo virū. Quin
qꝫ ei viros hūiſti:et hūc quē ha
bes nō ē tuus vir:h vere dixiſti.

Chry. Cū mulier queſiuiſſet:nū=
quid tu maior es patre noſtro ia=
cob:non dixit maior ſum:ne videre
tur gloriari:ſed per ea: que ſubdit
hoc oſtendit. Sequitur .n. Reſpon
dit ie. et di. ei. Oīs qui bi. ex aqua
hac ſitiet iterum. q̄ aūt bi. ex aqua
quā ego dabo ei non ſitiet in eter.
q. d. Si mirabilis fuit iacob : quia
hanc aquaȝ dedit:ſi dabo tibi :mul
to hac potiorem:quid dices? nō aūt
ab hac excuſatione:ſȝ ex ſupeminē
tia cōparationē facit:non enim di=
cit: quoniam hec aqua vilis eſt et
Tropo= cōtemptibilis:ſed id quod natura
logia teſtatur hoc ponit. ſ. oīs qui bibit
pulchra ex aqua hac ſitiet iterum. Augu.
Qd quidem verum eſt et de aqua
ſenſibili. et de ea quaȝ ſignificat il=
la aqua:et enim aq̄ in puteo volu=
ptas eſt ſeculi in profunditate tene
broſa: hic eam hauriūt hoīes hy=
dria cupiditatum. nā qui premiſe=
rit cupiditatem:peruenire nō pōt
ad voluptatē. Cū peruenerit q̇ſqꝫ
ad voluptatem ſeculi huius nūq̇d
non iterum ſitiet? ergo de hac aq̄ q̄
biberit ſitiet iteruȝ. Si aūt accepe
rit a me aquā nō ſitiet ieternū. nā
quomodo ſitiēt q̄ inebriabūtur ab
vbertate dom⁹ dei? promittebat er=
go venā q̄dam vbertatē ſpiritualiū
ei. Chry. Hāc āt excellentiā huius
aq̄ vt ſcȝ q̄ ex ea biberit nō ſitiat i
eternū per ea q̄ cōſequuntur oſten=
dit. Sequitur ei. Sȝ aqua quā ego
dabo ei fiet in eo fons aque ſalien=
tis in vitam eternā. q. d. Sicut qui
fontem habet intra ſe poſitum ne=
quaqꝫ afficietur ſiti. ita et qui hanc
aquā habet:ſcȝ quam ego ei dabo.
Theophil⁹. Nā aqua quā ego tri=
buo ſp̄ multiplicatur. ſemina' enī
et principiū boni ſancti ſumūt per
gratiam. ipſi vero negociant̄ ꝛ ope
rantur ad ei⁹ augmētū. Chry. Ui=
de autem qualiter mulier paula=
tim ad dogmatū altitudinem duci=
tur. nā primū quidem eſtimauit eū
iniquū quēdā eē iudeuȝ:deinde au
diens aquā viuam ſuſpicata ē de
ſenſibili hoc dici. poſtea diſcēs:q̄m
ſpiritualia erāt que dicebātur cre
didit quidem q̄m pōt aqua ſitis ne
ceſſitatem tollere. nondū auteȝ ſcie
bat que eſſet hec aqua:ſed quere=
bat eam ſuperiorem ſenſibilibus
eſtimās. vn̄ ſubdit̄. Dic̄ ad eū mu=
lier. Domine da mihi hāc aquā vt
non ſitiaȝ neqꝫ veniā huc haurire.
Et ſic eum patriarche iacob prepo
nit. de quo tā magnā opinionē ha=
bebat. Auguſtinus. Uel aliter. Ad=
huc illa mulier carnē ſapit:delecta
ta eſt non ſitire:et putabat hoc ſm̄
carnē ſibi promiſſum eſſe a dn̄o:de
derat autem de⁹ aliq̄n ſeruo ſuo he
lie vt per dies. xl. nec eſuriret nec ſi
tiret:qui hoc potuit dare p. xl. dies
nō poterat dare ſemp̄: delectata āt
tali munere rogat vt ei aquā viuaȝ
daret. vnde ſequitur. Dicit ad euȝ
mulier. Dn̄e da mihi hāc aquā vt
non ſitiam:nec veniam huc hauri
re. Ad laboreȝ ei indigentia coge=
bat:et laborē infirmitas recuſabat
vtinā audiret. Uenite ad me oēs q̄
laborat̄ et onerati eſtis:ꝛ ego vos
reficiam. hoc enī dicebat ieſus vt iā
non laboraret:ſed illa nondū intel=
ligebat:deniqꝫ voluit dominus vt Tropo=
intelligeret. vnde ſequit̄. Dicit ei logica
ie. va. vo. virum tuuȝ et veni huc. expoſi
Quid eſt hoc per virum ſuum ei vo tio.
lebat aquā illā dare? an qꝛ nō itelli
gebat p̄ virū ſuū volebat docere:ſic
ap̄ls dic̄ de mulierib⁹. Si q̄ volūt di
ſcere domi viros ſuos iterrogēt: ſȝ
ibi dicitur: vbi non eſt ieſus qui do
ceat. cum vero ipſe dn̄s aderat q̇d

opus erat vt per virū ei loqueret:
nunquid per virū loquebatur ma=
rie que ſedit ad pedes eius. Chry.
Qr igitur iſtabat mulier accipere
aquam promiſſaʒ querens: dicit ei
ieſus. Uoca virum tuum: quaſi oñ=
dens quoniam et illuʒ oportet his
cōicare. hoc autem feſtinās accipe
re et rei turpitudinē occultans ad=
huc eſtimabat ſe ad hominē loqui.
vnde ſequitur. Rñdit mu. et di. nō
ha. virum: hoc audiēs xp̄s oppor=
tune de reliquo redargutionem in
ducit. nam et priores viros enume
rat et eum qui nunc occultabatur
redarguit. vnde ſequitur. Dicit ei
ie. bene dixiſti: q: non habeo viruʒ.
Augu. Intelligas reuera iſtā mu=
lierem non habuiſſe tunc virū: ſed
vtebatur neſcio quo non legitimo
viro: vnde ei conuenienter myſte=
ria loquitur dicens. Quinqʒ viros
habuiſti. Orige. Uide autem ſi poſ
ſibile eſt fontem iacob myſtice to=
tas eſſe ſcripturas. aquam vero ie
ſu ea pro quibus edite ſunt: que nō
eſt licituʒ omnibꝰ perſcrutari: eo ꝙ
que ſcripta ſunt dictauerūt hebrei.
Que vero oculus non vidit nec au=
ris audiuit nec in cor hominis aſcē
derūt: in ſcriptis non pñt redigi: ſʒ
ex fonte aque ſalientis in vitam
eternam. i. ex ſpirituſancto diſcipli
ne patefiunt his qui nedum huma
nū cor geſtāt ſed poſſūt dicere. Nos
ſenſum xp̄i habemꝰ. Qui ergo non
ſuſcipit profunditatem verborum
et ſi ad modicū quieuerit denuo in
ſiſtens dubitabit. qui autē bibit de
aqua xp̄i ad hoc promouet: vt fons
omnium queſitorū prorūpat in eo:
ſurſum ſcaturiʒantibꝰ aq̄s et prouo
cāte eius mentē ad conſequētiā hu
ius aq̄ ad vitā eternā. Uolebat au=
tē mulier ſine aqua iacob angelicā
et ſuper hominem diſcere veritatē:
neqʒ ei angeli indigent fonte iacob
vt bibant: ſed quilibet in ſe habet
fonteʒ aque ſcaturiētis in vitā eter
nā ab ipſo verbo. Et hoc eſt quod
ſubditur. Dicit ei mulier. Domine
da mihi hāc aquā: ſed impoſſibile

Anago
gica ex=
poſitio.

eſt hic abſqʒ ea que hauritur ex fō
te iacob aquā capere que datur a
verbo: vnde petenti ſamaritane
aquā videtur dicere ieſus ſe illā p̄=
bere non alibi ꝙ in fonte iacob. vñ
ſequitur. Dicit ei ieſus: vade voca
virum tuum et veni huc. Si enī ſi=
tiamus: idoneum eſt primo pocula
ſumere ex fōte iacob. ſm autē apo
ſtolum vir anime lex eſt. Augu. li=
bro. lxxxiii. q. Quidā aūt viros qnqʒ
libros qui per moyſen miniſtrati
ſunt nonnulli accipiunt: quod autē
dictum eſt. Et hunc quē habes non
eſt tuus vir: de ſeipſo dominū di=
xiſſe intelligunt vt iſte ſit ſenſus.
primo qnqʒ libris moyſi q̄ſi quinqʒ
viri ſeruiſti. nunc auteʒ quē habes
id eſt quem audis non eſt tuus vir:
q: nondū in eum credidiſti. ſʒ quo=
niam nōdū credens xp̄o adhuc illo
rum quinqʒ virorum. i. qnqʒ libroꝝ
copulatione tenebatur: poteſt mo=
uere quomodo dici potuerit: qnqʒ
viros habuiſti: quaſi nunc eos iaʒ
nō haberet. deinde quō poteſt intel
ligi a qnqʒ illis libris recedere ho=
minē vt ad xp̄m tranſeat: cum ille
qui credit in xp̄m: non relinquēdos
illos qnqʒ libros: ſed ſpiritualiter
intelligendos multo auidius ample
ctatur. Eſt ergo alius intellectus.
Auguſt. ſuper. Joā. Uidens enim
ieſus quia mulier non intelligebat
et volens eaʒ intelligere. Uoca inq̄t
virum tuuʒ. i. p̄ſta intellectuʒ tuū.
cū enim ordinata fuerit vita: intel
lectus animam regit: ad ipſam ani
mā pertinens. nō enī aliud aliq̄d
eſt ꝙ anima: ſʒ aliq̄d anime eſt in=
tellectus. hoc ipſuʒ anime quod in
tellectus et mens dr̄ illuminatur
luce ſuperiore. Talis lux cum mu=
liere loquebatur: et in illa itellectꝰ
nō aderat. ergo dominus tanqʒ di
ceret illuſtrare volo. et nō adeſt quē.
voca inq̄t virum tuum. i. adhibe
intellectum per quē docearis: quo
regaris: et adhuc illa nōdum voca
to illo viro non intelligit. Uidetur
autem mihi qnqʒ viros priores ani
me nos poſſe accipe qnqʒ ſenſus cor

Allego=
ria cu=
rioſa.

Tropo=
logice in
tellectus

poris. ante enim ꝙ quiſqꝫ poſſit vti
ratione nō regit̃ niſi ſenſib⁹ carnis.
ſed cū ceperit anima capax eſſe rō=
nis: aut a ſapientie mēte regit̃: aut
ab errore: ſed error non regit ſed
perdit. Poſt illos ergo quinqꝫ ſen=
ſus mulier illa adhuc errabat: er=
ror autē ille non erat legitim⁹ vir:
ſed adulter. Dicit ꝗ domin⁹. Tolle
iſtum adulterū qui te corrumpit. et
voca virum tuum vt intelligas me.
Orige. Ubi autē decebat confuta=
ri a ieſu putatum ſamaritane virū
non eē virū niſi apō fōtē iacob? pōt
etiā intelligi ſi vir ale lex eſt: ꝙ ſa=
maritana ſm congruā acceptionē
verborū legis ritui infideliū tāꝗ
viro illegitimo ſe ſubijciebat. Re=
uocatur autē ad verbum veritatis
quod reſurrecturū erat a mortuis
non deinceps moriturū.

¶ Dicit ei mulier. Domine
video qꝛ propheta es tu. Pa=
tres noſtri in monte hoc ado=
rauerunt: et vos dicitis qꝛ hye
roſolymis eſt locus vbi adora
re oportet. Dicit ei ieſus. Mu
lier crede mihi: qꝛ venit hora
quando neqꝫ in monte hoc ne
qꝫ in hieroſolymis adorabitis
patrē. Uos adoratis quod ne=
ſcitis: nos adoram⁹ qđ ſcimus
qꝛ ſalus ex iudeis eſt. Sed ve=
nit hora et nūc eſt: qñ veri ado
ratores adorabūt patrē in ſpi
ritu et veritate. Nā et pater ta
les querit qui adorent eū. Spi
ritus eſt deus: et eos qui ado=
rant eum: in ſpiritu ⁊ veritate
oportet adorare.

¶ Chry. Mulier autē a xp̄o rep̄hē=
ſa nō contriſtata ē: neqꝫ dimittēs fu=
git: ſꝫ admirat̃ magis et immorat̃. vñ
dr̃. Dicit ei mulier. dn̄e vi. qꝛ ꝑpha
es tu. q. d. In hoc ꝙ mihi occulta
dicis: oñderis ꝑpheta eē. Aug. Et
ſic cepit ad eā venire vir: nondū ple
ne venit. Prophetā dn̄m putabat.
erat quidē et ꝑpheta. nā de ſeipſo
ait. Nō eſt propheta ſine honore
niſi in p̄ria ſua. Chr. Deinde quia
hoc ſuſpicata eſt nihil mundanum
eum interrogauit: non de corporis
ſanitate non de vitijs. non mole=
ſtatur ſitiendo pro doctrinis ſollici
ta. Augu. Et incipit querere qđ il=
lam ſolet mouere dicēs. Patres no.
in monte hoc ado. et vos di. qꝛ hie
roſolymis eſt locus vbi ado opꝫ. Cō
tentio quippe fuerat inter ſamari
tanos et iudeos: qꝛ iudei in templo
a ſalomōe fabricato adorabāt deū. — Diſcuſ=tio inter iudeos et ſamaritanos
et ideo meliores ſe eſſe iactabant.
Quibus ſamaritani dicebant: quō
iactatis vos: qꝛ tēplum habetis qđ
nos nō habem⁹: nūqđ patres no=
ſtri qui deo placuerunt in illo tēplo
adorauerunt? Melius ergo nos in
hoc monte deū rogam⁹ vbi patres
noſtri deū adorauerunt. Chry. Qđ
autem dicit. Patres noſtri eos qui
circa abraā ſunt intelligit. etenī il
lic aiunt filium ſuū obtuliſſe. Orig.
Uel ſamaritani montē qui dr̃ gari
zim: iuxta quē iacob habitauit ſan
ctum reputantes in eo deū adorāt.
Sed iudei mōtē ſyon ſacrum quiđ
arbitrantes illū locū putāt eſſe ele
ctū a deo: verū qꝛ iudei a quib⁹ ſa
lus proceſſit exēplū ſunt opinātiū
ſanos ſermones. Samaritani ve=
ro diuerſimode opinātiū congrue
garizim quidem ſamaritani ſigni
ficant: qđ vocat̃ diſtinctio ſeu diui=
ſio: at iudei ſyon quod eſt ſpecula.
Chry. Chriſtus autē nō ſoluit que
ſtionem cōfeſtī ſꝫ ad altiora mulie
rē trahit: de quib⁹ nō pri⁹ ei locutus
eſt: donec confeſſa eſt: qm̄ prophe=
ta eſt. vt cū multa certitudine au=
diat de cetero q̄ dñr. vnde ſequit̃.
Dicit ei ie. Mu. cre. mi. qꝛ ve. ho.
qñ ne. in mō. hoc neqꝫ in hier. ado.
patrē. Dicit aūt. Crede mihi. quia
vbiqꝫ nobis op⁹ eſt fide matre bo=
norū: que ſalutis eſt medicamētū
ſine qua nihil magnoꝝ eſt poſſide=
re: ſed qui tentant aſſimilāt̃ his q̄
ſine naui pelag⁹ tentāt tranſire: q̄
parū quidē natare ſufficiunt. vltra

vero procedētes cito mergūt. Aug. Merito āt iā pſente viro audit mulier. Crede mihi. Jam eni ē in te q̄ credat: cepiſti adeſſe itellectu: ſed niſi credideritis non intelligetis. Alcui. Qđ autē dicit. Venit hora: tempus euangelice doctrine qđ iā inſtabat dicit q̄ſi ablata olumbra figurarum veritas pura luce mētes credentiū illuſtratura erat. Chry. Superuacuum autē erat xp̄o docere propter quid patres i mōte ⁊ iudei in hieroſolymis adorabant idō hoc tacuit: verūtn̄ reuerentiores iudeos indicauit: nō a loco ſed a mēte. vn̄ ſubdit. Vos ado. qđ neſ. nos ado. qđ ſci. q: ſal⁹ ex iudeis eſt. Orige. Qđ dico vos: q̄tum ad vocē: ſamaritani q̄tuz ad anagogē: q̄ erga ſcripturas aliene ſūt opionis. Non quoq̄ quo ad verbū iudei quo ad allegoriam ꝟo ego verbū: qui vere ſm me conformati ſunt obtinentes ſalutē ex dictis iudaicis. Chry. Samaritani quidē qđ neſciebāt adorabant q̄ſi localē et particularem deū eſtimabāt: nihil de eo pl⁹ imaginātes q̄ de idolis. Et iccirco cultuz dei cū cultu demonū miſcuerūt. Judei vero ab hac eruti erant ſuſpitione: eteni orbis terrarū eū nouerant eſſe deum: propterea dixit. Nos ado. quod ſci. Judeis āt ſeipſum cōnumerat ſʒ opinonem mulieris: loquēs q̄ſi propheta iude⁹ex hs ideo dixit. Adoram⁹: cū tn̄ manifeſtum ſit q̄ ipſe eſt qui ab olb⁹ adoratur. Per hoc autem qđ dicit. Q: ſa. ex iu. eſt: nihil aliud oſidit q̄ q̄ orbi terrarum inde ſalutaria facta ſunt. Scire eni deum et idola deteſtari illinc principiuz habuit ⁊ alia dogmata: ſed ipſuʒ quod eſt apud nos a iudeis orōnis principium habuit. Preſentiam etiā ſuā ſalutē vocat quā dicit ex iudeis eſſe: ſm illud apoſtoli. Ex quibus chriſtus ſʒ carnem. Vide qualiter explaudit veteri teſtamēto quod radiceʒ oſidit bonoruʒ: per oia ſemetipſuʒ nō eſſe contrarium legi demonſtrans. Aug. Multum igitur dedit iudeis ex quoꝝ pſona dixerat. Nos ado. quod ſci. Sed nō ex perſona iudeorum reproborum: ſʒ ex qualib⁹ fuerant apoſtoli. quales fuerāt pphete: quales fuerant oēs illi ſancti q̄ precia rerum ſuarū ad pedes apoſtolorum poſuerunt. Chry. Se igit ſuperabundanti⁹ vobis habent iudei o mulier in mō adorationis: veruntamē et hic adorationis mod⁹ de reliquo finē habebit. vnde ſubdit. Sed ve. ho. et nunc eſt q̄ſi veri ado. ado. pa. in ſpiritu et ve. Q: eī prophete ante longa tempora multa predixerunt. Ideo dixit. Et nunc eſt. Ne eſtimes hanc talē eſſe propheciā que poſt multum temporis impleatur: res iam inſtat et in ianuis eſt. Dixit autē. Veros adoratores ad diſtinctionē falſorū: quoniam quidaʒ ſunt falſi adoratores qui temporalia et caduca querunt in oratione: ſiue q̄ contra hoc quod orant agere non ceſſant. Chry. Vel dicens. Veros excludit cū ſamaritanis iudeos. Et ſi eni iudeis illis meliores eſſent: tn̄ futuris m'lto minores ſunt tanq̄ figura ꝟitate. Sūt igitur veri adoratores qui neq̄ loco circuncludūt dei culturā: et deū i ſpiritu colunt. Orige. Unde et paulus dic. Cui ſeruio in ſpiritu meo. Bis autem ſcribitur. Venit hora. ⁊ primo q̄dē non adeſt et nūc eſt. Jn ſecundo vero, dr̄. Et nunc eſt: et puto primū quidem notare adorationem preter corpus futuram in perfectione. Secundum vero eam que fit in vita preſenti perfecta q̄tum licet humanam procedere naturā. Cum ergo venerit hora quaʒ dicit dominus: euitandus eſt mons ſamaritanorum: et in ſyon vbi eſt hieroſolyma adorādus eſt deus: que ciuitas eſſe dicitur a chriſto celſi principis. Et hec eſt eccleſia vbi ſacra oblatio: ſpūales victime diuinis aſpectib⁹ offeruntur ab his qui legē ſpiritualē intellexerūt. Cū aūt venerit tēporis complementū: tunc nequaq̄ penſandum verum cultuʒ hieroſolymis ideſt i preſenti eccl'ia

Error ſamaritanoꝝ

Adoratores veri qui ſint.

Anagogica expoſitio.

amplius pertractari. Neq enī angeli apud hieroſolymā colūt patrē ſic ⁊ qui ſimilitudinē nacti ſunt iudeorū. melius q̄ hi qui ſunt hieroſolymis colunt patrē. Cum aūt hec hora euenerit: patri aliquis in filiū deputat. Ea ꝓpter nō dictū ē. Adorabitis deū: ſed adorabitis patrē. Sed in preſenti colunt patrē in ſpiritu ⁊ ꝟitate veri adoratores. Chry. Dicit ergo hoc de eccleſia in qua ē vera adoratio ⁊ deo cōgrua. vn̄ ſubdit. Nā ⁊ pater tales querit q̄ adorant eū. Et ſi olim volebat eos veteribus immorari cōceſſit eis figuram. hoc tn̄ fecit eis cōdeſcendens vt per hoc ad veritatē inducantur. Orige. Si aūt pater querit. ꝑ ieſum querit: qui venit querere ⁊ ſaluare qđ perierat: quos erudiens veros cultores effecit. Qđ aūt ſubdit. Spiritus eſt deus: inde abſtractū eſſe ſuſpicor qđ ad vitā verā nos ꝑducit. nā ⁊ corporali vita viuificamur a ſpiritu. Chry. Uel iudicat q̄ deꝰ incorporeus eſt: opꝫ igit incorporeā eius culturā eſſe: hoc eſt ꝑ animā ⁊ intellectus puritatē nos ei offerre. vn̄ ſubdit. Et eos qui adorāt eū in ſpiritu ⁊ veritate opꝫ adorare. Quia enim iudei animam quidē negligebant. multum aūt circa corpus ſtudium faciebant id omnifariam purgantes: ideo ait: q̄ non corporis mundatione: ſed incorporeo qđ eſt in nobis hoc eſt intellectu: quem dicit ſpiritum deus incorporeus colitur. Hyla. ij. đ trinitate. Uel cum in ſpiritu deum ſpiritum docuit adorandum ⁊ libertatem ac ſcientiam adorantiū ⁊ adorādi infinitatem oſtēdit: ſm̄ illud apoſtoli. Ubi ſpiritus domini: ibi libertas. Chry. In veritate aūt opꝫ adorare: q̄ priora figura erant. ſ. circūciſio holocauſta ⁊ thymiamata: nūc aūt totū eſt veritas. Theophi. Uel q̄ multi putāt ſe deū ſm̄ ſpiritū. i. animā adorare non rectā opinionē de eo habentes vt heretici: ꝓpter hoc addidit. Et veritate. Forte etiam dicet aliquis q̄ duas partes philoſophie que ſm̄ nos ſunt inſinuat ſu ꝑdictis: actionem ſcꝫ ⁊ contemplationem: per ſpiritum namq actiuam inſinuat: ſm̄ illud apoſtoli. Qui ſpiritu dei aguntur ⁊c. per veritatē vero contemplatiuū. Uel aliter ſamaritanoꝝ erat opinio q̄ deus loco cōcluderetur: ⁊ q̄ in hoc loco deū adorari oporteat. Cōtra quos dicit q̄ veri adoratores nō localiter: ſed ſpiritualiter adorant. iudeis vero omnia ſub figura ⁊ vmbra erant: ⁊ ideo dicit q̄ veri adoratores nō in figura adorabunt: ſed in veritate quia enim deus ſpiritus eſt. ſpirituales adoratores querit: quia vero veritas: veros. Aug. Querebas montem. forte ad adorandum vt deo eſſes propinquior: ſed ipſe qui in altis habitat humilibꝰ appropiquat. ergo deſcēde vt aſcēdas aſcēſiones inquit in corde eius in cōualle ploratiōnis que humilitatē habet in templo. Uis orare: in te ora: ſed ꝑus eſto templū dei.

Dicit ei mulier. Scio quia meſſias venit qui dicitur chriſtus. Cum ergo venerit: ille nobis annunciabit omnia. Dicit ei ieſus. Ego ſum q̄ loquor tecum.

Chryſoſto. Mulier eorū que dcā ſunt altitudine fatigata obſtupuit. vnde ſequit. Dicit ei mu. ſcio. quia meſ. ve. qui dicit chriſtus. Aug. Unctus latine grece chriſtꝰ eſt: hebraice meſſias eſt. Sciebat ergo q̄s eā poſſet docere ſed iā docentē nondum agnoſcebat. vnde ſubdit. Cū ergo vene. ille nobis annunciabit omnia. q. d. modo iudei de tēplo contendūt: nos de mōte. cum ergo ille venerit ⁊ montē ſpernet: ⁊ templū euertet: ⁊ docebit nos: vt in ſpiritu ⁊ veritate nouerimꝰ adorare. Chry. Sed vnde erat ſamaritanis expectare chriſti aduentū? Moyſi q̄dē ſuſcipiētes legē ab ipſis moyſi literis hoc nouerant. Jacob enim de chriſto prophetizās dixit. Nō defi

De incorpore ꝓbatur.

cîet princeps de iuda nec dux de fe
more eius donec veniat qui mitten
dus eſt. Sed ⁊ moyſes dicit prophe
tā nobis ſuſcitabit deus ḋ fratrib⁹
veſtris. Orige. Siquidē nō eſt igno
rādū ꝙ ſicut ex iudeis ſurrexit ihs
chriſtū ſe eſſe nō ſolū dicēs ſed oſtē
dēs: ſic ex ſamaritanis quidā doſi
theus nomine aſſerebat ſe fore xp̄z
qui predicabatur. Auguſtin⁹ lib.
lxxxiij. q. Fortaſſe autē vt intelligē
tibus indicaret quinq; corporis ſen
ſus quinq; virorum noīe ſignifica
ri poſt quinq; carnales reſponſio
nes que ſupra in littera patent: ſe
xta reſponſione nominat chriſtuȝ.
Chryſoſto. Chriſt⁹ autē de reliquo
mulieri reuelat ſeipſuȝ. vnde ſeq̄
tur. Dicit ei ieſus. Ego ſuȝ qui lo
quor tecū. Et quidē ſi circa princi
piū hoc mulieri dixiſſet: videretur
ei ex vanitate loqui. nunc autē pau
latiȝ in memoriā chriſti eā reducēs
oportune reuelauit ſeipſuȝ: ⁊ q̇dē
iudeis querentib⁹. Si tu es chriſt⁹
dic nobis palam: non manifeſte ſe
ipſum reuelauit: quia non pro di
ſcendo querebant. ſed pro iniuriā
do. Hec vero ex ſimplici mente lo
quebatur.

Senſus quinq; notātur.

¶ Et continuo venerunt diſci
puli eius: ⁊ mirabantur quia
cum muliere loquebatur. Ne
mo tamen dixit ei quid loque
ris cum ea? Reliquit ergo hy
driam ſuam mulier: ⁊ abijt in
ciuitatem ⁊ dicit illis homini
bus. Venite ⁊ videte hominez
qui dixit mihi omnia quecūq;
feci. Nūquid ipſe eſt chriſtus?
Exierunt ergo de ciuitate ⁊ ve
niebant ad eum.

¶ Chryſo. Expleta doctrina conue
nienter ad tempus diſcipuli occur
rerunt. vnde dicitur. Et continuo
ve. diſcipuli eius ⁊ mira. quia cum
mulie. loque. Admirabantur qui
dem ſuperabundantem chriſti mā
ſuetudinē ⁊ humilitatē: quoniā ita
perſpicu⁹ exiſtēs: ſuſtinuit loqui cū
tāta humilitate mulieri inopi ⁊ ſa
maritane. Aug. q: ſcilicet querebat
perditā qui venerat querere q̄d pe
rierat: hoc illi mirabātur: bonū eī
mirabātur ⁊ nō malū ſuſpicabant
Chry. Sed tamen admirātes nō in
terrogauerūt cām. vnde ſubditur.
Nemo tn̄ dixit ei q̇d q̄ris āt q̇d loq̄ris
cū ea? Erāt eruditi diſcipulorū or
dinē obſeruare: ita cū timebāt ⁊ ve
nerabant: ⁊ nimirū alibi videntur
cōfidēter interrogare: q: ad eos p
tinētia neceſſe habebāt ſcrutari: h
autē nihil ad eos pertinebat quod
fiebat. Orige. Et fere quaſi quodā
apoſtolo ad ciues vtitur hac mulie
re: adeo eā inflāmās per verba vt
amphora dimiſſa iret in ciuitatem
relatura cōciuib⁹. vnde ſeq̄tur. Re
liq̇t ergo mulier hydriā ſuā. Non
curās de corpore ac viliori propter
vtilitatē pluriū. Intereſt quoq; no
ſtra omiſſis corporeis ⁊ neglectis
ſatagere ad impartiēdum alijs de
cōmodis acquiſitis. Aug. Hydria
autē greco nomine appellat tāq̄ ſi
aquariū diceret. quoniā grece aqua
hydor vocat. Chry. Et ſicut apoſto
li vocati dimiſerūt rhetia: ita hec
dimittit hydriā ⁊ euāgeliſtarū op⁹
fecit: ⁊ nō vnū tantū vocat: ſed ciui
tatē integrā. vnde ſequit. Et abijt
in ciui. ⁊ dicit illis ho. venite ⁊ vide
te hominē qui dixit mihi omnia q̄
cūq; feci. Orige. Cōuocat q̇dem il
los ad vidēdū hominē cōtinētē ver
bū ſupra hominē. Quecūq; autem
fecit mulier: erat cōtuberniū quiq;
cōiugū: ⁊ poſt illos cōuerſatio cum
ſexto nō proprio viro quē deſerens
⁊ ſeptimo adherens: lagenā dere
liquit iā pudica. Chry. Nō verecū
data autem eſt hoc dicere. Anima
enim cum ignita fuerit igne diui
no. ad nihil eorū que ſunt in terra
de reliq̄ aſpicit neq; ad gl'iam nec
ad verecūdiā: ſȝ ad vnā ſolā q̄ deti
net eam flammam. Volebat autē
nō ex p̄p̄a annūciatione eos indu
cere: ſed ex auditu proprio eos fa

Modeſtia xp̄ī mirabilis.

Uis diuini amoris.

ctere communicatores doctrine chri
ſti. vnde dixit. Uenite ⁊ videte homi
nem non dixit. Uenite ⁊ credite: ſed
venite ⁊ videte: quod leuius erat.
Nouerat enim manifeſte quoniã
ſolum guſtantes de illo fonte eadẽ
paterentur que ⁊ ipſa. Alcui. Pau-
latim autem venit ad predicandũ
chriſtum: primo vocat hominẽ: ne
ſi diceret chriſtum: auditores iraſce
rentur ⁊ nollent exire. Chryſoſto.
Unde etiam neqꝫ manifeſte annun
ciauit chriſtum: neqꝫ tamen totali-
ter ſiluit: ſed dixit. Nunquid ipſe
eſt chriſtus? ⁊ ideo ſermonem eius
acceperunt. vnde ſequitur. Exierũt
de ciuitate ⁊ veniebãt ad eũ. Aug.
in libro. lxxxiij. queſtio. Quod aũt
relicta hydria diſceſſit mulier non

Tropologica expō.

negligenter pretereundum eſt. hy-
dria enim amorem huius ſeculi ſi-
gnificat. i. d eſt cupiditatem qua ho
mines de tenebroſa ꝓfunditate cu-
ius imaginem puteus gerit: hoc eſt
de terrena conuerſatione: hauriũt
voluptatem. Oportebat autem vt
chriſto credẽtes ſeculo renũciaret
⁊ relicta hydria cupiditatem ſecu-
larem ſe reliquiſſe demonſtraret.
Augu. ſuper ioannem. Proiecit er-
go cupiditatem ⁊ properauit annũ
ciare veritatem. diſcant qui volunt
euangelizare vt prius hydriam ad
puteũ proijciãt. Orige. Fcã ẽt mlier
receptaculũ hõeſte diſcipline: ea q̃
q̃ õmi⁹ ſapiebat: ꝑuipẽdẽs depõit.

¶ Interea rogabãt eũ diſcipli
ei⁹ dicẽtes. Rabbi: mãduca. Il
le autẽ dixit eis. ego cibum ha
beo manducare quem vos ne
ſcitis. Dicebãt ergo diſcipuli
adinuicem. Nunquid aliquis
attulit ei manducare? Dicit
eis ieſus. Meus cibus eſt vt fa
ciam voluntatem eius qui mi
ſit me vt perficiam opus eius.

¶ Auguſtinus. Ierant diſcipuli
eius emere cibos: ⁊ venerant quos
chriſto offerebãt. vnde dicitur. In-
terea rogabant eum eius diſcipuli
dicentes. Rabbi. manduca. Chryſ.
Uidentes enim eum fatigatum ex
itinere ⁊ eſtu qui erat: rogabãt eũ
vulgari eorum voce. Neqꝫ enĩ erat
hoc temeritatis: ſed amoris cura
circa magiſtrum. Orige. Arbitrãt
aptum fore tempus ad prandium
quod erat inter receſſum mulieris
ad ciuitatem ⁊ aduentum ſamari-
tanorum ad ipſum: non enim corã
aliquo aduena ſibi propinquabãt
eſcas. Ob hoc bene poſitum eſt.
Interea. Theophi. Dominus vero
ſciens ꝙ ſamaritana totam ciuita
tem ad eũ traheret: hoc diſcipulis
ſignificauit. vnde ſequitur. Ille: ãt
dixit eis. Ego cibum habeo man-
ducare quem vos neſcitis. Chryſ.

Deſi: gnat c b'ſyni: ſalus.

Hominum ſalutem hic cibum voca
uit, oſtendens xp̄m deſideriũ ha
bet noſtre ſalutis: ſicut enim nobis
concupiſcibile eſt comedere: ita ei
ſaluare nos. Tu vero intuere ꝙ nõ
ſtatim reuelat: ſed vbiqꝫ in queſtio
nem immittit auditorem vt incipiẽs
querere quod dicitur: ⁊ laborãs cũ
ampliori ſuſcipiat deſiderio. Theo.
Dicit autem quem vos neſcitis id
eſt neſcitis ꝙ cibum voco ſalutem
hominum: vel neſcitis ꝙ ſamarita
ni credituri ſunt ⁊ ſalui fient. Diſci
puli autem adhuc dubitabant. vñ
ſequitur. Dicebãt ergo diſ. adinui-
cem. Nũquid aliquis attulit ei mã
ducare? Auguſtinus. Quid mirum
ſi mulier illa non intelligebat aquã
ecce diſcipuli non intelligunt eſcã.
Chryſoſtomus. Et quidẽm aſſuetã
reuerentiam ⁊ honorem magiſtro
prebent ad ſe inuicem quidem lo-
quentes ipſum vero non preſumẽ-
tes interrogare. Theo. In hoc aũt
ꝙ dicunt diſcipuli. Nunquid aliqs
attulit ei manducare? Conſideran
dum eſt ꝙ cibos ab alijs oblatos
dominus ſuſcipere ſolebat: non ꝙ
alieno miniſterio indigeret: q̃ dat
eſcam omni carni: ſed vt deferẽtes
meritum conſequerentur: ſimulqꝫ
formam tradens non erubeſcere
paupertatẽ neqꝫ graue putare ab
alijs nutriri. proprium enim ⁊ ne-

Explicatio paupertatis i chriſto.

ceſſariũ eſt doctoribus: alios ha-
bere procuratores ciborũ: vt ipſi de
nullo curantes verbi miniſtrationẽ
procurent ſollicite. Augu. Audiuit
dominus cogitationes diſcipulorũ
et inſtruit eos vt magiſter non per
circuitũ ſicut mulierem ſed apte. vñ
ſeq̄t. Dic eis ih̄s: me⁹ cib⁹ ẽ vt fa. vo.
ei⁹ q̄ mi. me. Ori. Idone⁹ cib⁹ filio dei
cum actor paterne voluntatis effi-
citur. hoc velle in ſemetipſo prote-
ſtans qđ erat in patre. Solus autẽ
filius perfecti operis paterne volũ
tatꝫ eſt capax: ceteri ṽo ſancti nil p̄
ter diuinam peragunt voluntatẽ.
Plenam autem ꝛ integram facit
dei voluntatem qui dixit. Meus ci
bus ⁊c. proprius enim cibus eius
oſtenditur. Quid autẽ ſit velle pa
tris innuit ſermo ſequens. Ut perfi
ciãt opus eius. Siquidẽ ſimplicior
quis aſſeret quoniam opus eſt iuſ
ſum mandantis. puta ſi dicant edi
ficãtes vel fodiẽtes ſe perficere op⁹
eius qui conduxit eos: ſed ſi p̄ chri
ſtum perficitur opus dei ꝛreſtat vt
priuſq̄ perficeretur erat diminutũ.
Qualiter autem diminutum erat
opus cum eſſet dei perfectio quidẽ
operis rõnalis nature p̄fectio. ad
hui⁹el opis perfectionẽ cũ eſſet im
perfectum: verbum caro factum ac
ceſſit. Cum enim quodam modo
homo perfectus fieret ob tranſgreſ
ſionem factus eſt imperfectus. ꝛ iõ
Op⁹ xp̄i quod ſit — miſſus eſt ſaluator: primo quidem
vt perficiat voluntatẽ eius q̄ miſit
eum. ſecundo vero vt conſummet
opus dei. vt quilibet perfectus fiat
ad ſolidi cibi vſum. Theo. opus ẽt
dei perfecit ſcilicet hominem dei fi
lius noſtram naturam in ſeipſo ſi
ne peccato oſtendens in omni ope
re perfectam: ꝛ incorruptam. Op⁹
etiam dei ſcꝫ legem perfecit: quia
finis legis chriſtus eam ceſſare fa
ciens omnibus que in ea erant per
fectis: ꝛ a corporali cultu i ſpiritalẽ
reduxit. Orige. Myſtice autẽ poſt
populi negocium: ac diſciplinã di
ſtinctionis aquarum: conſequens
erãt de cibo diſceptare. Samarita
na quidem petita potum non habe
bat prebere Ieſu dignum po-
culum. Diſcipuli vero inuenientes
humilia pulmenta apud alienige
nas ei obtulerunt rogantes eum vt
manducaret. Et attende ſi forſan
verentur ne verbum dei proprijs
non vigoratum eſcis in eis deficiat
Quecunq̄ ergo reperiunt diſcipuli
his iugiter proponunt verbum ale
rẽ: vt corroboratum: perſeueret: pe
nes eos qui nutriunt ipſam. Quẽ-
admodũ autem corpora egentia ci
bo neq̄ eiſdem aluntur neq̄ ea-
dem q̄titas ciborum cunctis ſuf
ficiens eſt: ſic intelligendum eſt
ꝛ i his que ſunt ſupra corpus. nã ho
rum hoc quidem plurimi. hoc autẽ
paucioris indiget nutrimenti:
diſſimilis capedinis entia. Sꝫ ne-
q̄ qualitas alentium verborum at
intẽtionũ ꝯtẽplatiuarũ op̄ationum
eadẽ ꝯgruit olb⁹. Nã nup̄ gẽiti iſtã
tes rõnale appetũt lac: p̄fectorũ aũt
eſt ſolid⁹ cib⁹. Ueridic⁹ eſt ergo ih̄s — Exẽplũ ex naturalibus
dicẽs. Ego cibũ hẽo mãducare quã
vos neſcitꝫ. Sẽp̄. n. q̄ p̄eſt iſimis ac
nequeuntibus eadem cũ validis
videre hoc dicere poteſt.

¶ Nonne vos dicitis q̄ adhuc
quattuor menſes ſunt ꝛ meſſis
venit? Ecce dico vobis: leuate
oculos veſtros ꝛ videte regio-
nes: quia albe ſunt iam ad meſ
ſem. Et qui metit mercedem
accipit: ꝛ congregat fructum
in vitam eternam. Ut ꝛ qui ſe-
minat ſimul gaudeat ꝛ qui me
tit. In hoc enim eſt verbum ve
rum: quia alius eſt qui ſemi-
nat. alius eſt qui metit. Ego
miſi vos metere quod vos nõ
laboraſtis. Alij laborauerunt:
ꝛ vos in labores eorũ itroiſtis.

¶ Chry. Que ſit voluntas patris
de cetero interpretat̃ dicens. Non
ne vos dicitis q̄ adhuc q̃ttuor men
ſes ſũt ꝛ meſſis venit. Theo. Scꝫ ma
terialis. Ego autem dico vobis q̄

meſſis intelligibilis adeſt. hoc eniꝫ
Meſſis dicebat ꝓpter ſamaritanos venien
duplex tes ad ipſum. vnde ſubdit. Leuate
deſcri= oculos veſtros et videte regiones:
bitur. quia albe ſunt iã ad meſſem. Chꝛy.
Rurſus conſuetis nominibꝰ ad ma
ximoꝛum eos contemplationem re
ducit. Regio eñ et meſſis hic indi=
cat multitudinẽ animarũ que para
te ſunt ad pꝛedicationis ſuſceptio=
nem. oculos autẽ hic dicit ⁊ eos qui
mentis et eos qui coꝛpoꝛis. Etenim
videbant de reliquo multitudinem
ſamaritanoꝛũ venientẽ. Has auteꝫ
pꝛeparationes hominũ decenter re
giones albatas vocat: ſicut eniꝫ ſpi
ce cum dealbate fuerint ad meſſem
ſunt parate: ita et hi ad ſalutẽ ſunt
parati. Sed propter quid nõ mani=
feſte dicit ꝙ pꝛeparati ſunt homi=
nes ad ſuſceptionẽ verbi? Duarum
quidem occaſionuꝫ gratia: vniꝰ qui
dem vt manifeſtioꝛ fiat ſermo ⁊ ma
ius ſub viſum ducat que dicuntur:
alterius vt dulcioꝛ ſit narratio: ⁊ ꝑ=
manentioꝛ eoꝛum que dicuntur me
moꝛia. Auguſti. In opus autem fer
uebat et operarios mittere feſtina
bat. vnde ſubdit. Et qui metit mer=
cedem accipit et congregat fructuꝫ
in vitam eternam: vt et qui ſeminat
ſimul gaudeat et qui metit. Chryſo
ſtomus. Per ea que hic dicit: diui=
dit terrena a celeſtibus: ſicut enim
ſupꝛa dixerat de aqua ꝙ qui biberit
hanc aquaꝫ non ſitiet: ita hic dicit.
Qui metit congregat fructum in vi
tam eternam: et iterum. Qui ſemi=
nat ſimul gaudeat ⁊ qui metit. Pꝛo
phete enim ſunt qui ſeminant: ſed
non illi meſſuerunt. ſed apoſtoli: qꝛ
enim infra dicet ꝙ alius ſeminat et
alius metit: nequis eſtimet ꝙ ꝓphe
te ſeminantes mercede pꝛiuentur:
extraneum quiddã inducit: ⁊ a ſenſi
bilibus alienum. nam in rebus qui
dem ſenſibilibus: ſi contingat aliuꝫ
Merces ſeminare et aliũ metere: non ſimul
ꝓpharũ letantur: ſed dolent qui ſeminant
⁊ aploꝝ quaſi alijs laboꝛantes: letantur au
tem ſoli qui metunt: hic autem non.
ita. Sed et qui non metunt ſeminan
tes: ſimul cum metentibus letantur
quoniam in mercede cõmunicant.
Auguſtinus. Diſparis enim tem=
poꝛis laboꝛes habuerunt apoſtoli ⁊
pꝛophete: ſed gaudio pariter per=
fruentur mercedem ſimul accepturi
ri ſunt vitam eternam. Chryſoſto.
Ad hoc autem quod dixerat ſermo
nem pꝛouerbialẽ inducit. vnde ſub
dit. In hoc enim eſt verbum veruꝫ:
quia alius eſt qui ſeminat: et alius
qui metit. Hoc quidem vulgariter
dicebatur: ſiquando alij laboꝛes ſu
ſtinuerunt: et alij fructus metebãt.
Sed ⁊ hic ſermo iſte maxime habet
veritatem: quia pꝛophete laboꝛaue
runt: ſed vos fructus ex illoꝛum la=
boꝛibus metitis. vnde ſubdit. Ego
miſi vos metere quod vos non labo
raſtis. Auguſtinus. Quid ergo meſ
ſoꝛes miſit non ſeminatoꝛes? Ibi er
go meſſoꝛes mittendi: vbi iam pꝛo=
phete pꝛedicauerant. legite labo=
res illoꝛum. et non in omnibus co= Allego
rum laboꝛibus eſt pꝛophetia chꝛi= rie my
ſti. ergo iam in iudea meſſis para= ſteriuꝫ.
ta erat quando tot milia hominum
pꝛecia rerum ſuarum offerebant: et
ad pedes apoſtoloꝛum ponentes ex
peditis humeris a ſarcinis ſecula=
ribus: chꝛiſtum dominũ ſequeban=
tur. de ipſa meſſe electa ſunt pauca
grana: et ſeminauerunt oꝛbem ter=
rarum: et ſurgit alia meſſis que in
fine ſeculi meteda eſt: ad quam me=
tendaꝫ non apoſtoli: ſed angeli mit
tentur. Meſſoꝛes inquit ſunt ange=
li. Chryſoſtomus. Dicit ergo. Ego
miſi vos metere quod vos non labo
raſtis. q. d. Ubi minoꝛ laboꝛ eſt: ma
ioꝛ autem delectatio ad hoc vos re=
ſeruaui: et quod laboꝛioſius erat:
hoc fuit prophetaruꝫ ſcilicet mitte=
re ſemina. vnde ſubdit. Alij laboꝛa=
uerunt et vos in laboꝛes eoꝝ introi
ſtis. Per hec omnia vult oſtendere
ꝙ prophetarum voluntas erat vt
homines ad eum accederẽt. Et hoc
lex oꝛdinabat. et pꝛopterea illi ſemi
nauerunt vt hunc facerent fructũ.
Oſtendit etiam ꝙ ipſe illos miſit ⁊ Nota
ꝙ multa eſt cognatio noui ad verꝰ. bilis.

teſtamentum. Origenes. Uel aliter
totum. Qualiter quidez non eſt in=
conueniens hoc q̄d eſt. Leuate ocu=
los veſtros ⁊c. allegorizare. Quod
autem dicitur. Nonne vos dicitis:
quoniam quattuor menſes ſunt et
meſſis venit: non ſm allegoriaz tra
ctare? Putamus ergo talia quedaz
eſſe in hoc ꝙ dicunt diſcipuli. Quat
tuor mēſes ſunt et meſſis venit. Plu
rimi enim diſcipulorum verbi ani=
maduertentes veritatem incompre
henſibilē fore humane nature: quā
do coniecerunt aliam eſſe vitam a
preſente que corruptioni quattuor
elementorum quaſi quattuor men=
ſium ſubijcitur: putant ſolum poſt
hanc vitam cognitionem eſſe veri=
tatis. Dicūt igitur diſcipuli de meſ
ſibus que ſunt terminus operū ad
veritatem conducentium: quia poſt
inſtantē quaternitatem contingūt.
huiuſmodi autez opinionē arguēs
velut non ſanam: inquit verbuz in=
carnatum his qui talia ſuſpicātur.
Nōne vos dicitis quia adhuc quat
tuor menſes ſunt et meſſis venit?
Ego autem hoc dico. Leuate ocu=
los veſtros. In pluribus locis ſcri=
pture diuine hoc legitur: iubēte no
bis verbo diuino extollere: ac ſubli
mare conſiderationes et cogitatio=
nes deorſum cōſitas: nec valent eri
gi niſi eleuāte illas ieſu. Nemo eñ
conſiſtens in paſſionibus et viuens
carnaliter hoc propoſitū ſeruat mā
datum. quapropter qui talis eſt nō
videbit regiōes ſi albe ſunt ad meſ
ſem. Albeſcunt quidez regiones ad
meſſem: cum adeſt verbum dei illu
ſtrans: ſingulas regiones ſcripture
fecundās in eius aduentu: et etiam
omnia ſenſibilia ſunt quaſi regio=
nes albe parate ad meſſem: preſto
exiſtente leuantibus oculos ratio=
ne que de quolibet eſt: vt quiſquis
fulgorem proſpiciat. profuſe vbili=
bet veritatis. Qui autem mittit pre
dictas meſſes duplex habet in me=
tendo emolumentum: vnum quidē
dum accipit premiuz. vnde dicitur.
Et qui metit: mercedem accipit: q̄d
arbitror dictum cauſa futurarum
remunerationuz. Alterum quod ſe-
quitur. Et congregat fructum in vi
tam eternam. Bonum habitū quod
dam denotat intellectus qui eſt fru
ctus ex ipſa ſpeculatiōe proueniēs.
Arbitror autem ꝙ in qualibet do=
ctrina ſeminat quidem qui princi= — Princi=pia ſciē=tiaꝝ ſūt ſemina.
pia excogitat: que ſuſcipientes alij
ac perpetrantes ſiquid noui potue
runt exprimere coniungentes ſunt
ſue inuētionis gratia: poſteris cau
ſa: vt metendo quaſi maturos fru=
ctus aggregent. Quanto autez ma
gis hoc in arte artium expedit con=
templari. Siquidem ſeminantes
ſunt moyſes et prophete preuenien
tes aduentum chriſti. Metentes au
tem ſunt apoſtoli qui chriſtum ſu=
ſceperunt et gloriam eius perſpexe
runt. Semen autem erat tota ratio
ſm reuelationem myſterij tempori=
bus preteritis obfuſcan ſilentio: re
giones autem id eſt legales ac pro
phetice ſcripture nonduz albuerāt
his qui aduentus verbi nequaꝙ ex
titerunt capaces. Quod autem ſi=
mul ſerens ⁊ metens gaudeat: erit — Anago=gica ex=poſitio.
cum priuatio meroris ⁊ anguſtie in
futuro fiet ſeculo: dum etiam ieſus
transfiguraretur in gloria: ſimul cū
meſſoribus Petro Jacobo et Joan
ne Moyſes et Helyas ſatores pari
ter gaudent in videndo filiū dei glo
riam. Attende tamen ſi hoc quod
dico alias et alias intelligi poteſt:
propter aliam et aliam vite conuer
ſationem in qua homines iuſtifi=
cati ſunt vt liceat dicere alium qui=
dem legis cultorem: aliuz vero euā
gelij: et tamen exultant ſimul dum
idem finis ab vno deo per vnuz chri
ſtum in vno ſpirituſancto reponi=
tur. Ad labores autem propheta=
rum et moyſi aduenerunt apoſto=
li inſtruente Jeſu: metentes ac in
horrea colligentes anime ſue intel=
lectum in ſcripturis illorum recon=
ditum: ⁊ ſemper qui debite capiunt
diſciplinam prioruz labores ad ma
iorem euidentiam trahunt: non tan
tum laborantes ſunt hi qui ſemina

condiderunt.

¶ Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum ſamaritanorum propter verbum mulieris teſtimonium perhibẽtis: quia dixit mihi omnia quecunqꝫ feci. Cum veniſſent ergo ad illum ſamaritani rogauerunt eum vt ibi maneret. Et manſit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter ſermonem eius. Et mulieri dicebant: quia iam non propter tuam loquelam credimus. Ipſi enim audiuimus et ſcimus: quia hic eſt vere ſaluator mundi.

¶ Origenes. Poſtꝗ̃ dicta ſunt diſcipulis que tractata ſunt. reſumit ſcriptura de his qui venerant de ciuitate ad ieſum: et crediderant per teſtimonium mulieris. Chryſoſtomus. Sicut autem in meſſe cum facilitate fructus congregantur: et in momento vno area manipulis repletur: ita et nunc fit, vnde dicitur. Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum ſamaritanorum propter verbum mulieris teſtimoniuꝫ perhibentis: quia dixit mihi omnia quecunqꝫ feci. Conſiderabant enim ꝙ nequaꝗ̃ mulier gratanter eum admirata eſſet: qui eius delicta redarguerat: niſi magnus quis eſſet et excellens qui predicabatur ab illa. Sic ergo ſolo mulieris teſtimonio credentes et nullum ſignum videntes exierunt deprecantes chriſtum vt apud eos maneret: et hoc eſt quod ſequitur. Cum ergo veniſſent ad illum ſamaritani: rogauerunt eum vt ibi maneret. Judei vero miracula videntes non detinuerunt eum apud ſeipſos: ſed omnia egerunt vt a regione eorũ eum abijcerent: nihil enim liuore et inuidia deterius: nihil inani gloria difficilius: que infinita corrumpere con-

Liuoris deteſtatio.

ſueuit bona. Et quidem ſamaritani volebant eum ſemper ſecum detinere: ipſe autem hoc non ſuſtinuit: ſed ſolũ manſit ibi duobus diebus. et poſt hec quod ſubditur. Et manſit ibi duos dies. Origenes. Non incongrue autem aliquis illud obijciet: quomodo rogatus ſaluator cũ ſamaritanis manet: qui iuſſit ciuitatem ſamaritanorum non ingredi. Palam enim quoniam et diſcipuli eius cum eo ingreſſi ſunt. Ad quod dicendum ꝙ in viam gentium pergere eſt imbui gentili dogmate et in illo ambulare. Ciuitatem vero ſamaritanorum intrare eſt acceptare falſam doctrinam recipientium legales: propheticos: et euangelicos: et apoſtolicos ſermones. Cum autẽ deſeruerint propriam doctrinam et venerint ad ieſum licet cum eis manere. Chryſoſtomus. Et iudei quidem etiam ſignis viſis incorrecti manſerunt. hi autem et ſine ſignis multam circa eum fidem demonſtrauerunt: ſolum enim verba audierunt. vnde ſequitur. Et multo plures crediderunt propter ſermonem eius. Cuius igitur gratia hec verba non dicũt euangeliſte: vt diſcas quoniam multa magnorum tranſcurrerunt: a fine vero totum oſtenderunt: ſuaſit enim toti ciuitati per ea que dicta ſunt. Ubi autem auditores non perſuadentur: tunc euangeliſte coguntur dicere ea que dicta ſunt: ne quod eſt ex indeuotione auditorum: imputet quis defectui predicantis: ipſum autem diſcipuli chriſti iam facti magiſtram repulerunt. vnde ſequitur. Et mulieri dicebant: quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipſi enim audiuimus et ſcimus: quia hic eſt vere ſaluator mundi. Uide autem qualiter confeſtim intellexerunt ꝙ orbem terrarum liberare venerat: et ꝙ ad cõmunem ſalutẽ veniens non debebat in iudeis ſuam concludere prouidentiam: ſed vbiqꝫ ſeminare ſermonem. Dicentes etiam ꝙ eſt ſaluator mundi: oſtẽderunt ꝙ mundus perditus erat:

Xp̄s orbi aduenit ſalutifer.

in magnis malis exiſtens:et quidẽ venerunt ſaluare prophete et angeli:ſed hic eſt vere ſaluator: qui ſalutem tribuit non ſolum temporaneam ſed eternam. Uide etiam qualiter audientes mulierem dubitanter dicentem. Nunquid hic eſt chriſtus:non dixerunt hi. Quoniã nos ſuſpicamur:ſed quoniam ſcimus:et non ſimpliciter:ſed quoniam hic eſt vere ſaluator mundi:non quaſi vnũ ex multis chriſtum confitentes:ſolum verba audierũt et hoc dixerũt. quod dicere habebant ſi miracula multa et magna vidiſſent. Origenes. Ceterum ſi meminimus predictorũ: non difficile eſt conijcere quomodo cum repererint verbum ſyncerum alias diſciplinas relinquunt quaſi dogmatum ciuitatem:de qua egredientes ſalutifere credunt: et puto ſtudioſe protuliſſe ioannem: cũ nõ dixit. Rogabant eũ ſamaritani intrare tñ ſamariam vel ingredi ciuitatem:ſed etiã ibi manere. Manet nanq ieſus penes deprecantes: et preſertim quotiens qui precantur exeunt ciuitatem et verſus eum veniunt. Auguſti. Manet apud eos biduo:hoc eſt dat illis duo precepta charitatis. Origenes. Neq enim capaces erant tertie diei eius:non enĩ erant auidi miraculoſum quid cernere:quale qui fuerãt in chana galilee poſt triduũ cum ieſu conuiuãtes. Initium autem credendi multis fuit mulieris verbũ. non enim ſic per ſeipſum verbum conficitur illuminans capientem: velut cũ alterius dicto ſibi teſtimoniũ perhibetur. Auguſti. Sic ergo chriſtum cognouerũt primo per famã. poſtea per preſentiam: ſicut agitur hodie cum eis qui foris ſunt:et nondũ ſunt chriſtiani. chriſtus nunciatur p chriſtianos amicos: tanq̃ illa muliere hoc eſt eccleſia nunciante ad chriſtum veniunt:credunt per iſtã feminam:et multo plures et firmi' in eo credunt:quoniam vere ipſe eſt ſaluator mundi. Origenes. Impoſſibile eſt nanq eandem circa intellectum fieri paſſionem videnti: et ei qui per videntem inſtruitur:magiſq eſt per ſpem ambulare ꝙ per fidem. vnde hi non ſolum teſtimonio hominis: ſed ob ipſam quoq veritatem credunt.

Allegorice intellectus.

¶ Poſt duos autem dies exijt inde:et abijt in galileam. Ipſe enim ieſus teſtimonium perhibuit:quia propheta in ſua patria honorem non habet. Cum ergo veniſſet in galileam exceperunt eum galilei:cum omnia vidiſſent que fecerat hieroſolymis in die feſto. Et ipſi enim venerant ad diem feſtũ.

¶ Alcuin'. Poſt biduum quod fecit in ſamaria: abijt in galileam vbi nutritus fuerat. vnde dicitur. Poſt duos autem dies exijt inde et abijt in galileam. Auguſtinus. Mouet autem nos cur euangeliſta dixerit conſequenter. Ipſe enim Jeſus teſtimonium perhibuit: quia propheta in ſua patria honorem non habet. Magis enim videtur atteſtari potuiſſe ꝙ propheta in ſua patria ſua honorem non habet ſi contemneret pergere in galileam et in ſamariam remanſiſſet. Hoc ego ſentio: in ſamaria biduum fecit et crediderunt in eum ſamaritani: tot dies fecit in galilea: et non crediderunt in eum galilei: et propter hoc dixit ꝙ propheta in patria ſua honorem non habet. Chryſoſtomus. Uel aliter. Ideo hoc adiectum eſt quia non in capharnaum abijt:ſed in galileam et in chana: vt infra dicetur: ego enim patriam eum hic eſtimo dicere capharnaum:quoniam autem non potitus eſt illic honore: audi eum dicentem. Et tu capharnaum que vſq ad celum exaltata es: vſq ad infernum deſcendens. Dicit autem hic patriam propriam in qua videtur plus conuerſatus. Theophilus. Uel aliter. Quia dominus exiens de ſamaria

Galileorũ obſtinatio.

venit in galileã:ne aliquis dubita-
ret ⁊ quereret:qua de cauſa nõ ſem
per in galilea maneret:dicit ꝙ pro-
pter hoc nõ manebat in galilea: q2
nullũ ibidem recipiebat honorẽ.qđ
ipſe teſtatus eſt dicẽs: quia prophe
ta in ſua patria nõ habet honorem.
Orige. Perſcrutanda eſt aũt huius
dicti ſententia. Patria ſiquidẽ pro-
phetarũ in iudea erat:⁊ eſt nõ igno
tũ ꝙ honorẽ a iudeis nequaꝗ̃ ſunt
conſecuti.iuxta illud. Quẽ nam pro
phetarũ nõ perſecuti ſunt patres ve
ſtri? Miranda etiã occurrit huius
decreti veracitas: cũ peruenerit nõ
tantũ ad ſanctos ꝓphetas vilipen-
ſos a proprijs:⁊ ipſuꝫ dñm noſtrum
ſed protenſa ſit etiã in quoſdã pro-
phetie ſequaces ꝯtẽptos a ſuis ciuib⁹
et ad mortẽ deductos. Chry. Quid
igitur? nõ ne videm⁹ ⁊ apud ſuos mul
tos in admirationeꝫ deductos? ita
quidẽ: ſed ab his q̃ raro contingũt
nõ oportet talia ꝓnunciari. Sed et
ſi in propria patria aliq̃ honorãtur:
multo magis in aliena. Cõſuetudo
eñ facile hoies contẽptibiles face-
re conſueuit. quãdo igitur venit in
galileã:ſuſceperũt eũ galilei. vnde
ſeq̃tur. Cũ ergo veniſſet in galileaꝫ
exceperunt eũ galilei. Uides quo-
niam qui mali dicebantur: hi maxi
me ad chriſtum accedere inueniun
tur. Nam propter galileos dicitur.
Interroga et vide quoniam prophe
ta ex galilea nõ ſurrexit: propter ſa
maritanos autem improperabant
ei. Samaritanus es ⁊ demoniũ ha-
bes. Sed ecce ſamaritani ⁊ galilei
credunt in confuſionem iudeorum.
Inueniuntur autẽ ⁊ galilei ſama-
ritanis meliores.naꝫ illi quidem a
mulieris crediderunt verbis.hi v̾o
videntes ſigna q̃ faciebat. vnde ſeq̃
tur. Cuꝫ oĩa vidiſſent q̃ fe. hiero. in
die feſto. Orige. Quod eniꝫ dñs eij
cit de tẽplo vendentes oues ⁊ boues
tam grande reperitur: vt his moti
galilei reciperent dñm: cõſiderãtes
mirantesq̃ maieſtatẽ eius: nõ enim
minor potentia eius oſtenditur in his
q̃ vt ceci videant: audiantq̃ ſurdi.

Conſuetudo apud gentiles.

Eſtimo vero nec hec ſola ipſum tũc
feciſſe:ſed ⁊ alia ſigna. Beda. Sed
vnde data eſt eis videndi occaſio.
oſtendit ſubdens.. Et ipſi enim ve-
nerant ad diem feſtũ. Myſtice autẽ
intimatur ꝙ gentib⁹ in fide a duo-
bus preceptis charitatis conſolida
tis: chriſtus circa fines mũdi reuer
tetur ad patriã id eſt ad iudeos.
Ori. Expedit autẽ galileum id eſt
tranſmigrãtẽ feſtare hieroſolymis
vbi eſt tẽplum dei:⁊ videre ſingula
que peragit ibi ieſus. Hoc enim eſt
principium vt galilei recipiant dei
filiũ euntem ad ipſos: alioquin vel
nõ recepiſſent illũ: vel etiã ipſe nõ-
dũ ipſis ꝑparatis ad eius receptio
nem adeo prope veniſſet ad eos.

Allegorica expoſitio.

¶ Uenit ergo iterum in chana
galilee vbi fecit aquã vinũ. Et
erat quidã regul⁹ cuius filius
infirmabatur capharnaũ. Hic
cũ audiſſet q2 Jeſus adueniret
a iudea in galileã: abijt ad euꝫ
et rogabat eũ vt deſcenderet et
ſanaret filiũ eius. Incipiebat
enim mori. Dixit ergo ieſus ad
eum. Niſi ſigna et prodigia vi-
deritis nõ creditis. Dicit ad eũ
regulus. Dñe deſcende priuſq̃
moriatur filius meus. Dicit ei
ieſus. Uade filius tuus viuit.
Credidit homo ſermoni: quem
dixit ei ieſus. et ibat. Jam autẽ
eo deſcendente ſerui occurre-
runt ei: et nunciauerũt dicẽtes
quia filius eius viueret. Inter-
rogabat ergo horam ab eis in
qua melius habuerat. Et dixe
runt ei: quia heri hora ſeptima
reliquit eũ febris. Cognouit er
go pater quia illa hora erat in
qua dixit ei ieſus filius tuus vi
uit: et credidit ipſe et dom⁹ ei⁹
tota. Hoc iterum ſecundum ſi-
gnum fecit ieſus cuꝫ veniſſet a

iudea in galileam.
¶Chry. Primo quidē dñs vt ſupra dictū eſt i chana galile e venerat vocatus ad nuptias. Nūc aūt ad eos vadit vt magis eos attrahat ſpōte ad eos veniēs ꝓpria patria dimiſſa: ⁊ vt fidē a priori miraculo in eis initiatā fortiorē faceret propter ſuā preſentiā. Augu. Ibi enim quādo aquā in vinū cōuertit crediderūt in eum diſcipuli eius. ⁊ vtiꝫ plena domus erat turbis cōuiuantiū ⁊ factū eſt tam magnū miraculū ⁊ nō crediderūt niſi diſcipuli eius: ⁊ ideo hāc ciuitatē modo repetiuit .ſ. vt q̄ per priora nō crediderant mō credant. Theophi. Rememorat antē nobis euangeliſta miraculū perpetratū in chana galilee de aqua ꝯuerſa in vinū vt augeret chriſti preconiū: q2 galilei nō ſolū ꝓpter miracula hieroſolimis facta: ſed et propter ea que apud ipſos facta erant receperunt ieſum: ſimulꝫ vt oſtenderet q̄ regulus credidit propter miraculū in chana perpetratum: q̄uis eius non perfecte cognouerit dignitatē: vnde ſequitur. Et erat quidā regulus cuius filius infirmabat̄ capharnaū. Orige. Putabit autem aliquis regis herodis hunc eſſe regulum: ⁊ aliquis aſſerit hunc eſſe de familia ceſaris exercentem tūc tēporis aliquid in iudea: neꝫ enim dicitur q̄ iudeus fuerit. Chry. Regulus aūt dicitur. aut q̄ſi generis exñs regalis: aut dignitatē aliquā principatꝰ habens: aut q2 ſic vocabat̄. Igitur quidā hūc eundē eſſe exiſtimant cēturionē: q̄ eſt apud mattheū. Oſtenditur autē alius eſſe ab eo. nam ille quidē xp̄m volentē ire ad ſuam domum rogat remanere: hic autem ⁊ nihil tale promittentem ad domum trahit. Et ille quidem ad ieſum de monte deſcendentem capharnaum intrauit: hic autem ad ieſum in chana venientem acceſſit. Et illius quidē puer a paralyſi detinebatur: huius autem filius a febre. De hoc ergo regulo ſubditur. Hic cum audiſ. quia ie. adue. a iu. in gali. abijt ad eum ⁊ roga. eum vt deſcen. et ſa. fi. eius incipie. enim mori. Auguſti. Qui rogabat nōne credebat? Quid a me expectas audire? dominum interroga quid de illo ſenſerit. Sequitur enim. Dixit ergo ieſus ad eū Niſi ſigna ⁊ prodigia vide. non cre. Arguit hominē in fide tepidū: aut frigidū: aut omnino nullius fidei: ſed tentare cupientem de ſanitate filij ſui qualis eſſet chriſtus: quid eſſet: quantum poſſet. Prodigium quidem appellatum eſt quaſi porrodicium quod porro dicat: porro ſignificet et futurum aliquid portendat. Auguſtinus. de con. euā. Adeo autem dominus ſupra omnia mutabilia vult mentem credentis attollere: vt nec ipſa miracula: que q̄uis diuinitus de mutabilitate corporū fiunt a fidelibus queri velit. Grego. Sꝫ mementote etiā que petijt ⁊ apte cognoſcetis: quia i fide dubitauit. Popoſcit namꝫ vt deſcenderet ⁊ ſanaret filium eius. vnde ſeq̄tur. Dicit ad eum regulus. Domine deſcēde priuſq̄ moriat̄ filius meus. Minus itaꝫ in illum credidit: queꝫ nō putauit poſſe ſalutem dare niſi preſens eſſet et corpore. Chryſoſto. Audi etiā qualiter adhuc terrene chriſtum trahit quaſi non poſſet eū poſt mortem ſuſcitare: ſi autem non credens venit et rogauit nil mirabile. Conſueuerunt enim patres ex multo amore non ſolum medicis loqui de quibus confidunt: ſed de quibus non confidunt nihil volētes pretermittere eorum que ad ſalutem pertinent filiorum: ſi tamen valde crederet chriſti virtutem non neglexiſſet etiam in iudeam ire. Grego. Sꝫ dominus qui rogatur vt vadat: q2 non deſit vbi inuitatur: indicat. ſolo iuſſu ſalutem reddidit: qui voluntate omnia creauit. vnde ſequitur. Dicit ei ieſus. Uade filius tuus viuit. Hic ſuperbia noſtra retunditur qui in hominibus non naturā qua ad imaginem dei facti ſunt: ſed honores ⁊ diuitias veneramur. Redēptor vero noſter vt oſtēderet quoniā

Regulꝰ q̄s fuerit.

Prodigij natio.

Exēplo ieſu docemur.

que alta ſunt hominibus: ſanctis
deſpiciēda ſunt: et que deſpicienda
ſunt hominibus: deſpiciēda nō ſunt
ſanctis. Ad filium reguli ire noluit:
ad ſeruum centurionis ire paratus
fuit. Chryſo. Uel aliter. Illic quidē
fides confirmata erat: iccirco et p̄=
miſit ire vt diſcamus viri deuotionē
Cēturionis dignitas hic autem adhuc imperfectus erat:
et nondū nouerat manifeſte ꝙ ab=
ſens curare poterat. vnde ex hoc
ꝙ non accedit ieſus: hoc addiſcit.
Sequitur enim Credidit homo ſer
moni quē dixit ei ieſus et ibat. Nō
tamē integre neq; ſane. Origenes.
Oſtenditur autem eius dignitas et
officium ex hoc ꝙ ſeruientes illi oc
currūt. vnde ſequitur. Iam autem
eo deſcendente ſerui occurrerūt ei:
et nun. ei. di. quia fi. eius vi. Chry.
Qui quidē obuiauerunt: non vt an
nunciarent ſolum ſed quaſi eſtimā
tes de reliquo ſuperfluam eſſe chri=
ſti penitentiam quam credebant ac
cedere. Quod autē regulus nō in=
tegre credidit: neq; ſane. oſtenditur
ex hoc qđ ſequitur. Interrogabat
ergo horā ab eis in qua melius ha
buerat. Uolebat enim ſcire vtrum
caſu vel ex precepto chriſti hoc factū
eſſet. Sequitur. Et dixerunt ei quia
heri hora ſeptima reliq̄t eū febris:
Uide qualiter miraculum manife=
ſtum eſt. non enim ſimpliciter neq;
vt cōtingit a periculo liberatus eſt:
ſed repente et ſimul vt appareat nō
eſſe ex nature conſequentia qđ fie=
bat: ſed actione chriſti. vnde ſequit.
Cogno. ergo pater q; illa hora erat
in qua dixit ei ieſus. Fi. tu. vi. et cre.
ipſe et do. eius to. Augu. Si ergo p̄
pterea credidit: quia nunciatum eſt
ei ꝙ filius eius eſſet ſanus: et com=
parauit horam nunciantium hore
prenūciantis: quando rogabat nō=
dum credebat. Beda. Unde datur
intelligi et in fide gradus eſſe: ſicut
et in alijs virtutibus quibus eſt ini
Gradus in fide ſunt. tium incrementum atq; perfectio.
Huius ergo fides initium habuit
cum filij ſalutem petijt: incrementū
cum credidit ſermoni domini dicen

tis. Filius tuus viuit. Deinde per=
fectionem obtinuit nunciantibus
ſeruis. Auguſtinus. Ad ſolum ſer
monem crediderunt plures ſamari
tani. At illō miraculū ſola illa dom⁹
credidit vbi ē factū. vñ ſubdit euāge
liſta. Hoc iterū ſecūdū ſignū fecit ie
ſus: cū veniſſet a iudea in galileā.
Chryſoſtomus. Non ſine cauſa hoc
adiecit: ſed oſtendens quoniam ſe=
cundo ſigno facto: nondum ad alti=
tudinem ſamaritanorum nullum ſi
gnum videntiū iudei peruenerūt.
Origenes. Amphibologiam autē
continet preſens dictum. vno enim
modo denotat ꝙ ieſus veniendo a
iudea in galileam: duo fecit miracu
la: quorum ſecundum eſt factum er
ga filiū reguli. alio modo ſic. Duo=
bus exiſtentibus ſignis que ieſus
in galilea exercuit: ſecundum egit
veniēs a iudea in galileam. et hic
ſenſus verus eſt. Myſtice autem p̄
hoc ꝙ ieſus bis in galileam acce=
dit: binus ſaluatoris aduentus in
mundum oſtenditur. prim⁹ quidem
miſericordie: vt vino facto cōuiuas
exhylaret. ſecundus vero vt filium
reguli ad mortem pene deductum
ſuſcitet. id eſt populum iudeorum Aduēt⁹ ieſu duplex.
qui poſt plenitudinem gentium ac=
cedet ſaluandus in fine. Magnus
autē rex regum eſt qui conſtitutus
eſſe a deo in mōte ſyon ſancto eius:
huius qui viderunt diem et gauiſi
ſunt: reguli dinoſcuntur. Arbitra=
muri igitur regulum eſſe abraam:
egrotum vero filium eius iſraeliti=
cū gen⁹ debilitatū erga cultū diuinū
et ideo incaluit ignitis ſpiculis ini=
micū: vt proinde febrire cenſeatur.
Apparet autem ꝙ precedentibus
ſanctis poſtq; carnis exuerunt ami
ctum populus fuit cure. vnde legi=
tur in machabeis poſt mortem hie=
remie. Hic eſt hieremias propheta
dei: qui plurimum orat pro populo.
Abraam igitur obſecrat adiuuari
a ſaluatore populum infirmum: et
quidem poteſtatis verbum de cha=
na prodit: vbi dictum eſt. Fili⁹ tuus
viuit. Sz vbi efficacia i capharnaū

agitur. nam ibi filius reguli cura-
tus eſt quaſi in agro conſolationis
moꝛtis: qđ ſignificat genus quoddã
debilium: nõ tamen omnino fructi-
bus priuatoꝛum. Illud autem. Niſi
ſigna et prodigia vi. non cre. dictum
illi refertur ad multitudinem filio-
rum ſuoꝛum: et ad ipſum quodam
modo: ſicut enim ioannes expecta-
bat datum ſibi ſignum ſcilicet ſuper
quem videris ſpiritum deſcendentẽ:
ſic et premoꝛtui ſancti aduentũ chꝛi
ſti in carnem et ſignis et prodigiis
manifeſtandum expectabãt. Habe
bat aũt hic regulus non ſolum filiũ:
ſed etiam ſeruos per quos ſignifi-
catur maneries quedam minus be
ne: et infirma credentium nec a ca-
ſu hoꝛa ſeptima deſerit filiũ febris.
nam ſeptenarius numerus eſt qe-
tis. Alcuinus. Uel quia per ſepti-
foꝛmem ſpiritum eſt omnis remiſ-
ſio peccatoꝛum. Septenarius enim
in tria ⁊ quattuoꝛ diuiſus ſignificat
ſanctã trinitatẽ in q̃ttuoꝛ anni tẽpo
rib⁹: l q̃ttuoꝛ mũdi ptib⁹ in q̃ttuoꝛ ele
mentis. Ori. Poſſunt quoq; ſigni-
ficari duo aduentus chꝛiſti verbi ad
animam: primus quidem ex facto
vino prebens anime gaudium ſpi-
ritualis conuiuij. ſecundus vero
omnes lãguoꝛes ac moꝛtis reliq̃as
amputans. Theophi. Regulus au
tem eſt omnis homo non ſolum qui
regi vniuerſoꝛum propinquus exi-
ſtit ſecundum animam: ſed quia et
ipſe ſuper omnia principatum ſum
pſit: cuius filius id eſt mens febrici
tat voluptatibus prauis et deſide-
rijs. Accedit autem ad ieſum et de-
precatur vt deſcendat id eſt vt con-
deſcenſu miſericoꝛdie vtatur et par
cat peccatis prius q̃ a voluptatum
infirmitate moꝛtificetur. Sed domi
nus dicit. Uade id eſt profectum cõ-
tinuum circa bonum oſtendas: et
tũc filius tuus viuet. Si autem am
bulare ceſſaueris moꝛtificabitur ti-
bi intellectus circa boni operatio-
nem.

Remiſſio pctõrũ ſignatur ſeptenario.

Capitu. v.

POſt hec erat dies
feſtus iudeoꝛum: et
aſcendit ieſus hie-
roſolymam. Erat
autẽ hieroſolymis
pbatica piſcina que cognomi
natur hebꝛaice bethſaida q̃nq;
poꝛticus habens. In his iace-
bat multitudo magna languẽ
tium: cecoꝛum: claudoꝛum: ari
doꝛũ: expectãtiũ aque motum.
Angelus autem domini deſcẽ
debat ſecundum tempus in pi-
ſcinam: et mouebat aqua. Et
qui pꝛioꝛ deſcẽdiſſet in piſcinam
poſt motionem aque ſanus fie
bat a quacũq; detinebatur in-
firmitate. Erat autem quidam
homo ibi triginta et octo an-
nos habens in infirmitate ſua.
Hunc cum vidiſſet Ieſus ia-
centem: ⁊ cognouiſſet quia iam
multum tempus haberet: dicit
ei. Uis ſanus fieri? Reſpondit
ei languidus. Domine hominẽ
non habeo: vt cum turbata fue
rit aqua mittat me i piſcinam.
Dum venio enim ego: alius
ante me deſcendit. Dicit ei Ie-
ſus. Surge: tolle grabatum tuũ
et ambula. Et ſtatim ſanus fa-
ctus eſt homo ille. ⁊ ſuſtulit gra
batum ſuum et ãbulabat. Erat
autem ſabbatũ in die illo. Di-
cebant ergo iudei illi qui ſana-
tus fuerat. Sabbatũ eſt. non li
cet tibi tollere grabatũ tuũ. Re
ſpondit eis. Qui me ſanũ fecit
ille mihi dixit: tolle grabatum
tuũ ⁊ ambula. Interrogauerũt
ergo eum. Quis eſt ille homo
qui dixit tibi: tolle grabatũ tuũ
et ambula? Is autẽ qui ſanus

fuerat effectus neſciebat quis eſſet. Jeſus enim declinauit a turba conſtituta in loco.

¶ Aug. de con. euang. Poſt mira-
culum in galilea factum: inde Hie
roſolymã redit. vnde dicitur. Poſt
hec erat dies feſt⁹ iudeoꝛuꝫ et aſcẽ-
dit Jeſus hyeroſolymã. Chry. Vi-
hi videt̃ ꝙ erat dies feſt⁹ pentheco
ſtes: aſcendit aũt Jeſus hieroſoly
mã ſemꝑ in feſtis diebus: vt cũ eis
dies feſtos faciens nõ videat̃ legi
contrarius: et ob hoc multitudinẽ
ſimplicẽ ꝑ ſigna et doctrinã attra-
hat: maxime ei in dieb⁹ feſtis hi q̃
iuxta poſiti erãt cõcurrebãt. Seq̃t
Erat autem hiero. p. piſci. que co-
gno. hebra. bethſa. quinqꝫ poꝛ. ha-
bens. Alcui. Probato grece ouis di
citur. probatica ergo piſcina pecu-
liaris dicit̃: vbi ſacerdotes cadaue
ra hoſtiarũ abluebãt. Chry. Dece
bat quidem baptiſma dari peccata
purgans: cuius imago pꝛeſcripta
fuit in piſcina et in alijs plurib⁹: ꝛ
primũ quidẽ dedit de⁹ aquã expur
gantẽ corpoꝝ ſoꝛdes et inquinatio-
nes non exiſtẽtes: ſed opinatas: pu
ta eas que a funere et que a lepra
et que ab alijs talib⁹. deinde infir-
mitates diuerſas per aquas facit
ſolui. vnde ſequit̃. In his iace. mul
titudo mag. languen. ceco. clau. et
ari. expe. aque. mo. Uolens ei deus
pꝛopiquius adducere ad baptiſmi
donuꝫ. non adhuc inq̃namẽta ſolũ
mundat: ſed etiaꝫ egritudines ſa-
nat: ſicut eniꝫ miniſtri qui pꝛope re
gem ſunt: his qui ſunt a longe cla-
rioꝛes ſũt ita et in figuris fit. Non
autem ſimpliciter ſanabat aquarũ
natura: ſemper enim hoc fieret: ſed
in angeli deſcenſiõe. vñ ſeq̃tur. An
gelus autem domini deſcen. ſꝫ tp̃s
in piſci. et mo. aqua. Sic enim et in
baptizatis nõ ſimpliciter aqua ope
ratur: ſed cũ ſpiritusſancti ſuſcepe-
rit grãm tunc omnia ſoluit pecca-
ta. Angelus enim deſcendens tur-
babat aquam et ſanatiuã impone
bat virtutem: vt diſcant iudei: q̃m
multo magis angeloꝛum dominus
omnes egritudines anime ſanare
poteſt. ſed tunc quidem infirmitas
impedimentũ volenti curari fiebat
Subditur eni. Et qui pꝛioꝛ deſcen.
in piſci. poſt mo. aque: ſan⁹ fiebat.
a quacunqꝫ detinebatur infirmita-
te. Nunc autem vnuſquiſqꝫ accede
re poteſt: non enim angelus eſt qui
turbat aquã: ſed angeloꝛum domi-
nus qui omnia operat̃. ſed et ſi oꝛ-
bis terrarũ vniuerſus veniat: gra-
tia non conſumitur ſed ſimilis ma
net. Sicut enim ſolares radij vnã-
quanqꝫ illuminant dieꝫ et non cõ-
ſumũtur: neqꝫ a multa largitione
minoꝛ fit ſolis lux: ita et multo am
plius ſpiritusſancti actio in nullo
minuitur a multitudine eoꝛuꝫ qui
potiuntur ea. Hoc autem fiebat .ſ.
vt vnus tñ poſt motionem aque ſa
naretur: vt qui didicerant quoniã
in aqua egritudines coꝛpoꝛis ſana
bantur: in hoc per multum tẽp⁹ ex
ercitati facile crederẽt ꝙ et egritu
dines anime aqua ſanare poteſt.
Augu. Plus eſt autẽ ꝙ xp̃s vitia ſa
nauit animaꝝ: q̃ꝫ ꝙ ſanauit lãguo
res coꝛpoꝛum moꝛituroꝛũ. ſed qꝛ ip
ſa anima non eum nouerat a quo
ſananda erat: et oculos habebat i
carne vñ facta coꝛpoꝛalia videret:
et nõdũ habebat in coꝛde vnde deũ
latẽter cognoſceret: fecit qđ videri
poterat vt ſanaretur vnde videri
non poterat. Ingreſſus eſt locũ vbi
iacebat multitudo languẽtium: de
quibus elegit vnum vt ſanaret: de
quo ſubditur. Erat autem quidaꝫ
homo ibi trigita et octo annos ha
bens in infirmitate ſua. Chry. Nõ
autẽ confeſtim eũ a principio ſana
uit ſed primũ eũ familiarẽ ſibi fa-
cit. per interrogationem future fi-
dei faciens viam. Non autem expe
tit fidem vt in cecis fecit dicẽs. Cre
ditis quia poſſum hoc facere: quia
hic nondum nouerat eum manife-
ſte quis eſſet. Nam illi quidem ex
alijs eius virtutem cognoſcentes:
conuenienter hec audierant. Alij
vero nondum eum cognoſcentes:

Jeſus intereſt feſtis diebus.

Figure baptiſmi.

Gratia ſpiritus ſancti largiſſima.

ſed per ſigna eum cogniturí poſt miracula requiruntur de fide. vnde ſequitur. Hunc cum vidiſſet Jeſus iacentem et cognouiſſet quia multũ iã tẽp⁹ haberet dicit ei. Uis ſan⁹ fieri? Nõ hoc querit vt diſcat: hoc enim ſuperfluũ eẽt: ſed vt oñderet iſtius patientiam qui triginta et octo ãnos habens: per vnũquẽq; annũ eripi ab egritudine expectãs aſſidebat et nõ deſiſtebat. Et vt cognoſcamus propter quã cã; dimittens alios ad hunc venit non dicit. Uis te curabo? nõdũ ei aliquid magnum imaginabatur ille de chriſto non autem turbatus eſt ad interrogationez: neq; dixit iniuriari mihi veniſti quãdo interrogas ſi volo ſanus fieri ſed manſuete reſpondet. Sequitur enim. Reſpondit ei lãg. Domine hominẽ nõ hẽo: vt cũ tur. fu. aqua mit. me in piſci. dũ venio enim ego: alius ante me deſcẽ. Nõ nouerat quis eſſet: qui interrogabat: neq; q; curaturus eſſet eũ. Opinabatur autem fortaſſe vtilem ſibi fore chriſtum ad mittendum eũ in aquã: ſed chriſtus oſtẽdit q; verbo omnia poteſt facere. vnde ſeq̃tur. Dicit ei ieſus: ſurge tolle grabatuz tuum et ãbula. Augu. Tria dixit. ſz ſurge nõ operis imperiũ fuit ſz operatio ſanitatis. Sano autẽ duo imperauit. Tolle grabatũ tuum et ambula. Chry. Intuere diuine ſapientie ſuperabundantiam: non ſolum ſanat ſed et lectum portare iubet vt et credibile faceret miraculũ et nullus extiſtimet phantaſiam eẽ quod factum eſt. Nõ enim niſi certiſſime et vehemẽter cõpacta eẽnt membra lectulũ ferre poſſent. Audiens aũt languidus qm̃ cũ poteſtate et velut iubens dixit. Surge tolle grabatũ tuum non deriſit dicens. Angelus deſcendit et turbat aquam et ſolum vnum curat. Tu autem hõ exiſtens ex ſolo precepto ſperas te magis angelis poſſe: ſed audiuit et non diſcredidit ei quinĩ ſit et ſanus fact⁹ eſt. vnde ſequitur. Et ſtati ſanus factus ẽ homo: et tu

Interrogatio dĩ ſpẽſatiua.

Claritudo miraculi.

ſtulit grabatuz ſuũ et ambulabat. Beda. Multum quippe inter ſanationem domini et que a medicis infertur diſtare probatur. Hec videlicet voce iubentis et mox impletur. Illa vero per multa tẽpora interualla aliquotiens perficitur. Chryſoſtom⁹. Igitur mirabile quidem eſt hoc: que autez ſequentur multo maiora erunt. Naz in initio quidẽ nullo moleſtãte ſuaderi non ita mirabile eſt ſicut quod poſt inſanientibus iudeis et accuſantibus chriſto obediuit: vt oſtendit euangeliſta conſequenter dicens. Erat autẽ ſabbatum in illo die: dice. ergo iudei illi qui ſanus fuerat factus ſabbatum eſt non li. ti. tol. graba. tuũ. Auguſtinus. Non calumniabãtur domino: quia ſanum fecerat ſabbato: q; eis reſpondere poſſet: quis ſi cuiuſq; iumentum in puteum cecidiſſet vtiq; die ſabbati erueret illũ et ſaluaret. ſz qui portabat grabatum ſuuz: quaſi dicat: ſi ſanitas nõ erat differenda nunquid et opus fuerat imperandũ? ſed ille auctorẽ ſanitatis ſue obijciebat calũniatoribus. vnde ſequitur. Reſpõdit eis qui me ſanum fecit ille mihi dixit. Tolle grabatum tuum et ambula. q. d. quare non acciperem iuſſionez a quo acceperam ſanitatez? Chry. Nimirum ſi malignari vellet poterat dicere. Si crimen eſt accuſa te eum qui iuſſit et deponam lectulũ. ſed et curationem vtiq; occultaſſet. Etenĩz ſciebat non ita eos eſſe morſos ex ſabbati ſolutione: ſicut ex infirmitatis ſanatione: ſed neq; hoc occultauit: neq; veniam petijt: ſed clara voce benẽficium confeſſus ẽ. illi vero maligne interrogauerunt. vnde ſubditur. Interrogauerunt ergo eum quis eſt ille homo qui dixit tibi. Tolle grabatuz tuuz et ambula? Non dicunt: quis eſt qui fecit te ſanum: ſed in medium inducunt id quod tranſgreſſio eſtimabatur. Sequitur. Is autez qui ſanus fuerat effectus neſciebat quis eſſet. Jeſus autem declinauit a tur. conſti.

in loco. Et primum quidez vt eo ab
ſente teſtimoniuz inſuſpicabile fie-
ret. Qui enim adeptus fuerat ſani
tatez idoneus erat beneficij teſtis.
Inuidie euaſio. Demū vt nō plus faceret furorem
illorum accendi. Solus enim viſus
eius cui inuidetur: non paruaz in-
uidentibus immittit ſcintillam: pro-
pterea diſcedens: permiſit ab ipſis
ſuum factū examinari. Quidā eſti
mant hunc paralyticum eſſe cum
qui i mattheo poſit⁹ eſt: ſed non ē.
Jlle eniz multos habebat ſui curā
habentes et eum ferentes: hic au-
tem nullum. Sed et locus vtrorūqꝫ
diuerſus eſt. Augu. Siquidem me
diocri corde et humano ingenio cō
ſideremus hoc miraculum facien-
tem quod ad poteſtatem pertinet:
non magnuz aliquid fecit: et quod
ad benignitatem paruum fecit. Tot
iacebant et vnus curatus eſt cum
poſſet vno verbo oēs erigere. Quid
ergo intelligendum eſt: niſi qꝛ pote
ſtas illa et bonitas magis agebat
quid anime in factis eius pro ſalu
te ſempiterna intelligerēt: q̄ꝫ quid
pro temporali ſalute corporis me-
rerentur. Jn illis eni factis quicq̄d
temporaliter ſanatuz eſt in mēbris
mortalibus in fine defecit anima q̄
credidit ad vitam eternam tranſi-
Allegoria pulcherria tum fecit. Piſcina illa et aqua illa
populum mihi videtur ſignificaſſe
iudeorum: ſignificari eniz populus
nomine aquarum: aperte nobis in
dicat apocalypſis ioannis. Beda.
Bene autem piſcina probatica fuiſ
ſe deſcribitur. Jlle enim populus
ouis nomine ſignificatur: ſm illud
pſalmi. Nos populus tuus ⁊ oues
gregis tui. Auguſtinus. Aqua er-
go illa ideſt popul⁹ ille quinqꝫ li-
bris moyſi tanqꝫ quinqꝫ porticibus
claudebatur: ſed illi libri prodebāt
languidos non ſanabant. Lex eniz
peccatores conuincebat: non abſol-
uebat. Beda. Denique multa gene-
ra languentium in eadem iacue-
runt. ceci ſcilicet qui ſcientie lumi-
ne carent. claudi qui ad ea que iu-
bentur implenda; vires nō habēt,

Aridi qui ſuperne dilectionis pin
guedine caret. Auguſtinus. Uenit
autez chriſtus ad populum iudeo
rum et faciendo magna docēdo vti
lia turbauit peccatores id eſt aquā
preſentia ſua et excitauit ad paſſio
nem ſuam: ſed latens turbauit. Si
enim cognouiſſent: nunqꝫ dominū
glorie crucifixiſſent ſubito ei vide-
batur aqua turbata ⁊ a quo turba
batur non videbatur. Deſcendere
ergo in aquaz turbataz: hoc eſt hu
militer credere in domini paſſio-
nem. Jbi ſanabatur vn⁹ ſignificās
eccleſie vnitatem: poſtea quiſq̄ ve
nerit non ſanabatur: qꝛ quiſquis p̄
ter vnitatem fuerit: ſanari non po
terit. veh illis qui oderunt vnitatē
et partes ſibi faciunt in homi-
nibus. Habebat autem. xxxviij.
annos in infirmitate: qui ſanatus
eſt hic enim numerus ad languorē
ptinet magis q̄ꝫ ad ſanitatē. Qua
dragenarius enim numerus ſacra
tus: nobis in quadam perfectio-
ne commendatur: qꝛ lex in decē pre-
ceptis data eſt: et predicanda erat
per totum mundum: qui quattuor
partibus commendatur. Denari⁹
autez per quattuor multiplicatus
ad quadragenarium peruenit. vel
quia per euangelium quod quat
tuor libros habet impletur lex. Si
ergo quadragenarius numerus
hꝫ perfectionez legis: et lex nō im
pletur niſi in gemino precepto cha
ritatis: quid miraris quia langue
bat qui. xl. minus duos habebat:
neceſſarius erat illi homo ad ſani
tatem. Sed homo ille qui ⁊ deus ē:
Subtiliſſima expoſitio. et quia illū iacentem duobus min⁹
inuenit quia duo quedam iubendo
quod minus erat impleuit. Jn duo
bus enim domini iuſſis duo prece
pta ſignificata ſunt charitatꝫ. Dei
dilectio priore ordine precipiendi. p
ximi autem dilectio: prior eſt ordine
faciendi. Dicit ergo. Tolle graba
tum tuum: quaſi diceret. Cuz eſſes
languidus portabat te proximus
tuus. ſanus factus es porta proxi
mū tuū. Dic etiā, Ambula, Sꝫ quo

liter agis niſi ad dominum deum
tuum? Bed. Quid enim eſt dicere.
Surge et ambula? niſi a torpore et
ignauia in quibus prius iacebas
erigere: et in bonis operibus profi
cere ſtude. Tolle grabatum tuuꝫ.
id eſt proximum tuum a quo porta
ris et ipſe patienter tolera. Augu
ſtinus. Porta ergo eum cum quo
ambulas: vt ad eum peruenias cũ
quo manere deſideras. Ille autem
nondum Jeſum nouerat: q2 et nos
credimus in eum: quem non vide
mus et vt non videatur declinata
turba. Quadam ſolitudine inten=
tionis videtur deus: turba ſtrepi=
tum habet viſio iſta ſecretum deſi
derat.

¶ Poſtea inuenit eum Jeſus
in templo et dixit illi. Ecce ſa
nus factus eſt: iam noli am=
plius peccare ne deterius tibi
aliquid contingat. Abijt ille
homo et nunciauit iudeis: q2
ieſus eſſet qui fecit eum ſanuꝫ
Propterea perſequebãtur iu=
dei ieſuꝫ: quia hec faciebat in
ſabbato: Jeſus autem reſpõ=
dit eis. Pater me⁹ vſqꝫ modo
operatur et ego operor. Pro=
pterea ergo magis querebant
euꝫ iudei interficere: quia non
ſolum ſoluebat ſabbatum: ſed
et patrem ſuum dicebat deũ
equalem ſe faciens deo.

¶ Chryſoſtomus. Curatus homo
non receſſit ad nũdinas neqꝫ volu=
ptati aut vane glorie dedit ſeipſũ: ſꝫ
in tẽplo conuerſabatur: quod maxi
me religionis eſt ſignuꝫ. vnde dici
tur. Poſtea inuenit euꝫ Jeſus in tẽ
plo. Auguſtinus. Domin⁹ quideꝫ
Jeſus et in turba: euꝫ videbat et in
templo. Ille autem languidus Je
ſũ i turba nõ agnoſcit i tẽplo agno
ſcit i loco ſacrato. Alcui. Q2 ſi grãꝫ
conditoris cognoſcere volumus: et
ad eius viſionem venire fugienda
eſt turba cogitationum et affectuũ
prauorum: declinanda ſunt prauorꝫ
conuenticula. fugiendum eſt ad tẽ
plum vt noſipſos templum dei ſtu
deamus facere quos deus inuiſere
et in quibus manere dignetur. Se
quitur. Et dixit illi. Ecce ſanus fã
ctus es iam noli amplius peccare
ne deterius tibi aliquid contingat. Doctri
Chryſoſtomus. Ubi prius diſcim⁹ na ſalu
ꝙ ex peccatis ei nata eſt hec egritu bris et
do. q2 enim ſepius animam in no= aurea
bis egrotantem inſenſibiliter ha= chriſo=
bemus: corpus autem et ſi paruam ſtomi.
ſuſceperit leſionem: omne facimus
ſtudiũ vt ab infirmitate liberemur.
propterea deus punit corp⁹ pro his
que anima deliquit. ſecundo ve=
ro ꝙ verus eſt gehenne ſermo. ter=
tio ꝙ longum eſt et infinitum ſup=
plicium. Dicunt enim quidaꝫ. Nũ
quid quia in breui temporis momẽ
to adulteratus ſum immortaliter
crucior? vide ꝙ hic tanto tempore
pro peccatis cruciabatur. non eniꝫ
temporis menſura peccata iudicã=
tur: ſed ipſa delictoruꝫ natura. Cũ
his auteꝫ et illud diſcimus: ꝙ ſi gra
uem ſuſtineamus penam pro prio=
ribus peccatis. deinde in eadem
inciderimus grauiora patiemur.
et hoc decenter. qui enim neqꝫ ſup=
plicijs factus eſt melior vt inſenſi=
bilis de reliquo et contemptor: ad
maius ducetur tormentum. ſi auteꝫ
hic non omnes pro peccatis torquẽ
tur: non confidamus. Nihil enim
nos hic pati pro peccatis ſignum
eſt maioris illic futuri ſupplicij:
non auteꝫ omnes egritudines ſunt
ex peccatis ſed plures. Quedam
enim et a pigritia fiunt quedam
propter probationem: ſicut in iob.
Sed propter quid paralytico huic
chriſtus de peccatis mentionem fa
cit? Quidaꝫ huic paralytico detra
hentes dicunt eum chriſti: fuiſſe
accuſatorem: et propter hoc hec au
diſſe. quid igitur dicent de para=
lytico qui eſt apud mattheum?
etenim et illi dictum eſt. Di=

mittuntur tibi peccata tua. neq̃ ēt
chriſtus hunc incuſat de preteritis:
ſed ad futurū eū munit ſolū. Alios
igitur curās: peccatorū nō meminit
q2 his paralyticis ex peccatis egri
tudines ſunt facte: alijs autē ex in
firmitate naturali vel per hos reli
quos doces admonet. Cū his aūt ⁊ illud
eſt dicere quoniā multā vidit inceſ
ſe anime huius patientiā: ⁊ vt valen
tez ſuſcipere admonitionē eum ad
moet. Tribuit autē ſignū ei ppriue
deitatis: dicēdo eniz. Nō amplius
pecces: oſtendit ſe ſcire omnia que
ab eo facta erāt delicta. Aug. Nūc
autē ille poſtea q̃ vidit Jeſuz: ⁊ co
gnouit euz auctorē ſalutis ſue non
fuit piger in euāgelizādo quē vide
rat. vnde ſequitur. Abijt ille homo
⁊ nūciauit eis: quia Jeſus erat qui
fecit eū ſanū. Chry. Nō ita inſenſi
bilis erat. vt poſt tantā beneficium
⁊ admonitionē maligna mente hoc
diceret. Si eniz detrahere vellet: ſa
nitatē tacēs trāſgreſſionē dixiſſet:
ſed hoc nō fecit. nō eniz dixit quo
niā Jeſus eſt qui dixit. Tolle gra
batū tuum quod videbatur iudeis
crimen eſſe ſed dixit Quoniam Je
ſus eſt qui me ſanū fecit. Aug. Sic
igitur ille annunciabat: ⁊ illi inſa
niebāt. vnde ſequitur. Propterea
perſequebantur iudei ieſum quia
hoc faciebat in ſabbato. Manife
ſtū eniz opus corporale factuz erat
ante oculos iudeorū: nō ſanitas cor
poris: ſed deportatio grabati que
nō videbatur ita neceſſaria quēad
modū ſanitas. Aperte ergo dicit do
minus ſacramētū ſabbati ⁊ ſignuz
obſeruādi vnius diei ad tēpus da
tū eſſe iudeis. Jmpletionē vero ip
ſam ſacramenti in illo veniſſe cōſe
quitur. Jeſus autē reſpondit eis.
Pater meus vſq̧ modo operatur: ⁊
ego operor. quaſi dicat. Nolite pu
tare q2 ſabbato ita requieuit pa
ter meus: vt ex illo nō operetur. ſ3
ſicut ipſe nunc operatur ſine labo
re: operor ⁊ ego: ſed ideo dictuz eſt
deum requieuiſſe: quia iam creatu
ram nullā cōdebat: poſtq̃ perfe

Signuz deitatis chriſtus oſtendit

Operatio dei qualis.

cta ſunt omnia. quietē vero propte
rea appellauit ſcriptura vt nos ad
moneret poſt bona opera quietu
ros. Et ſicut deus poſtq̃ fecit homi
nem ad imaginē ⁊ ſimilitudinem
ſuā: ⁊ perfecit omnia opera ſua bo
na valde: requieuit ſeptimo die: ſic
⁊ tibi requiē nō ſperes: niſi cū redie
ris ad ſimilitudinē in qua fact9 es ⁊
quā peccato perdidiſti ⁊ niſi cū bo
na fueris operatus. Auguſtinus
quarto ſuper geneſim ad literam.
Dici ergo probabiliter poteſt ad
ſeruandum ſabbatū iudeis fuiſſe
preceptū in vmbra futuri. que ſpi
ritualē requiez ſignificaret: quam
deus exemplo quietis ſue fidelib9
bona opera facientibus archana
ſignificatione pollicebatur. Augu.
ſuper ioannem. Erit enim ſabbatū
huius ſeculi cum tranſierit ſex eta
tes: quaſi ſex dies ſeculi tūc eniz vē
tura eſt requies que pmittitur ſā
ctis. Auguſtinus quarto ſuper ge
neſim ad literam. Cuius etiā quie
tis ipſe dominus ieſus myſterium
ſua ſepultura confirmauit. Jpſo
quippe die ſabbati requieuit in ſe
pulchro poſtq̃ ſexto die conſumma
uit opera ſua quando dixit. Conſum
matum eſt. Quid ergo miruz ſi de9
iſtū diez quo erat chriſtus in ſepul
tura quieturus volens etiā hoc mo
do prenunciare ab operibus ſuis
in vno die requieuit: deinceps ope
raturus ordinem ſeculorū. Poteſt
etiā intelligi deū requieuiſſe a con
dendis generibus creature q2 vl
tra iā non condidit aliqua genera
noua. Deinceps autem vſq̧ nunc
⁊ vltra operatur eorundem gene
rum adminiſtrationez que tunc in
ſtituta ſunt: non vt ipſo ſaltem die
ſeptimo potentia eius a celi ⁊ terre
omniumq̧ rerum quas condiderat
gubernatione ceſſaret: alioquin
continuo dilaberentur. Creatoris
nanq̧ potentia cauſa eſt ſubſiſtēdi
omni creature: que ab eis que crea
ta ſunt regendis ſi aliquando ceſſa
ret ſimul ⁊ eorum ceſſaret ſpecies:
omniſq̧ natura concideret nec ēm

Sabbatū q̇d figurauerit.

ſicut

ſicut ſtructuram edium cū fabrica
uerit quia abſceditatq; illo ceſſan **Tropologica ſententia.**
te ſtat opus eius ita mundus vir
ictu oculi ſtare poterit.ſi ei deus re=
gimen ſuū ſubtraxerit.proinde qui
dem dominus ait. Pater me⁹ vſq;
modo operatur continuationē quā
dam operis eius: que vniuerſam
creaturaʒ cōtinet atq; adminiſtret
oſtendit. Aliter enim poſſet intelli=
gi ſi diceret. Et nunc operatur: vbi
nō eſſet neceſſe vt operis continua=
tionē acciperemus. Aliter autē co
git intelligi cum ait. Uſq; nunc ex
illo ſcilicet quo cuncta cum conde=
ret operatus eſt. Auguſtinus ſup
ioannē. Ergo tanq; diceret iudeis
quid expectatis vt nō operer ſab=
bato? Sabbati dies vobis ad ſigni
ficationeʒ meā preceptus eſt. opera
dei attenditis: per me facta ſūt om
nia. operatus eſt pater lucem: ſed
dixit vt fieret ſi dixit verbo opera=
tus eſt: ꝛ verbum eius ego ſuʒ. Pa
ter meus ꝛ nunc operatus eſt cum
fecit mundum: ꝛ vſq; nunc operatꝛ:
cum regit mūdū. ergo ꝛ per me fe=
cit: cum fecit: ꝛ per me regit: cū re=
git. Chry. Et quidem chriſtus cum
diſcipulos excuſare oportebat: da=
uid conſeruum eorū in mediū fere=
bat. Quādo vero de ſeipſo erat ac=
cuſatio: ad patrē refugit. Conſide=
randū etiā ꝙ neq; vt homo ſolum
excuſat ſed neque vt deus ſolū: ſed
quādoq; hoc quandoq; illo modo.
Uolebat enim vtrunq; credi ꝛ cōde
ſcenſionis diſpenſationē ꝛ deitatis
dignitatem. vnde hic equalitatem
ſui ad patrem oſtendit: ꝛ in dicēdo
eum patrem ſingulariter. Dicit ei
pater meus: ꝛ in agendo eadem il=
li. Dicit enim: ꝛ ego operor. vnde ſe
quitur. Propterea ergo magis que
rebant eum iudei interficere: quia
non ſolum ſoluebat ſabbatum: ſed
ꝛ patrem ſuum dicebat deum. Au=
gu. Non quomodocūq;: ſed ꝙ equa
lem ſe facit deo. nam omnes dicim⁹
deo. Pater noſter q̄ es in celis. Le=
gimus ꝛ iudeos dixiſſe. Cum tu ſis
pater noſter. ergo non hinc iraſce=
bantur: quia patrem ſuum dicebat
deum ſed ꝙ longe alio modo q̄ ho
mines. Augu. de con. euan. Dicen
do enim pater meus vſq; modo ope
ratur: ꝛ ego operor. ꝙ ei eſſet equa
lis voluit intelligi: conſequens eſſe
oſtendens: vt quoniam pater ope=
ratur. ꝛ filius operetur. quia pater
ſine filio non operatur. Chryſoſto.
Si vero non naturalis eſſet filius
nec eiuſdem ſubſtantie: hec excuſa
tio maior accuſatione eſſet. Non
enim prefectus regalem legeʒ trāſ
grediens poterit effugere: ſi accu=
ſatus ſe excuſet dicens. Quoniam
ꝛ rex ſoluit legē. Sed qꝛ par eſt di=
gnitas filij ad patrem propterea p
fecta excuſatio eſt ſic igit pr̄ opans
ſabbato abſolut⁹ ē a crimine: ita et
filius. Auguſtinus. Ecce intelligūt
iudei quod non intelligunt arriani. **Arrianorū**
Arriani quippe inequalem dicunt **perfidia.**
filium patri: ꝛ inde hereſis pulſat
eccleſiam. Chryſoſtomus. Qui ve=
ro nolunt cum bona mente hoc ſu=
ſcipere: dicunt ꝙ chriſtus non fecit
ſe equalem deo: ſed iudei hoc ſuſpi
cabantur: ſed ad hoc per ea que ſu
pradicta ſunt superueniamus. Ma
nifeſtum enim eſt ꝙ iudei perſeque
bantur chriſtum: ꝛ quod ſoluebat
ſabbatum ꝛ ꝙ dicebat patrem ſuū
deum. vnde ꝛ quod cōſequenter ad
iungitur. Equalem ſe faciens deo.
adheret premiſſis in veritate. Hy=
la. vij. de trini. Expoſitio enim eſt
euāgeliſte cām demōſtrātꝫ cur dn̄z
iudei interficere vellent. Chryſo.
Et iterum: ſi ipſe hoc ipſum vole=
bat aſtruere: ſed iudei hoc inaniter
ſuſpicabantur: non dimiſiſſet domi
nus eorum mentem in errore: ſed
correxiſſet neq; enim euangeliſta
hoc tacuiſſet ſicut ſupra de eo quod
dictum eſt. Soluite templum hoc.
Auguſtinus. Non tamen iudei in=
tellexerunt chriſtum eſſe filium deiꝫ
ſed intellexerunt in verbis chriſti: qꝛ
talis commendaretur filius dei: ꝙ
equalis eſſet deo quia ergo neſcie=
bant talem tamen predicari agno=
ſcebant. Ideo dicit. Equalem ſe fa

ciens deo:non autem ipſe ſe facie
bat equalez:ſed ille illū genuerat
equalem.

¶Reſpondit itaq; ieſus ꝛ di
xit eis. Amen amen dico vo=
bis:non poteſt filius a ſe face
re quicq;:niſi quod viderit pa
trem facientem . Quecunq;
enim ille fecerit :hec ꝛ filius ſi
militer facit. Pater enim dil i
git filium:ꝛ omnia demōſtrat
ei que ipſe facit:ꝛ maiora his
demonſtrabit ei opera vt vos
miremini.

¶Hyla.vij.de trinitate. Ad viola=
ti ſabbati obiectum ſibi reatum di
xerat. Pater meus vſq; modo ope=
ratur ꝛ ego operor. vt vſurpaſſe hoc
ex auctoris intelligeretur exem=
plis ſignificaus tamen hoc quod
ipſe ageret patris opus eſſe intelli
gendum quia ipſe in ſe operaretur
operante ꝛ rurſum aduerſum eam
inuidiam qđ ſe deo equaſſet pater
ni nominis vſurpatione:volens et
natiuitatem confirmare ꝛ nature
virtutem profiteri:reſpondit. vnde
dicitur. Reſpondit itaq; ieſus ꝛ di=
xit eis. Amen amen dico vobis: nō
poteſt filius a ſe facere quicq;: niſi
quod viderit patrem facientez. Au
guſtinus. Quidam qui chriſtianos
Error ſe haberi volunt arriani heretici
refellit. dicentes ipſum filium dei qui ſuſce
pit carnem:minorem eſſe q̄ pater
eſt. capiunt ex his verbis cau=
ſam calumnie ꝛ reſpondent nobis.
Uidetis quia dominus ieſus cum
aduerteret iudeos ex hoc moueri:
quia patri deo equalem ſe faceret
talia verba ſubiunxit vt ſe equalez
non eſſe monſtraret:qui enim non
poteſt inquiunt a ſe facere:quic=
quam niſi quod viderit patrem fa
cientem vtiq; minor eſt:non equa
lis. Sed ſi deus erat verbum: ꝛ eſt
deus maior ꝛ deus minor:duos deos
colimus:non vnū deuz. Hylarius ſe=
ptimo de trinitate. Ne igitur exe=
quatio illa p nomē naturā natiuita
tis que filij eſt auferet eidem:ait fi
lium ab ſe nihil facere poſſe. Au=
guſtinus. Tanq; diceret. Quid
ſcandalizati eſtis:quia patrē meū
dixi deum ꝛ quia equalem me feci
deo:ita ſum equalis:vt ille me ge=
nuerit:nō vt ille a me ſed ego ab il
lo ſim filio. Hoc eſt eſſe quod poſſe.
Quia ergo ſubſtantia filij de pa=
tre eſt ideo potentia filij de patre
eſt:quia ergo filius non eſt a ſe: ideo
non poteſt a ſe. ſic ergo non poteſt
filius a ſe facere quicq; : niſi quod
viderit patrem facientem quia vi=
dere filij:hoc eſt natum eſſe de pa=
tre. Non alia viſio eius:ꝛ alia ſub
ſtantia eius totum quod eſt de pa=
tre eſt. Hylarius ſeptimo de trini. Ut
autem maneret ſalutaris in patre
ꝛ filio confeſſionis noſtre ordo na=
turam natiuitatis oſtendit:que po
teſtatem efficiendi:nō per incremē
ta indultaruz ad vnumquodq; opus
virium ſumeret:ſed de cognitione
preſumeret .pſumeret aūt non de
aliquo operis corporalis exemplo
vt quod prius pater faceret:id poſt=
ea filius facturus eſſet . ſed cum
ex patre filius eſſet natus per vir=
tutis ac nature in ſe paterne cōſciē
tiā:nihil niſi quod patrē facientē
vidiſſet filium facere poſſe teſtatus
eſt. non enim corporalibus modis
deus videt:ſed viſus ei omnis in
virtute nature eſt. Auguſtinus ſe
cundo de trini. Hoc autem ſi pro=
pterea dictum acceperimus : quia
in forma accepta ex creatura minor
eſt filius conſequens erit vt prior
pater ſuper aquas ambulauerit:ꝛ
cetera que filius in carne apparēs
inter hoies fecit:vt poſſit filius ea fa
cere quis autem vel delyrus iſta
ſentiat? Auguſtinus ſuper ioan.
Ambulatio tamen illa carnis ſu=
pra mare.a patre fiebat per filiuz.
Quando enim caro ambulabat et
diuinitas filij gubernabat : pater
abſens non erat:cum filius dicat.
Pater in me manens ipſe facit ope

ra. Cum ergo dixiſſet. Non poteſt filius a ſe facere quicquam. Ne forte carnalis ſubreperet intellectus: vt faceret ſibi homo quaſi duos fabros vnum magiſtrũ: alterum diſcipulũ: vt quomodo ille fecit arcam: iſte facit alteram ſecutus ait. Quecunqꝫ enim ille fecerit hec ⁊ filius ſimiliter facit. Non ait. Quecunqꝫ pater facit: ⁊ filius talia ſimilia facit: ſed hec eadem. Mundum pater: mundum filius: mundum ſpiritusſanctus. Si vnus deus pater: ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus: vnus mundus factus a patre per filiũ in ſpiritufancto. Hec ergo eadem facit. Addit autẽ. Similiter ne aliꝰ error in animo naſceretur. Videtur enim corpus hoc idem facere quod animus ſed non ſimiliter. animus enim imperat corpori: corpus viſibile eſt animus inuiſibilis vt faceret aliquid ſeruus iubente domino fecit: idem ab vtroqꝫ factum eſt: ſed nunquid ſimiliter? Non ergo ſic pater ⁊ filius: ſed hec eadem facit ⁊ ſimiliter facit: vt intelligamus ſimili potentia facere filium eadem ipſa que facit pater. Equalis igitur eſt patri filius. Hyla. ſeptimo de trini. Vel aliter. Omnia ⁊ eadem ad oſtendendam nature virtutem locutus eſt. Eſt igitur natura eadem: cum eadem omnia poſſe nature ſit. Ubi vero ſimiliter per filium omnia eadeꝫ fiunt ſimilitudo operum ſolitudinem operantis excluſit. Hec igitur eſt vere fidei noſtre intelligentia: quia ſub vna hac ſignificatione teſtantur: ⁊ ſimiliter facta natiuitatem ⁊ eadem facta naturam. Chryſoſto. Vel aliter totum quod dicitur. A ſemetipſo non poteſt filius facere ꝗc ꝗ: intelligendum eſt q̄ nihil cõtrariũ p̄ri: nihil alienũ ab eo facere p̄t. Jdõ ãt nõ dicit. Q̄ñ nihil ꝯ̄riũ facit: ſed q̄m nõ põt facere: vt hinc oſtendat indiſſimilitudinẽ ⁊ certitudinẽ ꝑilitatis. Nõ enim imbecillitatem filij: ſꝫ mltã eiꝰ ꝟtutẽ oſtẽdit h̄ ꝟbũ. ſic ei cũ dicimꝰ. Impoſſ eſt deũ peccare: non imbecillitatem eius accuſamus: ſed ineffabilem quandam virtutem eius teſtamur: ita cum dicit filius. Non poſſuꝫ a meipſo facere quicꝗ. hoc dicit: quoniam impoſſibile eſt eum facere aliquid contrarium patri. Augu ſtinus contra ſermo. arrianorum. Hoc autem non deficientis eſt: ſed in eo ꝙ de patre natus eſt permanentis: tanꝗ laudabile eſt omnipotentem non poſſe mutari: quam laudabile eſt: quod omnipotens non poteſt mori. Poteſt enim filius facere quod non vidiſſet patrem facientem. ſi poſſet facere quod per illum non facit pater: hoc eſt. Si poſſet peccare: neqꝫ nature immutabiliter bone: que a patre eſt genita conueniret. hoc autẽ quia non poteſt non deficienter non poteſt: ſed potenter. Chryſoſtomus

Posse peccare est ipotentie.

His autem que dicta ſunt atteſtatur quod ſequitur. Quecunqꝫ enim ille fecerit: hec ſimiliter et filius facit. Si enim per ſeipſum pater omnia facit: et filius per ſeipſum facit: vt hoc quod dicit: ſimiliter maneat: video qualiter intelligentia eſt excelſa: humilitatis autem verba. ſi enim humilius producit verba quedam non mireris. quia enim perſequebantur eum excelſa audientes: et contrarium deo eſſe eſtimabant. parumper verba remiſit. Auguſtinus. Cum ergo dixiſſet et ſe eadem facere: et ſimiliter que facit pater: ſubdit. Pater enim diligit filium et omnia demonſtrat ei quecunqꝫ ipſe facit. Ad hoc quod ſupra dixit. Niſi quod viderit patrem facere: videtur pertinere: et quod omnia demonſtrat ei que ipſe facit. Sed rurſus mortalis cogitatio perturbatur. Dicet eniꝫ aliquis. Seorſuꝫ facit pater: vt poſſit filius videre quod facit: velut ſi faber doceat filium artem ſuam et demonſtret eiꝰ quicquid facit. vt poſſit et ipſe facere quod viderit patrem facientem. Cum ergo pater

facit filius nō facit: vt poſſit videre filius quod pater facit. Porro ſi fi=
xum atq̧ incōcuſſuz tenemus: quia per filiū oīa pater facit: āteq̧ faciat demonſtrat filio. Ubi etiaz demon=
ſtrat filio pater qđ facit niſi in ipſo filio ꝑ quē facit? ſi eniz pater exem=
pla faciat et filius attendat manus patris quēadmodū faciat: vbi eſt il=
la inſeparabilitas trinitatis? Non ergo faciēdo demōſtrat pater filio: ſed demonſtrādo facit per filiū. Ui=
det eñ patrez filius demonſtrātem anteq̧ aliquid fiat: ⁊ ex demonſtra=
tione patris et viſione filij fit quod fit a patre per filiū. Sed diceᷤ: oſtē=
do filio meo quod volo facere: et fa=
cit ipſe atq̧ ego per ipm. Sed verba dicturus es filio tuo: ſed ipſe filius eſt verbū patris. Nūquid ergo per verbū loqueretur ad verbuz: an qꝛ filius magnū eſt verbū minora ver=
ba tranſitura erunt inter patrē et fi=
lium: ⁊ ſonus aliquis et quaſi crea=
tura quedaz tēporalis exitura erat ex ore patris: ⁊ percuſſura aurez fi=
lij? Remoue oīa corporalia: ſimpli=
citatē vide ſi ſimplex es: ſi nō potes cōprehendere quid ſit deus: vel hoc cōprehende quid nō ſit deus: multū proficies ſi non aliud q̄ eſt ſenſeris de deo. In mēte tua vide qđ volo di=
cere: in qua video memoriā et cogi=
tationē. demōſtrat memoria tua co=
gitationi tue carthaginē: ⁊ quod in illa erat anteq̧ intēderes conuerſe ad ſe cogitationi oſtendit. Ecce fa=
cta eſt a memoria demonſtratio fa=
cta eſt in cogitatione viſio: ⁊ nulla verba in medio cucurrerūt. Nulluz ex corpore ſignū datū eſt: ſed tamen omnia que in memoria tenes foriſ=
ſecus accepiſti. Pater que demon=
ſtrat filio nō accepit extrinſecus. in=
tus totū agitur: quia nihil creatu=
rarū eſſet extriſecus niſi pater hoc feciſſet per filiū: et eam pater demō=
ſtrando fecit: quia per filiū videntē fecit. Sic ergo demonſtrans pater filij viſionē gignit: quēadmodū pa=
ter filium gignit. Demonſtratio ꝙp=
pe generat viſionem: non viſio de=
monſtrationem. quod ſi purius et perfectius intueri valeremus: for=
taſſis inueniremus nec aliud eſſe patrez aliud eius demonſtrationē: nec aliud filiuz aliud eius viſionez.

Cōparatio verbi diuini ⁊ hūani.

Hyla. vij. de trinita. Non igitur per ignorationē credendus eſt vnigeni=
tus deus doctrina demonſtratiōis eguiſſe. Demonſtratio eñ operum nihil aliud hic nobis preterq̧ nati=
uitatis fidez ingerit: vt ſubſiſtentez filiū exſubſiſtente deo patre creda=
mus. Auguſtinus. Uidere enim pa=
trem hoc eſt illi eſſe filiuz. Sic ergo demōſtrat pater omnia que facit fi=
lio: vt a patre videat omnia filiꝰ. Ui=
dendo eñ natus eſt: et ab eo eſt illi videre: a quo eſt illi eſſe: et natū eē et permanere.

Quid ſit filio videre patrē.

Hyla. vij. de trinita. Neq̧ autem incircūſpectuz ſe cele=
ſtis ſermo egit ne forte diuerſe natu=
re ſignificatio ſub occaſiōe dicti am=
bigui ſubriperet. Demonſtrata eñ potius opera patris eſſe ait domi=
no q̄ ad operationē eorum naturā virtutis adiectam: vt demonſtratio ipſa natiuitas eſſe doceretur: cui ꝑ dilectionem patris operuz paterno=
rum que per eum effici vellet eſſet cognata cognitio. Auguſt. Sed ecce quem diximus patri coeternū vidē=
tem patrez et videndo exiſtentē rur=
ſus nobis tēpora nominat. Nā ſeq=
tur. Et maiora his demonſtrabit ei opera. Si autem demonſtrabit. hoc eſt demōſtraturus eſt: nondū demō=
ſtrauit: et tunc filio demōſtraturus eſt: quando et iſtis. Sequitur eniz. Ut vos miremini. Et hoc difficile ē videre: quomodo tanq̧ tēporaliter filio coeterno aliquando monſtret eternus pater omnia ſcienti q̄ ſunt apud patrem. Que ſint autem illa maiora facile eſt intelligere ex hoc quod ſubditur. Sicut eniz pater ſu=
ſci. mor. ⁊c. Maiora eniz opera ſunt mortuos ſuſcitare q̄ lāguidoſos ſa=
nare. ſed qui paulo ante loqueba=
tur vt deus cepit loqui vt homo. De=
monſtrabit enim quaſi temporali=
ter homini facto in tempore opera maiora id eſt reſurrectionē corpoꝝ.

Uigilanter intellige hec.

Corpora enim reſurgent per diſpenſationem humanã. ſed anime reſurgent per ſubſtantiã dei. participatione enim dei fit anima beata non participatione beate anime. Quomodo enim anima que inferior deo eſt: id quod ipſa inferius eſt hoc eſt corpus viuere facit: ſic eandem animam non facit beate viuere niſi ꝙ ipſa anima ſuperius eſt ſcilicet deꝰ. vnde et prius dictum eſt ꝙ pater diligit filium ⁊ demonſtrat ei que ipſe facit. Demonſtrat eniꝫ pater filio vt anime ſuſcitentur: quia per patreꝫ et filium ſuſcitantur: nec poſſunt viuere niſi earuꝫ vita ſit deus: vel nobis pater demonſtraturus eſt non illi. propterea ſubiungit. Ut vos miremini. In quo expoſuit quid voluit dicere. Et maiora his demonſtrabit ei opera. Sed quare non dixit. Demonſtrabit vobis ſed filio? quia et nos membra ſumus filij ⁊ ipſe diſcit quodam modo in membris ſuis quomodo et patitur in nobis. ſicut enim dixit. Quod vni ex minimis meis dediſtis mihi dediſtis. ita ſi interrogaretur a nobis. Quando eris diſcens cum tu doceas omnia? Reſpondet. Cum vnus ex minimis meis diſcit: ego diſco.

Sicut enim pater ſuſcitat mortuos et viuificat: ſic et filiꝰ quos vult viuificat. Neqꝫ enim pater iudicat quẽq̃ꝫ: ſed omne iudicium dedit filio: vt omnes honorificent filium ſicut honorificant patrem. Qui nõ honorificat filium: non honorificat patrem qui miſit illũ.

Auguſtinꝰ. Quia dixerat ꝙ maiora his opera pater demõſtraturus eſt filio: que ſint maiora ꝓſequitur et dicit. Sicut enim pater ſuſcitat mortuos ⁊ viuificat ſic ⁊ filius quos vult viuificat. Plane maiora ſunt iſta: valde enim plus eſt vt reſurgat mortuus q̃ vt conualeſcat egrotus. Non autem ſic hoc intelligamus vt alios a patre ſuſcitari: alios a filio eſtimemus: ſed eoſdem quos pater ſuſcitat et viuificat: ipſos et filius ſuſcitat et viuificat. Et nequis diceret. Suſcitat pater mortuos per filium: ille tanq̃ꝫ potens: iſte tanq̃ꝫ ex aliena poteſtate. tanq̃ꝫ miniſter facit aliquid. Poteſtatem filij ſignauit dicens. Filius quos vult viuificat. Tenete hic non ſolum poteſtatem filij verumetiam et voluntateꝫ.

Eadem operatio trinitatis.

Eadem enim patris ⁊ filij poteſtas eſt et voluntas. non enim vult pater aliud q̃ꝫ filius: ſꝫ ſicut illis vna ſubſtantia: ſic vna voluntas eſt. Hylla. vij. de trinitate. Uelle quidem nature libertas eſt que ad perfecte virtutis beatitudinem cum arbitrij voluntate in libertate ſubſiſtat. Auguſtinus. Sed q̃ ſunt iſti mortui quos viuificat pater et filius? Uult nobis inſinuare reſurrectionem mortuorum quam omnes expectamus: non illam quam quidam habuerũt vt ceteri crederent: reſurrexit enim lazarus moriturus. Cum ergo dixiſſet. Sicut enim pater ſuſcitat mortuos et viuificat: ne intelligeremus illam mortuorum reſurrectionem quam fecit ad miraculum non ad vitam eternam: ſecutus ait. Neqꝫ enim pater iudicat quẽquam ⁊c. vt oſtendat quia de illa reſurrectione mortuorum dixerat que futura eſt in iudicio. Uel aliter. de reſurrectione animarum dictum eſt. Sicut pater ſuſcitat mortuos ⁊c. De reſurrectione autem corporũ ſic dicit. Neqꝫ enim pater iudicat quẽquam ⁊c.

Duplex reſurrectio.

Reſurrectio enim animarũ fit per ſubſtantiam patris et filij: et ideo id ſimul operantur pater et filius. Reſurrectio vero corporũ fit per diſpẽſationem humanitatis non patri coeternam. Sed vide quomodo verbum chriſti mentem noſtram huc atqꝫ illuc ducit vno carnis loco remanere nõ ſinit: vt verſando exerceat: exercendo mundet: mundando capaces reddat: capaces factos impleat. Paulo enim ante dicebat: quia demonſtrat pater filio quicquid facit: videbam quaſi patrem facien-

tem et filium expectantez.modo rur
ſus video filium facientem:patrem
vacantem. Auguſti.primo de trini.
Non enim ꝙ dicitur. Omne iudi-
cium dedit filio:ſm illam locutionē
dictum eſt qua dicitur. Sic dedit fi
lio vitam habere in ſemet.pſo vt ſi
gnificaret: quia ſic filium genuit.
Si eniz ſic diceretur.nō vtiqꝫ dicere
tur. Pater nō iudicat quēꝗ̄.ſm hoc
enīz ꝙ pater equalē genuit filiuz iu
dicat cum illo.ſm hoc ergo dictum
eſt:ꝙ in iudicio non forma dei: ſed
forma filij hominis apparebit. non
quia non iudicabit:qui dedit omne
iudiciū filio:cuz de illo dicat filius.
Eſt qui querat et iudicet: ſed ita di
Solerter lege.
ctum eſt. Pater non iudicat quēꝗ̄:
ac ſi diceretur. Patrez nemo videbit
in iudicio:ſed omnes filiuz:quia fi-
lius hominis eſt:vt poſſit et ab im-
pijs videri.cuz et illi videbūt in quē
pupugerunt. Hyla.ſeptimo de trini
ta. Uel aliter: quia dixerat. Et fili⁹
quos vult viuificat:ne non natiuita
tis videretur in ſe habere naturaz:
ſed non mate potius poteſtatis iure
ſubſiſtere:continuo ſubiecit. Neqꝫ
enim pater iudicat quēꝗ̄:ſed omne
iudicium dedit filio. Et in eo ꝙ om
ne iudiciū datum eſt nature: natiui
tas demonſtratur:quia ⁊ omnia ha
bere ſola natura poſſit indifferēs:
neqꝫ natiuitas aliquid poſſit habe
re niſi datum ſit. Chryſoſto. Sicut
enim dedit vitam id eſt genuit eum
viuentem ita dedit iudiciū id eſt ge
nuit euz iudicē. Dedit enim.hic po
ſitū eſt ne hunc ingenitum ſuſpice-
ris neqꝫ duos patres eſtimes. Di-
cit autem. Omne iudiciuz:quia do-
minus eſt et puniendi et honoran-
di vt voluerit. Hyla.vij.de trinita.
Datum eſt enim et oē iudiciū:quia
viuificat quos vult: neqꝫ adeptum
patris iudicium poteſt videri cum
ipſe non iudicet:quia filij iudicium
ex iudicio eſt paterno:ab eo eniz da
tum omne iudiciuz eſt. Sed dati iu
dicij cauſa non tacita eſt. Sequitur
enim. Ut omnes honorificent filiuz.
ſicut honorificant patrē. Chryſoſto.

Ne enim audiens quoniā patrē ha
bet auctorez:diſſimilitudine ſubſtā
tie eſtimes et honoris minorationē: *Trinitatis aſſer-*
complicat honorē filij patris hono *tio pul-*
ri:eundez oſtendens eſſe honorem *cherri-*
patris et filij. Sed nunquid patrem *ma.*
euz dicemus? abſit.qui eniz patrem
euz dicit: nō adhuc filiuz vt patrem
honorat:ſed totuz:confundit. Augu
ſtinus. Et prius quidez filius vide
batur vt ſeruus: pater honorabat
vt de⁹: apparebit filius equalis pa
tri. Ut omnes honorificent filium ſi
cut ho.pa. Sed quid ſi inueniūtur
qui patrez honorificant ⁊ non hono
rificant filium: non poteſt fieri.vn
de ſequitur. Qui non hono.filium
non hono. patrem qui miſit illum.
Aliud eſt enim cuz tibi commenda
tur deus.quia deus eſt:et aliud cuz
tibi cōmendatur deus: quia pater
eſt. Cuz tibi cōmendatur deus crea
tor: tibi cōmendatur omnipotens.
ſpiritus quidaz ſummus:eternus:
inuiſibilis:incommutabilis. Cuz ve
ro tibi quia pater eſt cōmendatur:
nihil tibi aliud ꝗ̄ filius commen-
datur. quia pater dici non poteſt
ſi filiuz non habet. Sed ſi forte pa-
trem quidez honorificas tanꝗ̄ ma
iorem:filiuz tanꝗ̄ minorem: ibi tol-
lis honorem patris vbi minorē das
filio. Quid enim tibi aliud videtur
ita ſentienti: niſi quia pater equa-
lem ſibi filium generare aut noluit
aut non potuit? Si noluit inuidit.ſi
nō potuit defecit. Uel aliter. Quod
dicitur. Ut omnes honorificent filiū
ſicut honorificant.patrem reddituz
eſt reſurrectioni animarū quam ſic
operatur filius ſicut pater. ſed pro
pter reſurrectionez corporum ſubdi
tur. Qui non honorificat filium non
honorificat patrem qui miſit illum.
Non dicit ſic. Honoratur enim ho-
mo chriſtus:ſed non ſicut pater de⁹.
Sed dicit aliquis. Miſſus eſt filius
et maior eſt pater: quia miſit. Rece
de a carne:miſſionem audi. non ſe-
parationem. Res humane fallunt
homines:res diuine purgant: ꝗ̄ꝗ̄
et ipſe res humane dicant contra ſe

teſtimoniũ: velut ſiquis vxorẽ velit
petere et per ſe non poſſet: amicum
maiorẽ mittit qui eã petat. Et tamẽ
attende quaſi aliud in rebus huma
nis. Nũquid eniꝫ homo pergit cum
eo queꝫ mittit? pater autẽ qui miſit
filium non receſſit a filio cum dicat.
Non ſũ ſolus quia pater mecũ eſt.
Auguſti. iiij. de trini. Non autẽ eo
ipſo ꝙ de patre natus eſt miſſus di
citur filius: ſed vel eo ꝙ apparuit
huic mundo: verbum caro factum.
vnde dicit. A patre exiui et veni in
hunc mundum. vel eo ꝙ ex tempo=
re cuiuſꝗ mente percipitur ſicut di
ctum eſt. Mitte illam vt mecum ſit
et mecum laboret. Hyla. vij. de trini
ta. Concluſa igitur ſunt omnia ad=
uerſum heretici furoris ingenia. Fi
lius eſt: quia a ſe nil facit. Deꝰ eſt:
quia quecunꝗ pater facit: ⁊ ipſe ea
dem facit: vnum ſunt: quia exequã=
tur in honore. Non eſt pater ipſe: qꝛ
miſſus eſt.

¶ Amen amen dico vobis: qꝛ
qui verbum meum audit: ⁊ cre
dit ei qui miſit me: habet vitam
eternam. Et in iudicium nõ ve
nit: ſed tranſiet a morte in vitã.

¶ Glo. Quia dixerat ꝙ filius quos
vult viuificat: conſequenter oſten=
dit qualiter per filium perueniatur
ad vitam dicens. Amen amen dico
vobis: quia qui verbum meum au
dit et credit ei qui miſit me: habet
vitam eternam. Auguſtinus. Quã
doquidem in audiendo et creden=
do vita eterna eſt: multo magis in
intelligendo. Sed gradus pietatis
eſt fides: fidei fructus intellectus.
Et non dixit: mihi. Sꝫ credit ei qui
miſit me. Quare verbuꝫ audit tuũ:
et credit alteri. quid voluit dicere:
niſi quia verbum eius eſt in me.
Et quid eſt: audit verbum meum:
non audit me. Credit autem ei qui
miſit me: quia cum illi credit ver=
bo eius credit: mihi credit: quia
verbum patris ego ſum. Chryſo=
ſtomus. Uel nõ dixit. Qui audit ſer

Uita eterna intelligẽdo.

mones meos: ⁊ credit mihi: teſtimaſ=
ſent enim hoc eſſe tumorem et glo=
riationem verborum ſuperfluam.
Dicens autem. Credit ei qui miſit
me: ſuſceptibilem faciebat ſuuꝫ ſer
monem. Ex duobus enim ſuum ſer
monem ſuſceptibilẽ facit: et in hoc
ꝙ patri creditur ab eo qui ipſum
audit: et in hoc ꝙ multis bonis po
tietur. vnde ſequitur. Et in iudiciuꝫ
non venit. Auguſtinus. Sed quis
eſt hic? Erit quiſꝗ paulo apoſtolo
melior qui ait. Oportet nos exhibe
ri omnes ante tribunal chriſti. Ali=
quando ergo iudicium pena dici=
tur: aliquando iudicium diſcretio
dicitur. Ergo ſm iudicium diſcretio
nis oportet nos omnes exhiberi an
te tribunal chriſti. Secundum iudi
cium damnationis hic dicitur. In
iudicium non veniet id eſt non ve=
niet in damnationem. Sequitur.
Sed tranſit a morte in vitam. Non
nunc tranſit: ſed iam tranſijt a mor
te infidelitatis ad vitaꝫ fidei: a mor
te iniquitatis ad vitam iuſticie. Uel
aliter. Ne putares credendo te non
moriturũ ſm carnem: ſcias te mor
tem quam debes ſupplicio adam
perſoluturum. Accepit enim ille in
quo tunc omnes fuimus. morte mo
rieris. Nec potes euadere diuinaꝫ
ſententiam. Sed cum perſolueris
mortem veteris hominis: ſuſcipies
vitam noui hominis: et tranſitum
facies de morte ad vitam. Ad quaꝫ
vitam? ad eternam. Reſurrecturi
enim in fine ſeculi mortui in vitam
eternam tranſibunt. vita enim iſta
nec vita nominanda eſt: quia non
eſt vera vita: niſi que eſt eterna.
Auguſtinus de verb. domini. Uide
mus autem homines amatores pre
ſentis vite temporalis ac finiende:
ſic pro illa laborare: vt quando ve=
niat mortis metus: quicquid poſ=
ſunt faciant non vt auferant: ſed vt
differant mortem. Si ergo tanto la=
bore: tanta cura agitur vt aliquan=
tulum plus viuatur: quomodo agẽ
dum eſt vt ſemꝑ viuatur? Et ſi prudẽ
tes dicuntur: qui oibꝰ modis [illegible]: vt

differant mortem ⁊ viuant paucos
dies: ꝙ ſtulti ſunt qui ſic viuunt vt
perdant eternam diem?

**¶ Amen amen dico vobis: q̄r
venit hora et nunc eſt quando
mortui audient vocem filii dei:
et q̄ audierint viuent. Sicut eī̄
pater habet vitam in ſemetipō
ſic dedit et filio habere vitam
in ſemetipſo.**

¶ Auguſti. Poſſet aliquis dicere.
Ex patre aliquis viuificatur cui cre
dit: quid tu nō viuificas? vide quia
et filius quos vult viuificat. vnde
dicit. Amen amen dico vobis: quia
venit hora ⁊ nūc eſt quando mortui
audient vocem filij dei ⁊ qui audie=
rint viuent. Chryſo. Cum aūt dicat.
Venit hora ne forte lōgū ſuſpiceris
tempus addidit. Et nunc eſt. Sicut
enim in reſurrectione futura vocem
audientes precipientem ſuſcitabi=
mur: ita ⁊ tūc fuit. Theophil⁹. Hoc
enim dixit pro his quos a mortuis
ſuſcitatur⁹ fuit. ſ. filia archiſynago
gi: filio vidue: et lazaro. Augu. Vel
aliter. Ne forte quia dixit. Trāſit
de morte ad vitam: intelligam⁹ hoc
in futura reſurrectione: oſtendere
volēs quomō tranſit qui credit: ſub
iungit. Amen amen dico vobis: q̄r
venit hora. que hora? Et nūc eſt q̄n
mortui audient vocē filij dei. et qui
audierint viuent. Non inquit. quia
viuunt audiunt: ſed audiēdo reui=
uiſcunt. Quid eſt enim: audient?
niſi obedient. Qui enim credunt et
ſm̄ verā fidem agunt: viuunt ⁊ mor
tui nō ſūt. Qui aūt vel nō credūt vel
credūt male viuētes: et charitatem
nō habētes: mortui poti⁹ deputādi
ſūt et tn̄ adhuc agitur hora iſta et
vſq̄ ad fidem ſeculi ipſa hora vna
agitur: vt ioānes dicit. Nouiſſima
hora eſt. Augu. de ver. do. Quando
mortui id eſt infideles audient vocē
filij dei id eſt euangeliū. Et qui au=
dierint id eſt qui obedierint viuent
id eſt iuſtificabuntur: ⁊ infideles iā
non erunt. Auguſti. ſuper ioānem.

Anagogica expoſitio.

Sed queret aliquis. Habet filius vi
tā vnde viuāt credentes? Audi ip=
ſum dicētem. Sicut enim habet pa=
ter vitā in ſemetipſo: ſic dedit ⁊ filio
habere vitā in ſemetipſo. Viuere
quippe ſuum in illo eſt: nō aliunde:
nō alienū eſt: nō quaſi particeps ſit
vite: que non eſt qd ipſe. ſed habet
vitā in ſemetipſo: vt ipſa vita ſibi ſit
ipſe. Quid tu? anima mortua eras.
Audi patrem per filiū. Surge vt in
eo recipias vitā quā nō habebas ī te.
Qui habet vitam in ſemetipſo. ⁊ ſic
agitur prima reſurrectio. Hec enim
vita que pater et filius eſt: ad ani=
mā pertinet. Non enim vitam illā
ſapientie ſentit corpus: ſed mēs ra=
tionalis. Hyla. in lib. de ſynodis. Cō
cluſi quidē heretici ſcripturarū au=
ctoritatibus: hoc ſolū tribuere ſo=
lent filio: vt patri tantū virtute ſimi
lis ſit. tollūt autem et ſimilitudinē
nature: non intelligentes nō niſi ex
nature ſimilitudine ſimilitudinē eē
virtutis. neq̄ enim aliquando infe
rior natura ſuperioris a ſe potioriſq̄
nature virtutē conſequitur. Nō au=
tē poteſt negari quin filius dei idē
poſſit cum dixerit. Quecumq̄ pa=
ter facit eadem et filius facit ſimili=
ter. ſed ſimilitudini virtutis nature
ſimilitudo ſuccedit cum dixit. Sicut
habet pater vitam in ſemetipſo: ita
et filio dedit habere vitā in ſemet=
ipſo. In vita nature et eſſentie ſi=
gnificatio eſt: que ſicut habetur: ita
data eē docet ad habēdū. Qd eī̄ in
vtroq̄ vita eſt: id ī vtroq̄ ſignificet
eſſentia ⁊ vita q̄ gignit eſt vita. id eſt
eſſentia que de eſſentia naſcitur: dū
non diſſimilis naſcitur ſcilicet quia
vita ex vita eſt: tenet in ſe originis
ſue indiſſimilem naturam. Augu.
decimo quinto de trinita. Intelligit
autem pater non ſine vita exiſtenti
iam filio vitam dediſſe: ſed ita eum
ſine tempore genuiſſe: vt vita quam
pater filio gignendo dedit coeterna
ſi vite eius qui dedit. Hylarius. vij.
de trini. Quod enim ex viuo viuum
natum eſt: habet natiuitatis perfe=
ctionē ſine nouitate nature. nō eſt

Collatio hereticorum

Exēplū nature trāſfert ad dia.

nouū eſt quod ex viuo generatur in viuū:quia nec ex nihilo ad natiuitatē vita queſita eſt. et vita que natiuitatē ſumit ex vita:neceſſe eſt p nature vnitatē et perfecte natiuitatis ſacramentū vt in viuente viuat z in ſe habeat vitā viuentē. Et quidem nature h... infirmitas ex diſparibus cō...ratur:et ex inanimatis cōtinet... ad vitā: nec ſtatim in ea qđ gig...tur viuit: neq; totū viuit ex vita... in ea multa ſint que ſine nature ſenſu cū exercuerint deſiccent. In deo vero totū qđ eſt viuit. Deus enī vita eſt et ex vita nō pōt quicq; eſſe niſi viuū. Auguſti. Ergo quod dicitur. Dedit filio: tale eſt ac ſi diceretur. Genuit filiū. generādo eī dedit. Quō dedit vt eſſet:ſic dedit vt vita eſſet in ſemetipſo: vt nō aliūde vita indigeret: ſed ipſe eſſet plenitudo vite: vnde credentes alij viuerēt dum viuerent. Quid intereſt:q; ille dedit:iſte accepit. Chryſo. Videns indiſſimilitudinē in vno ſolo differētiā oſtendentē in eſſendo:hunc dđ patrē:illū vero filium. Hyla. de tryno. Diſcernitur enim perſona accipiētis et dātis. Nō eīm pōt intelligi ipſe atq; vnus a ſe accepiſſe qui dederit:quia alius eſt ibi viuēs alius profitens ſe viuere per auctorem.

¶ Et poteſtatem dedit ei iudicium facere: q; filius hominis eſt. Nolite mirari hoc quia venit hora ī qua omnes qui ī monumentis ſunt audient vocem filij dei: et procedent qui bona fecerūt in reſurrectionem vite: qui vero mala egerunt in reſurrectionem iudicij.

¶ Theophi. Non ſolū pater dedit filio q; viuificet:ſed etiam q; iudiciū faciat. vnde dicitur. Et poteſtatem dedit ei iudiciū facere. Chryſoſto. Cuius autem gratia circa hoc continue vertitur:iudicium dico z reſurrectionem z vitā:quoniam hec maxime omniū ſunt que introducere poſſunt et inflexibilem facere auditorem. Qui enim perſuaſus eſt q; reſurget et filio debit penas eorum que deliquit. z ſi nihil aliud viderit ſignum hoc ſuſcipiens curret benignū ſibi iudicem faciens. Sequitur. Quia filius hominis eſt:nolite mirari hoc. Paulus quidem ſamoſetanus nō ita ait:ſed ſic. Dedit ei poteſtatem iudicium facere: quia filius hominis eſt. ſed nullam conuenientiam habet hoc dictum ita. Non enim propterea ſuſcepit iudicium quia homo eſt:quia quis phibet omnes homines eſſe iudices? ſz q; ineffabilis dei filius eſt ppterea et iudex eſt. Ita igit legendū. Quia filius hominis ē: nolite mirari hoc. Quia enim videbatur audientibus obſtare his que dicebantur quoniā nihil plus eſtimabāt eſſe chriſtum q; purū hominem. qui vero dicebātur erant maiora q; ſm hominem z ēt q; ſecundū angelū z erant ſolius dei. ideo hanc opinionem ſoluens dixit. Ne miremini quia filius hominis eſt. et ſubdit cauſaʒ quare nō ſit mirandum dicēs. Quia venit hora in qua omnes qui in monumentis ſunt audient vocem filij dei. Et cuius gratia non dixit. Ne miremini quia filius hominis eſt:et enim z ipſe filius dei. ſi reſurrectionem poſuit: quia ſcilꝫ opus dicēs quod dei proprium erat: dat audiētibus ex eo ſyllogiʒare de reliquo quoniam deus erat et dei filius. Etenim qui argumenta complicant:cuꝫ partes ponentes nobiliter demōſtrauerint quod queritur multotiens nō inducunt ipſi concluſionem: ſed clariorē facientes victoriam dimittunt illi q; cōtradicit. vt pro eis ſententiam ferat. Igitur eius quidem que ſm laʒarū reſurrectionis ſupra reminiſcens de iudicio tacuit: non enim ppter iudiciū ſurrexit laʒarus. Uniuerſalem vero reſurrectionem inducēs iudiciū poſuit. vnde ſequit. Et procedent q; bona fecerunt in reſurrectionē vite: qui vero mala egerūt in reſurrectionem iudi[illegible]. Quia eīm ſupra dixerat. Qui audit ſmonē

Pauli ſamoſetani error arguitur.

meū et credit ei qui miſit me: in iu-
diciū nō venit. vt nō eſtimet quis ꝙ
credere ſufficit ad ſalutē. Adiecit
hic et de vita dūz dicit. Et qui bona
egerunt et qui mala egerūt. Augu.
Uel aliter. Inquantū erat verbum
in principio apud deū dedit ei vitam
habere in ſemetipſo: ſed qꝛ verbum
caro factū eſt ex virgine maria ho-
mo factus filius hominis eſt. Et qꝛ
filius hominis eſt accepit poteſta
tē iudicium facere quod. ſ. erit in fi-
ne ſeculi. Et ibi erit reſurrectio cor
porū mortuorum. Animas ergo ſu-
ſcitat deus per chriſtū filiū dei: cor-
pora ſuſcitat per eundē filiū homi-
nis. vnde additur. Quia filius ho-
minis eſt. Nam ſm ꝙ dei filius eſt
ſemper habuit. Auguſti. de ver. do.
Ad iudicium eñi in forma hominis
Forma iudicis vētura. ventura eſt: forma illa iudicabit q̄
iudicata eſt. ſedebit iudex qui ſta-
bat ſub iudice. Dānabit vero reos
qui fact⁹ eſt falſo reus. Rectū enim
erat vt iudicādi viderent iudicem.
iudicandi autē erant boni et mali:
reſtabat vt in iudicio forma ſerui ⁊
bonis ⁊ malis oſtenderetur. forma
dei ſolis bonis ſeruaret. Beati eñi
mundo corde qm̄ ipſi deū videbunt.
Augu. ſuper Joan. Omnes autem
qui inſtituerunt alicuius etiā falſe
religionis ſectā: negare reſurrectio
nē mentiū nō potuerunt. ſed multi
carnis reſurrectionē negauerunt: ⁊
niſi tu dn̄e ieſu dixeris eā: quid op-
ponem⁹ cōtradictoribus? Ad ipſam
igitur oſtendendam ſubdit. Nolite
mirari hoc. ſ. ꝙ dedit poteſtatē fi-
lio hominis iudiciū faciendi: quia
venit hora. Augu. de ver. do. Hic nō
addit. Et nunc eſt quia iſta hora in
fine ſeculi erit. Nolite inꝗ̄ mirari
qꝛ dixi. Oportet hoīes ab hoīe iudi
cari. ſed quos hoīes? nō ſolū quos
inueniet viuos. vnde ſequit̄. Quia
venit hora in qua oēs q̄ in monumē
tis ſunt. Aug. ſuper Joā. Quid eui
dentius? corpa ſunt in monumētis
nō aīe. Superius etiam cū diceret.
Uenit hora. et adderet. Et nunc eſt
ſubiecit. qm̄ mortui audient vocē fi-
lij dei. Non dixit. Oēs mortui. mor
tuos eñi iniquos voluit intelligi: ſꝫ
nō oēs iniqui obediunt euangelio.
At vero in fine oēs qui ſunt in mo-
numentis audient vocē eius. et ꝓce
dent: noluit dicere. Et viuent. qđ ſu — Anagogic⁹ intellect⁹.
pra dixit. vbi vitā eternā intelligi
voluit ⁊ beatā: quā nō oēs habebūt
q̄ de monumentis procedēt. Accepi-
ſti certe poteſtatem iudicandi: quia
filius hominis es. Reſurgent corpo
ra de ipſo iudicio. dic aliquid: ⁊ hoc
audite. Qui bona fecerunt in reſur
rectionē vite viuere. ſ. cū āgelis dei.
Qui male egerunt: in reſurrectionē
iudicij. Hic iudicium ꝓ pena po-
ſuit.

¶ Nō poſſum ego a meipſo fa
cere q̄cq̄: ſed ſicut audio iudi-
co: ⁊ iudiciū meū iuſtū eſt: quia
nō quero voluntatem meā: ſed
voluntatem eius qui miſit me
patris.

¶ Augu. Dicturi eramus xp̄o. Tu
iudicabis: et pater non iudicabit:
nōne ergo ſm patrē iudicabis? Et
ideo adiecit. Non poſſum ego a me
facere quicq̄. Chry. Hoc eſt: nō ex-
traneū neq̄ diſſimile his que vult
pater a me fieri videbitis: ſed ſicut
audio iudico. In q̄ nihil aliud oſtē-
dit q̄ꝫ qm̄ poſſibile eſt eū aliq̄d aliđ
velle ꝙ qđ pater vult. hoc eſt ita iu-
dico ac ſi ipſe pater eēt qui iudica-
ret. Augu. Cū ageret̄ de reſurrectio
ne animarū nō dicebat: audio ſed
video. audio eñi nunc dicit tanq̄ ꝓ-
cipientis patris imperiū. Iā ergo
ſicut homo loquit̄ quo maior eſt pa
ter. Augu. in ſer. contra arrianos.
Uel aliter dicit filius. Sicut audio
iudico: ſiue ex humana ſubiectiōe:
qꝛ filius hominis eſt: ſiue ſm illam
incōmutabilē ſimplicēq̄ naturā q̄
ſic eſt filij: vt tamen ei de patre ſit.
In qua natura non eſt aliud audi-
re: aliud videre: aliud eſſe. Unde ab — Simplex natura deitatis.
illo eſt ei audire ⁊ videre: a quo illi
eſt ipſum eſſe: et ideo ſicut audit iu
dicat: quia ſicut genitum eſt verbū

Vt idem verbum ſit veritas: ita ſm veritatē iudicat. Sequitur. Et iudicium meum iuſtum eſt: quia non quero voluntatem meam: ſed volūtatem eius qui miſit me patris. hoc enim dicens ad illum hominem voluit referre intentionem noſtram: qui voluntatem ſuam querendo. nō eius a quo factus eſt: nō habuit iuſtum iudicium de ſeipſo: ſed iuſtum iudicium habitum eſt de ipſo. Ipſe quippe faciens voluntatem ſuam non dei: morturum ſe eſſe non credit: ſed et hoc iudicium eius iuſtum non fuit. Denicꝫ fecit ⁊ mortuus eſt quia iudicium dei iuſtum eſt: quod iudicium facit dei filius: non querēdo voluntatem ſuam: cum ſit etiam hominis filius: non quia ipſius in iudicando nulla voluntas eſt: ſed quia non ita eſt voluntas eius propria vt ſit a volūtate patris aliena. Auguſtinus ſuper ioan. Non ergo quero voluntatem meam propriam id eſt filij hominis que reſiſtat deo. faciunt enim homines voluntatem ſuam non dei quando faciunt quod volunt: non quod iubet deus. Quādo autem ita faciunt: quod volunt: vt tamen ſequātur voluntatem dei: non faciunt voluntatem ſuam. Uel ideo dicit filius. Non quero voluntatem meam: quia chriſtus non eſt de ſe: ſed de patre ſuo eſt. Chryſo. Oſtendit enim non aliam eſſe patris voluntatem preter ſuam: ſed vnam vtriuſcꝫ. Si vero humanius hoc loquitur. Ne mireris. Hominē enim purum adhuc eum eſtimant.
doctrīa moralis. Inde igitur ſuum iudicium iuſtum eſſe dixit. vnde quilibet alius excuſans dixiſſet. qui enim ſua vult ſtatuere: in ſuſpitionem deueniet de corruptione iuſticie. qui vero non ſuis innititur quam occaſionem habebit vt iniuſta iudicet. Auguſti. Filius vnicus dicit non quero volūtatem meam: ⁊ homines volunt facere voluntatem ſuam. Faciamus ergo voluntatem patris chriſti ⁊ ſpiritus ſancti: quia horum vna voluntas: vna poteſtas: vna maieſtas eſt.

¶ Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo teſtimoniū meū non eſt verū. Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me: et ſcio qꝛ verū eſt teſtimonium eius quod perhibet de me. Uos miſiſtis ad ioannē: et teſtimonium perhibuit veritati. Ego autem nō ab homine teſtimonium accipio: ſꝫ hec dico vt vos ſalui ſitis. Ille erat lucerna ardens et lucēs. Uos autem noluiſtis ad horā exultare i luce eius. Ego autem habeo teſtimonium maius ioanne. Opera enim que dedit mihi pater vt perficiam ea: ipſa opera que ego facio teſtimonium perhibent de me: quia pater miſit me. Et qui miſit me pater: ipſe teſtimonium perhibuit de me. Neqꝫ vocē eius vnqꝫ audiſtis: neqꝫ ſpeciem eius vidiſtis. Et verbum eius nō hētis ī vobis manēs: qꝛ quē miſit ille: huic vos nō credițis. Scrutamini ſcripturas: qꝛ putatis in ipſis vitā eternā hr̄e. Et ille ſūt q̄ teſtimoniū phibēt de me: ⁊ nō vultis venire ad me vt vitā hēatis.

¶ Chryſoſtom᷒. Quia chriſtus magna de ſe enūciauerat: quorum de

monſtratio non erat.dicta ad con=
firmationem eoruz que dicta ſunt:
oppoſitionem.eorū inducit dicens.
Si ego teſtimonium ꝑhibeo de me
teſtimoniū meū nō ē verū. Quis āt
non ſtatim turbabitur.xp̄z audiēs
hoc dicentem? Etenim in multis lo
cis apparet ſibiipſi teſtatus. Si
igitur omnia hec falſa ſunt que no
bis erit ſpes ſalutis? Unde verita
Queſtio vtilis tractatur. tem inueniemus: cū ipſa veritas di
cat. Teſtimoniuz meū non eſt veꝝ?
Hoc igitur quod dicit. Non eſt ve=
rū: nō quantuz ad dignitatem ſuā:
ſed quantum ad illorū ſuſpitionē
loquebatur. Poterant enim ei iu=
dei ſubinferre: quoniam tibi non
credimus. Nullus enī vnq̄ ſibi te
ſtans dignus eſt fide. Deinde poſt
oppoſitionem alias dat reſponſio=
nes manifeſtas et irrefragabiles:
tres inducens teſtes eorum que di
cta ſunt opera que ab ipſo ſunt fa=
cta.patris teſtimonium et ioannis
predicationem: et ponit priorem mi
norem: eam.ſ.que ioannis. vnde di
cit. Alius eſt qui teſtimonium ꝑhi=
bet de me: et ſcio quoniā verum eſt
teſtimoniū ei⁹ quod perhi.de me.
Augu. Nouerat eniz ipſe verū eſſe
de ſe teſtimonium ſuum. ſed propt
infirmos et propter icredulos que
rebat ſol lucernas: fulgorem q̄ppe
ſolis lippitudo eorum ferre non po
terat: ideo queſitus eſt ioannes q̄
teſtimoniū ꝑhiberet veritati. Mar
tyres nōne teſtes ſūt xp̄i: vt teſtimo
nium perhibeant veritati? Sed ſi
diligentius inſpicim⁹: quādo mar=
tyres perhibēt illi teſtimoniū: ipſe
ſibi perhibet teſtimoniū. Ipſe eniz
habitat in martyrib⁹: vt perhibeāt
teſtimonium veritati. Alcui. Uel
alr: qr xp̄s deus erat ⁊ hō: vtriuſq̄
nature proprietatē oſtēdit: aliquā
do loquēs ſm h̄ qđ ex hoib⁹ aſſum=
pſit aliꝫ ſecundū maieſtatez diuini
tatis. Quod ergo ait. Si ego teſti=
moniū ꝑhi.⁊c̄. ex parte humanita=
tis ē accipiendū. et eſt ſenſus. Si
ego homo de me perhibeo teſtimo=
nium.ſ. abſq̄ deo teſtimoniuz meū
non eſt verum. vnde ſequitur. Ali⁹
eſt qui teſtimoniū perhibet de me.
Pater enim teſtimonium perhibet
de chriſto: qr ī baptiſmo vox patris
audita eſt: et in monte transfigura
to xp̄o. Sequitur. Et ſcio qr verum
eſt teſtimonium eius. Deus enim
veritas eſt ergo teſtimoniū verita=
tis quid aliud poteſt eſſe q̄ veruz?
Chry. Sed ſm priorem intellectum Obiectio ſoluitur.
poſſent illi dicere. Si non eſt verum
teſtimonium tuū quō dicis quoniā
noui q̄ verum eſt teſtimonium ioā
nis. vnde ad eorum ſuſpitionem re
ſpondet dicēs. Uos miſiſtis ad ioā
nem et teſtimo.perhi.veritati.q.d.
Non miſiſſetis ad ioannez ſi eum
dignum fide non opinaremini. Et
quod vtiq̄ maius eſt. non miſerūt
ad eū interrogandu3 de xp̄o: ſed de
ſeipſo. Qui enim miſſi ſunt non di=
xerūt. Quid dicis de xp̄o? ſed tu q̄s
es. q̄d dicis de teipſo? ita magnam
de homine admirationez habebāt
Alcui. Ille autem teſtimoniuz ꝑhi
buit non ſibi ſed veritati: ſicut ami
cus veritatis veritati xp̄o teſtimo
nium perhibuit. Non autez dn̄s re
fellit teſtimoniū ioānis qđ vere ne
ceſſarium fuit: ſed oſtendit non ita
debere homines in ioannez ītende
re: vt iam non putent ſoluz xp̄m ſi=
bi eſſe neceſſariū. vnde ſubdit. Ego
autē nō ab ho.teſti.acci. Beda. Qr
non indigeo. Joānes autem et ſi te
ſtimonium perhibuit: non tamē vt
xp̄s creſceret: ſed vt homines ad ip
ſius cognitionē promoueret. Chry.
Teſtimoniū etiā ioannis dei teſti=
monium erat. ab illo enim diſcens
dixit quod dixit. Sed ne dicant: vñ
māifeſtū ē q̄ a deo didicit? qđ didi
cit eoꝝ ſuſpitionē corrept dicēs. Sz
hoc dico vt vos ſalui ſitis. quaſi di=
ceret. Ego quidē de⁹ exiſtēs non in
digebā huiuſmodi teſtimonio hu=
mano: qr vero ei magis attendi=
tis et eum magis omnibus fide di
gnuz putatis: mihi autem neq̄ mi=
racula facienti credidiſtis: propter
hoc vobis commemoro teſtimoniū
illius. Ut eniz non dicāt. Quid igi

Joānes quare lucerne cōparatur.

tur ſi ille dixit. Nos autē non ſu=
ſcepimus. oſtendit quoniā non ac
ceptauerunt que ab eo dicta ſunt.
vnde ſequitur. Ille erat lucerna ar
dēs et lu. vos autē no. ad ho. exul.
in lu. eius. Hoc autem quod dicit.
Ad horā facilitatem credēdi oſtē=
dit: et quamcito ab eo reſilierunt:
quod ſi non feciſſent: cito eos ad ie
ſum manuduxiſſet. vocando autem
eum lucernam: oſtendit quoniā nō
ex ſe habebat lumē: ſꝫ a ſpirituſſā=
cti gratia. Alcui. Joannes enī erat
lucerna illuminatus a chriſto luce:
ardens fide et dilectione: lucēs ver
bo et actiōe: qui premiſſus eſt vt ini
micos chriſti confunderet: ſꝫ illud.
Paraui lucernam chriſto meo: ini=
micos eius induam confuſione.
Chry. Ad ioannem igitur vos duco
non quaſi illius indigens teſtimo=
nio ſed vt vos ſaluemini. nam. ha
beo maius teſtimoniū ioāne. et hoc
eſt qđ ſequitur. Ego autē hēo teſti
monium maius ioanne. hoc autem
eſt quod eſt ab operibus. vnde ſe=
quitur. Opera enim que dedit mi=
hi pater vt perficiam ea: ipſa ope=
ra que ego fa. teſti. perhi. de me: qꝛ
miſit me pater. Alcui. Qđ enim ce=
cos illuminat: aures apit: ora mu=
torum reſoluit: demonia fugat mor
tuos ſuſcitat: opera hec teſtimoniū
perhibēt de chriſto. Hyla. vij. de tri
trinita. Unigenituo enim deus nō
hominis teſtimonio tantū: ſed etiā
virtutis docet eſſe ſe filium. opera
enim eius que facit teſtantur eum
a patre miſſum. Itaqꝫ filij obedien
tia et paterna auctoritas docentur
in miſſo. Sed quia opera non ſuffi
ciunt incredulis ad teſtimonium.
Sequit. Et qui miſit me pater: ipſe
teſtimonium perhibet de me. Re=
uoluite euangelica volumina: et oē
eorum opus recenſete: nullum aliđ
patris de filio teſtimoniū extat in
libris ꝗ ꝙ hic ſit filius ſuus. Quid
infertur hodie calūnie vt adoptio
nominis ſit vt mendax deus ſit. vt
nomina inania ſint? Beda. Miſſio
autem incarnatio eius debet intel=
ligi. Deniqꝫ oſtendit ꝙ deus incor=
poreus ſit: et ꝙ corporalibus et vi=
ſibilibus oculis videri non poſſit.
vnde ſequitur. Neqꝫ vo. eius vn.
au. neqꝫ ſpeciem eius vidi. Alcui.
Poſſent enim iudei dicere. Nos ſo
liti ſumus vocem domini audire in
ſyna: et eum vidimꝰ in ſpecie ignis.
Si ergo deus perhiberet teſtimo=
nium de te: nos intelligeremus vo
cem domini. Contra hoc dicit. Ego
habeo teſtimonium a patre: ꝗuis
non intelligatis: quia vos nūqꝫ au
diſtis vocem eius: neqꝫ ſpeciem eiꝰ
vidiſtis. Chry. Quomodo ergo moy
ſes dic. Si facta ē aliquādo huiuſ=
modi res vt audiret populus vocē
dei loquentis de medio ignis ſicut
tu audiſti et vidiſti: vidiſſe etiam
eū dicuntur Iſaias et alij plures.
Quid ergo ē quod nūc ait chriſtꝰ?
In philoſophicū eos īducit dogma
paulatim oſtendens quoniā neqꝫ
vox circa deum eſt: neqꝫ ſpecies: ſed
ſuperior et figurꝫ eſt ꝛ loquelis tali
bus. Sicut enim dixit. neqꝫ vocem
eius audiſtis. Propter hoc nō indi
cat ꝙ vocem emittat: ſed non audi
bilem ita dicens. Neqꝫ ſpeciem eiꝰ
vidiſtis non hoc dicit: ꝙ ſpēm ſenſi
bilem habeat et viſibilem: ſed qm̄
nihil horum eſt circa deum. Alcui.
Non enim carnalibus auribus: ſꝫ
ſpiritali intelligentia per gratiam
ſpirituſſancti audiri poteſt. Non ēm
vocem ſpiritalē audierant: quoniā
eum amare et preceptis eius obe=
dire nolebant. neqꝫ ſpeciem eius vi
derunt: qꝛ non exterioribus oculis
videri poteſt. ſed fide et dilectiōe.
Chry. Sed neqꝫ poſſe erat eis dice=
re: ꝙ precepta eius ſuſcepiſſent et
ſeruarent: ideoqꝫ ſubiungit. Et ver
bum eius non habetis in vobis ma
nens id eſt precepta dei legē et p=
phetas: et ſi enim ea deus conſti=
tuit: ſed apud vos non ſunt. ſi enim
ſcripture vbiqꝫ docent vt mihi cre=
datis: vos autem non creditis: ma
nifeſtum eſt ꝙ ſermo eius deficit a
vobis. Et propter hoc ſubdit. Quia
quem miſit ille huic vos non credi

Miſſio chriſti ē eiꝰ incarnatio.

tis. Alcuinus. Uel aliter. Uerbũ qđ
in principio erat: non habent in ſe
manens: qui verbum dei quod au=
diunt et memoria tenere et opere
implere contẽnunt. dixerat igitur
ſe habere teſtimonium a ioanne:
ab operibus a patre: addit et teſti=
moniũ a lege: que data eſt ꝑ moy=
ſen dicens. Scrutamini ſcriptu=
ras in quibus putatis vitam eter=
nam habere: et ille ſunt que teſti=
moniũ perhibẽt de me. q. d. Uos q̄
in ſcripturis putatis vitã eternã ha
bere: et me quaſi contrariũ moyſi
repudiatis teſtimonio ipſius moy
ſi me eſſe deum intelligere poteſtis
ſi ipſas ſcripturas diligenter inue
ſtigatis. Omnis enim ſcriptura te
ſtimonium perhibet de chriſto. ſiue
ꝑ figuras: ſiue per prophetas: ſiue
ꝑ angelorũ myſteria. Sꝫ his iudei
de xpo non crediderunt: et ideo vi=
tam eternaꝫ habere non poſſunt.
vnde ſequitur. Et non vul. ve. ad
me vt vi. ha. q. d. Scripture perhi=
bent teſtimonium. Et tñ per tot te=
ſtimonia non vultis venire ad me
id eſt non vultis mihi credere et a
me querere veram ſalutem. Chry.
Uel aliter poteſt continuari. Poſ=
ſent illi dicere. Qualiter ſi vocem
eius non audiuimus: deus tibi te=
ſtatꝰ eſt? et ideo dicit. Scrutamini
ſcripturas oſtẽdens ꝙ per has te=
ſtatus eſt deus de eo. etenim in ior
dane teſtatꝰ ẽ et in monte. Sed vo
cem quidem factam in monte non
audierũt: factam autẽ in iordane
audierunt ſed non attẽderũt. Pro
pterea mittit eos ad ſcripturas:
oſtendens quoniam et patris teſti
monium illic eſt. Non autem ad le
ctionem ſimplicem ſcripturarum:
ſed ſcrutationẽ exq̇ſitam eos mit=
tebat. quia ea que de eo dicebãtur
in ſcripturis: deſuꝑ obũbrabãtur
neq; in ſuperficie exprimebantur:
ſed velut quidaꝫ theſaurus recõde
bantur. Non dicit autem: quibus
habetis vitã eternam: ſed in quibꝰ
eſtimatis vos habere: oſtendens
quoniam non capiebant magnum

Teſtimoniũ chriſti multiplex.

Scrutiniũ ſcripturaꝝ

fructum et nobileꝫ ex ſcripturis ſo
la lectione eſtimãtes ſe ſaluari cuꝫ
fide eſſent ꝑuati. Propter quod ſub
dit. Et non vultis ve. ad me. qꝛ et
credere nolebant. Beda. Quod aũt
venire pro credere ponatur pſalmi
ſta oſtendit dicens. Accedite ad eũ
et illuminamini. Subdit autẽ. Ut
vitam habeatis. Si enim anima q̄
peccat moritur: et ipſi anima et mẽ
te mortui erant. Promittebat ergo
illis vitam anime vel felicitatis
eterne.

¶ Claritatẽ ab hominibꝰ non
accipio: ſed cognoui vos: quia
dilectionem dei non habetis
in vobis. ego veni in nomine
patris mei: et non accepiſtis
me. Si alius venerit in nomi=
ne ſuo: illum accipietis. Quo=
modo vos poteſtis credere q̄
gloriam ab inuicem accipitis
et gloriam que a ſolo deo eſt
nõ queritis? Nolite putare qꝛ
ego accuſaturus ſum vos apđ
patrẽ. Eſt qui accuſat vos moy
ſes in quo vos ſperatis. Si eñ
crederetis moyſi crederetis for
ſitan et mihi. De me enim ille
ſcripſit. Si autem illius litte=
ris non creditis: quomodo ver
bis meis credetis?

¶ Chry. Quia dominus ſupra me=
minit et ioãnis et teſtimonij dei et
operum ſuorum vt eos ad ſeipſum
attraheret: probabile erat multos
ſuſpicari ꝙ hec diceret: gloriaꝫ ho
minum amantis et ideo contra
hoc dicit. Claritateꝫ ab homine nõ
accipio: hoc eſt non indigeo. Non
enim eſt mea natura talis: vt indi=
geat ea que ab hominibus eſt glo=
ria. Si enim ſol a lucerne lumine
non recipit adiectionem: multo ma
gis ego humana gloria non indi=
geo. Alcuinus. Uel claritatem
ab hominibus non accipio. i. lau=

dem humanam non quero. non eñ
veni vt honorem ab hominibus ac
ciperem carnalem: ſed honorem ho
minibus darem ſpiritualem. Non
ergo ideo hoc loquor vt gloriam
meam queram: ſed condoleo vobis
errantibus: ⁊ volo vos reducere ad
viam veritatis. vnde dicit. Sed co
gnoui vos: quia dilectionem dei
non habetis in vobis. Chryſoſto.
quaſi dicat. Ideo hoc dixi: vt conuin
cam vos: quoniam propter amo=
rem dei me non perſequimini. Et
enim ipſe teſtatur mihi ⁊ per ope=
ra ⁊ per ſcripturas. Oportebat igi=
tur vt ſicut me abijciebatis exiſti=
mantes eſſe deo contrarium: ita nūc
ad me veniretis: ſi deum amaretis:
ſed non amatis. Non autem ab his
ſolum: ſed etiam a futuris hoc oſtē
dit dicens. Ego veni in nomine pa
tris mei et non accipitis me. Si ali⁹
vene. in no. ſuo illum accipietis.
Ideo dicit ſe in nomine patris ve=
niſſe vt omnem abſcindat occaſionē
indeuotionis. Alcui. Ac ſi dicat ideo
veni in mundum: vt per me glorifi=
cetur nomen patris: quia patri om=
nia attribuo. Dilectionem ergo dei
non habebant: quia nolebant eum
recipere qui patris venerat facere
voluntatem. Antichriſtus autem
Antichriſti deſi=gnatio. veniet in nomine non patris ſed ſuo
vt non gloriam patris ſed ſuā que=
rat. Quia enim iudei noluerunt re
cipere chriſtum pena peccati huius
congruet vt recipiant antichriſtum
vt qui nolunt credere veritati cre=
dant mendacio. Auguſtinus, de ver
bis do. Sed audiamus ⁊ ioannem.
Audiſtis quia antichriſtus venit: ⁊
nunc antichriſti multi facti ſunt.
Quid autem expaueſcis in antichri
ſto niſi quia nomen ſuum honora=
turus eſt: ⁊ nomen domini contem=
pturus? Quid aliud facit qui dicit.
Ego iuſtifico: niſi bonus fuero peri
ſti. Ergo vita mea ex te pendebit: ⁊
ſalus mea ex te religabitur: ita ne
oblitus ſim fundamentū meū nōne
petra erat chriſtus? Chryſoſtomus.
Sic igitur irrefragabilem inde=
uotionis eorum ponit demonſtra=
tionem quaſi dicat. Si vt amantes
deum me perſequeremini: multo=
magis in antichriſto hoc vos facere
oporteret. ille eñ nō dicet ſe a patre
miſſum: neqꝫ ſm voluntatē illius ve
nire: ſed econtrario ea que ſibi non
congruunt rapiēs ſup oīa deum ſe
eſſe dicet. Manifeſtū eſt igitur ꝙ li=
uoris perſecutio erat qua xp̄m pſe=
quebantur: ⁊ odij in deum. Deinde
cauſam eorum infidelitatis ponit di
cens. Quomodo vos poteſtis cre. q̄
gloriā abinuicē acci. ⁊ glo. que a ſo=
lo deo eſt non queritis? Hinc enim
rurſus: oſtendit quoniā non que dei
ſunt intendebāt. ſed propriam vole=
bant paſſionem defendere. Alcui.
Ambitiōis vitium taxatur. Magnū igitur vitium eſt iactātia et
humane laudis ambitio que de ſe
vult eſtimari qđ de ſe non hꝫ. Ideo
enim non poſſunt credere: qꝛ ſupba
mens eorum laudari deſiderat: ⁊ ſe
ſuper alios efferre. Beda. Hoc autē
vitium melius caueri non pōt: ꝙ̄ vt
ad conſcientias noſtras redeamus
noſqꝫ puluerē eſſe conſideremus: ⁊ ſi
quid nobis boni ineſſe deprehendi=
mus non nobis: ſed deo aſcribam⁹.
Inſtruimur etiam vt ſemper nos ta
les exhibeamus: quales ab alijs vi
deri deſideram⁹. Deniqꝫ poſſēt ipſi
reſpondere. Ergo accuſabis nos
apud patrē? Et ideo eorū queſtionē
preueniēs ſubdit. Nolite putare qꝛ
ego accuſaturus ſum vos apud pa=
trem. Chry. Quia. ſ. non veni dāna=
re: ſed ſaluare. Eſt q̄ accu. vos Moy
ſes: in quo vos ſperatis. Sicut eniꝫ
de ſcripturis ſupra dixit. In quibus
putatis vitam eternam habere: ita
⁊ de moyſe ait: in quo vos ſperatis:
ex proprijs eos vbiqꝫ capiens. Sed
dicent qualiter nos ille accuſabit?
quid tibi ⁊ moyſi commune: qui ſab
batum ſoluiſti? et ideo ſubdit. Si
enim crede. Moyſi: crederetis for.
et mihi. De me enim ille ſcripſit
Hec ex ſuperioribus conſtitutio=
nem habent cum enim in confeſſio
ne deductum ſit ꝙ a deo veni: ab
opib⁹ a voce: ioannis: a pr̄is teſti=

monie: manifeſtū ē q Moyſes eos ac
cuſabit. Etenim dixit. Siquis ve-
nerit ſigna faciens: ⁊ ad deum du-
cens ⁊ futura predicens cum veri
tate: oportet ei obedire. Chriſtus
autem hec omnia fecit nec ei credi
derunt. Alcui. Forſitan autem mo
re noſtro poſuit: nō quia dubitatio
ſit in deo. Scripſit autem de chriſto
moyſes dicens. Prophetam vobis
ſuſcitabit deus de fratrib⁹ veſtris
tanq̄ meipſum audietis. Auguſti.
contra fauſtum. Sed omne q̄d ſcri
pſit moyſes de chriſto eſt id eſt ad
chriſtum omnino pertinet: ſiue q
eum figuris rerum vel geſtarum
vel dictarum prenunciet: ſiue q ei⁹
gratiam gloriamq̄ commendet.
Sequitur. Si autem illius literis
non creditis: quomodo verbis meis
cre. Theophi. quaſi dicat ipſe etiā
ſcripſit: ⁊ apud vos libros reliquit
vt ſi forte obliuiſceremini: de facili
Lex ad xp̄m ſpectat. recordari poſſitis. ⁊ cum ſcriptis
non credidiſtis: quomodo verbis
meis non ſcriptis credetis? Al-
cui. Ex hoc etiam colligitur: quia
qui legit precepta que rapinam et
alia mala prohibent: ⁊ implere ne
gligunt dicta euangelij: que perfe
ctiora ⁊ ſubtiliora ſunt implere nō
valent. Chryſoſtomus. Et quidem
ſi attenderent his que dicebantur:
oportebat querere ⁊ ab eo diſcere
que ſunt illa que moyſes de eo ſcri
pſit: ſed ſilent. Talis enim eſt nequi
tia: vt quicquid dicat aliquis vel fa
ciat: maneat proprium venenum
conſeruans. Cap. vj.

Poſt hec abijt ie-
ſus trans mare ga
lilee: quod eſt tybe
riadis. Et ſeque-
batur eū multitudo
magna: qꝛ videbāt ſigna q̄ fa
ciebat ſup his q̄ īfirmabāt. Su
bijt ergo in montem ieſus: et
ibi ſedebat cū diſcipulis ſuis.
Erat autem proximum pa-
ſcha dies feſtus iudeorum. Cū
ſubleuaſſet ergo oculos ieſus
et vidiſſet: quia multitu-
do maxima venit ad eum: di-
xit ad philippum. Unde eme-
mus panes vt manducent hi?
Hoc autem dicebat tentans
eum. Ipſe enim ſciebat quid
eſſet factur⁹. Reſpondit ei phi
lippus. Ducentorum denario
rum panes non ſufficiunt eis:
vt vnuſquiſq; modicum quid
accipiat. Dicit ei vnus ex di-
ſcipulis eius andreas frater ſi
monis petri. Eſt puer vn⁹ hic
qui habet quinq; panes ordea
ceos ⁊ duos piſces. Sed hec
quid ſunt inter tantos? Dicit
ergo ieſus. Facite homines di
ſcumbere. Erat āt fenū multū
in loco. Diſcubuerūt ergo viri
numero quaſi quinq; milia. Ac
cepit ergo ieſus panes ⁊ cum
gratias egiſſet diſtribuit diſcū
bentibus. Similiter ex piſcib⁹
q̄ntum volebant. Ut autem im
pleti ſunt: dixit diſcipulis ſuis
Colligite q̄ ſuperauerūt frag
menta ne pereant. Collegerūt
ergo: ⁊ impleuerunt duodecī co
phinos fragmentorum ex quin
q; panibus ordeaceis ⁊ duob⁹
piſcibus que ſuperfuerunt his
qui manducauerant. Illi ergo
⁊ homines cum vidiſſent quod
ieſus fecerat ſignum dicebant.
Quia hic eſt vere propheta q̄
venturus eſt in mundum.
¶ Chryſoſtomus. Sicut iacula cū
in durū aliquid inciderint cū mul
to impetu iaciuntur: cum autē non
habuerint aliquid obuians: diſſol
uitur cito immiſſo ⁊ quieſcit: ita et
ſi cum audacibus hominibus im-
petuoſe

petuoſe celerrimus ſeuiũt magis. Si autẽ celerrimus facile mollim⁹ eorũ inſaniam. Propterea chriſtus furorẽ ex premiſſis ſermonib⁹ natũ ſecedẽdo mitigauit: in galileã vadens: nõ tamẽ ad eadẽ loca vnde in hieruſalẽ aſcẽderat. nõ enĩ in chana galilee ſed vltra mare iuit. vnde ait. Poſt hec abijt ieſus trans mare galilee quod eſt tyberiadis. Al. Hoc mare pro diuerſitate locorum diuerſis noibus vocat: ſed q̃tũ ad preſentẽ locũ: mare galilee propter puinciã tyberiadis aũt a ciuitate dicitur. Marc aũt dicit: nõ quia ſit amara aqua: ſed iuxta hebraicum modũ oluz cõgregationes aquarũ maria vocant. Qd mare dñs ẽt frequẽter trãſit vt pp̃lis ibi manentibus verbũ predicatiõis impẽdat. Theo. Trãſit enĩ de loco ad locum pbando ppli voluntatẽ ꝛ audiores hoies vniuſcuiuſqꝫ ciuitatiſ ꝛ ſollicio res reddens. vnde ſequit. Et ſe. eũ mul. ma. q: vide. ſi que fa. ſup his qui infirmabant. Alcui. Scꝫ ꝙ cecos illuminabat. ꝛ alia hmõi. Et ſciendũ eſt ꝙ quoſcũqꝫ in corpore ſanabat: eos pariter reformabat in aĩa. Chry. Tãta aũt doctrina potiẽtes a ſignis magis mouebãtur. qd groſſioris mẽtis erat. Signa enĩ vt ait paul⁹ nõ ſũt data fidelib⁹ ſꝫ infidelib⁹. Sapiẽtiores aũt erãt illi de qbus in matthe⁹ dicit: ꝙ ſtupebãt in doctrina eius. Sed quare nõ dicit que ſigna videbant eũ facientẽ. qꝛ hic euãgeliſta maiorẽ partẽ libri in ſermonib⁹ dñi cõſumere ſtuduit. Sequtur. Subijt ergo in montẽ ieſus et ibi ſede. cũ diſci. ſuis. In montẽ qdẽ aſcẽdit pp̃ter ſignũ qd fieri debebat. Sed ꝙ diſcipulos ſecũ aſcẽdere fecit: accuſatio multitudinis erat nõ ſequentis eũ. Aſcẽdit ẽt in mõtẽ erudiẽs nos a tumultibus et ab ea que in mũdo. eſt turbatione quieſcere: aptũ enĩ ad philoſophiã ſolitudo eſt. Seqꝛ. Erat aũt primum pa. dı. fe. iu. Uide qualr̃ in ãno integro nihil plus euangeliſta nos docet de ſignis xp̃i ꝙ paralyticum

Do ctrina moralis.

Chriſti duplex ſanatio

ſanauit ꝛ filiũ reguli. nõ. n. ſtuduit vniuerſa annũciare: ſed ex multis magna ꝛ pauca. Qualr̃ igit nõ aſcẽdit ad diẽ feſtũ. paulatim enim ſoluebat legẽ occaſionẽ capiẽs a iudaica neq̃tia. Theo. Qꝛ enĩ iudei eũ pſequebant: occaſionem receſſus accipiẽs legẽ exclusit innuẽs obſeruantibus ꝙ veritate adueniẽte: ols ceſſat figura. ꝛ ꝙ legib⁹ nõ ſubijcitur vt legalia feſta pficeret: ꝛ. vide hoc qd fierat feſtũ xp̃i ſꝫ iudeorũ. Bed. Siquis aũt verba euãgeliſtarũ diligẽter cõſiderauerit facile cognoſcet: qꝛ vni⁹ anni ſpaciũ fuit inter decollationẽ ioãnis: ꝛ paſſionẽ dñi. Cũ enĩ matthe⁹ dicat: qꝛ dñs audita nece ioãnis receſſit in deſertũ locum ꝛ ibi turbas pauit: ꝛ ioãnes dicitqꝫ pximũ erat paſcha iudeorũ qñ turbas pauit: apte demõſtrat: qꝛ imminẽte paſchali feſtiuitate decollat⁹ eſt ioãnes. Euoluto aũt vni⁹ anni ſpacio paſſus eſt chriſtus in eadẽ feſtiuitate. Seqꝛ. Cũ ſubleuaſſet ḡ oculos ieſus ꝛ vidit. qꝛ multi. mar. ve. ad eũ dixit ad phi. vñ eme. pa. vt mã. hi. Dicit cũ ſubleuaſſet oculos ieſus: vt. diſceremus ꝙ oculos nõ erigebat huc atqꝫ illuc: ſed pudice ſedebat attentus cũ diſcipulis ſuis. Chry. Neqꝫ enĩ ſimplr̃ ſedebat cũ diſcipulis ſuis: ſed, diligẽter loquens aliquid eis ꝛ eos ad ſe ipſum cõuertẽs. Deinde reſpiciẽs vidit turbã ad ſe veniẽtẽ. Cui⁹ igit grã philippũ interrogat: ſciebat eĩ ꝙ diſcipulorũ ei⁹ cõgregatio ãpliori indigebat doctrina. Talis autẽ erat philipp⁹ qui poſtea dixit. Oſtẽde nobis patrẽ ꝛ ſufficit nobis: propterea igit pri⁹ eũ erudiebat. Nã ſi ſimplr̃ factũ eẽt miraculũ nõ tantũ appareret: nũc aũt pri⁹ cogit cõfiteri inopiã vt certi⁹ diſcat miraculi magnitudinẽ. vñ ſeqꝛ. Hoc aũt di. tẽ. eũ. Nõ qdẽ ignorãs id qd debebat ab ipſo dici ſꝫ humane hoc dictũ eſt. Sicut enĩ ꝙ dr̃. Qui ſcrutat corda hoim: nõ oſtẽdit ignorãtie ſcrutationẽ ſed certiſſime cognitionis ita cũ hic dicat ꝙ tẽtauit eum

Supputatio tẽporũ.

nihil aliđ dicēꝫ quoniā ſciebat cer
tiſſime. Sed ⁊ aliud eſt dicere quo
niā ꝓbatiorem eū faciebat: per ta
lem interrogationē inducēs in cer=
tiſſimā ſigni cognitionē. ꝓpter hoc
⁊ euangeliſta ne infirmitate locu=
tionis minorationē aliquā ſuſpice=
ris ſubiungit. Ipſe enim ſciebat
quid eſſet facturus. Alcu. Interro
gat igitur nō vt ignorata diſcat: ſꝫ
vt diſcipulo adhuc rudi propriam
tarditatē oſtēdat. quā ipſe in ſe per
pendere nō valebat. Theo. Uel ēt
vt alijs ipſum oſtēderet: non tanꝗ̄
cor eius ignorās. Aug. de cō. euan.
Sed ſi dominus ſm narrationē ioā
nis ꝓſpectis turbis queſiuit a phi
lippo tentans eum. vnde illis eſce
dari poſſent: pōt mouere quō ſit ve
rum quod alij narrauerunt prius
dixiſſe domino diſcipulos: vt dimit
teret turbas. Quibus ille reſpon=
dit ſm mattheum. Non habent ne
ceſſe ire: date eis vos mādūcare. in
telligitur igitur poſt hec verba do=
minū iſpexiſſe multitudinē ⁊ dixiſſe
philippo: quod ioannes cōmemo=
rat: alij autē pretermiſerūt. Chry.
Uel aliter. Alia quidē ſūt illa. alia
autē ſunt hec nō eiſdē facta tempo
ribus. Theo. Philippū igitur do=
minus tentans vtrum fidem habe
ret inuenit eum adhuc humanis
paſſionibus ſubiacentem quod pa
tet ex hoc quod ſequitur. Reſpōdit
ei philippus. Ducentorum denario
rum panes non ſufficiunt eis vt
vnuſquiſqꝫ modicum quid accı. Al
cui. In quo tarditatem ſuam oſten
dit. nam ſi perfecte de creatore in=
telligeret de eius potentie largita
te nō diffideret. Augu. de cō. euan.
Qđ aūt philippus hic apud ioānē
reſpondet: hoc marcus a diſcipulis
reſpōſuꝫ eſſe cōmemorat: volens in=
telligi hoc ex ore ceterorū philippū
reſpōdiſſe ꝗ̄ꝗ̄ ⁊ pluralē numerum
pro ſingulari vſitatiſſime pōere ꝓpo
ſuerit. Theo. Sed ⁊ andreā domi=
nus ſimilē philippo inuenit: ꝗ̄uis
altius de illo cōtemplātē. Sequit.
eīm. Dicit ei vnus ex diſcipulis ei⁹

Conſtat euangelicus.

Andreas frater ſimonis petri. Eſt
puer hic qui habet quīqꝫ panes or=
deaceos ⁊ duos piſces. Chryſ. Eſtimo
quidē nō ſine cauſa id eū dicere: ſꝫ
qꝛ audiuerat ſignū qđ heliſeus de
pānibus ordeaceis fecerat: pauit ei
de. xx. panibus cētū homines. Aſcē
dit igit mēte in aliqđ excelſum. ſed
ad ſummū nō potuit peruenire: qđ
patet per hoc qđ ſubdit. Sed hec
quid ſunt inter tātos? Eſtimabat
enī ꝙ de paucioribus pauciora: ⁊ de
pluribus plura facturus eſſet qui
miracula faciebat: ſed hoc nō erat
verū. Similiter enī ei facile erat et
de pluribus ⁊ de paucioribus pa=
ſcere turbas. nō enī materia ſubie
cta indigebat ſed ne viderent̄ crea
ture aliene eſſe ab ei⁹ ſapiētia ipis
creaturis vtitur ad materiā mira
culorū. Theo. Cōfūdant̄ manichei
qui dicunt ꝙ panes ⁊ omnia huiuſ
modi creata ſunt a malo deo qꝛ bo
ni dei filius ieſus chriſtus panes
multiplicauit. nā ſi creature male
fuiſſent: nequaꝗ̄ bonus mala mul
tiplicaſſet. Augu. de con. euan. Qđ
autē andreas apud ioānem de quīn
qꝫ panibus ⁊ duob⁹ piſcib⁹ ſuggeſſit
hoc ceteri pluralē numerū pro ſin=
gulari ponētes ex diſcipulorū per=
ſona retulerunt. Chry. diſcam⁹ aūt
hic qui voluptati attēdimus que co
medebant mirabiles viri illi ⁊ ma
gni ⁊ ꝗ̄titatē eorū que inferebant̄:
⁊ frugalitatē mēſe eorū. Nōdū aūt
apparentibus panibus iuſſit eos
diſcūbere: vt diſcas quoniā nō en=
tia vt entia ei ſubſiſtunt: ſicut paul⁹
ait. Qui vocat ea que nō ſunt tāꝗ̄
ea que ſunt. Seq̇tur enim. Dicit ei
ieſus: facite ho. diſcumbere. Alcui.
Ad litterā homines diſcūbere dici
mus iacendo comedere more anti=
quo. vnde ſequit̄. Erat aūt fenum
multū in loco. Theo. i. herba viri=
dis. Erat enī paſcha ꝙ in pmo mē
ſe veris perficiebat̄. Sequit̄. Diſcu.
ergo viri nū. quaſi quinqꝫ milia.
Soli viri numerant̄ ab euāgeliſta
qꝛ legalē conſuetudinē ſequebat̄.
Etenim moyſes a. xx. annis ⁊ ſupra

Chriſto oīa eq̄ facilia.

Cōſuetudo viri legalis.

populū cōnumerauit nulla mētiōe de mulieribus facta innuēs ꝙ omne qđ virile eſt ⁊ iuuenile dignum ⁊ honorabile eſt apud deū. Sequit Accepit ergo ieſus panē: ⁊ cum gratias egiſſet diſtri. diſcū. ſimiliter ex piſcibus quātū volebant. Chry. Sz quare paralyticū debēs ſanare non orat: neqꝫ ſuſcitans mortuos: neqꝫ mare quietās: hic aūt orat gratias agens vt ſcʒ oſtendat eos qui comeſtionem incipiunt gratias agere oportere deo. Sed ⁊ aliter in minoribus maxime orat vt diſcas ꝙ non propter indigentiam orat. Si enim indigeret orare multo magis in maioribus hoc feciſſet. Quia vero illa ex auctoritate facit: manifeſtū eſt ꝙ hic condeſcendendo nobis orat. ⁊ adhuc quoniam turba multa erat preſens: oportebat eis ſuaderi ꝙ ſm voluntatem dei aduenerat: ⁊ ideo cū occulte aliquod miraculum faciebat: non orabat ſed coram multis orabat. ne crederent ꝙ eſſet deo contrarius. Hyla. tertio de tri. Quinqꝫ igitur panes offerunt turbe ⁊ franguntur: ſubrepunt in frangentium manus quedaʒ fragmentorum procreationes. non minuitur vnde prefringitur: ⁊ tamen prefringentis manum fragmenta occupant: non ſenſus: non viſus profectuʒ. tam conſpicabilis operatiōis aſſequitur. eſt quod nō erat videtur quod non intelligitur ſolum ſupereſt vt deus omnia poſſe credatur. Aug. Unde enim multiplicat de paucis granis ſegetes: inde in manibus ſuis multiplicauit quinqꝫ panes: poteſtas enim erat in manibus chriſti: panes autem illi quinqꝫ quaſi ſemina erant non quidem terre mādata: ſed ab eo qui terram fecit multiplicata. Chryſ. Uide autem quanta eſt ſerui ⁊ domini differentia. nam. prophete quaſi ex menſura habentes gratiam ita miracula faciebāt chriſtus autem abſoluta virtute faciēs cum multa ſuperabundantia omnia operabatur. Sequitur. Ut aūt im. ſunt: dixit diſcipulis ſuis. Colli. que ſuper. frag. ne pereant. Collegerunt ergo ⁊c. Non quidem hec oſtentatio ſuperflua fuit ſʒ ne phātaſiā exiſtimarent quod factum eſt propter quod etiam ex ſubiecta materia miraculum fecit. Sed quare non turbis dedit fragmenta portāda: ſed diſcipulis: quoniā hos maxime erudire volebat: qui orbis terrarū debāt eē magri. Ego āt ñ ſolū admiror multitudinē panū q̄ fcā ē: ſʒ ⁊ certitudinē ſupfluorū: qꝛ neqꝫ plꝰ neqꝫ minꝰ fecit ſuperfluū eſſe: ſed tātum quantum volebat ſcʒ. xij. cophinos ſm numerū. xij. apoſtoloꝝ. Theo. Addiſcimus aūt ex miraculo ꝑpetrato nō fieri puſillanimes in coartationibus paupertatis. Bed. Turbe aūt cū vidiſſent ſignū quod fecit dominus mirabātur: quia nōdū eū deū eſſe cognouerant ideoqꝫ euangeliſta ſubdit. Illi ergo homines. quia carnales erant ⁊ carnaliter intelligebant cum vidiſſent qđ fecerat ſignum dicebant: quia hic eſt vere propheta qui venturus eſt in mūdū. Alcui. Nōdum pleni fide dñm vocāt ꝓphetā: qꝛ nōdū deum dicere nouerāt: ſʒ iā multū ꝓfecerant ex virtute miraculi: qui eum ſecernentes ab alijs: prophetam vocabant ſicut ſciebant in populo illo prophetas aliquando miracula feciſſe: nec fallunt ſi dicunt euʒ prophetam cum ipſe dominus vocauerit ſe prophetam dicens. Nō capit prophetam perire extra hieruſalem. Auguſtinus. Sic autem propheta eſt chriſtus et dominus prophetarū ſicut angelus ⁊ dñs angelorū. ex eo enīʒ ꝙ pñs annunciauit angelꝰ erat. ex eo quod futura p̄dixit ꝓpheta erat ex eo ꝙ verbum caro factum eſt: ⁊ angelorum ⁊ ꝓphetarū dominus erat. nullus enīʒ propheta ſine verbo dei. Chryſoſtomꝰ. Ex hoc aūt quod dicunt. Qui venturus eſt in mundum: manifeſtuʒ eſt ꝙ prophetam quendam principalē expectabāt. Et iđ quod dicitur. Hic eſt vere prophita. in greco cū

Jeſus ē ꝓpheta

adiectione articuli ponitur: ad oſtē
dendum ſcilicet eum eſſe diſcretum
ab alijs prophetis. Auguſtin⁹. Con
ſiderandū autē quod dicitur: quia
deus non eſt talis ſubſtantia q̄ ocu-
lis videri poſſit: et miracula ei⁹ qui
bus totū mundū regit: vniuerſamqꝫ
creaturā adminiſtrat: aſſiduitate vi
luerūt: ſeruauit ſibi quedaꝫ que fa-
ceret opportuno tempore: preter vſi
tatum curſuꝫ ordinēqꝫ nature: nō vt
maiora: ſed inſolita videndo ſtupe-
rent: quibus quotidiana viluerunt.
Maius eñ miraculuꝫ eſt guberna
tio totius mūdi q̄ ſaturatio quinqꝫ
miliū hominuꝫ de quinqꝫ panibus:
et tamen hoc nemo miratur. Illud
mirantur homines: non quia ma-
ius: ſed quia rarū eſt. Nec tamen
ſufficit hoc intueri in miraculis chri-
ſti. quia eñ domin⁹ eſt in monte: ver
bū dei eſt in alto. proinde non quaſi
humiliter iacet: nec tranſeunter pre
tereunduꝫ eſt. Alcui. Myſtice enim
nomine maris turbiduꝫ ſeculū deſi-
gnatur. Mox autē vt chriſtus mare
mortalitatis noſtre adijt naſcendo:
calcauit moriendo: tranſijt reſurgē
do: ſecute ſunt euꝫ credendo et imi-
tando turbe credentiū ex vtroqꝫ po
pulo collectorū. Beda. Tunc autem
domin⁹ ſubijt in monteꝫ quando ce
luꝫ aſcendit: quod deſignatur ꝑ mō
tem. Alcui. Qđ eniꝫ turbis inferio
ribus relictis ad altiora cū diſcipu
lis aſcendit: oſtendit q̄ ſimplicibus
minora precepta ſunt cōmittenda:
perfectioribus altiora: q̄ imminen-
te paſcha illos reficit: ſignificat: q̄
quiſqꝫ pane diuini verbi et corpore
⁊ ſanguine domini deſiderat refici:
debet ſpirituale paſcha facere: id
eſt de vitijs ad vtutes tranſire. Ocu
li vo domini ſunt dona ſpiritualia:
que cuꝫ dominus electis ſuis miſe-
ricorditer concedit: tunc in eos ocu-
los ſuos dirigit: id eſt reſpectuꝫ pie
Allegoria expoſitio. tatis impendit. Auguſti. lib. lxxxiij.
queſtio. Quinqꝫ autē panes ordea
cei ſignificant veterē legē: ſiue quia
nonduꝫ ſpiritalibus: ſed adhuc car
nalibus data ē lex: id eſt quinqꝫ cor
poris ſenſibus deditis. Nam et ipſe
turbe quinqꝫ milia hominū fuerūt:
ſiue quia per Moyſen lex ipſa data
eſt. Moyſes eniꝫ quinqꝫ libros ſcri-
pſit. Et q̄ ordeacei erant panes: be
ne ſignificauit vel ipſam legem: que
ita data erat: vt in ea vitale anime
alimentuꝫ corporalibus ſacramen-
tis obtegeretur. Ordei eniꝫ medul-
la tenaciſſima palea tegit. Uel ipm
populū nondū expoliatū carnali de
ſiderio tanq̄ palea cordi eius inhe
rebat. Beda. Ordeū etiā pabulū eſt
iumentorū et cibus ſeruorū: et lex ve
tus data eſt ſeruis, et iumētis. i. car
nalibus. Auguſti. lib. lxxxiij. queſt.
Duo autē piſces qui ſaporē ſuauē
pani dabant: duas illas perſonas
videnť ſignificare: quibus populus
ille regebatur: regiā. ſ. et ſacerdota
lem: que tamē due perſone dñm no-
ſtrum prefigurabant: ambas eñ il-
le ſuſtinuit. Alcui. Uel duo piſces di
cta vel ſcripta prophetarū ⁊ pſalmi
ſtarū ſignificāt: et cuꝫ quinarius ad
quinqꝫ ſenſus corporis referať: mil
le ad perfectioneꝫ refertur. Qui ve
ro quinqꝫ ſenſus corporis perfecte
regere ſtudēt: viri dicūtur a virib⁹:
quos feminea mollities non corrū-
pit: ſed ſobrie et caſte viuunt: et cele
ſtis ſapientie dulcedine merentur
recreari. Auguſtinus ſuper Joan.
Puer autem qui iſta habebat forte Allegoria pulchra.
populus iſrael erat: qui ſenſu pueri
li ea portabat: nec manducabat. Il
la enim que portabat clauſa onera
bant: aperta paſcebant. Beda. Pul
chre autē dicit. Hec quid ſunt inter
tantos? quia lex vetus parum profi
ciebat: quouſqꝫ eā ſuis manibus ſu
ſcepit: id eſt opere impleuit. et ean
dem ſpiritualiter intelligendaꝫ eſſe
docuit: quia lex neminē ducebat ad
perfectuꝫ. Auguſti. ſuper Joanneꝫ.
Frangendo autem panes multipli
cati ſunt. Quinqꝫ enim libri moyſi
multos libros cuꝫ exponuntur tanq̄
frangēdo: id eſt diſſerendo fecerūt.
Auguſtinus lib. lxxxiij. queſtio. Do
minus etiaꝫ tanq̄ frangendo ⁊ ape
riendo quod duruꝫ erat et clauſum

in lege per diſcipulos impleuit: cū eis poſt reſurrectionē aperuit ſcripturas. Auguſtinus ſuper Joan. Quia autem ignorantia populi erat in lege: propterea tentatio domini ignorantiam diſcipuli demonſtrabat. Super fenum autem diſcumbebant: quia carnaliter ſapiebant: et in carnalibus quieſcebant: omnis enim caro fenum. Illi autem de panibus dñi implentur: qui quod auribus audiunt operibus implent. Auguſt. Que ſunt autē fragmenta niſi que populus non poterat manducare? Quid ergo reſtat niſi vt ſecretiora intelligentie que nō poteſt capere multitudo illis credantur q̄ idonei ſunt et alios docere valent: ſicuti erant apoſtoli. vnde et. xij. cophini ipleti ſunt. Alcui. Cophinis enim ſeruilia implētur officia. Cophini igitur ſunt apoſtoli: et eorum imitatores: qui licet in preſenti ſint deſpicabiles: ſpiritualiū ſacramentorum diuitijs ſunt interius referti. Dicūtur autē apoſtoli fuiſſe cophini: quia apoſtolos fides ſancte trinitatis erat predicanda in quattuor partibus mundi. Qd̄ autē nouos panes noluit facere: ſed allatos cumulauit: ſignificat quia veterē ſcripturam non reprobauit: ſed aperiēdo patefecit.

Notula pulchra

¶ Jeſus ergo cū cognouiſſet: quia venturi eſſent vt raperent eum et facerent eum regem: fugit iterum in montē ipſe ſolus. Ut autē ſero factum eſt: deſcenderunt diſcipuli eius ad mare. Et cum aſcendiſſent nauim venerunt trans mare in capharnaum. Et tenebre iā facte erāt. Et non venerat ad eos ieſus. Mare autem vēto magno flāte exurgebat. Cū remigaſſent ergo quaſi ſtadia vigintiquinq̄ aut triginta: vident ieſum ambulantē ſupra mare: et proximū naui fieri et timuerūt. Ille aūt dicit eis. Ego ſum: nolite timere. Voluerūt ergo accipere eū in nauim: et ſtatim nauis fuit ad terram: ad quam ibant.

¶ Beda. Turbe viſo tanto miraculo: intellexerunt pium atq̄ potentē: et idcirco voluerunt ipſū facere regem. homines nanq̄ volunt habere regem pium ad regendum: et potētem ad tuendum. Dominus igitur hoc cognoſcens fugit in montem: id eſt aſcendit celeriter. vnde dicit. Jeſus ergo cū cogno. quia ventu. eſ. vt ra. eū et fa. eū regem fugit iterū in montē ipſe ſolus. Datur ergo intelligi q̄ dominꝰ cū ſederet in mōte cū diſcipulis ſuis: et videret turbas ad ſe venientes deſcenderat de monte: et circa inferiora loca turbas pauerat. Nā quomodo fieri poteſt vt rurſus ille fugeret: niſi ante de monte deſcenderet. Augu. de concor. euan. Non autē repugnat quod mattheꝰ dixit. Aſcendit in montē ſolus orare. Neq̄ eñ cauſe orandi contraria eſt cauſa fugiendi: quādoquidem et hinc dominꝰ doceat hanc eſſe nobis magnā cauſam orandi quādo ē cauſa fugiendi. Auguſti. Erat aūt rex qui timebat fieri rex: nec talis rex q̄ ab hominibꝰ fieret: ſed talis qui hominibus regnū daret: ſemꝑ quidē ille cū patre regnat ſm̄ q̄ eſt filius dei. Predixerūt autem prophete regnum eius: et ſm̄ id q̄ homo factꝰ chriſtus: et fecit fideles ſuos chriſtianos: qui ſunt regnū eius. quod modo colligitur modo emitur ſanguine chriſti. Erit autē aliquādo manifeſtū regnū eius: quādo erit aperta claritas ſanctorū eius poſt iudiciū ab eo factū. Diſcipuli autē et turbe credētes in eū putauerūt illū ſic veniſſe vt iam regnaret. hoc eſt velle rapere et facere eū regem. Chryſo. Uide aūt quāta eſt gule vis: non vltra eis ſabbatu tranſgreſſionis cura: nō vltra zelant ꝓ deo: ſed oīa remota ſunt ventre repleto: et ꝓpheta iam erat apud eos: et regē eū inthronizare volebant. Xp̄s aūt fugit erg

Cōcent euāgeliſ.

Regnū xpi duplex.

dicẽs nos mũdanas ↄtẽnere dignita
tes. Sic igiť ieſus dimittit diſcipu:
los ⁊ aſcẽdit in montẽ. Hi ṽo a ma:
giſtro relicti: vt ſero factũ eſt deſcen
derũt ad mare. Et hoc eſt qḋ ſubdi
tur. Ut aũt ſero fac. ẽ deſcẽ. diſci. ei⁹
ad mare. Et ꝗdẽ vſq; ad veſperã ex:
pectauerũt eũ venturũ eſſe putãtes
ad ſe: facta ṽo veſpa nõ vltra ſuſti:
nent eũ nõ inquirere: tãtus eos deti
nebat amor: ſꝫ ab amore igniti aſcẽ
derũt in nauẽ. vñ ſequiť. Et cũ aſcẽ.
na. ve. trans ma in caphar. Uenie:
bãt quidẽ ad capharnauꝫ eſtiman
tes ſe illic eũ inuẽturos. Augu. Sic
ergo dixit finem et redit vt exponat
quõ venerũt: qꝛ ꝑ ſtagnũ nauigãtes
trãſierũt: et dũ nauigarẽt recapitu:
lãdo exponit ꝗd acciderit di. Et te.
iam fa. erãt ⁊ nõ ve. ad eos ie. Chry.
Nõ ſine cauſa euãgeliſta tẽpus de:
ſignat: ſꝫ vt ꝑ hoc calidũ eorũ amorẽ
oſtẽdat. Nõ eñi dixerũt. Ueſpa nũc
eſt ⁊ nox aduenit: ſed ab amore igni
ti aſcenderũt in nauim. multa autẽ
erant ex quib⁹ impediebãtur a tpe.
vnde dicitur. Et tenebre iam facte
erant a tempeſtate. vnde ſequitur.
Mare autẽ vento magno flan. exur:
gebat a lo. Non enim erant prope
terrã. vñ diciť. Cum remigaſſent er
go quaſi ſtadia. xxv. aut. xxx. Beḋ.
Eo genere locutionis: quo cũ dubi:
tãdo loquimur ſolem⁹ dicere ferme
xxv. aut. ꝓpe. xxx. Chryſo. Et vltimo
ab inopinabili. vnde ſequiť. Uident
ieſuꝫ ãbu. ſupra ma. ⁊ ꝓxi. fieri. Ap
paret quidẽ eis poſtꝗ illos dimiſe:
rat: illo quidẽ docens eos qḋ eſt de:
relictio: ⁊ amorẽ excitãs maiorẽ: hic
vero ſuã ṽtutẽ oſtendẽs: ꝓpter hoc
igitur illi turbabanť. vnde ſequiť.
Et timuerũt: quib⁹ turbatis dñs cõ
fortationeꝫ adhibet. vñ ſequiť. Ille
autẽ dicit eis. Ego ſum: nolite time
re. Beda. Non autẽ dixit. Ego ſum — Myſte:riũ latet in ṽbis.
ieſus: ſed tm̃. Ego ſum: qꝛ familia:
res eius erant: ideoq; audita voce
facile potuerũt cognoſcere magiſtrũ
ſiue qḋ verius eſt: vt oſtenderet ſe
illum eſſe qui moyſi dixit. Ego ſum
qui ſum. Chryſo. Ideo autẽ eis ap:
paruit: vt oſtendat quoniã ipſe eſt
qui tempeſtatẽ ſoluet. Hoc eñi oſtẽ:
dit euangeliſta ſubdẽs. Uoluerunt
ergo accipere euꝫ in naui: et ſtatim
fuit nauis ad terrã: ad quam ibãt.
Tranquillã enim prebuit eis naui:
gationẽ. Non autẽ nauim aſcendit:
volens maius miraculũ operari: et
deitatẽ eis reuelare aperti⁹. Theo.
Uide naq; tria miracula. primũ eſt
ꝙ ambulabat ſupra mare. ſecũduꝫ
eſt ꝙ fluct⁹ mitigat. tertiũ eſt ꝙ ſta:
tim facit nauim ad terrã ire: ad quã
ibant. naꝫ multũ diſtabant a terra:
cum eis domin⁹ apparuit. Chryſo.
Turbe autẽ non oſtendit ſe ieſus ſu
pra mare ambulantẽ: qꝛ hoc ſignuꝫ
imbecillitatẽ eorũ excedebat. ſꝫ neq;
diſcipulis diu viſus eſt hoc faciens.
ſed ſtatim diſparuit ab eis. Augu.
de con. euange. Non eſt autẽ aduer — Cõcent⁹ euãgeliſtarũ.
ſum ꝙ matthe⁹ prius eũ dixit dixiſſe
diſcipulos aſcendere in nauiculam
⁊ precedere eum trans fretuꝫ. donec
dimitteret turbas: ac deinde dimiſ:
ſis turbis aſcendiſſe in montẽ ſolus
orare. Joannes vero prius eũ fugiſ
ſe cõmemorat ſolũ in montẽ ac dein
de inquit. Ut au. ſe. fa. eſt: deſcende
runt diſci. eius ad mare ⁊ cuꝫ aſcen.
in nauiꝫ. Quis eñi nõ hoc videat re
capitulando ioanneꝫ poſtea dixiſſe
factũ a diſcipulis quod iaꝫ ieſus iuſ
ſerat anteꝗ fugiſſet in mõtẽ. Chry:
ſoſto. Uel aliter. Mihi videtur hoc
ſignũ aliud ab eo quod apud mat:
theum poſitũ eſt. tunc enim non ſta
tim eum ſuſceperũt: nunc autẽ per:
ſuaſi ſunt ſtatim ſuſcipere. ⁊ tunc ꝗ:
dem adhuc tempeſtas permanebat
concutiens nauim: nunc autem cuꝫ
voce tranquillitas aduenit. multo:
tiens enim eadem facit ſigna vt fa:
cile ſuſceptibilia fiãt. Auguſtinus.
Myſtice autem pauit domin⁹ tur:
bas et aſcendit in montem. ſic enim
de illo predictum eſt. Congregatio
populorũ circundabit te: et propter
hanc in altũ regredere: id eſt vt cir
cundet te congregatio populorũ re
gredere in altum. Quare autem di
ctum eſt Fugit: neq; enim ſi nollet te

neretur. Aliquid ergo ſignificauit
fugiendo:q2 ſcꝫ non potuit intelligi
altitudo eius. quicquid em̄ non in=
tellexeris:fugit me dicis. ergo fuit
in montem ipſe ſolus:q2 aſcendit ſu
per oēs celos. Illo autē ſurſuꝫ poſi
to:diſcipuli in nauicula tēpeſtatem
patiebanť:nauicula illa eccleſiā ꝑſi
gnabat. Tenebꝛe iam facte erant:
etmerito:q2 lux nō erat: non em̄ ve
nerat ad illos ieſus. Quātū accedit
Lux cha- finis mundi:creſcūt erroꝛes:creſcit
ritas di- iniquitas. Lux deniqꝫ charitas eſt
citur. ſm illud. Qui odit fratrem ſuū :in
tenebꝛis eſt. Ipſi fluctus nauē tur=
bātes:ꝛ tēpeſtates et vēti clamoꝛes
ſunt maledictoꝝ. inde charitas re=
frigeſcit:inde fluct⁹ augētur:ꝛ tur=
batur nauis:nec tamen venti illi et
tēpeſtas et fluctus et tenebꝛe id age
bant: vt vel nauis non ꝓmoueretur:
vel ſoluta mergeretur. Qui em̄ per
ſeuerauerit vſqꝫ in finem: hic ſalu⁹
erit. Quinarius autē numerus ad
legem pertinet:ibi ſunt quinqꝫ libꝛi
moyſi. ergo legem ſignat numer⁹ vi
geſimuſquitus:quoniā quinquies
quini fiunt vigintiquinqꝫ. Sed huic
legi anteqꝫ euangelium veniret de=
erat perfectio:que in ſenario nume
ro compꝛehēditur. Ipſa ergo qnqꝫ
per ſex multiplicētur:vt lex per euā
geliū impleatur: vt fiāt ſeries qui=
ni. xxx. Ad eos ergo qui legem im=
plent venit ieſus calcans fluctus. i.
omnes tumoꝛes mundi ſub pedib⁹
habens: omnes altitudines ſeculi
pꝛemens:et tamen tante ſunt tribu
lationes:vt etiā ipſi qui credunt in
ieſum expaueſcāt ne deficiāt. Theo
philus. Cum autem homines vel de
mones nos per timoꝛem nituntur mo
uere:audiamus chꝛiſtuꝫ dicentem.
Ego ſum: nolite timere: id eſt ego
ſemper aſſiſto. et ſicut deus perma
neo:ꝛ nunqꝫ pertranſeo:non perda
tis in me fidem pꝛo falſis terroꝛib⁹.
Uidet etiam quomodo non in pꝛin=
cipio periculi domin⁹ aſtitit: ſed in
fine. Permittit māqꝫ nos eſſe in me=
dio periculoꝝ:vt certantes in trib u
lationibus pꝛobabilioꝛes fiamus:ꝛ
vt ad ipſū ſolū recurram⁹: qui potēs
eſt ex inſperatis nos liberare. Cum
em̄ intellectus human⁹ ſibi ꝓuide= Ubi hu-
re nō poterit:tūc ſalus diuina adue mana de-
nit. Si voluerim⁹ etiā xp̄m in naui= ſunt aſ-
culam noſtrā ſuſpicere. i. in coꝛdib⁹ ſunt di-
nr̄is habitare:ſtatim inueniemur in uina.
terra ad quā ire volum⁹. i. in celum.
Beda. Quia vero hec nauicula non
toꝛpentes vehit:ſed foꝛtiter remigā
tes:ſignificatur q̄ in eccleſia nō deſi
dioſi et molles:ſꝫ foꝛtes et in bonis
operibus perſeuerātes ꝑueniūt ad
poꝛtum ſalutis eterne.

¶ Altera die turba que ſtabat
trans mare vidit: quia nauicu
la alia non erat ibi niſi vna: et
quia non introiſſet cuꝫ diſcipu
lis ſuis ieſus in nauim:ſed ſo=
li diſcipuli eius abiſſent. Alie
vero ſuperuenerunt naues a ty
beriade iuxta locum vbi man=
ducauerant panē gratias agē
tes deo. Cum ergo vidiſſet tur=
ba. quia ieſus non eſſet ibi neqꝫ
diſcipuli eius aſcenderunt in
nauiculas:et venerunt caphar
naum querentes ieſum. Et cuꝫ
inueniſſent eum trans mare: di
xerunt ei. Rabbi quando huc
veniſti? Reſpondit eis ieſus:et
dixit. Amen amen dico vobis
queritis me: non quia vidiſtis
ſigna:ſed quia manducaſtis ex
panibus:et ſaturati eſtis. Ope
ramini non cibum qui perit: ſꝫ
qui permanet in vitam eternā
quem filius hominis dabit vo=
bis. Hūc em̄ pat̄ ſignauit de⁹.

¶ Chꝛyſoſtom⁹. Dominus et ſi tur=
bis non manifeſte oſtenderit quo=
modo ſupꝛa mare ambulauerit:de=
dit tamē eis latēter ſuſpicari quod
factum erat:et euangeliſta hoc oſtē
dit dicens. Altera die turba ꝛc. vſqꝫ
ibi abiſſent. Quid em̄ hoc erat aliō

ꝗ̃ ſuſpicari ꝙ mare pedes tranſiẽs
receſſerat. Neq̃ enim eſt dicere ꝙ
in alia nauicula pertranſiuit: quia
vna erat ibi tm̃ in quã aſcenderunt
diſcipuli eius: cum quibus ipſe non
intrauerat. Augu. Inſinuatũ autẽ
eſt illis tã magnũ miraculum. vene
rũt ergo₂ alie naues iuxta locũ illũ
vbi manducauerãt panẽ: in quibus
turbe eũ ſecute ſunt. et hoc eſt quod
ſubdit. Alie ve. na. ſupue. ꝛc. vſq̃ ibi
querentes eum. Chryſo. Sed tamẽ
poſt miraculũ tã magnũ venientes
non interrogauerunt eũ q̃liter ptrã
ſijt: neq̃ curauerunt tantum mira
culũ addiſcere. Sequitur eñ. Et cũ
inueniſſent eũ trãs mare: dixerunt
ei. Rabbi q̃ñ huc veniſti? Niſi quis
dicat hic q̃ñ ꝓ qualiter dictũ eſſe ab
eis: dignũ aũt eſt ꝛ hinc cõſpicere fa
cilẽ eorũ mentez. Qui eñ dicebant.
Hic eſt ꝓpheta: qui ſtudebant rape
re ꝛ facere eũ regẽ inueniẽtes eum
mihi tale cõſiliant. Augu. Ecce eñ
ille qui in montẽ fugerat turbatus
cũ ipſis turbis loquit: modo teneãt:
modo regẽ faciãt. Sed ille qui poſt
miraculi ſacramentũ: et ſermonem
infert: et quorũ ſatiauit panibus vẽ
trẽ: ſatiat ſermonibꝰ mentẽ. Alcui.
Exẽplũ xp̃i du= Qui eñ dedit exẽplũ fugiende lau=
plex. dis ꝛ terreni imperij: dat exẽplũ do=
ctoribus qualiter debeant inſiſtere
predicationi. Chryſo. Manſuetu=
do autem et leuitas nõ vbiq̃ eſt vti
lis. cũ eñ deſes fuerit diſcipulus ꝛ
groſſus: ſtimulo vti ad eũ oportet:
hoc et hic filius dei facit. Uenienti=
bus enim turbis ꝛ blandientibus ei
dicẽdo. Rabbi quando huc veniſti?
vt oſtẽdat ꝙ eũ qui ab hominibus
eſt: honorẽ nõ cõcupiſcit: ſed ſolũ in=
ſpicit eorum ſalutem: redarguendo
eis reſpondit: non ſolum corrige=
re volens: ſed et mentem eorum re=
leuare. vnde ſequit. Reſpondit eis
ieſus et dixit. Amen amen dico vo.
queritis me nõ quia vidiſtis ſigna:
ſed quia mandu. ex panibus et ſa=
turati eſtis. Auguſti. quaſi dicat ꝓ=
pter carnem me queritis nõ ꝓpter
ſpiritum. Chryſoſto. Poſt reprehen

ſionem autem doctrinã eis adiun=
git dicens. Operamini: non ci. qui
pe. ſed qui pma. in vi. eter. q. d. Uos
eſcã exquiritis tẽporalẽ: ego autem
corpora veſtra nutriui: vt p hoc ex=
q̃reretis illã eſcam: que nõ tempora
neam ſed eternam tribuit vitam.
Alcuinus. Corporeus cibus carnẽ
tantuz reficit exterioris hominis: ꝛ
ſemel acceptus non ſufficit: niſi quo
tidie accipiatur: ſpiritalis autem ci
bus permanet in eternum ꝛ ſatieta
tem perpetuam immortalitatem q̃
largitur. Auguſti. Seipſum autem
inſinuat iſtum cibum: vt in ſequen
tibus illuceſcit: ac ſi dicat. Queritis
me propter aliud: querite me pro
pter me. Chryſo. Sed quia quidam
eo ꝙ volunt pigre nutriri. abutunt
hoc verbo: neceſſarium eſt inducere
id quod eſt pauli. Qui furabat iam
non furetur: magis autem laboret
operando manibus ſuis: vt habeat
vnde tribuat neceſſitatem patienti.
ſed et ipſe corinthum veniens: mo=
rabatur apud aquilã et priſcillaz et
operabatur. Dicendo autem. Ne
operamini cibum qui perit: non in=
ſinuat ꝙ oporteat pigritari: ſed ꝙ
oporteat operari ꝛ dare. hic eñ eſt
cibus qui non perit. operari autem
cibum qui perit: eſt affici ſecularibꝰ
rebus. Hoc igitur dixit. q2 illi nullã
fidei curã habuerunt: ſed ſolum vo=
lebant ventrem implere nihil labo=
rantes: ꝛ hoc decenter cibum qui pe
rit vocauit. Auguſti. Sicut autẽ ſa=
maritane dixerat. Si ſcires qui pe
tit a te bibere: poſtulaſſes ab eo ꝛ
daret tibi aquã viuã. ita et hic ſubt
dit. Quẽ filius homi. vo. da. Alcui=
Qñ aũt per manũ ſacerdotis corp.
xp̃i accipis nõ ſacerdotẽ quẽ videsꝰ
ſ3 illũ quẽ nõ vides attẽde. Sacer=
dos eſt diſpenſator huius cibi no=
ctor. filius hominis ſeipſuz dat nõ
bis: vt nos i ipſo ꝛ ipſe in nobis ma
neat. Iſtum filium hominis nolite Filius
ſic accipere quaſi alios filios homi quõ dici
num. Sequeſtratus eſt enim qua= tur ſi=
dam gratia et exceptus a numero gnatus
omnium. iſte enim filius hominis ꝛ

dei filius eſt. hoc eſt quod ſubdit.
Hūc eñ pater ſignauit de⁹. Signa
re eſt ſignū ponere quaſi dicat. No
lite me cōtēnere quia filius homis
ſum. ſic enim ſum filius hominis:
vt deus pater me ſignaret id eſt ꝓ=
priū aliquid mihi daret: quo non cō
funderer cū genere humano: ſed ꝑ
me liberaretur genus humanum.
Hylarius. viij. de trini. Signaculo=
rū autē natura eſt vt omnē impreſſe
in ſe speciei explicent formā: ꝛ nihil
minus ex eo in ſe habeant vnde ſi=
gnentur: et dum totum accipiunt qꝺ
imprimitur. totum ex ſe preferunt
quicquid impreſſum eſt. Verbū igit
hoc ad diuine natiuitatis non ꝓfi=
cit exemplum: quia in ſignaculis et
materies ſit ꝛ diuerſitas ꝛ īpreſſio:
per quā mollioribus naturis: vali=
diorum generū ſpecies imprimunt.
Unigenitus vero deus: ꝛ per ſacra=
mentum ſalutis noſtre hominis fi=
lius: volens proprietatis nobis pa=
terne in ſe ſignare ſpeciem: ſignatū
ſe a deo ait: vt per hoc poteſtas in
eo dandi ad eternitatē eſſe intelligi
poſſit: quia omnē in ſe paterne for=
me plenitudi..m ſignantis ſe dei
contineret. Chryſoſtomus. Vel ſi=
gnauit id eſt in hoc miſit hanc no=
bis afferentem eſcam. Vel ſignauit
id eſt reuelauit per ſuum teſtimo=
nium. Alcuinus. Myſtice autem
altera die id eſt poſt aſcenſionem
Anagogica expoſitio. chriſti turba ſtans in bonis operi=
bus: non iacens in terrenis volu=
ptatibus expectat vt veniat ad eos
ieſus. Una autem nauis eſt vna ec=
cleſia. ſed ꝛ alie naues que superue
niunt ſunt cōuenticula hereticorū:
qui que ſua ſunt querunt non q̄ ieſu
chriſti. vnde conuenienter eis dici=
tur. Queritis me: quia mādacaſtis
ex panibus. Auguſtinus. Quā mul
ti etiā non querūt ieſum: niſi vt illis
benefaciat ſecundum tempus. ali⁹
negocium habet: querit interceſſio=
nē clericorum. alius premitur a po=
tentiore: fugit ad eccleſiam. vix que
ritur ieſus propter ieſum. Gregori.
xxij. mora. Per eorum etiam perſo=
nā dominus illos intra ſanctam ec=
cleſiā deteſtatur: qui per ſacros or=
dines ad dominum propinquantes
non in eiſdē ordinibus virtutū me=
rita ſed ſubſidia preſentis vite exq
runt. Satiatos quippe de panibus
dominum ſequi: eſt de ſancta eccle=
ſia temporalia alimenta ſumpſiſſe.
Et non pro ſignis dominum: ſed pro
panibus querere eſt ad religionis
officium: non pro augēdis virtuti=
bus: ſed pro requirendis ſubſidijs
inhiare. Beda. Illi etiā qui in ora=
tione querunt non eterna ſed tem=
poralia: querunt ieſum non propter
ieſum ſed ꝓpter aliquid aliud. Si=
gnificatur autem myſtice quoniam
hereticorum conuenticula carēt ho=
ſpitio chriſti ac diſcipulorum eius:
et dicuntur alie superueniſſe naues
qꝛ hereſes repentine fuerunt. Per
turbam autem que cognouit ꝙ ie=
ſus non erat ibi neqꝫ diſcipuli eius:
illi deſignantur qui cognoſcētes er=
rores hereticorum: relinquunt eos
et ad veram fidem veniunt.

¶ Dixerunt ergo ad eū. Quid
faciemus vt operemur opera
dei? Reſpōdit ieſus: ꝛ dixit eis.
Hoc eſt opus dei vt credatis in
eum quē miſit ille. Dixerūt er=
go ei. Quod ergo tu facis ſi=
gnū vt videamus et credamus
tibi? Quid oparis? patres no
ſtri manducauerunt māna in
deſerto: ſicut ſcriptum eſt. Pa=
nē de celo dedit eis manduca=
re. Dixit ergo eis ieſus. Amen
amen dico vobis: non moyſes
dedit vobis panē de celo: ſꝫ pa
ter meus dat vobis panē de ce
lo verū. Panis enim verus eſt
qui de celo deſcendit: et dat vi=
tā mūdo. Dixerunt ergo ad eū:
Domine ſemper da nobis pa=
nem hunc.

¶ Alcuinus. Intellexerat eſcā illā
que permanet in vitam eternā eſſe

opus dei:⁊ ideo interrogant q̃d fa-
cerẽt: vt iſtũ cibũ.i. opus dei opari
poſſint. et hoc eſt qđ dicit. Dixerũt
ḡ ad eum. Quid facieṁ vt opemur
opa dei. Beda.i.q̃ ꝑcepta ſeruando
poterimus implere opa dei. Chry.
Hoc aũt dicebant nõ vt diſcant ⁊ fa-
ciãt:ſed ad cibi exhibitionẽ eũ idu-
cere volentes. Theo. Chriſtus vero
q̃uis cognoſceret ꝙ eis nihil ꝓde-
rat:tñ ꝓpter cõmunẽ vtilitatẽ rñdit
et oſtẽdit eis:immo oĩb⁹ hoĩb⁹ qđ ſit
opus dei. vñ ſequit. Rñdit ieſus et
dixit eis. Hoc eſt opus dei: vt creda
tis in eũ quẽ miſit ille. Augu. Non
aũt dicit. Ut credatis ei: ſed vt cre-
datis in eũ. Nõ eñ cõtinuo q̃ credit
ei:credit in eũ. nã ⁊ demones crede-
bant ei:et non credebãt in eũ. ⁊ nos
credim⁹ paulo:ſed nõ in paulũ. Cre
dere ḡ i eũ eſt credẽdo amare:credẽ
do diligere:credẽdo in eũ ire:et ei⁹
membris incorpari. Ipſa eſt fides
quã de nob exigit de⁹:q̃ ꝑ dilectionẽ
opat. Diſcernit tñ ab opib⁹ fides: ſi
cut dicit apoſtolus iuſtificari homi
nẽ ꝑ fidẽ ſine opibus legis. Et ſunt
opa q̃ videt bona ſine fide xp̃i: ⁊ nõ
ſunt bona:qꝛ nõ referuntur ad eũ fi
nẽ ex quo ſunt bona: finis eñ legis
xp̃s ad iuſticiã oĩ credẽti:et ideo no
luit diſcernere ab ope fidẽ:ſꝫ ipſam
fidẽ dixit eſſe opus dei: ipa eſt eñ fi
des q̃ ꝑ dilectionẽ opat. Nec dixit.
Hoc eſt opus veſtrũ:ſed Hoc eſt op⁹
dei: vt credatis in eũ: vt qui gloriat:
in dño gloriet. Credere ergo in eum
eſt manducare cibũ q̃ permanet in
vitã eternã. vt quid paras dentẽ et
ventrem: crede:⁊ mãducaſti. Quia
ergo inuitabat eos ad fidẽ:illi ad-
huc querebant ſigna:quibus crede
rent. Judei enim ſigna querunt:et
hoc eſt qđ ſequit. Dixerũt ergo ei.
Quod ḡ tu facis ſignũ vt videam⁹ ⁊
credamus tibi: quid operaris? Chry
Nihil irrationabilius q̃ ſigno pre
manibus exiſtente:quaſi nullo iam
ſigno facto hoc dicant. neq; electio-
nẽ ſigni fiendi domino permittunt:
ſed in neceſſitatẽ eũ eſtimant duce-
re: vt nullũ aliud faciat ſignũ q̃ ta-

Fides vera et ꝑmit.

le quale factum eſt in eorum paren
tibus:vnde ſubdunt. Patres noſtri
manducauerunt mãna in deſerto.
Alcui. Et ne videatur mãna aliquo
modo cõtẽnẽdũ: auctoritate pſalmi
illud extollũt dicentes ſicut ſcriptũ
eſt. Panẽ de celo dedit eis mãduca-
re. Chryſo. Multis quidẽ factis ſi-
gnis:et in egypto ⁊ in mari rubro ⁊
in deſerto huius maxime memine-
runt:qđ valde cõcupiſcebant ꝓpter
ventris tyrãnidẽ. Neq; autẽ dicũt
ꝙ deus hoc fecit:ne videantur eum
exequare deo:neq; moyſen inducũt
vt non videantur chriſtum deprime
re:ſed mediũ ponunt dicentes. Pa-
tres noſtri manduca. mãna. Uel ali
ter. Auguſti. Dominus ieſus talẽ
ſe dicebat: vt ſe moyſi preponeret:
non enim auſus eſt moyſes de ſe di
cere ꝙ daret cibum qui non perit.
Attendebant itaq; quanta feciſſet
moyſes: adhuc aliqua maiora vole
bant fieri.q. dicant. Tu promittis
cibũ qui non perit: ⁊ non talia ope-
raris qualia moyſes. Panes ordea
ceos ille nõ dedit: ſed mãna de celo.
Chryſo. Licebat aũt domino dicere
quoniã moyſe maiora miracula fe-
ci. ſed non erat tempus horum ver-
borum nunc: ſed vnum erat ad qđ
ſtudebat ſcilicꝫ ducere eos ad eſcã
ſpiritalem. Unde ſequitur. Dicit
ergo eis ieſus. Amen amen dico vo
bis. Non moyſes dedit vo. pa. de ce
lo:ſed pater meus dat vobis panẽ
de celo verũ. An nõ ex celo erat mã-
na qualiter igitur ex celo dicitur.
ſicut et volucres celi dicuntur. et ſi-
cut dicitur. Intonuit de celo domi-
nus. Panẽ autem non verum vocat
illum: non quia falſum erat mira-
culum de mãna:ſed quia figuraue-
rat:non veritas. Nõ dixit. Nõ moy
ſes dedit:ſed ego:ſed ꝓ moyſe qdẽ
deũ:pro mãna vero ſeipſum poſuit
Auguſtinus.q. diceret. illud man-
na hoc ſignificabat ſcilicet cibũ de
quo paulo ante locutus ſum: ⁊ om-
nia ſigna mea erant. Signa meã di
lexiſtis:quod ſignificatur contemni
tis. Deus enim dat panem quem

Judei q̃re mã-na cu pierunt.

Mãna quid fi-gurauerit.

ſignificauit māna ipſum id eſt do-
minū ieſum chriſtum. vnde ſequit.
Panis enim verus eſt qui de celo de-
ſcen. et dat vitam mundo. Beda. Nō
quidē elementis: ſed hominibus ha-
bitatoribus mundi. Theophi. Seip-
ſum dicit panē verum: quia princi-
pale ſignificatū per māna eſt vnige-
nitus dei filius homo factus. Mā-
na nāq; interpretatur: quid eſt hoc
nam iudei videntes ſtupefacti: vnꝰ
ad alium dicebant: quid eſt hoc? Fi-
lius autem dei factus homo ipſe eſt
potiſſimum admiratiuum māna:
ita vt cuilibet cōtingat querere: qđ
eſt hoc? quō filiꝰ dei filius hois eſt.
quomodo ex duabus naturis vna
ſit perſona. Alcuinus. Qui per aſ-
ſumptam humanitatem deſcendit
de celo: et per aſſumentem diuinita-
tem dat vitam mundo. Theophi.
Hic autem panis vita ſecundum na-
turam exiſtens: tanq̃ viui patris fi-
lius proprium opus facit: quia viui-
ficat cuncta. Sicut enim panis ex
terra infirmam naturam carnis cō-
Chriſtꝰ panis celeſtis ſeruat: ſic et chriſtus per ſpiritus
operationes viuificat animam: et
etiam corpus incorruptibile facit. nā
per eius reſurrectionem corporalis
confertur incorruptio: et ideo dicit
q̄ dat vitam mūdo. Chryſoſtomus.
Non iudeis ſolum: ſed orbi terra-
rum. Illi vero inferius adhuc inſpi-
ciebāt. vnde ſequitur. Dixerunt er-
go ad eum. Domine ſemper da no-
bis hunc panem. Dicente autem eo
quoniam pater meus dat vobis pa-
nem: non dixerunt. Roga vt det: ſed
Da nobis. Auguſtinus. Sicut eñ
ſamaritana cui dictum eſt: qui bibe-
rit de hac aqua: non ſitiet vnq̃ ſecū-
dum corpus accipiens et carere in-
digentia volens. Da mihi inquit do-
mine de hac aqua: ſic et iſti dicunt.
Da mihi panem qui reficiat et non
deficiat.

¶ Dixit autem eis ieſus. Ego
ſum panis vite. Qui venit ad
me nō eſuriet et q̄ credit in me
non ſitiet in eternum. Sed di-
xi vobis: quia et vidiſtis me et
non credidiſtis. Omne quod
dat mihi pater ad me veniet: et
eum qui venit ad me nō eijciā
foras: quia deſcendi de celo nō
vt faciam voluntatem meam:
ſed voluntatem eius qui miſit
me. Hec eſt enim volūtas eius
qui miſit me patris: vt omne
quod dedit mihi nō perdam ex
eo: ſed reſuſcitem illud in nouiſ-
ſimo die. Hec eſt enim volun-
tas patris mei qui miſit me:
vt omnis qui videt filium et cre-
dit in eum habeat vitam eternā
et ego reſuſcitabo eum in no-
uiſſimo die.

¶ Chryſoſtomus. De reliquo dñs
in myſteriorum traditionem eos in-
ducturus eſt: et primū de deitate ſua
loquitur. vnde dicitur. Dixit autem
eis ieſus. Ego ſum panis vite. Neq;
eñ hoc de corpore eius dictū eſt: de
illo eñ in fine dicit. Panis quē ego
dabo: caro mea eſt. Sed interim de di-
uinitate loquit. Etenim caro ꝓpter
deum verbum panis eſt: qđ ſpiritū
ipſum ſuſcipienti panis celeſtis ſit.
Theophi. Non aūt dixit. Ego ſum Chriſtꝰ oia viuificauit.
panis nutrimenti: ſed Vite. Quia
eñ cūcta mortifera erant: viuifica-
uit nos chriſtus ꝑ ſeipſum. eſt autē
panis nō conſuete vite: ſed illius q̄
morte nō reſecatur. vñ ſubdit. Qui
venit ad me nō eſuriet: et q̄ credit in
me nō ſitiet in eternum. Auguſtinꝰ.
Qui venit ad me. hoc eſt qui credit
in me. et quod dixit. Non eſuriet.
hoc intelligendum eſt. Et non ſi-
tiet vnquam. vtroq; enim ſignifi-
catur eterna illa ſatietas: vbi nul-
la eſt egeſtas. Theophilus. Vel
non ſitiet neq; eſuriet id eſt ad ver-
bum dei audiendum: neq; tedio-
ſus efficietur: neq; ſitiet ſiti intel-
lectuali: quaſi non habeat aquam
baptiſmi. et ſanctificationem per
ſpiritū factā. Augu. Panem igitur

de celo deſiderat;:aſt;vos habetis:
ſed non manducatis. vnde ſequitur
Sʒ dixi vobis:q꞉ ⁊ vidiſtis me ⁊ nō
credidiſtis. Alcui. q. d. Nō ideo hoc
dixi:ꝙ vos ſciaʒ hoc pane ſatiādos:
ſed potius ad improperium veſtre
incredulitatis dico. q꞉ videtis ⁊ non
creditis. Chry. Uel per hoc ꝙ dicit.
Dixi vobis:inſinuat teſtimoniū ſcri
pturarum:de quo ſupra dixerat. Il
le ſunt que teſtimonium perhibent
de me. Et iterum dixerat. Quoniaʒ
veni in nomine patris mei:⁊ non ſu
ſcepiſtis me. hoc autem ꝙ dicit. Q꞉
vidiſtis me ⁊c. ſigna occulte īſinuat
Aug. Sed; non ideo ego populū dei
perdidi:quia vos vidiſtis ⁊ non cre=
didiſtis. vnde ſeq̄tur. Omne quod
dat mihi pater:ad me veniet:⁊ eū q̄
venit ad me non eijciam foras. Be=
da. Abſolute dicit. Omne. vt oſtēde=
ret plenitudinē fideliū. Hi autē ſunt
quos pater dat filio:quando p occul
tam inſpirationeʒ facit eos credere
in filiuʒ. Alcui. Quecūq̨ ergo pater
traxerit ad hoc vt credat in me:ve=
niet per fidem ad me: vt mihi iūga=
tur:⁊ eum qui paſſibus fidei ⁊ bone
operationis veniet ad me. Nō eijciā
foras. i. in ſecreto pure cōſciētie me=
cum morabitur:⁊ tandem recipiam
eum in eterna beatitudine. Augu.
Illud enim intus vnde nō exijtur fo
ras:eſt magnam penetrale ⁊ dulce
ſecretum ſine tedio:ſine amaritudi
ne malarum cogitationum:ſine in=
terpellatione tentationū ⁊ doloꝝ:
de quo dicitur. Intra in gaudiū dñi
tui. Chry. Per hoc auteʒ ꝙ dicit. Qđ
dat mihi pater:oſtendit quoniā nō
contingens res eſt credere in chri=
ſtum:neq̨ cogitationibus humanis — Gaudiū pure cō= ſcientie.
perficitur:ſed ea que de ſuper reue
latione indiget:etiam anima deuo=
ta ſuſcipiente reuelationem. vñ non
ſunt ab accuſatione eruti:quib⁹ non
dat pater. Idigemus enim ⁊ ea que
ex nobis eſt voluntate ad credēdum.
per hoc autem tangit incredulitatē
eorum oſtendens:quoniam qui non
credit ei:voluntatem tranſgreditur
patris. Paul⁹ aūt ait ꝙ ipſe eos tra=
diderit pr̄icū tradiderit inq̄t regnū
deo ⁊ patri. Sicut igitur pater dans
non priuat ſeipſum:ſic nec filius tra
dens. dicitur aūt filius tradere:qm̄
per eum ad patrem adducimur. Et
de patre dictum eſt. Per quem vo=
cati eſtis in ſocietatē filij eius. Sic
igitur qui venit ad me ſaluabitur.
quia pro his veni ⁊ carnē aſſumpſit
vnde ſequitur. Quia deſcendi de ce=
lo non vt faciam volunta. meam:ſed
volun. eius qui miſit me. Quid di=
cis? alia ſunt tua ⁊ que illius? Ne
igitur hoc aliquis ſuſpicetur ſubiū=
xit. Hec eſt autem volun. eius q̄ mi=
ſit me:vt omnis qui videt filium et
credit in eum habe. vitam eternaʒ.
Per hoc autem ⁊ filius vult quia fi= — Volun= tas vna patris ⁊ filij.
li⁹ quos vult viuificat. Quid eſt igi=
tur quod dicit. Non aliud actur⁹ ve
ni ꝙ̄ quod pater vult. quaſi non ha=
bens diuinam voluntatem a patre:
omnia enim que patris; ſunt: mea
ſunt:ſed hoc non dixit:ſed in fine re
ſeruat: excelſa enim interim occul=
tat. Auguſti. Uel aliter. quare non
eijciat foras ſubiūgit dicens. Quia
deſcen. de celo non vt fa. volun. meā
ſed volū. eius qui miſit me. Propte=
rea enim anima a deo exijt:quia ſu
perba erat. Superbia eniʒ eiecti ſu
mus. humilitate regredimur. Me=
dicus enim quando egritudinem di
ſcutit:ſi curet ꝙ per aliquā cauſam
factum eſt:⁊ ipſam cauſam non cu=
ret ad tempus videtur mederi: ſed
cauſa manente morbus repetitur.
Ut ergo cauſa omnium morborum
curaretur:id eſt ſuperbia: deſcēdit
⁊ humilis fact⁹ eſt filius dei. Quid
ſuperbis homo? filius dei propter
te humilis fact⁹ eſt. Puderet te for=
taſſe imitari humilem hominē:ſal
tem imitare humilem deum. hec eſt
enim commendatio humilitatis.
Non veni facere voluntatem meā
ſed volūtatē ei⁹ q̄ miſit me. Supbia
q̄ppe facit voluntatē ſuā humilitas
volūtatem dei. Hyla. iij. de tri. Nō
igitur hoc dicit q꞉ facit quod non ve
lit:ſed obedientiam ſuam ſub effe
ctu paterne voluntatis oſtendit:vo

lens ipſe voluntatem patris exple re. Augu. Ideo qui ad me venerit non eijciā eum foras: qꝛ non veni facere voluntatem meam: humilis veni humilitatē docere. qui ad me venit incorporatur mihi: et humilis fit qꝛ non faciet voluntatē ſuā: ſed dei et ideo non eijcietur foras: quia cum ſuperbus eſſet proiectus eſt foras. ad me enī venire non poteſt niſi humilis: nō mittitur foras niſi ſuperbia: qui ſeruat humilitatem non labitur a veritate. Quare autem ideo non eijciat foras qui venit ad illum quia non venit facere voluntatem ſuam oſtendit cuꝫ ſubdit. Hec eſt eniꝫ voluntas eius qui miſit me patris: vt omne quod dedit mihi pater non perdam ex eo. Ipſe illi datus eſt: qui ſeruat humilitatem non eſt voluntas in conſpectu patris vt pereat vnus de puſillis. de tumentibus poteſt perire: de puſillis nihil perit: quia niſi fueritis ſicut puſillus iſte nō intrabitis in regnum celorum. Augu. de correctione et gratia. Qui ergo in dei ꝓuidētiſſima diſpoſitione preſciti: ꝑdeſtinati: vocati: iuſtificati: glorificati ſunt etiam: nondum renati: ſed et nondū nati: iam filij dei ſunt: et omnino perire non poſſunt. hi eniꝫ vere veniunt ad chriſtum. Ab illo ꝙ datur etiā perſeuerentia in bono vſqꝫ in finē. neqꝫ eniꝫ datur niſi eis qui non peribūt: quoniam qui nō perſeuerarent peribunt. Chry. Per hoc autem quod dicit. Non perdā ex eo: non oſtendit ſe indigere eoꝝ cura: ſed hoc dicit propter eorum ſalutem. Poſtqꝫ autem dixerat. Nō perdam ex eo: et non eijciam foras ſubiungit. Sed reſuſcitem eū in nouiſſimo die. quia ī reſurrectiōe cōi mali eijcientur ſm illud. Tollite eū et eijcite eum in tenebras exteriores. Ipſi etiā perdentur ſm illud. Qui pōt animaꝫ et corpus perdere in gehennam. Ideo autem multotiens reſurrectioneꝫ inducit: vt nō ex ſolis rebus pñtibus iudicēt dei prouidentiam: ſed aliam expectent vitam. Auguſtinus. Videte ſʒ quemadmodum et hic geminā illā reſurrectionē deſignet: qui venit ad me modo reſurgit: humilis factus in membris meis. Sequitur auteꝫ. Sed reſuſcitem illum in nouiſſimo die. Ad exponendum autē quod dixerat. Omne quod dedit mihi pater. Et iterum quod dixerat. Non perdaꝫ ex eo: ſubiungit. Hec eſt enī voluntas patris mei qui miſit me. vt omnis qui videt filium et credit in eum habeat vitam eternaꝫ. Superius dixit. Qui audit verbū meū ꝛ credit ei qui miſit me. Modo aūt. Qui videt filiū et credit in eum: nō dixit. Et credit in patrem. Hoc eſt enim credere in filium: quodꝫ in patrem. quia ſicut pater habet vitam in ſemetipſo: ſic dedit et filio vitaꝫ habere in ſemetipſo: vt ſic omnis ꝗ videt filium et credit in eum: hēat vitam eternā: credēdo et tranſeundo ad vitam tanqꝫ prima illa reſurrectione: et qꝛ ipſa non eſt ſola ſubiungit de ſecūda. Et ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Reſurrectio duplex notatur

¶ Murmurabant ergo iudei de illo: quia dixiſſet. Ego ſum panis viuus qui de celo deſcendi. Et dicebant. Nōne hic eſt filius ioſeph: cuius nos nouimus patrem et matrem? Quomodo ergo dicit hic: qꝛ de celo deſcendit? Reſpondit ergo ieſus et dixit eis. Nolite murmurare inuicem. Nemo poteſt venire ad me: niſi pater qui miſit me traxerit eum: et ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Eſt ſcriptum in ꝓphetis. Erunt omnes docibiles dei. Omnis qui audiuit a patre et didicit venit ad me. Non quia patrem vidit quiſqꝫ niſi is qui eſt a deo: hic vidit patrem.

¶ Chry. Judei exiſtimãtes ſe come-
ſtione carnali potiri non turbabant
vſqȝquo poſtea diffiſi ſunt. vnde dici
tur. Murmurabant ergo iudei de il
le: qꝛ dixiſſet. Ego ſum pa. vi. q̇ de
ce. deſcendi. Uidebantur quidẽ tur-
bari in hoc ꝙ dixerat eū de celo de-
ſcendiſſe: ſed non hoc erat: qđ turba
tionẽ faciebat: ſed hoc qđ non expe-
ctabant potiri menſa corporali. Ad-
huc tamen eū venerabantur: qꝛ re-
cens erat ſignum: ꝛ ꝓpterea nõ ma
nifeſte ei contradicebant: ſed mur-
murãdo ſuã turbationẽ oſtẽdebãt.
quid autẽ murmurãdo dixerint ſub
ditur. Et dicebant. Nõne hic eſt Je
ſus filius Joſeph: cuiꝰ nos nouimꝰ
patrẽ ꝛ matrem: quomodo ergo di-
cit hic: qꝛ deſcendi de celo. Aug. Lon
ge aũt illi erant a pane de celo: nec
eū eſurire nouerant. panis em̃ ille
interioris hoīs querit eſuriẽ. Chry.
Manifeſtū eſt em̃ quoniã mirabilem

Occultatio myſterij.

eius nondū ſciuerãt generationem:
propterea eū adhuc filiū Joſeph di
cunt: ſed non increpantur. Non em̃
reſpondit eis. Non ſum filiꝰ Joſeph:
qꝛ non poterãt illū mirabilẽ partum
audire. Si vero cum qui ſm̃ carnem
nõ poterant manifeſte audire: mul-
to magis nec ſuperiorẽ ineffabilem.
Aug. Ab hominibꝰ enim carnem aſ
ſumpſit: ſed non more hominū: nam
patrem habens in celo matrẽ elegit
in terra: ꝛ illic natꝰ ſine matre: ꝛ hic
ſine patre: quid ergo talibus mur-
murantibus reſpõdit ſubditur. Re-
ſpondit ergo ieſus ꝛ dixit eis: nolite
murmurare inuicẽ. q. d. Scio quare
non eſuritis ſic: vt iſtum panem nõ
itelligatis neqȝ queratis. Nemo po
teſt venire ad me: niſi pater qui mi
ſit me traxerit illum. Magna gratie
cõmendatio. nemo venit niſi tractꝰ
quem trahat: ꝛ quẽ non trahat: qua
re illū trahat: ꝛ illum non trahat no
li velle iudicare: ſi non vis errare. ſe
mel accipe ꝛ intellige: ſi non trahe-
ris: ora vt traharis. Chry. Hic autem
inſiliunt manichei dicentes: qm̃ ni-
hil in nobis eſt poſitum: ſed hoc non
quod in nobis eſt deſtruit: ſed oſten
dit nos diuino auxilio indigentes.
oſtendit enim hic non eum qui inui
tus venit: ſed eum qui multam pa
titur oppugnationem. Augu. Si em̃

Gratie commẽdatio.

inuiti trahimur ad chriſtum: ergo
inuiti credimus: ergo violentia ad-
hibetur: non voluntas excitatur: ſed
intrare quiſqȝ eccleſiam poteſt nolẽs
credere non poteſt niſi volens: corde
enim creditur ad iuſticiam. ſi ergo
inuitus venit qui trahitur: non cre-
dit: ſi nõ credit nõ venit. nõ ei ad xp̄m
ambulando currimus: ſed credẽdo
nec motu corporis: ſed volũtate cor-
dis accedimus: ergo voluntate tra-
heris. Quid eſt autem trahi volun-
tate: delectare in domino: ꝛ dabit ti
bi petitiones cordis tui. eſt quedam
voluptas cordis cui dulcis eſt panis
ille celeſtis: porro ſi poete dicere li-
cuit. Trahit ſua quemqȝ voluptas:
quanto fortius nos dicere debemus
trahi hominem ad chriſtum: qui de
lectatur veritate: beatitudine: iuſti-
tia: ſempiterna vita: quod totū chri
ſtus eſt. An non habent corporis ſen
ſus voluptates ſuas ꝛ animus dele
ctatur a voluptatibꝰ ſuis. Da amã-
tem: deſiderantem: feruentem: fontẽ
eterne patrie ſuſpirantem: ꝛ ſcit q̇d
dicam: ſed quare voluit dicere: quem
traxerit pater ſi trahẽdi ſumus ab
illo trahamur: cui dicit quedam que
diligit. Trahe me poſt te. Sed quid
intelligi voluit aduertamus. Tra-
hit pater ad filium eos qui propte-
rea credūt in filium: qꝛ eum cogitãt
patrem habere deum. Deus em̃ pa
ter equalem ſibi genuit filium: et q̇

Qui trahi dicantur a patre.

cogitat atqȝ in fide ſua ſentit ac ru-
minat equalem eſſe patri eū in quẽ
credit: ipſum trahi pater ad filium
Arrius credidit creaturam: non eū
traxit pater. Fotinꝰ dicit. Homo ſo-
lus eſt chriſtus: qui ſic credit: nõ eum
pater trahit: traxit petrū qui dixit.
Tu es chriſtus filius dei viui. vnde
ei dictum eſt. Non tibi reuelauit ca
ro ꝛ ſanguis: ſed pater meus qui in
celis eſt. Iſta reuelatio ipſa attra-
ctio eſt. Si em̃ qui inter delitias ter-
renas reuelantur amãtibus trahũt

non trahet reuelatus chriſtus a pa-
tre? Quid enim fortiꝰ deſiderat aīa
ꝗ veritatē? ſed hic homines eſuriūt
ibi ſaturabuntur. ideo ſubiecit. Et
ego reſu. eum in no. die. q. d. ſatura
bitur: eo ꝙ ꝛ hic ſitit in reſurrectio-
ne mortuorum: quoniam ego reſuſci
tabo eum. Auguſt. de q̄. no. ꝛ ve. te.
Uel attrahit pater ad filium ꝑ ope-
ra q̄ faciebat per illum. Chry. Non
parua dignitas filij ſi pater addu-
cit: ꝛ ipſe ſuſcitat nō diuidens ad pa
trem opera: ſed oſtendens parilita-
tem virtutis. deinde oſtendit mo-
dum ſm quem pater trahit di. Scri
ptum eſt in prophe. Et erūt omnes
doci. dei. Uides fidei dignitatē. q̄m
nō ab hominibus neq̄ homines: ſꝫ
ab ipſo deo eam debeāt addiſcere.
Magiſter enim preſidet omnibꝰ pa
ratus exiſtens ſua tribuere. ad oēs
ſuam doctrinam effundens. Si autē
erunt omnes docibiles dei: qualiter
quidam non credunt? q: hoc de plu-
ribus dictum eſt: ſiue quoniam oēs
qui volunt. Aug. de predeſti. ſancto-
rum. Uel aliter. Sicut integre loqui-
mur cum de aliquo litterarum ma-
giſtro qui in ciuitate ſolꝰ eſt dicimus
omnes iſte hic litteras docet: non q:
omnes diſcunt: ſed quia nemo niſi
ab illo diſcat quicūq̄ ibi litteras di-
ſcit. Ita recte dicimus. Omnes deꝰ
docet venire ad chriſtum: non quiā
omnes veniunt: ſed quia nemo ali-
ter venit. Augu. ſuper Joan. Uel ali
ter. Omnes regni illiꝰ homines do-
cibiles erūt dei: non ab hominibus
audient: ꝛ ſi hic ab hominibus au-
diunt: tamē quod intelligunt intus
datur. ſtrepitum verborum ingero
auribus veſtris niſi reuelet ille qui
intus eſt: quomodo ergo o iudei me
poteſtis agnoſcere: quos pater non
docuit? Beda. Dicit autem plurali-
ter. In prophetis: quia omnes pro-
phete: vno eodemq̄ ſpiritu repleti:
licet diuerſa prophetarēt: tamen ad
idem tendebant. quapropter cum
quouis eorum omnes alij concorda
bant: ſicut cum Joele propheta qui
dicit. Erunt omnes docibiles dei.

Propheté omnes vnō ſpū chriſtū teſtati ſunt.

Glo. Hoc in Joele non inuenitur: ſꝫ
aliquid ſimile. dicitur em̄ ibi. Filij
ſyon exultate ꝛ letamini in dn̄o deo
noſtro: qui dedit vobis doctorem. Ex
preſſius tamen eſt in Iſaia vbi dici
tur. Ponam vniuerſos filios tuos
doctos a domino. Chryſoſtomus.
Quod quidem precipuum eſt. quia
ante per homines diſcebantur que
dei ſunt: nunc autem per vnicum fi
lium dei ꝛ ſpm̄ſanctū. Aug. de prede
ſtinatione ſanctorꝫ. Oēs autem do-
cibiles dei veniunt ad filiū: quoniā
audierunt ꝛ didicerunt a patre ꝑ fi
liū. vnde ſubditur. Ois qui audiuit
a patre ꝛ didicit venit ad me. Si au
tē ois qui audiuit a patre ꝛ didicit
venit: profecto omnis qui non venit
nō audit a patre nec didicit. Ualde
remota eſt a ſenſibꝰ carnis hec ſcho
la i qua pater auditur ꝛ docet: vt ve
niatur ad filium: nec agit hoc cū cor
nis aure: ſed cordis: vbi eſt ꝛ ipſe fi-
lius: quia ipſe eſt verbū eius per qđ
pater ſic docet: ſimul eſt ꝛ ſpūſſanctꝰ.
Inſeparabilia em̄ dicimus eſſe ope
ra trinitatis: ſꝫ patri hoc potiſſimū
eſt attributū: qui de ipſo procedit ꝛ fi
lius ꝛ ſpiritusſanctus. Itaq̄ gratia
que occulte ꝛ humanis cordibꝰ diui
na largitate tribuitur: a nullo corde
duro reſpuitur. iō quippe tribuitur
vt cordis duricia primitus auferā-
tur. Cur ergo nō omnes docet: vt ve
niat ad chriſtū: niſi q: eos quos do-
cet: mia docet: quos aūt nō docet: iu
dicio nō docet: ſi aūt dixerimꝰ ꝙ vo
lūt diſcere: quos nō docet: reſponde-
bitur nobis. Et vbi eſt quod ei dicit
Deus tu ↄuertens viuificabis nos:
aut ſi nō facit volētes ex nolētibus
deus: vt qđ orat eccleſia ſm p̄ceptuꝫ
dn̄i ꝑ pſecutoribus ſuis: nō ei quiſq̄
dicere pōt credidi: vt ſic vocaret. pre
uenit q̄ppe eū mia dei: q: ſic eſt voca
tus vt crederet. Auguſtinus ſuper
Joannē. Ecce ergo quomodo tra-
hit pr̄ docendo de veritate nō neceſſi
tatē ipōnēdo ſꝫ trahere enīꝫ dei eſt.
Omnis q̄ audiuit a patre et didicit:
venit ad me. quid igitur chriſtus ni
hil docuit. quid ꝙ patrem magiſtrū

Schola celeſtis deſcribitur.

pr̄ cele-
ſtis tra-
hit.

holes nō viderunt: filiū viderunt:
filius ergo dicebat: ſed pater doce-
bat ſi ego hō cū ſiz illū doceo: q̄ au-
diuit verbū meū illū docet ꝛ pr̄ q̄ au-
diuit verbū eius. Exponit aūt hoc
ipſe ꝛ oſtendit nobis quid dixerat
continuo ſubiungens. Non qꝛ pa.
vi. quiſq̄: niſi qui a deo eſt hic vi.
patrē quaſi dicat. Ne forte cū dico
vobis oīs qui audiuit a patre ꝛ di-
dicit: dicatis apud vos. Nunq̄ vidi
mus patrē quō ab eo diſcere pote-
rimus: a meipſo audite. Ego noui
patrē ab illo ſuz: quō verbū eſt ab
illo cuius eſt verbū nō qꝛſonat ꝛ trā
ſit: ſed ꝙ manet cuz dicente ꝛ trahit
audientē. Chrẏſ. Oēs quidē a deo
ſumus. Id vero quod eſt p̄cipuū
filij ꝛ p̄priū hic non poſuit ꝑpter
auditorū imbecillitatē.

¶ Amen amen dico vobis: q̄
credit in me habet vitam eter-
nam. Ego ſum panis vite. Pa-
tres veſtri manducauerunt.
manna in deſerto ꝛ mortui ſūt
Hic eſt panis de celo deſcen-
dens: vt ſiquis ex ipſo mandu
cauerit non moriatur. Ego ſuz
panis viuus qui de celo deſcē
di. Siquis manducauerit ex
hoc pane viuet in eternum.

¶ Augu. Reuelare voluit ſe domi-
nus quid eſſet. vnde dicit. Amen
amen dico vobis: qui credit in me
habet vitā eternā quaſi dicat. Qui
credit i me: hꝫ me: qd eſt āt habere
me? hr̄e vitā eternā. vita ei eterna
eſt verbum quod in principio erat
apud deū: ꝛ vita erat lux hominuz
aſſūpſit vita mortē: vt vita occide-
ret mortē. Chrẏ. Quia vero turbe
inſtabant: cibū corporalez petētes
ꝛ eius cibi qui patribus eorū dat'
erat reminiſcentes: vt oſtendat ꝙ
oīa illa figura erant huius verita
tis preſentis: mētionē de cibo ſpūa
li facit dicens. Ego ſuz panis vite.
Panē quidē vite ſeipſuz vocat: quo
niā vitā noſtrā continet ꝛ hāc ꝛ fu

turā. Augu. Sed quia illi de māna
ſuperbiebant ſubiungit. Patres ve
ſtri māducauerūt māna in deſerto
ꝛ mortui ſunt. Ideo patres veſtri:
qꝛ ſimiles eſtis illoruz murmurato
res patres murmuratoruz filioruz
Nā de nulla re magis deū offendiſ
ſe ille populus dictus eſt: q̄ cōtra
deū murmurādo. Ideo aūt mortui
ſunt: qꝛ quod videbāt credebāt: qd
non videbant non credebant neq̄
intelligebant. Chrẏ. Non aūt ſine
cauſa addit. In deſerto: ſed occul
te inſinuans quoniā nō longū tem
pus fuit: quo ſcꝫ māna datū eſt ne
q̄ ſimul cuz venit in terram promiſ
ſionis: ſed quia videbant panē da
tum a chriſto minus eſſe illo quod
patribus datū erat in eo ꝙ illud de
ſuper deſcendebat. Miraculū vero
panū inferius gerebatur propte-
rea ſubiungit: hic eſt panis de celo
dſcendens. Aug. hunc panē ſignifi
cauit māna: hunc panem ſignifica-
bat altare dei. Sacramenta hec
ſunt: ꝛ illa fuerunt. In ſignis diuer
ſa ſunt in re que ſignatur paria ſūt
Apoſtolū audi. Omnes eandē eſcā
ſpiritalē manducauerunt. Chrẏſo.
Deinde oſtendit ꝙ maxime eos po
terat perſuadere: quoniā ipſi pa-
tribus ſuis multo digniores effecti
ſunt: qui māna manducantes ſunt
mortui. ꝛ ideo ſubdit. Ut ſiquis ex
ipſo manducauerit: non moriatur.
A fine vtriuſq̄ cibi oſtendit differē
tiā. panē autē hic dogmata ſaluta-
ria dicit. ꝛ fidē que in ipſuz eſt: aut
corpus ſuū: hec eñ conſeruant ani
maz. Augu. Sed nunquid nos non
morimur qui manducauimus pa-
nem deſcendentē de celo? ſic illi ſūt
mortui: quēadmodū ꝛ nos ſum' mo
rituri quātū attinet ad mortē hui'
corporis viſibilē atq̄ carnalē. q̄tū
aūt ꝑtinet ad mortē ſpiritalē qua
patres iſtorū mortui ſunt. Mandu
cauit māna moyſes: ꝛ multi qui do
mino placuerunt: ꝛ mortui nō ſunt
qꝛ viſibilē cibū ſpiritualiter intelle
xerunt: ſpiritualiter guſtauerunt
et ſpiritualiter ſatiarentur. Nam

Compe-
tio ma-
ne ꝛ eu-
chari-
ſtie.

Qd pul
chra res
ſoluit.

a vos

et nos hodie accipimus viſibiles ci
bum: ſed aliud eſt ſacramentum:
aliud virtus ſacramenti: quoniam
multi de altari accipiunt. ⁊ accipiē
do moriuntur. vnde apoſtolus. Iu
dicium ſibi manducat et bibit: pa=
nem ergo celeſtem ſpiritualem mā
ducare eſt innocentiā ad altare ap
portare. peccata et ſi ſint quotidia=
na: non ſint mortifera. antequā ad al
tare accedatis: attendite quid dica
tis. Dimitte nobis debita noſtra ſi
cut et nos dimittimus debitori=
bus noſtris: ſi dimittis: dimittent
tibi ſecurus accede panis eſt non
venenum. ſiquis ergo ex hoc panem mā
ducauerit: non morietur. Sed qđ p
tinet ad virtutem ſacramenti non
quod pertinet ad viſibile ſacramē
tum: qui manducat. ſ. intus non fo
ris. Alcuin⁹. Ideo inquit non moriť
qui comedit hunc panem: quia ego ſum
panis viu⁹ q de celo deſcēdi. Theo
phi. Per hoc ſcilicet quod incarnatus eſt:
non ergo prius ſolum fuit homo: ⁊
poſtmodum aſſumpſit diuinitatem
vt neſtorius fabulať. Augu. De ce
lo deſcendit et manna: ſed manna
vmbra erat: iſte veritas eſt. Alcui.
eſt autem mea vita viuificans. vn̄
ſequitur. Siquis mādu. ex hoc pa.
viuet non tātum in pñti per fidem
et iuſtitiam: ſed in eternum.

Acceſſ⁹ altaris docetur

Et panis quem ego dabo caro mea eſt: pro mundi vita.

Aug. Determinat cōſequenter domin⁹
quomodo ſe panem dicat non tm̄
ſed diuinitatē q paſcit omnia ſed etiā
ſed humanā naturā que eſt aſſūpta
a verbo dei. cum ſubdit. Et panis
quem ego dabo ca. mea eſt pro mū
di vita. Beda. Hunc panem tunc do
minus dedit quādo myſterium cor
poris et ſāguinis ſui diſcipulis tra
didit: et qn̄ ſemetipſū deo patri obtu
lit in ara crucis. quod vero dicit. Pro
mundi vita. non debem⁹ intelligere
pro elementis: ſed pro omnibus q
mundi nomine deſignātur. Theo.
phi. In hoc quod dicit. Quem ego da=
bo poteſtatem ſuam demonſtrat:
quod non ſicut ſeruus minor patre cru
cifixus eſt: ſed voluntarie. nam ⁊ ſi
a patre dari dicatur: tn̄ ſeipſum tra
didit ipſe. Attende autem quod panis
qui in myſterijs a nobis aſſumitur:
non solū figurā gerit carnis chriſti
ſed ipſe eſt vera caro chriſti. nō em̄
dixit. Panis quē ego dabo figurā
carnis mee gerit: ſed caro mea eſt.
Transmutatur aūt inenarrabilib⁹
verbis iſte panis per myſticam be
nedictionē ⁊ habitationem ſpūſſan
cti in carne chriſti. Sed quare nō vi
demus carnē? quia ſi caro videretur
horror nos in eius aſſumptione in=
uaderet. vnde vt noſtri infirmitati
condeſcēdatur talis nobis videtur
myſticus cibus ſm quod noſtre conſue
tudini cōpetebat pro mundi autem
vita carnē ſuam tradidit. quia moriē=
do mortē ſoluit. Ego etiā intelligo
pro mundi vita reſurrectionem: nā
domini mors vniuerſalem reſurre
ctionem toti generi humano mini=
ſtrauit. forte autem et vitam que
in ſanctificatione et beatificatione
conſiſtit et ſpiritu. mundi vitam di
xit: quia enim non omnes ſuſce
perint vitam que eſt in ſanctifica=
tione et ſpiritu tamē dominus ſe=
ipſum pro mundo tradidit: et quantum
in eo eſt totus mundus ſanctificať.

Tranſſubſtātiatio panis.

Auguſtinus. Quando autem cape
ret caro quod dixit panem carnem: no
runt autem fideles corpus chriſti
ſi corpus xp̄i eſſe non negligāt: fiāt
corpus xp̄i: ſi volunt viuere de ſpi=
ritu xp̄i. de ſpiritu enim xp̄i non vi
uit: niſi corpus xp̄i. nunquid enim cor
pus meum viuit de ſpiritu tuo? hūc
panem exponit apoſtol⁹ dicēs. Unū
corpus multi ſumus. O ſacramen=
tum pietatis o ſignum vnitatis: o vi
culū charitatis qui vult viuere acce
dat: credat: incorporeť vt viuificetur.

Beneficium ſacramentale.

Litigabant ergo iudei ad inuicem dicentes. Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum. Dixit ergo eis ieſus. Amen amē di co vobis niſi manducaueritis carnem filij hominis et biberi

**ritis:eius ſanguinem:non ha=
bebitis vitam in vobis. Qui
manducat meam carnem ꝛ bi
bit meum ſanguinem: habet
vitam eternam: ꝛ ego reſuſcita=
bo eum in nouiſſimo die.**

¶Augu. Quia iudei panem con=
cordie non intelligebant adinuicē
litigabant. vnde dicitur. Litigabāt
ergo iudei adinuicē dicen. quomo=
do poteſt hic no. da. car. ſuā ad mā
ducandum? Qui autem manducāt
talem panem: non litigant ad inui
cem: quoniā per hunc deus habita
re facit vnanimes in domo. Beda.
Putabant ergo iudei ꝙ dominus
particulatim carnē ſuā diuideret
ꝛ eis ad mādu cādū daret: ꝛ iō litiga
bāt: q2 nō intelligebāt. Chr. Q2 igiṫ
dicebāt hoc eſſe impoſſibile: vt ſcilꝫ
carnē ſuā ad māducādū daret oſtē
dit quoniā nō ſolū nō eſt impoſſibi
le: ſed valde neceſſariū. vñ ſequiṫ.
Dicit ergo eis ieſus. Amē amē dico vo
bis: niſi māducaueritis carnē filij
hoīs: ꝛ biberitis eius ſanguinē. nō
habebitis vitā in vobis. Aug. q. d.
Quomodo quidē detur: ꝛ quiſnā ſit
modus māducādi iſtuꝫ panē igno
ratis verumtamē niſi māduca. ꝛc.
Bed. ꝛ ne crederetur illis ſolis hoc
dixiſſe mox generalē ſniam intulit
di. Qui mā. meā car. ꝛ bi. meū ſan.
Augu. Et ne iſtā vitā intelligentes
de hac re litigarēt: ſecutꝰ adiūxit.
Hꝫ vitā eternā. Hāc ergo nō habet
qui iſtā carnē nō māducat: nec iſtū
Panis vite quō ītelligaṫ — ſanguinē bibit. Nā tēporalē vitaꝫ
ſine illo habere homines poſſunt
eternā vero omninomon poſſunt.
Non ita eſt hec eſca: quā ſuſtētāde
huius tēporalis vite cā ſumimꝰ: nā
qui eā nō ſumpſerit nō viuet nec ta
men qui eam ſumpſerit viuet. Fi e=
ri enꝫ pōt vt morbo vel ſenio vꝫ ali
quo caſu plurimi qui eam ſumpſe=
rint moriaṅ. In hoc vero cibo ꝛ po
tu id eſt corporis ꝛ ſanguinis dñi:
nō ita eſt. nā ꝛ q eā nō ſumit nō ha
bet vitā: ꝛ qui eam ſumit habet vi=
tam ꝛ hanc vtiꝗ eternā. Theo. Nō
eñ puri hoīs caro eſt: ſed dei ꝛ ho
minē diuinū facere volēs tanꝗ di
uinitate inebriās. Augu. xxi. de ci=
uita. dei. Sunt autē quidā libera=
tionē ab eterno ſupplicio hoībus
promittētes chriſti baptiſmate ab=
lutis: qui participes ſunt corporis
eiꝰ: quomodolibet vixerint: ꝑpter
illud qđ diciṫ hic. Sꝫ cōtradicit eis
apoſtolus di. Manifeſta ſunt ope=
ra carnis que ſunt: fornicatio: imū
ditia ꝛc. que predico ſicut predixi.
quoniā qui talia agunt regnū dei
nō poſſidebūt. Quāobrē quomodo
ſit accipiendum qđ hic dicitur me=
rito queritur. Qui eñ in eiꝰ eſt cor
poris vnitate .i. in chriſtianorꝫ cō
page mēbrorum cuius corporis ſa
cramentū fideles cōmunicantes de
altari ſumere cōſueuerūt: ipſe vere
dicēdus eſt manducare corpus ꝛ bi — Qō vtilis.
bere ſanguinē chriſti: ac per hoc he
retici ꝛ ſciſmatici ab vnitate corpo
ris ſeparati: poſſunt idē percipere
ſacramētū: ſed nō ſibi vtile: immo
vero etiā noxiū quo iudicētur gra
uius ꝙ vel tardius libereutur. nec
illi etiā in perditis ꝛ dānabilibus
moribus debent eſſe ſecuri: qui per
vite iniqtatē: ipſaꝫ vite iuſticiā que
eſt chriſtus deſerunt ſiue fornican
do ſiue aliquid hmōi faciēdo. Nō
enꝫ iſti dicēdi ſūt māducare corpꝰ
xp̄i. qm̄ nec in mēbris cōputādi ſūt
chriſti. Ut enim alia taceā: nō poſ=
ſunt ſimul eſſe mēbra chriſti: ꝛ mēm
bra meretricis. Augu. ſuper Joan.
Hunc itaꝗ cibū ꝛ potū ſocietatem
vult itelligi corporis ꝛ mēbrorū ſuo
rum: qđ eſt eccleſia in ꝑdeſtinatis ꝛ
vocatis ꝛ iuſtificatis ꝛ glorificatis
ſanctis ꝛ fidelibꝰ eiꝰ. huiꝰ rei ſacra=
mētū id ē vnitas corpis ꝛ ſanguinis
xp̄i alicubi qtidie alicubi certis in
teruallis dierū in dñica mēſa ꝑpa=
ratur: ꝛ de dñica mēſa ſumiṫ qbuſ
dā ad vitā: qbuſdā ad exitiū. Res
vero ipſa cuiꝰ ſacramētū eſt: ol hoī ē
ad vitā: nlli ad exitiū qcūꝗ eiꝰ ꝑti= — Corpus xp̄i myſticum.
ceps fuerit. Ne aūt putarent ſic in
illo cibo ꝛ potu ꝑmitti vitā eternā

vt q̄ eā ſumerēt: iā nec corpore mo-
rerent. Huic cogitationi occurrens
ſubiūgit dicēs. Et ego reſuſcitabo
eū in nouiſſimo die: vt ſcʒ hn̄t interī
vitā eternā ſm ſpm̄ in requie q̄ ſan-
ctorū ſpūs ſuſcipit. Qḋ aūt ad corp⁹
attinet: nec corpus etiā vita eternā
fraudetur ſed in reſurrectione mor
tuorum in nouiſſimo die eam ha-
beat.

¶ Caro enim mea vere eſt ci-
bus: ⁊ ſanguis meus vere eſt
potus. Qui manducat meam
carnem: ⁊ bibit meum ſangui
nem: in me manet: ⁊ ego in il-
lo. Sicut miſit me viuens pa
ter ⁊ ego viuo propter patrem
⁊ qui manducat me: ⁊ ipſe vi-
uet propter me. Hic eſt panis
qui de celo deſcendit. Non ſi-
cut manducauerunt patres ve
ſtri manna ⁊ mortui ſunt. Qui
manducat hunc panem viuet
in eternum. Hec dixit in ſy-
nagoga docens in caphar-
naum.

¶ Beda. Dixerat ſuperius. Qui
manducat meā carnē ⁊ bibit meum
ſanguinē: habet vitam eternā: ⁊ vt
oſtēderet q̄ta diſtantia ſit inter cor
poralē cibum ⁊ potum ⁊ ſpirituale
myſteriū corporis ⁊ ſanguinis ſui
adiecit. Caro. n. mea vere eſt cib⁹. ⁊
ſan. me. vere eſt potus. Chryſ. Hoc
aūt dicit: vt credant his q̄ dicta ſūt
vt nō eſtimēt enigma ⁊ parabolaʒ
eē: ſʒ ſciant q̄m̄ olno oportet mādu
care corpus xp̄i aut vult dicere ꝙ
verus cibus eſt hic q̄ aīam ſaluat.
Aug. Uel aliter. Cū cibo ⁊ potu id
appetāt hoīes vt nō eſuriāt neq; ſi
tiāt hoc veraciter nō p̄ſtat niſi iſte
cib⁹ ⁊ pot⁹ q̄ eos a q̄b⁹ ſumit̄ imorta
les ⁊ īcorruptibiles facit. i. ſocietas
ipſa ſanctorū: vbi pax erit: ⁊ vnitas
plena atq; perfecta: ꝓpterea dn̄s
noſter corpus ⁊ ſanguinē ſuū ī eis

reb⁹ cōmēda uit: que ad vnū aliq̄d
rediguntur ex multis nanq; aliud
ſcʒ panis ex multis granis in vnū
conſtat. aliud ſcʒ vinū ex multis aci
nis confluit. Deinde iam exponit
quid ſit manducare corpus eius: ⁊
ſanguinē bibere dicens. Qui mā.
me. car. ⁊ bi. me. ſang. in me ma. et
ego in illo. Hoc eſt ergo mādu care
illam eſcam: ⁊ illū bibere potū: in
chriſto manere: ⁊ chriſtum in ſe ha
bere. Ac per hoc qui non manet in
chriſto: ⁊ in quo non manet chriſt⁹:
proculdubio nec manducat ei⁹ car
nē nec bibit eius ſanguinē: ſed ma
gis tāte rei ſacramentum ad iudi
cium ſibi manducat ⁊ bibit. Chry.
Uel aliter continuat̄: q᷑ promiſerat
ſe māducātibus vitam eternam.
vt ergo hoc cōfirmet induxit. Qui
mandu. meā carnem. ⁊c. Augu. de
ver. do. Multi quidē qui vel corde
ficto carnē illam māducāt ⁊ ſangui
nē bibunt vel cum māducauerint
apoſtate fiunt nūquid manēt ī chri
ſto: ⁊ chriſtus in eis? Sed eſt profe
cto quidā modus māducādi illam
carnē: ⁊ bibēdi illū ſanguinē: q̄uo q̄
māducauerit ⁊ biberit in xp̄o ma-
net ⁊ xp̄s in eo. Augu. xxj. de ciui.
dei. Hoc eſt illi q̄ ñ ſacramēto ten⁹
tm̄: ſed reuera corpus xp̄i mandu-
cāt: ⁊ ſanguinē bibūt. Chryſ. Et q᷑
ego viuo. manifeſtū eſt ꝙ ipſe viuet
⁊ ad hoc oſtēdēdū ſubiūgit. Sicut
mi. me. vi. pa. ⁊ ego viuo ꝓpter pa
trē ⁊ qui mā. me. ⁊ ipſe vi. ꝓpter me.
Ac ſi dicat. Uiuo ego ſicut pater. ⁊
ne ingenitū eſtimes adiecit. Propt̄
p̄t̄ eʒ patrē ſibi eſſe p̄ncipiū occulte
inſinuās. ꝙ autē dicit. Qui mandu
cat me: ⁊ ipſe viuet ꝓpter me: nō de
vita ſimpliciter hoc dicit: ſed de ap
probata. Etenim etiā infideles vi-
uunt nō manducantes de carne il-
la: ſed neq; de reſurrectiōe cōi hoc
dicit. etenim omnes ſuſcitabuntur
ſed de glorioſa ⁊ mercedē habēte.
Auguſtin⁹. Non autem ait. Sicut
manduco patrem ⁊ ego viuo pro-
pter patrem: et qui manducat me:
et ipſe viuet propter me. Nō eī ſi

lius participatiõe patris fit melior:
ſicut participatione filij per vnita=
tem corporis eius ꝛ ſanguinis:qđ il
la manducatio ꝛ potatio ſignificat:
nos efficimur meliores. Si ergo ita
dictū eſt. Uiuo propter patreꝫ:quia
ipſe de illo eſt:ſine detrimento equa
litatis dictū eſt:nec tamē eandē no=
ſtram ꝛ ſuā equalitatē ſignificauit:
ſed gratiaꝫ mediatoris oſtendit. Si
autē ſm id accipimus. Uiuo ꝑpter
patreꝫ.quod alibi ait. Pater maior
me eſt:hec verba ita dixit. Sicut mi
ſit me pater. Ac ſi diceret vt ego vi=
uam propter patrē : id eſt ad illum
tanq̄ ad maiorē referā vitam meā:
exinanitio mea fecit:in qua me mi=
ſit. vt autēꝫ quiſq̄ viuat propter me
participatio facit : quia manducat
me. Hyla. viij. de trinita. De verita
Ueritas euchariſtie comprobat. te igitur carnis ꝛ ſanguinis chriſti:
non relictus eſt ambigendi locus:
nunc eniꝫ ex ipſius domini ꝓfeſ=
ſione et fide noſtra vere caro eſt : et
vere ſanguis eſt. hec ergo vite no=
ſtre cauſa eſt:quod in nobis carna=
libus manentē per carnem chriſtuꝫ
habemus:victuris nobis per eū ea
conditione:qua viuit ille per patrē.
Si ergo nos naturaliter ſm carneꝫ
per eū viuimus:id eſt naturam car
nis ſue adepti:quomodo non natu=
raliter ſm ſpiritū in ſe patrem ha=
beat:cū viuat ipſe per patrem:per
patrem autē viuit:duꝫ natiuitas nō
alienā ei intulit diuerſamq̄ naturā.
Auguſtinus. Ut autē illū paneꝫ mā
ducando viuamus:qui eternā vitā
ex nobis habere non poſſumus : de
celo deſcendit. vnde ſequitur. Hic ē
panis qui de celo deſcendit. Hyla. x.
de trinita. Se panē hic dicit : ac ne
verbi virtus atq̄ natura defeciſſe
exiſtimaretur in carnē:panem car=
nem ſuā eſſe dicit:vt per hoc qui de
ſcendens de celis panis eſt non ex
humana conceptione origo eſſe cor=
poris eius exiſtimaretur:dū celeſte
eſſe corpus oſtenditur. at vero cum
panis eſt:aſſumpti per verbum cor
poris eſt profeſſio. Theophi. Non
eniꝫ purum deuꝫ comedim⁹ nam et
impalpabilis et incorpore⁹ eſt. neq̄
enim hominis puri carnem comedi
mus que nil poſſet proficere. Sꝫ q2
deus carnem ſibi vniuit : caro eius
viuificatiua exiſtit:non ꝙ in dei na Uirt⁹ euchariſtie oſtenditur.
turā tranſierit:ſed ſm quandā igni
ti ferri conſuetudinē:quod et ferrū
manet:et ignis actum oſtendit:ſic ꝛ
caro domini viuificatiua eſt tanq̄ ca
ro verbi dei. Beda. Et vt oſtenderet
diſtantiā vmbre et lucis:typi et ve=
ritatis ſubiunxit. Non ſicut mādu=
cauerunt patres veſtri mānā ꝛ mor
tui ſunt qui manducat hunc paneꝫ
viuet ineternū. Auguſti. Qđ auteꝫ
illi mortui ſunt:ita vult intelligi : vt
non viuant ineternum . Nam tem=
poraliter et hi profecto morientur:
qui chriſtum manducant:ſed viuūt
ineternū:quia chriſtus eſt vita eter
na. Chryſoſt. Si enim poſſibile fuit
ſine meſſe et frumēto et alijs huiuſ=
mo. xl. annis illorū vitam conſerua
re:multo magis nunc cibo ſpiritua=
li hoc facere poterit cuius illa erāt
figure. frequenter autem vitā repro
mittit:quia nihil eſt ita delectabile
hominib⁹:vnde et in veteri teſtamē
to lōgitudo vite promittebatur. hic
auteꝫ vita finem non habēs. Simul
etiam per hoc oſtendere vult quo=
niam ſententiam morti tradentē pro
peccato nunc ſoluit vitam eternam
contrario promittens . Sequitur.
Hec dixit in ſynagoga docens in ca=
pharnaum. vbi ſcilicet plurime vir
tutes eius ſunt facte. Docebat au=
tem in ſynagoga:et in templo mul=
titudineꝫ attrahere volens et oſten
dens quoniā non eſt contrarius pa
tri. Beda. Myſtice aūt capharnaū:
que interpretatur villa pulcherri=
ma:ſignificat mundū:ſynagoga ve
ro iudaicum populuꝫ:per hoc ergo
oſtenditur ꝙ domin⁹ per myſteriuꝫ
incarnationis mundo apparens iu Myſteriū allegorie.
daico populo multa docuit:que ipſe
intellexit.

¶ Multi ergo audiētes ex di=
ſcipulis eius dixerūt. Dur⁹ eſt
hic ſermo. Et quis pōt eū audi

re?Sciens autez ieſus apud ſe
metipſum:qꝛ murmurarent de
hoc diſcipuli ei⁹: dixit eis. Hoc
vos ſcandalizat. Si ergo vide
ritis filiū hoīs aſcendentez vbi
erat prius. Spūs eſt qui viuifi
cat:caro non prodeſt qcq̄ꝫ. Uer
ba q̄ ego locutus ſuꝫ vobis:ſpi
ritus ꝛ vita ſunt. Sed ſunt q̄dā
ex vobis qui non credūt. Scie
bat eñ ab initio ieſus:qui eēnt
credentes: et quis traditurus
eſſet eū. Et dicebat. Propterea
dixi vobis:qꝛ nemo poteſt veni
re ad me niſi fuerit ei datum a
patre meo. Ex hoc multi diſci
pulorum eius abierunt retro:ꝛ
iam non cuꝫ illo ambulabant.
Dixit ergo ieſus ad duodecim.
Nunquid et vos vultis abire?
Reſpōdit ergo ei ſimon petr⁹.
Domine ad queꝫ ibimus? Uer
ba vite eterne habes. Et nos
credimus ꝛ cognouimus:quia
tu es chriſtus filius dei. Reſpō
dit ei ieſus. Nōne ego vos duo
decim elegi: et ex vobis vnus
diabolus eſt. Dicebat autē de
iuda ſimonis ſcariotis. Hic eñ
erat traditurus eum:cum eſſet
vnus ex duodecim.

¶ Augu. Talia loquēte ieſu nō cre=
diderūt aliq̄d magnū dicentē ꝛ ver
bis illis aliquā gratiā cooperātez:
ſed prout voluerūt intellexerunt:et
more hominū:qꝛ poterat aut diſpo=
nebat ieſus carnē:qua indutū erat
verbū velut conſciſſam diſtribuere
credentibus in ſe. vñ dicit̄. Multi er
go audien. nō ex inimicis. ſed ex di=
ſci. eius dixe. Durus eſt hic ſermo.
Chryſ. i. difficile ſuſceptibilis:ſup=
excedens eoꝝ imbecillitatē. puta=
bant eñ euꝫ ſupra ſeipm̄ loqui ma=
ioꝛa ꝓ ſua dignitate:ꝛ dixerūt. Quis
poteſt eū audire? quaſi ꝓ ſeipſis re
ſpōdentes:qꝛ nō debebāt. Augu. Si
autē diſcipuli durū habuerūt iſtum
ſermonē:quid inimici? et tamen ſic
oportebat vt diceretur qđ nō ab ho
minib⁹ intelligeretur:ſecretū dei in=
tentūꝫ debet facere:non aduerſos.
Theophi. Cū autē audis ꝙ diſcipu
li eius murmurabāt: nō intelligas
hos qui actu ſunt diſcipuli:ſed hos
qui in habitu ꝛ figura videbantur
ab eo inſtrui. Naꝫ inter diſcipulos
erāt quidā ex plebe qui dicebantur
ei⁹ diſcipuli:qꝛ multo cuꝫ diſcipulis
manebant tēpore. Augu. Sic autez
apud ſe iſta dixerūt vt ab illo nō au
direntur: ſed ille qui nouerat in ſe=
ipſo apud ſeipm̄ audiebat. vnde ſe
quitur. Sciēs aūt ieſus apud ſemet
ipſum qꝛ murmu. de hoc diſcipu. ei⁹.
dixit eis. hoc vos ſcandali. Alcuin⁹.
Qđ ſcꝫ dixi vobis manducare car=
nem meā:ꝛ bibere ſanguinē meuꝫ.
Chryſo. Erat autē hoc ſue deitatis
ſignū occulta in mediuꝫ ferre. vnde De⁹ cognitoꝛ occultoꝝ.
ſequit̄. Si ergo vide. fi. ho. aſcē. vbi
erat prius. ſupple quid dicet? Hoc
et in nathanaele fecit dicēs. Qm̄ di
xi tibi:vidi te ſub ficu. credis:maio=
ra his videbis. Nō igitur q̄ſtiones
q̄ſtionibus copulat:ſꝫ magnitudine
dogmatū ꝛ multitudine eos induce
re vult. Nō igit̄ diſcipulos in ſcāda
lū mittere volēs hoc dicit:ſꝫ eoꝝ ſcā
dalū ſoluere volēs. nā dū eſtimāt eū
de ioſeph natū:nō ſuſcipiūt ea q̄ di=
cebātur. Qui v̄o credituri erāt:qm̄
de celo deſcēdit: ꝛ illuc aſcendit facī
lius attēdūt his q̄ dicebant̄. Augu.
Uel aliter. Hinc ſoluit qđ illos com=
mouerat:illū eñ putabāt erogatu=
rū corpus ſuū:ille aūt dixit ſe aſcen
ſurū in celū vtiq̄ integrū. Cū videri
tis inquiēs filiū hoīs aſcendētē vbi
erat pri⁹. Certe vel tūc videbitis:qꝛ
nō eo mō quo putatis erogat corp⁹
ſuū:ꝛ qꝛ gr̄a ei⁹ nō ꝯſumit̄ morſib⁹:
fili⁹ aūt hoīs xp̄s ex virgine Maria
hic eē cepit i terra:vbi carnē aſſum
pſit ex terra:q̄d ergo vult qđ ait. Cū
vide. fi. ho. aſcē. vbi erat pri⁹:niſi vt
intelligam⁹ vnā ꝑſonā eē xp̄m deū ꝛ

holem: nō duas: ne fide3 noſtra ſit
quaternitas: ſed trinitas. Sic ergo
erat filius hoīs in celo: quēadmodū
fili⁹ dei erat in terra: filius dei in ter
ra in ſuſcepta carne: filius hoīs in
celo in vnitate pſone. Theo. Non er
go ppter hoc putes ꝙ de celo corp⁹
xpi deſcēderit. hoc eñ martiani he
retici et apollinaris eſt dictū: ſed qꝛ
vnus et idē erat fili⁹ dei ꝛ hoīs. Chꝛy.
Propter hoc aūt ꝛ aliā ſolutionē in-
ducit dicēs. Spūs eſt q̄ viuificat: ca
ro nō pdeſt quicꝙ. qđ aūt dicit tale
eſt: ſpūaliter opꝫ ea q̄ de me ſunt au
dire. q̄ autē carnaliter audit: nihil
pficit. Eſt autē carnaliter intellige-
re: ſimpliciter ea q̄ pppoſita ſunt vi-
dere et nihil plus imaginari. Opoꝛ
tet aūt nō ita iudicare: ſed oīa my-
ſteria iterioꝛibus oculis inſpicere:
qđ ſemper eſt ſpūaliter audire. Car
nale vero erat dubitare qualiter po
teſt nobis carnē dare mādūcare: q̄d
igitur: non eſt vera caro: imo vtiqꝫ.
Qđ igitur ait. Caro nō pdeſt q̄cꝙ.
nō de ſua carne dicit: ſꝫ de ei⁹ carne
q̄ carnalit̄ accipiebat q̄ dicebātur.
Augu. Uel alr̄. Caro nō pdeſt q̄cꝙ.
Sꝫ q̄uo illi intellexerūt carnē q̄ppe
ſic itellexerūt q̄uo in cadauere dila
niat̄: aut i macello vēdit̄: nō q̄uo ſpū
vegetat̄: accedat ſpūs ad carnē ꝛ p-
deſt plurimū. nā ſi caro nihil pdeſ
ſet: xbū caro nō fieret vt habitaret i
nobis. ſed ſpūs p carnē aliq̄d opat⁹
eſt in nobis p ſalute noſtra. Aug. x.
de ciui. dei. Non eñ caro per ſeipā3
mundat: ſed per verbū a quo ſuſce-
pta eſt: quod cū ſit principiū. omniū
ſuſcepta aīa et carne: ꝛ animā credē
tium mūdat ꝛ carnem. Spirit⁹ ergo
eſt qui viuificat: caro nō pdeſt q̄cꝙ:
ſicut illi itellexerūt carnē. nō ſic ego
do ad manducandū carnem meā: qꝛ
nec carnē debemus ſapere ſm car-
nem: pꝛoinde dicit. Uerba que ego
locutus ſum vobis ſpiritus et vita
ſunt. Chꝛyſo. i. ſpiritualia ſunt: ni-
hil habentia carnale neqꝫ conſequē
tiam naturalē: ſed erepta ſunt ab o-
mni neceſſitate que in terra: et a le-
gibus que hic poſite ſunt. Auguſti.

Intellectus ſpiritualis xborū.

Si ergo itellexiſti ſpiritualiter: ſpi
ritus et vita tibi ſunt. ſi intellexiſti
carnaliter: etiā ſic ſpiritus et vita
ſunt: ſed tibi non ſunt. Diximus eñ
hic dominū cōmendaſſe in mandu-
catione carnis ſue: et potatione ſan
guinis ſui vt in illo maneam⁹ et ipſe
in nobis: hoc autem quid facit niſi
charitas: Charitas autē dei diffu
ſa eſt in coꝛdibus noſtris per ſpiri-
tū ſanctū qui dat⁹ eſt nobis. ergo ſpi
ritus eſt qui viuificat. Chꝛyſoſt. Et
quia de carnali audientia ſupꝛa lo-
cutus eſt ſubiūgit. Sed ſunt quidā
ex vobis qui non credūt. Dicēs qui
dam: diſcipulos excepit. ſuam autē
diuinitatē oſtendit: occulta reuelās.
Auguſti. Non dixit. Sunt quidā in
vobis qui nō intelligunt: ſed cauſā
dicit quare non intelligant. pꝛophe
ta enim dixit. Niſi credideritis: nō
intelligetis. nā qui reſiſtit: quomo
do viuificatur: Aduerſarius enim
radio lucis quo penetrādus eſt: nō
auertit aciē ſed claudit mentē: cre
dant et aperiant et illuminabūtur.
Chꝛyſoſto. Et vt diſcas: quoniā an-
te hec verba: et non poſtꝙ murmu-
rauerūt ꝛ ſcandalizati ſunt: hic xp̄s
cognouerat: ſubiungit euangeliſta
dicens. Sciebat enī ab initio ieſus
qui eſſent credituri: et quis traditu
rus eū eſſet. Theophi. Uolens per
hoc nobis euangeliſta oſtendere ꝙ
ante conſtitutionē mundi omnia co
gnoſcebat: quod diuinitatis erat in
dicium. Auguſtinus. Sed poſtꝙ di
ſtinxit credentes dominus a non cre
dētibus: expꝛeſſit cauſam quare nō
credunt. vnde ſequitur. Et dicebat.
Pꝛopterea dixi vobis: qꝛ nemo pōt
venire ad me: niſi fuerit ei datum a
patre meo. Chꝛyſoſto. q. d. Non tur
bant me: neqꝫ ſtupoꝛem inferūt qui
non credūt. Noui quibus dedit pa-
ter. Dixit autē hoc: vt oſtendat quo
niam non illoꝛum gloꝛiam concupi
ſcens hoc dicebat: et vt ſuadeat eis
ꝙ patrem eius exiſtimēt deū et nō
ioſeph. Augu. Ergo et credere dat
nobis: non eñ nihil eſt credere. Si
eñ magnū quid eſt gaude: qꝛ credi

Fides eſt intelligendi pꝛincipiū

diſti: ſꝫ noli extolli. quid eñ habes: quod nõ accepiſti? Auguſt. de prede ſtinatione ſanctoꝝ. Hoc aũt donũ quibuſdã dari ꝛ quibuſdã non dari oĩno nõ dubitat: qui nõ vult manife ſtiſſimis ſacris litteris repugnare. Cur aũt non oĩbus detur: fidelẽ mo uere nõ debet: qui credit ex vno oẽs iſſe in condẽnationẽ iuſtiſſimã: ita vt nulla dei eſſet iuſta rephenſio: et ſi nullus inde liberaret̃. vnde ꝯſtat magnã eſſe gratiã q̃ plurimi libe rãtur. Cur autẽ iſtũ potius q̃ illũ liberet: iſcrutabilia ſunt iudicia ei⁹ et inueſtigabiles vie eius. Sequit̃. Ex hoc multi diſcipuli eius abierũt retro: et iam cum illo non ambula bant. Chryſoſto. Non dixit. Receſſe runt: ſed abierunt retro: ab ea que ſm virtutẽ eſt auditione: ꝛ quã ha bebant olim fidem ꝑdiderunt. Au guſti. Et preciſi a corpore vitam ꝑdi derunt: quia forte in corpore nec fue runt: inter nos credentes et ipſi re putati ſunt. Abierunt retro nõ pau ci: ſed multi poſt ſathanam: nõ poſt chriſtum: quomodo de quibuſdã fe minis dicit apoſtolus. Quedã ↄuer ſe ſunt retro poſt ſathanã. Petrum autem nõ repulit dñs retro ire: poſt ſathanã: ſed fecit poſt ſe ire. Chry. Quereret autẽ aliquis q̃ tẽpus erat verba diſpenſandi his que ↄſtructa erant nocentium: multa quidẽ vtili tas et neceſſitas. Quia enim inſta bant cibũ corporalẽ petentes et ei⁹ qui ſub patribus datus eſt remmi ſcentes: oſtendens quoniã omnia il la typus erant. meminit cibi ſpiri talis. Non igitur ſcandalizari opor tebat: ſed interrogare cõgruũ erat: quare illorum amentie ſcandalum fuit: non indiſſolubilitatis eorũ que dicebãtur. Aug. Et hoc etiã forte fa ctum eſt ad conſolationẽ noſtrã: qñ aliquãdo cõtingit vt homo dicat ve rum: et quod dicit non capiat̃: atq; illi qui audiunt ſcandalizentur ꝛ di ſcedãt. Penitet autem hominẽ dixiſ ſe quod verũ eſt. dicit enim apud ſe homo. Non debui ſic dicere: ꝛ ſic do mino cõtigit. Dixit ꝛ ꝑdidit multos.

Iudicia dei iſcru tabilia.

ſed nõ turbat̃ ipſe: q̃ ab initio noue rat: qui nõ eſſent credẽtes: nos ſi no bis ↄtingat cõturbamur ſolatiũ in dño inueniam⁹: ꝛ tamẽ caute verba dicam⁹. Beda. Sciebat autẽ dñs de alijs diſcipulis qui remanſerũt: an vellent abire: ſed tamẽ eos interro gauit vt fides eorũ monſtraretur ꝛ alijs imitanda proponeret̃. vnde ſe quit̃. Dixit ergo ieſus ad. xij. Nun quid et vos vul. abire? Chryſo. Per hunc autẽ modũ oportebat eos tra hi. nam ſi eos laudaſſet paſſi eſſent aliquid humanum: exiſtimantes ſe gratiam chriſto facere: eum non re linquendo. oſtendens vero ſe non indigere eorũ ſequela: magis eos detinuit. nõ autem eis dixit. Abite: hoc enim eſſet eos expellere: ſed in terrogauit eos an vellent abire: au ferens eis vim et neceſſitatẽ: et no lens eos verecundia coartari. ex ne ceſſitate enim detineri par eſſet ac ſi abirent. Petrus autem fratrum amator: amicitie conſeruator: ꝓ to to reſpõdet collegio. vnde ſequitur. Reſpõdit ergo ei ſi. pe. Dñe ad quẽ ibimus? Augu. quaſi dicat. Repel lis nos a te. da nobis alterũ ad quẽ ibimus ſi te relinquimus. Chryſo. Hoc autem verbum multe eſt amici tie oſtenſiuũ: quia ſcilꝫ chriſtus eis honorabilior erat q̃ patres et ma tres: deinde vt non videatur hoc ꝓ pterea dicere: q̃ non eſſent qui eos reciperẽt ſubiũgit. Uerba vite eter ne habes. Audiens eñ magiſtrum dicentẽ. qñ reſuſcitabo eũ: ꝛ habe bit vitã eternã: oſtendit ſe recordari eorũ que dicta ſunt verboꝝ: ꝛ iudei quidẽ dicebãt. Hic eſt filius ioſeph. hic vero dicit. Et nos credimus ꝛ co gnouim⁹: q̃ tu es chriſtus fili⁹ dei. Chry. Credidim⁹ eñ vt cognoſcere mus. nã ſi prius cognoſcere: deinde credere vellem⁹: nec cognoſcerem⁹ nec credere valerem⁹. Hoc credim⁹ ꝛ cognouim⁹: q̃ tu es xp̃s filius dei. i. q̃ ipſa vita eterna tu es: ꝛ nõ das ĩ carne et ſanguine tuo niſi quod es. Chryſo. Quia vero petrus dixerat. Et nos credim⁹: domin⁹ de collegio

Diſcretio xp̃i.

Syncera petri ↄfeſſio.

credẽtiũ excipit iudam. vnde ſequi=
tur. Reſpondit ergo eis ieſus. Nõ=
ne ego vos . xij. elegit? vnus ex vo=
bis diabolus eſt? Quod aũt dicit ta
le eſt: ne eſtimetis ꝙ ſecuti eſtis me
nõ redarguã malos. Dignũ autem
eſt hic querere: quare nunc nihil di
cunt diſcipuli: ſed poſtea formidan
tes dicũt. Nunquid ego ſum domi=
ne? ſed nondũ petrus audierat. Ua
de retro me ſathana: et propter hoc
timorẽ nõ habuit : nunc etiam non
dicit. Unus ex vobis me tradet: ſed
diabolus eſt. ideo neſciebant quod
dicebatur: ſed malitiam eſtimabãt
vituperari ſolũ. accuſant aũt hic chri
ſtũ gentiles: inſipienter. non eñi ele
Salus ctio eius vim infert his que futura
alarũ in ſunt: ſed voluũtate poſitũ eſt salua
liberta= ri et perire. Beda. Uel dicendũ. ꝙ
te eſt ad aliud elegit. xi. et ad aliud vnũ.
Undecim elegit vt in apoſtolica di=
gnitate perſeuerarent. Unũ elegit
vt per proditionis eius officium ſal
tem operaretur humani generis.
Auguſti. Electus eñi eſt iſte de quo
nolente ⁊ neſciente magnũ aliquid
boni fieret. Sicut enim iniqui male
vtuntur bonis operibus dei: ſic ecõ
tra deus bene vtitur malis operibꝰ
hominũ. Quid iuda peius? ſꝫ malo
eius bene vſus eſt dominus : tradi
ſe ꝑtulit: vt nos redimeret . Poteſt
etiã ſic intelligi qđ ait. xij. elegi : q2
cõſecratus eſt duodenarius numerꝰ
eorũ: qui ꝑ quattuor cardines mũdi
trinitatẽ fuerant denunciaturi. non
aũt q2 perijt inde vnus : ideo illius
numeri honor adẽptus eſt. nã in lo
cũ pereuntis alius ſubrogatus eſt.
Grego. xiij. moral. Capitis aũt noĩe
cẽſetur corpus cũ de peruerſo hoĩe
dicitur. Unus ex vobis diabolꝰ eſt.
vnde euangeliſta exponẽs ſubdit.
Dicebat ãt de iuda ſymonis ſchario
tis: hic eñi erat traditurꝰ eũ: cũ eſſet
vnus de. xij. Chry. Cõſidera xp̄i ſa
Sapien pientiã: neqꝫ eñi xp̄s euꝫ manifeſtũ
tia xp̄i. fecit: ne inuerecũdũ faciat: ⁊ ſic liti=
gioſior fiat neqꝫ eũ latere ꝑmiſit: ne
eſtimãs ſe latere ſine tiore oparet.

Capitulũ. vij.

Poſt hec aũt ambu
labat ieſus in gali
leam. Nõ enim vo'
lebat in iudeã am=
bulare: q2 q̃rebant
eũ iudei iterficere. Erat aũt in
proximo dies feſtus iudeorum
ſcenophegia. Dixerunt aũt ad
eũ fratres eius: Trãſi hinc ⁊ va
de in iudeã: vt ⁊ diſcipuli tui vi
deant opera tua que facis. Ne
mo quippe in occulto quid fa=
cit: ⁊ querit ipſe in palã eſſe. Si
hec facis. manifeſta teipſuꝫ mũ
do. Neqꝫ enim fratres eius cre=
debant in eum. Dicit ergo eis
ieſus. Tempus meũ nondum
aduenit: tempus autem veſtrũ
ſemper eſt paratum. Nõ poteſt
mundus odiſſe vos. Me au=
tem odit: quia ego teſtimoniuꝫ
perhibeo de illo: q2 opera eius
mala ſunt . Uos aſcendite ad
diem feſtum hunc. Ego enim
non aſcendam ad diem feſtum
iſtum: quia meum tempus nõ=
dum impletum eſt.
¶ Auguſti. Futurũ erat vt aliquis
fidelis chriſti abſcõderet ſe ne a ꝑſe
cutoribus inueniretur : ⁊ ne illi pro
crimine obijceretur latibulũ ꝓceſſit
in capite: quod in mẽbro confirma
retur. vnde dicitur. Poſt hec ambu.
ieſus in gali. Non enim vole. in iu.
ambu. quia quere. eum iudei inter
ficere. Beda. Hec verborum cõnexio
talis eſt: vt intelligamus quoniam
in medio inſta geri? fieri potuerũt.
Judea autẽ ⁊ galilea regiões ſunt
paleſtine prouincie: ſed iudea dicta
eſt a tribu iuda : non tamen ſolum
illa regio quã tribus iuda: ſꝫ ⁊ illa Judea
quam tribus beniamin poſſidebat vñ dicta
iudea dicta eſt : q2 ex tribu iuda re ſit.
ges oriebantur. Galilea vero dicit:
eo ꝙ lacteum populum id eſt candi

dū ſignat. Galilea enim grece lati ne lac dicitur. Auguſti. Si aūt hoc dominus dixit quaſi nō poſſet ambulare inter iudeos: et non occidi a iudeis. Hanc enim potentiā quādo voluit demōſtrauit: ſed infirmitati noſtre prebebat exemplum: nō ipſe perdiderat poteſtatē: ſed noſtram cōſolabatur fragilitatē. Chry. Sed et illud eſt dicere quoniam que deitatis oſtēdebat: ⁊ que humanitatis et enim fugiebat perſecutores: vt hō et apparebat eis vt deus: vtrumqꝫ vere exiſtens. Theophi. Seceſſit et nūc in galileam: quia nondū paſſionis aderat tēpus. Unde vanū reputabat in medio inimicorū manere: et magis ipſos ad odiū incitare. vñ et conſequēter tēpus deſcribitur cū ſubditur. Erat aūt in proximo dies feſtus iudeorū ſcenophegia. Augu. Quid hic ſcenophegia ꝙ ſcripturas legerunt nouerunt: faciebant tabernacula in die feſto ad ſimilitudinē tabernaculorū in quibus habitauerunt: cū ex egypto educti peregrinarent in heremo: celebrabant ex hoc diē feſtū reminiſcentes bñficiorum dñi: ꝙ iā occiſuri erant dñm. Appellabat aūt apud iudeos dies feſtus cū tamen nō eēt vnus ſed plures. Chryſo. Oſtendit igit per hoc euangeliſta: qm̄ multū tēpus pretermiſit. Cū enim dñs ſedit in mōte: erat prope dies feſtus paſche. Hic autē ſcenophegie meminit: ⁊ in quīqꝫ intermediis menſibus nihil aliud nobis enarrauit: niſi miraculū panū et allocutionē factā ad eos qui comederunt. Quia eñi indeficienter ſigna faciebat ⁊ diſputabat. nō poterant euangeliſte oīa enumerare: ſed illa precipue ſtuduerunt dicere: pro quibus aut querela aut cōtradictio quedā a iudeis ſubſequebat qđ ⁊ hic apparet. Theo. Quia enim fratres eius viderāt ipſum nō eſſe paratū ad deſcendendū ſubditur. Dixerunt autē fratres eius ad eū. Tranſi hinc: ⁊ vade in iudeā. Beda. Ac ſi dicant. Tu ſigna facis: ⁊ pauci eā vidēt. tranſi ergo ad regiā vrbē: vbi ſunt pricipes: vt viſis a ſignis laudē cōſequaris ab eis. Et qꝛ non oēs diſcipuli ſemper dñm ſequebāt: ſed eorū multi in iudea erant. ideo ſubdunt. Ut ⁊ diſci. tui vide. opera tua que facis. Theo. id eſt turbe que ſequunt te. nō eñi de duodeci dicūt diſcipulis: ſed de aliis ꝙ conuerſabat cū illo. Chryſo. Cū aūt auditis. Fratres dñi marie cogitate cōſanguinitatē: nō itez parietis vllā ꝓpaginē. Sicut eñi in ſepulchro: vbi poſitum eſt corpus dñi: nec ante nec poſtea mortuus iacuit: ſic vter⁹ marie: nec ante: nec poſtea quicqꝫ mortale concepit. opa quidē dñi diſcipulos non latebant: ſed iſtos latebāt. Et ideo dicebant. Ut diſci. tui vide. ope. que tu facis. Loquebantur autē prudentiā carnis verbo qđ caro factū eſt. vnde et ſubdunt. Nemo quippe in occulto aliquid facit et: querit ipſe in palā eſſe. Si hoc facis: manifeſta teipſum mundo. q. d. Facis miracula appere hominibus: vt laudari poſſis ab hominibus. nā ꝙ eū vident monere glorie ipſi nō ꝯſuūt: et qꝛ humanā gloriā requirebāt: in eū nō credebāt: vnde ſequit. Neqꝫ enim fra. eius cre. in eū. Chriſtum eñi cō ſanguineū potuerūt habere. credere aūt in eū ipſa propinquitate faſtidierūt. Chryſo. Dignum eſt aūt mirari euangeliſtarū morē veritatis amicū: ꝗliter nō verecūdantur dicere ea ꝙ magiſtro videntur ferre iniuriā: ſed hoc maxime ſtuduerūt enūciare. Nō eñi paruā hʒ detractionē ꝙ fratres eius decredebāt: ⁊ videt ꝗdē initiū verborū ꝗſi amicorū eſſe. Multe aūt amaritudinis erāt ꝙ dicebāt: qꝛ de formidine ⁊ de amore glie eū notāt. nā dicūt. Nemo in occulto aliꝗd facit. Qđ erat dicere. Formidinē incuſantiū ⁊ ſimul ſuſpicantiū ꝙ fiebant nō vere facta eſſe. Per hoc aūt ꝙ dicūt. Et ꝗrit ipſe in palā eſſe: amorē glorie in eo notant Chriſtus aūt manſuete eis reſpondit: docēs nos nō idigne ferre: ſi aliqui eēnt viles nobis ꝯſiliēt. Sequitur eñi. Dicit eis ieſus. Tēpus meū

Multa geſta domini omiſſa.

Marie ⁊ ſepulchri ꝯpa ratio pulchra

nõdũ aduenit:tēpus aũt ve.ſem.eſt paratum.Beda. Ne aũt videaī hoc ↄtrariũ ei qđ aplus dicit.At vbi venit plenitudo tēporis:miſit deꝰ filiũ ſuũ:referendũ eſt qđ hic dicitur:nõ ad tēpus natiuitatis : ſed ad tēpus glorificationis. Augu.Dabant eñ illi cõſiliũ conſequēde glorie:veluti ſeculariter ꝛ terreno affectu monentes ne eēt ignobilis:ꝛ latitaret.Sed dñs voluit ipſam celſitudinē ꝑ hũilitatis viã ſternere.Dicit ergo Tempus meũ.i.glorie mee: qua veniam in altitudine iudicaturus. Nondũ venit. Tēpus ãt ve.id eſt mũdi gloria ſemꝑ eſt paratũ. Et qñ nos dñi corpus ſumꝰ:qñ nobis inſultãt amatores huius ſeculi:dicamus eis. Tēpus veſtrũ adeſt paratũ.tēpus noſtrũ nõdũ aduenit.excelſa eī patria hũilis via.Qui recuſat viã:qđ qrit patriã.Chryſo.Uel aliter. Uidetur mihi aliũ occulte inſinuari. fortaſſis eñ eũ ꝑdere volebant ꝛ tradere iudeis.ideo dicit.Tēpus meũ nõdum aduenit.hoc eſt tēpus crucis ꝛ mortis . Tēpus aũt veſtrũ ſemꝑ eſt paratũ:qꝛ ꝛ ſi vos ſemꝑ ſitis cũ iudeis nõ interficient vos eadē cũ illis zelātes.vnde ſequit. Nõ põt vos odiſſe mũdꝰ: me aũt odit qꝛ ego teſti. phi. de illo : quia opera eius mala ſunt quaſi dicat ꝗliter mundus eos odit qui eadem cũ ipſo volũt ꝛ pro eiſdē ſtudent:me autē odit:qñ redarguo eũ.Intantũ ergo gloriã hominũ nõ ãro ꝙ nõ ꝑtermitto eos redarguere:licet ſciã et hoc odiũ naſci:ꝛ mortē inferri. Per h̄ etiã oñdit ꝙ odiũ iudeorũ cõtra eũ cõcitabat publica redargutio.nõ aũt ſabbati ſolutio. Theophi.Uel dñs cõtra duo de quibus illi eũ arguebãt: alia duo inducit.Contra formidinē quidē dicit.ꝙ opera mundi redarguit.i.opa eorũ qui mundana ſapiunt:qđ non faceret ſi formidoloſus eēt:ſꝫ cõtra inanē gloriã miſit illos ad feſtũ . vnde ſequitur. Uos aſcendite ad diem feſtũ hunc. nã ſi vane glorie paſſione detineretur:retinuiſſet eos ſecũ:nã glorie cupidi cõſueuerunt multos

dñs eli
t hũili
tem.

habere q̃ ſequantur eos. Chryſo. Hoc etiã dicit oſtendens ꝙ eis blandiri nõ vult: ſed cõcedit eis iudaica facere. Augu. Uel aliter. Uos aſcendite ad diē feſtũ hunc. vbi gloriã humanã queritis. vbi extēdere vultis carnalia gaudia : non eterna cogitare. ſequitur: ego autem non aſcēdam ad diem feſtum iſtum. Chry. Scilicet modo vobiſcum: quia meũ tempus nondum impletum eſt . In futuro enim paſcha crucifigendus erat. Augu. Uel meũ tempus id eſt glorie mee nondũ aduenit 'ipſe erit dies feſtus meus non diebus iſtis precurrens et tranſiens:ſed permanens in eternum. Ipſa erit feſtiuitas et gaudium ſine fine:eternitas ſine labore:ſerenitas ſine nube.

¶ Hec cũ dixiſſet : ipſe manſit in galilea . Ut autē aſcenderũt fratres eius tunc et ipſe aſcendit ad diē feſtum nõ manifeſte: ſed quaſi in occulto . Iudei ergo querebant eum in die feſto: et dicebãt. Ubi eſt ille? Et murmur multus erat ĩ turba de eo. Quidam enim dicebant quia bonus eſt:alij autem dicebant non:ſed ſeducit turbas. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum iudeorum.

¶ Theo. Qꝛ dixerat dñs. Nõ aſcendã vobiſcum. in ꝑncipio denegauit aſcenſum: vitans irã fremētium iudeorũ.vñ dicit. Hec cũ dixiſſet : ipſe manſit in galilea poſtea ve. aſcen. vñ ſeqt. Ut ãt a ſcē. fratres eiꝰ tũc et ipe aſcēdit. Aug. Aſcēdit ãt nõ gloriari tꝑaliter: ſed aliquid docere ſalubriter: de feſto eterno admonere. Chryſo. Uel aſcēdit:nõ vt patiatur: ſed vt alios erudiat. Latenter autē aſcendit. poterat eñ manifeſte aſcēdere:ꝛ detinere eorũ inordinatũ impetũ;qđ multotiens fecit:ſed nolebat hoc continuo facere:ne magis ſuã diuinitatē denudaret: et incarnationis certior eēt:ꝛ vt nos erudiret ad

virtutē. Ut igitur diſceremus quid nos oporteat facere: q̄ nō poſſumus perſecutores detinere: voluit latenter aſcēdere. Nō aūt dicit in occulto vt oſtendat diſpenſatiue hoc eſſe factū. Si enim olavt deus ageret: quō poſſemus nos ſcire incidentes hūanis periculis quid oportent facere? Alcuinus. Uel occulte aſcēdit: quia fauorē hominū nō querit: nō pōpis ſtipātiū ſʒ turbarū delectaꝛ. Beda. Myſtice aūt deſignatur: q: ſingulis quibuſq; carnalibus humanā gloriā querentibus dn̄s manet in galilea: q̄ interpretaꝛ tranſmigratio ſancta. i. in membris ſuis: qui trāſmigrant de vitijs ad virtutes: ⁊ in eis proficiunt. Poſtmodū vero dn̄s aſcēdit: q: mēbra chriſti non huius vite: ſed eterne gloriā q̄runt. Occulte autem dn̄s aſcendit: q: ois gloria eius eſt ab intus. i. de corde puro ⁊ cōſciētia bona et fide nō ficta. Augu. Uel ꝙ quaſi latenter aſcendit: aliquid ſignificare voluit. Oia enim q̄ dicta ſunt antiquo populo iſrael: vmbre fuerunt futurorum. ⁊ ſcenophegia vmbra erat futurorum. Oia ergo q̄ fiebāt in figura: manifeſtantur in nobis. Aſcendit ergo in occulto. figura enī erat ipſum eſſe in occulto. In ipſo die feſto xp̄s latebat: quia ipſe dies feſtus xp̄i mēbra pegrinatura ſignificabat. Ille enī eſt in tabernaculis qui ſe in mūdo eſſe intelligit pegrinū. Scenophegia aūt erat celebratio tabernaculorū. Sequitur. Judei aūt q̄rebāt eū in die feſto. ⁊ dicebāt Ubi eſt ille? Chryſo. Ex multo odio ⁊ inimicitia. neq; enī nominatim vocare volebant. Non aūt multa erat eis in feſtiuitate reuerētia: nec multa religio: q: a feſtiuitate credebāt chriſtū fraudulēter detinere. Sequitur. Et mur. mul. erat de eo in turba. Augu. Murmur erat de contentione quā cōuenienter exponit dicēs. Quidā enī dice. quia bonus eſt. alij āt dice. nō: ſʒ ſeducit turbas. Quicūq; emicuerit i aliq̄ gr̄a. alij dicūt bonꝰ ē alij non: ſed ſeducit turbas. Quod aūt dictū eſt de deo valet ad cōſolationē de quocūq; ꝗ dictū fuerit chriſtiano. Et q̄dē ſi ſeducere decipe ē: nec xp̄s ſeductor. nec quiſq̄ debet ſeductor eſſe xp̄ianus. Si aūt ſeducere aliunde aliquē ad aliud pſuadēdo ducere eſt: querēdū eſt vn̄ ⁊ quo. Si a bono ad malū malus ſeductor eſt. ſi a malo ad bonū: bonus eſt: et vtinam ſic oēs ſeductores vocemur ⁊ ſimꝰ. Chry. Igiꝛ illā q̄dē eſtio opinionē mltitudis eſſe. qua. ſ. dicebaꝛ bonus eſſe. hanc vero principū ⁊ ſacerdotū: qđ oſtēditur p hoc ꝙ dicūt. Seducit turbas. nō dicunt. Seducit nos. Sequitur. Nemo tamen palā loquebatur de illo: propter me. iu. Auguſtinus. Eorū ſcilicet qui dicebant bonus eſt: nō qui dicebant: ſeducit turbas. Hec enī clarius ſonabant. Sed bonus eſt preſſius ſuſurrabant. Chryſo. Uide aūt eorū qui pncipāꝛ corruptionē. hi āt q̄ pncipantibus ſubijciūt: ſani quidem erant iudicio: ſed nō habebāt libertatem dicēdi: quod maxime multitudinis eſt.

Tropologica expoſitio.

Doctrina ſalubris

¶ Jam autem die feſto mediāte aſcendit ieſus in tēplū et docebat. Et mirabantur iudei dicentes. Quomodo hic litteras ſcit cū nō didicerit? Reſpondit eis ieſus et dixit. Mea doctrīa nō eſt mea: ſed eiꝰ qui miſit me. Siquis voluerit volūtatē eius facere: cognoſcet de doctrina vtrū ex deo ſit: an ego a meipſo loquar. Qui a ſemetipſo loquitur gloriā propriā querit. Qui aūt querit gloriā eius qui miſit eum: hic verax eſt. ⁊ iniuſticia in illo non eſt.

¶ Chry. Dn̄s tardatiōe ſua auditores attētiores facere volēs: nō i p̄mis diebꝰ aſcēdit: ſʒ circa ſolēnitatē mediū. vn̄ dr̄ Jā aūt die feſto mediāte aſcē. Jeſus in tē. ⁊ doce. Qui ei p̄mis diebꝰ cū q̄ſierūt: repēte cū p̄ntē videntes magis intendebant docēti: ⁊ q̄ bonū eum dicebāt: et q̄ malū:

Al quidem vt aliquid lucrarentur ⁊
admirarentur. Hi vero vt comprehē
derent. Theophi. Nam in principio
feſti his que feſti erant magis attē
debant. vnde poſtea chriſtū attētius
audierunt. Augu. Quantum em̄ da
tur intelligi ipſam feſtiuitatem die
bus pluribus celebrabant. ⁊ ideo di
cit. Jam die feſto mediante. i. cū il-
lius diei feſti tot dies remanſiſſent
quot preteriſſent: vt etiam hoc iple-
retur quod ait. Nō aſcendā ad diē
feſtum hunc. i. ad quem vos vultis:
primū vel ſecundum diē. aſcēdit au-
tem poſtea die feſto mediāte. Aug.
de q̄. no. ⁊ ve. te. Tunc etiā aſcendit
non quaſi ad diē feſtum: ſed quaſi
ad lucem. illi vero aſcenderūt: quaſi
ad perfruendum delitijs diei feſti.
Chriſto vero ille fuit dies feſtꝰ: quo
paſſione ſua redemit mundū. Aug.
ſuper Jo. Ille autem qui prius late
bat docebat ⁊ palam loquebatur: et
non tenebatur. Illud enim quod la
tebat erat cauſa exempli: hoc pote-
ſtatis. Chry. Quid autem docebat:
non dixit euangeliſta: ſed quod mi-
rabiliter docebat: hoc ſolum oſten-
dit. tanta enim erat virtꝰ docētis vt
qui dixerāt: ſeducit turbas: trāſmu-
tati mirarentur. vnde ſequitur. Et
mirabantur iudei dicentes: quo-
modo hic litteras ſcit cum non didi
cerit? Uide admirationem nequitia
plenam. Non enim dicit ꝙ in doctri
na admirarentur: ſed in aliam ad-
mirationem inciderunt. Aug. Oēs
quidem ꝯtum arbitror admirabā-
tur. ſed non omnes conuertebātur.
Et vnde admiratio? q̄ multi noue-
rant vbi natus: quēadmodum fue-
rat educatus. Nunꝙ̄ eum viderant
litteras diſcentem: audiebant tamē
de lege diſputantem: legis teſtimo
nia proferētem que nemo poſſet pro
ferre niſi legiſſet: nemo legere: niſi
litteras didiciſſet: ⁊ ideo mirabātur
Chry. Ab hac autē queſtione cogno
ſcere debebāt: q̄m hec ſciētia huma
nitus non erat in eo: ſed diuinitꝰ: ſꝫ
q̄ hoc ipſi nolebant reuelare: ſed in
ſola admiratione ſtabāt: dn̄s hec re

Feſtum chriſti ē dies paſſiõis eiꝰ

uelauit. Sequitur em̄. Reſpōdit eis
Jeſus ⁊ dixit. Mea doctrina non eſt
mea: ſed eiꝰ q̄ miſit me. Aug. Uidet̄
aūt hoc eſſe cōtrariū qđ dicit. Mea
⁊ non mea. nā ſi dixiſſet. Iſta doctri
na nō eſt mea: nulla eſſet q̄ſtio. Que
eſt ergo doctrina patris: niſi verbū
pr̄is? Ipſe ğ xp̄s eſt doctrina patris
ſi verbū patris eſt. Sed q̄ verbū nō
pōt eſſe nullius: ſed eſt alicuiꝰ: ⁊ ſuā
doctrinā dixit ſeipſum ⁊ non ſuā: q̄
patris eſt verbū: q̄d eſt tam tuū ꝙ̄
tu. ⁊ q̄d tam non tuum ꝙ̄ tu? Si ali-
cuiꝰ es ꝙ es? Breuiter ergo hoc mi-
hi dixiſſe videtur. Mea doctrina nō
eſt mea. ac ſi diceret. Ego non ſum a
meipſo. Sabellianam hereſim ſen
tētia iſta diſſoluit: q̄ dicere auſi ſunt
ipſum eē filiū q̄ eſt ⁊ pater: duo eſſe
nomina: ſed vnam rē. Chry. Uel ſuā
dicit: q̄m eam docuerat: non ſuā aūt:
q̄m patris erat doctrina. Sed ſi oia
q̄ ſunt patris eius ſunt: ex hoc ipſo
ꝙ patris eſt: deberet eſſe ⁊ ſua. Sed
hoc ꝙ dicit. Non eſt mea: vehemen
ter oſtendit ⁊ ſui ⁊ patris vnam eſſe
doctrinā: ac ſi diceret. Nihil habeo
ꝯmutatū aut diuerſum: ſed ita ago
vt dico: vt non eſtimetur aliud quid
ꝑter pr̄em dicere vel agere. Augu.
primo de tri. Uel aliter: ſm̄ aliud
ſuā dixit: ſm̄ aliud non ſuam: ſm̄ for
mā dei ſuā: ſm̄ formā ſerui: nō ſuā.
Augu. Si quis aūt hoc parum itel-
lexerit: audiat cōſiliū quod dn̄s con
ſequenter dat dicens. Siquis volue
rit voluntatē eius facere: ⁊ cogno.
de doc. vtrū ex deo ſit: an ego a me-
metipſo loquar. Quid eſt ſiquis vo
lue. voluntatem eius facere? hoc eſt
credere in eum. ipſe em̄ ſupra dixit.
Hoc eſt opus dei vt credatis in eum
quem ipſe miſit. Quis autē neſciat
hoc eſſe facere voluntatē dei: opera-
ri opus eiꝰ? Cognoſcere autem hoc
eſt intelligere. ergo noli querere in-
telligere vt credas: ſed crede vt itel
ligas: q̄ niſi credideritis nō intelli-
getis. Chry. Uel hoc ita dicit: ac ſi di
cat. Auferte irā ⁊ inuidiā ⁊ odiū: qđ
ſine cā in me habetis: ⁊ nihil erit qđ
ꝓhibeat vos cognoſcere: q̄m de i ver

Cõcentꝰ euangeliſtus.

Paſſiones ipe-diunt veritatez.

ba ſunt que loquor. Deinde aliud inducit argumentum inſolubile: ab his que ſunt in conſuetudine hominum nos erudiens. vnde ſequitur. Qui a ſemetipſo loquitur gloriam propriam querit. q. d. Qui aliquam propriam vult inſtituere doctrinam: ꝓpter nihil aliud hoc vult ꝙ vt gloriam acquirat. Si vero ego gloriaz eius qui miſit me quero: cuius gratia aliena vellē vos docere? Et hoc eſt quod ſubdit. Qui autez que. glo. eius qui miſit illum: hic verax eſt: ⁊ iniuſticia in illo non eſt. Theo. q. d. Uerax ſum q2 doctrina mea cōtinet veritatem. Iniuſticia in me non eſt q2 alteri⁹ gloriam nō vſurpo. Aug. Qui querit gloriā propriā antichriſtus eſt. Dñs autem noſter magnuz nobis exemplū prebuit humilitatis dum habitu inuentus vt hō querit gloriam patris non ſuā. ſed tu quando aliquid boni facis: gloriam tuaz queris qñ aliquid mali facis deo caluniam meditaris. Chry. Uide ergo qm cā quedā ꝓpter quā humilia de ſe dicit: hec eſt: vt credant qm nō deſiderat gloriā neqꝫ ꝑncipatuz: ⁊ etiā propter imbecillitatem audientium ⁊ vt doceat hoīes moderata ſapere: ⁊ nihil de ſe dicere magnum: ſꝫ ſemper humile.

¶ Nonne moyſes dedit vobis legem. Et nemo ex vobis facit legem? Quid me queritis interficere? Reſpōdit turba et dixit Demonium habes. Quis te q̄rit interficere. Reſpondit ieſus et dixit eis. Unum opus feci et oēs miramini. Propterea moyſes dedit vobis circunciſionem non q2 ex moyſe eſt: ſed ex patribus. Et in ſabbato circūciditis hominem. Si circunciſionē accipit homo in ſabbato vt nō ſoluatur lex moyſi: mihi idignamini quia totum hominem ſanū feci in ſabbato. Nolite iudicare ſecundum faciem: ſed iuſtum iudicium iudicate.

Duplex criminatio a chriſto diluitur.

¶ Chry. Duas criminatiōes iudei contra chriſtū inducebant: vnam ꝙ ſabbatū ſolueret: aliā ꝙ patrē ſuuz dicebat deū: equalē ſeipſuz faciens deo. Hoc igitur prius cōfirmauit dū oſtendit ꝙ nō eſt deo cōtrari⁹ ſꝫ eadē illi docet. De reliquo ad ſabbati ſolutionē iſtat dicēs. Nōne moyſes de. vo. legē: ⁊ nemo ex vobis facit legē? Ac ſi diceret. Lex dicit non occides. vos autē occiditis: ⁊ hoc eſt qđ ſubditur. Quid me q̄ritis interficere? Ac ſi diceret. Et ſi ego diſſolui legē hominē ſanās: tranſgreſſio fuit: ſed in ſalutē. vos aūt tranſgredimini in malū. vñ non debeo a vobis de ſolutiōe legis dijudicari. In duob⁹ ergo eos corripuit: ⁊ dicendo: q̄d me q̄ritis interficere? oſtēdēdo quoniā occiſionē meditantes: nō ſunt digni aliū dijudicare. Augu. Uel hoc dicit q2 ſi legē facerēt in ipſis litteris chriſtū agnoſcerēt: ⁊ preſentem non occiderent. Rñdit autē ei turba: nō pertinentia ad ordinē: ſꝫ ad ꝑturbationē. Sequitur enī. Rñdit turba ⁊ dixit. Demoniū habes: quis te querit interficere? Et dictū eſt ꝙ demoniuz haberet q̄ demones expellebat. Dominus aūt non turbat⁹: ſed in ſuauitate trāquillus nō reddidit maledictū ꝓ maledicto: ſed reſpōdit trāquille. Beda. In quo nobis paciētie reliq̄t exemplū: vt quotiēs nobis ab aliquibus falſa obijciuntur conuicia: patienter toleremus: ⁊ ea q̄ poſſumus nō obijciamus: ſed ſalutaria monita ꝑdicem⁹. Seq̄tur enī. Reſpōdit ieſus ⁊ dixit eis. vnū op⁹ feci ⁊ omēs miramini. Aug. Ac ſi diceret. Quid ſi oīa opa mea videretis? ipſius enī opera erant que in mundo videbāt ⁊ ipſum q̄ fecit oīa non videbāt: fecit vnā rē ⁊ turbati ſunt: q2 ſaluuz fecit hominē in ſabbato. quaſi ſi quiſq̄ eorum egrot⁹ ſabbato ſanaret: ali⁹ illū ſanū feciſſet ꝙ ille q̄ eos ſcandalizauit: q2 vnum hominem ſabbato ſaluū fecit. Chry. Hoc enim eſt qđ v3

Exemplū xp̄i proponit.

cit. Miramini: hoc eſt turbanimi: tu multuans. vide autē quomodo pru denter a lege eos ſyllogizat. Uult ei oſtendere q facere hoc op⁹ non erat legē ſoluere. ſunt enim multa princi paliora q̄ȝ lex de obſeruatione ſab= bati: per quorū obſeruationē lex nō ſoluitur ſed impletur: ⁊ ideo ſubdit. Propterea moyſes ded t vobis cir= cu. nō q: ex moyſe eſt: ſed ex patri= bus: ⁊ in ſabbato circūciditis homi nē. Aug. q. d. Bene factum eſt vt acci peretis circūciſionē a moyſe: non q: ex moyſe eſt: ſed ex patrib⁹. Abraaȝ em̄ primus accepit circunciſionem a dn̄o. Et in ſabbato circūciditis. Cō= uicit vos moyſes: accepiſtis in lege vt circuncidatis octauo die. Accepi ſtis in lege vt vacetis ſeptimo die. Si octauus dies illius qui nat⁹ eſt: occurrit ad diem ſeptimum ſabbati: circunciditis hominē: que circūciſio pertinet ad aliquod ſignaculū ſalu tis: ⁊ non debent homines ſabbato vacare a ſalute. Alcui. Propter tres

Tres cauſe circun ciſionis

em̄ cauſas data fuit circunciſio. pri= mo vt ſignū eēt magne fidei abrae. ſecundo vt per eam a ceteris natio nibus diſcernerentur. tertio vt illaȝ in virili mēbro ſuſcipientes caſtita= tem mentis ⁊ corporis obſeruare de berent. Et tantū cōferebat tunc cir= cunciſio q̄tū nunc baptiſma: niſi q ianua nondū aperta erat. Cōcludit ergo ex premiſſis. Si circūci. accipit ho. in ſa. vt non ſol. lex mo. mihi in= dig. q: to. ho. ſa. feci in ſabb. Chry. q. d. ſabbati ſolutio in circūciſiōe le gis eſt obſeruatio: ſic ⁊ ego hominē curās ſabbato legē ſeruaui. Uos q̄ non eſtis legiſlatores. vltra modum legem defenditis. Sȝ moyſes iubet legē ſolui propter mandatū: qđ non erat ex lege ſed ex patrib⁹. Per hoc autē qđ dicit. Totū ho. ſa. feci i ſab ba. oſtendit circunciſionē eſſe parti= cularē ſanitatē. Aug. Forte aūt illa circunciſio ipſum dn̄m ſignificabat. Quid em̄ eſt circunciſio: niſi carnis expoliatio. Significauit ergo expo liationē a corde cupiditatum carna lium. nō ergo ſine cauſa data eſt in

eo mēbro: per quod procreatur crea= tur a mortaliū: q: per vnū hominem peccatū intrauit in mundū. Jđ autē quiſq cum p̄putio naſcitur: q: omnis cū vitio ꝓpaginis naſcitur: ⁊ nō mū dat de⁹ ſiue a vitio cū quo naſcimur: ſiue a vitijs que male viuendo addi mus niſi ꝑ chriſtū. cultellis enim pe trinis circuncidebāt: ⁊ petre nomine xp̄m figurabāt. Jdeo aūt octauo die q: poſt ſeptimū ſabbati dn̄s die dn̄i= co reſurrexit. Jpſa autē reſurrectio nos circuncidit. i. abſtulit deſideria carnalia. Jntelligite hoc ſignificari opus bonū qđ ego feci totū hominē ſaluū in ſabbato: q: ⁊ curat⁹ eſt vt ſa nus eſſet in corpore: ⁊ credidit vt ſa= nus eſſet in aīa. Eſtis aūt prohibiti ſeruilia opa facere ſabbato. Nūqd ſeruile opus eſt hominem ſanare in ſabbato? Manducatis ſiquidē ⁊ bi= bitis ſabbato: q: pertinet ad ſalutē per quod oſtenditis opera ſalutis nullo mō eē die ſabbati omittenda. Chry. Nō aūt dixit. Ego maius cir cūciſione operat⁹ ſum: ſed ſolum fa ctū narrans: iudicium eis cōceſſit. vnde ſubditur. Nolite iudicare ſm fa. ſed iuſtū iudiciū iudicate. q. d. nō q: moyſes apud vos hȝ maiorē glo= riam q̄ȝ ego: ex pſonarū dignitate fe ratis ſententiā: ſȝ a rerū natura. hoc em̄ eſt iuſte iudicare. Null⁹ aūt icu ſauit moyſen de hoc q iuſſit ſabba= tū ſolui ꝓpter mādatū circūciſionis qđ erat aliūde q̄ȝ ex lege inductum. ergo fidedignior vobis eſt moyſes q̄ iubet ſolui legē a mādato nō legali. Aug. Hoc aūt q dn̄s notauit ħ loco euadere i hoc ſeculo magni laboris eſt non pſonalr iudicare admonuit quidem dominus iudeos admonuit ⁊ nos quod em̄ precioſum ſanabat de ore dn̄i: ⁊ ꝓpter nos ſcriptū: ⁊ no= bis ſeruatū ⁊ ꝓpter nos recitatū. ſur ſum eſt dn̄s: ſȝ etiā hic eſt veritas dn̄i Corp⁹. n. dn̄i in quo ſurrexit vno lo= co eē pōt: veritas ei⁹ vbiq diffuſa eſt. Quis ḡ eſt q̄ nō iudicat pſōaliter q̄ equaliter diligit? Nō ei cū hoīes di uerſo mō ꝓ ſuis gradibus honora= mus: timēdū eſt ne pſonas accipia=

mus. Qm̄ em̄ eſt iudiciū īter patrē & filium non equamus filium patri in honore: ſed preponimus ſi bona3 cauſam habet filium patri in verita te: & ſic tribuimus honorem debitū: vt non perdat equitas meritum.

¶ Dicebant ergo quidā ex hie roſolymis. Nonne hic eſt quē iu dei querūt interficere? Ecce pa lā loquitur: et nihil ei dicūt. Nū quid vere cognouerunt princi pes quia hic eſt chriſtus. Sed hunc ſcimus vnde ſit: chriſtus autem cum venerit nemo ſcit vnde ſit. Clamabat ergo ieſus in templo docens & dicens. Et me ſcitis: et vnde ſim ſcitis: et a meipſo non veni: ſed eſt verus qui miſit me: quē vos neſcitis. Ego ſcio eu3. Et ſi dixero quia neſcio eū: ero ſimilis vobis mē dax. Sed ſcio eum quia ab ipſo ſum: & ipſe me miſit. Querebāt ergo eum apprehendere: & ne mo miſit in illum manus quia nondum venerat hora eius.

¶ Aug. Supra dictū eſt ꝙ dn̄s ideo velut occulte aſcendit ad diem feſtū non qz timebat ne teneretur: cui po teſtas erat vt nō teneretur: ſed vt ſi gnificaret etiā in ipſo die feſto q̄ ce lebrabatur a iudeis ſe occultari & ſuū eſſe myſteriū. nūc autē apparet poteſtas que putabatur timiditas. Loquebatur em̄ palā ī die feſto ita vt mirarentur turbe. vnde dr̄. Dice bant ergo q̄. ex hiero. Nōne hic eſt quē iudei que. interfi. Et ecce pa. lo qui. & nihil ei dicunt. Nouerant em̄ qua ſeuitia querebatur: mirabātur qua potentia nō tenebatur. Chryſo. Addit aūt euāgeliſta. Ex hiero. qm̄ q̄ magis potiti erāt ſignis: hi oibus erāt miſerabiliores: q̄ deitatis eius ſignū videntes maximū: ola iudicio corruptoꝝ pncipū pmittebāt: an nō magnū ſignū ſanitetes & q̄rētes in terficere: habere eū in manib⁹ & re pente deſcere? Aug. Igitur nō ple ne intelligētes xp̄i potētiā: putaue runt eſſe principū ſciam ꝙ ei peper cerunt: vn̄ ſubdunt. Nunq̄d vere co gnouerūt pncipes qz hic eſt chriſt⁹. Chry. Sed ipſi neqz pncipū ſequun tur ſniam ſed aliā pferūt corruptā & ppria amētia dignā. vnde ſubdit. Sed hūc ſcimus vn̄ ſit. Chriſtus au tē cum ve. ne. ſcit vn̄ ſit. Auguſt. Hec opinio apud iudeos nō inaniter na ta eſt: inuenim⁹ tñ ꝙ ſcripture dixe rūt de xp̄o: qm̄ nazareus vocabitur. ergo predixerunt vn̄ ſit. Iudei etia3 dixerunt herodi querēti ꝙ chriſt⁹ in bethleem inde naſceretur: & teſtimo niū etiā propheticū attulerūt. vnde ergo nata eſt hec opinio apud iude os: ꝙ xp̄s cū venerit nemo ſciat vn de ſit: niſi qz vtrūqz pnunciauerunt ſcripture. ſm̄ hominē predixerūt vn̄ eſſet: ſm̄ deum latebat impios & q̄re bat pios. Hāc igitur opinionē ī eis generauerat: quod p Iſaiā dictum eſt. Gnationē ei⁹ q̄s enarrabit. De niqz dominus ad vtrūqz reſpōdit: et quia nouerant eum vnde eſſet: et qz non nouerant. vnde ſequitur. Cla mabat ergo Ieſus docens in tem plo & dicens. Et me ſcitis: & vnde ſim ſcitis. hoc eſt dicere: & vnde ſim ſci tis: & vnde ſim neſcitis: vnde ſim ſci tis: ieſus a nazaret: cuius etiam pa rentes noſtis. Solus enim in hac cauſa latebat virginis partus: quo excepto totum nouerant in Ieſu: quod ad hominem pertinent. Recte ergo dixit. Et me noſtis: & vnde ſim ſcitis ſm̄ carnem et effigiem homi nis quam gerebat. ſm̄ diuinitatem. autem a meipſo non veni: ſed eſt ve rus qui miſit me. Chryſoſtomus. Per quod ea que in mente habe bant reuelat: ac ſi diceret. Non ſum de numero eorum qui ſine cau ſa venerunt: ſed eſt verax qui mi ſit me: et ſi verax eſt in veritate miſit: et qui miſſus eſt congru um eſt veracem eſſe. Ruſus aūt ex proprijs ſermonib⁹ eos capit. qz em̄ dicebāt. Cū venerit xp̄s null⁹ co

Chriſti hui⁹ natalis.

gnoſcit vnde eſt: oſtendit etiã ide ſe chriſtũ eſſe qm̃ a patre venit: quem ipſi neſciebãt. ꝛ io ſubdit. Quẽ vos neſcitis. Hyla. lx. de tri. Nunquid aũt nõ ois hõ lz in carne ex deo natus eſt. ꝛ qño negat ab his vel ſeipſum. vel vñ ipſe ſit ſciri niſi id vnde eſt ad nature ſue referret auctorẽ. Nã id qđ vñ ſit ignoraꝛ: naturã ex qua eſt dũ vñ ſit neſciꝛ oſtendit. Ignorari em̃ vñ ſit: nõ poteſt qcqd ſubſiſtit ex nihilo qꝛ hoc ipm̃ qđ nõ ignoraꝛ ex nihilo ignorationẽ eius vnde ſit nõ habet. Ob hoc autẽ qđ ſit ipſe neſcitur: dũ ignoraꝛ a quo ſit. non enim confitetur filiũ qui negat natũ. nec natũ intelligit qui putabit eũ eſſe ex nihilo. Chry. Uꝛ ignorãtiã hic dicit que eſt per opera: ſicut paulus ait. Cõfitentur ſe noſſe deũ: factis aũt negãt. Dupliꝛ aũt eos redarguit. Et primũ quidẽ que occulte loquebanꝛ: hec in mediũ inducit clamãs vt eos verecundari faciat. Aug. Deniqꝫ vt oſtẽderet eis vnde poſſent ſcire ſubiecit. Ego ſcio eũ. ergo a me q̃rite vt ſciatis eũ. Patrẽ em̃ nõ cognoſcit niſi fili⁹ ꝛ cui voluerit fili⁹ reuelare. Et ſi dixero qꝛ neſcio eum ero ſimilis vobis mendax. Chry. Qđ eſt impoſſibile: qꝛ enim verax eſt qui miſit: cõgruũ eſt ꝛ eum qui miſſus eſt veracẽ eſſe. vbiqꝫ aũt cognitionẽ patris ſoli ſibi attribuit: qꝛ a patre eſt. vn ſequiꝛ. Et ego ſcio eũ qꝛ ab ipſo ſũ. Hyla. lx. de tri. Quero aũt vtrũ id qđ ab eo opus eſt. in eo creationis aut naturã generationis oſtendat. Si opus in eo creationis eſt vniuerſa quoqꝫ que creanꝛ a deo ſunt: et qño patrẽ nõ vniuerſa nouerũt: cũ filius eum iccirco qꝛ ab eo eſt nõ neſciat? Si vero iccirco ei qꝛ ab eo ſit eum noſſe ſit propriũ quomodo nõ hoc ei qui ab eo eſt erit propriũ ſcꝫ vt verus filius ex natura dei ſit? Habes igitur proprietatẽ cognitionis de proprietate generationis: tamẽ ne forte id qđ ab eo eſt: aduẽtus ſui tẽpus hereſis inuaderet cõtinuo ſubiecit. Et ipſe me miſit. Tenuit ordinẽ euangelici ſacramenti: natum ſe profeſſus ꝛ miſſum. Aug. Ab ipſo inquit ſum: qꝛ filius de patre. q autem videtis me in carne ipſe me miſit: vbi noli intelligere nature diſſimilitudinem: ſed generantis auctoritatem. Chry. Irritauerunt autem iudeos ea que dicebantur: ꝓpter hoc qđ dixerat. Quẽ vos neſcitis: qꝛ ſimulabant ſe ſcire. vnde ſequitur. Querebant ergo eũ apprehendere ꝛ nemo miſit in eum manus. Uide furorem eorum inuiſibiliter refrenatum. Euangeliſta vero humanius ꝛ humilius loqui volens: vt ex h chriſt⁹ homo putaretur: non dixit ꝙ eos inuiſibiliter detinuit: ſed ſubiecit. Quia nondũ venerat hora eius. Auguſti. Hoc eſt qꝛ nolebat. nõ eñ dñs ſub fato nat⁹ ẽ h nec đ te credẽdũ ẽ q̃to magis de illo: per quem factus es: ſi tua hora volũtas eſt illi⁹ illi⁹ hora que eſt niſi voluntas ſua? Non ergo horam dixit qua cogeretur mori: ſed qua dignaretur occidi.

Chriſt⁹ natus ꝛ miſſus.

¶ De turba autem multi crediderunt in eũ. Et dicebant. Chriſtus cum venerit: nunquid plura ſigna faciet: q̃ que hic facit? Audierunt phariſei turbam murmurantẽ de illo hec ꝛ miſerunt principes ꝛ phariſei miniſtros vt apprehenderent eum. Dixit ergo eis ieſus. Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum ꝛ vado ad eum q̃ me miſit. Queritis me ꝛ non inuenietis: ꝛ vbi ego ſum vos nõ poteſtis venire. Dixerunt ergo iudei ad ſemetipſos. Quo hic iturus eſt: quia non inueniemus eum? Nunquid in diſperſionem gentiũ iturus eſt: ꝛ docturus gentes? Quis eſt hic ſermo quem dixit: queritis me ꝛ non inuenietis: ꝛ vbi ſum ego vos

voſ non poteſtis venire?

¶ Augu. Humiles et paupes ſaluos faciebat dominꝰ. vñ dr. De turba autem mul. cre. in eum. Turba enim que ſuam egritudinem cito vidit et illiꝰ medicinã ſine dilatione cognouit. Chry. Uerũtñ neqꝫ in diuſerat ſana fide: ſed more multitudinis vulgaria loquebantur. Sequitur eni. Et di. Chriſtus cũ vene. nunquid ſigna plura faciet ꝙ que hic facit? Dicere eni. Chriſtꝰ cũ venerit erat nõ firmiter credẽtiũ hũc eẽ xp̃z. Uel etiam h̃ dicere eſt oñdere eũ nõ eẽ xp̃m: ac ſi dicant. Nõne ille cũ venerit melior erit et plura ſigna faciet. groſſiores. n. non a doctrina ſꝫ a ſignis inducũt. Aug. Uel intelligunt. Si duo non erũt hic eſt xp̃s principes autẽ iſanieb ãt. Et iõ medicum nõ ſolũ nõ agnoſcebãt: ſꝫ etiã occidere cupiebãt. vnde ſequitur. Audierũt phariſei turbã murmurantẽ de illo hec et miſe. pñ. et pha. miniſtros vt apprehenderent eum. Chry. Multa qdẽ locutus eſt ſupra: ſed nihil tale fecerunt: Qđ maxime enim eos mordebat: hoc erat ꝙ turbe. ſ. xp̃z glificabãt. Sabbati autem ſolutio apparẽs cauſa erat: quã lꝫ pretendebãt: et ipſi qdem nõ audebãt xp̃z capere periculum timentes. Miniſtros autẽ mittunt tanꝗ periculis expoſitos. Augu. Qr ergo non poterant apprehẽdere nolentẽ. miſſi ſunt vt audirent docẽtẽ. Seqtur ei. Dixit ergo ieſꝰ. Adhuc modicũ tẽpus vobiſcũ ſum Chryſo. Uerba loquitur hũilitatis plena: ac ſi diceret. Quid feſtinatis me interficere: paruum expectate tempus. Aug. Qđ modo ꝗ vultis facere facturi eſtis: ſed non modo qꝛ nolo. Implere enim debeo diſpenſationẽ meã: ⁊ ſic peruenire ad paſſionem. Chry. Per h̃ igr̃ audaciorẽ turbã terruit ſtudioſiorẽ vero magis auidã faciebat ad audiẽdũ: qſi paruo tpe derelicto: in quo poſſent hac doctria potiri. Nõ ãt dixit ſimplr. Hic ſuz: ſꝫ. Uobiſcũ ſum. q. d.

Et ſi pſequamini me: nõ tñ ceſſabo q ſũt p vobis diſpẽſãs: ⁊ ea q ſũt ad ſalutez docẽs et monẽs vos. Qđ ãt ſubdit. Et vado ad eũ q me mi. ſufficiẽs erat eos terrere. Theo. Tãꝗ pr̃i iit de ipſis cõqueſturꝰ qꝛ ſi miſſuz opprobriis affecerũt: non ẽ dubiũ ꝙ ⁊ mittenti fecerunt iniuriã. Beda. Dicit aũt. Uado ad eum q miſit me: ac ſi diceret. reuertens aſcendo ad prẽz q me incarnari p̃cepit. Illuc ſe dixit ire vnde nunꝗ receſſit. Chry. Qđ vero eo indigebãt manifeſtat per hoc quod dicit. Queretis me et nõ inuenietis. Sꝫ vbi queſierunt eũ iudei? Dicit lucas qñ plangebant mulieres ſup eũ. probabile aũt ẽ et multos alios hoc paſſos eſſe et precipue dũ ciuitas caperetur eos meminiſſe xp̃i et miraculoꝝ eius: et preſentiam eiꝰ qſiſſe. Aug. Ul' hic iã reſurrectionẽ ſuam predixit: quia queſituri illuz erant poſt reſurrectionẽ ↄpũcti. Noluerunt ei eum agnoſcere pñtem ⁊ poſtea queſierunt cũ viderent i euz multitudinẽ crdẽtez. vnde multi cõpuncti dixerũt. Quid faciemus viderunt eni xp̃z ſuo ſcelere morientem: et crediderunt in xp̃m ſuis ſceleribus ignoſcentez: ⁊ quouſqꝫ biberent ſanguinẽ quem fuderũt: de ſua ſalute deſperauerunt. Chryſo. Deinde ne qs eũ per mortẽ cõi mõ abire eſtimet: ſubiũgit. Et vbi ego ſum vos non poteſtis venire. Si vero in morte maneret poſſent ad eũ ire. illuc eni omnes abimus. Aug. Non autem dixit. Ubi ero: ſed Ubi ſum. Semper eniꝫ ibi erat xp̃s quo fuerat rediturus: ſic rediit: vt nos nõ derelinqueret. Erat eni xp̃s ſm viſibilem carnem in terra: ſm inuiſibilẽ maieſtatẽ in celo et in terra. Nõ autẽ dixit. Nõ poteritis: ſꝫ nõ poteſtis venire. tales eni tũc erãt q nõ poſſent. Nã vt ſciatis: nõ hoc ad deſperationem dictũ: et diſcipulis ſuis dixit tale aliquid. Quo ego vado vos nõ poteſtis venire. Deniqꝫ hoc petro expoſuit dicẽs. Quo ego vado non potes me ſequi modo: ſe

Margin notes: Uulgi opinio de xp̃o. — Reſurrectio xp̃i inſi=

queris autem poſtea. Chryſ. Hec autē omnia induxit volens eos attrahere. ꝛ enim modicum tempus quod relinquebatur poſt ꝛ receſſuꝫ ipſum deſiderabilem eſſe: ꝛ euꝫ nō poſſe decetero inueniri ſufficientia erant ad ſuadendum vt ad eum accederent. Per hoc autē quod dicit. Uado ad eū q̄ miſit me: oſtēdit nullam ſibi fieri leſionem ab inſidijs eorum: ꝛ paſſionem ſuam voluntariam ſibi eſſe. paſſi ſunt autem aliquid ipſi iudei ad ea que dicta ſūt ꝛ querunt ad ſeipſos quo debeat ire: quod non erat eorū qui deſiderarent ab eo liberari. Sequitur ei. Dixerunt ergo iudei ad ſemetipſos quo hic iturus eſt: quia non inueniemus eum? Nunquid in diſperſionem gentium iturus eſt: ꝛ docturus gentes? Sic enim gentes vocabant quaſi exprobrantes ꝛ magis in ſemetipſis gloriantes: quia ſcilꝫ gentes vbiqꝫ diſſeminate erant: et imperfecte adinuicem permixte. Sed hoc opprobrium poſtea ipſi ſuſtinuerunt: quia vbiqꝫ diſperſi ſunt. Antiquitus autem tota gens in vnum collecta erat: ſed cum iudei vbiqꝫ terrarum iam gentibus permixti eſſent: non diceret. Quo ego vado vos non poteſtis venire: ſi per hoc gentes intellexiſſet. Augu. Dixerat autem domin⁹. Quo ego vado: de ſinu patris. Hoc ergo illi nullo modo intellexerunt: ꝛ tamen hac occaſione ſalutem noſtram predixerunt quod dominus itur⁹ eſſet ad gentes: non preſentia corporis. ſed tamen pedibus ſuis. Miſit enim ad nos membra ſua ꝛ fecit nos membra ſua. Chryſo. Non aūt dixerunt ꝙ iturus eſſet ad gentes ledere eas: ſed docere. Iam enim iram ſubmiſerant ꝛ his que dicta erant crediderant. nequaq̄ autem niſi credidiſſent queſiſſent ad ſeipſos. Quis eſt hic ſermo quem dixit queretis me ꝛ non inuenietis: ꝛ vbi ego ſum: vos non poteſtis venire.

Paſſio volūtaria declarat.

¶ In nouiſſimo autem die magno feſtiuitatis ſtabat ieſus ꝛ clamabat dicens. Siq̄s ſitit veniat ad me ꝛ bibat. Qui credit in me ſicut dicit ſcriptura: flumina de vētre eius fluēt aque viue. Hoc autem dixit d̄ ſpiritu quem accepturi erant credentes in eum. Nondum enim erat ſpiritus datus: quia ieſus nondum erat glorificatus.

¶ Chryſ. Cum receſſuri eſſent domum celebrata feſtiuitate domin⁹ dat eis viaticū ad ſalutem. vnde dicitur. In nouiſſimo autē die ma. fe. ſta. ieſus ꝛ cla. di. Siquis ſitit veni. ad me ꝛ bibat. Auguſt. Tunc enim agebatur feſtiuitas que appellatur ſcenophegia id eſt tabernaculorum conſtructio. Chryſoſto. Que per ſeptē dies agebatur. prima autem dies ꝛ vltima erat celeberrima ſēm legem: ꝛ hoc ſignificauit euangeliſta cuꝫ dixit. In nouiſſimo die magno feſtiuitatis. Medios autem dies magis ad voluptatem conſumebant. Ideo prima die hoc eis non dixit: ſed neqꝫ ſecūda: aut tertia: ne ea que dicebātur deperirēt: eis voluptat. vacantib⁹. Clamat autē ꝑpter turbe multitudinē. Theo. Simul q̄dē vt audibile fieret: ad que vt cōfidētiā largiret: ꝛ q2 neminē formidabat. Chry. Dicit aūt. Siq̄s ſitit: ac ſi diceret. Neminē neceſſitate ꝛ violētia attraho: ſed ſiq̄s habet deſideriū multum: hūc ego voco. Augu. Eſt em̄ ſitis interior: q2 eſt hō interior. Conſtat aūt plus amare hoiem interiorē q̄ exteriorē. Si ergo ſitimus. veniamus nō pedib⁹ ſed affectib⁹: nec migrādo: ſed amādo. Chry. Q2 em̄ de intellectuali loquitur potu: oſtēdit per hoc qđ poſt inducit. Qui credit in me: ſicut dicit ſcriptura: flu. de vē. eius fluēt aque viue. Sed vbi h̄ dicit ſcriptura? nuſq̄. Quid igitur. Qui credit in me ſicut dicit ſcriptu

Sitis duplex.

ra hic ſubdiſtiguere opȝ. vt poſtea
ſubſequat. Flumina de vētre eius
fluēt aq̄ viue: oñdēs q̄m rectā opȝ
hr̄e cognitionē: ⁊ nō ita a ſignis ſi-
cut a ſcripturis credere īmpſuȝ. Et
eni ſupius dixit. Scrutamini ſcri-
pturas. Hiero. in ꝓlogo gene. Uel
hoc teſtimoniū de ꝓuerbijs ſumptū
eſt vbi: ſcȝ dicit. Deriuent fontes
tui foris ⁊ in plateis aquas tuas
diuide. Aug. Uēter aūt interioris
hois eſt cōſciētia cordis ei⁹. Bibito
aūt iſto liquore: viuiſcit purgata
cōſciētia: ⁊ hauriēs fontē hēbit: et
ipſa fons erit. Quis eſt fons: vł q̄d
eſt fluui⁹ q̄ manat de vētre interio-
ris hois. Beniuolētia qua vult con
ſulere ꝓximo. Bibūt ergo q̄ credūt
in dño. ſi autē putat ꝙ bibit: ſoli
ipſi dȝ ſufficere: nō fluit aqua viua
de vētre ei⁹. Si aūt ꝓximo feſtinat
cōſulere: idō nō ſiccat q: manat. Gre
go. ſup̄ Ezechielē. Cū eñi a mēte fi
deliū ſancte ꝑdicatiōis vba defluūt
quaſi de mente credētiū aque viue
Aqua vi ua q̄ ſit flumina decurrūt. vētris aūt viſce
ra q̄d ſunt aliud niſi mētis interna
id eſt recta intētio: ſanctū deſideriū
hūilis ad deū: pia ad ꝓximū volun
tas. Chry. Dicit aūt flumina ⁊ nō
flumen: copioſitatē ⁊ vbertatē occł
te inſinuās. Uiuētē autē aquā di-
cit: agentē ſemp̄. Spūs eñi gratia
cū in mētē intrauerit ⁊ firmata fue
rit omni fonte magis manat: ⁊ ne
q̄ deficit neq̄ euacuat: neq̄ ſtat vi
debit q̄s vtiq̄ hoc ad ſapientiam
ſtephani. ad petri linguaȝ: ad pau
li. fluxum inſpiciēs. Nihil eñi eos
detinebat: ſed ſicut flumina multo
impetu delati: oīa ſecū trahentes
abibant: Augu. Ad qualē aūt potū
dñs inuitaſſet expoſuit euāgeliſta
⁊ dixit. Hoc aūt dicit de ſpū quē ac
cepturi erāt credētes in eū. Quem
dicit ſpiritū niſi ſpm̄ ſanctū: nā vnuſ
quiſq̄ hō hȝ in ſe ꝓpriū ſpm̄ Alcui.
Spm̄ aūt ſanctū añ aſcēſionē aplis
ꝓmiſit: poſt aſcēſionem in linguis
igneis dedit. Inde dicit. Quē acce
pturi erāt credētes in eū. Auguſti.
Erat ergo ſpūs dei. ſed nōdū ī eis
erat q̄ crediderāt in ieſuȝ. Ita eniȝ
diſpoſuit nō eis dare ſpm̄ iſtū niſi
poſt reſurrectionē ſuā. vnde ſequi
tur. Nōdū eniȝ erat ſpi. da. q: nōdū
ieſus erat glori. Chry. Apoſtoli quī
dē prius ſpiritu eijciebāt demōia:
ſed ea que a chriſto eſt poteſtate.
quando enim mittebat eos. non di
citur. Dedit eis ſpiritūſanctum: ſȝ
dedit eis poteſtatem. De prophe-
tis autem ab omnibus confeſſuȝ ē
ꝙ ſpiritusſanctus eis dabatur: ſed
hec gratia a terra defecerat. Aug.
xl. de trini. Sed quomodo ⁊ de ioā-
ne baptiſta dictum eſt. Spirituſan
cto replebitur ab vtero matris ſue
⁊ ſpirituſancto repletus zacharias
inuenitur: vt de illo talia diceret: ⁊
ſpirituſancto maria vt talia de do-
mino predicaret. ſpirituſancto ſy-
meon ⁊ āna vt magnitudinem chri
ſti paruuli agnoſcerent. Quomō
ergo intelligitur: niſi quia certa il
la ſpirituſſancti datio: poſt clarifi
cationem chriſti futura erat qualꝪ
nunq̄ antea fuerat. habitura eniȝ
erat quādā ꝓprietatem in ipſo ad Aduēt⁹
uentu: q̄lis ātea nūq̄ fuit. Nuſq̄ eñi xp̄i oſtē
legimus linguis quas nō nouerāt ſio.
homines locutos veniente in ſe ſpi
ritu ſancto: ſicut tunc factum eſt: cū
oporteret ⁊ eius aduentum ſignis
ſenſibilibus demōſtrari. Augu. ſu
per Io. Cū ḡ ꝛmō accipiat ſpūſſan
ct⁹: q̄re nemo loq̄tur linguis oium
gētiū? q: iā ipſa eccl'ia liguis gētiū
loq̄tur. in hac q̄ nō eſt: nec mō acci
pit ſpm̄ſcm̄ Si amas vnitatē ēt tibi
hȝ q̄ſq̄s in illa aliq̄d hȝ. Tolle inui
diā: ⁊ tuū eſt q̄d hēo. Liuor ſeparat
charitas iūgit. Ipſaȝ habeto ⁊ cun
cta hēbis: q: ſine ip̄a nihil proderit
q̄cq̄d hēre potuer̄. Charitas aūt dei
diffuſa ē i cordib⁹ nr̄is p̄ ſpm̄ſcm̄ q̄
dat⁹ ē nob̄. Quare ḡ dñs poſt reſur
rectionē ſuā ſpm̄ſcm̄ dare voluit: vt
ſ. reſurrectionē nr̄aȝ charitas fla-
graret: ab amore ſeculi ſeparet: ⁊
tota curreret i deū. Qui. n. dix̄. Quē
credit in me ve. ⁊ bi. ⁊ flu. de vē. ei⁹
fluēt aq̄ viue. Uitā etnā ꝓmiſit vbi
nihil ſiteam⁹: vbi ſi moriamr̄ q: ḡ ſic

eſt qđ promiſit ſpūſſancti charitate ferue ntib⁹: ideo ipſuʒ ſpiritū noluit dare: niſi cuʒ eſſet glorificatus: vt in ſuo corpore oſtēderet vitā: quā modo nō habem⁹: ſed in reſurrectione ſperamus. Augu. cōtra fauſtuʒ. Si itaq̄ʒ hec cauſa erat vt nondū daret̄ ſpūſſanctus: q̄ꝛ nōdū erat ieſus glorificatus: ꝑculdubio clarificato ieſu iam cauſa erat vt ſtatiʒ daretur. Cataphryges antē ſe promiſſum paraclytū ſuſcepiſſe dixerūt: ꝛ hinc a fide catholica deuiarunt. Manichei etiaʒ que de ꝓmiſſione ſpūſſancti dicuntur: de manicheo aſſerunt eē predictū: tanq̄ʒ. ſ. antea non fuerit ſpūs datus. Chryſ. Uel aliter. Glo:iā xp̄i crucem vocat: q̄ꝛ eīm inimici eram⁹. donum autē non inimicis ſed amicis datur. oportebat pri⁹ offerri hoſtiam: ꝛ inimicitiā in carne diſſolui: ꝛ tunc factos dei amicos ſuſcipere donum.

Hereſis dānat.

¶ Ex illa ergo turba cum audiſſent hos ſermones eius dicebāt. Hic eſt vere propheta. Alij dicebant. Hic eſt chriſtus. Quidam autem dicebāt. Nunquid a galilea venit chriſtus? Nōne ſcriptura dicit: q̄ꝛ ex ſemine dauid et de bethleem caſtello vbi erat dauid venit xp̄s? Diſſenſio itaq̄ʒ facta eſt in turba propter eum. Quidā autē ex ipſis volebant apprehēdere eum: ſed nemo miſit ſuper eū manus. Uenerunt ergo miniſtri ad pontifices et phariſeos ꝛ dixerūt eis illi. Quare non adduxiſtis illum? Reſponderūt miniſtri. Nūq̄ʒ ſic locut⁹ eſt homo: ſicut hic homo loquitur. Reſponderunt ergo eis phariſei. Nunquid et vos ſeducti eſtis? Nunquid ex principib⁹ aliquis credit in eū? aut ex phariſeis? Sʒ turba hec que non nouit legem: maledicti ſūt. Dixit nicodem⁹ ad eos: ille qui venit ad ieſum nocte: q̄ vnus erat ex ipſis. Nūquid lex noſtra iudicat hominē: niſi pri⁹ audierit ab ipſo: et cognouerit quid faciat? Reſponderunt ꝛ dixerunt ei. Nunquid ꝛ tu galile⁹ es? Scrutare ſcripturas et vide quia a galilea propheta nō ſurgit: ꝛ reuerſi ſunt vnuſquiſq̄ʒ in domum ſuam.

¶ Beda. Cū dominus initaſſet credentes in ſe ad potandū ſpiritūſanctuʒ: nata eſt de illo in turba diſſenſio. vnde dicit̄. ex illa ergo hora turcuʒ au. hos ſer. eius dicebāt: hic eſt vere ꝓpheta. Theophi. Qui ſcʒ expectabat̄. Alij. ſ. populus dicebant: hic eſt xp̄s. Alcui. Jam iſti ſitim illā ſpūaliter haurire ceperāt: iam ſitiʒ infidelitatis depoluerāt. alij in ſue īfidelitatis ariditate permanebāt: de quibus ſubdit̄. Quidaʒ autē di. Nunq̄d a gali. venit chri. nōne ſcri. di. q̄ ex ſemine da. ꝛ de beth. ca. vbi erat da. xp̄s ve. Nouerāt eīm q̄d de xp̄o predixiſſent ꝓphete: ſed ignorabant omnia in ip̄o impleta fuiſſe: et qui nouerāt in nazareth nutritū: natiuitatis locum non attēdebant: nec ꝓphetiā quā legerāt in eo cōpletaʒ credebāt. Chryſo. Sʒ eſto locū natiuitatis ignorabāt: num etiā genus ignorabant? q̄m ex domo et familia dauid natus erat. Quare igitur dicebant. Nonne ex ſemine dauid ve. xp̄s? Sed ꝛ hoc obūbrare volebant: per educationē ī nazareth: oīa maliciose loquētes. vnde nō accedunt ad xp̄m q̄rentes: quomodo ſcripture dicūt q̄ a bethleē oportet venire xp̄ʒ: tu autem ſex galilea veniſti: ſed omnia maliciose loquūtur. Et q̄ꝛ nō diligēter attendebāt his q̄ dicebātur: neq̄ʒ diſcēdu gratia: ꝑpter hoc nihil eis xp̄s reſpōdit. Nathanaelē autē dicentē. A nazareth pōt aliq̄d boni eſſe: laudauit: vt vere iſraelitā: quia veritatis erat inquiſitor: ꝛ omnia vetera diligēter edoctus. Seq̄tur. Dix

Scribarū obſtinatio ꝫ chriſtū.

ſentio itaq; facta eſt propter eũ in
turba. Theophi. Nõ in principib⁹.
naʒ principes vnius volũtatis erãt:
vt vcʒ. non euʒ reciperent ſicut xp̃ʒ.
Qui ergo magis moderati erant in
malicia: verbis tantũ glorie chriſti
aduerſabãtur. qui vero priores erãt
manus etiam appetebant impone-
re. de quibus ſubditur. Quidaʒ au
tem ex eis vo. ap. eum. Chryſoſto.
Hoc autem induxit euãgeliſta oſtẽ
dens quoniã loq̃bantur neq; querẽ
tes veritatem neq; diſcere volẽtes.
Sequitur. Sed nemo miſit ſuper il
luʒ manus. Alcui. Quia ſcilicet iħe
non permiſit qui conatus illoruʒ in
ſua poteſtate habebat. Chryſoſto.
Hoc autem ſufficiens erat eos in cõ
punctionem deducere: ſed non ſunt
compuncti. talis enim nequitia nul
li vult credere: ad vnum aſpicit ſo
lum: vt eũ, cui inſidiatur interficiat.
Auguſti. Qui vero miſſi fuerant vt
eum tenerẽt, redierunt immunes a
crimine ⁊ pleni admiratione: de qui
bus ſubditur. Venerunt ergo mini
ſtri ad pon. ⁊ pha. ⁊ dixerunt eis il-
li. Quare non addu. eũ? Alcui. Qui
eum lapidare volentes: tenere non
potuerũt: arguunt miniſtros quia
eum non adduxerant. Chryſoſt. Ec
ce phariſei et ſcribe miracula viden
tes ⁊ ſcripturas legentes nihil pro
fecerunt. miniſtri autem nihil horũ
habentes: ab vna ſola allocutione
ſunt capti. ⁊ abeuntes vt eum liga-
rent: redierunt ligati miraculo. Et
non dixerunt. Non potuim⁹ propter
turbam: ſed p̄cones efficiuntur chri
ſti ſapientie. Nam ſequitur. Reſpõ
derunt miniſtri. Nunq̃ ſic locutus
eſt homo ſicut hic homo loquitur.
Auguſti. Ille autem ſic locutus eſt:
quia deus erat ⁊ homo. Chryſoſto.
Non eſt autem ſolum eorum prudẽ
tia admirãda: quia ſignis nõ egue-
runt: ſed a ſola doctrina ſunt capti.
Miraculũ doctrine chriſti. non enim dixerũt: nunq̃ talia mira
cula fecit homo: ſed nunq̃ ſic locut⁹
eſt homo. Sed etiam admirãda eſt
eorum ſecuritas: quoniã ad phari-
ſeos qui contra chriſtuʒ aduerſabã
tur venerunt. ⁊ eis talia locuti ſunt.
Nec tamen longum ſermonem au
dierant: ſed breuem. cum enim mẽs
fuerit incorrupta: non longis ſermo
nibus opus eſt. Augu. Phariſei ta
men eorum teſtimonium repulerũt.
nam ſequitur. Reſponderunt ergo
eis phariſei: nunquid ⁊ vos ſeducti
eſtis? q. d. Videm⁹ vos delectatos eẽ
in ſmonibus ſuis. Alcui. Et reuera
laudabiliter ſeducti erant: quia di
miſſo malo infidelitatis trãſierãt ad
fidem. Chryſoſtom⁹. Ab argumẽto
autem inſipienti contra eos ſyllogi
zant. naʒ ſequitur. nunquid ex prin
cipibus aliquis credidit in eum aut
ex phariſeis? ſed turba hec que nõ
nouit legem maledicti ſunt. Hec au
tem eſt ipſorũ accuſatio: quoniã tur
ba quidem credidit. ipſi autem non
crediderunt. Auguſti. Qui enim nõ
nouerant legem ipſi ⁊ credebant in
eum qui miſerat legem: ⁊ eũ qui mi
ſerat legem cõdemnabãt illi qui do
cebant legem: vt impleretur qđ dñs
dixerat. Ego veni vt non vidẽtes vi
deant: et videntes ceci fiant. Chry.
Qualiter igitur maledicti ſunt illi
qui a lege ſuadẽtur? Vos poti⁹ ma
ledicti eſtis qui non obſeruaſtis le-
gem. Theo. Ideo auteʒ ſuauiter et
blande phariſei miniſtris reſpon-
dẽt: dubitauerũt ne forte ab eis pror
ſus ſegregentur: ⁊ xp̃o adiũgantur.
Chryſo. Quia vero dixerãt q nullus
principum credidit in eũ. Ad hoc ex
cludendum ſubiũgitur: dicit nicode
mus ad eos. Ille qui venit ad ieſuʒ
nocte: qui vnus erat ex illis. Augu.
Ipſe nõ quidem incredulus: ſed ti-
midus. nam ideo nocte venerat ad
lucem: q2 illuminari volebat: et ſciri
timebat. hic ergo reſpondit iudeis.
Nunquid lex noſtra iudicat homiem
niſi pri⁹ audi. ab ipſo ⁊ cogno. quid
faciat? Credebat enĩ quia ſi eum tã
tũmodo patienter vellẽt audire: for
te ſimiles fierent illis qui miſſi ſunt
tenere: ⁊ maluerunt credere. Vole-
bant autẽ illi perverſi ante eſſe dã-
natores q̃ cognitores. Auguſtinus
xxij. de ciuita. dei. Dicit aũt lex nr̃a

de lege que dei ē: eo q̄ eſt ab illo da ta hominib⁹. Chryſo. Oſtendit aūt nicodemus eos neq̄ cognoſcētes legem: neq̄ facientes que ſunt legis. cum autem congruū eſſet oſtendere q̄ non indiſcrete miſerunt vocaturi eum: rudius et iracundius vtitur contradictione. Nam ſequitur. Reſponderunt et dixerunt ei. Nūquid et tu galileus es? Auguſti. i. quaſi a galileo ſeductus. Domin⁹ enim galileus dicebatur: quoniam de nazareth ciuitate erant parentes ei⁹: ſm̄ mariam dixi parentes: non ſm̄ viri le ſemen. Chryſoſt. Deinde iniurioſe quaſi eo neſciente ſcripturas induxerunt. Scrutare ſcri. et vide q̄ꝛ propheta a galilea non ſurgit. ac ſi dicerent. Vade et diſce. Alcui. Non enim locuz vbi natus eſt: ſed vbi cōuerſabatur attendebant: et ideo nō ſolum meſſiam: ſed nec prophetam eum credebant. Auguſt. Propheta quidem a galilea non ſurgit: ſed dominus prophetarum inde ſurrexit. Sequitur. Et reuerſi ſunt vnuſquiſq̄ in domū ſuam. Alcui. Nullo perfecto negocio vacui fide: et ideo fraudati vtilitate ſunt reuerſi in domuz infidelitatis et impietatis ſue.

Jeſus q̃re galileus vocatur.

Capitulum. viij.

IEſus aūt perrexit in mōtem oliueti: ⁊ diluculo iterū venit in templum: et omnis populus venit ad eū: ⁊ ſedēs docebat eos. Adducūt autē ſcribe et phariſei mulierē in adulterio dep̄hēſam: et ſtatuerūt eā in medio: et dixerunt ei. Magiſter: hec mulier modo dep̄henſa eſt in adulterio. In lege autē moyſes mādauit nobis huiuſmodi lapidare. Tu ergo q̄d dicis? Hoc autem dicebāt tentantes eum: vt poſſent accuſare euz. Jeſus autem inclinans ſe deorſum: et digito ſcribebat in terrā. Cum ergo perſeuerarent interrogantes: erexit ſe et dixit eis. Qui ſine peccato eſt veſtrū primus in illā lapidē mittat. Et iterum ſe inclinans ſcribebat in terra. Audientes autē hec vnus poſt vnum exibant incipientes a ſenioribus: et remanſit ſolus ieſus et mulier in medio ſtans. Erigens autez ſe ieſus dixit ei. Mulier vbi ſunt qui te accuſabant? Nemo te condemnauit? Que dixit. Nemo domine. Dixit ei ieſus. Nec ego te condemnabo. Vade ⁊ iam amplius noli peccare.

¶ Alcui. Domin⁹ maxime circa ſuā paſſionem hanc ſibi effecerat cōſuetudinem: vt in die quidem in tēplo quod erat hieroſolymis verbuz dei predicaret: ſigna et miracula oſtenderet: ſero reuertebat̄ in bethaniā: vbi apud ſorores lazari hoſpitabatur: ⁊ mane iterū ad ſimile opus reuertebatur. Igitur ſm̄ hunc morez cum in vltimo die ſcenophegie tota die in tēplo predicaſſet: veſpere perrexit in montez oliueti. et hoc eſt q̄d dicitur. Jeſus autez perrexit in mōtem oliueti. Auguſti. Ubi enim decebat docere chriſtum niſi in monte oliueti: in monte vnguenti: in monte chriſmatis. chriſti enim nomen a chriſmate dictum eſt. Chriſma autē grece: latine vnctio nominat̄. Ideo autem nos vnxit: q̄ꝛ luctatores ꝯtra diabolum fecit. Alcui. Unctio enim olei feſſis et dolentibus mēbris ſolet afferre leuamē. Mons etiaz oliuarum ſublimitatez dn̄ice pietatis deſignat oleos grece: latine miſericordia. Natura quoq̄ olei myſterio aptiſſime congruit. ſuperfertur eñ omnibus liquoribus: ⁊ ſicut ait pſalmiſta. Miſerationes eius ſup omnia opera eius. Seq̄tur. Et diluculo iterum venit in tēplum. vt ſcilz

Conſuetudo ieſu ⁊ vite modus.

Allegorica expoſitio.

miſericoꝛdiā cuꝫ incipiente noui te
ſtamenti lumine fidelibus in tēplo.
vcꝫ ſuo pandendā pꝛebendamqꝫ ſi=
gnaret. Quod eni diluculo redibat:
e oꝛtū noue gratie deſignat. Beda.
Significatur aūt ꝙ poſtꝗ per gra=
tiam cepit inhabitare in tēplo ſuo:
id eſt in eccleſia: ex omnibꝰ gētibus
crediderūt in euꝫ. vñ ſequitur. Et ois
populus veniebat ad eū ⁊ ſedēs do
cebat eos. Alcui. Seſſio humilitatē
incarnatiōis inſinuat. Sedēte ergo
dño ad eū venit populus: qꝛ poſtꝗ p
ſuſceptā humanitatē viſibilis appa
ruit: ceperūt eum multi audire et in
eum credere: quē per humanitateꝫ
ſibi pximū meminerāt. Manſuetis
autē ⁊ ſimplicibꝰ ſermonē dñi admi
rantibus ſcribe ⁊ phariſei interro=
gāt: non vt diſcant: ſed vt veritati la
queos nectant. vñ ſequitur. Adducūt
aūt ſcribe ⁊ phari. mulie. in adul. de
pre. ⁊ ſtatu. eam in medio: ⁊ dixe. ei.
Magiſter hec muli. depre. eſt modo
i adulterio. Aug. Animaduerterāt
eni eum nimiū eſſe mitē. De illo ꝗp
pe fuerat ante predictū. Procede et
regna: ppter veritatē ⁊ māſuetudi=
nem ⁊ iuſtitiā. Ergo attulit verita=
tem vt doctoꝛ: māſuetudinē vt libe=
ratoꝛ: iuſticiā vt cognitoꝛ. Cū loque
retur. veritas agnoſcebatur. cū aduer
ſus inimicos nō moueretur: manſue=
tudo laudabatur. In tertio ergo iuſti
cia ſcꝫ ſcandalū poſuerūt. Dixerūt
eni apud ſeipſos. Si eā dimitti cen
ſuerit: iuſticiā non tenebit. lex enim
qd iniuſtū erat iubere nō poterat: ⁊
ideo legē inducūt dicentes. In lege
aūt moyſes mādauit nobis hmōi la
pidare: vt autē māſuetudinē nō per
dat: in qua iaꝫ populis amabilis fa
ctus eſt: eā dimitti debere dicturus
eſt. vñ eius ſn̄iam requirūt dicētes.
Tu ergo quid dicis? Hinc nos inue
nimus ad accuſandū occaſionem ⁊
reū faciemus. tanꝗ legis ꝑuarica=
toꝛē. vñ euangeliſta ſubdit. Hec aūt
dicebāt tē. eū vt poſ. accu. eū. Sꝫ do=
minꝰ in reſpondēdo ⁊ iuſticiā ſerua
turus eſt: ⁊ a māſuetudine nō reces
ſurus. Sequitur eni. Ieſus aūt incli.

Tres Ieſu virtutes pcipue.

ſe deoꝛſum digi. ſcribe. in terra. Au
guſti. de con. euanger. Tanꝗ illos
tales in terra ſcribendos ſignifica=
ret: non in celo vbi monuit diſcipu=
los vt ſe ſcriptos eſſe gauderēt: aut
ꝙ ſe humiliando quod capitis incli
natione monſtrabat: ſigna in terra
faceret: aut ꝙ iam tempus eſſet: vt
in terra que fructum daret: nō in la
pide ſterili: ſicut antea lex eius con
ſcriberetur. Alcui. Per terram eni Tropologica expoſitio.
coꝛ humanū oſtenditur: quod bona=
rum vel malarū actionū ſolet red=
dere fructus. per digitum autē qui
articuloꝛū compoſitione flexibilis
eſt: ſublimitas diſcretionis exprimi
tur. Nos ergo inſtruit: vt cum que=
libet mala proximoꝛū conſpicimus
non ſtatim ea temere damnemꝰ: ſed
prius ad conſcientiā coꝛdis humili=
ter reuerſi: digito diſcretionis ea ſol
licite diſquiramus. Beda. Quantū
etiam ad hyſtoriā pertinet per hoc
ꝙ digito ſcripſit in terra. illum ſe eē
monſtrauit qui quondam legem in
lapide ſcripſit. Sequitur. Cum au=
tem perſeuerarent interrogātes eū
erexit ſe. Auguſti. Non dixit: non la
pidetur: ne contra legeꝫ dicere vide
retur. Abſit aūt vt diceret lapidetur.
venit eni nō perdere qd inuenerat:
ſꝫ qrere qd perierat. Quid ergo re=
ſpōdit. Qui ſine pctō eſt veſtrū. pri=
mus in illā lapideꝫ mittat. Hec vox
iuſticie ē: puniatur peccatrix: ſꝫ non a
peccatoꝛibꝰ: impleatur lex: ſed non a
preuaricatoꝛibus legis. Grego. ix.
moral. Qui enim prius ſemetipſuꝫ
non iudicat: quid in alio rectum iu=
dicet ignoꝛat. Et ſi nouit etiam per
auditum: recte tamen aliena meri=
ta iudicare non valet: cui conſciētia
innocentie pꝛopꝛie nullaꝫ iudicij re
gulam pꝛebet. Auguſt. Cū ergo eos
telo iuſticie percuſſiſſet: nec dignatꝰ
eſt cadētes attēdere: ſed auertit ab
eis obtutū. vnde ſequitur. Et iterū
ſe inclināns ſcribe. i terra. Alcui. Pōt
etiam intelligi feciſſe hoc dominus
iuxta conſuetudinem: vt quaſi ali=
quid agēs vultu intendēs in aliud
liberā eis exeundi facultatē daret.

In hoc etiã figurate admonet: vt et
Doctrina moralis — priusq̃ peccantẽ fratrẽ corripiam⁹:
et poſt adhibitã correctionẽ diligen
ter perpendamus: vtrũ ipſis pecca
tis de quibus aliũ caſtigamus aut
alijs: obnoxij ſimus. Augu. Sic igi
tur illi voce iuſticie tanq̃ telo pcuſſi
ſeſe inſpicientes et reos inuenien=
tes: vnus poſt vnũ oẽs receſſerunt.
et hoc eſt qđ ſubdit. Audientes aũt
hec: vnus poſt aliũ exibant: incipiẽ=
tes a ſenioribus. Glo. Qui forte ma
gis rei erãt vel magis culpas ſuas
cognoſcebant. Aug. Relicti ſunt aũt
duo miſeria ⁊ miſericordia. nã ſeq̃=
tur. Et remanſit ſol⁹ ieſus ⁊ mulier
in medio ſtãs. Credo territa eſt illa
mulier: ab illo ſe puniendã ſpabat.
in quo peccatũ inueniri nõ poterat.
Ille aũt qui aduerſarios eius repu
lerat lingua iuſticie leuans in illã
oculos manſuetudinis interroga=
uit eã. vñ ſeq̃tur. Erigens aũt ſe ie=
ſus dixit ei. Mulier vbi ſunt qui te
accuſabant? Nemo te cõdẽnauit? q̃
dixit. Nemo dñe. Audiuim⁹ ſupra
vocẽ iuſticie: audiamus nunc man=
ſuetudis. nã ſequit̃. Dixit ei ieſus.
Nec ego te condẽno: a quo te forte
condẽnari timuiſti: q2 in me peccatũ
Pietas ieſu eluceſcit. — nõ inueniſti. Qui eſt dñe? Faues er
go peccatis? nõ plane. Attende qđ
ſequit̃. Uade ⁊ amplius noli pecca=
re. Ergo ⁊ dñs dãnauit: ſed peccatũ
non hominẽ. nã ſi peccatorũ auctor
eſſet diceret. Uade ⁊ viue vt vis: de
mea liberatione eſto ſecura. Ego te
quantũcũq̃ peccaueris etiam a ge=
henna ⁊ inferni tortoribus liberabo.
non hoc dixit. Intẽdant ergo q̃ amãt
in domino manſuetudinẽ: ⁊ timeant
ỽitatẽ. Etenim dulcis ⁊ rectus dñs.

¶ Iterum ergo locutus eſt eis
ieſus dicens. Ego ſum lux mũ=
di. Qui ſequitur me non ambu
lat in tenebris: ſed habebit lu=
men vite.

¶ Alcuin⁹. Quia mulierẽ abſoluit
a crimine: ne aliqui dubitarent an
ille quem videbant verum hominẽ:
poſſet peccata dimittere. dignat̃ ipſe
apertius ſue diuinitatis potentiã
demonſtrare. vnde dicitur. Iterum
ergo locutus eſt eis dicẽs. Ego ſum
lux mundi. Beda. Ubi aduertendũ
eſt: quia nõ ait. Ego ſum lux angelo
rũ vel celi: ſed lux mundi. Id eſt ho
minũ in tenebris commorantiũ: ſm
illud illuminare his qui i tenebris
et in vmbra mortis ſedent. Chryſo.
Ul' aliter. Quia ſuperius galileã ei
obijciebant. ⁊ quaſi de quodã ꝓphe
tarũ de eo dubitabant: voluit oſten
dere quoniã nõ vnus prophetarum
eſt: ſed dominator orbis terrarum.
vnde dicitur. Ite ergo lo. eſt eis ie.
di. Ego ſum lux mundi: non galilee
neq̃ paleſtine neq̃ iudee. Auguſti.
Manichei ſolẽ iſtum occulis carnis
viſibilẽ chriſtum dominũ eſſe puta=
uerũt. ſed eccleſia catholica iprobat
tale ꝯmentũ. Nõ eſt eñ dñs xp̃s ſol
fact⁹: ſꝫ ꝑ quẽ ſol fact⁹ eſt. Omnia
enim per ipſum facta ſunt: et pro=
pter nos ſub ſole factũ eſt: lumẽ qđ
fecit ſolem: carnis nube tegitur. nõ — Cõmẽtũ manicheorũ.
vt obſcuretur: ſꝫ vt temperetur. Lo=
quẽs ergo ꝑ nubẽ carnis: lumẽ inde
ficiens lumen ſapientie ait homini
bus. ego ſum lux mũdi. Theo. Uete
ris aũt aduerſus neſtoriũ hoc pſen
ti ſmone. nõ eñ ait. Qui in me ẽ lux
mũdi: ſꝫ ego ſuꝫ lux mũdi. Ipſe nãq̃
q̃ hõ videbat̃ idẽ et filius dei: et lux
mundi erat: nõ ſicut nugabat̃ neſto
rius in ſimplici homine dei fili⁹ ha=
bitabat. Augu. Abſtulit autẽ te ab
oculis carnis ⁊ reuocauit ad oculos
cordis: in hoc qđ ſubdit. Qui ſequi.
me nõ ambu. in tene. ſed ha. lu. vi.
Non eñ ſuffecit dicere. Habebit lu=
men: ſed addidit. vite. Hec verba do
mini cuꝫ verbis pſalmi concordant.
In lumine tuo videbim⁹ lumẽ quo=
niam apud te eſt fons vite. In iſtis
vſibus corporalibus aliud eſt lumen ⁊
aliud fons. Fontẽ fauces querunt.
lumen oculi apud deum quod lumẽ
eſt: hoc eſt fons. Qui tibi lucet: vt vi
deas: ipſe tibi manat vt bibas: qđ
promiſit futuri temporis verbum
poſuit. In eo quod facere debem⁹
preſens tempus poſuit. Qui ſequit̃

inquit habebit modo per fidez: poſt habebit per ſpēm. Sequere iſtū ſolem viſibilem: ſi ipſe tendis ad occidentē quo et ille tendit. ⁊ ſi volueris tu illū deſerere: ipſe te deſeret in occaſu. Deus tu⁹ vbiqꝫ eſt totus. ſi nō ab illo facies caſum: nunq̄ȝ a te ille faciet occaſuȝ. Tenebre ſatis metuēde ſunt morum: nō oculoruȝ. ⁊ ſi oculorum: non exteriorum: ſed interiorum. vnde diſcernitur nō albū et nigrum: ſed iuſtum et iniuſtū. Chry. Intellectualiter em̄ dixit. Non ambulat in tenebris .i. nō manet in errore. Hinc ⁊ nicodemū laudat ⁊ miniſtros. ⁊ ipſos occulte inſinuat: dolos cōplicantes: qui in tenebris ⁊ errore ſunt: ſed lucem nō ſuperabunt.

Chriſt⁹ ver⁹ ſol dicitur.

¶ Dixerūt ergo ei phariſei. Tu de teipſo teſtimoniū perhibes: teſtimoniuȝ tuum non eſt verū. Reſpondit ieſus ⁊ dixit eis. Et ſi ego teſtimoniuȝ perhibeo de meipſo: verum eſt teſtimonium meum: quia ſcio vnde venio: et quo vado. Uos autem neſcitis vnde venio: aut quo vado. Uos ſm̄ carnem iudicatis: ego nō iudico quēq̄ȝ. Et ſi iudico ego iudiciuȝ meum verum eſt: quia ſolus nō ſum: ſed ego et qui miſit me pater. Et in lege veſtra ſcriptum eſt: quia duorum hominum teſtimoniū verum eſt. Ego ſum qui teſtimoniū perhibeo de meipſo: et teſtimonium ꝑhibet de me q̄ miſit me pater.

¶ Chryſo. Quia dominus dixerat. Ego ſum lux mundi: ⁊ qui ſequitur me nō ambulat in tenebris. Iudei hoc euertere voluerunt. vnde dicit. Dixerunt ergo ei phariſei. Tu de teipſo teſtimoniū perhibes: ⁊ teſtimoniū tuum non eſt verū. Alcuin⁹. Sic reſpoderunt tanq̄ȝ ipſe domin⁹ ſolus ſibi teſtimonium perhiberet: cum conſtet q̄ anteq̄ȝ in carne appareret: m̄ltos teſtes ꝑmiſit: qui eius ſacramenta predixerunt. Chryſo. Dominus autē euertit quod dixerant. vnde ſequitur. Reſpōdit ieſus et dixit eis. Et ſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo: verum eſt teſtimonium meum. Hoc iuxta eorū ſuſpitionem locutus eſt: hominē enim nudū eſtimantium: et cauſam ſubiūgit. Quia ſcio vnde venio: ⁊ quo vado: id eſt ex deo ſum: ⁊ deus ⁊ dei filius. Non aūt hoc dicit manifeſte: quia ſemper humilia miſcet altis. deus aūt ipſe ſibi fidedignus teſtis eſt. Augu. Uerum eſt enim teſtimoniū luminis: ſiue ſe oſtēdat ſiue alia. Locutus eſt propheta verū: ſed vn̄ habetur: niſi de fonte veritatis hauriret? ergo idoneus eſt ieſus: q̄ ſibi teſtimonium perhibeat: dicens aūt Quia ſcio vñ venio: et quo vado: patrē volebat intelligi: patri enim gloriā dabat fili⁹: a quo eſt miſſus: q̄ntū ergo debet homo glorificare eum a quo eſt creatus: non autē veniendo inde diſceſſit: aut redeundo nos dereliquit: nō pōt hoc fieri ab iſto ſole qui quādo pergit ad occidentem deſerit orientem. Sicut aute ſol iſte et videntis faciē illuſtrat ⁊ ceci: ſed videt ille: iſte non videt. ſic et ſapientia dei: verbuȝ dei vbiqꝫ preſens eſt etiam infidelibus: ſed quibus eam videant oculos non habent cordis. vl ergo dominus inter fideles ſuos et inimicos ſuos iudeos tanq̄ȝ iter tenebras et lucem diſtingueret ſubiungit. Uos aūt neſcitis vnde venio aut quo vado. Iſti ergo iudei videbant hominem: nec credebant deū. ⁊ ideo dominus ſubdit. Uos ſecundum carnē iudicatis: dū ſcilicet dicitis. Tu de teipſo teſtimoniuȝ ꝑhibes: et teſtimonium tuum non eſt verum. Theophi. Ac ſi dicat. Uos q̄m in carne ſum: carnem me ſolaȝ eſſe putantes: non autem deū ſecunduȝ carnē fallibiliter iudicatis. Augu. Quia enim deum non intelligitis et hominem videtis: ideo vobis arrogans videor. quia ego de me teſtimonium perhibeo. Omnis eniȝ homo quādo de ſe perhibere vult lau

Chriſt⁹ lucē mūdo intulit.

dabile teſtimoniū: ſuperbus ⁊ arro
gans videt? homines enim infirmi
ſumus: verū dicere ⁊ mentiri poſſu-
mus: lux mentiri non poteſt. Chry.
Uel aliter. Sicut ſm carnem viuere
male viuere eſt: ita ſm carnē iudica
re: iudicare iniuſtū eſt. Et qꝛ poſſēt
dicere. Si iuſte iudicamus: propter
quid nō cōuincis? ꝓpter q̇d nō con-
demnas? ſubiungit: ego non iudico
Cōtrarietas ſoluitur quēq̄. Augu. Qđ duobus modis in
telligi pōt: vt aut hoc intelligamus.
Non iudico quēq̄. i. modo ſicut di-
cit alio loco. Ego nō veni vt iudicē
mundū: ſed vt ſaluū faciā mūdum:
non iudiciū ſuū negando: ſed diffe-
rendo: aut certe qꝛ dixerat. Uos ſm
carnē iudicatis: ita coniunxit. Ego
nō iudico quemq̄. vt ſubaudias ſꝫ
carnē xp̄m nō iudicare: ſicut ab ho-
minibus iudicatus eſt: nā vt cogno
ſcas etiā iudicē xp̄m: ſubditur. Et ſi
iudico ego: iudiciū meum verū eſt.
Chryſo. q. d. propter hoc dixi: nō iu-
dico: quaſi nō preſumens iudicare:
qꝛ ſi iudicarē iuſte vos condēnarē:
ſed nunc tēpus iudicij nō eſt: ſed de
futuro iudicio inſinuat cum ſubdit.
Quia ſolus nō ſum: ſed ego ⁊ q̇ mi-
ſit me pater: oſtendēs qꝛ nō ipſe ſo-
lus eos condemnabit: ſed et pater.
Hoc autē ad ſuſpitionē illorū loqui
tur: nō enim eſtimabant dignū fide
eſſe filium: niſi patris teſtimonium
aſſumpſiſſet. Augu. Si aūt tecū eſt
pater: quomodo te miſit? Ergo dn̄e
miſſio tua. incarnatio tua eſt. hoc er
go chriſtus erat ſm carnē: ⁊ a patre
nō receſſerat: qꝛ pater ⁊ filius vbiq̄
erāt. Erubeſce ſabelliane: nō enim
dixit. Ego ſum pater: ⁊ ego ipſe ſum
filius. ſed ſolus nō ſum inquit: quia
mecū eſt pater. Diſtingue ergo ꝑſo
nas: diſtingue intelligentiam: agno
ſce qꝛ pater pater eſt: et filius filius
eſt: ſed noli dicere pater maior eſt:
filius minor. Una ſubſtātia eſt. vna
coeternitas: perfecta equalitas. Er
Trinitas ꝑſonarum aſſerit. go verum eſt inquit iudiciū meum:
quia filius dei ſum: vt tamen intel-
ligas quia filius mecum eſt pater:
non ſic ſum filius. vt ipſum deſerue
rim: formam ſerui accepi: ſed formā
dei nō amiſi. De iudicio dixerat: de
teſtimonio vult dicere. nā ſequitur.
Et in lege veſtra ſcriptum eſt quia
duorum hominum teſtimoniū verū
eſt. Augu. Contra fauſtum. An for
te manichei calūniantur: quia non
ait. In lege dei: ſꝫ in lege veſtra ſcri
ptum eſt. Ubi vſitatam locutionem
ſcripturarum quis non agnoſcat:
lege enim veſtra dixit vobis data.
ſicut apoſtolus dicit euangeliū ſuū
quod ſe tamen accepiſſe teſtatur. nō
ab homine: ſed per reuelationē ie-
ſu chriſti. Auguſti. ſuper Joan. Ma
gnam aūt habet queſtionem: ⁊ val-
de videtur in myſterio res eſſe con-
ſtituta vbi deus dixit. in ore duo-
rum vel trium teſtiū ſtat omne ver.
Fieri enim poteſt vt duo mentiant.
Suſanna caſta duobus falſis teſti-
bus vrgebatur: vniuerſus populus
mentitus eſt contra chriſtū: quomo
do ergo accipiendū eſt. In ore duo
rum vel trium ſtabit omne verbum
niſi quia hoc modo per myſterium
trinitas cōmendata eſt: in qua eſt
perpetua ſtabilitas veritatis? Acci
pite ergo noſtrū teſtimoniū ne ſen-
tiatis iudiciū. non differo iudicium
differo teſtimoniū. vnde ſequitur.
Ego ſum qui teſti. perhi. de meipo:
⁊ teſtimoniū perhi. de me qui miſit
me pater. Beda. In multis enim lo
cis pater filio ſuo perhibet teſtimo
nium. vt eſt illud. Ego hodie genui
te. ⁊ itē. Hic eſt filius meus dilect⁹.
Chryſo. Uel aliter. Si quod dictum
eſt ſimpliciter accipiatur: queſtionē
habet. nā in hoibus quidē propter
hoc determinatū eſt. ꝙ in ore duorū
vel triū teſtiū ſtat omne verbum: qꝛ
vnus ſolus non eſt fidedignus. In
deo autem qualiter vtiq̄ hoc habe Difficultas in verbis.
bit rationē? ſed et aliter non ſtaret
quod dictū eſt. nam in hominib⁹ cū
duo de aliena re teſtant tūc teſtimo
nium eſt verum: hoc enim eſt duos
teſtari. ſi vero vnus eorum ſibiipſi
teſtetur: nō adhuc ſunt duo teſtes.
Ad nihil ergo aliud hoc dixit: q̄ʒ vt
oſtendat ſe nihil min⁹ patre haben

tem: alioquin nō dixiſſet. Ego ꝛ qui miſit me pater. Cōſidera etiam poteſtatem nihil habentem diminutū a patre. homo enim cum a ſeipſo dignus fuerit fide: teſtimonio non indiget: ſed hoc in aliena re. In propria vero: cum teſtimonio alieno indigeat: nō adhuc dign⁹ eſt fide: Hic vero totum contrarium. etenim in propria re teſtans ꝛ ab alio teſtimonium habens: dixit ſe fidedignum eſſe. Alcuinus. Uel poteſt ſic intelligi quod dicit: quaſi dicat. Si veſtra lex approbat teſtimonium duorum hominum qui poſſent decipi: ꝛ plura teſtari: qua ratione meum et patris mei teſtimoniū: qḋ ſumma ſtabilitate firmum eſt. verum eſſe non dicitis.

¶ Dicebant ergo ei. Ubi eſt pater tuus? Reſpōdit Ieſus. Neqꝫ me ſcitis neqꝫ patrem meū. Si me ſciretis forſitan et patrem meū ſciretis. Hec verba locutus eſt Ieſus ī gazophylatio docens in tēplo. Et nemo apprehendit eū: quia nondum venerat hora eius.

¶ Augu. Illi qui audierant a dn̄o: vos ſm carnē iudicatis: manifeſtauerunt qḋ audierunt: patrē eni xp̄i carnaliter acceperunt. vn̄ dicit. Dicebant ergo ei. Ubi eſt pater tuus? quaſi dicat. Audiuim⁹ te dicere. ſol⁹ nō ſum: ſed ego ꝛ qui miſit me pater nos ſolū te videmus. oſtende ergo nobis tecū eſſe patrem tuū. Theo. Quidā vero notāt hoc prolatū eſſe a iudeis quaſi ad cōtumeliā ꝛ cōtēptū. Improbant eīn ei tāqꝫ ex fornicatione genito: ꝛ ꝓpriū genitorē ignorāti vel tanqꝫ vili exiſtēti: eo ꝙ pater ei⁹ putabatur. ſ. ioſeph. q. d. ignotus ꝛ ignobilis eſt pater tuus: quid frequēter patrē nobis inducis? Quia ergo nō vt ſcire volentes: ſed vt tentantes querebant. ad ꝑmiſſam queſtionē nō r̄ndet. vn̄ ſequit. Reſpon. ie. Neqꝫ me ſci. neqꝫ pa. me. Augu. q. d. Queritis. Ubi eſt pater tu⁹: qſi

Expoſitio litteralis.

me iā ſciatis: qſi totū ḣ ſit: qḋ videtis. Ergo q: me nō noſtis. iō patrem meū vobis nō oſtēdo. Me qꝑpe hominē putatis iō patrē meū hoiem q̄ritis. Quia ꝟo ſm qḋ videtis aliḋ ſum et aliud ſꝫ qḋ nō videtis: patrē aūt meū loquor occultū: occultus pri⁹ eſt qꝫ vt me nouerit: tūc ꝛ prēꝫ meū ſcietis. ꝛ ḣ ē qḋ ſubdit. Si me ſciretis: forſitā ꝛ pa. meū ſciretis. Chry. Dicit āt ḣ vt oſtdat ꝙ nihil eis ꝓdeſt dicere ꝙ ſciant patreꝫ: filiū neſcientes. Orige. Cōtrariari āt videt adiuicē qḋ hic dicit. Neqꝫ me ſcitis: neqꝫ patrē meū. ꝛ qḋ ſupra dictum eſt. Et me ſcitis: ꝛ vnde ſum ſcitis. ſed tamē qḋ dicit. Et me ſcitis. Ad quoſdā dicit hieroſolymitarū dicentiū. Nunquid vere intellexerunt ꝑncipes ꝙ hic eſt xp̄s? hoc vero qḋ dicit. Neqꝫ me ſcitis. ad phariſeos dicit. Hieroſolymitis enim in priorib⁹ ait. Uerax eſt q̄ me miſit: quē vos neſcitis. Queret itaqꝫ aliq̄s quō verū eſt qḋ dr̄. Si me ſciretis: ꝛ patrē meū ſciretis: cū hieroſolymite: q̄b⁹ dr̄. Et me ſcitis patrē neſciuerint. Dicēdū aūt ē ad ḣ ꝙ ſaluator q̄nqꝫ q̄dē de ſeipſo vtde hoīe loq̄t: q̄nqꝫ autē ſm diuinā naturā: hoc ergo ꝙ dicit. Et me ſci. de ſeipſo hoīe dicit. ḣ ꝟo. Neqꝫ me ſci. de diuinitate. Aug. Quid ē enim Si me ſciretis ꝛ patrē meū ſciretis: niſi ego ꝛ pater vnū ſumus? Qn̄ vides aliquē alicui ſimilem: quotidiana locutio eſt. Si hunc vidiſti: illuꝫ vidiſti: propter ſimilitudinem tale dediſti reſponſum. hinc ꝛ dominus. Si me inquit ſciretis: et patrem meum ſciretis: non quia pater eſt filius: ſed quia patri ſimilis eſt filius. Theophilus. Erubeſcat arrianus. nam ſi iuxta eum creatura filius ſit: qualiter qui nouit creaturam et deū nouit? neqꝫ enī q̄ ſubſtantiā nouit angeli: nouit et diuinam. cum itaqꝫ qui filium nouit: et patrem nouit. igitur conſubſtantialis patri eſt filius. Auguſtinus. Hoc autem verbum forſitan increpatiue dicitur: quod videtur eſſe verbū dubitationis: homines enim de rebus

Queſtio ſolutum

quas certas habent aliquādo ver=
bum dubitationis ponunt. velut ſi
indigneris ſeruo tuo ⁊ dicas. Contē
nis me. Conſidera: forſan dñs tuus
ſum: ſic ⁊ dñs dubitando increpat in
fideles: cū dicit. Et patrē meū forſi=
tā ſcietis. Orige. Oportet autem vi
Hereſis dere quoniā qui alterius ſecte ſunt:
explodi= opinantur ex hoc probari manifeſte
tur. deum quem iudei colebant: patrem
non eſſe chriſti. Si eniz inquiūt hoc
phariſeis deum prouiſorē mūdi co=
lentibus dicebat ſaluator. manife=
ſtum eſt ꝙ patrez ieſu alterum a cō
ditore mundi exiſtentem: nequaꝗ̄
phariſei nouerunt. Hoc vero dicunt
non obſeruantes conſuetudinem lo
cutionis in ſcripturis. Si eniz aliqͣ
vellet inducere ea que de deo ſunt a
parentibus eruditus: non autem be
ne viuat: hūc dicimus de deo notitiā
non habere. Unde ⁊ filij heli propter
eorum malitiam deum ignoraſſe di
cuntur: ſic igitur ⁊ phariſei patrem
ignorauerunt. non enim viuebāt ſm̄
cōditoris edictū. Eſt autem ⁊ aliud
ſignificatum cognoſcendi deuz: alte
ro exiſtente cognoſcere dñm ꝗ̄ ſim
pliciter credere. Dicitur eñ in pſal
mo. Studete ⁊ videte: qm̄ ego ſum
deus. Quis non confitetur hoc ſcri
bi populo in cōditorē credenti. Mul
tum eñ differt credendo cognoſcere
⁊ credere tm̄: ſed phariſeis quibus
ait. Neqꝫ me ſcitis: neqꝫ patrē meū.
rationabiliter diceret. Neqꝫ credi
tis patri meo. qui eñ negat filium
minime patrem habet. ſ. neqꝫ ſm̄ fi
dē: neqꝫ ſm̄ cognitionē. Sed ⁊ aliter
dicit ſcriptura illos q̄ adiuncti ſunt
alicui cognoſcere illud. Tūc ei adā
cognouit vxorem ſuam cum ei cōiū
ctus eſt. Si ergo qui adheret mulie
ri: mulierem cognoſcit. ⁊ q̄ adheret
dño vnus ſpūs eſt: ⁊ deū cognoſcit.
ſi vero ſic ſe habet phariſei nec pa
trē nouerūt nec filium. Poſt hoc eſt
quidem aliquē cognoſcere deū: non
autē cognoſcere patrem. Infinitis ꝫ
Gratia orationibus editis in lege non inue
ꝑ ieſum nimus aliquē orādo dicētem deū pa
effuſa. trem. tamē orāt eū tanꝗ̄ deum ⁊ dñz

ne preuenirent gratiam ꝑ ieſum to
ti mundo effuſam: vocātē cūctos ad
filiationē. iuxta illud. Narrabo no
mē tuuz fratribus meis. Sequitur.
Hec ver. lo. eſt ie. in gazo. do. in tem
plo. Alcui. Gaza pſica lingua diui
tie: phyla reſeruare. Erat autem lo
cus in templo vbi ſeruabantur diui
tie. Chry. In templo loquebatur in
ordine magiſtri. ⁊ hic loquebatur ſu
per quibus mordebant ⁊ accuſabāt
qm̄ ſeipſum fecit parē patri. Augu.
Magna igitur fiducia ſine timore:
non eñ pateretur quod nollet. vnde
ſequitur. Et ne appre. eum: q̄ nōdū
venit ho. eius. Nōnulli cum hoc au
diūt: ſub fato fuiſſe xp̄m credūt. ſed
ſi fatum ſicut nōnulli intellexerunt
a fando dictum eſt. i. a loquēdo ver
bum dei quomodo habet fatū? Ubi
ſunt fata? In celo inquis: in ordine
cōuerſi holbus ſyderum. Quomodo
ergo fatū habet ꝑ quē factū eſt ce=
lū ⁊ ſydera: cum tua voluntas ſi re=
cte ſapias tranſcendat ⁊ ſydera: an
q̄ noſti chriſti carnem fuiſſe ſub ce
lo. ideo putas ⁊ poteſtatē xp̄i ſubdi
tam celo? Igitur nōduz venerat ho
ra eius: non qua cogeretur mori: ſz
qua dignaretur occidi. Orige. Ubi=
cūqꝫ autem additur. Hec verba locu
tus eſt ieſus in tali loco ſi bene attē
das. inuenies additionis opportu=
nitatem. Eſt autem gazophilatium
locus nūmiſmatū in honorem dei et
diſpenſationem pauperū oblatorū.
Nūmiſmata autē ſunt diuina ꝟba
imaginem regis magni impreſſam
habētia. vnuſquiſqꝫ autem cōferat
in edificationē eccleſie: portans ad
intellectuale gazophilatiuz quicq̄d Tropo=
poteſt ad honorē dei ⁊ vtilitatem cō= logia
munē. Omnibus autē offerentibus pulcher
in gazophilatio templi: magis opor rima.
tebat ieſum munera portare q̄ erāt
verba vite eterne. Loquēte ergo Je
ſu in gazophilatio: a nemine deten=
tus eſt: q̄ ſermones eius fortiores
erant his qui eū capere volebāt: cū
non ſit infirmitas in quibus verbū
dei loq̄tur. Beda. Uel aliter. In ga=
zophilatio xp̄s loq̄tur: qm̄ in para=

bolis ad iudeos ſermones proferebat. tunc autem quaſi gazophilatiū aperiri cepit: quādo diſcipulis ſuis celeſtia reſerauit: vnde etiam gazophilatium tēplo inherebat: quia que lex ⁊ ꝓphete figuraliter predixerāt ad dominum pertinebant.

¶ Dixit ergo iterum eis ieſus Ego vado: ⁊ queritis me: et in pctō veſtro moriemini. Quo ego vado: vos non poteſtis venire. Dicebant ergo iudei. Nūquid interficiet ſemetipſum: q2 dicit: quo ego vado vos nō poteſtis venire? Et dicebat eis. Vos de deorſuꝫ eſtis: ego de ſuperiꝰ ſum. Vos de mundo hoc eſtis: ego non ſum de hoc mundo. Dixi ergo vobis: q2 moriemini in peccatis veſtris. Si em̄ non credideritis: q2 ego ſuꝫ: moriemini in peccato veſtro.

¶ Aug. Quia ſupra dictū eſt ꝙ nemo apprehendit eum: q2 nondū venerat hora eius. modo de ipſa ſua paſſione que poſita erat. non in eiꝰ neceſſitate. ſed poteſtate locutus eſt iudeis. vn̄ dicitur. Dixit er. ite. eis ieſus. Ego vado. Chriſto ei domino mors profectio fuit illuc: vnde venerat: ⁊ vnde diſceſſerat. Beda. Hec autem verborū connexio talis eſſe videtur: vt hec vno tempore: vno quoqꝫ in loco vel certe alio tēpore alioqꝫ in loco geri potuiſſent: quoniam nihil iterponi: ⁊ quedam vel multa potuerūt. Orige. Sed obijciet aliquis ſic. Si his qui manebant in incredulitate iſta dicebat. Quomodo eis dicit. Et queritis me? querere enim ieſum: eſt querere veritatem ⁊ ſapientiam. Sed dices: q2 ⁊ de perſequentibus aliquando dicitur ꝙ querebāt eum capere. differētie enim ſunt eorum qui querūt ieſum. Non oēs ei pro eorum ſalute ⁊ vtilitate querunt eū: propter hoc ſolū hi qui recte querunt eū inueniūt pacē. Recte autem querere dicuntur qui verbum quod

Differētia querentium ieſum.

eſt in principio apud deum querunt vt illos patri adducat. Aug. Queritis ergo inquit me nō pio deſiderio ſed odio. nam illū poſtea ꝙ̄ abſceſſit ab oculis hoīꝫ īqſierūt: ⁊ q̄ oderūt et q̄ amabāt: illi ꝑſequēdo: iſti habere cupiēdo: ⁊ ne putetis: q2 me bene queritis. In peccato veſtro moriemini. hoc eſt xp̄m male querere: in peccato ſuo mori. hoc eſt illū odiſſe: per queꝫ ſolum poſſet ſaluus eſſe. dixitqꝫ ſententiā ꝓſcius ꝙ in peccatis ſuis morientur. Beda. Sed nota ꝙ peccato in ſingulari numero vtitur: ſed veſtro ī plurali: vt idē oīm ſcelus oſtēderet. Orige. Quero autem propter quid infra dicitur: ꝙ hoc ipſo loquēte multi crediderunt in eū: nunquid ad oēs preſentes dicit in peccato veſtro moriemini? ſed ad illos dicebat quos ſciebat nō eſſe credituros: vt propter hoc in eorū peccatis eſſe morituros: ⁊ nō valentes poſt ipſum ſequi. nā ſequitur. Quo ego vado vos nō po. venire. vbi. ſ. veritas ⁊ ſapiētia eſt. hoc eſt eniꝫ vbi eſt ieſus. Nō poſſunt aūt: q2 non volunt: ſi em̄ voluiſſent ⁊ non potuiſſent: nō rationabiliter eis diceretur. In peccato vr̄o moriemini. Aug. Hoc aūt ⁊ diſcipulis alio loco dicit: nec tn̄ dixit eis. In peccato veſtro moriemini: ſed quo ego vado: vos non poteſtis venire modo. non abſtulit ſpem: ſed ꝓdixit dilationē. Orige. Preſens aūt ꝓbum minatur chriſti receſſum: ſed quandiu ſaluamus ea que anime noſtre ſunt iſita veritatis ſemina: nequaqꝫ recedit a nobis verbum dei. Si vero a lapſu in malitiam corrūpamur tunc dicitur nobis. ego vado. et cum queremus eū nequaqꝫ inueniemus ſed in peccatis noſtris moriemur: ab ipā morte occupati. Non oportet autē ptrāſire ie exquiſite qđ dicitur. In peccatis veſtris moriemini. Si em̄ cōmuniter accipiatur manifeſtū eſt ꝙ peccatores in peccatis eorum moriūtur: iuſti vero in iuſticia. ſi vero dicitur. Moriemini. ſicut qui ad mortem peccat moritur. manifeſtuꝫ eſt ꝙ hi quibus talia dicebātur: ne

Expoſitio moralis.

quaſi mortui erant ſed viuebant in
infirmitate anime: ſed infirmitas il
la ad mortem erat: propter hoc me
dicus videns eos grauiter infirmā
tes dicebat. Et in peccatis vr̄is mo=
riemini: ⁊ ſic manifeſtuz erat illud.
Quo ego vado: vos non poteſtis ve
nire. Cum enim aliquis in ſuo pec=
cato moritur: quo vadit ieſus nō po
teſt ire nullus enim mortuus poteſt
ſeq̄ ieſum. nō eniz mortui laudabūt
te dn̄e. Aug. His verbis auditis quo=
modo ſolent carnalia cogitantes in
terrogauerūt: nam ſequitur. Dice.
ergo iudei. Nunquid interfi. ſemet=
ipſum? q2 di. quo ego vado vos non
poteſtis venire. Stulta vba. Quid
enim non poterāt illi venire quo ip̄e
perrexiſſet: ſi iterficeret ſemetipſuz
nunq̄d ipſi non erant morituri? Er=
go: quo ego vado dixit. nō q̄ itur ad
mortem: ſed quo ipſe ibat poſt mor=
tem. Theophi. Per hoc enim mani
feſtauit ꝙ reſurget in gloria ⁊ ſede=
bit ad dexteram dei. Orige. Quere=
mus tamen ſi hoc ab eis de ſaluato
re dicitur altius aliquid cernētibꝰ.
Multa etiam aut ex traditione aut
ex apocriphis ipſos contingebat vi
dere pre multis. Forte igitur in his
q̄ tradita ſunt de chriſto: erat iuxta
ſanas traditiones propheticorū ſer=
monū: ſicut generari eum i bethleē:
ſic ⁊ de morte eius vt hoc mō trāſire
deberet ab hac vita: quomodo ipſe
dicit. Nemo tollit animā meā a me:
ſed ego pono eam. quare quod hic
dicitur. Nunquid interficiet ſe. non
ſm ſimplicem ſenſum dicitur: ſed ſm
aliquam iudeorum de chriſto tradi=
tionem. multum enim ex hoc ꝙ dixe
rat. Ego vado: apparet poteſtas vo
luntarie morientis corpore derelicto.
Eſtimo autē ꝙ ignominioſe proferē
tes hoc ꝙ ſꝫ traditiōes ſuas de mor
te chriſti ad ipſos deuenerat: ⁊ non
gloriam dantes dixerūt. Nunquid
interficiet ſemetipſum. Oportebat
enim eos cum demonſtratione glo=
rie ſic dicere. Nunquid anima eius
cum ip̄i placuerit egredietur relicto
corpore? Dominus aūt ad eos q̄ ter=

Judeoꝝ lingua videt̄ cogi ſpiri= tuſctō.

rena ſapiebāt: tanq̄ ad terrenos lo
quitur. vnde ſubditur. Et dic. eis.
Uos de deor. eſtis. i. terram ſapitis:
ſurſum cor non habetis. Chry. q. d.
Non eſt mirum vos talia cogitare:
homines carnales ⁊ nihil intelligen
tes ſpirituale: ego de ſupernis ſuz.
Aug. De quibus ſupernis? Ab ipſo
patre quo nihil ſupius. Uos de hoc
mundo eſtis: ego nō ſum de hoc mū
do: quomodo enim erat de mundo p
quem factus eſt mundus? Beda. Et
qui ante mūdum fuit: illi autem de
mundo erant: quia poſtq̄ mundus
eſſe cepit fuerant creati. Chryſo. Ut
propter mundanas ⁊ vanas cogita=
tiones hoc dicit. Ego nō ſum de hoc
mundo. Theophi. Nihil mundanū
ſiue terrenum affectans. vnde nul=
lateuus ad tantam inſaniam deue=
nirē: vt meipſum occiderē. Sed ap=
pollinarius male ſuſcipiens hūc ſer
monē ait: ꝙ corpus dn̄i non fuit de
hoc mundo: ſed deſurſum celitus de
ſcendit. Nunquid igitur ⁊ apoſtoli
quibus a dn̄o dictū eſt. Uos nō eſtis
de hoc mundo: oīa corpora ſunt celi=
tus obtinentes. Sic igitur intelligē
dum eſt cū dicitur. Ego non ſum de
hoc mundo: hoc eſt. non ſum de nu=
mero veſtrum q̄ mundana curatis.
Orige. Alius autem ſenſus eſt eorū
que ſunt de ſurſum: ⁊ eoruz que ſunt
de hoc mundo. Deorſum eniz ſicut
de loco aliquo intelligitur: ſed mun=
dus materialis locis quidem diuer
ſis continetur: qui oēs q̄ntum ad im
materialia ⁊ inuiſibilia deorſuz ſunt
quo ad mundum vero cōparanduz
mundi loca erunt vtiq̄ quedā deor=
ſum: ⁊ quedam ſurſum. Ubi autē eſt
theſaurus vniuſcuiuſq̄: ibi eſt ⁊ cor
eius. Si itaq̄ aliquis theſaurizet i
terra deorſum efficitur. ſi vero ali=
quis theſaurizet in celis: fit deſup:
ſed ⁊ tranſcendens oēs celos: in fine
beatiſſimo inuenietur. Et iterum.
Qui circa hunc mundū eſt amor fa=
cit eū qui de hoc mundo eſt: q̄ autez
non diligit mundū: nec ea q̄ ſunt in
hoc mundo nō eſt de mundo hoc. iſt
eſt ⁊ aliq̄s alius mūdus preter hūc

Apolli= naris er ror retū ditur.

ſenſibilem mundū: in quo ſunt inuiſibilia: cuius viſum ⁊ decorem videbunt hi qui mundo ſunt corde. Sed ⁊ ipſe primogenitus oīs creature pōt dici mūdus: prout eſt ſumma ſapiētia: oīa eñ in ſapientia ſunt facta. In ipſo itaq̧ erat totus mundus: in tantū differens a mundo materiali inq̄tum differt ratio toti⁹ mundi ab omi materia denudata a materiali mundo. Vnia ergo xp̄i dicit. Ego non ſum de hoc mundo: q̄z non conuerſatur in iſto mūdo. Aug. Expoſuit autē dn̄s q̄d intelligi voluerit cū dixit. Vos de hoc mūdo eſtis: q̄z. ſ. peccatores erant. oēs aūt cū peccato nati ſum⁹: oēs viuēdo ad id q̄d nati eram⁹. addidim⁹. Tota ḡ infidelitas iudeorū ipſa erat nō peccatū habere: ſz in peccatis mori. vñ ſubdidit. Dixi ergo vobis: q̄z moriemini i peccatis veſtris. Credo aūt in illa multitudine que dn̄m audiebat: et eos fuiſſe qui credituri erāt: quaſi in oēs autē proceſſerat illa ſeueriſſima ſententia. In peccato veſtro moriemini. Ac p̄ hoc ⁊ illis q̄ credituri erāt ſpes erat ablata. reuocauit ergo eos ad ſpem adiungēs. Si ei non credideritis q̄z ego ſum: moriemini i peccato veſtro. Ergo ſi credideritis q̄z ego ſum: nō moriemini in pctō vr̄o. Chry. Si eñ p̄pter hoc venit vt pctm̄ tollat: ⁊ aliter non ꝯtingit illud exuere niſi p̄ lauacrū: nec cōtingēt eū qui nō credit ex hac vita abire: veterem hoīem. i. pctm̄ habētē: nō ſolū q̄z nō credit: ſz etiā q̄z p̄ora pctā habēs hic recedit. Cū aūt dixit. Si nō credideritis q̄z ego ſuz q̄z nihil addidit: multū ē q̄ cōmēdauit: q̄z ſic etiā z de⁹ moyſi dixerat. Ego ſum q̄ ſum: ſz q̄d audio. Ego ſum q̄ ſum: ⁊ niſi credideritis q̄z ego ſum quaſi alia non ſint? Sz p̄orſus qualiſcūq̧ excellētia ſi mutabilis ē: vere nō eſt. Nō. n. ē ibi vex eſſe: vbi eſt ⁊ nō eē. diſcute rerū mutationez: inuenies fuit ⁊ erit. Cogita deū inuenies eſt: vbi tp̄s p̄teritū eē nō poſſit. vt ergo tu ſis: trāſcēde tp̄s. hec itaq̧ p̄iu tenens: ne moriamur in peccatis n̄ſis: nihil aliud mihi videtur his verbis dixiſſe. Niſi credideritis q̄z ego ſum: q̄ niſi credider. tis q̄z deus ſum. deo grās: q̄z dixit. Niſi credideritis. nō dixit. niſi cepitis. q̄s enī hoc capiat? Orige. Manifeſtum eſt aūt q̄ q̄ moritur. in pctis ſuis q̄uis dicat ſe xp̄o credere. iñ i veritate nō credit q̄ ei credit iuſticie: nō iniuſticiā faciet. ⁊ credēs i ſapiētiā: nil ſtultuz dicit aut facit. ⁊ ſic ſi ſcrutat⁹ fuer ceteros intellect⁹ xp̄i inuenies quōmodo qui non credit chriſto moritur in peccatis ſuis. Accedēs autem ad cōtraria eorum que conſiderantur in xp̄o: in peccatis ſuis moritur.

¶ Dicebāt ergo ei. Tu q̄s es? Dicit eis ieſus. Principiū qui ⁊ loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui ⁊ iudicare: ſed qui me miſit verax eſt: ⁊ ego q̄ audiui ab eo hec loquor in mūdo. Et nō cognouerūt: quia patrem eius dicebat deum.

¶ Aug. Q̄z dixerat. ſ. dn̄s. Niſi credideritis q̄z ego ſum moriemini in pctis vr̄is. Interrogāt illi velut q̄rētes noſſe in quē deberēt credere: ne in ſuo pctō moreret. vñ d̄r. Dicebāt ḡ ei. Tu q̄s es. Nō. n. cū dixiſti. Niſi credideritis q̄z ego ſum: addidiſti q̄s eſſes: ſciebat aūt ibi quoſdaz eſſe crediturōs: ⁊ iō cū dixiſſent. Tu q̄s es: vt ſcirēt q̄d illū credere deberēt. Dixit eis ieſus. p̄ncipiū q̄ ⁊ loquor vobis. nō tāq̄ diceret: p̄ncipiū ſuū: ſed tāq̄ diceret Principium me credite. quod in p̄nomine greco euidenter apparet: vbi principium feminini generis eſt. principium ergo me credite: ne moriamini in peccatis veſtris. principium enim mutari non poteſt: in ſe manet: ⁊ innouat omnia. Abſurdū eſt autem vt filiū dicamus principium: ⁊ patrem principium non dicamus. non tamē duo p̄icipia: ſicut nec duos deos: ſpirit⁹ aūt ſanctus patris ⁊ filij eſt ſpirit⁹. nec pater eſt nec fili⁹. pater tñ ⁊ fili⁹ ⁊ ſp̄us ſanctus ſunt vnus deus: vnū lumen: vnū principiū. Addidit aūt

Tēpera mētum ſuperio ne ſhie.

Trinitatis oſtēſio.

Qui loquoꝛ vobis.qꝛ humilis pro-
pter vos factus ad iſta verba deſcē
di. Ergo credite me eſſe ꝑncipiū:qꝛ
vt hoc cerdatis nō ſolum ſum prin-
cipium:ſed ⁊ loquoꝛ vobis. Nam ſi
ꝑncipium ſicuti ē ita maneret apȯ
patrē: vt nō acciperet formā ſerui:
quomodo ei crederēt:cum infirma
coꝛda intelligibile verbū ſine voce
ſenſibili audire nō poſſent? Beda.
Sane in quibuſdā exemplaribus
inuenitur. Qui ⁊ loquoꝛ vobis: ſed
cōgruētius eſſe probatur ſi qꝛ lega
tur: vt iſte ſit ſenſus. Pꝛincipiū me
eſſe credite : qꝛ propter vos ad hec
verba deſcendi. Chryſ. Uel aliter.
Cōſiderāda eſt amentia iudeoꝛum
qui poſt tēpus tātū ⁊ ſigna ⁊ doctri
nam interrogāt. Tu quis es. Quid
igitur chꝛiſtus a pꝛincipio loquoꝛ
vobis quaſi dicat. Sermōes meos
indigni eſtis audire:nō ſolū vt dicā
vobis: Quis ego ſum: vos eñ om-
nia tētantes loquimini : ⁊ hec om-
nia poſſem arguere ⁊ vos punire.
vnde ſequitur. Multa habeo de vo
bis loqui ⁊ iudicare. Auguſti. Su
pra dixit. Ego nō iudico quēꝙ̄. ſed
aliud eſt. Nō iudico:⁊ aliȯ habeo
iudicare. nō iudico dixit ad preſens
Qȯ autē dicit. Multa habeo de vo
Eq̄litas patris ⁊ filij. bis loqui et iudicare:iudiciū futu
rum dicit. Ideo autē verus in iudi
cio ero.qꝛ filius veracis veritas ſū.
vnde ſequitur. Sed qui miſit me ve
rax eſt. Uerax eſt pater. nō partici
pādo:ſed generādo veritatē. Nun
quid eñ dicturi ſum⁹. Plus v̄itas
ꝙ̄ verax? ſi hoc dixerimus : filium
incipiemus dicere patrē maioꝛem.
Chryſ. Dicit aūt. hoc vt nō eſtiment
qm̄ tot audiēs ex imbecillitate nō
punit:aut qꝛ eoꝛū cogitationes et
contumelias nō nouit. Theo. Uel
qꝛ dixerat. Multa habeo de vobis
loqui et iudicare:iudiciū futuro ſe
culo reſeruans ſubiungit. Sꝫ qui
me miſit verax eſt. q.d. Etſi vos in
fideles eſtis pater me⁹ verax ē:qui
diē ſtabiliuit in quo vobis retribu
tio fiet. Chryſo. Uel aliter . Si in
hoc me miſit pater : non vt iudi-
cem mundū:ſed vt ſaluē mūdū: ve
rax autē eſt pater. Cōuenienter nul
lum ego nunc iudico ſꝫ hec loquoꝛ
que ſunt ad ſalutem:non que ad iu
diciū. vñ ſequit̄. Et ego que audiui
ab eo:hec loquoꝛ in mundo. Alcui.
audiſſe autē a patre idē eſt et eſſe a
patre:qꝛ ab illo habet audientiam
a quo habet eſſentiā. Augu. Dat
gloꝛiā patri equalis filius:tanꝙ̄ di
cat. Do gloꝛiā ei cuius ſum fili⁹ quo
modo tu ſuperbus es aduerſus eū
cuius es ſeruus? Alcui. Cum autēꝫ
audiſſent: Uerax eſt qui miſit me
nō intellexerunt de quo diceret. vn
de ſubditur. Et nō cog. quia pa. ei⁹
dice. deū. Nondum enīꝫ oculos coꝛ
dis apertos habebant quibus pa
tris et filij equalitatem intellexe
runt.

¶ Dixit ergo eis ieſus. Cum
exaltaueritis filium hominis
tunc cognoſcetis quia ego ſuꝫ
⁊ a meipſo facio nihil:ſed ſicut
docuit me pater hoc loquoꝛ.
Et qui me miſit mecum eſt: et
non reliquit me ſolum : quia
que placita ſunt ei facio ſem
per. Hec illo loquente : multi
crediderunt in eum.

¶ Auguſti. Cum dixiſſet dominus
Uerax eſt qui miſit me non intelle
xerunt iudei ꝙ de patre: illis dice-
ret. videbat aūt ibi aliquos quos
ipſe nouerat poſt paſſionē ſuā eſſe
crediturós. ⁊ ideo ſequitur. Dixit
ergo eis ieſus. Cū exaltaueritis fi-
liū hominis tunc cognoſcetis quia
ego ſum. Recollite illud. Ego ſum
qui ſum: ⁊ cognoſcetis quid ſit di-
ctum. Ego ſum. Differo cognitio- Nō dilationis.
nem veſtram: vt impleaꝫ paſſioneꝫ:
meā: oꝛdine veſtro cognoſcetis:qui
cū ſcꝫ exaltaueritis filiū hominis.
Exaltationē aūt crucis dicit: quia
⁊ ibi exaltat⁹ eſt quādo pepēdit in
ligno. hoc oportebat impleri ꝑ ma
nus eoꝛum qui poſtea fuerant cre-
dituri: quibus dicit hoc. quare? niſi
vt nemo in quocunꝙ̄ ſcelere: ⁊ ma-
le ſibi

le ſibi conſcius deſperaret: quãdo
videat eis donari homicidiũ qui oc
ciderãt chriſtũ. Chry. Uel aliter conti
nua. Quia multa ſigna faciens et
docẽs eos nõ cõuerterat. de cruce.
de reliquo loquit̃ dicẽs. Cũ exalta.
ꝛc.q.d. Uos eſtimatis ꝙ tunc marie
a me ſeparati eritis quãdo me occi
deritis. Ego autẽ dico quoniã tunc
maxime ſcietis ꝛ gratia ſignorum
ꝛ reſurrectionis ꝛ captiuitatis vr̃e
quoniã ego ſuz chriſtus filius dei:
ꝛ ꝙ nõ cõtrarior illi. propter quod
ſubdit. Et a meip.ni.fa.ſʒ ſi.do.me
pater ſic loquor. per hoc eniʒ indif
ferentiam ſubſtantie manifeſtat: ꝛ
ꝙ nihil extra paternales intelligẽ
tias loquitur. ſi enim deo contrari⁹
eſſem nõ tãtã iram mouiſſeʒ cõtra
eos qui me nõ audierunt. Aug. Uł
aliter qꝛ dixerat. Tunc cogno. quia
ego ſuʒ. ꝛ ad ipſuʒ eẽ pertinet: tota
trinitas: ne forte ſubintraret error
ſabellianorum cõtinuo ſubiunxit.
Et a me fa. nihil quaſi dicat a me=
ipſo nõ ſum. filius enim de patre ẽ

Locutio p̃ris ad filium.

deus. Qđ ergo addidit. Sicut do.
me pater: hoc loquor. nemini velirũ
obrepat cogitatio carnalis. Nolite
vobis quaſi duos homines añ ocu
los ponere: ꝛ loquentem patreʒ ad=
filium. Sicut facis tu quando ali⁹
qua verba dicis filio tuo. Que ei⁹ v̾
ba fierent vnico verbo. ſi autẽ de⁹
loquitur in cordibus veſtr: s ſine ſo
no. q̃o modo loquitur filio ſuo? In
corporaliter pater locutus eſt ſi io
qꝛ icorporalr̃ pr̃ genuit filiuʒ: nec eũ
ſic docuit quaſi indoctũ genuerit: ſʒ
hoc eſt eum docuiſſe: quod eſt ſcien
tem genuiſſe. Si enim ſimplex eſt
natura veritatis: hoc eſt filio eſſe ꝙ
noſſe. quemadmodũ ergo pater illi
gignendo dedit vt eſſet: ſic gignen=
do dedit vt noſſet. Chr. Rurſus ad
humilius ſermonem reduxit. Se=
quitur. Et qui me miſit. Ne autem
hoc ꝙ dicit miſit me: minorationis
eſſe dicit. Mecum eſt. nã hoc qui
dem diſpenſationis: hoc autem dei
tatis eſt. Augu. Et cũ ambo ſimul
ſint: vnus tamẽ eſt miſſus alter mi
ſit: quoniã miſſio incarnatio eſt: et
ipſa incarnatio filij tãtũ eſt: non et
patris ergo inquit Qui me miſit: ſ.
cuius auctoritate tanꝗ̃ paterna in
carnatus ſuʒ. Miſit itaqꝫ pater fi=
lium: ſed nõ receſſit a filio. vnde ſe=
quitur. Et nõ rel. me ſolũ. Nõ eñ
quo miſit filiũ nõ ibi erat pater qui
dixit. Celũ ꝛ terrã ego impleo: ſʒ q̃=
re eum nõ dereliquit ſubdit. Quia
que pla. ſunt ei fa. ſp. nõ ex quodã
initio ſed ſine initio ſine fine. dei eſt
generatio nõ hʒ initium temporis.
Chr. Uidet̃ aliter. Qꝛ cõtinuo dice=
bãt. Quoniã nõ ex deo eſt: ꝛ qꝛ ſab
batũ nõ cuſtodit. cõtra qđ ait. Qm̃
que pla. ſunt ei fa. ſp. oſtẽdens qm̃
et ſoluere ſabbatũ placitum eſt ei.
Multipliciter eñ ſtudet vt oſtẽdat
ꝙ nihil facit patri contrariũ: et qꝛ ꝗ
humanius locutus eſt ſubdit̃. Hec
il. lo. mł. cre. in eũ. Ac ſi diceret euã
geliſta. Ne turberis ſi quid humi=
le a chriſto audieris: qui enim poſt
tãtã doctrinam nondũ ſuaſi erant
humiliora audiunt et ſuadent̃: igi
tur crediderunt quidam: ſed non vt
oportebat ſʒ ſimpliciter: quaſi letã
tes et requieſcẽtes in verborum hu
militate. Et hoc oſtẽdit euãgeliſta
in ſubſequentibus ſermonibus: in
quibus narratur ꝙ rurſus ei iniu
riabantur.

¶ Dicebat ergo ieſus ad eos
qui crediderunt ei iudeos. Si
vos manſeritis in ſermõe meo
vere diſcipuli mei eritis: ꝛ co
gnoſcetis veritatem ꝛ veritas
liberabit vos. Reſponderunt
ei iudei. Semen abrae ſumus
ꝛ nemini ſeruiuim⁹ vnꝗ̃. Quo
mõ tu dicis: liberi eritis? Re=
ſpondit eis ieſus. Amen amẽ
dico vobis: quia omnis qui fa
cit peccatum ſeruus eſt pecca
ti. Seruus autem non manet
in domo in eternum. Filius aũt
manet in eternuʒ. Si ergo vos
filius liberauerit: vere liberi

eritis.
¶ Auguſt. Uoluit dñs in pfundū fundare fidē eorū q̄ crediderāt. vt nō ſuperficie tenus crederēt: iō 𝔡. Dicebat ergo ieſus ad eos q̄ credidirūt ei iudeos. Si vos māſeritis in ſermōe meo: vere diſcipuli mei eritis. Per hoc q̄ dicit. Si māſeritis oñdit ea q̄ in eorū corde erāt. Sciebat. n. q̄m crediderūt q̄dē: ſ; nō māſerunt: et magnū q̄d eis pmittit. ſ. vere diſcipulos ei⁹ fieri. In q̄ occl'te tāgit q̄ſdā q̄ prius ab ipſo recceſſerāt. q̄a ipſi eū audierūt et crediderūt et receſſerūt q̄ nō pmāſerūt. Aug. de ver. do. Oēs āt nos vnū magr̄m hēm⁹: et ſub illo ɔdiſcipuli ſum⁹. Nec iō magr̄i ſum⁹: q̄ de loco ſupiore loq̄mur: ſ; magr̄ ē oīum q̄ habitat in nob. ad diſcipulū aūt parū eſt accedere: ſ; oꝫ manere nos i illo: et ſi i illo nō māſerim⁹ cadem⁹. Breue opus: breue vbū: magnū ope ſi māſeritis. Quid ei ē in vbis dei manere: niſi nullis tētatiōib⁹ cedere. Si labor nō eſt gratis accipis pmiū. Si labor eſt attende magnū pmiū et cognoſcetis vitatē. Aug. ſup Joā. q. d. Qui nūc credentes eſtis manēdo videntes eritis. Nō eñ q̄ cognouerūt crediderūt: ſ; vt cogſcerēt crediderūt. Quid eī eſt fides: niſi credere q̄d nō vides: vitas q̄d credidiſti videre. Si ergo pmaneat in eo q̄d credit puenit ad id q̄d videat vt. ſ. cōtēplemur ipſā vitatē ſicuti eſt: nō p vba ſonātia: ſ; p lucē ſplēdētē. vitas incōmutabilis ē: panis ē mētis. reficit: nec deficit: mutat veſcētē. nō ipſa in veſcētē mutatur. Ipſa aūt vitas vbū dei ē. h̄ vitas carne induta ē pp nos latebat: in carne: nō vt negaret: ſ; vt differret vel cane pateret: vt caro pcti redimeret. Chry. Uel cognoſcetis vitatē h̄ ē me. Ego eī ſuꝫ vitas: iudaica q̄dē oia typ⁹ erāt veritatē aūt a me ſcietis. Aug. de v. dñi. Forte aliq̄s diceret. Et q̄d mihi pdeſt cogſcere vitatē: et iō ſubiūgit. Et vitas liberabit vos. q. d. Si nō delectat vitas: delectat libertas. Liberari. n. pprie dr̄ liberū fieri: q̄ſo ſanari ſanū fieri. Hoc i vbo greco planū ē. nā in cōſuetudine latina max le in eo cōſueuim⁹ audire hoc vbū: vt q̄cūq; liberat: itelligat picula euadere: moleſtijs carere. Theo. Sicut aūt ſupra infidelib⁹ ait in pctis v̄ris moriemini: ſic manētib⁹ in fide: abſolutionē annūciat pctorū. Aug. iiij. de tri. Unde ēt vitas liberabit niſi a morte: a corruptione: a mutabilitate. Ueritas q̄ppe imortalis icorrupta incōmutabil' pmanet. vera aūt incōmutabilitas eſt ipſa eternitas. Chryſ. Eorū aūt q̄ crediderāt erat ēt incrrepatiōes ſufferre: ſ; hi ſtati ſeuiunt. Si aūt oportebat eos turbari l poſti cōueniētiꝰ erat: vt turbarent in h̄ ſcꝫ q̄ dixit. Cognoſcetis vitatē vt dicerēt. Nūc ergo vitatē neſcim⁹: lex igit mēdaciū ē: et cognitio n̄ra. ſ; nll'ꝰ horū eis cura erat. ſ; de mūdanis rebus dolēt. Nō ei aliā ſuitutē nouerāt niſi mūdanā. vñ ſeq̄t. R̄nderūt ei. iu. ſemē abrae ſumus et ne. ſer. vnq̄: q̄ſo tu di. li. eritis. q. d. eos q̄ de gñe ſunt abrae q̄ ſunt igenui nō oportebat ſuos vocare: nūq̄ ei' ſuiuim⁹. Aug. Uel hoc rñderūt nō illi q̄ iā crediderāt: ſed q̄ in turba erāt nōdū credētes hoc aūt ipſuꝫ. Nemini ſuiuim⁹ vnq̄. ſm hui' tpis libertatē q̄ſo verū dixiſtis: Joſeph nō ē venūdat⁹ pphe: ſcti in captiuitatē nō ſunt ducti: o ingrati q̄d ē q̄d vobis aſſidue putat de⁹: in vos de domo ſuitutis liberauit: ſi nemini ſuiſtis: Uos aūt q̄ loq̄mini q̄ſo ſoluebatis tributa: romanis: ſi nemini vnq̄ ſuiſtis: Chryſo. Q̄ vō nō ad vanā gl'iā erāt q̄ dicebant a xpo: ſed ad ſalutē: nō voluit oñdere eos ſuos eē hoīum ſed pcti: q̄ difficillima ſuit eſt a qua ſol' de' eripe pōt vñ. ſeq̄tur. R̄ñdit eis ieſus. Amen amen di. vo. q̄ om. q̄ fa. pe. ſer. eſt pcti. Aug. Multū cōmēdat q̄d ſic pnūciat quodā mō ſi dici fas ē: iuratio ei' ē. Amē q̄ppe iterptat verū: et tñ nō ē iterptatū: nec grec' hoc iterpres auſus ē facere vel latin'. Nā hoc vbū amē hebreū eſt. nō eſt aūt interpretatū vt honorē h̄ret velamē

Chriſt' firmat fidē credentiū

Fides ē credere q̄d nō vides.

Ueſtus iudeorū rhſio.

Amē q̄ remō eſt trāſlatū

te ſecreti. nō vt eēt ligatū: ſed ne vi leſceret nudatū. Jā ꝗtū hoc cōmē datū ſit: ex ipſa geminatiōe cogno ſcite. Uerū dico vobis. Ueritas dicit: q̄ vti ꝗ ⁊ ſi nō diceret verū: dico mē tiri oino nō poſſet tñ ſculcat dormitē tes qu odā mōexcitat: cōtēni non vult qđ dicit. Olā inqt inde⁹. grec⁹ diues: paup: impator: ⁊ nec dic⁹ ſi fa cit pctm: ſeruus eſt pcti. Grego. iij. mor. Qr q̄ſquis ſe prauo deſiderio ſubijcit iniqtatis dño dudū libera mētis colla ſupponit. ſed huic dño ɔdicim⁹: cū iniqtati q̄ nos cepat re luctamus: cū cōſuetudini violēter reſiſtimus: cū culpā penitēdo ɔcu tim⁹: et maculas ſordiū lachrymis lauam⁹. Grego. xxv. moral. Quāto aūt aliqui liberi⁹ pagūt pūerſa que volūt tāto eius ſuitio obnoxi⁹ obli ganl. Aug. O miſerabil' ſuit⁹: ſu⁹ hois aliqñ ſui dñi duris impijs fa tigat⁹: fugiēdo redeſcit: ſuus pcti quo fugit ſecū trahit quocūq; fuge rit. Peccatū eni; qđ facit inius eſt. voluptas trāſit: peccatū nō trāſit. ꝑ terijt qđ delectabat: remāſit qđ pū gat. Solus de pctō liberare pōt: q̄ venit ſine pctō: et factus eſt ſacrifi ciū ꝑ pctō. Nā ſeqtur ſeruus autē nō manet in domo in eternū. Eccle ſia eſt domus: ſeruus peccator eſt: multi intrāt in eccleſia pctōres. nō ergo dixit. Seruus nō eſt in domo: ſed nō manet in domo in eternum. Si ergo nullus ibi ſeruus erit: qs ibi erit: qs glorиabit mūdū ſe eē a pctō: mulcū nos terruit: ſed adiū git. Filius aūt manet in eternum: Ergo ſol⁹ in domo ſua erit chriſt⁹. An forte in hoc ꝙ dicit filius: caput et corpus eſt: Non eni; ſine cauſa terruit: et ſpē dedit: terruit: ne pec catū amarem⁹: ſpē dedit: ne de pec cati abſolutione diffideremus. hoc eſt ergo ſpes noſtra: vt a libero li beremur. ipſe enim precium dedit: nō argētum: ſed ſanguinē ſuum. et propter hoc ſubditur. Si er. fi. vos lib. ve. lib. er. Aug. de ver. do. Non a barbaris: ſed a diabolo. nō a cor poris captiuitate: ſed ab animeīni

Seruit⁹ pcti grauiſſima.

quitate. Aug. Super Joan. Prima libertas eſt carere fruminibus: ſed iſta inchoata eſt non perfecta liber tas: quia ca ro concupiſcit aduer ſus ſpiritum: vt non ea que vultis faciatis. Libertas autē plena atq; perfecta eſt: quando nulle erūt ini micitie: quando nouiſſima inimica mors deſtructur. Chryſoſtom⁹. Ut aliter quia dixerat. Qui facit pec catu; ſeru⁹ ē peccati. ne precurrāt et dicant: imolationes habemus: il le nō eripere pñt. ppterea īduxit. Seru⁹ nō māet ī domo ieternū. Fi li⁹ māet ieternū. Dom⁹ mētionē fa cit pris: pricipatū domū nominās: oñdēs ex tranſlatione humanorū qm ſic dñs ī domo: ita ipſe oim ptā te; hȝ. hoc ei qđ dicit: Non manet: ſignificat nō hȝ ptātem donādi: ſed fili⁹ q̄ ē dñs dom⁹ hȝ. Et iō ſacerdo tes veteris legis nō habebant po teſtatē per ſacramenta legalia pec cata dimittere. oēs ei peccauerūt: ēt ſacerdotes: qui pro ſeipſis. vt di cit apłs. neēe hēbāt ſacrificia offer re: ſed fili⁹ hāc habet ptātē. vñ ɔdu dit. Si ergo fi. vo. li. ve. li. er. oñdēs ꝙ mūdana libertas de qua gloria bātur non eſt vera libertas. Augu. Noli ergo liberate abuti ad libere peccādū. ſz vtere ad n̄ peccādū. Erit enim volūtas tua libera ſi fueris pia. er; liber: ſi fuer; ſeru⁹ iuſtitie.

Allegoria expoſitio.

¶ Scio quia filij abrae eſtis: ſed queritis me interficere: qꝛ ſermo meus non capit in vo bis. Ego quod vidi apud pa trem loquor: ⁊ vos que vidi ſtis apud patrem veſtrum fa citis. Reſponderūt ⁊ dixerūt ei Pater noſter abraam eſt. Di cit eis ieſus. Si filij abrae eſtis: opera abrae facite. Nūc autem queritis me interficere hominē qui veritatem vobis locutus ſum: quam audiui a deo. Hoc abraam non fecit. Uos facitis opera patris vr̄i.

¶ Aug. Judei ſe liberos dixerant: quia ſemen erāt abrae. Quid ergo dn̄s ad hoc reſpōderit ſubdit. Scio quia fil. abr. eſ. q. d. Agnoſco vos q2 filij eſtis abrae carnis origine: non cordis fide. ⁊ ideo ſubdit. Sed que-ri. me inter. Chryſ. Hoc em̄ addidit vt nō dicant. peccatū nō habemus. Dimittens em̄ omnē eoꝝ vitā redarguere hoc qđ pre manibus erat: qđ adhuc agere volebant: ducit in medium. Paulatim em̄ eos a cognatione illa remouit: erudiēs in hoc non magna ſapere. Sicut em̄ libertas ⁊ ſeruitus eſt ab operibꝰ: ita ⁊ cognatio: ſed ne dicerent hoc iuſte agimꝰ ſubiūgit cām dicēs. Quia ſmo meꝰ non capit in vobis. Auguſti. i. nō capit in cor veſtruz. q2 non recipitur a corde veſtro. Sic eſt eniz ſermo dei fidelibus: tanq̄ piſci hamus: tūc capit: qn̄ capit: nec fit iniuria illis qui capiūtur: ad ſalutē quippe nō ad pniciem capiūtur. Chryſ. Et non dixit. Nō capitis meū ſermonē: ſed nō capit meꝰ ſermo in vobis: altitudinez ſuorū dogmatū oſtēdens: ſz poſſent dicere. Quid ſi a teipſo loqueris: ꝓpter hoc inducit ſubdēs. Ego qđ vidi apud patrē meū loquor. nō em̄ ſolum eādem ſubſtātiā: ſz eandē veritatē habeo patri. Augu. Dn̄s autez patrē ſuū deū vult intelligi. q. d. Ueritatē vidi: veritatē loquor: q2 veritas ſum. Si ergo dn̄s veritatē loquitur: quā vidit apud patrē. ſe vidit. ſe loquitur: q2 ipſe eſt veritas patris. Orige. Manifeſtat autē hec auctoritas ſaluatorē fuiſſe viſorē eoruz q̄ ſunt apud patrē: cū illi homines quibus reuelatio fit viſores non ſint. Theophi. Cū vero audis. Qđ vidi loquor nequaq̄ corꝑalem viſionē intelligas: ſz naturalē notitiā veraz et approbatā. Sicut em̄ oculi videntes integre aliq̄d et vere ꝑſpiciunt nec falluntur. ſic ego veraciter ea loquor q̄ cognoui a patre meo. Sequitur. Et vos qđ vidiſtis apud patrē veſtruz facitis. Orige. Adhuc nō noīat patrem ipſorū paulo ſuperiꝰ abraam cōmemoratum. ſed dicturꝰ eſt alterū

Moralis doctrina.

Viſio ſpiritalis notatur.

patrē eoꝝ. ſ. diabolū: cuiꝰ filij erāt: inquātū mali erant: nō inquātū homines erant. malum ergo qđ faciūt dominꝰ eis obiurgat ⁊ corripit. Chryſ. Alia littera habet: ⁊ vos q̄ vidiſtis apud patrē veſtrū facite. q. d. Sicut ego verbis ⁊ veritate oſtēdo patrē: ita ⁊ vos a rebus oſtēdite abraam. Orige. Item alia littera hz. Et vos q̄ audiſtis a patre facite. Audierāt em̄ a patre ea q̄ in lege ⁊ prophetis ſcripta ſunt. Qui autē hoc verbo cōtra eos q̄ alteriꝰ opinionis ſunt fuerit vſus: oſtendit ꝙ nō alius deꝰ eſt qui legem dedit: ⁊ ꝓphetas: ⁊ chriſti pater. Queramꝰ etiā ab inferētibꝰ duas naturas dicētes: a patre q̄dez audiuiſſe alienos incōuenientes ē. Si aūt ꝓprij ſaluatoris erāt ⁊ beate nature qualiter q̄rebāt illuz occidere: ⁊ ſaluatoris ſermonē nō capiebant. Illi autē longe moleſtius acceperūt q3 protulerit dominꝰ: quis eorū eſſet pater. nam eū qui multarū gentiuz pater eſt: fatētur ſui fore patrē. vnde ſeqtur. Reſpōderūt ⁊ dixerūt. Pater noſter abraā ē. Aug. q. d. Quid tu dicturus es cōtra abraā. Uidebātur em̄ cum ꝓuocare vt aliq̄d mali diceret de abraā: ⁊ eēt eis occaſio faciēdi qđ cogitabāt. Orige. Sz ⁊ hoc ipſum ſaluator interimit tanq̄ falſo dictū. vn̄ ſubdit. Dicit eis ieſus: ſi filij abrae eſtis opera abrae facite. Augu. Et tamē ſuperiꝰ ait. Scio q2 filij abrae eſtis. Unde nūc non negauit eoꝝ originē ſed facta condemnat. caro eoruz ex illo erat: ſed vita nō erat. Orige. Uel dicēdū ꝙ ſupra in greco habet. Scio ꝙ ſemē abrae eſtis. vt ergo hec pateat: videamus primo corꝑalis ſeminis ⁊ filij differētiam. Manifeſtū eſt em̄ ꝙ ſemen in ſeipſo habet rōnes eius cuius eſt ſemen: adhuc manētes ⁊ pauſantes. filius v̄o tranſmutato ſemine: ⁊ agēte in appoſitā ſibi materiā a muliere: per ſuꝑinducta nutrimēta ſimilitudinē accipit generātis. Et q̄tum ad corporalia. ſi aliq̄s eſt filius alicuius ſubſiſtit ex ſemine: ſi vero aliquod eſt ſemē: nō ōino filius efficit.

Expoſitio ſubtilis.

Quoniã autẽ ex operibus iudican tur aliqui ſemen abrae: videndũ eſt ne forte ex aliq̃bus ſeminalib⁹ rõni bus infuſis q̃buſdã animab⁹ opor= teat imaginari eos qui ſemen ſunt abrae. Nõ oẽs igitur hoies ſemen ſunt abrae: neq3 enim oẽs hñt hmõi rationes ↄſitas in eorũ aiab⁹. Op3 igiẗ eum q̃ abraam ſemen eſt: ei⁹ fie ri per ſimilitudinẽ et filiũ. Poſſibi= le vero eſt ex negligentia ⁊ ocio de= ſtruere hoc qđ eſt eius ſemẽ. hi aũt ad q̃s ſermo erat:, adhuc i ſpe erãt. vnde ſciebat ieſus ꝙ adhuc ſemen erant abrae: ⁊ nondũ peremerãt poſ ſibilitatẽ fiẽdi filii abrae. ꝓpter qđ eis dicit. Si filii abrae eſtis: opera abrae facite. Si aũt ſup hoc ꝙ erãt ſemen abrae: ad augmẽtũ magnitu dinis adoleuiſſent: verbũ ieſu cape rent. Sed q2 nõ acceſſerãt ad hoc ꝙ eſſent filij: verbũ nõ capiunt: ſ3 inter ficere volũt verbũ: ⁊ quaſi ↄfringe= re nõ capientes magnitudinẽ eius.

Tropo logica expoſi= tio.

Si igiẗ aliq̃s vi3 ſemẽ ẽ abrae: ⁊ ad huc verbũ dei nõ capit: nõ q̃rat in= terficere verbum: ſed tranſmutet ſe ad hoc ꝙ ſit filius abrae: ⁊ tunc po= terit capere filiũ dei. Quidã autem vnum ex operib⁹ eligunt abrae: illũ ſ3 credidit abraam deo et reputatũ eſt illi ad iuſticiã: vt autẽ cõcedatur eis ꝙ fides ſit opus: cur nõ dictu3 ẽ ſingulariter. Opus abrae facite: ſ3 pluraliter. puto em̃ ꝙ hoc dictũ eq̃= pollet et qđ eſt. Cũcta opa abrae fa cite: vt tamẽ ex hyſtoria abrae alle= gorice ſumpta: opera ei⁹ ſpiritu ali= ter proſequamur. Neq3 em̃ oportet eum qui vult eſſe filius abrae adire ancillarũ coniugia: nec poſt obitu3 coniugis in ſenectute aliam ducere coniugem. Seq̃tur. Nunc autẽ q̃ri= tis me interficere hominẽ qui veri= tatem locutus ſum vobis. Chryſo. hanc ſc3 veritate3: ꝙ eſt patri equa lis. propter hoc eni3 iudei querebãt eu3 interficere. et vt oſtendat ꝙ hoc non eſt contrariũ patri ſubdit. Quã audiui a deo. Alcui. Quia ipẽ qui ẽ veritas a deo patre genitus erat: audire enim nihil aliud eſt q̃ eſſe a patre. Orige. Occidere me lquit ho minem. Interim non dico filiu3 dei: non dico verbum, quia non moritur verbum. hoc dico quod videtis: q2 qđ videtis poteſtis occidere: ⁊ que3 non videtis offendere. Sequiẗ. hoc abraam nõ fecit. Alcui. q. d. In hoc ꝓbatis vos non eſſe filios abrae: q2 facitis opa cõtraria operib⁹ abrae. Orige. Sed diceret ad hoc quida3: quoniam ſuperflue dictu3 eſt hoc ꝙ non fecerit abraam: quod ſuis tem= poribus non contingebat fieri. non enim in ſuis diebus natus erat chri ſtus. ſed dicendu3 ꝙ in temporibus abrae natus fuerat homo: qui quã audierat a domino veritatem dice= bat: non tamen q̃ſitus eſt ab abraã vt eũ occideret. Et ſcias ꝙ ſpiritua lis aduentus ieſu: nullo tempore de fuit ſanctis. Ex hoc igitur compre= hendo omnem hominẽ qui poſt re= generatione3 et ceteras apud ſe fa ctas diuinit⁹ gratias peccat denuo crucifigit dei filium proprijs reatꝫ= bus in quos rediit. ſ3 hoc abram nõ fecit. Sequitur. Uos facitis opera patris veſtri. Auguſti. Adhuc non dicit quis eſt iſte pater eoru3. Chry. Dicit autem hoc dominus volens eis auferre ſuperfluam gloriam de cognatione: et ſuadere eis vt nõ vl= tra ſpem ſalutis habeant in cogna= tione naturali: ſed in ea que eſt ſm adoptionem. hoc enim eos prohibe bat venire ad chriſtum: quia eſtima bant cognationem abrae ſibi ſuffi= cere ad ſalutem.

Aduen= tus xpi ad ſan= ctos.

¶ Dixerunt itaq3 ei. Nos ex for nicatione nõ ſumus nati. Unũ patrem habemus deum. Dixit ergo eis ieſus. Si de⁹ pater ve= ſter eſſet: diligeretis vtiq3 me. Ego enim ex deo proceſſi ⁊ ve ni. Neq3 em̃ a meipſo veni: ſed ille me miſit. Quare loquelam meam nõ cognoſcitis? quia nõ poteſtis audire ſermonẽ meũ.

¶ Auguſti. Ceperant iudei vtcũq3 cognoſcere: q2 non de carnis genera

tione loqueret dñs: ſed de vite inſti
tutione. Cõſuetudo aũt ſcripturarũ
eſt fornicationem ſpũaliter appella
re: cum diis multis & falſis aĩa tãq̃
proſtituta ſubijcitur. vñ dicit. Dixe
rũt itaq; ei. Nos ex fornicatione nõ
ſumus nati. vnũ patrẽ habem⁹ deũ.
Theophil'. Quaſi reſpõderet q dei
quererent vltionẽ. et ideo aduerſus
eum cõſiliarent. Orige. Uel aliter.
Quia redarguti ſunt non eſſe filij
abrae: atrocius reſpondent latẽter
deſignantes ex adulterio productũ
fore ſaluatorẽ. ſed magis mihi vide
tur q conrixando reſpõderunt. Cu3
enim prius dixerant. Pater noſter
abraam eſt. et audiuiſſent. Si filij
abrae eſtis opera abrae facite: fatẽ
tur ſe habere maiorẽ pre3 q̃ abraã:
ſc3 deum: & non ex fornicatione ſum
pſiſſe exordiũ. Nõ em̃ ex ſponſa: ſ3
ex meretrice ſeu materia demon q̃
nihil facit ex ſe pducit eos qui car
nalibus vſi inherent materie. Chry
ſoſto. Sed quid dicitis vos patrẽ ha
betis deũ. & xp̃m incuſatis hec dicẽ
tem. Et nimirũ ex fornicatione mul
ti eorũ nati erant: etem̃ illicitas com
mixtiones faciebãt. nõ tamẽ hoc re
darguit: ſed inſtat vt oſtendat q nõ
ſunt ex deo. vnde ſequitur. Dixit er
go eis ieſus. Si deus pater veſter
eſſet: diligeretis vtiq; me. ego em̃ ex
deo pceſſi & veni. Hyla. vij. de trini.
Religioſi nominis aſſumptionẽ dei
filius in his qui ſe dei filios confitẽ
tes: patrem ſibi deum dicerent: non
improbauit: ſed temerariã iudeorũ
vſurpationẽ patrẽ ſibi deum preſu
mẽtiũ: per id q ſe non diligerẽt ob
iurgat: non vtiq; dici poteſt idipſu3
eſſe ex deo exire quod veniſſe. S3 cũ
ab his qui ſibi deũ patrem dicerẽt:
idcirco ſe diligendum ait: q2 ex deo
exiſſet. cauſam dilectionis e cauſa
docuit eẽ naſcẽdi. Exiſſe em̃ ad in
corporalis natiuitatis retulit no
men: quia religio profitendi ſibi pa
trem deu3: ex dilectione chriſti q ex
eo genitus ſit metienda eſt. Nec em̃
in deum patrem ſit religioſus q̃ nõ
diligit filium: cum diligendi filij nõ

Fornica tio ſpiri alis.

Judei nati ex fornica tione.

alia cauſa ſit q̃ q ex deo ſit. Ex de o
igitur filius eſt: non aduentu: ſ3 na
tiuitate. dilectio autẽ in patrẽ hinc
erit omnis: ſi filius ex eo eſſe creda
tur. Auguſtinus. Sic ergo q de deo
proceſſit verbũ eterna proceſſio eſt.
ab illo enim proceſſit verbu3 patris
et venit ad nos: quia verbum caro
factum eſt. Aduentus eius humani
tas eius: mãſio eius: diuinitas ei⁹:
dicitis deum patrem cognoſcite me
vel fratrem. Hyla. Non eſſe autem
a ſe ſibi originem docuit cum ſubdi
dit. Neq; enim a meipſo veni: ſed il
le me miſit. Origenes. Hoc arbitror
dici propter quoſdam per ſe venien
tes et non miſſos a patre: de quib⁹
in hieremia dicitur. Non mittebam
eos & ipſi currebant. Quoniam au
tem qui duas naturas ingerũt: vtũ
tur hoc verbo: obijciendum eſt con
tra illos. Paulus eni3 odiebat ieſu3
cum perſequeretur eccleſia3 dei. vn
de dominus ad eu3. Quare me pſe
queris? Si ergo veru3 eſt quod hic
dicitur. Si deus pater veſter eſſet di
ligeretis me. palam eſt quoniã et re
cte cõuertitur: ſi non diligeretis: ne
quaq̃ deus pater veſter eſſet. Pau
lus autem aliquo tempore non dili
gebat ieſum: fuit ergo tempus quo
deus pater pauli non extitit. Non
igitur natura paulus dei fili⁹ fuit:
ſed poſtmodu3 dei filius factus eſt:
quando vero de⁹ alicuius fit pater:
niſi quãdo mandata eius cuſtodit?
Chryſoſto. Quia vero ſemper q̃re
bant dicẽtes. Quid eſt hoc quod di
cit. Quo ego vado vos nõ poteſtis
venire? propterea ſubdit. Quare lo
quelam meam non cognoſcitis? q2
non pote. audi. ſermonem meũ. Au
guſt. Ideo autem audire non pote
rant: quia corrigi credẽdo nolebãt.
Chryſoſt. Primo igitur captãda eſt
virtus que verbu3 diuinũ exaudiat:
vt deinceps validi ſiſtamus ad per
cipiendam tota3 locutionẽ ieſu: qm̃
quandiu quis curatus nõ eſt in au
ditu proprio: a verbo quod dicit ſur
do aperiaris: auditu percipere ne
quit.

Antichri notand

¶ Uos ex patre diabolo eſtis:
⁊ deſideria patris veſtri vultis
facere. Ille homicida erat ab
initio et in veritate non ſtetit:
quia veritas non eſt in eo. Cũ
loquitur mendaciũ: ex proprijs
loquitur; quia mẽdax eſt: ⁊ pa-
ter eius. Ego autem ſi veritatẽ
dico non creditis mihi. Quis
ex vobis arguet me de pecca-
to? Si veritatẽ dico: quare nõ
creditis mihi? Qui ex deo eſt:
verba dei audit. Propterea vos
nõ auditis: quia ex deo non eſtis.
¶ Chryſoſto. Excluſit iudeos domi
nus a cognatiõe abrahã: et quia ma
iora auſi ſunt: vt ſcilicet patrem ſuũ
deum dicerent: de reliquo percutit
eos dicẽs. Uos ex pr̃e diabolo eſtis.
Auguſti. Hic iam cauenda eſt here
ſis manicheorũ: que dicit eſſe quã
dam naturam mali: et gentem quã
dam tenebrarũ cũ principib⁹ ſuis.
vnde diabolus originem ducit: ⁊ hic
dicunt ducere originem carnem no
ſtram: et ſm̃ hoc putant dictũ a do
mino. Uos ex patre diabolo eſtis:
ꝙ eſſet illi velut natura mali ducen
tes originem de gente contraria te-
nebrarum. Orige. In hoc autem ſi-
mile videntur incurriſſe ei qui dice-
ret alteram eſſe oculi videntis ſub-
ſtantiam et alteram caligantis vel
ſe auertentis: quemadmodũ enim
in his non differt ſubſtantia ſꝫ que-
dam contingit cauſa que facit ca-
ligare ſic ſubſtantia eadem eſt: ſiue
recipiet rationem ſiue non. Auguſt.
Iudei ergo filij erant diaboli imitã
do. non naſcẽdo. vnde ſequitur. Et
deſi. pa. ve. vul. fa. Ecce vnde filij
eſtis ſcilicet talia deſiderantis: non
quia de illo nati eſtis. Queritis em̃
me occi. ho. qui veritatem vobis di-
co. et ille inuidit homini et occidit.
vnde ſequitur. Ille homici. erat ab
initio. Utiq̃ in primo homine et in
quo potuit fieri homicidium. nõ em̃
poſſet occidi homo: niſi prius fieret

Diabolus homicida dicitur.

homo. Non ferro accinctus diabo-
lus ad hominem venit: verbum ma
lum ſeminauit et occidit. Noli ergo
putare non eſſe homicidium quan-
do fratri tuo mala perſuades. vos
autẽ ideo ſeuitis in carne: quia nõ
poteſtis in mente. Orige. Perpen-
de autem ꝙ non ꝓpter aliquem ſin
gulariter tantũ: ſed pro toto genere
quod peremit: inq̃ntum in adam cũ-
cti moriuntur: et vere dictus eſt ab
initio homicida. Chryſoſto. Et non
dixit. Opera ſꝫ deſideria eius faci-
tis oſtendens: quoniã vehemẽter et
ille et ipſi ab occaſionibus poſſiden
tur: et quia continue eũ accuſabãt
ꝙ non eſt a deo: inſinuat occulte ꝙ
hoc etiã eis ex diabolo eſt. vnde ſe
quitur. Et in veritate non ſtetit. Au
gu. xi. de ci. dei. Forte autem aliq̃s
dicet ꝙ ab initio ſue cõditiõis in ṽita
te nõ ſteterit. ⁊ iõ nũq̃ btũs cũ ſctis
ãgelis fuerit: ſuo recuſans eẽ ſubdi
tus creatori: ac ꝑ hoc falſus ⁊ fallax:
q: pia ſubiectiõe noluit tenere quod
nature eſt: affectans per ſuperbã
elatiõnẽ ſimulare quod nõ ẽ. Huic
ſententie quiſquis acquieſcit cum
manicheis ſapit vt ſuam quandã
propriam: tanq̃ ex aduerſo quo-
dã principio dyabolus habeat na
turam mali qui tanta vanitate deſi
piunt: vt non attendãt non dixiſſe
dominũ. A veritate alienus fuit: ſꝫ
in veritate non ſtetit: vbi a veritate
lapſũ intelligi voluit. Illud etiam
quod ait ioannes. Ab initio dyabo
lus peccat: hoc itelligunt: ſi natura
le eſt nullo modo eſſe peccatũ. Sed
quid reſpondetur propheticis teſti
monijs. ſiue quod ait Iſaias ſub fi
gurata perſona principis babylo-
nie dyaboli notãs. Quõ occidit lu-
cifer q̃ mãe oriebatur? ſiue qđ eze-
chiel. i delitijs padiſi dei fuiſti: q̃ ſi
aliter cõueniẽti⁹ itelligi neq̃unt opꝫ qđ
deũ ẽ. In ṽitate n̄ ſtetit: ſic accipia
mus ꝙ i ṽitate fuerit: ſꝫ non pmã-
ſerit. et illud ꝙ ab initio dyabolus
peccat: nõ ab initio ex quo creatus
eſt peccare putandus eſt: ſed ab
initio peccati. cepit enim in ipſo

Manicheorum cõfutatio.

peccatum et ipſe initiũ peccati fuit.
Orige. Eſt aũt vniforme quidem in
veritate morari: variũ ãt ac multifor-
me nõ morari i ea q̃buſdã vt ita dicã
tremẽtib⁹ greſſib⁹ ⁊ nitẽtib⁹ ſiſtere
in ea. nõ tamẽ obtinere valentibus.
Quibuſdã vero nõ paſſis illud: ſed
in periculo ↄſiſtẽtib⁹: ſm illud. Mi-
hi aũt paulisper cõmoti ſunt pedes
⁊ ceteris ab ea cadentibus. Cauſa
igit̃ cur diabolus veritatẽ nõ colat
ſubditur. Quia veritas nõ eſt in eo
ſcilꝫ q̃ vana ſuſpicat̃: ⁊ ſeductus eſt
ipſe a ſeipſo: in hoc deterior q̃ illi
quidẽ ab eo fallunt̃: is autẽ ſibiipſi
deceptionis auctor exiſtit. Sed opꝫ
inueſtigare quõ dicat̃ q̃ veritas i ipo
nõ eſt: verũ q: nullã vnq̃ verã habet
doctrinã: ſed cuncta q̃ opinat̃ falſa
ſunt: vel q: xp̃i p̃ticeps nõ eſt qui di
xit. Ego ſum veritas. Impoſſibile
Queſtio ſubtilis tractat̃. aũt eſt aliquã rõnalẽ ſubſtantiã de
cunctis opinari falſo: et de nullo vl'
e xiliter rectitudinẽ cõſpicere. Dia-
bolus igit̃ ſaltẽ id vere capit dogma
cõſiderãdo de ſe q̃ rõnalis eſt. Nõ
igitur eius natura cõſiſtit ex cõtra-
rio veritatꝭ. i. ex errore ⁊ ignauia nũq̃
enim veritatem cognoſcere poſſet.
Augu. xi. de ciui. dei. Uel cum dicit.
Quia veritas in eo non eſt: ſubiecit
iudiciũ q̃ſi queſiſſem⁹. vñ oñdat̃ q̃
in veritate nõ ſteterit: ait q: veritas
nõ eſt in eo. Eſſet aũt in eo ſi in ipſa
ſtetiſſet. Sequitur. Cũ loqui. men.
ex pro. loqui. quia men. eſt ⁊ pater
eius. Augu. In his verbis quidam
diabolũ putauerunt patrem habe-
re. ⁊ q̃ſierunt quis eſſet diaboli pa-
ter. hic eſt error manicheorũ. Dia-
bolũ autẽ dñs dixit patrẽ mendacij
nõ eñ ois q̃ mẽtit̃ pr̃ mẽdacij ſui ẽ.
Si eñ ab alio mẽdaciũ accepiſti ⁊ di
xiſti tu q̃dẽ mẽtit⁹ es: ſꝫ pr̃ mẽdacij n̄
es. Ille vo q: n̄ aliũde accepit mẽda
ciũ q̃ mẽdacio tãq̃ veneno ſpẽs ho-
minẽ occideret: pr̃ eſt mẽdacij: ſicut
de⁹ pr̃ ẽ veritatis. Theo. Hic ei ⁊ deũ
apud homines criminatus eſt ad
euam dicens. Quoniã inuidens vo
bis lignũ inhibuit. et apud deum
quõdã criminatus eſt homines: vt

cum dixit. An gratis colit iob dñm?
Orige. Attẽde tñ q̃ hoc nomẽ men- Calumnia diaboli.
dax dicitur tã de diabolo q̃ menda-
ciũ genuit. ſicut hic dicit̃. Quia mẽ-
dax eſt: q̃ de homine. ſm illud pſal-
mi. Ois hõ mendax. nã ſiquis men
dax nõ eſt: hmõi nõ eſt homo tãtũ:
ita q̃ ei ⁊ ſimilibus dici põt. Ego di-
xi dij eſtis. vñ cũ aliquis loquit̃ mẽ
daciũ. de proprijs loquit̃. Spiritus
aũt ſanctus loquit̃ a verbo veritatis
et ſapientie: ſm illud. De meo acci-
piet ⁊ annunciabit vobis. Auguſti.
de que. euan. Uel aliter. Diabolus
nõ ſpeciale nomẽ eſt: ſed commune.
In quocũq̃ eñ op̃a diaboli fuerint
inuenta: diabolus eſt appellãdus.
op̃is eñ nomẽ eſt nõ nature. Itaq̃
hoc i loco patrẽ iudeorũ cayn ſigni-
ficat: cuius imitatores volentes eſſe
iudei ſaluatorẽ peremerũt: ab ipſo
eñ forma data eſt fratricidij: quem
dixit mendaciũ de proprijs loqui: vt
oñderet vnũquẽq̃: nõ niſi ꝓpria vo
lũtate peccare: ſed q: cayn imitator
diaboli eſt: patrẽ eius diabolũ dixit
cuius op̃a ſecutus eſt. Alcui. Sꝫ q:
dñs veritas ẽ. ⁊ fili⁹ veracis dei veritatem
dit̃: ſꝫ iudei q̃ filij erãt diaboli: auer
ſi erãt a veritate. Et hoc ẽ qd̃ ſequit̃.
Ego autem q: ve. di. vo. nõ cre. mi.
Orige. Sed quõ hoc dr̃ iudeis q̃ in
eũ crediderãt: ſꝫ cõſidera q̃ põt ali-
quis ſm aliquã intentionẽ credere:
ſꝫ aliã vo nõ credere: ſicut q̃ credũt
in eũ q̃ ſub põtio pilato crucifixus
eſt: nõ aũt credũt in natũ de maria
virgine: in eũdẽ credũt ⁊ nõ credunt.
Sic igit̃ hi ad quos loq̃bat̃ crede-
bant in eũ: ſm q̃ videbatur ſignorũ
factor: non credebant aũt his q̃ pro
funde ab eo dicebant̃. Chry. Quia
igit̃ inimici eſtis veritatis: in nullo
me incuſantes vultis me interfice-
re. ⁊ ideo ſubdit. Quis ex vobis ar-
guet me de peccato? Theo. q. d. Si
de: filij eſtis vtiq̃ peccantes debe-
tis habere odio. Si ergo me quoq̃
quẽ exoſum habetis nõ poteſtis ar-
guere de peccato: manifeſtũ eſt q̃
ꝓpter veritatẽ me odio habetis: q̃ñ
ſꝫ dicebat ſe filiũ dei. Orige. Habet

Uerbum dei filio proprium

aūt hoc verbū xp̄i magnā fiduciam cū nullus hominum fiducialiter hoc dicere potuerit: niſi ſol⁹ dn̄s noſter qui pctm̄ non fecit. Grego. in home. Penſate aūt mā̄ſuetudinē dei. Nō dedignatur ex rōne oſ̄dere ſe pec catorē nō eſſe: qui ex virtute diuinitatis poterat peccatores iuſtificare vnde ſubdit. Qui eſt ex deo v̄ba dei audit: ppterea vos nō audi. quia ex deo non eſtis. Aug. Noli attēdere. naturā ſed vitiū. Sunt iſti ex deo ⁊ nō ſunt ex deo: natura ex deo: vitio nō ex deo. Eis aūt hoc dictū eſt qui nō ſolū peccato vitioſi erant. nā hoc cōmune erat oībus: ſed etiā pcogniti q̄ nō erāt credituri ea fide q̄ poſſent a⁹ peccatoꝝ obligatione liberari. Grego. in home. Interroget ſe ergo vnuſquiſq;: ſi verba dei aure cordis percipit: et intelliget vn̄ ſit. Nā ſunt nōnulli: qui pcepta dei nec aure corporis pcipe dignant. Et ſunt nōnulli q̄ h̄ q̄dē corpis aure pcipiūt ſed nullo ea mentis deſiderio cōplectunt. Et ſunt nōnulli q̄ libenter verba dei ſuſcipiunt: ita vt etiā in fletibus cōpungant: ſed poſt lachrymarū tēpus ad iniquitatē redeunt. hi profecto verba dei nō audiunt: quia hec exercere in opere contemnunt.

¶ Reſponderūt ergo iudei: et dixerūt ei. Nōne bene dicimus nos q2 ſamaritanus es tu: et demonium habes? Reſpondit ieſus et dixit. Ego demoniū nō habeo: ſed honorifico patrem meum ⁊ vos inhonoraſtis me. Ego aūt nō quero gloriā meā. Eſt q̄ q̄rat: ⁊ iudicet. Amē amē dico vobis: ſi q̄s ſermonē meū ſeruauerit mortem non videbit ineternum.

Iudeorū mos perſe.

¶ Chry. Cū aliquid altum dn̄s diceret: hoc apud iudeos q̄ valde inſenſibiles erant inſania videbat: vt ex eoꝝ reſpōſiōe colligit. Dicit enim. Reſpon. ergo iu. ⁊ dixe. et: nōne bn̄ di. nos: quia ſa. es tu ⁊ demoni. ha. Orige. Sed dignū eſt querere: q̄ ſamaritani ſecula futura denegent: nec aīe durabilitatē acceptēt: auſi ſunt ſamaritanū dicere ſaluatorē: qui de reſurrectione et iudicio tot et tanta edocuit. Sed forſan voluit improperantes illi hoc dicunt: dū que ſentiūt ipſi nō docet. Alcui. Samaritani eīn gens odioſa iſraelitico populo: decē tribub⁹ in captiuitatē ductis: terrā eoꝝ poſſidebāt. Orige. Cōuenit quoq; q̄ aliqui de eo arbitrent q̄ ſm̄ ſamaritanos ſentiret: vt nihil poſt obitū reſeruet hominib⁹: ſed ficte ad placēdū iudeis de reſurrectione ⁊ eterna vita tractaret. Demoniū vero illū habere dicebant: ppter eius ſermones trāſcendentes capacitatē humanā: quibus deū patrē ſuū aſſerebat. ⁊ ſe de celo deſcēdiſſe. ⁊ cetera hmōi. vel pter ſuſpitionē eoꝝ: q2 plures in beelzebub pncipe demonioꝝ opinabant ipſum eijcere demones. Theo. Uel ſamaritanū illū dicebant tanq̄ rit⁹ hebraicos diſſoluētē: vtpote ſabbati. ſamaritani eīn nō perfecte iudaizabant. Ex hoc vero q̄ eoꝝ cogitatiōes reuelabat: demoniū ipſum habere ſuſpicabantur. q̄ñ vero eū ſamaritanū dixerūt nuſq̄ euāgeliſta dicit: ex quo palā eſt q̄ multa ptermiſerūt euāgeliſte. Grego. in hom̄. Ecce iniuriā ſuſcipiens deus: nō cōtumelioſa verba reſpondet. Sequitur eīn. Reſpōdit ieſus ⁊ dixit: Ego demo. nō habeo. Ex qua re quid nobis innuit: niſi vt ex eo tēpore cū a pximis ex falſitate cōtumelias accipimus: eoꝝ etiā vera taceam⁹ mala ne miniſterium iuſte correptiōis in arma vertatur furoris. Chryſo. Et attēdēdū q̄ vbi eos docere oportebat: ⁊ eoꝝ ſuperbiā ſubtrahere: aſper erat: vbi vero exprobrantē eū oportebat ſufferre multa mā̄ſuetudine vtebatur: erudiens nos q̄ q̄dē ad deū vindicare: que vero ad nos deſpicere: Augu. Et vt homo prius eius imitet patientiā: vt perueniat ad potentiā. Sed q̄uis maledictus maledicta nō redderet: pertinuit tñ

Chriſt⁹ q̄re ſamaritanus vocatus.

ad eũ negare. Duo aũt ſibi fuerant
obiecta. Samaritanus es: ꝛ demo-
niũ habes. Nõ dixit. Nõ ſum ſama
ritanus: ſamaritanus eñ interpre-
tatur cuſtos: nouerat aũt ille ſe no
ſtrũ eſſe cuſtodẽ. non eñ ptinuit ad
eũ vt redimeremur: ꝛ non ptinet vt
ſeruemur. Deniqꝫ ipſe eſt ſamarita
nus qui acceſſit ad ſauciũ: ꝛ miſeri
cordia ĩpendit. Orige. Aliter quoqꝫ
dñs magis ꝙ paulus oĩbus oĩa fie
ri voluit vt oẽs lucrifaceret. et ideo ſe
nõ negauit eẽ ſamaritanũ. Eſtimo
aũt ſolius ieſu fore vocẽ. Ego demo
niũ nõ habeo: ſed nec habui. ſicut ꝛ
illud. Uenit princeps mũdi huius:
ꝛ in me nõ habet quicꝙ: qꝛ etiã que
delictoꝝ reputata ſunt minima de-
monibus adaptant. Aug. Deinde
poſt tale ↄuitiũ hoc ſolũ dixit de glo
ria ſua. Sed honorifi. patrẽ meum
quaſi dicat. Ne vobis arrogans vi
dear. habeo quẽ honorificẽ. Theo.
Honorificauit aũt patrẽ vlciſcẽs eũ
et nõ tolerans homicidas ꝛ menda
ces ſe dei veraces filios appellari.
Orige. Solus aũt xp̃s veriſſime ve
neratus eſt patrẽ. nullus eñ hono
rans quicꝙ ex his que nõ honoran
tur a deo honorat deũ. Grego. in ho.
Sed qꝛ quiſꝙ dei zelo viuit: a prauis
hoĩbus dehoneſtat: in ſemetipſo no
bis dñs patientie prebuit exẽplũ ꝙ
ait. Et vos inho. Augu. q. d. Ego fa
cio qᵭ debeo: vos nõ facitis qᵭ debe
tis. Orige. Nõ aũt illis ſolũ hoc di-
ctũ eſt: ſed ꝛ oĩbus iniuſte agentibꝰ
qui iniuriã inferunt xp̃o qui eſt iu-
ſticia: et inferentibus cõtumeliã ſa
pientie: eo ꝙ xp̃s eſt ſapientia: ꝛ ſi-
militer de alijs hmõi. Grego. Sꝫ ꝗd
nobis cõtra iniurias faciendũ ſit:
ſuo exemplo nos admonet cũ ſubiũ
Exẽpl xpi ppo nitur. git. Ego au. glo. mea nõ q̃ro: eſt qui
querat et iudicet. Chry. q. d. Ex ho
nore quẽ ad patrẽ habeo hec locutꝰ
ſum vobis: ꝛ propter hoc dehonora
tis me: ſed nulla eſt mihi cura huiꝰ
contumelie: illi eñ noxas debetis ꝓ
pter quẽ hec audio. Orige. Querit
autẽ deus gloriã chriſti in quolibet
ſuſcipientiũ illum: quã quidem re-
periret in operãtibus ſꝫ inſitas vir
tutis cauſas. Cum autẽ non repe-
rerit: ponit illos in quibus non re-
perit gloriaꝫ filij ſui. vnde dicit. Eſt
qui querat ꝛ iudicet. Auguſtinus.
Quem autem vult intelligi niſi pa-
trem. Quomodo ergo alio loco dicit
Pater non iudicat quemꝙ: ſed om-
ne iudicium dedit filio. Sed videte
ꝙ iudicium quandoqꝫ pro dãnatiõe
accipitur: hic autem ſecũdum diſcre
tionem poſitum eſt. q. d. Eſt pater ꝗ
gloriam meam a veſtra diſcernat.
vos enim ſm hoc ſeculum gloriami
ni: ego nõ ſum hoc ſeculum. Diſcer
nit ẽt gloriã filij ſui a gloria oĩum ho
minũ. nõ eñ qꝛ hõ factus eſt: iã com
parandus eſt nobis: nos hoĩes cũ
pctõ: ille ſine pctõ: ꝛ hᵒ ſꝫ ipſaꝫ formã
ſui. nã illũ ꝗs digne loquat. In prin
cipio erat verbũ. Auguſti. Uel ali-
ter. Si vere dictum eſt a ſaluatore.
Omnia mea tua ſunt: palam eſt ꝙꝫ
ꝛ ipſuꝫ iudiciũ filij patris eſt. Greg.
Cum vero malorũ ꝑuerſitas creſcit
non ſolũ frangi ꝑdicatio non debet:
ſed etiã augeri. vñ dominus poſtꝙ
demoniũ habere dictus eſt: predica
tionis ſue bñficia largius ĩpendit
dicẽs. Amẽ amen dico vobis: ſiquis
ſermonẽ meum ſeruauerit mortem
nõ videbit in eternũ. Auguſti. Uide
bit dictum eſt pro eo quod eſt expe-
riet. Cũqꝫ morituris moriturꝰ loq̃-
retur quid ſibi vult qᵭ ait. Qui ſer.
me. ſerua. mor. nõ vi. in eter. niſi qꝛ
videbat aliam mortem de qua nos
liberare venerat: mortem eternaꝫ
mortem dãnationis cum diabolo et
angelis eius: ipſa eſt vera mors. nã
iſta migratio eſt. Orige. Sic igitur
intelligendum eſt. Siquis ſer. me.
ſer. mor. non vi. in eter. ac ſi diceret. Queſtio pulchra
Siquis lucẽ meã cuſtodierit: tene
bras nõ videbit. Quod autem dicit
in eternum: cõmuniter eſt ſumẽdũ:
vt ſit talis intellectus. Siquis ſer-
monem meum ſeruauerit in eternũ
mortem non videbit in eternum: qꝛ
eouſqꝫ nõ videt aliqᷓs mortẽ quouſqꝫ
ieſu verbum cuſtodit. Cum vero ꝗs
torpens in obſeruantia ſermonis

circa ſui cuſtodiã negligẽs factus:
cum ceſſat cuſtodire: ſubinde mortẽ
videt: nõ apud aliũ ꝙ apud ſeipſm.
Sic igitur a ſaluatore inſtructi pro=
phete querenti. Quis eſt homo qui
viuet ⁊ nõ videbit mortẽ: reſponde
re poſſumus. Qui cuſtodit verbum
chriſti. Chryſo. Seruauerit autem
dicit non ſolum fide: ſed etiam per
vitam puram. Simul autẽ et occul=
te inſinuat: quoniam nihil poſſunt
ei facere. Si eñ qui ſermonem eius
ſeruabit non morietur in eternum:
multo magis ⁊ ipſe poteſt nõ mori.

¶ Dixerunt ergo iudei. Nunc cognouimus: quia demonium habes. Abraam mortuus eſt et prophete: et tu dicis: ſiquis ſermonẽ meum ſeruauerit non guſtabit mortẽ ineternũ. Nũquid tu maior es patre noſtro abraã qui mortuus eſt. Et prophete mortui ſunt. Quẽ teipſum facis? Reſpõdit ieſus. Si ego glorifico meipſum: gloria mea nihil eſt. Eſt pater meus qui glorificat me: quem vos dicitis. quia deus veſter eſt: et nõ cognouiſtis eũ. Ego aũt noui eũ. Et ſi dixero: quia nõ ſcio eũ ero ſimilis vobis mendax. Sed ſcio eũ: et ſermonẽ eius ſeruo. Abraã pater veſter exultauit vt videret diem meũ: vidit et gauiſus eſt.

¶ Grego. in home. Sicut bonis ne=
ceſſe eſt vt meliores ẽt p̃ ꝯtumelias
exiſtãt: ita ſemp reprobi de bñficio
peiores fiunt. nã accepta p̃dicatiõe
iterũ iudei blaſphemãt: dicit enim.
Dixerunt ergo iu. Nunc cogno. quia
demo. habes. Orige. Hi qui ſacris
ſcripturis credũt cõprehendunt: ꝙ
que preter rectã rationẽ ab homini
bus exercentur: nõ preter demones
Opinio friuola iudeorũ — fiunt. Sic igitur iudei virtute demo
nis putabant ieſum dixiſſe. Siquis
ſermo. meũ ſua. mor. non videbit in
eter. Hoc autẽ paſſi ſunt: quia dei vir=
tutẽ nõ perſpexerunt: nã hic de mor
te quadã inimica rõni qua pereunt
delinquentes: hoc falſus eſt. Hi vo
de cõmuni morte cõiectãtes eſſe qḋ
dicit: increpant dicẽtẽ quaſi defun=
cto abraã ⁊ prophetis. vnde ſubdit.
Abraã mor. eſt ⁊ pphete: et tu dicis.
Siqs ſer. meũ ſerua. mor. nõ guſta.
in eter. Cũ aliqua differentia ſit in=
ter mortẽ guſtare ⁊ videre: p eo qḋ
mortem nõ videbit: mortẽ nõ guſta=
bit: protulerunt: velut incauti audi=
tores confundentes dominicum ſer
monem. Sicut enim dñs inquantũ
panis viuus eſt guſtabilis eſt. In
eo vero ꝙ eſt ſapientia eſt viſibilis
pulchritudis. Sic etiã aduerſaria
eius mors ⁊ guſtabilis eſt et viſibi=
lis. Cum ergo quis ſteterit per ie=
ſum in intellectuali loco mortem nõ
guſtabit: ſi ſtatum ſeruat ſecun=
dum illud. Sunt de hic ſtantibus
qui nõ guſtabunt mortem. cum au=
tẽ aliquis ſermonẽ chriſti acceperit
et cuſtodierit mortem non videbit.
Chryſoſto. Rurſus autem ex inani
gloria ad cognationẽ confugiunt.
vnde ſequit. Nunquid tu maior es
patre noſtro abraã: q̃ mortuus eſt?
Poterant etiam dicere: nunquid tu
maior es deo cuius ſermonẽ qui au
dierunt mortui ſunt? ſed non dicunt
hoc: quia etiam ꝙ abraam minorem
eum eſtimabant. Origenes. Non
enim diſcernunt: quia non ſolum
abraam: ſed etiam quolibet nato ex
muliere: qui natus ex virgine maior
eſt. nec verum dicebãt iudei. Abraã — Mendaciũ iudeorũ.
mortuus eſt. audiuit enim verbum
chriſti atqꝫ ſeruauit. et hmõi ſimile
dicẽs de pphetis de quib' ſubdunt.
Et prophe. mor. ſunt. nam ⁊ verbũ
filii dei cuſtodierunt. cum verbum
dñi factum fuerit ad oſee vel iſaiã:
vel hieremiam: quod ſiquis alius
cuſtodiuit ipſi pphete cuſtodierũt.
Mendacium ergo dicunt et in hoc.
Scimus quia demonium habes: et in
hoc abraam mortuus eſt ⁊ prophe=
te. Gregorius in home. Quia enim
eterne morti inheſerant: et eandem
mortem cui inheſerant non vide=

bant: cum ſolam mortez carnis aſpicerent in veritatis ſermone caligabant. ſubdunt aūt. Quē teipſum facis? Theophi. q. d. Tu qui nulla curā dignus es carpentarij fili⁹ de galilea: tibi ſubripis gloriam. Beda. Quē teipſum facis: hoc eſt. Cuius meriti: cuiuſue dignitatis vis credi? Abraam tamen mortuus erat corpore: aīa autem viuebat. Maior autē eſt mors anime in eternū victure: ꝙ̄ corporis quandoqꝫ morituri. Orige. Cecutientium aūt fuit hec prolatio: quoniā non ſe fecit ieſus id quod eſt: ſꝫ ex patre recepit. vnde ſequitur. Reſpondit ieſus. Si ego glori. meipſuꝫ glo. mea nihil eſt. Chry. Hoc dictum ad eorū ſuſpitionem dixit: ſicut ⁊ ſupra. Teſtimoniū meū non eſt veruꝫ: ſi teſtimonium perhibeo de meipſo. Beda. His autē verbis nihil eē oſtēdit gloriā vite preſentis. Aug. Dixit autez hoc propter illud qđ dixerāt. Quem teipſum facis. refert enī gloriam ſuā ad patrē de quo eſt. vñ ſubdit. Eſt pater me⁹ qui glorificat me.

Calumnia arrianorum ſoluitur

De iſto verbo calūniantur arriani fidei noſtre ⁊ dicunt. Ecce maior eſt pater qui glorificat filium. Heretici non legiſtis ⁊ ipſum filiū dicentē ꝙ glorificet patrem ſuum. Alcui. Glorificauit aūt pater filiū: cum tp̄e baptiſmi: ⁊ in monte ⁊ tp̄e paſſionis coram turbis vox facta eſt ad eum: et poſt paſſionē cum reſuſcitauit ⁊ collocauit eū ad dexteram ſue maieſtatis. Chry. Addidit autē. Quem vos dicitis: qꝛ deus veſter eſt. Volebat eis oſtendere qm̄ non ſolū patrem eum neſciebant: ſed neqꝫ deū. Theophi. Nā ſi vere patrē cognoſcerent: filiū eius venerarentur. Deū etiā cōtemnunt: q̄ homicidiū in lege ꝓhibuit. aduerſus xp̄m clamātes. vñ ſubdit. Et non cognouiſtis eum. Alcui. q. Vos carnaliter illū deū veſtrum vocatis: ꝓ tēporalibus et ſeruitis ⁊ nō cognouiſtis eum: ſicut intelligēdus eſt ſpiritaliter ei ſeruire neſcitis. Augu. Quidam heretici dicunt deū annunciatum in veteri teſtamento: non eſſe patrē chriſti: ſed neſcio quē principem malorum angelorū. Contra ipſos ergo dicit patrem ſuū: quē illi dicebant deum ſuum. Et non cognouerunt. Si enim ipſum cognouiſſent: eius filiuꝫ recepiſſent. De ſe autem ſubdit. Ego autem noui eū. Secundum carnē iudicantibus: potuit ⁊ hic arrogans videri: ſed arrogantia non ita caueatur: vt veritas relinquatur: ꝓpter qđ ſubdit. Et ſi dixero: qꝛ non ſcio eū: ero ſimilis vobis mēdax. Chry. q. d. Sicut vos dicentes ſcire eum mētimini: ita ego ſi dixero me neſcire: ſꝫ maxima demōſtratio eſt ꝙ ab illo ſit miſſus hoc qđ ſequitur. Sed ſcio eum. Theophi. Naturaliter ipſius cognitionē obtinens: qualis enī ego ſum: talis ⁊ pater: qm̄ ego meipſum cognoſco: ⁊ illum cognoſco. Prebet autē indiciuꝫ ꝙ ipſum cognoſcat cum ſubdit. Et ſermonē eius ſeruo. Sermonē mandata nūcupans. Quidaꝫ autē ſic intelligunt hoc qđ dicitur. Sermonem eius ſeruo. i. rationē ſubſtantie ei⁹. Eadē enī eſt ratio ſubſtātie patris et filij. ideoqꝫ patrē cognoſco. nā et pro qm̄ ſumitur: vt ſit ſenſus. Qm̄ eius ſermonē ſuo. Aug. Sermonē etiā patris tāqꝫ fili⁹ loquebatur: ⁊ ipſe erat verbū pris: qđ hominib⁹ loq̄batur.

Intellect⁹ panagogic⁹.

Chry. Et qꝛ dixerant. Nūquid tu maior es pr̄e nr̄o abraam: nihil de morte exponens: ſe maiorē ꝙ̄ abraā eſſe oſtendit pr̄r cum ſubdit. Abraā pater veſter exul. vt vi. diē meū. vidit ⁊ gauiſus eſt. ſ. ꝓpter beneficiū quod a me hꝫ vt a maiore. Theophi. q. d. diē meum deſiderabilē habuit ⁊ letitie plenū: nō quaſi alicuius minimi aut fortuiti. Aug. Nō timuit: ſꝫ exultauit vt videret. credēs vtiqꝫ exultauit ſperando: vt videret intelligēgendo diē meū. Incertū aūt pōt eſſe vtrū dixerit tēporalē diē dñi: q̄ erat vēturus in carne an diē dñi q̄ neſcit ortū neſcit occaſum. Sed ego nō dubito patrē abraā totū ſciſſe. Ait enim ſeruo ſuo quē mittebat. Pone manū ſub femore meo: ⁊ iura mihi ꝑ deū celi. Ergo q̄ fuit illa iuratio: niſi qꝛ ſignificabat de genere abrae vēturū.

Dies dñi duplex.

in carne deuz celi. Gre. Tunc ẽt diẽ
domini abraã vidit cum in figura
ſumme trinitatis tres angelos ho=
ſpitio ſuſcepit. Chry. Uel diem ſuuz
dicit diem crucis: quẽ abraã i obla
tione arietis et iſaac prefigurauit
per hoc oſtendens ꝙ non inuitus
ad paſſionez venit: et oſtendẽs eos
eſſe alienos ab abraam. Si in qui
bus ille exultauit hi dolent. Augu.
Quale autem gaudiuz fuit cordis
videntis verbum manẽs: ſplendo=
rem pijs mẽtibus refulgentẽ apud
patrem manentem deum: et aliqñ
in carne venturũ nõ de patris gre
mio receſſurum.

¶ Dixerunt ergo iudei ad eũ.
Quinquaginta annos nondũ
habes et abraã vidiſti? Dixit
ergo ei ieſus. Amen amẽ dico
vobis. anteꝗ̃ abraã fieret ego
ſum. Tulerunt ergo lapides vt
iacerent i eũ. Jeſus autem ab
ſcondit ſe et exiuit de templo.

¶ Grego. Carnales mẽtes iudeoꝝ
audientium v̾ba xp̄i oculos a car=
ne non ſubleuant: dum in eo ſolam
carnis etatem penſant. vnde dicit.
Dixerunt ergo iudei ad eũ. Quin
quagita ãnos nõdum ha. et abraã
vi. q. d. multa ſunt annorum curri
cula ex quo abraã mortu' eſt: ⁊ quo
modo vidit diem tuum. carnaliter
ei hoc intellexerũt. Theophi. Tũc
autem. xxxiij. annorũ chriſtus erat:
quare ergo non dixerunt. Quadra.
annos nondũ ha. ſed quinquag nta
Superuacua eſt hmõi queſtio: ſim=
pliciter enim prout eis occurrit dixe
runt. Reſpondent tñ quidam ꝙ per
quinquageſimũ annũ ex reuerẽtia
iubileũ nominãt: in quo ⁊ captiuos
manumittebant: ⁊ emptitijs poſſeſ=
ſionibus cedebãt. Grego. Quos be=
nigne redemptor noſter a carnis
ſue intuitu ſubmouet: ⁊ ad diuinita
tis contẽplationem trahit. vnde ſeq
tur. Dixit ergo eis ieſus. Amẽ amẽ
dico vobis anteꝗ̃ abraaz fieret ego
ſum. Ante eſt preteriti tẽporis eſt:

Queſtio curioſa.

ſum vero preſentis. ⁊ q: preteritũ ⁊
futurũ tp̄s diuinitas non habet: ſed
ſemper eſſe habet. nõ ait. Añ abraã
ego fui: ſed ante abraã ego ſum: ſm
illud. Ego ſum qui ſum. Ante ergo
vel poſt abraã habuit eſſe: qui ⁊ ac=
cedere potuit ꝑ exhibitionẽ p̄ñtie et
recedere ꝑ curſum vite. Aug. Qi ve=
ro creatura eſt abraã: non dixit. An
teꝗ̃ abraã eẽt: ſed anteꝗ̃ fieret. neqꝫ
hoc dixit. Ego factus ſum: nã in p̄n=
cipio erat verbuz. Grego. Sed ſuſti=
nere iſta eternitatis verba mẽtes in
fidelium non valentes: quẽ intellige
re nõ poterãt obruere querebãt. vñ
ſequitur. Tule. ergo la. iu. vt ia. in
eum. Aug. Tanta duritia quo curre
ret niſi ad ſimiles. ſ. lapides? Qi xp̄o
poſtꝗ̃ cuncta que ad eũ ſpectabant
docendo perfecerat: hi lapides inij=
ciunt. deſerit eos quaſi correctionez
non ſuſcipientes. vnde ſubditur. Je
ſus aũt abſcõ. ſe: ⁊ exiuit de templo.
Nen autẽ abſcondit ſe in angulo tẽ
pli: quaſi timẽs: aut in domũculã fu
giens: vel poſt murũ: aut colũnaz di
uertens ſed celica poteſtate inuiſibi
lem inſidiantibus ſe conſtituens: ꝑ
mediũ illorũ exiuit. Jeſus autẽ ab=
ſcõ. ſe ⁊ ex. de templo. Grego. Qui ſi
diuinitatis ſue potẽtiã exercere vo=
luiſſet: tacito nutu mẽtis in ſuis eos
actibus ligaret: aut in penas ſubite
mortis obrueret: ſed q̃ pati venerat
exercere iudiciũ nolebat. Aug. Ma
gis enim erat cõmendanda ſapien=
tia: ꝗ̃ exercẽda potentia. Alcui. Jõ
etiam fugit: qꝛ nondum venerat ho
ra paſſionis: ⁊ qꝛ ipſe non elegerat
hoc genus mortis. Augu. Ergo tãꝗ̃
homo a lapidib' fugit: ſed veh illis
a quorũ lapideis cordibus deus fu=
git. Beda. Myſtice autem quotquot
malas cogitationes quis aſſumit:
quaſi tot lapides in ieſum mittit: ac
deinde quantum ad ſe pertinet ſi ad de
liberationẽ tranſit: ieſuz extinguit.
Grego. Quid autem abſcondendo
ſe dominus ſignificat: niſi ꝙ eis ip̄a
veritas abſconditur: qui eius verba
ſequi contemnunt: eã quippe quam
ſi inuenit humilẽ veritas fugit mẽ

Jeſus fact' inuiſibil

tem. Quid aũ nobis hoc exemplo
loquitur: niſi vt etiam cum reſiſtere
poſſumus iram ſuperbientium hu=
militer declinemus.

Capitulũ. ix.

Et preteriens ieſus
vidit hominẽ cecũ
a natiuitate: ⁊ inter
rogauerunt eum di
ſcipuli eius. Rabbi:
q̃s peccauit hic an
parentes eius vt cecus naſcere
tur? Rñdit ieſus: neq̃ʒ hic pecca
uit: neq̃ʒ parẽtes eius: ſed vt ma
nifeſtentur opa dei in illo. Me
oportet operari opera eius qui
miſit me donec dies eſt. Venit
nox quando nemo poteſt ope=
rari. Quandiu ſum in mundo:
lux ſum mundi. Hec cũ dixiſſet
expuit in terram ⁊ fecit lutũ ex
ſputo: ⁊ liniuit lutum ſuper ocu
los ceci: ⁊ dixit ei. Vade ⁊ laua
in natatoria ſyloe: quod interp̃
taẽ miſſus. Abijt ergo ⁊ lauit: ⁊
venit videns.

¶ Chry. Quia iudei ſermonũ chri=
ſti altitudinem nõ ſuſceperãt: exiẽs
de templo curauit cecum. ſui abſen=
tia eorum furorem mitigans: et per
operationẽ ſigni: eorũ duriciã mol
liens: ⁊ de his que dicta ſunt a ſe fa=
ciẽs fidẽ. vñ dr. Et p̃te. ie. vi. ho. ce.
a na. Ubi cõſiderãdũ q̃ egrediẽs de
tẽplo ſtudioſe vẽit ad op⁹ ſui manife
ſtatiuũ. ipſe eñ vidit cecũ: nõ cecus
ad eũ acceſſit. Et ita ſtudioſe reſpe=
xit vt diſcipuli ei⁹ vidẽtes eũ ſtudio
ſe aſpiciẽtẽ interrogarẽt. Sequitur
eñ. Et inter. eũ diſci. eius. Rabbi:
quis pec. hic an paren. eius: vt cec⁹
naſceretur? Augu. Rabbi magiſter
eſt. Magiſtrũ appellãt: q: diſcere cu
piebãt. queſtionẽ q̃ppe ꝓpoſuerãt
dño tãq̃ʒ magiſtro. Theophi. Videẽ
tñ hec q̃ peccare: neq̃ ei ſuſceperãt
apoſtoli nugas gẽtilium: q̃ñ aĩa in

Pietas
phi nota
tur.

alio ſeculo viuẽs peccauit: ſʒ diligẽ=
ter intuenti nõ apparet ſimplex hec
q̃ſtio. Chry. Venerũt ei ad hãc iter=
rogationẽ: q: pri⁹ ſupra paralyticũ
curãs dixit. Ecce ſan⁹ fact⁹ es: nõ vl
tra pecces. Illi igitur cogitantes: q:
propter pctã fuerat ille paralyſi re
ſolut⁹: q̃runt de illo. Si hic peccauit
q̃d nõ eſt dicere: a natiuitate eñ ce=
cus eſt. Aut parẽtes ei⁹: ſʒ neq̃ʒ hoc.
fili⁹ eñ ꝓ patre nõ ſuſtinet penã. Se
quitur. Rñdit ie. Neq̃ʒ hic peccauit:
neq̃ʒ parẽtes ei⁹. Aug. Nũq̃d vel ip̃e
ſine originali peccato nat⁹ erat: vel
viuẽdo nihil addiderat? Hẽbãt er=
go peccatũ ⁊ ip̃e ⁊ parẽtes ei⁹: ſʒ non
ip̃o pctõ factũ eſt vt cec⁹ naſceretur.
Ipſe aũt cauſam dicit quare cec⁹ ſit
natus: cũ ſubdit. Sʒ vt manifeſtẽtur
opa dei in illo. Chry. Nõ aũt ex hoc
oſtẽdit q̃ alij ceci facti ſunt pp̃ pctã
parentũ. Neq̃ʒ ei cõtingit vno peccã
te aliũ puniri. q̃d aũt dicit. Ut mani
feſtetur gloria dei: de ſeip̃o dicit non
de p̃re. Illi⁹ eñ gloria iã manifeſta
erat: ſʒ nunq̃d iſte iniuſta paſſus eſt?
Sed ego eũ bñficiũ accepiſſe dico ꝑ
cecitatẽ: ꝑ hãc eñ interiorib⁹ reſpe=
xit oculis. Qui vero ex nõ ente ad eſ
ſe eũ deduxit ptãtẽ habebat abſq̃ʒ
iniuria: ⁊ ita eũ dimittere. Dicũt aũt
quidã q̃ñ vt hic nõ eſt cauſatiuũ: ſed
ſignificat euẽtũ. ſicut ⁊ illõ. Lex ſub=
intrauit vt abundaret delictũ. ſic et
hoc conſecutũ eſt vt dñs oculos clau
ſos apiens: ⁊ alia naturalis infirmi
tatis nocumẽta corrigẽs: ſuã demõ=
ſtrauit virtutem. Grego. i. mor. Alia
itaq̃ʒ eſt ꝑcuſſio qua pctõr ꝑcutitur:
vt ſine retractatione puniatur: alia
qua pctõr ꝑcutiẽ vt corrigatur: alia
qua q̃ſq̃ʒ ꝑcutitur: nõ vt preterita cor
rigat: ſed ne vẽtura cõmittat: alia ꝑ
quam nec p̃terita culpa corrigiẽ: nec
futura ꝓhibeẽ. Sed dum inopinata
ſalus ꝑcuſſionẽ ſequitur: ſaluantis
virt⁹ cognita ardẽtius amaẽ. Chry.
Et q: de ſeipſo dixit. Ut manifeſteẽ
gloria dei. ſubiũgit. Me opʒ opera=
ri opa ei⁹ q̃ miſit me. i. me opʒ mani=
feſtare meip̃m: ⁊ facere ea que ma=
nifeſtent me patri eadẽ facientem.

Senſus
ꝓfund⁹

Beda. Cū eñ filius ſe operari ope=
ra patris aſſerit: ſua ⁊ pr̄is opa ea=
dē eſſe mōſtrauit: que ſunt infirma
ſaluare: debilia roborare: hoīes illu
minare. Augu. Per hoc ꝗ̄ aūt ꝙ dicit.
Qui miſit me: vniuerſam gloriā dat
illi de quo eſt: qꝛ ille habet filiū qui
de illo ſit: ipē nō hꝫ de quo ſit. Chry.
Addit aūt. Donec dies eſt. i. donec li
cet credere hoībus in me: donec vita
hec conſiſtit opꝫ me operari. Et hoc
oſtendit ſubdens. Uenit nox quā do
nemo pōt operari. Nox dicta eſt ſm̄
illud. Proijcite eū in tenebras exte=
riores. Ibi ergo erit nox: vbi nemo
pōt operari ſed recipere quod ope=
ratus eſt. Cū viuis fac: ſi quid factu
rus es. Chryſo. Ultra eñ neqꝫ fides
eſt: neqꝫ labores: neqꝫ penitētia. Au
gu. Si aūt modo operamur: hic eſt
dies: hic eſt chriſtus. vnde ſubdidit.
Quādiu ſum in mūdo: lux ſum mun
di. Ecce ipſe eſt dies. Dies iſte q̄ cir
cuitu ſolis impletur: paucas horas
habet. Dies preſentie chriſti vſqꝫ in
cōſummationē ſeculi extendet. Ipſe
enim dixit. Ecce ego vobiſcum ſum
vſqꝫ in cōſummationē ſeculi. Chry.
Quia vero ſermonē quē dixerat: p
opera credi fecit: ſubiungit euange
liſta. Hec cū dixiſ. expu. in ter. ⁊ fecit
lu. ex ſpu. ⁊ li. ſu. ocu. ceci. Qui autē
maiores ſubſtantias de nihilo ad eſ
ſe produxit: multo magis oculos ſi=
ne materia feciſſet. Sed voluit doce
re ſeipſum eſſe creatorē qui in prin=
cipio viſus eſt luto ad hoīs formatio
nē. Ideo aūt nō aqua vtitur ad lutū
faciendū ſed puto: vt nihil aſcribat
fonti: ſꝫ diſcas: qm̄ virtꝰ oris eiꝰ ocu
los aperuit ⁊ plaſmauit: ⁊ deinde vt
non videatur eis ex virtute terre eē
curatio iuſſit lauari. vnde ſequitur.
Et dixit ei: vade ⁊ laua in nata. ſy.
qḋ interpre. miſſus: vt diſcas qm̄ nō
indigeo luto ad faciendos oculos.
Et qꝛ in ſyloe erat virtꝰ chriſti: q̄ oīa
operabatur: ppter hoc ⁊ interpreta
tionē nobis euāgeliſta adiecit dicēs
Quod interꝑtatur miſſus. vt diſcat
qm̄ ⁊ illic chriſtus eū curauit. Sicut
eñ apoſtolꝰ dicit: ꝙ petra erat chri=
ſtus: ita ⁊ ſyloe ſpiritualis erat cuiꝰ
repētinus aque defluxus occulte in
ſinuat nobis chriſti manifeſtationē
ꝑter omnē ſpem. Sed quare non ſta
tim eū fecit lauari: ſed ad ſyloe mi
ſit? vt deſtruatur iudeorum indeuo=
tio. Conueniēs eñ erat omnes eū
videre euntē: ⁊ lutū ſuper oculos ha
bentē. Et etiā volens oſtendere: qm̄
non alienus eſt a lege ⁊ veteri teſta
mento: mittit eū ad ſyloe. non autē
erat timendū ne ſyloe ſumeret hāc
gloriā: multi eñ lauantes ibi oculos
nullo tali bñficio ſunt potiti. Et iterū
vt diſcas ceci fidē qui nō cōtradixit:
neqꝫ cogitauit apud ſeipſum. Lutū
ſolet magis excecare. multotiens la
ui in ſyloe: ⁊ in nullo ſum adiutꝰ: ſi=
quā virtutē haberet: pſens vtiqꝫ cu=
raſſet: ſed ſimpliciter obediuit. vñ
ſequitur. Abijt ergo ⁊ la. ⁊ re. vidēs.
Sic igitur manifeſtauit ſuā gloriā:
non enim parua gloria eſt vt eſtime
tur auctor creationis. Ea enim que
de maiori eſt fides: q̄ a minꝰ eſt certi=
ficat: in vniuerſa autē creatione ho=
norabilior eſt homo. Eorum autem
que in nobis ſunt mēbrorum: hono=
rabilior eſt oculus: hic enim corpus
gubernat: hic ornat viſum. Et quod
ſol eſt in orbe terrarum: hoc eſt ocu=
lus in corpore. vnde ſuperiorem lo=
cum ſortitur: ſicut in quodā regali
loco collocatus. Theophi. Quidam
tamen dicunt: ꝙ lutum non fuit de=
poſitum: ſed in oculos eſt cōuerſuꝫ.
Beda. Myſtice aūt poſtqꝫ expulſus
eſt de cordibus iudeorum: mox trāſ=
iuit ad gentilium populum. Preteri
re autem eius vel iter facere: eſt de
celis in terram deſcendere. Itaqꝫ vi
det cecum. cum miſericorditer reſpe
xit genus humanum. Augu. Genus
enim humanum eſt iſte cecus. hec
enim cecitas contigit in pmo homi=
ne p pctm̄: de quo oēs originem dux
mꝰ. cecꝰ ē ḡ a natiuitate. Spuit dñs i
terrā: de ſaliua lutū fecit: qꝛ ꝟbū ca=
ro fcm̄ ē: ⁊ inūxit oclos ceci. Inūctus
erat ⁊ nōdū videbat. qñ. n. inūxit: for
te eū cathecuminū fecit. Miſit illuꝫ
ad piſcinā que vocatur ſyloe: quia

Nox mi
ſtice. qñ
ventura

Myſte=
rium in
ſinuat.

Gloria
dei ma
nifeſta
ta.

baptizatus eſt in chriſto:et tunc eū illuminauit. Pertinuit autē ad euā geliſtam vt cōmendaret nobis nomen huius piſcine. et ait. Quod interpretatur miſſus: Niſi enim ille fuiſſet miſſus: nemo noſtrum eſſet ab iniquitate dimiſſus. Greg. xviij. mor. Uel aliter. Per ſaliuā ſapor intime contemplationis accipitur: q̄ ad os a capite deſfluit: quia de claritate conditoris adhuc in hac vita nos poſitos guſtu reuelationis tangit. vnde dominus ſaliuam luto miſcuit: et ceci nati oculos reparauit: q: ſuperna gratia carnalem cogitationem noſtram per admixtionem ſue cōtemplationis irradiat: et ab originali cecitate hominem ad intellectum reformat.

Iuſt⁹ felicitatis eterne.

¶ Itaq; vicini ⁊ qui viderant eum prius quia mēdicus erat dicebant. Nonne hic eſt qui ſedebat ⁊ mendicabat? Alij dicebant quia hic eſt: alij autem nequaq̄ ſed ſimilis eſt ei⁹. Ille vero dicebat quia ego ſū. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti ſunt tibi oculi? Reſpondit Ille homo qui dicitur ieſus lutū fecit ⁊ vnxit oculos meos ⁊ dixit mihi. Uade ad natatoria ſyloe ⁊ laua. Et abij ⁊ laui ⁊ video. Et dixerūt ei. Ubi eſt ille? Ait: neſcio. Adducūt eum ad phariſeos qui cecus fuerat. Erat aūt ſabbatū quādo lutū fecit ieſus: ⁊ aperuit oculos ei⁹. Iterū ergo interrogabāt eum phariſei quō vidiſſet. Ille aūt dixit eis. Lutū mihi poſuit ſuper oculos ⁊ laui ⁊ video. Dicebāt ergo ex phariſeis quidā. Nō ē hic hō a deo q̄ ſabbatū nō cuſtodit. Alij aūt dicebāt. Quō pōt hō peccator hec ſigna facere? Et ſciſma erat īter eos.

Dicūt ergo ceco iterū. Tu q̄d dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille aūt dixit: Quia propheta eſt.

¶ Chry. Inopinabilitas facti miraculi incredulitatem īducebāt. et ideo dicitur. Itaq; vicini et qui viderant eū prius q: mēdicus erat dicebant. Nonne hic eſt qui ſedebat et mendicabat? Mirabilis dei clementia quo deſcēdebat? Eos q̄ mendicabant cū multa deuotione curabat: et hinc iudeorum os obſtruens: quoniam non p̄claros: nō inſignes: neq; principes: ſed ignobiles ſua dignos ducebat prouidētia. etenim in ſalute omnium venerat. Sequitur. Alij dicebant: q: hic eſt. Ceco enim per longam viam eunte diligentes īſpectores facti ex inopinabilitate eius quod viderāt non vltra poterant dicere. Non eſt hic. Sequitur. Alij autem nequaq̄ ſed ſimilis eius eſt. Aug. Aperti ei oculi vultum mutauerant. Sequitur. Ille autē dice. q: ego ſum. Uox grata ne damnetur ingrata. Chry. Non enim verecūdatus eſt de priori cecitate: neq; formidauit furorē plebis: neq; renuit oſtendere ſeipſum: vt predicet benefactorem. Sequitur dicebant ergo ei: quomodo aperti ſunt oculi tui. Hunc modum neq; nos ſcimus neq; ipſe qui curatus eſt nouit: ſed quod quidem factum eſt nouerat modum autem cōprehendere nō poterat. vnde ſequitur. Reſpondit. ille homo qui dr̄ ieſus: lutū fecit ⁊ liniuit oculos meos. Uide quomodo verax eſt. nō dixit vnde fecit. Quod eni nō nouerat non dicit. neq; enim ſciuit quoniam in terra expuit: q̄n autē ſuperunxit: per ſenſum tactus didicit. Sequitur. Et dixit. Uade ad natatoria ſyloe et laua. Et hoc etiam ex auditu teſtatus eſt: recognouit enim eius voces ex diſputatione cum diſcipulis. Et quia ad vnum ſe preparauerat ſcz omnia ſibi ſuaderi a iubente. ſubſūgit. Et abij et laui: et vidi. Aug.

Clemētia ieſu mirāda.

Cecus fit apoſtolicus

Ecce ānūciator fact⁹ eſt gratie. ecce euangelizat et cōſitet̃ iudeis. Ece⁹ ille cōſitebatur: et cor impiorū ſtringebat: quia nō habebāt i corde qd iam ille habebat in facie. vñ ſeq̃t. Et dixerūt. vbi eſt ille? Chry. Dicebāt aūt hoc occaſionē meditantes: iā eni3 aduerſus ipſū ꝯſpirauerāt. Chriſtus aūt nō aderat his q̄ curabant. nō eñ q̄rebat gloriā neqꝫ ſe oſtētare. Recedebat etiā ſemp curans ieſus: vt ois ſuſpitio tolleret̃ ſignorū. Qui enim nō cognoſcebāt eum qualiter ob gratiā ei⁹ ſe curatos cōſiterent̃? vnde ſequit̃. Ait neſcio. Aug. In his ver. inuncto ſimilis erat nondū videnti ꝑdicat ⁊ neſcit quid predicat. Bed. Unde figuram tenet cathecuminorū: qui ⁊ſi credunt in ieſum: adhuc tamē eum quaſi neſciūt: q: nondū oti exiſtūt. Phariſeorum aūt erat approbare opus vel improbare. Chry. Judei igit̃ querētes. Ubi eſt ille. Uolebāt eū inuenire: vt eū ducerent ad eos q: vero nō habuerūt eū ducūt cecū. vñ ſequit̃. Adducunt eū ad pha. q̇ ce. fuerat. vt. ſ. vehemētius eū iter rogaret̃. Propterea aūt ⁊ euangeliſta ſubdit. Erat aūt ſabbato quando lu. fecit ie. ⁊ ape. ocu. eius. Ut. ſ. eorū malam mentē demonſtraret: ⁊ cauſam propter quā eū querebāt vt ſc3 occaſionem contra eū inuenirent: ⁊ vt detraherent miraculo per eſtimatā legis ꝑuaricatiōe3: quod etiā manifeſtū ē ex his q̄ ſequunt̃.

Cōſtantia ceci notat̃. Sequit̃ enim. Iterū ergo inter. eu3 pha. qūo vidiſſet. Uide āt qualiter nō turbat̃ cecus. nā quādo quide3 turbis dicebat ſine periculo iterrogatus: nō ita magnū erat ꝟitatē dicere. Mirabile aūt eſt nūc ꝙ in ampliori periculo cōſtitutus: neqꝫ negat neqꝫ cōtraria dicit prioribus. Sequit̃ enim. Ille aūt dixit eis. Lutum poſuit mihi ſup oculos meos: ⁊ laui: ⁊ video. Hoc āt ad eos qui iā audierāt ſuccictus loquit̃. Nō eni3 dixit nomē dicētis. neqꝫ q̄m dixit mihi. Uade et laua: ſed confeſtim. Lutum poſuit ⁊c. et ſic contrarium paſſi ſunt eius qd volebant. Duxerunt eni⁊eūvt negaturu3: ſed ab eo certius didicerūt. Sequit̃. Dicebāt ergo ex phariſeis. Augu. Nō omnes ſed quidam. iā enim inungebant̃ quidē. Dicebant ergo: nec videtes nec inūcti. Nō eſt hic homo a deo qui ſabbatū nō cuſtodit. Ipſe potius cuſtodiebat qui ſine peccato erat. Sabbatum enim obſeruare ſpiritualiter eſt nō habere peccatum. et hoc admonet deus quando cōmendat ſabbatū. Omne opus ſeruile non facietis. Quid ſit opus ſeruile a domino audite. Ois q̄ facit peccatū ſeruus eſt ꝑcti. ſ3 iſti ſabbatum carnaliter obſeruabāt: ſpiritualiter violabāt. Chry. Malitioſe aūt qd factū eſt ſilentes: eſtimatam preuaricationē in mediū ferebāt. Non enim dicebāt quoniā ſabbato curat: ſed q̄m ſabbatū nō ſuat. Sequit̃. Alij dicebāt qūo poteſt hō peccator hec ſigna facere? A ſignis enim inducebantur: ſ3 imbeciliter erant diſpoſiti. congruū enim erat oſtendere qualiter ſabbatū nō ſoluit q: ſed nōdū hanc habebant mētem ꝙ deus eſſe vt poſſent reſpondere quoniā domin⁹ ſabbati hec fecit. Nullus deniqꝫ eorū audebat ea que volebat manifeſte dicere: ſ3 in ambiguitate. hi quide3 propter improbabilitatem. alij vero ꝓpter amorem principatus. Sequit̃ et ſciſma erat inter eos. Hoc ſciſma primo incepit in paulo: deinde in principibus. Augu. Dies enim erat chriſt⁹ qui inter lucem et tenebras diuidit. Chry. Uolētes aū qui dixerāt. Hō peccator non poteſt talia ſigna facere: os aliorū obſtruere: eum qui ſuſcepit virtutis experientiā in medium ducunt: vt nō videant̃ ipſi adulatione oti. vñ ſequit̃. Dicunt ergo ceco iterū. Tu quid dicis de illo qui apuit tibi oculos? Theo. Uide qūo beniuole q̄rūt. ñ ei dixerūt. Tu qd dicis ꝺ illo ſabbatū nō obſuat ſ3 miraculū cōmemorant. Quomodo aperuit tibi oculos: bene ipſum ſanatum concitantes: quaſi dicerent. — Inſidioſa niter rogatio

Benefecit tibi: vnde debes eū p̄dicare. Augu. Vel querebant quēadmodum hominem calumniarentur vt eum de ſynagoga eijcerent. ſed ille conſtanter quod ſentiebat exp̄ſſit. vnde ſequitur. Ille autem dixit quia propheta eſt. Adhuc quidem iniunctus in corde: nondum dei filium confitebatur: non mentitur tamen. Ipſe enim dominꝰ de ipſo ait. Non eſt propheta ſine honore niſi i patria ſua.

¶ Non crediderunt ergo iudei de illo quia cecus fuiſſet: ⁊ vidiſſet donec vocauerunt parentes eius qui viderat: ⁊ interrogauerunt eos dicentes. Hic eſt filius veſter quem vos dicitis: q̄ cecꝰ natꝰ eſt? Quomodo ergo nunc videt? Reſpō derunt eis parentes eius: ⁊ dixerunt. Scimus quia hic eſt filius noſter: ⁊ quia cecus natꝰ eſt. Quomodo autem nunc videat neſcimus: aut quis eius aperuit oculos nos neſcimus: ipſum interrogate: etatem habet: ipſe de ſe loquatur. Hec dixerunt parentes eius: quoniā timebant iudeos. Iam enim conſpirauerant iudei vt ſiquis eum confiteretur eſſe chriſtum extra ſynagogam fieret. Propterea parentes eius dixerūt: quia etatem habet ipſum interrogate.

¶ Chry. Quia phariſei cecum attonitū facere non valuerunt: ſed videbant eum cum omni p̄ propalatiōe benefactorem ſuum predicantem: per parentes putabant chriſti miraculum ānihilare. vnde dicit. Nō credi. ergo iudei de illo quia cecus fuiſſet ⁊ vidiſſet donec voca. pa. eiꝰ qui viderat. Augu. i. cecus erat et viderat. Chry. Sed hec eſt veritatis natura: per que putatur inſidias pati per hec fortior fit: mendacium enim ſibiipſi quidem obuiat: ⁊ per ea que ledere veritatem videtur: per ea clariorem eam oſtendit quod ⁊ nunc factum eſt. Ne em̄ aliquis diceret ꝙ vicini nihil certum dixerunt: ſed per quandam aſſimilationem locuti ſunt. Parentes in mediū ducuntur: qui maxime ſuū filium cognoſcebant. Statuentes autem eos in medium: cum multo furore interrogant. vnde ſequitur. Et inter. eos dicen. hic eſt filius veſter: ⁊ non dicunt. Qui quondam fuit cecus: ſed quē dicitis q̄ natus eſt cecus. O iniqui q̄s pater eligeret talia mētiri de filio? Solū nō dicunt quē vos feciſtis cecū. Duobꝰ autem his ad negationē eos inducere conantur. ⁊ in hoc ꝙ dicūt. Quē dicitis q̄ natus eſt cecus. ⁊ in hoc ꝙ ſubdunt. Quō ergo nūc videt? Theo. q. d. Aut hoc falſū eſt ꝙ nūc videat aut primū ꝙ cecus fuerit: ſed conſtat hoc eſſe verū ꝙ videt: falſū ergo fuit ꝙ cecū eū dicebatis. Chryſ. Tribus ergo interrogationibꝰ factis: ſi filius eorū eſt: ſi cecus fuit: ⁊ qualiter vidit. duas confitentur. vñ ſequit̄. Reſpōderūt ergo eis parentes eiꝰ ⁊ dixerūt. Scimꝰ q̄ hic eſt filiꝰ noſter: ⁊ q̄ cecus natꝰ ē. Tertiā aūt abijciūt. vñ ſubdūt. Quō autē nūc videat neſcimꝰ: aut q̄s eiꝰ apuit oculos nos neſcimꝰ. Et hoc ēt pro ꝟitate factū eſt vt nullus alꝰ ſed is q̄ curatꝰ eſt ⁊ q̄ dignꝰ fide erat: hoc cōfiteret̄. vñ ſequit̄. Ipſum interro. etatē hēt: ipſe de ſe loquat̄. Augu. q. d. Iuſte cogeremur loq̄ pro infāte: qui ipſe pro ſe loq̄ nō poſſet. Cecū a natiuitate nouimꝰ: ſꝫ loquētem. Chry. Qualr ergo grati fuerint parentes q̄ eorū que ſciebāt: quedam tacuerūt ꝓpter timorē iudeorū. Sequit̄ em̄. Hec di. pa. eiꝰ q̄ time. iudeos. Rurſus ⁊ hic opinionē iudeorū ⁊ mētē euāgeliſta inducit. vnde ſequit̄. Iā enim ꝯſpi. iu. vt ſiq̄s eum ꝯfi. xp̄m extra ſyna. fieret. Aug. Iā nō erat malū fieri extra ſynagogā

Natura ✝itis q̄ ſit.

illi expellebant: chriſtus ſuſcipie- bat: ſequitur. Propterea parentes ei⁹ di. qꝛ etas. hꝫ ipſum īterrogate. Alcui. In quo oſtēdit euāgeliſta il los nō per ignorātiā: ſed ꝓpter me tum talia rñ. diſſe. Theo. Imbecil- liores eñ filio erāt ꝙ teſtis aderat intrepidus veritatis: illuminatos habēs oculos intellectus a deo.

¶ Vocauerunt ergo rurſum hominem qui fuerat cecus: et dixerunt ei. Da gloriam deo. Nos ſcimus: quia hic homo peccator eſt. Dixit ergo eis ille. Si peccator eſt neſcio: vnum ſcio quia cecus cum eſſem mo do video. Dixerunt ergo illi. Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos. Reſpondit eis. Dixi vobis iam ꝛ audiſtis. Quid iterum vultis audire? Nunquid ꝛ vos vultis diſcipu li eius fieri. Maledixerunt er go ei: ꝛ dixerunt. Tu diſcipu- lus illius ſis: nos autem moyſi diſcipuli ſumus. Nos ſcimus quia moyſi locutus eſt deus: hunc autem neſcimus vnde ſit. Reſpondit ille homo: ꝛ di- xit eis. In hoc enim mirabile eſt quia vos neſcitis vnde ſit: ꝛ apuit meos oculos. Scim⁹ āt quia peccatores deus non au dit: ſed ſiquis dei cultor eſt: et voluntatem eius facit hunc ex audit. A ſeculo non eſt auditū quia quis aperuit oculos ceci nati. Niſi eſſet hic a deo: non poſſet facere quicꝗ̄. Reſpon- derunt ꝛ dixerunt ei. In pec- catis natus es totus: ꝛ tu do- ces nos. Et eiecerunt eum.

¶ Chry. Qꝛ pentes miſerūt phari. ad illū ꝙ curat⁹ ē: rurſ⁹ vocauerūt eū ſc͡do. vñ dr. Voc. ḡ rurſ⁹ ho. ꝙ ce- ſu. Nō āt māifeſte dicūt. Nega qm̄ xp̄s te curauit: ſꝫ ſub ꝑtextu religio nis ad hꝰ eū īducere volūt. vñ ſeqꝛ. Da gl'. deo. q. d. Cōfitere: qꝛ hꝰ nihil eſt oꝑat⁹. Aug. Nega qđ accepiſti. hꝰ plane nō ē deo gloriā dare ſꝫ deū poti⁹ blaſphemare. Al. Sic ātvole- bāt illū dare gl'iā deo. vt ſicut ꝛ ipſi xp̄z diceret pctōꝛē. vñ ſeqꝛ. Nos ſci. qꝛ hꝰ hō pctōꝛ ē. Chry. Qualr̄ ḡ non arguiſtis eū dicē. Quis ex vob ar- guet me de pctō? Al. Sꝫ ille vt neqꝫ pateret calūnie: neqꝫ ꝟitatē celaret nō dixit. Scio eū iuſtū. nā ſeqꝛ. Di cit ḡ ille. Si pctōꝛ eſt neſcio. Chry. Qualr̄ ꝙ dixit. Qm̄ ꝓpha ē. nūc dic̄. Si pctōꝛ ē neſcio. nūqd mō timuit cec⁹? Abſit: ſꝫ voluit xp̄z a rei teſti- monio ꝛ nō a ſua voce ab incuſatio ne eripe: ꝛ ſuā rñſionē facere fidedi gnā ab accepto bñficio. Vñ ſubdit. Unū ſcio: qꝛ cec⁹ cū eſſem: mō video. q. d. Nihil mō de hꝰ dico vtrū ſit pc- cator. ſꝫ itez dico ꝙ manifeſte noe ui. qꝛ igiꝛ nequerūt euertere quod fcm̄ eſt: ad priores redeūt ſmōes rur ſus modū curatiōis inqrētes: ſicut canes qui ad venationē nſic huc: nunc illuc iueſtigātes. vñ ſeqꝛ. Dixe. ḡ il li. Quid fecit tibi: qūo. ap. tibi ocu. hꝰ ē. Nūqd ꝑſagio aliq? Nō ei dixe. qlr vidiſti: ſꝫ qlr ap. ocu. tibi. dāies occaſionē detrahēdi ꝯ ei⁹ oꝑationē. Dōec igiꝛ res inqſitiōe idigebat: ce cus remiſſe loqbaꝛ: qꝛ ꝟo iā vicerat audacter de reliq̄ eis loqꝛ. vñ ſeqꝛ: Rñdit eis. Dixi vob iā ꝛ audiſtiſ qd ite vultis audire. q. d. Nō attēdiſtis ad ea q̄ dicūꝛ. vñ vltra nō rñdebo vobis inaniter interrogātibus ꝛ nō volentibus addiſcere ſꝫ cauilla ri que dicuntur. vnde ſequitur. Nū quid ꝛ vos vultis diſcipuli eius fie ri? Aug. Quid eſt. nunqd ꝛ vos niſi qꝛ iam ego ſum. nunquid ꝛ vos vul tis. iam video: ſed non inuideo. Hec loquebatur iam ſtomachans aduerſus duritiā iudeoꝝ: ꝛ ex ceco vidēs: non ferens cecos. Chryſo. Itaqꝫ forte quid eſt veritas: ita ibe ille mēdaciū. nā ꝟitas ꝛ ſiqd: diſpe

Iniqua emuloꝝ ꝑtextio.

ctos aſſumpſerit:claros eos facit vel
Ueritas facit claros. oſtendit. Mendacium autē et ſi cū
fortibus fuerit: imbecilles eos mō
ſtrat. Sequitur. Maledixe. ergo ei
et dixe. Tu diſcip. eius ſis. Auguſt.
Maledictum eſt ſi cor diſcutias:nō
ſi verba perpendas. tale maledictū
ſuper nos ꝛ ſuper filios noſtros. Se
quitur. Nos aūt moyſi diſcipuli ſu
mus. nos ſcimus quia moyſi locut⁹
eſt deus. Sed tūc ſciretis: quia per
moyſen predictus eſt deus:habetis
enim dominū dicentem. Si credere
tis moyſi:crederetis et mihi. de me
ille ſcripſit. ita ne ſegnem ſeruum ꝛ
deorſum ponitis contra dominum?
nam ſubditis. Hunc autem neſcim⁹
vnde ſit. Chryſoſto. Ea que per vi
ſum cognoſcitis:auditu minora eſti
matis:illa enim que noſſe vos dici
tis:a progenitoribus audiſtis. Sed
nonne fidedignior eſt:qui certifica
uit ꝙ a deo venit per miracula:que
non ſolum audiſtis ſed vidiſtis? vn
de ſequitur. Reſpondit ille homo et
dixit eis. In hoc enim mirabile eſt:
quia vos neſcitis vnde ſit:ꝛ aperuit
oculos meos. Ubiq̧ ſignū inducit:
quia hoc deprauare non poterant:
ſed ab eo conuincebantur. ꝛ quia di
xerant:ꝙ homo peccator non poteſt
talia ſigna facere:decetero illorum
aſſumit iudiciū propria verba eis
in memoriā reducens. vnde ſubdit.
Scimus autē ꝙ peccatores de⁹ non
audit. q. d. Opinio hec mea ꝛ veſtra
cōmunis eſt. Augu. Hec nondū vn
ctus loquitur. Nā et peccatores ex
Ceci opinio falſa. audit deus. Si eñ non. fruſtra pu
blicanus diceret. Deus propiti⁹ eſto
mihi peccatori:ex illa cōfeſſione me
ruit iuſtificationē:quomodo ipſe ce
cus illuminationē. Theoph. Uel di
cendū eſt:quoniā ꝙ dictū eſt deum
non exaudire peccatores:hoc ſigni
ficat:ꝙ facere miracula deus pecca
toribus nō concedit. Cū vero veniā
implorant de cōmiſſis:trāſlati ſunt
de gradu peccantiū ad ſtatū penitē
tium. Chryſo. Et vide ꝙ cū ſupra di
xit. Si peccator eſt neſcio:non dubi
tans dixit. hic enim non ſolū a pecca
tis eum excuſat:ſed valde deo pla
centem oſtendit. nam ſubdit. Si q̇s
dei cultor eſt:ꝛ voluntatē eius facit:
hunc exaudit. Non eñ ſufficit deū
cognoſcere:ſed voluntatē eius face
re. deinde extollit quod factū eſt di.
A ſeculo non eſt au. quia quis ape.
ocu. ce. nati. q. d. Si confitemini q̄m
deus peccatores non audit. hic autē
miraculū fecit:ꝛ tale quale null⁹ ho
minū fecit. manifeſtum eſt virtutē
qua hoc fecit maiorem eſſe:ꝙ que ē
ſcḋm hominē virtus. vnde ſubdit. Ni
ſi eſſet hic a deo:nō poſſet facere q̇c
ꝙ. Auguſti. Libere conſtanter vera
citer. Hec enim que facta ſunt a do
mino a quo fierent niſi a deo? aut q̄n
a diſcipulis talia fierent: niſi in eis
dominus habitaret? Chryſoſtom⁹.
Quia ergo veritatē locutus ē in mul
lo confuſus eſt:quando maxime ad
mirari eū oportebat tunc eū condē
nant. Sequitur eñ. Reſponderūt ꝛ
dixerūt ei. In peccatis natus es to
tus:et tu doces nos. Auguſti. Quid
eſt totus? cum oculis clauſis. ſ; qui
aperuit oculos:ſaluat ꝛ totū. Chry.
Uel dicunt. Totus. ac ſi dicerent. A
prima etate in peccatis es. hic igit
eius cecitatē exprobrāt: oſtendētes Opinio falſa phariſeorū.
ꝙ propter peccata factus eſt cecus:
quod rationem non habebat. donec
ergo expectabant eum negaturum
eſſe:fidedignum eſſe putabant:ſed
nunc eum eijciūt. vnde ſequitur. Et
eiecerunt eum foras. Augu. Ipſi il
lum magiſtrum fecerant:ipſi vt di
ſcerent totiens interrogauerunt et
ingrati docentē proiecerunt. Beda.
Solet enim maiorum conſuetudo a
minorib⁹ aliquid diſcere dedignari.
¶ Audiuit ieſus:quia eiecerūt
eum foras:et cum inueniſſet eū
dixit ei. Tu credis in filiū dei?
Reſpondit ille et dixit. Quis ē
domine vt credam in eum? Et
dixit ei ieſus. Et vidiſti eum:et
qui loquitur tecum ipſe eſt. At
ille ait. Credo domine. Et pro
cidens adorauit eum:et dixit ei

ieſus. In iudicium ego in hunc mundum veni: vt qui non vidēt videant: et qui vident ceci fiāt. Et audierunt quidam ex phariſeis qui cum ipſo erant: et dixerunt ei. Nunquid et nos ceci ſumus? Dixit eis ieſus. Si ceci eſſetis non haberetis peccatū. Nunc vero quia dicitis videm⁹ peccatum veſtrum manet.

¶ Chryſo. Qui propter veritatē et chriſti confeſſionē iniuria opprimūtur: hi maxime honorātur: quod in ceco factū eſt. eiecerunt enī eum ex templo iudei: et inuenit eum dominus templi et eū ſuſcepit: ſicut agonotheta athletam multū laborātē: et coronauit. vnde dicitur. Audiuit ieſus quia eie. eum fo. et cum inue. eū dixit ei. Tu cred. in fi. dei? Oſtendit autē euangeliſta: quoniam propter hoc venit ieſus vt ei loqueretur. Interrogat autē non ignorans: ſed volens ſeipſum notū facere. et oſtendens quoniam multū appreciatur eius fidem. quaſi dicat. plebs conuitiata eſt mihi. ſed nulla mihi ē cura illorum: vnius cura eſt: vt tu credas. melior eſt faciens voluntatem dei: ꝙ decies mille iniqui. Hyla. vſ. de trinita. Si autē ſola chriſti qualiſcunqꝫ confeſſio fidei eſſet conſummatio dictum fuiſſet. Tu credis in chriſtū. Sed quia hereticis pene omnibus hoc nomen in ore eſſet futurū vt chriſtum confiterētur: et filium tamen negarent: id quod propriū chriſto eſt: ad fidem poſcitur. i. vt credatur in dei filiū. Credidiſſe autem in dei filium quid proficit ſi credaē in creaturā: cū a nobis fides in chriſto non creature dei: ſed filij dei poſtuletur. Chryſo. Nondum autē cecus chriſtum nouerat: cecus enī erat anteqꝫ veniret ad chriſtū. et poſt curationem a iudeis circūtrahebaē. vnde ſequitur. Reſpondit ille et dixit. Quis eſt domine vt credam in eū? Deſiderantis et valde ingerētis anime verbum eſt: pro quo tot diſputa-

Ceci illuminati pfect⁹

uit. Hunc ignorat: vt diſcas in eo veritatis amorē. nondū dixit ei dominus. Ego ſum qui curaui te: ſed me die adhuc loquitur. vnde ſequitur. Et vidiſti eū. Theophi. Hoc autem dicit: vt reducat ei in memoriā ſanitatē. et quia ab ipſo virtutē videndi acceperat. Attende aūt quoniā qui loquebatur ex maria nat⁹ eſt: et ipſe idem eſt dei filius. non alius et ali⁹ ſm errorem neſtorij. vnde ſequitur. Et qui loquitur tecum ipſe eſt. Auguſti. Modo lauat faciē cordis ei⁹. Deniqꝫ iam facie lota cordis et mundata conſciētia: agnoſcit illū non filiū hominis tantū qđ ante crediderat: ſed iam filiū dei qui carnē ſuſceperat. vnde ſeqtur. At ille ait. Credo dñe. Parum eſt credere. vis videre qualē credat. Et procidens adorauit eum. Beda. In quo poſſunt ſumere exemplū: vt non erecta ceruice quis dominū roget: ſed ſupplex in terrā proſtratus: eius miſericordiā imploret. Chryſo. Per hoc igitur ei⁹ diuinam virtutem oſtendens: et verbo opus adiungens. domin⁹ autem illū feruentiorē circa fidem fecit. et eos qui ſequebātur erexit. vnde ſeqtur. Et dixit eis ieſus. In iudicium ego in hunc mundū veni. Auguſti. Dies enim erat inter lucem et tenebras diſcurrens. recte autem ſubditur. Ut qui non vident videant: qꝛ de tenebris liberat. Sed quid eſt quod ſubditur. Et qui vident ceci fiant. audi quod ſequiē. Cōmoti ſunt enī phariſei qđam ex verbis iſtis. vnde ſequitur. Et audierūt quidā ex phariſeis qui cum ipſo erant: et dixerūt ei. Nunquid et nos ceci ſumus. hoc enī eos mouebat. Et qui vident ceci fiant. Sequitur. Dixit ergo eis ieſus. Si ceci eſſetis: non haberetis pctm. i. ſi vos cecos diceretis: et ad medicū recurreretis. Nunc vero qꝛ dicitis: Uidemus. peccatū veſtrum manet. qꝛ enī dicendo videm⁹. medicum non queritis: in cecitate veſtra manebitis. hoc eſt ergo qđ pauloante dixit. Ego veni: vt qui non vident videant. i. qui ſe nō videre confiten-

Neſtorij error dānatur

Cōfeſſionis remediū

tur:et medicū querunt vt videant.
Et qui vident ceci fiant.i.qui ſe pu
tant videre: et medicū non querūt:
in ſua cecitate permaneāt:ergo iſtā
diſcretionē vocauit iudiciū:cū ait.
In iudiciū veni in hūc mundū. Nō
illud iudiciū iam intulit mundo:qđ
de viuis et mortuis in fine ſeculi iu
dicabit. Chryſoſto. Uel aliter. In iu
dicium dixit.i.in maius ſuppliciū,
oſtendens quoniā qui condemnaue
runt eū ipſi ſunt q̄ condemnati ſunt.
Qđ autē dicit. Ut qui non vident vi
deant et qui vident ceci fiant. Idē
eſt qđ paulus dicit. q̄ gentes q̄ non
querebant iuſtitiā inuenerunt iuſti
tiam:que ē ex fide chriſti. Iſrael au
tem perſequens legem iuſtitie:in le
gē iuſtitie non peruenit. Theophi.
quaſi dicat. Ecce q̄ a natiuitate non
viderat.iam videt omnia in corpo=
re.qui vero videre vidētur:excecati
ſunt intellectu. Chryſoſto. Sunt eñ
due viſiones et due cecitates ſcilicet
ſenſibilis et intellectualis.illi autē
ad ſenſibilia inhiant ſolū: et de ſen
ſibili ſolū verecūdabātur cecitate.
vnde oſtēdit eis.q̄ melius eſſet eos
eſſe cecos:q̄ ſic vidētes.propter qđ
dicit. Si ceci eſſetis:non haberetis
peccatū.quia tolerabilius fieret vo
bis ſuppliciū. Sed nunc dicitis:q̄
videtis. Theophi. Non conſideran
tes factū in ceco miraculū:nō eſtis
digni venia: quaſi ex viſis miracu=
lis ad fidem non attracti. Chryſoſt.
Hoc igitur quod eſtimabant eē ma
gnam laudē:oſtēdit q̄ eis fert ſup
plicium: et ſimul conſolatus eſt eum
qui a natiuitate fuerat cecus de cor
porali cecitate. Non aūt ſine cauſa
euangeliſta dicit: q̄ audierunt hoc
quidā ex phariſeis q̄ cū ipſo erāt:
ſed vt rememoretur quoniā iſti illi
erant qui prius reſtiterant.chriſto:
deinde eū lapidare voluerunt. Erāt
enim quidā ſuperficietenus ſequen
tes: et facile in contrariū tranſmu
tabantur. Theophil. Uel aliter. Si
ceci eſſetis:id eſt inſcii ſcripturarū:
nequaq̄ tam grande vobis peccatū
incumberet tanq̄ ignorantia peccā
tibus:nunc vero quia prudētes vos
atq̄ legiſperitos aſſeritis: per vos=
ipſos condēnabiles eſtis. Cap. x.

Amen amen dico
vobis:qui non in=
trat per oſtium in
ouile ouiū:ſ3 aſcen
dit aliūde: ille fur
eſt et latro. Qui autem intrat
per oſtium paſtor eſt ouium.
Huic oſtiarius aperit: et oues
vocē eius audiūt. Et proprias
oues vocat nominatim:et edu
cit eas. Et cum proprias oues
emiſerit ante eas vadit: et oues
illum ſequūtur:quia ſciunt vo=
cem eius. Alienū autem non ſe
quūtur:ſed effugiunt ab eo: q̄
non nouerunt vocem alienorū.
Hoc prouerbium dixit eis ie=
ſus. Illi autem non cognoue=
runt quid loqueretur eis.

¶ Chryſoſto. Quia domin' de ceci=
tate iudeorū diſputauerat:ne dicāt.
Nō eſt ex noſtra cecitate q̄ ad te nō
accedimus: ſed a te auertimur: vt
erroneū fugientes: vult oſtendere
q̄ non eſt erroneus ſed paſtor: po=
nens ſigna latronis et paſtoris. Et
primo oſtendit quis eſt erroneus et fur dicens. Amen amē dico vobis: Pſeudo xpi no=tātur.
qui nō intrat p oſtiū in ouile ouiū:
ſed aſcendit aliunde: ille fur eſt et la
tro. Hoc autē et eos qui ante eū fue
runt occulte inſinuat: et eos qui poſt
eum:futuri ſunt antichriſtū et pſeu=
dochriſtos. oſtium autē ſcripturas
vocauit:he enī dei cognitionē ape
riunt: he oues cuſtodiunt:et lupos
ſuperuenire non permittunt. Hereti=
cis introitū precludentes. Qui ergo
non ſcripturis vtitur ſ3 aliūde aſcē
dit:hoc eſt aliā ſibi et non legitimā
viam facit:hic fur eſt.dicit autem.
Aſcendit et non intrat ad ſimilitudi
nem furis:maceriā tranſcēdere vo
lentis: et periculoſe omnia agentis.

dicēs ait. Aliūde: etiā ſcribas occulte inſinuauit qui docebāt mādata ⁊ doctrinas hoīm: ⁊ legē ꝑuaricabāt. Si aūt infra ſeipm̄ oſtiū dicit: non oportet turbari. eū̄ paſtorē ſeipſuꝫ ⁊ ouē differēter ꝑdicat. qꝛ eū̄ adducit nos patri: oſtiū ſe dicit. qꝛ vo p̄curat: paſtorē. Aug. Uel aliter. Multi ſunt qui ſm̄ quādā vite huius cōſuetudinē dicunt boni hoīes: qui ea que in lege mādata ſūt quaſi obſeruāt: ⁊ xp̄iani nō ſunt. ⁊ plerūq; ſe iactant ſicut phariſei. nunqd ⁊ nos ceci ſumus? qꝛ vero oīa iſta q̄ faciūt: ⁊ neſciūt ad quē finē referāt: inaniter faciūt: dñs de grege ſuo ⁊ oſtio quo intratur ad ouile ſimilitudineꝫ poſuit dicens. Amē amē ⁊c. Dicāt ergo pagani vel iudei vel heretici: bene viuim᷒: ſi ꝑ oſtium nō intrāt: qđ eis ꝓdeſt? Ad hoc eū̄ debet vnicuiq; ꝓdeſſe bene viuere: vt detur illi ſemꝑ viuere: qꝛ nec bñ viuere dicēdi ſunt: qui finem bñ viuēdi vel cecitate neſciunt vel inflatione cōtemnūt. Non eſt aūt cuiq; ſpes vera ſemꝑ viuēdi: niſi cognoſcat vitā qđ eſt xp̄s. ⁊ per hanc ianuā intret in ouile. Quicūq; ergo vult intrare ad ouile: ꝑ oſtium intret: nō ſolū xp̄m predicet: ſed xp̄i gloriā q̄rat non ſuā. Humilis auteꝫ ianua eſt xp̄s: qui intrat ꝑ hanc ianuā oportet humilē eſſe: vt ſano capite poſſit intrare. Qui autē ſe non humiliat: ſed extollit: ꝑ maceriam vult aſcēdere: ideo exaltatur vt cadat. Querūt ergo plerūq; tales homīes etiā perſuadere hoībus vt bene viuant: ⁊ chriſtiani nō ſint: ꝑ aliā partem volūt aſcēdere: rapere ⁊ occidere. Tales ergo fures ſunt: qꝛ qđ alienum eſt ſuū dicunt. Latrones: qꝛ qđ furātur occidūt. Chryſoſt. Uidiſtis qualiter deſcripſit latronē: intuere ⁊ paſtoris diffinitionē. Sequit᷑ eniꝫ. Qui autē intrat ꝑ oſtium: paſtor eſt ouiū. Auguſt. de ver. do. Intrat per oſtiū: qui intrat ꝑ xp̄m: qui imitat᷑ paſſioneꝫ xp̄i: qui cognoſcat humilitatē xp̄i: vt cū deus factus ſit homo pro nobis cognoſcat ſe homo nō eē deū: ſed hominē. Qui eū̄ vult deus

Uirtutes gentiliū vane ſunt.

Paſſio xp̄i imitanda.

videri cū ſit homo. nō imitatur illū qui cū deus eſſet: homo fact᷒ eſt. Tibi autē nō dicitur. Eſto aliqđ min᷒ q̄ es: ſed agnoſce quid es. Seqtur. Huic oſtiarius aperit. Chryſo. Nihil ꝓhibet oſtiariū vocare moyſen: ille enim eſt cui eloquia dei credita ſunt. Theophi. Uel ſpiritusſanctus eſt oſtiarius: per quē ſcripture reſerate nobis indicant chriſtum. Aug. Uel aliter. Oſtiariū ipſum dominū debemus accipere. multo ſunt eniꝫ magis inter ſe diuerſa in rebus humanis paſtor ⁊ oſtium: q̄ oſtiarius et oſtium. et tamen domin᷒ ⁊ paſtorem ſe dixit et oſtium. Cur ergo nō intelligamus ipſum et oſtiarium? ipſe eū̄ ſe aperit: qui ſeipſum exponit. Si aliā perſonā queris oſtiarii: vide oſtiarium forte ſpiritūſanctū: de quo dominus dicit. Ipſe vos docebit omnē veritatē. oſtium eſt chriſtus q̄ eſt veritas. quis aperit oſtiū: niſi qui docet veritatē? Cauendū tamen eſt ne maior eſtimet᷑ oſtiarius eſſe q̄ oſtiū: qꝛ in domib᷒ hominum oſtiari᷒ oſtio: nō oſtiū ꝑponit᷑ oſtiario. Chryſo. Quia vero dicebāt euꝫ eſſe deceptorē: ⁊ hoc ex infidelitate ſui ipſorū certificabant dicentes: qđ principū credit in euꝫ? oſtendit nūc q̄ ex hoc q̄ non attendunt ei: ex ordine ouium excludūtur. vnde ſequit᷑. Oues vocem eius audiunt. Si eniꝫ paſtoris eſt per legitimum intrare oſtium: per quod ipſe intrauit. ab ouium congregatione ſe abſtrahūt qui ipſum non audiunt. Sequitur. Et proprias oues vocat nominatiꝫ. Auguſtin᷒. Nouit eniꝫ nomina predeſtinatorum. vnde diſcipl'is ait. Gaudete quoniam nomina veſtra ſcripta ſunt in celo. Sequit᷑. Et educit eas. Chryſ. Oues educebat qū eas mittebat: nō extra lupos: ſed in medio luporum. Uidet᷑ aūt ⁊ de ceco occulte inſinuare. etenim illum eduxit vocans ex medio iudeorum: et vocem eius audiunt. Auguſtinus. Sed et quis alius oues emittit: niſi qui earum peccata dimittit? vt eum ſeq̄ [illegible] libertate vinculis poſſint.

Spi[illegible] ſanctu[illegible] oſtiari᷒

Sequitur eũ. Et cũ propꝛias oues
emiſerit ante eas vadit. Glo. Emit-
tit ſiquidẽ eas de tenebꝛis ignoꝛan
tie ad lucẽ dũ ante eas vadit: quaſi
in colũna nubis ⁊ ignis. Chryſoſto.
Nimirũ paſtoꝛes cõtrariũ faciunt
oues ſequentes: ſed ipſe oſtendit re
contrariũ facere: quoniam oues de
ducit ad veritatem. Auguſti. Et q̇s
eſt qui oues p̄ceſſit: niſi qui ſurgens
a moꝛtuis iam non moꝛitur: ⁊ patri
dixit. Quos dediſti mihi: volo vt vbi
Allegorica expoſitio. ego ſum: ⁊ ipſi ſint mecum? Sequi-
tur. Et oues illum ſequuntur: quia
ſciunt vocẽ eius: alienum aũt nõ ſe
quuntur: ſed fugiunt ab eo. q2 non
nouerunt vocem alienoꝛũ. Chryſo.
Alienos dicit eos qui circa theodã
et iudã: aut eos qui poſt hec alios
debent decipere pſeudo apoſtolos:
vt enim nõ dicatur vnus illoꝛum eẽ
per multa ſe ab eis ſeparat. Pꝛimo
quidẽ per doctrinã ſcripturarũ: per
quas chꝛiſtus ad ſe homines addu
cebat. Illi vero ab eis homines ab-
ſtrahebant. Secundo per ouiũ obe
dientiã. nam in eũ quidem non ſolũ
viuentem: ſed etiã moꝛtuum homi-
nes crediderunt: illos autem confe-
ſtim reliquerunt. Theophi. Signifi
cat etiã antichꝛiſtum qui paululum
decipiens non obtinebit ſequaces
poſt eius moꝛtem. Augu. Sed quo-
mõ ſoluetur iſta queſtio? Audiunt
vocem chꝛiſti quandoq̨ non oues
audiuit enim iudas: ſed lupus erat
et non audiunt oues: aliqui eñ eoꝝ
qui chꝛiſtum crucifixerunt non au-
dierunt. ſed oues erant. Sed dicet
aliquis quãdo nõ audiebant: oues
non erant. vox audita eos mutauit:
et ex lupis oues fecit. Me autem
adhuc mouet q̄ per ezechielẽ obiur
gat dominus paſtoꝛes et dicit inter
cetera de ouibus. Errantem nõ re-
uocaſtis: ⁊ errantem dicit ⁊ ouẽ ap-
pellat. Non erraret ſi vocem paſto-
ris audiret: ſed ideo errauit: quia
Nouit dñs qui ſunt ei⁹. vocẽ alieni audiuit. Dic ergo. No-
uit dñs qui ſunt eius: nouit pꝛeſci-
tos: nouit pꝛedeſtinatos. Ipſi ſunt
oues: aliquando ſeipſi neſciunt: ſed
paſtoꝛ nouit eas. multe enim oues
foꝛis ſunt: ⁊ multi lupi intus. De p̄-
deſtinatis ergo loquitur. Eſt autẽ
aliqua vox paſtoꝛis in qua oues nõ
audiunt alienos: in qua nõ oues nõ
audiũt chꝛiſtum. Que eſt iſta vox?
Qui perſeuerauerit vſq̨ in finem:
hic ſaluus erit. Hanc vocẽ nõ negli-
git pꝛopꝛius: nõ audit alienus. Se-
quitur. Hoc pꝛouer. dixit eis ieſus.
Illi autem nõ cognoue. quid loque-
batur eis. Paſcit enim dñs manife
ſtis: exercet obſcuris. Cum autem
duo audiunt verba euangelij: vnus
impius: alter pius. ⁊ talia foꝛte ſunt
vt ambo nõ intelligant. Unus dicit:
verum eſt qđ dixit: et bonum eſt qđ
dixit: ſed nos nõ intelligimus. Iſte
q2 credit: iam pulſat: dignus eſt cui
aperiatur: ſi pulſare pſiſtat. Alius
dicit. Nihil dixit qui adhuc audiat.
Niſi credideritis non intelligetis.
¶ Dixit ergo eis iterum ieſus:
Amen amen dico vobis: quia
ego ſum hoſtium ouium. Oẽs
quotquot venerunt fures ſunt
et latrones: ſed non audierunt
eos oues. Ego ſuꝫ hoſtiũ: Per
me ſiquis introierit ſaluabitur
et ingredietur et egredietur: et
paſcua inueniet. Fur nõ venit:
niſi vt furetur: et mactet ⁊ per-
dat. Ego veni vt vitã habeant:
et abundantius habeant.
¶ Chryſo. Dñs attentioꝛes volens
iudeos facere manifeſtat qđ ſupꝛa
dixerat. vnde dicit. Dixit ergo iteꝝ
eis ieſus. Amẽ dico vobis: Ego ſum
hoſtium ouiũ. Augu. Ecce qđ clau-
ſum poſuerat apuit: ipſe eſt hoſtiũ
intremus: et nos intraſſe gaudea-
mus. Sequit. Omnes quotquot ve-
ne. fures ſunt et latrones. Chryſo.
Non de pꝛophetis hoc dixit: ſicut he
retici dicunt: ſed de ſeditioſis. vnde
et laudans oues ſubiungit. Sed nõ
audierunt eos oues. Nuſq̄ autem
videtur laudare eos qui nõ obedie-
runt pꝛophetis: ſꝫ eos arguit vehe-

mëter. Aug. Intellige ergo. Quotquot venerunt. preter me: non autë preter illum prophete venerunt: qꝛ cum illo venerunt qui cũ verbo dei venerunt: qui veraces fuerũt: quia ipſe verbũ et veritas venturus pꝛeconesmittebat: ſed eoꝝ corda quos miſerat poſſidebat. carnez quippe ipſe accepit ex tẽpoꝛe qui eſt ſemper. in pꝛincipio erat verbũ. ante aduentum autem eius quo humilis venit in carne pꝛeceſſerunt iuſti. ſic eũ credẽtes venturũ: quomodo nos credimus in eũ qui venit. tempoꝛa varia ſunt: nõ fides. Eadez enim fides vtroſqꝫ coniungit: ⁊ eos qui venturꝰ eſſe: et eos qui veniſſe crediderunt. Quotquot ergo pꝛeter illum venerunt: fures fuerũt et latrones id eſt ad furandum et occidendum venerunt. Sed non audierunt eos oues illi ſcilicet de quibꝰ dictum eſt. Nouit dominus qui ſunt eius. Eos ergo non aud ierũt oues: in quibus non erat vox chꝛiſti: errantes: vana fingentes: miſeros ſeducentes. quare autem ſe hoſtiũ dixerit apit ſubdens. Ego ſum hoſtium p me ſiqs intro. ſaluabitur. Alcui. quaſi dicat Illos nõ audiunt oues: ſed me audiunt: quia ego ſum hoſtium. et qui per me nõ fictus. ſed verus introierit perſeuerãdo ſaluabitur. Theo. Educit autem ad pſcua dominus oues per hoſtiũ. vnde ſequitur. Et ingredietur ⁊ egredietur et paſcua inueniet. Que ſunt autem hec paſcua: niſi delectatio futura ⁊ reqes in quam nos dominus introducit. Auguſtinus. Sed quid eſt quod dicit. Ingredieꝛ ⁊ egredietur. Ingredi quippe in eccleſiam per hoſtium ipſum valde bonum eſt: exire autẽ de eccleſia nõ eſt bonũ. Poteſt ergo dici ingredi nos quãdo interius aliquid cogitamus: egredi autem quãdo exterius aliquid operamur: ſm illud. Exiuit homo ad opus ſuum. Theophilꝰ. Uel ingredi dicitur cui eſt cure homo interioꝛ. egredi vero qui hominez exterioꝛẽ id eſt mẽbꝛa que ſunt ſuper terrã in chꝛiſto moꝛtificat: hic enim paſcua in futuro reperiet ſeculo. Chꝛyſoſto. Uel hoc dicitur pꝛopter apoſtolos: qui cũ octo introierunt ⁊ exierunt: vt totius oꝛbis terrarũ facti dñi: et nullus eos eijcere valuit. et nutrimentum habuerunt. Augu. Sed plus me delectat qꝫ ipſe quodã modo nos admonuit: cum ſecutus adiũgit. Fur non venit niſi vt furetur. Alcui. q. d. Merito oues nõ audiunt vocẽ furis: qꝛ nõ venit fur niſi vt fureꝛ: alienã res ſibi vſurpando: nõ de pꝛeceptis xp̃i ſuos ſectatoꝛes inſtruens: ſed ſuis exemplis eos viuere ſuadens. vñ ſubditur. Et mactet mala doctrina retrahendo a fide. Et pdat in eterna damnatione: illi ergo furantur ⁊ occidunt. Ego veni vt vitã habeãt: et abundantius habeant. Augu. Uidetur mihi dixiſſe vt vitã habeãt ingrediẽtes: hoc eſt per fidem que per dilectionem operatur: per quã fidem in ouile. ingrediuntur vt viuant: quia iuſtus ex fide viuit. Et abundantius habeant. ſ. egredientes. ſ. quando veri fideles moriunꝛ: et abundantius habeant vitaz: vbi nunqꝫ deinde moꝛiantur. Quanuis ergo ⁊ hic de ipſo ouili nõ deſint paſcua. inuenient tamen paſcua vbi ſaturentur: qualia inuenit cui dictũ eſt. Hodie mecuz eris in paradiſo. Grego. ſuper ezechiel. in hoſn. xiij. Ingredietur ergo ad fidẽ: egredieꝛ ad ſpẽm. paſcua vero inueniet in eterna ſatietate. Chꝛyſo. Quod autem dicit. Fur non venit niſi vt furetur et mactet ⁊ perdat. de ſeditioſis dicit qđ ad litteram eſt factum omnibus occiſis ⁊ perditis: qui eos ſequebantur: et ſic etiam pꝛeſenti vita eos pꝛiuauerunt. Ego autem veni pꝛo ſalute ouium: vt vitam habeãt: et abundantius habeant in regno celoꝛum. et hec eſt tertia differentia qua ſe diſcernit a pſeudo pphetis. Theophi. Myſtice autem fur diabolus eſt qui venit tentando vt furetur per cogitationes illicitas. et mactet per conſenſum: ⁊ deinde per opera deſtruat.

Una fides omnium temporum.

Paſcua myſtica

Uita duplex diſtinguiꝛ

¶ Ego ſum paſtor bonus. Bo=
nus paſtor animam ſuam dat
pro ouibus ſuis. Mercēnarius
autem ⁊ qui nō eſt paſtor: cuius
non ſunt oues proprie: videt lu
pũ venientē: et dimittit oues et
fugit. et lupus rapit ⁊ diſpergit
oues. Mercēnarius autem fu
git quia mercēnarius eſt. et nō
pertinet ad eum de ouibus.

¶ Augu. Apuit dñs duas res quas
quodam modo clauſas ꝓpoſuerat.
primo quidem ſcimus: qꝛ oſtiũ ipſe
eſt. nunc autem oſtēdit qꝛ paſtor eſt
dicens. Ego ſum paſtor bonus. Su=
pra aũt dixerat paſtorē intrare per
oſtium. ſi ergo ipſe eſt oſtium: quo=
modo per ſeipſum intrat? Sicut er=
go ipſe per ſeipſum nouit patrem.
nos autem per illum. ſic intrat in
ouile per ſeipſum: nos autem per
ipſum. nos quia chriſtum predi=
camus per oſtium intramus. chri=
ſtus autem ſeipſum predicat. lumē
enim ⁊ alia demonſtrat: et ſeipſum.
Si autē ꝓpoſiti eccleſie qui filij ſunt
paſtores ſunt. qũo vnus paſtor eſt:
niſi qꝛ ſunt illi oēs vnius mēbra pa
ſtoris: et quidē qui paſtor eſt: dedit
mēbris ſuis. naꝫ et petrus paſtor et
ceteri apoſtoli paſtores: et oēs bo=
ni epiſcopi: Oſtiũ vero nemo nr̃m
ſe dicit: hoc ſibi ipſe proprie tenuit.
nō aũt adderet. Bonus: niſi eſſent et
paſtores mali. ipſi ſunt fures ⁊ latro
nes: aut certe vt multũ mercēnarij.
Grego. in hom. Atqꝫ eius bonitatis
formā quā nos imitemur adiungit
dicens. Bonus paſtor animā ſuam
dat pro ouibꝰ ſuis. fecit qđ monuit.
oſtdit qđ iuſſit. pro ouibus ſuis ani=
mā ſua poſuit. vt in ſacramento nr̃o
corpꝰ ſuũ ⁊ ſanguinē ꝯuerteret: et oues
quas redemerat carnis ſue alimen
to ſatiaret. oſtenſa eſt nobis de con=
tēptu mortis via quā ſequamur: ap
poſita forma cui imprimamur. primũ
nobis eſt exteriora nr̃a miſericordi=
ter ouibus eius impendere. poſtre
mũ ꝯo ſi neceſſe ſit etiā in mortē ani

Paſtoris boni forma.

mā noſtrā pro eiſdem ouibus mini=
ſtrare. Qui autē nō dat pro ouibus
ſubſtantiā ſuā qñ pro his daturus
eſt alam ſuam? Auguſti. Non autē
ſolus chriſtus hoc fecit: ⁊ tamē ſi illi
qui fecerunt mēbra eius ſunt: idem
ipſe vnus hoc fecit. ipſe enim potuit
facere ſine illis: illi ſine illo nō pote
rant. Auguſti. Omnes tñ paſtores
boni fuerunt: nō ſolũ qꝛ ſanguinem
fuderũt: ſꝫ qꝛ pro ouibus fuderũt.
nō enim fuderunt elatione: ſed cha
ritate. nā et apud hereticos qui ꝓ=
pter iniquitates et errores ſuos ali
quid moleſtiarũ perpeſſi fuerũt no=
mine martyrij ſe iactāt: vt hoc pal=
lio dealbati facilius furentur. quia
lupi ſunt. Nō autem omnes qui cor
pora ſua in paſſione etiam ignibus
tradunt eſtimandi ſunt ſanguinem
fudiſſe pro ouibus. ſed potius ꝯtra
oues. dicit enĩ apoſtolus. Si tradi=
dero corpus meũ vt ardeam. chari=
tatē aũt nō habeā: nihil mihi ꝓdeſt.
Quomodo aũt hꝫ vel exiguā chari
tatē qui etiam coniunctus nō amat
vnitatem: quam dñs commendans
noluit multos appellare paſtores:
ſed paſtorē vnũ dicens. ego ſum pa=
ſtor bonus? Chryſo. Sic igitur dece=
tero dñs de paſſione ſua diſputabat
oſtendens: qñ ꝓ ſalute fieret mũdi.
et nō inuitus in hanc venit. Deinde
rurſus oſtēdit ſigna paſtoris ⁊ mer=
cennarij cũ dicit. Mercennarius au
tē ⁊ qui nō eſt paſtor: cuius nō ſunt
oues ꝓprie videt lupum venientem
et dimittit oues ⁊ fugit. Grego. Sũt
enim nōnulli qui dũ plus terrenam
ſubſtantiā q̃ꝫ oues diligunt: merito
nomē paſtoris perdũt. nō enĩ paſtor
ſed mercennarius vocatur: qui nō
pro amore intimo oues dominicas:
ſed ad temporales mercedes paſcit
Mercēnarius quippe eſt qui paſto
ris locũ tenet: ſed lucrum animarũ
nō querit: terrenis cōmodis inhiat
honore prelationis gaudet. Augu.
de ver. domini. Aliđ ergo querit in
eccleſia: non deum querit. ſi deum
quereret: caſtꝰ eſſet: quia legitimũ
maritum anima deum habet. quiſ=

Pſeudo martyres hereticorũ

quis a deo preter deū aliquid q̄rit: nō caſte deū querit. G:ego.in hom. Utrum vero paſtor ſit vel mercēna rius cognoſci veraciter nō poteſt:ſi occaſio neceſſitatis deeſt:trāquilli tatis enim tēpore plerumq; ad gregis cuſtodiaʒ:ſicut verus paſtor:ſic etiam mercēnarius ſtat: ſed lupus veniēs indicat quo quiſq; aio ſuper gregis cuſtodiam ſtabat. Auguſti. de ver.domi. Lupus autē diabolus eſt: et qui illum ſequunt̄.nam dictū eſt ꝙ induti quidē pellibus ouium. intus ſunt lupi rapaces. Auguſti. ſuper ioan. Ecce lupus ouis guttur apprehendit:diabolus fidei adulterium pſuaſit.excōicādus eſt:ſed excōmunicatus inimicus erit:inſidiabitur: nocebit cum potuerit. vnde taces:nō increpas:lupum venientē vidiſti ⁊ fugiſti:corpore ſtetiſti:animo fugiſti: affectiones enim noſtre motus animorū ſunt. leticia animi diffuſio eſt. triſtitia autem contractio.cupiditas animi progreſſio:timor animi fuga eſt. Gregorius in homi. Lupus etiam ſuper oues venit cum quilibet iniuſtus et raptor: fideles quoſq; atq; hūiles opprimit Sed is qui paſtor eſſe videbatur et nō erat:reliquit oues ⁊ fugit:qr duʒ ſibi ab eo periculū metuit: reſiſtere eius iniuſticie nō preſumit. fugit autem non mutādo locum:ſed ſubtrahendo ſolatium. Sed cōtra hec mercēnarius nullo zelo accēditur: quia dum ſola exteriora ꝯmoda requirit interiora gregis damna negligenter patitur. vnde ſubditur. Mercennarius autē fugit:quia merce.eſt: et non pertinet ad eum de ouibus. Sola ergo cauſa eſt vt mercennarius fugiat: quia mercēnarius eſt. Ac ſi dicat. Stare in periculo ouiuʒ non poteſt.q̄ in eo ꝙ ouibus preeſt: non oues diligit ſed lucrum terrenum querit:et ideo opponere ſe contra periculum trepidat. ne hoc qđ diligit amittat. Auguſtinus. Si aūt apoſtoli paſtores fuerunt non mercennarij: quare fugiebant quando perſecutionem patiebantur? et hoc

Expoſitio myſtica.

domino dicente. Si vos perſecuti fuerint fugite:pulſemus: aderit q̄ aperiat. Auguſtinus ad honora. Fugiunt ergo omnino de ciuitate in ciuitatem ſerui chriſti: miniſtri verbi et ſacramenti eius: quando eorum quiſq; ſpecialiter a perſecutoribus queritur:vt ab alijs que nō ita requirantur non deſeratur eccleſia. Cum autem omnium id eſt epiſcoporuʒ ⁊ clericorum ⁊ laicorum eſt commune periculum: hi qui alijs indigent non deſiderantur ab his quibus indigent. aut igitur ad loca munita omnes tranſeant. aut qui habent remanendi neceſſitatem: nō relinquantur ab eis per quos eorū eccleſiaſtica eſt implēda neceſſitas. Tunc ergo de locis in quibus sum⁹ premente perſecutione fugiendum eſt chriſti miniſtris: quando ibi aut plebs chriſti non fuerit cui miniſtretur: aut poteſt impleri per alios neceſſarium miniſteriū: quibus eadē non eſt cauſa fugiendi. Cum autem plebs manet et miniſtri fugiunt miniſteriumq; ſubtrahitur: quid erit niſi mercennariorum illa fuga damnabilis: quibus non eſt cura de ouibus? Auguſtinus ſuper Joannem. Jn bonis ergo nominantur oſtium oſtiarius: paſtor: et oues: in malis fures et latrones: mercennarij: lupus. Auguſtinus. de ver. domini. Diligend⁹ eſt paſtor: cauendus latro: tolerādus mercennarius. Tandiu enim eſt vtilis mercennarius. quamdiu non videt lupum furem vel latronem: cum autem viderit fugit. Auguſtinus ſuper Joan. Nec enim mercennarius diceretur: niſi acciperet a ꝯducēte mercedē. filij eternā hereditatem pr̄is patiēter expectāt: mercēnarius tp̄alē mercedē cōducti feſtinanter exoptat: ⁊ tn̄ p̄ linguas vtrorūq; diuina xp̄i gl̄ia diffamatur. Jnde ergo ledit. vnde mala facit: non vnde bona dicit: botrum carpe: ſpinam caue: quia botrus aliquando de radice vitis exortus: pendet in ſpinis. multi quippe in eccleſia cōmoda terrena ſectantes

Apoſtoli quare fugerit.

Mali prelati ſunt tolerandi

chriſtuȝ predicant: ⁊ per eos vox xp̄i auditur: ⁊ ſequuntur oues non mercenarium: ſed vocem paſtoris ꝑ mercenarium.

❡ Ego ſum paſtor bonus et cognoſco oues meas: ⁊ cognoſcūt me mee. Sicut nouit me pater ⁊ ego agnoſco patrem: ⁊ aīam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo que non ſunt ex hoc ouili: ⁊ illas opȝ me adducere: ⁊ vocem meā audiēt ⁊ fiet vnuȝ ouile ⁊ vnus paſtor. Propterea me pater diligit: qꝛ ego pono animā meā vt iteruȝ ſumā eam. Nemo tollit eam a me: ſed ego pono eam a meipō Poteſtatem habeo ponēdi eā: ⁊ poteſtatē habeo iterum ſumēdi eam. Hoc mandatum accepi a patre meo. Diſſenſio iterū facta eſt inter iudeos propter ſermones hos. Dicebant autē multi ex ipſis. Demonium hȝ ⁊ inſanit. Quid eū auditis? Alij autem dicebant: hec verba non ſunt demonium habentis. Nūquid demonium poteſt cecoruȝ oculos aperire?

❡ Chry. Duos ſuperius malos premiſit dn̄s: vnum qui furatur et mactat ⁊ rapit: alterum qui non prohibet: per illum ſeditioſos inſinuans: per hunc iudeorum magiſtros confundens: ⁊ non procurātes creditas oues. Sed ab vtriſqꝫ ſeipſum chriſtꝰ diſtinxit: ab illis quidē qui ad ledendum venerunt in hoc ꝙ dixit. Ueni vt vitam habeant. ab his qui contēnunt luporum rapinas: ex eo ꝙ pro ouibus animā ponit: ⁊ ideo quaſi cōcludens. Ego ſum paſtor bonꝰ. Sed qꝛ ſuperiꝰ dixerat: ꝙ oues paſtoris vocem audiunt: ⁊ ſequuntur eū: neqꝫ dicat. Quid ergo dicis de his qui tibi non credunt? cōſequenter ſubdit. Et co. oues me. ⁊ cogn. me mee. C. ꝺ

Chriſtꝰ duo facit ꝓ ouibꝰ ſuis.

⁊ paulus oſtendit dicens. Nō repellit dn̄s plebem ſuaȝ quam preſciuit. Grego. in om̄. Ac ſi aperte dicat: diligo oues meas: ⁊ ipſe me diligentes obſequuntur. qui em̄ veritatem nō diligit: adhuc minime cognouit. Theo. Hinc autem differentiaȝ mercenarij ⁊ paſtoris eliciens. Nā mercenarius ignorat oues: qꝛ raro viſitat eas. paſtor vero cognoſcit oues proprias: tanqꝫ erga eas ſollicitus. Chry. Deinde vt non eſtimes parē menſuram cognitionis chriſti ⁊ ouiū: conſequenter ſubdit. Sicut no. me. pa. ⁊ ego co. patrem. q. d. Ita certiſſi me ipſum ſcio: ſicut ipē me: hic ergo eſt par cognitio. ibi non. nā ſeqtur. Et ani. me. po. pro oui. meis. Greg. in om̄. Ac ſi aperte dicat. In hoc conſtat: qꝛ cognoſco patrem: ⁊ cognoſcor a patre: quia animā meā pono pro ouibus meis. i. ea charitate qua ꝓ ouibus meis morior quantum patreȝ diligam oſtendo. Chry. Hoc etiā dicit oſtēdēs ꝙ nō eſt erroneꝰ: qꝛ ⁊ apoſtolus quando ſeipſum voluit oſtendere verū eſſe magiſtrū. cōtra pſeudo apoſtolos induxit rationē periculis ⁊ mortibus. Theo. Seductores em̄ nō expoſuerunt animā ſuā pro ouibꝰ: ſed ſicut mercenarij deſerunt illos qui eos ſequebantur. dn̄s aūt vt non caperentur dixit. Sinite hos abire. Greg. Qꝛ vero non ſolum iudeā: ſed etiā gētilitatē redimere venerat adiūgit. Et alias oues habeo que non ſunt ex hoc ouili. Augu. de ver. do. Loquebatur enim primo de ouili de genere carnis iſrael: erant autem alij de genere fidei ipſiꝰ iſrael: extra erāt: adhuc in gentibꝰ: erāt predeſtinati: nōdū cōgregati. Nō ergo ſunt de hoc ouili: quia non ſunt de genere carnis iſrael: ſed erunt de hoc ouili. nā ſequitur. Et illos oportet me adducere. Chry. Oſtēdit vtroſqꝫ diſperſos ⁊ paſtores nō habētes. Sequitur. Et vocem meā audient. Ac ſi dicat. Quid miramini: ſi hi ſūt me ſecuturi ⁊ vocē meā audituri: qn̄ alios videbitis me ſequētes: ⁊ vocē meā audiētes? deinde ⁊ futurā eorū

pꝛenūciat vnionem. vnde ſubdit. Et
fiet vnum ouile ⁊ vnus paſtoꝛ. Gre-
go. in ome. Quaſi ex duobus gregi
bus vnum ouile efficit: qꝛ iudaicum
⁊ gentilē populū in ſua fide coniun-
git. Theo. Idē nāq̨ omnibus eſt ba
ptiſmi ſignaculū vnus paſtoꝛ verbū
dei. Attendant ergo manichei: quo-
niā vnū ouile ⁊ vn⁹ paſtoꝛ eſt noui ⁊
veteris teſtamēti. Aug. Quid ergo — Un⁹ paſtoꝛ vtriuſq̨ teſtamēti.
eſt. Non ſum miſſus niſi ad oues q̄
perierunt domus iſrael: qꝛ p̄ſentiaꝫ
ſuam corpoꝛalē nō exhibuit niſi po-
pulo iſrael: ad gentes autē nō per-
rexit ipſe ſed miſit. Chry. Hoc auteꝫ
verbum opoꝛtet: qđ hic poſitum eſt:
non neceſſitatis eſt demonſtratiuū:
ſed eius qđ omnino fiet: qꝛ autē alie
num dicebant eū a patre ſubiungit.
Pꝛopterea me pa. dili. quia ego po.
ani. me. vt iterum ſumā eam. Aug.
tā eſt qꝛ moꝛioꝛ vt reſurgā: cum ma-
gno enī pondere dictū eſt. Et pono.
Non gloꝛientur iudei: ſeuire potue
runt ſi ego voluero ponere animam
meam quid ſeuiendo facturi ſunt?
Theo. Dilexit aūt pr̄ filium: nō tan
q̄ ſtipēdia moꝛtis pro nobis ſuſtinē
de: dilectionē ſuā ei tribuēs: ſꝫ quaſi
ſiue quiditatis pꝛopꝛietatē in genito
intuens dū ex eadem charitate pro
nobis voluit moꝛtem ſubire. Chry.
Uel vtitur hic condeſcēſione. q. d. Et
ſi nihil aliud eſſet hoc ſuaſit mihi
amare vos: q̄ vos ita amamini a pa
tre vt ego etiā ꝓpter hoc diligar ab
eo: qꝛ pro vobis moꝛioꝛ. Nō autem a
patre antea nō amabatur: ⁊ nos ſu-
mus facti amoꝛis eius cauſa. Simi
liter aūt ⁊ hoc oſtēdere vult: quoniā
non inuitus ad paſſionē venit. vnde
ſequitur. Nemo tollit eam a me: ſed
ego pono eam a meipſo. Augu. iiij.
de tri. In quo demonſtrauit q̄ nulla
cauſa peccati vſq̨ ad moꝛtem car-
nis acceſſerit: ſed quia voluit quan
do voluit: ⁊ quomodo voluit. vnde
ſequitur. poteſtatem ha. po. ani.
meam. Chryſoſtomus. Qꝛ enī mul-
totiens conſiliabantur eū interfice-
re: dicit. quoniam nolēte eo inutilis
erat hic laboꝛ. Ita enim habeo pote
ſtatē animā meā ponere: vt nullus
poſſit me inuito facere: quod in ho
minibus non eſt. nos enim nō habe
mus poteſtatē aliter ponere niſi in-
terficiendo noſmetipſos: ipſe autem
ſolus dn̄s eſt ponendi eam. Hoc au
tem exiſtente vero ⁊ illud conſtat: q̄
quandocunq̨ voluerit eā ſuſcipe poſ
ſit. vnde ſequitur. Et poteſtateꝫ ha.
ite. ſu. eam. In quo ⁊ reſurrectioneꝫ
demonſtrauit indubitabilē. Ut aūt
non eſtiment cum eum interfecerint
derelictū a patre ſubiungit. Hoc mā
datum accepi a patre meo. ſ. ponen
di animā ⁊ ſumendi. Ex quo non eſt
intelligendū: q̄ pꝛius expectauerit
audire: ⁊ opus ei fuerit diſcere: ſed
voluntariū monſtrauit ꝓceſſum: et
contrarietatis ad patrem ſuſpitio-
nem deſtruxit. Theo. Nihil enim
aliud mandatum hic dicitur q̄ ea q̄
ad patrē concoꝛdia. Alcui. Uerbum
enim non verbo accepit mandatuꝫ.
ſed in verbo vnigenito patris eſt oē — Mandatū verbi quomodo intelligendū
mādatum. Cū autem dicitur filius
accipere quod ſubſtantialiter hꝫ nō
poteſtas minuitur: ſꝫ generatio ei⁹
oſtenditur. pater enim filio quē per
fectum genuit oīa gignendo dedit.
Theo. Poſtq̄ autem de ſe ſublimia
oſtenderat: moꝛtis vite ſe pꝛincipeꝫ
expꝛimēs: rurſum inducit humilia.
ſic mira diſpoſitione vtraq̨ conne-
ctens: vt nec minoꝛ aut ſubditus pa
tri reputetur: nec dei aduerſari⁹ ſed
eius poteſtatis ⁊ conſilij. Augu. Per
hoc autem quod dixit de aīa ſua: in
ſtruimur cōtra apolinariſtas q̄ di-
cunt chꝛiſtū non habuiſſe animā hu
manā. i. rationalē. Queramus aūt
quomodo dn̄s aīam ſuā ponit. Chꝛi
ſtus enim eſt verbū ⁊ hō. i. verbum:
anima ⁊ caro. chꝛiſtus ergo ex eo q̄
vbū ē ponit aīam ⁊ iterū ſumit eā: an
ex eo q̄ anima hūana eſt: ipſa ſe po
nit: ⁊ iterū ipſa ſe ſumit. an iterum ex
eo q̄ caro eſt: caro animā ponit ⁊ ite
rum ſumit? Si autem dixerimus qꝛ
verbum dei poſuit animam ſuam: ⁊
iterum ſumpſit eam: ergo aliquan-
do anima illa ſeparata eſt a dei ver — Queſtio ſubtilis
bo. Moꝛs enim corpus ab anima ſe

pariuit. ⁊ verbo nāt animā ſepara tam non dico. Si autem dixerimus: q̄ ipā ſe aīa poſuit: abſurdiſſim⁹ ſenſus eſt. ſi enim a verbo ſeparata nō erat: a ſeipſa poterat ſeparari. Caro ergo ponit animā ſuā: ⁊ iterū ſumit eam: nō tamē poteſtate ſua: ſed poteſtate inhabitātis carnē. ſ. verbi. Alcui. Et qꝛ lux in tenebris lucebat: ⁊ tenebre eū non cōprehenderūt ſubiungitur. Diſſenſio itaqꝫ facta eſt inter iudeos ꝓpter ſermones hos. Dicebant autē multi ex ipis. Demonium hꝫ ⁊ inſanit. Chry. Qꝛ em maiora erant q̄ ſm hominē ea que dicebantur: demoniū eū habere dicebant: ſed ꝙ demonium non habebat oſtendunt alij ab his que fecit. vnde ſequitur. Alij aūt dicebant. Hec verba non ſunt demonium habentis. nunquid demonium poteſt cecorū oculos aperire. q. d. Nec ipſa verba demoniū habentis videntur. Si vō nō ſuademini a verbis: ab operib⁹ inoneamini. qꝛ ergo dn̄s eaꝫ que ꝑ res eſt tribuerat demonſtrationem: ſilebat de reliquo. Neqꝫ enim reſpōſione erāt digni: ſed ⁊ nos erudiuit māſuetudinem ⁊ longanimitatē omnē: ipſi etiā ſeipōs cōpeſcebant: qn̄ ab inuicem diuiſi altercarentur.

¶ Facta ſunt autem encenia in hieroſolymis ⁊ hyems erat. Et ambulabat ieſus in templo in porticu ſalomonis. Circūdederunt ergo eum iudei: ⁊ dixerunt ei. Quouſqꝫ animā noſtrā tollis? Si tu es chriſtus dic nobis palam. Reſpōdit eis ieſus. Loquor vobis: ⁊ non creditis. Opera que ego facio ī nomine patris mei: hec teſtimoniū perhibent de me. Sed vos non creditis: qꝛ non eſtis ex ouib⁹ meis Oues mee vocē meā audiūt: et ego cognoſco eas: ⁊ ſequuntur me: ⁊ ego vitam eternā do eis: ⁊ non peribūt ineternum: ⁊ nō rapiet eas quiſquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi maius omnibus eſt: et nemo poteſt rapere de manu patris mei. Ego ⁊ pr̄ vnū ſumus.

¶ Alcui. Audiuimus patientiā dei ⁊ inter opprobria p̄dicationē ſalutis: ſed ipſi obdurati magis eū tentare q̄ ipſi obedire volebāt. vnde dꝛ Fa. ſunt autē ence. i. hieroſolymis. Augu. Encenia feſtiuitas erat dedicationis tēpli. Grece ei cenō dicit nouū. quādocūqꝫ nouū aliquid fuerit dedicatum encenia vocantur. Chry. Dicit em̄ diē ſm quā templū dedicatū eſt. redeūtib⁹ eis a captiuitate babylonis. Theo. Splendide ergo ꝑſequebantur ſolennitatē veluti ꝓpriū decorē recuperante ciuitate poſt tā longā captiuitatē. Alcui. Uel hec dedicatio in memoriā illi⁹ erat dedicationis quā iudas machabeus fecit. Prima em̄ dedicatio a ſalomone facta eſt tpe autūni. Secūda a zorobabel ⁊ ieſu ſacerdote tēpore veris: hec autē tpe hyemali. vnde ſequitur. Et hyems erat. Beda. Sub iuda el machabeo ſtatutū legit vt eadē dedicatio p oēs annos in memoriā ſolennibus renouaretur officijs. Theo. Tēpus aūt hyemis euangeliſta exprimit: ad oſtendendū ꝙ ꝓximum eſſet tēpus paſſionis. nā in vere ſequēti paſſus eſt dn̄s ⁊ ideo hieroſolymis conuerſabatur. Grego. ij. mo. Uel idcirco hyemis curauit tpā exprimere: vt inelle iudeorū cordibus malitie frigus indicaret. Chryſo. In hac autē ſolēnitate chriſtus cum multo ſtudio aderat: de reliquo em̄ iudeaꝫ frequentabat. quia paſſio erat in ianuis. vnde ſeqtur. Et ambu. ie. in tē. in porti. ſalomonis. Alcui. Porticus ſalomonis dicit. vbi rex ille ad orandū ſtare conſueuerat: ⁊ ideo ex eius nomine cognominabatur. Solēt autem porticus quibus tēplū cingebatur ex nomine templi vocari. Si autem filius dei in templo in quo caro brutorum animalium offerebat ambulare voluit: q̄to magis noſtram

Tres dedicationes.

orationis domum in qua caro ⁊ ſanguis eius conſecratur viſitare gaudebit. Theo. Satagas tu quoq; dū hyems imminet. i. vita preſens turbinibus iniquitatis ꝯcuſſa ſpirituales encenias tui tēpli celebrare: ſemper renouando teipſum ⁊ aſcenſiões in corde tuo diſponēs: tūc ieſus erit p̄ſto tibi in porticu ſalomonis: pacificum ſtatū tibi tribuens ſub regmine ꝓprio: in ſeculo autem futuro nemo renouationis ſolennia perficere poterit. Augu. Qꝛ ergo iudei frigue rant a diligēdi charitate ⁊ ardebāt nocendi cupiditate: nō accedebāt ꝓſequendo: ſʒ premebāt pſequēdo. vñ ſequitur. Circun. er. eū iu. ⁊ dixe. ei. Quouſq; ani. no. tollis? Si tu es chriſtus dic no. pa. non veritatem deſiderabant: ſed calūniam preparabant. Chry. Opera em̄ eius in nullo incuſare valentes: captionē quandā ex verbis cupiebāt inuenire. Et intuere pueritatē illorum. nā cū p ſermonem erudit dicūt ei. Quod ſignum oſtendis. Cū aūt per opera demonſtrat dicunt ei. Si tu es chriſtus dic nobis palā: quaſi ſp ad contrarium ſtantes: ſed ⁊ plenū odio erat quod dicunt. Dic nobis palā. Et nimirū ipſe palam oīa dicebat in feſtiuitatibus ſemp aſſiſtens: ⁊ nihil occulte loquebatur: ſed ⁊ adulationis ꝟba premittunt dicētes. Quouſq; animā noſtrā tollis? vt. ſ. eum prouocantes aliquam captionē inueniāt. Alcui. Cauſant em̄ ꝙ aīos eorum incertos ⁊ ſuſpēſos dimittēdo tolleret qui venerat vt aīas ſaluaret. Aug. Querebant aūt audire a dño. Ego ſum xp̄s ⁊ fortaſſe de xp̄o ſm hominem ſapiebant: ſʒ diuinitatem xp̄i in ꝓphenis nō itelligebāt. ⁊ ſic ſi diceret. Ego ſū xp̄s: ſm ꝙ illi ſapiebāt de ſemine dauid: calūniarentur ꝙ ſibi arrogaret regiā ꝑtātē. Alcui. Et ſic cogitabāt eū tradere ꝑtāti preſidis ad puniendum: quaſi cōtra auguſtū imperium vſurparet: quare dñs ita tēperauit reſponſionē: vt etiā calūniatorū ora concluderet: ⁊ qꝛ chriſtus eſt fidelib⁹ panderet: ⁊ de homine querētibus diuinitatꝪ myſteria narrat. vñ ſequitur. rñdit eis ie. Lo. vo. ⁊ non credi. ope. q̄ ego fa. in no. pa. mei: hec teſti. perhi. de me. Chry. Qꝛ em̄ ſimulabant a ſolo verbo ſe ſuaderi: qui a tot operibus non ſunt ſuaſi: arguit malitiā eorum. q. d. Si operibus nō creditis: qualiter verbis credetis? ⁊ quare nō credant oſtēdit ſubdēs. Sed vos non creditis: qꝛ non eſtis ex ouib⁹ meis. Aug. Hoc autē dixit: qꝛ videbat eos ad ſempiternū interitum ꝑdeſtinatos: nō ad vitam eternā ſui ſanguinis precio cōparatos: oues em̄ ſunt credendo. paſtorem ſequendo. Theo. Poſtq̄ vero dixerat. Non eſtis ex ouib⁹ meis. Conſequēter inducit eos vt oues eius efficiātur dicēs. Oues mee vo. me. audiūt Alcui. i. preceptis meis ex aīo obediunt. Et ego cognoſco eas. i. eligo. Et ſequuntur me. hic manſuetudinis ⁊ innocentie viā incedēdo: ⁊ poſt ad gaudia eterne vite intrando. vñ ſequitur. Et ego vitā eternā do eis. Augu. Iſta ſunt paſcua de quibus ſupra dixerat. Et paſcua inueniet. bona paſcua vita eterna dr̄. ibi nulla herba areſcit: totū viret. Uos autē calūniam ꝓpterea queritis: quia de vita preſenti cogitatis. Sequitur. Et non peri. in eternum. Subaudi tanq̄ eis dixerit. Uos peribitis in eternum: quia non eſtis ex ouibus meis. Theo. Sed quomodo videm⁹ iudam periſſe: quia non permanſit vſq; ad finem. Chriſtus autem de perſeuerantibus hoc dixit. Nam ſiquis ſeparatur ab ouium grege. deſinens ſequi paſtorem: confeſtim incurrit periculum. Auguſtinus. Quare autem non pereant ſubdit. Et non rapiet eas quiſq̄ de manu mea. De illis enim ouibus de quibus dicitur. Nouit dominus q̄ ſunt eius: nec lupus rapit: nec fur tollit: nec latro interficit. Securus eſt de numero illorum qui pro eis nouit quid dedit. Hyla. ſeptimo de trinitate. Conſcie poteſtatis hec vox eſt: at vero vt in natura licet dei tamen ex deo intelligenda eſt eius na

Tropologica expoſitio.

Predeſtinatio in malam partē capitur.

tinitas.ſubiecit. Pater meus quod
dedit mihi:maius omnib⁹ eſt. Nō
occultat ex patrē eſſe ſe natum. qđ
enim a patre accepit:accepit naſcē
do non poſtea. Augu. Non enim
creſcendo:ſed naſcendo equalis eſt
qui ſemper nat⁹ eſt de patris fili⁹:
de deo deus. Hoc eſt ergo quod
dedit mihi pater:quod maius om
nibus eſt vt ſcʒ ſim verbum eius vt
ſim vnigenitus filius eius vt ſim
ſplendor lucis eius. Ideo ergo ne=
mo rapit oues meas de manu mea
qꝛ nec de manu patris mei. vnde
ſequitur. Et nemo poteſt rapere de
manu patris mei. Si manum intel
ligamus poteſtateʒ vna eſt patris
et filij poteſtas: qꝛ vna diuinitas.
Si autem manum intelligamus fi
lium:manus patris eſt ipſe fili⁹:qđ
non ita dictum eſt tanꝗ deus pa=
ter habeat corporis membra: ſed
ꝙ per ipſum facta ſunt omnia. Nā
Manus dei eſt ei⁹ ptās ſolent et homines dicere man⁹ ſuas
eē alios homines per quos faciūt
quod volunt. Aliquando et ipſum
op⁹ hominis manus hominis dici
tur:quod fit per manum:ſicut dicit̄
quiſꝗ agnoſcere manum ſuam:cū
id quod ſcriptū ſit agnoſcit. hoc āt
loco manū pr̄is et filij itelligimus
poteſtatē:ne forte cū hic manū pr̄is
ipſum filium dictū acceperimus:in
cipiat carnalis cogitatio etiā filij q̄
rere filiū. Hyla. vij. de trini. Ut ei
per corporalem ſignificationeʒ:vir
tutē poſſis eiuſdē noſſe nature cō=
memorata eſt filij manus: manus
patris quia natura ꝛ virtus patris
Arrius et ſabellius collidūt̄ vno verbo. eſſet in filio. Chryſo. Deinde vt non
eſtimes:quia ipſe quideʒ imbecillis
eſt. propter patris autem virtutem
in tuto ſunt oues:ſubdit. Ego ꝛ pa
ter vnū ſum⁹. Aug. Utrūꝗ audi: et
vnū:et ſum⁹ ꝛ a charybdi eo a ſcylla
liberaberis. Quod dixit vnū libe=
rat te ab arrio:ꝙ dixit ſum⁹: libe=
rat te a ſabellio. Si vnū. nō ĝ diuer
ſū:ſi ſum⁹ ĝ pr̄ et filius. Aug. v.ij. de
trini. Unū eni ſum⁹ dictū ē. Qđ ille
hoc et ego ſm eſſentiam: non ſm
relatiuum. Hyla. viij. de trini. Hec

igitur qꝛ heretici negare nō poſſūt
impietatis ſue mendacio corrum=
pūt. tētant enim id ad vnanimitatē
referre conſenſum: vt voluntatis
in his vnitas ſit non nature. i. vt nō
per id quod ſunt: ſed per id quod
idem volunt vnum ſint. ſed per na=
ture natiuitatem dum nihil deus i
eo ex ſe gignēdo eū degenerat. vnū
ſunt. Dunꝗ de manu ei⁹ nō rapiūt
nō rapiūt de manu patris. dū in ope
rante operatur pater:dum ipſe in
patre:et in eo pater eſt. hoc nō pre=
ſtat creatura ſed natiuitas:non effi
cit voluntas ſed poteſtas. non loq̇=
tur vnanimitas: ſed natura. Non
negamus igitur vnanimitatem in=
ter patrem ꝛ filium. nam hoc ſolent
heretici mentiri:vt cum ſolam con
cordiam ad vnitatem non reſpi=
cimus diſcordes eos a nobis affir=
mari loquantur:ſʒ audiāt ꝙ a no
bis vnanimitas non neget̄. Unum
ſunt pater ꝛ filius natura. honoreꝛ
virtute:nec natura eadem poteſt
velle diuerſa.

¶ Suſtulerunt ergo lapides
iudei vt lapidarent eum. Re=
ſpondit eis ieſus. Multa bo=
na opera oſtendi vobis ex pa=
tre meo. Propter quod eorum
opus me lapidatis? Reſpon=
derūt ergo iudei. De bono ope
re non lapidam⁹ te:ſed de blaſ
phemia. et qꝛ tu homo cū ſis:
facis teipſum deū. Reſpondit
eis ieſus. Nonne ſcriptum eſt
in lege veſtra: qꝛ ego dixi dij
eſtis? Si illos dixit deos ad ꝗs
ſermo dei factus eſt:et non po
teſt ſolui ſcriptura: quem pa=
ter ſanctificauit:et miſit i mū=
duʒ. Et vos dicitis qꝛ blaſphe
mas quia dixi filius dei ſum.
Si non facio opa patris mei:
nolite credere mihi. Si autem
facio et ſi mihi non vultis cre
dere

dere operib⁹ credite: vt cogno
ſcatis ꝛ credatis: quia pater
in me eſt ꝛ ego in patre.

¶ Augu. Audierunt iudei. Ego et
pater vnum ſumus: ꝛ non pertule
runt ꝛ amore ſuo duri ad lapidea cu
currerunt. vnde dicitur. Suſtule-
runt lapi. iu. vt lapi. eū. Hyla. vij. ḋ
tri. Nunc hereticorum furor iā do
mino in celis ſedente pari infideli
tate dictis non obedientes: odium
impietatis exercent: verborum la-
pides inijciunt: ꝛ ſi poſſent de thro
no eum ſuo in cruce. detraherent.
Theo. Dñs aūt oſtēdēs ꝙ nullā iu
ſtā habebāt occaſionem furēdi ad
uerius eum: commemorat ſigna q̄
fecerat. nā ſequit. Reſpon. eis. Ie.
Mul. bo. opa oñ. vo. ex patrē meo.
Alcui. ſ. in ſanitatibus infirmorū:
in exhibitione doctrine ꝛ miraculo
rū: que ex patre oſtēdi. q: ei⁹ gloriā
per omnia queſiui: ꝓpter qḋ eorū
opus me lapidatis. Quis inuiti cō
ſitentur multa beneficia ſibi impen
ſa a xp̄o: ſed qḋ de ſua patriſqꝫ eq̄li
tate dixerat pro blaſphemia depu-
tabāt. vñ ſequit. Rñ. ei iu. De bo.
ope. nō lapi. te: ſed de blaſ. ꝛ q: tu
ho. cū ſis: fa. teip̄m deū. Augu. ad
hoc rñderūt qḋ dixerat. Ego ꝛ pa-
ter vnū ſumus. Ecce iudei intelle-
xerunt qḋ arriani nō intelligūt. iō
eñi irati ſunt: qm̄ ſenſerūt nō poſſe
dici. Ego ꝛ pater vnū ſum⁹. niſi vbi
equalitas eſt patris ꝛ filij. Hyla.
vij. de tri. Iudeus dicit. Cū ſis hō.
Arrian⁹. Cū ſis creatura. vtriqꝫ di-
cit. Facis te deū. Subijcit eñ arria
nus. Subſtātie noue ꝛ aliene deū.
v: ſaūt alteri⁹ generis de⁹ ſit: aut om
nino nec deus. dicit eñ. Nō eſt fili⁹
ex natiuitate: nō eſt de⁹ ex ꝟitate a
creatura eſt preſtātior cūctis. Chr.
Dñs autē nō deſtruxit opinionem
iudeorū. eſtimātiū ꝙ ſe deo ꝑarē
diceret. ſed magis cōtrarium facit
nā ſeqtur. Rñ. eis ie. Nōne ſcrip. ē
in lege veſtra? Aug. i. vobis data.
Q: ego dixi dij eſtis. Deus hoc di-
cit per prophetam in pſalmo homi

nibus. Et legē appellauit domin⁹
generaliter oēs illas ſcripturas.
Quis alicubi ſpāliter dicat legem:
a ꝓphetis eā diſtinguens ſicuti eſt.
In his duobus preceptis tota lex
pēdet ꝛ ꝓphete. Aliquādo autē in
tria diſtribuit eaſdē ſcripturas vbi
ait. Oportebat impleri omnia que
ſcripta ſunt in lege ꝛ ꝓphetis ꝛ pſal
mis de me. Nūc vero etiā pſalmos
legis nomine nūcupauit: ex quib⁹
ſic argumētatur. Si illos dixit deos
ad quos ſer. dei fa. eſt: ꝛ nō po. ſol.
ſcri. quē pa. ſancti. ꝛ mi. in mundū:
vos dici. q: blaſphemas: q: dixi fi-
lius dei ſum. Hyla. vij. de trini. De
mōſtratur⁹ qdē ꝙ ipſe ꝛ pater vnū
eſſent in eo primo ineptia ridiculi
opprobrij confutatur: ꝙ in reatum
vocaret. q: ſe cū hō eēt deū faceret.
Cū eñ lex huius nois appellatiōeꝫ
ſanctis hoibus decerneret: ꝛ ſermo
dei indiſſolubilis ꝯfirmaret: hāc im
partiti nois ꝓfeſſionē. Iā ergo non
eſt criminis ꝙ ſe deū: cuꝫ homo ſit
faciat: cum eos qui homines ſunt
deos lex dixerit. Et ſi a ceteris
hominibus non irreligioſa huius
nominis vſurpatio eſt: ab eo homi
ne: quem ſanctificauit pater nō im
pudenter vſurpari videtur: q: dei
filium ſe dixerit cum precellat cete
ros per id quod ſanctificatus in fi-
lium eſt: beato paulo dicente: ꝙ pre
deſtinatus eſt filius dei in virtute
ſm ſpiritū ſanctificationis. omnis
enim hec de homine reſponſio eſt:
ꝙ dei filius etiam hominis filius
eſt. Augu. Uel alr. Sanctificauit. i.
vt ſanctus eſſet gignēdo eū dedit: q:
ſanctum eum genuit. Si autem ſer
mo dei factus eſt ad homines vt
dicerentur dij impij verbū dei qūo
non eſt deus? Si p ſermonē dei ho
mines participando fiunt dij: ver-
bum vnde participatur nō eſt de⁹?
Theophi. Uel ſanctificauit eū hoc
eſt ſanxit ſanctificari pro mundo.
In quo oſtendit ſe non eſſe deum ſi
cut ceteri: nā ſaluū facere mundū
diuinum opus eſt: non autem ho-
minis deificati per gratiā. Chryſ.

Furor hereti- corū.

Lex ſan ctos ho mines deos vo cat.

Uel interim quidem vt ſuſciperet ſermo humilius locutus eſt poſtea autez ad maius eos reduxit dicēs. Si non facio opera patris mei: nolite credere mihi. per hoc oſtendēs q̄ꝫin nullo minoꝛ ē patre. qꝛ cnl ſubſtantiam ei⁹ impoſſibile erat eis videre ab operum parilitate et idētitate demonſtrationem eius que ſꝫ virtutez indiſſimilitudinis eſt tribuit. Hyla. vij. de tri. Quid h̄ adoptio: quid indulgētia nominis loci inuenit ne ex natura dei fili⁹ ſit cū dei filius ex nature paterne operibus credendus ſit non exequatur aſſimilis eſt deo creatura. Neq̄ꝫ ei nature alienē poteſtas cōparatur: gerere autem ſe non ſua: ſed que patris ſunt teſtatur. ne per magnificentiam geſtoꝛum nature natiuitas auferatur. Et qꝛ ſub ſacramēto aſſumpti coꝛpoꝛis et nati ex Maria hois et dei filius non intelligebatur: fides nobis intimatur ex geſtis cum ait. Si autē facio et ſi mihi non vultis credere operibus credite. Cum enim ſacramentum nati hominis intelligentiam diuine natiuitatis impediat: cum diuina natiuitas omne opus ſuum ſub miniſterio aſſumpti hominis exeq̄tur. Faciens igitur opera patris demonſtrare debuit: quid eſſet operib⁹ credēdū. Nā ſeq̄t. Ut cogno. ꝛ cre. qꝛ pa. i me. ē et ego. i pa. Hoc ē illō. Dei fili⁹ ſū. h̄ ē illō. Ego et pr̄ vnū ſum⁹. Aug. Nō ei fili⁹ ſic dic. In me eſt pater: et ego in illo: quomō poſſūt dicere hoīes. Si ei bn̄ cogitem⁹: ꝛ bn̄ viuam⁹ i deo ſum⁹: et de⁹ i nob̄ ē q̄ſi participātes ei⁹ grāz ꝛ illuminati ab ipſo. Unigenit⁹ at dei fili⁹ i patre eſt: et pr̄ i illo tāq̄ꝫ eq̄lis.

Teſtimoniuꝫ deitatis chꝛiſti.

Beneviuendo i xp̄o ſumus.

¶ Querebāt ergo eū appꝛehē dere ꝛ exiuit de māib⁹ eoꝝ. Et abijt iteꝝ trās ioꝛdanē i eū locū vbi erat ioānes baptiȝans pꝛimū: et māſit illic. Et multi venerūt ad eū: ꝛ dicebāt: qꝛ ioānes q̄dē ſignū fecit nullū. Oīa autē quecūq̄ꝫ dixit ioānes de h̄ vꝛa erat: ꝛ multi crediderūt i eū.

¶ Beda. Adhuc iudeos in cepta demētia pſiſtere euangeliſta oſ̄dit dicēs. Querebāt ḡ eū appꝛehēdere. Aug. Non credendo et intelligendo: ſꝫ ſeuiēdo et occidendo. Tu appꝛehendas vt habeas. illi appꝛehēdere volebāt: vt nō haberent. vnde ſeq̄t. Et exiuit de mani. eo. Non eū appꝛehēderūt: qꝛ man⁹ fidei nō habuerūt. Sed non erat magnū verbo eijcere carnē ſuā de manib⁹ carnis. Chꝛyſoſtom⁹. Cū autez chꝛyſt⁹ aliquid magnum locutus fuerit recedit velociter: vt ſe detur eoꝛum furoꝛ per abſentiam eius quod vtiq̄ꝫ et nunc fecit. vnde ſequitur. Et abijt iterum trans ioꝛdanem in eum locum vbi erat ioannes baptiȝans pꝛimum et manſit illic. Jō hunc locum euangeliſta commemoꝛat: vt diſcas: quoniā ppe abijt: vt recoꝛdet eoꝝ que illic facta ſūt et dicta a ioāne et teſtimonij illi⁹. Be. Dicit aūt. Ubi erat pꝛimum id eſt a pꝛima etate. Demoꝛante autem eo ibi narrat: quia multi venerunt ad eum. vnde ſequitur. Et multi venerunt ad eum ꝛ dicebāt: quia ioānes quidem fecit ſignum nullum. Auguſtinus id eſt nullum miraculum oſtendit. Non demonia fugauit: non cecos illuminauit: nō moꝛtuos ſuſcitauit. Chꝛyſo. Uide autē qualiter ſyllogiſmos componunt indubitabiles. Joannes quidem dicūt nullum ſignum fecit: hic autez facit: quare hui⁹ pꝛeeminētia oſtēditur. Deinde ne putetur ioannes quia nullum ſignum fecit indign⁹ teſtimonio ſubdunt. Omnia autez quecūq̄ꝫ di. io. de hoc vera erant. q. dicant. Et ſi nullū ſignum fecerit tū de hoc omnia veraciter dixit ergo dicunt. Si ioanni credere opoꝛtebat: multo magis huic cum illius teſtimonio etiam demonſtrationem ſignoꝛum habenti. vnde ſequitur. Et multi crediderunt

in eum. Augu. Ecce qui apprehenderunt permanentē non quomodo iudei volebant apprehendere diſcedentem. Et nos ergo per lucernam veniamus ad diem: quia ioannes lucerna erat et diei teſtimonium perhibebat. Theophi. Notandum autem quod crebro dominus educit populos ad ſolitaria loca: de perfidorum ſocietate eripiens: vt magis fructificent: ſicut legem veterē daturus eduxit populum in deſertum. Myſtice autem recedēs a hieroſolymis dominus hoc eſt, a plebe iudaica ad loca fontes habentia ſe transfert: id eſt ad eccleſiam ex gētibus que habet fontem baptiſmi per quem multi ad chriſtum accedunt: quaſi tranſeuntes iordanem.

Cap. xi.

Erat autem quidā languens lazarus a bethania: de caſtello marie et marthe ſororum eius. Maria autem erat que vnxit dominum vnguento et extersit pedes eius capillis ſuis cuius frater lazarus infirmabatur. Miſerunt ergo ſorores eius ad eum dicentes. Domine ecce quem amas infirmatur. Audiēs autem ieſus dixit eis. Infirmitas hec non eſt ad mortē: ſed pro gloria dei vt glorificetur filius dei per eam. Diligebat autem ieſus martham et ſororem eius mariam et lazarum.

Bed. Dixerat ea euāgeliſta dñm trans iordanē abyſſe: tuncque lazarū contigit infirmari. vnde dicitur Erat quidam lan. la. a be. Hinc eſt quod in quibuſdam exemplaribus copulatiua cōiunctio et poſita inuenitur: vt ſequentia verba ſuperioribus cōnexa videātur. Interpretatur autē lazarus adiutus. Inter oēs ei mortuos quos dñs ſuſcitauit: hic magis ab eo adiuuatur quē nō ſolū mortuū ſed quatriduanū ſuſcitauit. Augu. Inter oīa ei miracula que fecit dñs lazari reſurrectio precipue predicatur. Sed ſi attendamus quis fecerit delectari debemus potius quam mirari. Ille ſuſcitauit hominem qui fecit hominem. plus enim eſt hominem creare quam reſuſcitare. Infirmabatur autē in bethania lazarus. vnde dicitur A bethania de caſtello marie et marthe ſororum eius. Quod caſtellū erat primū hieroſolymis. Alcui. Et quia plures femine huius nois erāt: ne erraremus in noie oſtendit ex notiſſima actiōe. nā ſequitur. Maria autē erat que vnxit dñm vnguēto: et exterſit pedes eius capillis ſuis. cuius frater lazarus infirmabatur. Chry. Igitur primū quidē illud neceſſariū diſcere: quoniam hec nō fuit illa meretrix que in luca legitur. Hec ei honeſta fuit et ſtudioſa circa chriſti ſuſceptionē. Aug. de con. euā. Uel aliter. Hoc dicēs ioānes atteſtatur luce: quod hoc in domo pharisei cuiuſdā ſimonis factū eē narrauit. Iam itaque hoc Maria fecerat. Quod autē in bethania rurſus fecit aliud eſt quod ad luce narrationē nō ptinet: ſed pariter narratur a tribus. Aug. de v. do. Inuaſerat igitur lazarum pernicies inimica lāguoris. miſerandi hois. corpus quotidie edax febris incēdiū cōſumebat: Aderāt autē due ſorores lāguentis: et caſum dolentes iuuenis egrotātis lectulo iugiter inherebāt. vñ de eis mox ſubditur. Miſerunt ergo ſorores eius ad eum dicentes. Domine ecce quem amas infirmatur. Auguſtinus ſuper ioānem. Non dixerunt veni et ſana. nō auſe ſunt dicere. Ibi iube et hic fiet ſed tantummodo. Ecce quem amas infirmatur quaſi dicat ſufficit vt noueris: non enim amas et deſeris. Chryſoſtomus. Per hoc enim ad miſerendum volunt attrahere chriſtum. adhuc enim ei quaſi homini intendebant. Ideo autem non iuerunt ad chriſtum ſicut cēturio et regulus. ſed mittunt quia vehementer

Miraculū plus amādū quam mirādum.

Lazarus iuuenis

confidebant de chriſto: ꝓpter multā familiaritatē quā habebāt ad euz: etiā a luctu detinebātur. Theophi. Et quia mulieres erant quas nō decet de facili domū exire. Multā aūt deuotionē et fidei magnitudinē exprimunt dicentes. Ecce quez amas infirmatur. tantam enim potentiaz in domino eſſe credebant: ꝙ mirum videretur qualiter virū ſibi dilectū infirmitas potuerit occupare. Sequitur. Audiens aūt ieſus dixit eis. Infirmitas hec non eſt ad mortē. quia ipſa mors non erat ad mortem: ſed potius ad miraculū: quo facto crederent homines in xp̄m: et vitarent veram mortem. vnde ſequitur. Sed pro gloria dei. Ubi ex obliquo dominus deū ſe dixit contra hereticos q̄ dicunt: ꝙ filius dei nō ſit deus. Pro gloria ergo cuius dei audi quod ſequitur. Ut glorificetur filius dei per eam ſcʒ infirmitatē. Chryſoſto. Hoc autē vt. non eſt cauſale: ſed euētus. Nam euenit quidē aliunde infirmitas: vſus eſt autem ea in gloriam dei. Sequitur. Diligebat aūt ieſus martham et ſororē eius ma. ⁊ lazarū. Augu. Ille languēs: ille triſtes: oēs dilecti. Habebant ergo ſpem: qm̄ diligebātur ab eo qui eſt dolentiū conſolator: languētiūq; ſanator. Chryſ. Per hoc etiaʒ erudit nos euāgeliſta nō triſtari ſiqua īfirmitas facta fuerit circa bonos viros ⁊ dei amicos.

¶ Ut ergo audiuit quia infirmabatur tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus. Deinde poſt hec dicit diſcipulis ſuis eamus in iudeaʒ iterū. Dicunt ei diſcipuli. Rabbi: nūc q̄rebāt te iudei lapidare: ⁊ iterū vadis illuc? Reſpondit ieſus. Nōne duodeciʒ hore ſunt diei? Siquis ambulauerit in die nō offendit: quia lucem huius mūdi videt. Si autem ambulauerit ī nocte: offendit: quia lux nō eſt in eo.

¶ Alcui. Dominus nunciata infirmitate lazari quouſq; quatriduum compleretur: ſanare diſtulit: vt mirabilius ſuſcitaret. vnde dicitur. Ut autez audiuit q2 infirmabatur: tūc quidez manſit in eodē loco duobus dieb⁹. Chry. Ut. ſ. expiraret ⁊ ſepeliretur ⁊ dicāt. Qm̄ fetet vt null⁹ poſſet dicere qm̄ nōdū defunctū eū ſuſcitauit. ſed ſtupor fuit et non mors. Sequitur. Deinde poſt hec dicit diſcipulis ſuis. Eamus in iudeā iteruʒ. Auguſt. Ubi pene fuerat lapidat⁹: quia ꝓpterea inde diſceſſiſſe videbatur ne lapidaretur. Diſceſſit. eīm vt homo. Sʒ in redeundo quaſi oblitus infirmitatē: oſtendit poteſtatez. Chryſoſto. Nuſq̄ autē alibi dominus prędixit diſcipulis quo iturus eſſet: ſed hic prędixit: q2 formidabāt vehementer: vt non repente eos cōturbet. Nam ſequit. Dicunt ei diſcipuli. Rabbi. nunq querebant te iudei lapidare: ⁊ tu iterū vadis illuc? formidabant enim et pro eo et pro ſeipſis. nondūʒ eīm erant in fide firmati. Auguſti. Cum autē vellēt dare ↄſiliū homines deo: diſcipuli magiſtro: corripuit eos. vnde ſequitur. Reſpondit ieſus. Nonne duodecim hore ſunt diei? Ut enim diez ſeſe oſtēderet duodeciʒ diſcipulos elegit. In hoc autem verbo non ipſuʒ iudam: ſed ſucceſſorez eius previdebat. Juda eīm cadente ſucceſſit mathias: et duodenarius numerus māſit. Hore ergo illuſtrētur a die et per horarū prędicationē credat mundus in diē. Me ergo ſequimini: ſi non vultis offendere. vnde ſubdit. Siq̄s ambu. in die. non offendit: q2 lucem huius mundi videt. Siquis autem ambu. in nocte offendit: quia lux non eſt in eo. Chryſoſto. q. d. qui ſibi nihil conſcius eſt nequitie: nihil patietur verſutie. Qui vero mala agit patietur. Itaq; non oportet formidare: nihil enim dignum morte geſſimus. Uel aliter. Siquis lucem huius mundi videt. ſecurus eſt: multo magis qui mecum eſt niſi amouerit ſe a me. Theophilus. Quidam vero hunc

Singulare eſt qđ dicit

Intellectus moralis.

diem intelligunt tempus precedẽs paſſionem: noctem vero ipſam paſſionem. Dicit ergo eis. Dum dies eſt: id eſt dum nondum imminet tẽpus paſſionis non offendetis. Non enim vos perſequentur iudei. Cū autem nox venerit paſſionem propriam dico: extunc noctem poſſidebitis anguſtiarum.

¶ Hec ait: et poſt hec dicit eis. Lazarus amic⁹ noſter dormit: ſed vado vt a ſomno excitem eū. Dixerunt ergo diſcipuli ei⁹. Domine ſi dormit ſaluus erit. Dixerat autem ieſus de morte eius: illi autem putauerunt q꞉ de dormitione ſomni diceret. Tunc ergo ieſus dixit eis manifeſte. Lazarus mortuus eſt: et gaudeo propter vos vt credatis quoniam non eram ibi. Sꝫ eamus ad eū. Dixit ergo thomas qui dicitur didymus ad condiſcipulos. Eamus et nos et moriamur cum eo.

¶ Chryſoſtomus. Poſita vna confortatione diſcipulorū: hic alio modo eos confortat oſtendens: quoniā non hieroſolymam debent ire. ſꝫ in bethaniam. vnde dicitur. Hec ait. Et poſt hic dicit illis. Lazarus amicus noſter dormit: ſed vado vt a ſomno excitem eū. q. d. Non eo rurſus diſputaturus contra iudeos: ſꝫ amicum noſtrum excitaturus: propter hoc ergo dicit. Amic⁹ noſter. vt oſtẽdat neceſſarium ſuum aduentum. Auguſtinus. Qđ autē dixit dormit verum dixit. domino dormiebat: hominibus mortuus erat qui eū ſuſcitare non poterant. Nam dominus tanta facilitate excitabat de ſepulchro quanta tu excitas dormientem de lecto. Ergo ſm potentiam ſuam dixit dormientem: ſicut et apoſtolus dicit. De dormientibus autem nolo vos ignorare: dormientes appellauit: quia reſurrecturos prenunciauit. Sed quomodo intereſt in ipſis q̃ quotidie dormiũt ⁊ exurgunt: quid quiſq꞉ videat in ſomnis: alij ſentiũt leta ſomnia: alij torquẽtia. Sic vnuſquiſq꞉ cum cauſa ſua dormit: cū cauſa ſua ſurgit. Chryſoſtomus. Diſcipuli autem impedire voluerunt ei⁹ aduentū in iudeam. vnde ſequitur. Dixerunt ergo diſcipuli eius. Domine ſi dor. ſal. erit. Solet enim eſſe ſomnus egrotantium ſalutis indicium. q. d. Si dormit non igitur vtile eſt ꝙ tu vadas ad excitandum eū. — Sōn⁹ eſt indiciū ſalutꝫ in egrotis

Auguſti. Qđo ergo intellexerũt diſcipuli ſic responderunt. vnde ſequitur. Dixerat autem ieſus de morte eius. illi vero putauerunt ꝙ de dormitione ſomni diceret. Chryſoſto. Si vero quis dicat quomodo nō cognouerunt diſcipuli mortuū eſſe ab eo quod dixit. Uado vt excitem illū: ſtultū enim erat eum ire per tot ſtadia vt lazarum a ſomno excitaret. Iſtud dicemus: quoniā eſtimabant hoc enigma eſſe qualia multa loq̃batur. Auguſti. Quia ergo obſcure dixerat. Dormit. manifeſtat quod dixerat. vnde ſequitur. Tunc ergo dixit eis ie. mani. Laza. mortu⁹ eſt. Chryſo. Nō autē hic adiecit. Uado vt reſuſcitē eum. non enī volebat verbis predicere quod per opera debebat certificare: vanā gloriam vbiq꞉ nos fugere docens. Et ꝙ non oportet ſimpliciter ꝑmittere. Sequitur. Et gaudeo ꝓpter vos vt credatis: quoniā non erā ibi. Augu. Eger enī nō mortuus. fuerat nūciatus: ſꝫ quo lateret eū qui creauerat: ad cuius manus anima morientis exierat. Ait ergo. Gaudeo ꝓpter vos vt credatis: quoniā non erā ibi. vt iam inciperẽt admirari: q꞉ dn̄s poterat dicere mortuū quod nec viderat: nec audiuerat. Ubi meminiſſe debem⁹ ꝙ adhuc etiā ipſorū diſcipulorū miraculis edificabat fides. non vt eſſe inciperet: ſed vt que ceperat creſceret: ꝙ ergo dicit. Ut credatis: intelligendū eſt vt amplius robuſtiuſq꞉ credatis. Theophi. Intellexerũt autem quidam hoc ſic. Gaudeo inquit pro vobis. nam cum illic non extite= — Fides aplo꞉ū augeſcit.

rim:confert ad maioritatē fidei ve=
ſtre:quoniā ſi aſtitiſſem egrotantē
curaſſem qđ eſſet modicū ſignū ad
mee virtutis indiciū. qu vero me ab
ſente ſuperuenit mors:potius in fi=
de mea corroboramini:cū videbitis
me poſſe etiā defunctū putreſcentē
reſuſcitare. Chryſoſto. Igiť oēs di=
ſcipuli quidē timebāt iudeos:ſuper
alios vero thomas. vnde ſequiť. Di
cit ergo thomas qui dicit didym⁹ ad
cōdiſcipulos. Eamus ⁊ nos ⁊ mori.
cum eo. Infirmior eñ erat aliis ⁊ in
fidelior:poſtea omnib⁹ fortior fact⁹
eſt ⁊ irrephenſibilis:qui ſolus orbē
terrarum percurrit:⁊ in mediis ple
bibus voluebatur volentib⁹ euȝ in=
terficere. Beda. Uel caſtigati diſci=
puli ſuperioribus dñi verbis auſi
ſunt vltra cōtradicere. Sed thomas
pre oībus ſocios hortatur: vt irent
et morerētur cuȝ eo. In quo magna
eius videtur eſſe conſtantia. Sic eñ
loquebatur:quaſi facere poſſet que
alios hortabatur:immemor ſue fra
gilitatis ſicut et petrus.

¶ Uenit itaq; ieſus:et inuenit
eum quattuor dies iam in mo=
numento habentem. Erat au=
tem bethania iuxta hieroſoly=
mam quaſi ſtadiis quindecim.
Multi autē ex iudeis venerāt
ad martham ⁊ mariam vt con
ſolarentur eas de fratre ſuo.
Martha ergo vt audiuit:quia
ieſus venit occurrit illi: maria
autē domi ſedebat. Dixit ergo
martha ad ieſum. Domine ſi
fuiſſes hic:frater meus nō fuiſ=
ſet mortuus. Sed et nunc ſcio
quia quecūq; popoſceris a deo
dabit tibi deus. Dicit illi ieſus.
Reſurget frater tuus. Dicit ei
martha. Scio quia reſurget in
reſurrectione in nouiſſimo die.
Dicit ei ieſus. Ego ſum reſurre
ctio ⁊ vita. Qui credit i me etiā
ſi mortu⁹ fuerit viuet:et omnis
qui viuit et credit in me nō mo
rietur in eternum. Credis hoc?
Ait illi. Utiq; domine. Ego cre
didi:quia tu es chriſtus fili⁹ dei
viui qui in hūc mūdum veniſti.

¶ Alcui. Domin⁹ ad h venire diſtu
lerat:vt quatriduū impleret:vt la=
ȝarus glorioſius reſuſcitaretur. vñ
dicitur. Uenit itaq; ie. et inue. eum
qua. di. iam in mo. habentē. Chryſ.
Manſerat eñ dñs duobus diebus ⁊
ante duos dies venerat nūcius. In
qua die lazarus eſt defunctus:ipſe
autē quarta die acceſſit. Augu. De
quattuor aūt diebus multa dici poſ
ſunt. Diuerſis eñ modis vna res ſi
gnificari poteſt. Eſt enim vnus dies
mortis queȝ homo trahit de mortis
propagine. Sed et legem naturalē
trāſgrediūtur hoies:ecce alter dies
mortis. Lex etiaȝ ſcripture data eſt
diuinitus per moyſen et ipſa contē
nitur. Adde tertiū diē mortis. venit
euāgeliū et ipſum tranſgrediuntur
hoies. Ecce quart⁹ dies mortis:etiā
ad tales excitādos dñs nō dedigna
tur accedere. Alcui. Aliter. Primuȝ
peccatū exiſtit elatio in corde. ſecun
dū conſenſus. tertiū factum. quartū
conſuetudo. Sequitur. Erat au. be.
iuxta hiero. quaſi ſtadiis. xv. Chry.
Quod erat miliaria duo. Hoc aūt in
ducitur ad oſtendendū q cōgruum
fuit multos iudeorū a hieroſolymis
adeſſe. vñ ſubdiť. Multi autē ex iu.
vene. ad ma. ⁊ mar. vt conſo. eas de
fra. ſuo. Sed quomodo iudei ↄſola
bātur dilectas a xpo:cum iā ſtatuiſ=
ſent q ſiquis xpm confiteretur extra
ſynagogā fieret. Sed ppter calami
tatis neceſſitatē:aut quaſi nobiles
has mulieres reuerentes eas cōſo
labātur:aut q2 hi aderāt qui nō ma
li erāt. multi eñ ex ipſis credebāt.
Hoc aūt dicebat euāgeliſta:ad oſtē
dendū q lazarus vere mortu⁹ erat.
Beda. Nondū autē domin⁹ caſtellū
introierat. vnde adhuc extra caſtel
lum poſito occurrit martha. vnde ſe
quitur. Martha au. vt au. quia ie.
ve. occurrit illi. Maria au. do. ſede.

Myſte=
riū quat
tuor die
ruȝ laza
ri.

Chry. Nō aūt aſſuinit ſororē obuiā xpo vadens. Uult eñ ſingulariter xpo loq̄: et qđ factū eſt ei annunciare. Cum vero eam in bonā ſpem duxit: tunc abijt et vocauit mariam. Theophi. Primo itaq; non pandit ſorori volens aſtātes hoc latere: qm̄ ſi percepiſſet maria xp̄m accedere: obuiam iret et comitarētur eā p̄ſentes iudei: quibus notuȝ fore aduentum ieſu martha nolebat. Seq̄tur. Dixit autē martha ad ieſum: dn̄e ſi fu. hic fra. me. non fuiſſet mortuus. Chryſo. Credebat eñ in xp̄m: ſȝ nō vt oportebat: nondum eñ cognoſcebat: qm̄ deus erat: et ideo dicebat. Si fuiſſes hic: frater meus non fuiſſet mortuus. Theoph. Quaſi diffidēs: qm̄ etiā abſens ſi vellet: poſſet phibere mortē fratris ſui. Chryſo. Nōdum etiā cognoſcebat q; ppria virtute hoc faceret: qđ apparet ex hoc qđ ſubditur. Sed et nunc ſcio quia quecunq; popoſceris a deo dabit tibi deus: vt de virtuoſo quodā et approbato viro loquens. Auguſtin⁹. Non autem dicit ei. Rogo te vt reſuſcites fratrem meum. vnde enim ſciebat: ſi fratri eius reſurgere vtile fuerat: hoc tantū dixit. Scio quia potes ſi vis facere: vtrum facias: iudicij tui eſt: non preſumptiōis mee. Chryſoſtomus. Domin⁹ aūt vtraq; que non cognoſcebat eaȝ docuit. vnde ſequitur. Dixit ei ieſ. reſur. fra. tuus. Non dixit petam vt reſurgat: ſed ſi diceret. Non indigeo adiutorio: a meipſo omnia facio: valde fuiſſet graue mulieri. ſȝ hoc dicere. Reſurget. medium erat. Auguſtinus. Ambiguum autem fuit quod dixit. Reſurget. Non enim ait. Modo. et ideo ſequitur. Dicit ei mar. Scio q2 reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die. De illa reſurrectione ſecura ſum: de hac incerta ſum. Chryſoſtomus. Audierat autē mulier multa a chriſto de reſurrect: one loquente. dominus autem manifeſtius ſuā oſtendit auctoritatē. nam ſubditur. Dicit ei ieſus. Ego ſum reſurrectio et vita oſtendens: quoniam non indiget alio adiutorio. ſi enim alio adiutorio idigeret: qualiter erit reſurrectio? Si vero ipſe eſt vita: non loco circūcludi tur: ſed vbiq; exiſtens poteſt ſanare. Alcui. Ideo ego ſum reſurrectio: quia vita. Per quē tunc cum alijs reſurget: per eundem poteſt et modo reſurgere. Chryſoſto. Illa ergo dicente quecūq; petieris: ipſe dicit. Qui cre. in me etiā ſi mortuus fuerit vi. oſtendens quoniam ipſe eſt tributor bonorum et ab ipſo oportet petere: per hoc aūt eius intellectū eleuat. non eniȝ hoc erat ſolum quod querebat: vt ſolū lazarū ſuſcitaret: ſed etiā oportebat eam et qui preſentes erant diſcere reſurrectionem. Auguſti. Dicit ergo. Qui cre. in me etiā ſi mor. fuer. in carne. Uiuet in anima donec reſurget caro nunq; poſtea moritura. Nā vita anime fides eſt. Sequit. Et oīs qui vi. in carne. et cre. in me. etiā ſi moriatur ad tēpus pter mortem carnis. Nō morietur ineternū. Alcui. Propter vitā ſpiritus et immortalitatem reſurrectionis. Sciebat autē domin⁹: quem nihil latet: q; hoc credebat: ſed confeſſionē qua ſaluaretur querit. vñ ſeq̄tur. Credis hoc? Ait illi. vtiq; domine ego cre. quia tu es chriſtus filius dei viui qui in hūc mun. ve. Chryſoſt. Uidetur mihi nō intellexiſſe mulier quod dictum eſt: ſed quoniaȝ magnū quid erat intellexit: non tamen cognouit quid eſt: propterea aliud interrogat: aliud reſpondit. Auguſtinus. Uel aliter. Quoniam hoc credidi q; filius es dei: credidi quia tu es vita: quia et qui credit in te etiam ſi moriatur viuet.

Dulce ſi do verbo chriſti.

Interrogat xp̄s.

¶ Et cum hec dixiſſet: abijt et vocauit mariam ſororem ſuam ſilētio dicens. Magiſter adeſt: et vocat te. Illa vt audiuit ſurrexit cito: et venit ad eum. nondū eñ venerat ieſus in caſtellū: ſed erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei martha. Iudei ꝗ

erant cum ea in domo ⁊ conſo
labantur eam: cū vidiſſent ma=
ria mq: cito ſurrexit et exiit: ſe=
cuti ſunt eam dicentes. Quia
vadit ad monumentum vt plo
ret ibi. Maria ergo cū veniſſet
vbi erat ieſus videns eum: ceci
dit ad pedes ei⁹: et dixit ei: Do
mine ſi fuiſſes hic nō eſſet mor=
tuus frater meus.
¶ Chryſo. Ex virtute ſermonū xp̄i
interim martha lucrata eſt luctus
diſſolutionē. ea enim q̄ ad magiſtrū
erat deuotio: nō pmittebat eā ſen=
tire pñtia q̄ luctū inducere poterāt.
vñ dicitur. Et cū hec dixiſſet: abijt ⁊
vo. ma. ſoro. ſuā ſilē. Augu. Aduer=
tendū ꝙ ſuppreſſam vocē ſilentium
nuncupauit. nā qūo ſiluit: cū ſubda
tur dicens. Magiſter adeſt et vocat
te. Chry. Ideo aūt occulte ſororē vo
cat: ſi enim ſciuiſſent iudei xp̄m ad=
uenire receſſiſſent: ⁊ non fuiſſent te=
ſtes miraculi. Aug. Aduertendum
etiā quēadmodū euangeliſta nō di=
xerit: vbi vel qñ vel qūo mariā dñs
vocauerit: vt hoc in verbis marthe
potius intelligeret narrationis bre
uitate ſeruata. Theophi. Siue etiā
ipſam chriſti preſentiā vocationem
reputauit. q. d. Inexcuſabile eſt vt
eo preſente tu nō exeas obuiā ipſi.
Chryſo. Omnibus autē aſſidentib⁹
illa lugēs ⁊ plangēs nō expectauit
ad ſe venire magiſtrū neq̃ dignita
tē ſeruauit: neq̃ a luctu detēta eſt:
ſed ſurgens confeſtim obuiauit. vñ
ſequit. Illa vt audi. ſur. cito ⁊ ve. ad
eum. Auguſti. Ex quo patet ꝙ non
illā pueniſſet martha ſi ei not⁹ fuiſ=
Amor ſororum lazari. ſet aduentus ieſu. Sequit. Nondū
enī venerat. Ie in caſt. ſed erat ad=
huc i illo loco vbi occurrerat ei mar
tha. Chry. Uacāti⁹ enī ibat: vt nō vi
deat̄ inūcere ſeipſuʒ miraculo: ſʒ ro
gari ab alijs. Hoc igit̄ vult occulte
euāgeliſta inſinuare: aut quia cito
currebat: vt anticiparet cū venien=
tem. venit aūt non ſola: ſed oēs tra=
hens iudeos. vnde ſequitur. Iudei
igitur qui erant in domo cū ea: ⁊ cō
ſola. eā. cū vidiſ. ma. q: cito ſurre. ⁊
exijt: ſecuti ſunt eā dicentes qr va.
ad mo. vt ploret ibi. Auguſti. Hoc
pertinuit ad euangeliſtam narra=
re vt videamus que occaſio fuerit
ꝙ plures ibi eſſent: quādo lazarus
reſuſcitatus eſt: vt tā grande mira
culum quatriduani mortui reſurgē
tis teſtes plures inueniret. Sequit̄.
Maria ergo cū ve. vbi erat ieſus: vi
dēs euʒ ce. ad pedes eius. Chryſo.
Feruentior hec ſorore erāt: nō enim
turbā verecūdata eſt: nec ſuſpitionē
timuit: quam de chriſto iudei habe
bant: cū aliqui inimicorū xp̄i inter=
eſſent: ſed omnia cōtēpſit humana
preſente magiſtro ⁊ ſoli ſe dat at ei
qui ad magiſtrū honori. Theophi.
Quamuis etiā ſe diminute videbat̄
habere dicēs. Domine ſi fuiſſes hic
fra. meus non fuiſ. mor. Alcui. q. d.
Dū nobiſcū preſens fuiſti: nō mor=
bus: non infirmitas aliqua appere
auſa eſt: apud quas vita nouerat
habitare ſine hoſpitari. Augu. de
x̄. do. O infidelis cōuentio te adhuc
poſito in ſeculo lazarus amic⁹ mo=
ritur. Si amicus moritur inimicus Notabi le ꝯbū.
quid patiet̄? parū eſt ſi nō tibi ſoli
ſuperi ſeruiunt. Ecce tuū dilectum
inferi rapuerunt. Beda. Nō auteʒ
oīa dixit maria que martha pmle=
rat: quia cōſueto hominum more la
chrymis non omnia que voluit ⁊ in
animo habuit proferre potuit.
¶ Ieſus ergo vt vidit eam plo
rantē et iudeos q̄ venerant cū
ea plorantes infremuit ſpiritu
⁊ turbauit ſeipſum ⁊ dixit: Ubi
poſuiſtis eum? Dicunt ei. Dñe
veni et vide. Et lachrymatus
eſt ieſus. Dixerunt ergo iudei.
Ecce quomodo amabat eum.
Quidā autē ex ipſis dixerunt.
Non poterat hic qui apuit ocu
los ceci nati facere vt hic non
moreretur? Ieſus ergo rurſum
fremens in ſemetipſo venit ad

monumentum. Erant aũt ſpe=
lũca: et lapis ſuperpoſitus erat
ei. Ait ieſus. Tollite lapidẽ. Di
cit ei martha ſoror eiꝰ qui mor=
tuus fuerat. Dñe iã fetet: qua=
triduanus eſt enim. Dicit ei ie=
ſus. Nõne dixi tibi: qm̃ ſi credi=
deris videbis gloriam dei? Tu
lerunt ergo lapidem.

¶ Chry. Marie loquẽti nihil xp̃s lo
quit: neq; ea dicit q̃ ſorori dixerat. turba eñ aderat multa et non erat tẽpus illorũ verborũ. Sed cõdeſcen dit ⁊ humiliat: hũanã naturã denu dans: qꝛ eñ miraculũ magnũ erat futurũ et multos per id lucraturus ſua cõdeſcenſione attrahit teſtes: et humanã monſtrat naturã. vñ dicit. Jeſus ergo vt vidit eã plorãtẽ: ⁊ iu. qui ve. cũ ea plo. infre. ſpiritu ⁊ tur= ba. ſemetipſum. Auguſti. Quis eñ eũ poſſet niſi ipſe turbare. Turba tꝰ ẽ xp̃s: qꝛ voluit: eſuriuit: qꝛ voluit in illiꝰ ptãte erat ſic vl ſic affici vl nõ affici. Verbũ ei aĩaz ſuſcepit ⁊ carnẽ totius hoĩs ſibi coaptans in perſo= ne vnitate naturam: ac per hoc vbi ſumma poteſtas eſt: ſm voluntatis nutũ turbat infirmitas. Theo. Ad approbandã eñ cõditionẽ hũanam iubet ei qđ ſuũ eſt pſequi: necnõ in= iungit ei virtute ſpũſſancti illãq; cõ peſcit. Hec autẽ cuncta naturã pati dñs cõtinet: cũ approbãdo ꝙ homo verus ⁊ nõ apparens fuerat: tũ etiã nos monẽdo: ac metã meſticie ⁊ iocũ ditati imponendo. Naz ex toto nec cõpati nec merere ferinũ: ac horũ ex uberantia muliebre? Sequit et di= xit. vbi poſuiſtis eũ? Augu. de ver. do. Non locũ ſepulti ignorare credi debuerat: ſed fidẽ populi approba= re volebat. Chry. Nõ eñ vult ipſe ſe iniĳcere: ſed oĩa ab aliĳs diſcere ⁊ ro gatus facere vt ab oĩ ſuſpitione eri piat ſignũ. Augu. lib. lxxxiĳ. q. Qđ ⁊ interrogat vocationẽ nr̃am q̃ fit in occulto arbitror ſignificare. Prede= ſtinatio eñ nr̃e vocationis occulta eſt: cuius ſecreti ſignũ eſt interroga tio dñi q̃ſi neſcientis cũ ipſi neſcia= mus: vel ꝙ ignorare ſe pctõres alio loco dñs oñdit dicẽs. Nõ noui vos: qꝛ in diſciplina et pceptis eius non pctã ſunt. Sequit. Dicunt ei dñe ve ni ⁊ vide. Chry. Nondũ eñ aliqđ ſi gnũ reſurrectionis mõſtrauerat: vñ ita videbatur iturus vt lachryma= turus: nõ vt reſuſcitaturus. ppter hoc ei dicunt. Ueni ⁊ vide. Auguſti. Uidet ãt dñs qñ miſeret. vñ illis di= citur. Uide hũilitatẽ meã et laborẽ meũ ⁊ dimitte oĩa peccata mea. Se= quit. Et lachryma. eſt ieſus. Alcui. Quia fons pietatis erat: flebat pro patre hũanitatꝫ: quẽ reſuſcitare po terat p potentiã diuinitatis. Augu. Quare aũt fleuit xp̃s: niſi qꝛ hoĩes flere docuit? Beda. Eſt aũt hoĩum conſuetudo caros ſuos mortuos lu gere. Scđm hanc cõſuetudinem iu= dei dominũ flere putabãt. vnde ſub ditur. Dixerunt ergo iu. Ecce quõ ama. eũ. Aug. Quid eſt amabat eũ. Nõ veni vocare iuſtos: ſed pctõres ad penitentiã. Sequit. Quidã autẽ ex ipſis dixe. Nõ pote. hic qui ape. ocu. ce. nati facere vt h nõ moreret? Plus eſt qđ facturus eſt: vt mortuꝰ ſuſcitetur. Chryſo. Erant aũt ex ini micis eius q̃ hoc dixerunt. Ex q̃bꝰ igit oportebat eius admirari virtu tẽ ex his ei detrahunt. ſ. ex illumina tione ceci nati q̃ſi nec illo miraculo facto. Jn hoc ẽt ſe oñdũt eſſe corru= ptos: qꝛ nõdũ xp̃o adueniẽte ad mo numentũ preaſſumſit accuſationes nõ expectantes rei finẽ. Sequit. Je ſus ergo rur. fremens in ſemetipſo ve. ad mo. Studioſe euãgeliſta fre= quẽter dicit ꝙ lachrymatus eſt: ⁊ ꝙ fremuit vt diſcas ꝙ vere nr̃am natu rã induit. Qđ eñ hic magis aliĳs euã geliſtis magna de eo loquit: etiã in rebus corporalibus hũiliora dicit. Augu. Fremas aũt et in te ſi diſpo= nis reuiuiſcere: oĩ hoĩ dicit ꝙ pmit peſſima cõſuetudine. Sequit. Erat aũt ſpelun. ⁊ lapis ſuperpoſitus ei. Mortuus ſub lapide: reꝰ ſub lege. Lex eñ q̃ data eſt iudeis in lapide ſcripta ẽ. Oẽs aũt rei ſub lege ſunt

Turba tio ieſu qualis fuerit.

Prede= ſtinatio occulta.

Conſue tudo .. praua notatur

iuſto autē non eſt lex poſita. Beda. Eſt aūt ſpelūca rupis canata. Porro monumentū dicit̄ eo ꝙ mentē moneat: hoc eſt mortuos ad memoriam reuocat. Sequit̄. Ait ieſus tollite lapidē. Chry. Sed quare nō lapide iacente fecit reſuſcitari? Nonne poterat qui corpus mouit mortuū voce etiā multo magis lapidem mouere? Hoc aūt fecit vt eos teſtes faciat miraculi: vt nō dicāt qḋ i ceco dixerāt. Nō eſt hic. Manꝰ em̄ ⁊ acceſſus ad monumentum teſtabant̄ ꝙ ipſe eſt. Augu. Myſtice aūt dicit. Remouete lapidē. remouete legis pōdus: gratiā ꝑdicate. Aug. lib. lxxxiij. qō. In quo puto illos ſignificare q̄ venientibus ad eccleſiā ex gentibꝰ: onꝰ circunciſionis imponere volebant: vel eos qui in eccleſia corrupte viuūt: ⁊ offenſioni ſunt credere volentibus. Augu. de ver. do. Jam aūt maria ⁊ martha ſorores lazari q̄ xp̄m frequenter mortuos reſuſcitaſſe viderant fratrē ſuū poſſe reſuſcitare penitus nō credebāt. Nam ſequitur. Dicit ei mar. ſor. eius qui mor. fue. Domine iā fetet quatridua. em̄ eſt. Theophi. Hoc aūt martha tāꝗ̄ diffidens dicit veluti īpoſſibile credēs poſſe fratrē ſuſcitari. ob dierū diuturnitatē. Beda. Uel hec verba non ſunt deſperatiōis ſed potius admirationis. Chryſo. Sꝫ hoc etiā qḋ dicit valet ad obſtruendū indeuotos: vt et miraculū teſtentur manus tollētes lapidē: ⁊ auditus vocē audiēs xp̄i et viſus videntiō lazarū exire: ⁊ adoratus fetorem recipiens. Theo. Chriſtus aūt rememorat mulieri ea de quibus ſecū contulerat ⁊ pene vt obliuiſcenti loquit̄. vnde ſequit̄. Dicit ei ieſus. Nonne dixi ti. qm̄ ſi credi. videbis gloriā dei? Chryſo. Non enim memor erat mulier eius quod chriſtus dixerat. Qui credit in me etiā ſi mortuus fuerit viuet: ⁊ diſcipulis quidē dixit. Ut glorificetur filius dei in ea. hic aūt gloriam dei de patre dicit. Infirmitates enim eorū qui audiebant cauſa erant differentie eorum que dicebantur. Nolebat

Gloria dei quō viſa in miraculo.

dominus interim turbare aſtantes et ideo dicit. Uidebis gloriam dei. Auguſti. In hoc autē eſt gloria dei. quia et fetentem ⁊ quatriduanum reſuſcitat. Sequit̄. Tulerunt ergo lapi. Orige. Mora tollendi lapidem adiacētē ex ſorore defuncti cauſata eſt. Niſi enim dixiſſet. Jam fetet: eſt enim quatriduanus: nō diceretur. Dixit ieſus tollite lapidē. Suſtulerūt ergo lapidem: nunc ergo longe tardius ablatus eſt. Cōmodum eſt igitur nihil interponere inter iuſſa ieſu. ⁊ ipſorum executionem.

¶ Jeſus autem eleuatis ſurſum oculis dixit. Pater gratias ago tibi quoniam audiſti me. Ego autem ſciebam quia ſemper me audis: ſed propter populum qui circunſtat dixi: vt credāt q̄ tu me miſiſti. Hec cū dixiſſet voce magna clamauit. Lazare veni foras. Et ſtatim prodijt qui fuerat mortuus ligatus manus et pedes inſtitis: et facies illius ſudario erat ligata. Dixit eis ieſus. Soluite eum: ⁊ ſinite abire. Multi ergo ex iudeis qui venerant ad mariam ⁊ marthā ⁊ viderant que fecit ieſus: crediderunt in eum. Quidā autē ex ipſis abierunt ad phariſeos: et dixerunt eis que fecit ieſus.

¶ Alcuinꝰ. Quia xp̄s ſm̄ hoīem minor erat patre: ab illo p̄etit ſuſcitationē lazari: atq̄ ideo ſe exauditum eſſe dicit. vñ dicit̄. Je. aūt el. ſur. oc. di. Pater gra. ago. ti. qm̄ exau. me. Orige. Eleuauit quidē ſurſum oculos: quoniā intelligētiam humanam erexit: adducēs illam per oratione ad excelſum patrem. Sed ⁊ neceſſe eſt volentē ad exēplar orationis xp̄i orare ⁊ eleuare oculos cordis ſurſum ac erigere illos a p̄ſentibus rebꝰ memoria cogitationibꝰ: atq̄ intētio

Orōnis xp̄i exēplū.

nibus. Si aũt digne orantib⁹ hmõi
quedã exprimit a deo de ꝓpria ora
tione ꝓmiſſio: adhuc te loquẽte. Ec
ce aſſum. quid expedit arbitrari de
dño ⁊ ſaluatore? erat eñ oraturus ꝓ
reſurrectione lazari. Sed ꝓueniẽs
illius oꝛone qui ſolus bonus pater
eſt: exaudiuit dicenda. Pro ĩpletiõe
igitur orationis ſubdit gratiarum
actiones dicens Pater gratias ago
tibi qm̃ exau. me. Chry. Hoc ẽ: nihil
eſt cõtrariũ mei ad te. Nõ aũt oſtẽ-
dit ꝙ ipſe nõ potuit. vel ꝙ minor ſit
patre: qꝛ hoc et amicis dicit̃ ⁊ hono
re equalibus. Ut aũt oñdat qm̃ non
indiget oratiõe: ſubiũgit. Ego autẽ
ſcie. qm̃ ſemꝑ me au. q. d. Ad hoc ꝙ
fiat voluntas mea: nõ indigeo oꝛo-
ne. ad hoc ꝙ tibi ſuadeã. vna eñ eſt
noſtra voluntas. hoc aũt obũbꝛate
dicit ꝓpter auditoꝝ imbecillitatez.
Deus eñ nõ ita dignitatẽ ſuã reſpi
cit: vt ad ſalutẽ noſtrã: ꝓpterea ex-
celſa quidẽ ⁊ magna: pauca et ipſa
occultata: hũilia vero multa circun
fluunt eius ſermonibus. Hyla. iij.
de tri. Nõ igit̃ ꝓce eguit. nobis ora-
uit: ne filius ignoraret̃. vñ ſubdit̃.
Sed propter ppl'm q̃ circunſtat dixi
vt credãt: qꝛ tu me miſiſti. Cũ eñ ſi
bi nõ ꝓficeret depꝛecatiõis ſmo: ad
ꝓfectũ tñ nr̃e fidei loquebat̃. Non
inopas ergo auxilij eſt: ſed nos ſum⁹
inopes doctrie. Chry. Nõ aũt dixit
vt credant qm̃ minor ſum: qm̃ ſine
oꝛone nõ poſſuz facere: ſꝫ qm̃ tu me
miſiſti. Nõ dixit: miſiſti me ĩbecillẽ:
ſeruitutẽ recognoſcẽtẽ: a meipſo ni
hil faciẽtẽ: ſed me miſiſti: vt nõ deo
cõtrariũ eſtiment: nec dicãt. Nõ eſt
ex deo: ⁊ vt oñdã ſm tuã volũtatẽ op⁹
hoc fieri. Augu. de ver. do. Uenit ãt
xp̃s ad monumentũ in quo lazarus
dormiebat: et nõ tãꝗ̃ mortuũ ſꝫ tãꝗ̃
ſanũ: tanꝗ̃ viuum tanꝗ̃ audire pa
ratũ: de ſepulchꝛo ꝓtinus vocauit.
Nota verba. vñ ſequit̃. Hec cum dixiſſet: voce ma
gna clamauit. Lazare veni foras.
Jõ dicit nomẽ: ne oẽs mortui coge-
rent̃ exire. Chry. Nõ aũt dixit. Sur
ge tu: ſed veni foras. vt viuẽti loq̃ns
ei q̃ mortu⁹ fuerat. Propter qđ nõ di

xit. In noĩe pr̃is veni foras: aut re-
ſuſcita eũ pater. Sed hec oĩa dimit-
tens poſtꝗ̃ orãtis formã acceperat
ꝑ res auctoritatẽ oſtendit: qm̃ ⁊ hoc
ſapientie ſue eſt per verba quidem
condeſcenſionẽ: per res vero oſten-
dere poteſtatẽ. Theo. Alta vero ſal
uatoris vox que lazaꝝ ſuſcitauit: in
diciũ eſt tube magne ſonature ĩ cõi
reſurrectione. Altius etiam clama-
uit vt gentilium ora refrenet fabu-
lãtiũ in tumulis eſſe aĩas defuncto-
rũ. nã quaſi foras manentẽ eã aduo
cat per clamorẽ. Sicut aũt vniuerſa
lis reſurrectio in ictu oculoꝝ ꝓue-
niet: ſic ⁊ hꝯ reſurrectio ſingularis: ⁊
ideo ſequit̃. Et ſtatim ꝓdijt q̃ mor.
fue. lig. ma. ⁊ pe. inſti. ⁊ fa. ei⁹ ſu. erat
ligata. Jã mancipat̃ effectui qđ dr̃.
Uenit hora cũ audiẽt defuncti vocẽ
filij dei: ⁊ q̃ audierint viuẽt. Orige.
Nã vox elata ⁊ clamor nõ incõueniẽ
ter dicet̃ excitaſſe illũ: ⁊ ſic adĩpletũ
eſt qđ dixerat. Uado vt excitẽ eũ. Sꝫ
et pater qui filiũ orantẽ exaudiuit
ſuſcitauit lazarũ: vt ſic reſurrectio
lazari cõe opus ſit filij orantis ⁊ pa
tris exaudientis. Sicut eniz pater
ſuſcitat mortuos ⁊ viuificat: ſic et fi
lius quos vult viuificat. Chry. Exijt
autem ligatus: vt non putaretur
eſſe phantaſma. Sꝫ ⁊ hoc ꝙ exibat
ligatus non minus videbatur eſſe
ꝗ̃ reſuſcitare. Sequitur. Dicit eis
ieſus. ſol. eum. Ut videlicet tangen
tes ⁊ ei appropinquãtes videant: qꝛ
vere eſt ille. Sequitur. Et ſinite abi
re: et hoc propter humilitatem. non
enim ducit eum: neqꝫ iubet ſecum
ambulare ad ſui demonſtrationem
Origenes. Dixerat autem ſupra do
minus propter populum qui circun
ſtat dixi vt credant: quia tu me miſi
ſti: nullo autem eorum credentem
hoc dixiſſet: velut aliquis hominuz
inſcius futurorum. vnde ad hoc re-
mouendum ſubdit̃. Multi er. ex iu.
qui ve. ad mariã ⁊ mar. ⁊ vide. q̃ fe-
cit: credi. in eũ. Quidã aũt ex ipſis
abierũt ad phariſeos ⁊ dixerũt eis
que fecit ieſus. Continet quid am-
biguũ ſermo ꝓſens: verũ q̃ iuerunt

ad phariſeos fuerūt ex illis multis qui crediderant proponentes conci=liari chriſto hoſtiliter ſe habentes ad eum. Uel alij a credentib⁹ irrita re volentes inuidū phariſeorum ze=lū in ipſum: ⁊ videtur mihi hoc ma=gis euangeliſtam exprimere velle. multos eſt dixit qui per hoc quod vi derunt crediderunt: veluti paucis exiſtētibus alijs de quibus ſubdit. Quidam aūt ⁊c. Augu. li. lxxxiij. q. Quāq̄ autem ſm euāgeliſte hyſto=riam reſuſcitatū lazarum plena fi=de teneam⁹: tn̄ in allegoria aliquid ſignificare non dubito. neq̄ cū res facte allegorizantur geſte rei fidem amittunt. Augu. ſuper io. Omnis quidem qui peccat moritur: ſed de⁹ magna miſericordia animas ſuſci=tat: ne moriantur in eternum. In=telligimus ergo tres mortuos quos in corporibus ſuſcitauit aliquid ſi=gnificare de reſurrectionib⁹ anima=rum. Grego. iiij. mora. Puellā enim in domo mulierem extra portam: in ſepulchro autem lazarum ſuſcitat. Adhuc quippe in domo mortuus ia cet qui iacet in peccato. Jam quaſi extra portam ducitur cuius iniqui=tas vſq̄ ad inuerecundiam publice perpetrationis operatur. Aug. Uel intus eſt mors: q2 cogitatū malum nondum proceſſit in factum. Si au=tē ipſum malū feciſti: quaſi mortuū extra portā extuliſti. Gre. Sepultu=re vero aggere premitur: qui in per petratione nequitie etiam vſu con=ſuetudinis preſſus grauatur: ſ3 hos plerūq̄ diuina gratia reſpect⁹ ſui lumie illuſtrat. Aug. li. lxxxiij. que. Uel accipiamus lazarum in monu=mēto animā terrenis peccatis obru tam. Augu. ſuper ioan. Et tamē la=zarum dn̄s amabat. ſi enim peccato res nō amaret: de celo ad terras nō deſcenderet. Bene aūt de illo q̄ pec=care conſueuerat dicitur. Fetet inci pit enim habere peſſimā famā tāq̄ odorē teterrimū. Augu. li. lxxxiij. q. Recte etiā dicit. Quatriduanus eſt vltimū enim elementorum terra eſt. ſignificat enim puteum terrenorum

Tropologica expoſitio.

peccatorum. i. cupiditatum carna=lium. Augu. ſuper ioā. Fremuit aūt dn̄s: lachrymauit: voce magna cla=mauit: q2 difficile ſurgit quē moles conſuetudinis p̄mit. Turbat ſemet=ipſum chriſtus: vt tibi ſignificet quo modo tu turbari debeas: cum tanta mole peccati grauaris ⁊ premeris. Fides enim hominis ſibi diſplicen=tis fremere debet i accuſatione ma=lorum operum: vt violentie peniten tis cedat conſuetudo peccandi. Q̄n dicis illud feci: ⁊ pepercit mihi de⁹: euangeliū audiui ⁊ contēpſi. Quid facio? Jam fremit chriſtus: q2 fides fremit: in voce frementis apparet ſpes reſurgentis. Greg. xxij. mo. Di citur autē lazaro. Ueni foras: vt ab excuſatione ⁊ occultatiōe peccati ad accuſationem ſuā ore proprio exire prouocetur: vt qui int⁹ a conſcientiā ſuam abſconſus iacet per nequitiā: a ſemetipſo foras exeat p̄ confeſſio=nem. Aug. li. lxxxiij. que. Q̄d autem lazarus exijt de monumento: animā ſignificat recedentē a carnalibus vi tijs q̄ vero inſtitis obuolutus: hoc eſt q̄ etiā a carnalibus recedentes ⁊ mente ſeruientes legi dei: adhuc tn̄ in corpore ↄſtituti: alieni a moleſtijs carnis eſſe non poſſumus. q̄ autem facies ei⁹ ſudario tecta erat: hoc eſt q̄ in hac vita plenā cognitionē3 ha=bere non poſſumus: q̄ autem dicit. Soluite eum ⁊ ſinite abire. hoc eſt q̄ poſt hanc vitā auferuntur omnia velamina vt facie ad faciem videa=mus. Augu. ſuper ioan. Uel aliter. Quando cōtemnis mortuus iaces. q̄n cōfiteris: procedis. Quid eſt eni3 procedere niſi ab occultis velut exeū do manifeſtari? Sed vt confitearis deus facit: magna voce clamando. i. magna gratia vocando. Mortu⁹ au tem procedens adhuc ligatus eſt: cō fitens adhuc reus vt autem ſoluerē tur peccata eius miniſtris hoc dixit. Soluite eū ⁊ ſinite abire: q̄d ē. Que ſolueritis ſuper terrā erunt ſoluta ⁊ in celis. Alcui. Chriſt⁹ ergo ſuſcitat: quia interius per ſeipſum viuificat. Soluunt diſcipuli: q2 per miniſteriū

Forma penitentie.

ſacerdoth abſoluuntur viuificati.
Beda. Per eos aūt q̄ phariſeis an=
nunciauerunt ſignificantur nōnul=
li q̄ videntes bona ſeruorū dei op=
erū inſequūt̄ ⁊ infamare conātur.

Collegerunt ergo pōtifices
⁊ phariſei concilium ⁊ dicebāt.
Quid facimus? Quia hic ho=
mo multa ſigna facit? Si dimit
timus eum ſic: oēs credent in
eum. Et venient romani et tol=
lent noſtrum locum ⁊ gentem.
Unus autem ex ipſis cayphas
nomine: cum eſſet pontifex an=
ni illius dixit eis. Uos neſcitis
quicq̄ nec cogitatis: q̄ expe=
dit vobis vt vnus moriatur hō
pro populo: ⁊ non tota gens pe
reat. Hoc autē a ſemetipſo nō
dixit: ſed cum eſſet pontifex an
ni illius prophetauit: q̄ Jeſus
moriturus erat pro gente. Et
non tantum pro gente: ſed vt fi
lios dei qui erant diſperſi con=
gregaret in vnum. Ab illo ergo
die cogitauerunt vt interficee=
rent eum.

Theo. Decebat admirari ac ex=
tollere eum qui talia peragebat mi
racula: ipſi vero potius conſiliātur
illum occidere. vnde dicitur. Colle=
gerunt ergo ponti. ⁊ pha. concilium
aduerſus ie. ⁊ dicebant. Quid faci=
mus? Augu. Nec tamen dicebant.
Credimus. Plus enim perditi homi=
nes cogitabant quomodo nocerent
⁊ perderēt q̄ quomō ſibi cōſulerent
ne perirent: ⁊ tñ timebāt ⁊ quaſi conſu
lebāt. Dicebāt eñi. Quid facimus?
q̄ hic hō multa ſigna facit. Chryſo.
Hominē eū adhuc vocāt: qui tantam
ſuſceperūt eius deitatis demōſtratio
nē. Orige. Eſt aūt p ea q̄ dicūtur ab
ipſis cōſiderare eorū inſipientiam ⁊
cecitatē. Inſipientiā quippe q̄ teſtifi= Cecitas iudeorū
cabantur illū ⁊ multa pegiſſe mira=
cula: ⁊ tñ eſtimabāt ſe poſſe aduer
ſus eū emulari. velut non poſſet p ſe
aduerſus eorū emulationes. Cecita
tis autem hoc ipſum erat ad facien
tem enim tot miracula pertinebat vt
ſe ab eorum inſidijs eximeret: ni=
ſi forte crederent q̄ ſigna fecit: et
putabant ea non fieri diuina virtu=
te. Hi quidē igitur deliberabant nō
dimittere ipſum: opinantes ſe p hoc
eſſe impedimento volentibus crede
re in eū. ⁊ romanis ne eis auferrent
terrā ⁊ gētē. vñ ſequitur. Si dimitti=
mus eū ſic: oēs credent in eum ⁊ ve=
ni. roma. ⁊ tol. locū noſtrū ⁊ gentem.
Chry. Hoc dicentes populū volūt cō
cutere vt periclitandū ex ſuſpitione
tyrannidis. q. d. Si romani viderint
eum turbas ducētē. ſuſpicabuntur
nos in tyrannidem velle cōſurgere ⁊
deſtruent noſtrā ciuitatē. ſed fictio
erat que dicebantur. Quid enim de
mōſtrabat tale? armigeros circūfe=
rebat ⁊ equitaturas trahebat? Nō
ne deſerta pſequebat. Sed vt nō pu=
tētur ob paſſionē ſuā hoc dicere: to
tam ciuitatē periclitari dicſit. Aug. Uel
timuerūt ne ſi oēs in xp̄m crederent
nemo remaneret q̄ aduerſus roma=
nos ciuitatē dei tēplūq̄ defenderet:
quoniā contra ipſum tēplū ⁊ contra
ſuas paternas leges doctrinam xp̄i
eē ſentiebāt. tpalia ḡ pdere timuerūt
⁊ vitā eternā nō cogitauerūt. nā ⁊ ro
mani poſt dñi paſſionē ⁊ glorificatio
nem tulerūt eis ⁊ locū ⁊ gentē expu
gnando ⁊ tranſferendo. Orige. Sed
⁊ ſm anagogē locū eorū qui ex circū
ciſione ſunt gentes occupauerūt: q̄ Anagogica expoſitio.
p eorum caſum ſalus gētib' euenit.
loco enim gen. ſtū romani ponuntur.
ex regnantibus: qui regno ſuberant
nuncupatis. Gens etiā ab eis ſubla
ta eſt: q̄ qui fuit popul' dei fact' eſt
non popul'. Chry. Cū autem illi he=
ſitabāt: ⁊ non in omine cōſilij propo
nebant dicentes: quid facim' vnus
inuerecunde ⁊ cū crudelitate clama
uit. vnde ſequitur: vnus aūt ex ipſis
cayphas no. cum eſſet ponti. anni il=
lius. Augu. Mouere pōt quomodo
dicat pontifex āni illi': cū dñs conſti
tuerit vnum ſummū ſacerdotē: cui

mortuo vnus ſuccederet. Sed intel‑
ligendū eſt per ambitiones ⁊ contē‑
tiones inter iudeos poſtea conſtitu
tum eſſe plures fore pontifices: q̄ p
annos ſingulos vicibus miniſtra‑
rēt: ⁊ forte etiā vnū ānū plres admi‑
niſtrabāt: q̄b⁹ alio āno alij ſuccede‑
bāt. Alcui. Nam de hoc cayapha io
ſeph⁹ refert q̄ p̄cio ſibi ſacerdotiū
vnius āni redemerit. Orige. Incre‑
patur autem cayphe prauitas a hoc
q̄ dicitur. Pontifex anni illius: quo
ſcʒ noſter ſaluator exercuit miniſte‑
rium paſſionis: ⁊ tamen cū eſſet pon
tifex anni illius dixit eis. Uos neſci
tis quicq̄: neq̄ cogitatis: q: expe.
vo. vt vnus moriatur hō pro popu.
⁊ non tota gens pereat. q. d. Uos ſe
detis ⁊ adhuc ſegnius rē attēditis:
ſed attendatis vni⁹ hominis ſalutē
pro cōmuni republica oportere cōtē
nere. Theo. Hoc autē ipſe quidem
praua dixit intentione: tn̄ ſpūſſancti
gratia ore ei⁹ vſa eſt ad futuri preſa
giū. vnde ſubditur. Hoc au. a ſemet
ipſo nō dixit: ſed cū eſſet pon. anni il
lius prophetauit: q: ieſus moritur⁹
erat p gente. Orige. Non quicunq̄
pphetizat propheta eſt: ſicut nō qui
cūq̄ ius proſequitur iuſtus eſt: ſicut
q̄ facit aliquod opus pp humanam
gloriam. Cayphas ergo propheta‑
uit quidē: nec tamen erat propheta
ſicut ⁊ balaā. Audebit aūt quis dice
re q̄ nō p ſpm̄ſctm̄ cayphas prophe
tauerit. q: etiā ſpūs maligni eſt atte
ſtari ieſu ⁊ pphetare p eo. iuxta illō
q̄d dicitur. Nouim⁹ te q̄ ſis ſanctus
dei. nam eius intētionis eſt nō fide‑
les auditores efficere: ſʒ incitare in
pretorio cōſidētes aduerſus ieſum:
vt eū pimerent. deide q̄d dicit. Expe
dit vobis: q̄d pe ei⁹ pphetie fuit: di
cit verū vel mētitur. Nā ſi verum di
cit: ſaluant hi q̄ in ptorio aduerſus
ieſum nitunt: mortuo ieſu p populo
⁊ pertingūt ad id quod expedit. Qd̄
ſi incōueniens eſt: manifeſtū q̄ non
fuit ſpūſſctūs q̄ dedit hec proferri:
q: ſpūſſctūs nō mētitur. Si autē ds
velit veridicū ⁊ in hoc eſſe cayphā:
cōcederet illi q̄ gratia dei p oib⁹ gu

Gratia pphetie caipha

ſtet mortē: ⁊ q̄ eſt ſaluator oim̄ hoīm
maxime fideliū. fatebitur etiā cūcta
q̄ ſunt in hoc loco pphetiā eē veridi
cam: incipiēdo ab illo. Uos nihil ſci
tis. Nihil eī nouerāt q̄ ieſum igno
rabant eſſe veritatē: ſapientiā: iuſti
ciā ⁊ pacē. Et q̄ ipſis quoq̄ erat ex‑
pediens: vt hic vn⁹ inuſtū eſt hō mo
riatur pro populo. non eī inuſtum
eſt imago inuiſibilis dei eſt ſuſcepti
bilis mortis. Pro populo aūt obijt:
velut potens toti⁹ orbis culpā in ſe‑
ipſuʒ retorquēs diſſipare ac delere.
Ex hoc vero q̄ d̄r. Hoc aūt a ſemet‑
ipſo nō dixit: docemur q̄ aliqua nos
homines p nos dicim⁹: nulla inducē
te virtute ad pferendū. quedā vero
ſuadente nobis quadā virtute: etſi
nō integre exprimamus: ⁊ ſic pn̄r di
ſponamur ad ea inſectātes ea que
dicimus: ſed non intentionem dicto
rum velut cayphas ex ſe nihil ptu‑
lit: nec dixit intentionē q: pphetiam
dici nō accipiebat. Sʒ etiā apd̄ pau
lū q̄dam legiſperiti ſunt nō itelligē‑
tes nec ea q̄ proferunt. Aug. Hic do‑
cemur etiā hoīes malos pphetie ſpi
ritu futura pdicere: q̄d tn̄ euangeli‑
ſta diuino attribuit ſacramento: q:
pōtifex fuit. i. ſumm⁹ ſacerdos. Chry
ſo. Uide aūt quanta ſpūſſcti virt⁹ eſt
a mente eī mala valuit verba pro‑
ferre pphetie. Uide etiā quanta eſt
pontificalis virt⁹ poteſtatis: pōtifex
eī effect⁹ etſi indign⁹ exiſtens. tn̄ p
phetauit neſciēs q̄d diceret ore eī
ſolū vſa eſt gratia: cōtaminatū autē
cor nō tetigit. Aug. Cayphas igitur
de ſola gente iudeorū pphetauit in
qua erāt oues de quib⁹ ait ipe dñs.
Nō ſum miſſus niſi ad oues q̄ perie
dom⁹ iſrael. ſed nouerat euāgeliſta
alias eſſe oues que nō erant de hoc
ouili: quas oportebat adduci. ⁊ ideo
addidit. Et non tm̄ pro gente: ſed vt
filios dei q̄ erant diſpſi congregaret
in vnū. Hec aūt ſm̄ pdeſtinatione m
dicta ſunt: nam neq̄ oues ei⁹ neq̄ fi.
lij dei adhuc erant. Grego. vi. mora.
Perſecutores igitur gegerunt hoc
quod pernicioſe moliti ſunt: intule‑
runt mortē: vt ab eo abſcinderent

Priuilegiū pontificale.

fidelium deuotionem:ſed fides inde
creuit. vnde ſe hanc extinguere infi=
delium crudelitas credidit. Nō eñ
ad pietatis ſue obſequium redegit:
quod contra illum humana crudeli
tas extorſit. Orige. Concitati autez
ad iram ex verbis cayphe:taxaue=
runt vt occiderent dominuz. vnde ſe
quitur. Ab illo ergo die cogitauerũt
vt interficerent eũ. Et quidem ſi nō
ſpiritu ſancto cayphas prophetaue
rat:alius ſpiritus fuit qui valuit et
per impium loqui:ꝛ ſibi ꝯpares ad
uerſus chriſtum incitare. Qui autẽ
vult reſpondere pro ſpiritu ſancto:
dicet ꝙ ſicut ſacrarum intentionem
ſcripturarum ad vtilitatez prolatã:
aliqui praue ſuſcipiunt ad cõſtituẽ=
dam enormẽ diſciplinã:ſic editã pro
ſaluatore propheciã veridicam:non
ſubito mō pcipiẽtes ꝯſiliati ſũt vt inter
ficerẽt xp̄z. Chri. Querebãt ꝗdẽ ꝑus
ꝛ eũ interficere:nũc ꝛ ſniaz firmauerũt.
Jeſus ergo iam non in palã
ambulabat apud iudeos: ſed
abijt in regionẽ iuxta deſertum
in ciuitatez que dicitur effrem:
ꝛ ibi morabatur cum diſcipulis
ſuis. Proximũ aũt erat paſcha
iudeorum:ꝛ aſcenderunt multi
hieroſolymam de regione ante
paſcha vt ſanctificarẽt ſeipſos.
Querebant ergo ieſum:ꝛ collo
quebantur adinuicẽ in templo
ſtantes Quid putatis:q: non
venit ad diẽ feſtũ iſtũ? Dederãt
autem põtifices ꝛ phariſei mã
datũ:vt ſi quis cognouerit vbi
ſit indicet:vt apprehẽdãt eum.
Orige. Cum concilium congrega
uerunt pontifices ꝛ phariſei vt occi=
derent ieſum ipſe cautius ſe obſer=
uans:non vltra cum fiducia conuer
ſabatur cuz iudeis:ſed neq; ad aliã
ciuitatẽ abijt populatam ad quan=
dam remotam. vnde dicitur. Jeſus
ergo iam non in palam ambulabat
apud iudeos:ſed abijt in regionem
iuxta deſertum in ciuitatem que di=
citur effrem. Aug. Non q: potentia
eius defecerat:in qua ſi vellet palaz
cum iudeis conuerſaretur:ꝛ nihil ei Diſpenſatio
facerent: ſed exemplum diſcipulis chriſti.
demonſtrauit: quo appareret nõ eẽ
peccatum ſi fideles eius oculis pſe=
quentiũ ſe ſubtraherent: ꝛ furorem
ſceleratorum latendo potius euita=
rent:ꝙ ſe oſtendendo magis accen=
derent. Orige. Honeſtuz nãq; eſt im
minente agone cõfitenti ieſum non
euitare cõfeſſionẽ:nec recuſare ſub=
ire mortẽ gratia veritatis:nec minꝰ
honeſtũ eſt non tradere occaſionem
tante tẽtationi nõ ſolũ propter incer
titudinẽ euentꝰ xp̄ri:ſed ne nos oc
caſionẽ p̄ſtemus vt alij magis impij
ac noxij fiant. nã ſiqs factꝰ erga quẽ
ꝙ materia criminis luet penas: qđ
pſecutorẽ non declinãs:non etiam ꝛ
pſequentis delicto dabit reſpõſum?
Non ſolus autẽ dñs illic iuit:immo
vt nullã daret cauſam pquirẽti eũ:
diſcipulos etiã ſecũ duxit. vnde ſeq̄=
tur. Et ibi morabaẽ cum diſcipulis
ſuis. Chryſo. Qualiter putas turba
tos diſcipulos humane videntes eũ
ſaluatũ? Jpſi autem quando oẽs le
tabantur ꝛ feſta celebrabãt:tunc oc
cultantur:ꝛ in periculis ſunt:ſed tñ
pmanebãt cũ eo ſm illud. Uos eſtis
qui pmanſiſtis mecũ in tẽtationibꝰ
meis. Orige. Quo ad anagogiã ꝑo
dicatur ꝙ ieſus dudũ cũ fiducia am Anagogica expoſitio.
bulabat inter iudeos:cũ verbum di
uinũ p prophetas in ipſis conuerſa=
batur:ſed abijt illuc:nec eſt verbum
dei inter iudeos. Acceſſit aũt ad vil
lã que eſt ꝓpe deſertũ:de qua dicit.
Multi filij deſerte:magis ꝙ cõiuga
te. Uilla aũt dr̄ effrem:que interpre
tatur fertilitas. Fuit aũt effraiz fra
ter manaſſe ſenioris populi obliuio
ni traditi. poſt populũ eñ obliuioni
datum pretermiſſum prodijt ex gen=
tibus abundantia. Diſcedens ergo
a iudeis dñs:venit in terrã totius or
bis prope deſertam eccleſiam. que
citur ciuitas fecunda: et ibi mora=
tur cum diſcipulis vſq; nunc. Au=
guſtinus. Jlle autem qui de ce=
lo venerat. pati: propinquare vo=

luit loco paſſiõis:q: imminebat ho
ra paſſionis. vnde ſequitur. Pꝛori
mũ aũt erat paſcha iudeoꝛũ. Habe
bant iudei paſcha in vmbꝛa: nos i
luce. ſanguine occiſi pecoꝛis iudeo
rum poſtes ſignati ſunt: ſanguine
xp̃i frontes noſtre ſignantur. Illũ
diem feſtum iudei cruẽtum habe-
ri domini ſanguine voluerunt. illo
die feſto occiſus eſt agnus qui eun
dem diem feſtum ſuo ſanguine cõ
ſecrauit. Mãdatũ aũt erat in lege
iudeis vt die feſto quo paſcha erat
omnes vndiq; conuenirent: ⁊ illius
diei celebꝛatione ſanctificarentur.
vnde ſequitur. Et aſcenderũt mul-
ti hieroſo. de regione ante paſcha
vt ſãctificarẽt ſeipſos. Theo. Aſcẽ
derunt autem ante paſcha vt pur
garentur quoniam quicunq; pecca
uerant inuiti vel ſpontanei paſcha
Moral. doctria non celebꝛabant niſi pꝛius expiarẽ
tur vt moꝛis erat balneationibus
⁊ ieiunius ac raſura: quinetiã quaſ
dam deputatas oblationes offerẽ-
do. Hi ergo expiationem celebꝛan
tes: inſidiantur domino. vnde ſeq̃-
tur. Querebant ergo ieſum ⁊ collo
quebantur adinuicem in templo
ſtantes: quid putatis: quia non ve-
nit ad diem feſtum? Chꝛyſoſtom⁹.
Inſidiabantur ei: ⁊ tempus feſti
tempus faciebant occiſionis. Oꝛi-
ge. Et propter hoc nõ dixit. Paſcha
domini: ſed Judeoꝛum. nam ſalua
toꝛ in illo patiebatur inſidias. Al-
Quõ ie cui. Illi ergo querebant ieſum nõ
ſus q̃rẽ bene. nos autem querimus cũ ſtã-
dus. tes in templo dei: mutuo nos con-
ſolando et exoꝛando vt veniat ad
diem feſtum noſtrum: et ſua pꝛeſen
tia nos ſanctificet. Theo. Sed ſi ta
lia ſolum vulgus perageret videre
tur vtiq; paſſio ex imperitia ꝓgre
di. Sed etiã phariſei pꝛecipiunt vt
capiatur. vnde ſequitur. Dederãt
enim põtifices et phariſei mãdatũ
vt ſi quis cognouerit vbi ſit: indicet
vt appꝛehendat eum. Oꝛige. Et at
tende ꝙ ignoꝛabãt vbi eſt. oſtẽſum
eſt enim eum diſceſſiſſe. Dices etiã
quoniã inſidiantes ieſu ignoꝛa-
bant vbi ſit pꝛopter quod dederũt
alia ꝙ̃ diuina mandata docentes
diſciplinas et mandata hominuz.
Augu. Nos autem indicemus mo
do iudeis vbi ſit vtinã velint audi
re et appꝛehendere. Cap. xij.

IEſus ergo ante
ſex dies paſche ve
nit bethaniaz: vbi
lazar⁹ fuerat moꝛ-
tuus quem ſuſcita
uit ieſus. Fecerunt autez ei ce
nam ibi: ⁊ martha miniſtrabat:
lazarus vero vn⁹ erat ex diſcũ
bentibus cum eo. Maria ergo
accepit libꝛam vnguenti nar-
di piſtici ꝑcioſi et vnxit pedes
ieſu et extерſit pedes eius ca-
pillis ſuis et domus impleta
eſt ex odoꝛe vnguenti. Dixit er
go vn⁹ ex diſcipulis ei⁹ iudas
ſcariothis qui erat euz tradi-
turus. Quare hoc vnguentuz
nõ venditur trecentis denarijs
ẽt datum eũ egenis? Dixit autẽ
hoc non quia de egenis perti-
nebat ad euz: ſed quia fur erat
et loculos habẽs ea que mitte
bãtur poꝛtabat. Dixit ergo ie-
ſus. Sinite illam vt in diem ſe
pulture mee ſuet illud. Paupe
res enim ſemper habebitis vo
biſcum me autem non ſemper
habebitis. Cognouit ergo tur
ba multa ex iudeis quia illic ẽ:
et venerunt non propter ieſuz
tantum. ſed vt lazarum vide
rent: quẽ ſuſcitauit a moꝛtuis.
Cogitauerunt autem pꝛinci-
pes ſacerdotuz ⁊ vt lazarum in
terficerent: quia multi propter
illum abibant ex iudeis et cre
debant in ieſum.

¶ Alcui. Appꝛopinquãte tempoꝛe

Aduentus ieſu rano.

in quo dñs pati diſpoſuit: appropin
quauit ipſe loco i quo eiuſdẽ paſſio-
nis diſpenſatione perficere voluit.
vñ dr. Je. er. ante ſex dies paſche
venit in bethaniã. Primo venit in
bethaniã: deinde hieroſolymã. in
hieroſolymam quidẽ vt ibi pateref:
i bethaniã ꝟo. vt reſuſcitatio lazari
memorie omnium artius iprimeref.
vnde ſubdif. Ubi fue. laza. mor. quẽ
ſuſ. ieſus. Theo. Decima autẽ die
menſis agnũ iudei capiũt immolan
dũ in feſto paſce: ex tunc eñi feſtiui-
tatis prelibãt ſolẽnia. quapropter
in die que eſt nona mẽſis: ⁊ precedit
ſextũ diem ante paſca: epulanf ſplẽ
dide: ⁊ exordiũ feſti hãc diem cõſti-
tuunt: quo fit vt ieſus quoqꝫ pergẽs
bethaniã ↄuiuaref. vnde ſequif. Fe
ce. autẽ ei ce. ⁊ ibi mar. miniſtrabat.
Per hoc aũt ꝙ dixit ꝙ martha mini
ſtrabat: inſinuat ꝙ i illi⁹ domo erat
ↄuiuiũ. Sꝫ attẽde mulieris fidelita
tẽ: nõ enim famulab⁹ imponit mini-
ſteriũ: ſed ipſamet ſuſcepit. innuere
aũt volens euãgeliſta vere reſurre
ctionis lazari ſignũ ſubdit. La. ve-
ro vnus erat ex diſcũ. cũ eo. Aug.
Uiuebat: loquebaf: epulabaf: veri-
tas oſtẽdebatur: infidelitas iudeoꝝ
cõfundebatur. Chry. Maria autẽ
non faciebat cõem famulatum: ſed
ad ſolum dominũ conſtituit hono-
rem: ⁊ non vt ad hominem accedit:
ſed vt ad deum. vnde ſequitur. Ma.
er. ac. li. vnguẽ. nar. pi. precio. ⁊ vn-
xit pe. ie. ⁊ exterſit capil. ſu. pe. eius.
Augu. Quod ait piſtici: locum ali-
quem credere debemus: vnde erat
hoc vnguentum precioſum. Alcui.
Uel piſtici. i. fidelis: nec extraneis
ſpecieb⁹ adulterati. Hec eſt illa mu
lier que quondam peccatrix in do-
mo ſimonis venit ad dñm cũ alaba
ſtro vnguẽti. Aug. De cõ. euã. Qꝺ
autem hoc in bethania rurſus fecit:
aliud eſt qꝺ ad luce narrationẽ non
pertinet: ſed pariter narraf a trib⁹:
ioanne. ſ. mattheo ⁊ marco: ꝙ ergo

Concenſus euã-

mattheus ⁊ marcus caput dñi vn-
guẽto illo perfuſum dicunt: ioãnes
aũt pedes: non ſolũ caput: ſed ⁊ pe

gelicus.

des dñi accipiamus perfudiſſe mu-
lierẽ. Mattheus ⁊ marcus recapitu
lãdo ad illum diẽ redeunt in betha-
niã: qui erat ante ſex dies paſce: ⁊
narrãt qꝺ ioãnes de cena ⁊ vnguẽ-
to. Sequif. Et do. imple. eſt ex odo.
vnguenti. Aug. ſuper ioã. Ad apo
ſtolũ reuoca intentionem qui dicit.
Alijs ſumus odor vite ad vitã: alijs
ſumus odor mortis ad mortem. de
niqꝫ audies hinc ex vnguento iſto
quo erat alijs odor bonus in vitã:
alijs odor bonus in mortem. vñ ſe-
quif. Dixit ergo vnus ex diſci. ſu. iu.
ſcario. qui erat eum tradi. Quare
hoc vn. nõ vẽ. ccc. dena. ⁊ da. eſt ege
nis. Augu. de cõ. euã. Qꝺ alij dicũt
diſcipulos murmuraſſe de vnguen
ti precioſi effuſione: ioãnes aũt iu-
dam cõmemorat: puto diſcipulorũ
nomine iudã ſignificatũ: plurali nu
mero ꝑ ſingulari vſurpato. Poteſt
etiã intelligi ꝙ alij diſcipuli aut ſen
ſerint hoc: aut dixerint: aut eis iuda
dicẽte perſuaſum ſit: atqꝫ omniũ vo
luntatem mattheus ⁊ marcus ꝟbis
etiã expreſſerunt. Sed iudas ꝑpter
ea dixerit: qꝛ fur erat: ceteri ꝑpter
pauperum curam: ioãnem ꝟo de ſo
lo illo id cõmemorare voluiſſe: cui⁹
ex hac occaſione furandi ↄſuetudi-
nẽ credidit intimãdam. nam ſequif.
Dixit aũt hoc nõ qꝛ de ege. perti. ad
eum: ſed qꝛ fur erat ⁊ locu. habens:
ea que mitte. portabat. Alcui. Por-
tabat miniſterio: exportabat furto.
Aug. Non tunc perijt iudas qñ ac-
cepit a iudeis pecuniã vt dñm tra-
deret iam fur erat: dñm perditus ſe
quebaf: non corde ſed corpore. Uo

Doctrina exempli chriſti.

luit aũt per hoc dñs nos admonere
vt malos toleremus: ne corpus chri
ſti diuidamus. Qui aliquid de eccle
ſia furaf: iude perdito comparatur:
tolera malum bonus: vt venias ad
premiũ bonoꝝ: ne immittaris in pe
nã maloꝝ. Exemplum dñi accipite
ↄuerſantis in terra: quare habuit lo
culos cui angeli miniſtrabãt: niſi qꝛ
eccleſia ipſi⁹ loculos habitura erat

Quare fures admiſit: niſi vt eius ecclesia fures dum patitur toleraret? ſed ille qui conſueuerat de loculis pecuniã tollere: nõ dubitauit accepta pecunia ipſum dñm védere. Chry. Ideo etiam et fur exiſtenti loculos cõmiſit pauperum: vt oẽs abſcinderet occaſionẽ. nõ eñ habuit dicere qm̃ propter pecuniarum deſideriũ hoc fecit: etenim ſufficientẽ habebat ex loculo concupiſcentie mitigationem. Theo. Quidã vero adminiſtrationẽ pecunie ſuſcepiſſe iudaz fatentur: tanq̃ minimũ omnium. nam pecunie adminiſtratio doctrine adminiſtratione inferior eſt ſm q̃ dicunt apli in actibus. Nõ eſt equum nos derelinquere verbũ dei ⁊ miniſtrare menſis. Chry. Chriſtus autem multa condeſcenſione ad iudam vtens nõ increpauit eum ſurripientẽ: ſed cõmunem intulit excuſationem. nam ſequitur. Dixit ergo ie. ſini. il. vt in diẽ ſepul. mee. ſer. illud. Alcui. Significat ſe moriturum ⁊ ad ſepeliendum aromatib⁹ eſſe vngendũ: ideo marie cui advnctionẽ mortui corporis multũ deſideranti peruenire nõ liceret: donatum ſit viuẽti adhuc impendere obſequium: qđ poſt mortẽ celeri reſurrectione preuenta nequiret. Chry. Rurſus etiã propter proditorẽ rememoratus eſt ſepulture. ac ſi. d. Grauis ſum tibi ⁊ oneroſus: ſed expecta parũ ⁊ abibo: ⁊ hoc oſtendit cũ ſubdit. Pauperes enim ſemper habebitis vobiſcum: me autem non ſemper habebitis. Aug. Loquebatur de preſentia corporis ſui. nã ſm maieſtatẽ ſuã: ſm prouidentiã: ſm ineffabilem ⁊ inuiſibilem gratiam impletur qđ ab eo dictũ eſt. Ecce ego vobiſcum ſum vſq; ad conſummationẽ ſeculi. Uel aliter. In iude perſona ſignificati ſunt in eccleſia mali. ſi enim bonus es: habes chriſtũ ⁊ in preſenti per fidem ⁊ ſacramentum: ⁊ habebis ſemper: quia cum hinc exieris: ad illum venies qui dixit latroni. Hodie mecũ eris in paradiſo. Si aũt male verſaris: videris hr̃e ī pñti chriſtũ: q: baptizaris baptiſmo chriſti: accedis ad altare chriſti: ſ; male viuẽdo nõ ſemp habebis. non aũt dixit hẽs: ſ; hẽbis: q: vnus malus corp⁹ malorum ſignificat. Sequitur. Cogno. er. tur. mul. ex iudeis q: illic eſſet: ⁊ vene. nõ propter ie. tm̃: ſed vt laza. vide. quẽ ſuſci. a mortuis. curioſitas eos adduxit: nõ charitas. Theo. Uiſores eñ ſuſcitati fieri cupiebant. expectãtes etiã de inferis aliqđ lazaro referẽte perpẽdere. Aug. Quia vero tantum miraculũ domini tanta erat euidẽtia diffamatum: vt nõ poſſent vel occultare qđ fcm̃ ẽ: vel negare: cogitauerũt vt lazarũ iterũ ſicerẽt. vñ ſequitur. Cogi. aũt prin. ſacer. vt ⁊ laza. iter. q: mul. pp. il. abi. ex iude. ⁊ credi. ī ieſum. O ceca ſeuitia quaſi dñs ſuſcitare potuit mortuũ ⁊ nõ poſſit occiſum. Ecce vtrũq; dñs fecit: ⁊ lazarum mortuũ: ⁊ ſeipſm ſuſcitauit occiſum. Chry. Nullũ aũt miraculũ chriſti eos ita furere fecit: hoc eñ mirabilib⁹ erat: ⁊ corã multis fcm̃ ẽ: ⁊ erat inopinabile mortuũ quatriduanũ videre ambulãtẽ ⁊ loquẽtẽ. Alr̃ etiã illi in aliis putabãt criminari ſabbati ſolutionẽ: ⁊ hac via abducere turbas. hic aũt q: a nullo hẽbãt conqueri contra ieſum: aduerſum lazarum faciũt conatũ. ita q; ⁊ in ceco hoc feciſſent: niſi hr̃ent accuſationẽ de ſabbato. Alr̃ aũt. Ille quidẽ ignobilis erat: ⁊ eiecerũt eũ de tẽplo. hoc etiã eos mordebat q̃ feſtiuitatẽ inſtãtẽ oẽs dimittẽtes bethaniã veniebãt. Alcui. Myſtice aũt q̃ ante ſex dies venerat bethaniã: ſignificat q̃ ille q̃ ſex dieb⁹ oĩa fecerat: ⁊ ſexto die hoiẽ creauerat: ipſe ſexta mundi etate: ſexta feria: ſexta hora redimere mũdũ venerat. Cena aũt dñica fides eſt eccle q̃ p dilectionẽ opatur. Martha miniſtrat: cũ fidelis aĩa: opa ſue deuotiõis dño ī pẽdit. Lazarus vn⁹ erat ex diſcũbẽtib⁹: cũ hi q̃ poſt pctõrum mortẽ reſuſcitati ſunt: ad iuſtitiã vna cũ eis q̃ iſua pmãſerũt iuſtitia: de pñtia ſp̃i-

Sepulture ſue quare chriſtus fecit mẽtionem.

Criminũ miraculũ ſuſcitationis lazari.

tatis exultāt: ⁊ celeſtis grē munerib⁹ alunt: ⁊bñ i bethania celebrat q̄ īterp̄tat dom⁹ obediētie. nā eccl'ia eſt obediētie dom⁹. Aug. Unguentū aūt quo maria vnxit pedes ieſu: iuſtitia fuit: iō libra fuit. Erat autē vnguētū nardi piſtici ꝑcioſi. Piſtis grece: latīe fides dr. querebas opari iuſtitiā: iuſtus ex fide viuit. Unge pedes ieſu bñ viuēdo. dñica ſectare veſtigia. capillis terge. ſi hēs ſuꝑflua da pauꝑib⁹ ⁊ dñi pedes terſiſti. capilli em̄ ſuꝑflua corporis vident. Alcui. Et notādū ꝙ prio tm̄ pedes vnxerat: hic aūt pedes ⁊ caput vnxit. ibi rudimēta penitētiū: hic iuſtitia ꝑfectaꝝ deſignat alaꝝ. ꝑ caput em̄ dñi ſublimitas diuinitatis. ꝑ pedes hūilitas icarnatiōis exprimit: vel ꝑ caput ip̄e chriſt⁹: ꝑ pedes pauperes q̄ ſunt mēbra ei⁹. Aug. Domus autem repleta eſt odore: mundus impletus eſt bona fama.

Tropologica expoſitio.

¶ In craſtinū aūt turba multa que cōuenerat ad diē feſtū cū audiſſent: q2 venit ieſus hieroſolymam acceperūt ramos palmaꝝ: ⁊ ꝓceſſerūt obuiā ei: ⁊ clamabāt. Oſanna: bñdictus qui venit in noīe dñi rex iſrael. Et inuenit ieſus aſellū: ⁊ ſedit ſuꝑ eū ſicut ſcriptū ē. Noli timere filia ſyon ecce rex tu⁹ venit tibi ſedēs ſuꝑ pullū aſine. Hec nō cognouerūt diſcipuli ei⁹ primū: ſ3 qñ glorificat⁹ eſt ieſus: tūc recordati ſunt: quia hec erāt ſcripta de eo: ⁊ hec fecerūt ei. Teſtimoniū ergo perhibebat turba que erat cū eo qñ lazaꝝ vocauit de monumēto: ⁊ ſuſcitauit eum a mortuis. Propterea ⁊ obuiā venit ei turba: q2 audierunt eū feciſſe hoc ſignū. Phariſei ergo dixerunt ad ſemetipſos. Uidetis q2 nihil proficimus. Ecce mundus totus poſt eum abijt.

¶ Chry. Preceptū legis erat: vt decima luna primi mēſis agn⁹ ſiue hedus in domo recluderet vſq3 ad q̄rtādecimā lunā eiuſdē mēſis: qñ ad veſperā imolabat: vñ ⁊ ver⁹ agn⁹ ex oī grege ſine macula elect⁹: ꝓ ꝓpli ſctificatiōe imoland⁹ añ q̄nq3 dies .i. decima luna hieroſolymam aſcēdit. Aug. Quāt⁹ aūt fruct⁹ apparuerit ꝑdicatiōis ei⁹: ⁊ quāt⁹ grex ouiū ex his q̄ perierāt dom⁹ iſrl' vocē paſtoris audierit: itendēdū eſt ex eo qd dr. In craſtinū aūt tur. mul. q̄ ꝯue. ad di. fe. cū au. q2 ve. ie. h. ero. acce. ra. palmaꝝ. Rami palmaꝝ laudes ſunt ſignificātes victoriā quā erat dñs mortē moriēdo ſuꝑatur⁹: ⁊ tropheo crucis de diabolo mortis principe triūphaturus. Chry. Oſtēdebāt aūt qm̄ de reliquo maiorē q̄ de ꝓpheta opinionē hēbāt de eo. vñ ſequit. Et ꝓceſſe. ob. ei: ⁊ cla. oſan. bñ. q̄ ve. i no. dñi rex iſrl'. Aug. Oſanna vox eſt obſecrātis: mag' affectū ind cās: q̄ rē aliquā ſignificās: ſicut ſunt i lingua latina: quas īteriectiōes vocāt. Beda. Eſt aūt compoſitum ex corrupto ⁊ integro. Oſi. em̄ ſalua: āna obſecrātis eſt interiectio. oſi ergo corruptū: anna ē ītegrū. Bñdict⁹ aūt q̄ ven. i in noīe domini: ſic potius accipiendum eſt: vt in nomine domini: in nomine dei patris intelligat: q̄uis poſſit intelligi etiā in nomine ſuo: q2 ⁊ ip̄e dñs eſt: ſed verba ei⁹ melius noſtrū dirigūt ītellectū. qui a. t. Ego veni in noīe patris mei: nō vtiq3 amittit diuinitatē qñ nos docet humilitatē. Chry. Hoc ē etiā qd maxime coegit credere in chriſtū oēs: qm̄ nō ē deo ꝯtrarius: ⁊ hoc maxie erigebat plebē ꝙ ip̄e dicebat ſe a p̄re veniſſe. Ex his ergo ꝟbis colligimus ꝙ de⁹ ē. nā oſanna: ſaluos fac iterꝑtetat. ſalutē aūt ſoli deo ſcriptura attribuit. Deīde q2 vere eſt de⁹ qui venit in: q̄uit: nō qui ducit: hoc em̄ ſeruile ē q̄dāmō: illō ꝟo dñicū. Qd etiā dicūt In noīe dñi: illō idē erga ip̄3 ꝓtēdit:

Fruct⁹ predicationis chriſti.

Oſanna īterpretatio.

nō eñi in noīe ſerui: ſz dñi dicūt illū
venire. Augu. Quid autē magnuz
fuit regi ſeculo℞ regē fieri hoīnū?
Nō eñi rex iſrael chriſtus ad exigē
dum tributū vel ferro exercitum ar=
mandū: ſed rex iſrael qm̄ mētes regat
℘ in regnū celo℞ perducat: q̄ ergo
rex eſſe voluit iſrael dignatio eſt nō
promotio. miſerationis indiciū: nō po
teſtatis augmentū. qui eñi appella=
tus eſt in terra rex iudeo℞: in celis
eſt dñs angelo℞. Theo. Judei aūt
regē iſrael ipſuz nūcupabant: quaſi
ſenſibi ē regē ſomniātes. Expecta=
bant nāq̄ exurgere quendā in regē
maio:ē q̄ ſm humanā naturam: ſal
uatu℞ eos a romano℞ iuriſdictione.
Quō aūt dñs venerit oſtendit euan
geliſta ſubdēs. Et inue. ie. aſ. ⁊ ſe. ſu.
eū. Augu. Hoc breuiter dictuz eſt.
nā quēadmodū ſit factū apud alios
euāgeliſtas pleniſſime legit. Pullū
aūt aſine in quo nemo ſederat. hoc
enim apud alios euāgeliſtas inue=
nit: intelligimus pplm gentiū: qui le
gem dñi nō acceperat: aſinaz vero q:
vtrunq̄ domino adductum eſt ple=
bem eius que veniebat ex populo
iſrael. Chry. Fecit ergo hoc ,pphe
tice aliquid figurās: qm̄ videlicet im
mundū gentiū pplm debebat ſubie
ctū habere: ⁊ ,pphetiā quādam im=
plens. Aug. Adhibet aūt huic fa=
cto ,pphetícum teſtimoniū: vt appa
reat qm̄ maligni principes iudeo:ū
eū nō intelligebāt in quo impleban
tur que legebāt. vnde ſequit. Sicut
ſcriptū eſt. No. ti. fi. ſy. ec. rex tu. ve.
ſe. ſu. pul. aſine. Jn illo pplo erat
filia ſyon: ipſa eſt hieruſalez que eſt
ſyon: cui dr̄. Noli timere. i. illū agno=
ſce qui a te laudat: ⁊ noli trepidare
cum patit: q: ille ſanguis funditur
per quem tuum delictum deleatur:
⁊ vita redimatur. Chry. Uel aliter.
Quia reges eo:uz iniuſti fuerant: ⁊
eos obnoxios bellis faciebant: con
fide ait. hic non talis: ſed mitis ⁊ māſ
ſuetus: quod oſtendit ab aſino. non
enim exercitū habens intrabat: ſed
aſinū hñs ſolū. Uide aūt euāgeliſte

Manſuetudo chriſti regis.

ſapientiā: non verecundat, priorem
ignorantiā diuulgare. nam ſequit.
Hec nō cog. diſc. eius pri. ſed qñ gl.
eſt ieſus. Aug. i. qñ virtutē ſue re=
ſurrectionis oſtendit: tunc recordati
ſunt q̄ hec erāt ſcripta de eo: ⁊ hoc
fecerunt ei: id eſt non alia q̄ que ſcri
pta erant de eo. Chry. Hoc autez
ignorabāt quoniam ipſe nō reuela=
uit eis. ſcādalizaſſet enim eos ſi rex
exiſtēs talia paſſurus erat: ⁊ etiam
nō ſuſcepiſſent ſtatim cognitionem
regni de quo dicebat: de regno eñi
tēporali hoc dici putaſſent. Theo.
Aſpice aūt ꝯſequentiā paſſionis: ſu
ſcitauit lazarum: hoc omniū nouiſſi
me reſeruās miraculū: ⁊ ob hoc plu
rimi ↄcurrebant ⁊ credebāt. vñ ſe=
quit. Teſti. ex phi. tur. q̄ cū eo erat
qñ vo. la. de mo ⁊ ſu. eū a mor. pro=
pte. ⁊ ob. ve. ei tur. q: au. eū feciſ. hoc
ſignū. Exinde liuor ⁊ inſidie. vñ ſe=
quit. Phariſei aūt dice. ad ſemet. vi
de: q: nihil profi. Ec. mun. tot⁹ poſt
eum abijt. Augu. Turba turbauit
turbā. Quid aūt inuidet ceca turba:
q: poſt eū abijt mūdus: per quē fa=
ctus eſt mundus? Chry. Munduz
eñi hic turbā dicunt. videt aūt mihi
hoc dictū eſſe eo℞ qui ſani quidem
erāt: nō audebāt aūt ,ppalari: demū
ab euentu deterrebant alios quaſi
inconſumabilia tentantes. Theo.
Ac ſi diceret. Quātumcūq̄ inſidiamini
ni tāto hic augetur ⁊ gl'ia eius intē=
dit: q̄s ergo ,pfect⁹ de tātis inſidijs?
¶ Erāt autē quidaz gentiles
ex hijs qui aſcenderāt vt adora
rent in die feſto. Hi ergo acceſ
ſerunt ad philippū qui erat a
bethſaida galilee: ⁊ rogauerūt
eum dicētes. Dñe volumus te
ſum videre. Uenit philippus
⁊ dicit andree. Andreas rur=
ſum ⁊ philippus dixerūt ieſu.
Jeſus aūt rñdit dicens. Uenit
hora vt clarificet filius hoīs.
Amē amē dico vobis: niſi gra
nū frumēti cadens in terram

Nouiſſimū miraculū chriſti.

moꝛtuum fuerit: ipſum ſolum manet. Si aũt moꝛtuũ fuerit: multum fructum affert. Qui amat animã ſuam: perdet eã. Et qui odit animã ſuã in hoc mũdo: in vitam eternã cuſtodit eã. Si quis mihi miniſtrat: me ſequatur. Et vbi ego ſum: illic ⁊ miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtrauerit: honorificabit eum pater meus.

Frequẽtia tẽpli.

¶ Beda. Tẽplũ dñi hieroſolymis ſitu adeo erat famoſum: vt dieb⁹ feſtis nõ ſolũ vicini: ſed etiã multe ex longinquis regionib⁹ gẽtes illuc ad venirẽt: ſicut de eunucho candacis regine ethiopũ actus aploꝝ declarat. hac ergo ꝯſuetudine hi gẽtiles venerãt adoꝛare: de quib⁹ dr. Erãt aũt gen. q. ex his qui aſcẽ. vt ado. in die feſto. Chꝛy. Pꝛope exiſtẽtes de cetero ꝓſeliti fierẽt. Fama itaqꝫ audita de chꝛiſto: volũt eũ videre. vñ ſequit̃. Hi ergo acce. ad philip. qui erat a bethſa. gal. ⁊ ro. eũ di. Dñe vo. ie. videre. Aug. Ecce volũt eũ iudei occidere: gentiles videre: ſed etiã illi ex iudeis erãt qui clamabãt Bñdictus qui venit in noĩe dñi. Ecce iſti ex circũciſione: illi ex pꝛeputio velut duo parietes de diuerſo venientes: ⁊ in vnã fidem chꝛiſti pacis oſculo ꝯcurrentes. Sequit̃. Uc. phi. ⁊ di. andree. Chꝛy. Quaſi pꝛioꝛi ſſenti. audiuerat eñ. In viã gentiũ ne abieritis: ꝓpterea cum condiſcipulo cõicans magiſtro refert. vñ ſequit̃. An. rur. ⁊ phi. dicunt ieſu. Auguſt. Audiamus ergo vocẽ lapidis angularis. vnde ſequit̃. Je. aũt rñ. eis di. ve. ho. vt cla. fi. hois. Foꝛſitan aliquis putat ideo ſe dixiſſe glorificatũ: q2 gẽtiles volebãt eũ videre: nõ ita eſt: ſꝫ videbat gẽtiles poſt paſſionẽ ⁊ reſurrectionẽ ſuã in oib⁹ gentib⁹ credituros. Ex occaſiõe igit̃ iſtoꝝ gẽtiliũ qui eũ videre cupiebãt: annũciat futurã plenitudinẽ gentiũ. ⁊ ꝓmittit iam adeſſe horã glificationis ſue: qua facta in celis gentes fuerãt crediture ſm illud. Exaltare ſuper celos deus: ⁊ ſuper oẽm terrã gl'ia tua: ſed altitudinẽ glificatiõis opoꝛtuit vt ꝓcederet humilitas paſſiõis. vñ adiungit. Amẽ amẽ di. vo. Ni gra fru. ca. i ter. moꝛ. fue. ipꝫ ſo. ma. Si aũt moꝛ. fue. mul. fru. affert. Se aũt dicebat granũ moꝛtificandũ in infidelitate iudeoꝝ. multiplicandũ i fide ppl'oꝝ. Beda. Ipſe eñ ex ſemine patriarchaꝝ i agro hui⁹ mũdi ſeminat⁹ ẽ. i. icarnat⁹ ẽ: vt moꝛiẽdo cũ multiplicatiõe reſurgeret. ſol⁹ moꝛtuus eſt: cũ multis ſurrexit. Chꝛy. Et q2 per ſermiões nõ ita ſuadebat vnit̃ experimẽto: q2 frumentũ magis facit fructũ cũ moꝛtuũ fuerit. Si aũt ex ſeminib⁹ accidit multomagis in me. Quia igit̃ de reliquo debebat dimittere diſcipulos ad gentes: videt aũt gẽtiles pꝛeſiliẽtes ad fidẽ: oñdit ꝙ tẽpus erat vt ad crucẽ veniret. No eñ pꝛius eos ad gẽtes miſit. donec iudei offenderunt. donec crucifixerũt: ⁊ q2 de moꝛte ſua ꝓuidit diſcipulos ꝯtriſtãdos ſupabũdãtiã facit ſermonis dicẽs. Nõ ſolũ ſi nõ moꝛtẽ meã patiẽter ſuſtinueritis ſꝫ etiã ſi voſipſi nõ moꝛiamini nullũ vobis erit lucrũ. ⁊ hoc ẽ qđ ſubdit. Qui amat ani. ſu. p. eã. Augu. Hoc duob⁹ modis itelligi põt. Qui amat pdet. i. ſi amas pdes: ſi cupis vitã tenere i chꝛiſto: noli moꝛtẽ timere pꝛo chꝛiſto. Itẽ alio mõ. Qui amat aiaꝫ ſuã pdet eã. noli amare in hac vita ne perdas i eterna vita. hoc aũt qđ poſterius dixi magis hr̃e videt̃ euãgelicũ ſenſuꝫ. Sequit̃ eñ. Et q odit ani. ſu. in hoc mũ. in vi. eternã cu. eã. ergo ꝙ ſupꝛa dictũ ẽ. Qui amat: ſubintelligit̃ in hoc mũdo. Chꝛy. Amat aũt aiam ſuã i hoc mũdo qui deſideria eius incõueniẽtia facit. odit aũt eã qui nõ cedit ei noxia ꝯcupiſcẽti: ⁊ nõ dixit. Qui nõ cedit ei: ſꝫ Qui odit eã. Queadmodũ eñ coꝝ qui odio habent̃ nec vocẽ audire ſuſtinemus:

Chꝛiſt⁹ quare grano ꝯparat⁹.

Animaꝫ quõ amare liceat.

nec viſum videre delectabit: ita ꝛ
alaꝫ cū ꝯria inſūgit q̄ deo nō placēt
cū vehemētia auertere oꝫ. Theo.
Qꝛ em̄ valde oneroſuꝫ erat audire
ꝙ oporteret odire alam: ꝯſolat per
hoc qꝺ addit. In hoc mūdo: tpis in
dicās ꝑticularitatē. nō em̄ in ꝑpe
tuū iubet alam odio hēri: ꝛ emolu=
mētū ponit cū dicit. In vitā eternā
cuſtodit eā. Aug. Sed vide ne tibi
ſubrepat: vt teipm̄ iterimere velis:
ſic itelligēdo ꝙ debes i hoc mūdo
odiſſe alam tuā: hinc em̄ qdā mali=
gni atq̄ ꝑuerſi homicide flāmis ſe
donāt: aquis ꝑfocāt: ꝑcipitatōe col
lidūt ꝛ ꝑeūt: hoc chriſt⁹ nō docuit: im
mo ꝛ diabolo ꝑcipitium ſuggerēti
rn̄dit. Uade ſathanas. cū ergo cau
Sanus intellect⁹ ſe articulus venerit: vt hec ꝯditio
ꝓponat: aut faciēdū eē ꝯtra dei ꝑce
ptū: aut ab hac vita migrādū: cōmi
nāte mortē ꝑſecutore: ibi oderis in
hoc mūdo alaꝫ tuā. vt i vitā eternā
cuſtodias eā. Chry. Dulcis qdē eſt
pn̄s vita his q̄ affixi ſunt ei: ſi vero
quis ad celū reſpexerit: vidēs q̄ ibi
ſunt bona cito ꝯtēnet vitā pn̄tē. Cū
em̄ apparuerit melior: ꝯtēnit peior.
In hoc ergo nos inducēs chriſtus
ſubdit. Qui mihi miſtrat me ſequat
i. me imitet: de morte hoc dicit ꝛ de
ea q̄ ꝑ opa aſſecutiōe: oꝫ em̄ eū q̇ mi
niſtrat eū cui miniſtrat. ſequi. Aug.
Quid ergo ſit miniſtrare chriſto in
ipſis verbis agnoſcim⁹ cū dicit. Si qs
mi. mi. Miniſtrāt ergo ieſu: q non q̄
ſua ſunt querūt: ſꝫ q̄ ieſu chriſti: hoc
ē em̄ me ſequat: vias ābulet meas
Miniſtri ieſu qui ſint. nō ſuas: nō ea tm̄ q̄ ad miſericordiā
ꝑtinēt corporalē: ſꝫ oia opa bona ꝓ
pter chriſtū faciēs: vſq̄ ad illꝺ op⁹
magne charitatis: qꝺ ē alaꝫ ꝓ frīb⁹
ponere: ſed quo fructu? qua merce
de? Sequit. Et vbi ego ſum il. ꝛ mi
niſt. me. erit. Gratis amat: ꝛ operis
quo miniſtrat illi ꝑciū ſit eē cuꝫ illo.
Chry. Oſtēdit aūt per hoc ꝙ reſur=
rectio morti ſuccedet. Ubi aūt ſum
ait: qꝛ in celis ante reſurrectionem
chriſtus erat. igit illic trāſmigrem⁹
alo ꝛ mēte. Sequit. Si qs mihi mini
ſtra. hono. eū pa. me⁹. Augu. Per
hoc intelligit expoſuiſſe vt ſupra di
xerat: illic ꝛ miniſter me⁹ erit. nam
quē maiorē honorē accipere pote=
rit adoptat⁹ q̄ȝ vt ſit vbi ē vnicus?
Chry. Nō aūt dixit. Ego honorifica
bo eū: ſed pater meus: nondum em̄
de eo decentem opinionem habe=
bant: ſed maiorem de patre.

¶ Nunc aīa mea turbata eſt.
Et qd dicam? Pater ſaluifica
me ex hac hora. Sed ꝓpterea
veni in horā hanc. Pater clari
fica nomē tuū. Uenit ergo vox
de celo dicēs. Et clarificaui: ꝛ
iterū clarificabo. Turba ergo
que ſtabat ꝛ audierat: dicebat
tonitruū eſſe factū. Alij aūt di
cebant. Angelus ei locutus ē.
Rn̄dit ieſus ꝛ dixit. Nō ꝓpter
me hec vox venit: ſed propter
vos. Nūc iudiciū ē mūdi. Nūc
princeps huius mundi eijciet
foras. Et ego ſi exaltat⁹ fuero
a terra: oia traham ad meipꝫ.
Hoc autē dicebat ſignificans
qua morte eſſet moriturus.

¶ Chry. Quia dn̄s ad paſſionē di=
ſcipulos exhortat⁹ fuerat: ne dicāt Philoſophatis
ꝙ ipſe extra dolores exn̄s hūanos morte ē
facile de morte philoſophat: ꝛ nos facile.
admonet: ꝓpter hoc ꝙ ipſe eſt ſine
periculo oſtēdit ꝙ ꝛ ipſe in agonia
ſit: tm̄ ꝓpter vtilitatē mortem nō re
nuit: vn̄ dicit. Nūc ala mea turbata
eſt. Augu. Audio q̄ in hoc mundo
odit alam ſuā: in vitā eternā cuſto=
dit eā: ꝛ mundū ꝯtēnere accēdor: ꝛ
in ꝯtrariū nō nihil ē vite huius tot⁹: q̄ȝ
tūlibet fuerit ꝓlixior vapor ꝓ amo
re eternoꝝ tpalia mihi cuncta vile
ſcūt: ꝛ rurſum dn̄m audio dicenteꝫ.
Nūc ala mea turbata eſt. Sequi iu
bes alam meam: ſed turbari video
alam tuā. quale fundamētū querā ſi
petra ſuccūbit? Agnoſco dn̄e miſe=

ricordiam tuam: naȝ qui charitatis voluntate turbaris: multos in corpore tuo qui ſue infirmitatis neceſſitate turbanꝰ ne deſperãdo ꝑeant cõſolaris. Jn ſe ergo caput noſtrũ ſuſcepit membroꝝ ſuoꝝ affectuȝ: ⁊ ideo nõ eſt ab aliquo turbatus: ſed ſicut de illo ſupra dictũ ē: turbauit ſemetipſum. Chry. Appropinquãs eñ de reliquo cruci qđ humanũ eſt oſtẽdit: ⁊ naturam nõ volentẽ mori: ſed pñti adherentẽ vite oſtẽdẽs: qm̃ nõ extra hũanas paſſiões erat: ſicut eñ eſurire non crimen eſt: ita neqȝ preſentẽ vitã appetere: chriſtus aũt corpus a pctõ mundũ habebat: nõ a naturalibꝰ neceſſitatibꝰ erutũ: hoc igiꝰ diſpẽſatiõis eſt: non deitatis. Aug. Deniqȝ homo q̃ ſequi vult audiat qua hora ſequatur: acceſſit forte hora terribilis: ꝓponitur optio: aut faciende iniquitatis: aut ſubeunde paſſiõis: turbaꝰ ala infirma. audi ergo qđ ſubiũgit. Et qđ dicã? Beda. Hoc eſt qđ aliud niſi: vt membra mea iſtruanꝰ? Pater ſaluifica me ex hac hora. Augu. Docuit te quẽ inuoces: cuius volũtatẽ tue volũtati preponas. nõ iõ tibi videaꝰ ex alto diffidere: qꝛ te vult ab initio ꝓficere. hoĩs ſuſcepit infirmitatẽ: vt doceat ꝯtriſtatũ dicere non qđ ego volo: ſed qđ tu vis. vñ ⁊ hic ſubdiꝰ. Sed ꝓpte. ve. in ho. hãc. pꝰ clar. no. tu. in ſua. ſ. paſſione ⁊ reſurrectiõe. Chry. q. d. Nõ habeo qđ dicã: ereptionẽ querẽs. Propterea eñ veni in horã hãc. acſi dicat. Etſi turbemur ⁊ tumultũ patiamur: non fugiamus mortẽ: qꝛ ego nũc turbatus nõ dico vt effugiã: opȝ eñ ferre qđ ſuperuenit. nõ dico. Eripe me ex hora hac: ſed ꝯtrium dico. ſ. clarifica nomẽ tuũ: oſtẽdit eñ qm̃ pro veritate moriꝰ gliam dei hoc vocãs: ⁊ hoc euenit. futuꝝ eñ erat: vt poſt crucẽ ꝯuerteretꝰ orbis terraꝝ: ⁊ cognoſceret nomẽ dei: ⁊ coleret nõ ſoluȝ patris ſed etiã filij: ſȝ tñ hoc ſilet. Sequiꝰ. Ve. ergo vox. de ce. di. Et dari. ⁊ iteꝝ clarificabo. Greg. xxviij. mo. Hmõi ꝟbis per angelũ loquiꝰ deꝰ. Et cũ nil ĩ imagine oſtẽdiꝰ: ſȝ ſuperne vocis ꝟba audiunꝰ: ⁊ nimirũ de celẽſtibꝰ loquẽs ꝟba ſua q̃ audiri ab oĩbꝰ voluit: rõnali creatura administrãte formauit. Aug. Clarificaui aũt dicit anteq̃ȝ facerẽ mundũ: ⁊ iteꝝ clarificabo. cũ reſurget a mortuis. Vel aliť. Clarificaui: cũ de virgine natꝰ eſt: cũ miracula multa fecit: cũ deſcẽdẽte ſpũſctõ in ſpẽ colũbe monſtratꝰ eſt: ⁊ iteꝝ clarificabo cũ reſurget a mortuis: cũ exaltabiꝰ ſuꝑ celos deꝰ ⁊ ſuꝑ oẽm terrã glĩa eius. Sequiꝰ. Tur. ergo q̃ ſta. ⁊ au. di. to. fa. eſſe. Chry. Aperta quidẽ ⁊ bñ ſignificatiua erat vox: ſed cito ab eis euolauit: quaſi a groſſioribꝰ ⁊ carnalibꝰ ⁊ deſidioſis. ⁊ hi quidẽ ſonitũ tñ retinuerũt: alij ꝟo qm̃ articulata erat vox nouerãt: qđ aũt ſignificauit nõ adhuc de quibꝰ ſubdiꝰtur. Alij dicebãt. Angelus ei locutus eſt. Sequiꝰ. Rñ. ie. ⁊ di. Nõ ꝓp. me hec vox ve. ſed ꝑ. vos. Augu. Hic oſtẽdit illa voce nõ ſibi indicatũ qđ iam ſciebat: ſed eis: quibꝰ indicari oportebat. Sicut aũt vox illa nõ ꝓpter eũ facta eſt ſȝ ꝓpter eos: ſic ala eius: nõ ꝓpter ipm̃ ſȝ ꝓpter eos turbata eſt. Chry. Ad illđ eñ inſtat vox pr̃is ꝙ ſemꝑ dicebãt qm̃ nõ eſt ex deo. q̃ eñ a deo glĩficatur qualiť nõ eſt ex deo? Ubi vide ꝙ humilia ꝓpter eos fctã ſunt nõ quaſi filio auxilio indigẽte. Quia ergo dixit. Clarificabo: oſtẽdit ꝯſequenter ⁊ mõdũ glĩe. nã ſequiꝰ. Nũc iudiciũ eſt mundi. Aug. Judiciũ eñ qđ in fine expectaꝰ erit premioꝝ penarũ ꝙ eternarũ: hꝛ etiã iudiciũ nõ dãnationis: ſed diſcretiõis. hoc vocabat hic iudicium diſcretioneȝ. ſ. ⁊ a ſuis redemptis diaboli expulſionẽ. vnde ſequiꝰ. Nũc princeps mũdi huius eijcieꝰ foras: abſit vt diabolum principẽ mũdi ita dictũ exiſtemꝰ: vt eũ celi ⁊ terre dñari poſſe credamꝰ: ſed mũdus appellaꝰ in malis hoĩbꝰ

Exẽplo chriſti docemur.

Clarificatõ chriſti qñ facta.

qui toto oꝛbe terraꝝ diffuſi ſunt. ſic
Pꝛinceps mūdi q̄s d.catur. ergo dictū eſt. Pꝛinceps huius mū
di.i.pꝛinceps maloꝝ holum: qui ha
bitāt in mūdo. Appellat̄ etiā mūd⁹
in bonis: qui ſilr̄ p̄ totū oꝛbem ter=
raꝝ diffuſi ſunt: adeo dicit apl's. de⁹
erat i chꝛiſto mundū recōcilia͂s ſibi:
hi ſunt: ex quoꝝ coꝛdib⁹ pꝛincipes
mūdi eijcient̄ foꝛas. Pꝛuidebat enim
dn̄s poſt paſſionē ⁊ glificationē ſuā
p̄ vniuerſum mundū multos pp'los
crediturós: in quoꝝ coꝛdib⁹ diabo=
lus int⁹ erat: cui q̄n ex fide renūciāt
eijcit̄ foꝛas. Sꝫ nunq̄d de coꝛdibus
veteꝝ iuſtoꝝ nō eſt eiectus foꝛas?
quō ergo dictū eſt nūc eijciet̄ foꝛas:
niſi q꜡ tūc q̄d in holbus pauciſſimis
factū eſt: nūc in multis magniſq̄ po
pulis moꝝ futurū eē p̄dictū ē. Quid
ergo ait quiſpiā? q꜡ diabolus eijcit̄
foꝛas: iā fideliū neminē tentat? imo
tētare nō ceſſat: ſꝫ aliud eſt intrinſe
cus regnare: aliud foꝛinſecus oppu
gnare. Chꝛy. Sed quale eſt iſtud
iudiciū quo diabolus foꝛas eijcit:
exēplo id faciā manifeſtū: ſit aliq̄s
debitoꝛes expetēs ⁊ feriat: ⁊ in vin
cula mittat. Deide ex eadē demētia
⁊ eū qui nihil debet ſub eundē car=
cerē ducat: hic ⁊ eoꝝ q̄ in alios fecit
dabit vindictā: ita ⁊ in chꝛiſto factū
eſt. Eoꝝ eni͂ q̄ diabolus in nos fe=
cit: p̄ eā q̄ in chꝛiſtū auſus ē ſuſtine=
bit vindictā: ⁊ ne q̄s dicat. Qualiter
mittet̄ foꝛis: ſi te ſuperabit? ſubiun=
git. Et ego ſi exal. fue. a ter. om. tra.
ad meipm̄. Qualr̄ eni͂ ſuperat̄ qui ⁊
alios trahit: hoc aūt plus fuit dice=
re q̄ꝫ reſurgam. Si eni͂ hoc dixiſſet:
nondū manifeſtū eēt q̄ traheret: di=
cēdo v̄o Trahā: vtrūq̄ demōſtrat.
Augu. Sed q̄ oia trahit: niſi ex qui=
bus diabolus eijcit̄ foꝛas? nō autē
dixit. Oēs: ſed Oia: nō eni͂ oium eſt
fides: nō itaq̄ hoc ad vniuerſitatem
holum retulit: ſed ad creature inte=
Exaltatio chriſti de paſſio. gritatē.i. ſpm̄ ⁊ aiam ⁊ coꝛpus ad il
lud.ſ. q̄d intelligimus: q̄ viuimus: q̄
viſibiles ſum⁹: aut ſi oia ipſi holes
intelligendi ſunt: omnia pꝛedeſtina

ta ad ſalutem poſſumus dicere: aut
certe oia hominū genera ſm̄ innu=
merabiles differētias quibus inter
ſe pꝛeter ſola peccata holes diſtāt.
Chꝛy. Qualiter igit̄ ſupra dixit: qm̄
pater trahit: q꜡.ſ. filio trahēte pater
trahit. Dicit aūt trahā: quaſi a tyrā
no detētos: ⁊ per ſeipſos nequeun=
tes accedere: ⁊ illi⁹ manus effuge=
re. Aug. Sed ſi exaltat⁹ inquit fue
ro a terra: hoc eſt cū exaltatus fue=
ro: nō eni͂ dubitat futuꝝ eſſe q̄d ve=
nit implere: nā exaltationē ſuā dixit
in cruce paſſionem: vnde euangeli
ſta ſubdit. Hoc autem dixit ſignifi=
cans qua moꝛte eſſet moꝛiturus.

¶ Rn̄dit ei turba. Nos audi
uimus ex lege: q꜡ chꝛiſtus ma
net in eternum. Quō tu dicis
opoꝛtet exaltari filium homi=
nis? Et quis eſt iſte fili⁹ hois?
Dicit ergo eis Ieſus. Adhuc
modicum lumen in vobis eſt.
Ambulate dum lucē habetis:
vt nō vos tenebꝛe compꝛehen
dant. Et qui ambulat in tene=
bꝛis neſcit quo vadat. Dum lu
cem habetis: credite in lucē:
vt filij lucis ſitis. Hec locutus
eſt Ieſus: ⁊ abijt ⁊ abſcondit ſe
ab eis.

¶ Augu. Cū intellexiſſent iudei q̄
dn̄s de ſua moꝛte dixiſſet: p̄ponunt
ei queſtionē quō ſe diceret moꝛitu=
rū: vn̄ d꜡. Rn̄dit ei tur. Nos audi. ex
le. q꜡ chꝛiſtus manet in eter. quō tu
di. opoꝛ. exal. filium hois? Memoꝛi
ter tenuerūt q̄ dn̄s aſſidue dicebat
ſe eē filium hois. nam hoc loco non
dixit. Si exaltat⁹ fuerit filius hois:
ſed ſuperius dixerat. Venit hoꝛa vt
clarificet̄ filius hois: hoc ergo i alo
retinētes inquiunt. Si chꝛiſtus ma=
net i eternū: quō exaltabit̄ a terra.i.
quō crucis paſſiōe moꝛiet̄? Chꝛy.
Hinc eſt videre: qm̄ multa eoꝝ q̄ pa
bolice dicebant̄ itelligebant: q꜡ eni͂

preuenit de morte diſputãs: audiẽtes hic exaltationem ſuſpicati ſunt hoc. Aug. Uel hoc cũ dixiſſe itelligebãt: qđ facere cogitabãt: nõ ergo eis verboꝝ iſtoꝝ obſcuritatẽ apuit illuſa ſapiẽtia: ſʒ ſtimulata ꝯſciẽtia. Chry. Et vide qualr̃ malicioſe interrogãt. nõ em̃ dixerũt. Nos audiuimus ex lege: qꝛ chriſtus nihil patit̃. In multis em̃ ſcriptur arũ locis: ⁊ paſſio ⁊ reſurrectio ſimul pon̄t: ſʒ qm̃ manet in eternũ: ⁊ nimiꝝ hoc nõ erat ꝯtͥũ. Immortalitati em̃ p paſſionẽ non eſt ſcm̃ impedimẽtũ: ſed exiſtimauerũt p hoc oſtẽdere eũ nõ eẽ chriſtũ: qm̃ chriſt⁹ manet i eternũ deide ſubdũt. Quis ẽ iſte fili⁹ hoĩs? ⁊ hoc malicioſe. q. d. Nõ dicas ꝙ p[ro]pter odiũ tuũ hoc dicamus: ecce em̃ nõ nouim⁹ de quo dicis. Sʒ chriſt⁹ r̃ndit: oſtẽdẽs qm̃ paſſio nõ ꝓhibet manere eũ in eternũ. vñ ſubdit̃. Dixit ergo eis ieſus. Adhuc modi. lu. i vobis ẽ. q. d. Adhuc paruo tpe ego lux vobiſcũ ſum: p hoc oſtendẽs qđ mors ei⁹ trãſmigratio ẽ: etem̃ lux ſolaris nõ interimit̃: ſʒ paꝝ recedens rurſus apparet. Aug. Uel alr̃. Modicũ lumẽ in vobis eſt: p hoc qđ intelligitis: qꝛ chriſt⁹ manet i eternũ. ergo ambulate: accedite: totũ itelligite: ⁊ moꝛituꝝ chriſtuʒ ⁊ victuꝝ in eternũ dũ lucẽ habetis. Chry. Hic dicit tp̄s totũ pñtis vite: ⁊ ante crucẽ ⁊ poſt crucẽ. multi em̃ poſt crucẽ crediderũt in eũ: vt nõ tenebre vos cõprehendãt. Aug. Si. ſ. eo mõ crediderítis chriſti eternitatẽ: vt negetis i eo mortis hũilitatẽ. ſequit̃. Et q̄ am. in tene. ne. quo vadat. Chry. Quãta deniqꝫ iudei nũc agũt ⁊ neſciũt quid agũt: ſʒ vt in tenebris ambulãtes: putãt quidẽ rectã incedere viã: ꝯtͥã aũt vadũt: ꝓpterea ſubdit. Dũ lucẽ habetis: credite in lucem. Aug. Ideſt dũ aliquid veri habetis credite i veritatẽ: vt renaſcamini veritati. vñ ſequit̃. Ut filij lu. ſitis. Chry. Qđ eſt filij mei. In principio autẽ euãgeliſta dicit: ꝙ ex deo nati

Iudei in tenebris ambulant.

ſunt: hoc eſt ex patre: hic aũt ipſe d[icit] hos generare: vt diſcas qm̃ vna eſt actio pñis ⁊ filij. Sequit̃. Hec locut⁹ eſt ieſus: ⁊ abijt ⁊ abſcõdit ſe ab eis. Aug. Nõ ab eis q̄ credere ⁊ diligere ceperũt: ſed ab eis q̄ videbãt: ⁊ inuidebãt. Cũ aũt ſe abſcõdit: noſtre īfirmitati ꝯſuluit: nõ ſue ptãti derogauit. Chry. Sʒ cũ nec lapides leuarent: nec blaſphemarẽt: cui⁹ grã occultatus eſt? Corda em̃ [sc]rutatus nouerat furorem in eis ſeuienteʒ: ⁊ nõ expectauit: vt in opus exirent: ſʒ occultatur mitigans eoꝝ inuidiaʒ.

¶ Cũ aũt tanta ſigna feciſſet corã eis: non credebãt in euʒ: vt ſermo iſaie impleret̃ quẽ dixit. Dñe quis credidit auditui nr̃o? ⁊ brachiũ dñi cui reuelatũ eſt? Propterea nõ poterãt credere: qꝛ iterũ dixit iſaias. Excecauit oculos eoꝝ: ⁊ indurauit coꝛ eoꝝ: vt nõ videãt oculis: ⁊ nõ intelligãt corde: ⁊ conuertant̃ ⁊ ſane eos. Hec dixit iſaias qñ vidit gl̃iam ei⁹: ⁊ locut⁹ eſt de eo. Uerũtamen ⁊ ex principib⁹ multi crediderũt in eũ: ſed ꝓpter phariſeos nõ cõfitebant̃: vt de ſynagoga non eijcerent̃. Dilexerũt enim gloriaʒ hoĩm magiſqꝫ gloꝛiã dei.

¶ Chry. Nouerat dñs feruentẽ aīz iudeoꝝ: ⁊ occiſionẽ meditantẽ: ⁊ iõ occultatus eſt: ⁊ hoc occulte inſinuauit euãgeliſta ſubdens. Cũ aũt tã. ſig. fe. co. eis. nõ cre. in euʒ. Theo. Nõ aũt modice iniquitatis fuit tantis ſignis nõ credere. ea vero ſigna cõmemorat q̄ ſupra ſunt poſita. Chry. Ne quis aũt dicat. Cui⁹ grã venit chriſtus: nõ nouerãt ꝙ nõ ei intẽderent: ⁊ iõ ad hoc excludendũ inducit etiã ꝓphetas hoc ſciẽtes: ꝓpter qđ ſequit̃. Ut ſer. iſa. pro. imple. quẽ dixit. Do. quis cre. au. no. ⁊ bra. do. cui reue. eſt. Alcui. Quis pro rari. ate

poſuit:q͛ q͛ð ſancti prophete a deo
audierūt:⁊ pp͞lo predicauerūt:pau
ciſſimi crediderūt. Aug.Satis aūt
oſtēdit brachiū dn͞i ipſum dei filiuz
Fili⁹ dei brachiū nominatur. nuncupatū:nō ꝙ deus p͞r figura de
anet carnis humane:ſed q͛ oīa per
ipm̄ fcā ſunt:ideo brachiū dn͞i dictū
eſt.Si em̄ aliq̄s hō tāta ptāte ꝓua=
leret:vt ſine vllo motu corꝑis ſui⁹ qð
diceret fieret:ꝟbū eius brachiū ei⁹
eēt. Nō aūt ptz occaſio erroris his
q̄ dicūt:q͛ ſolus p͞r eſt:ſi brachiū ei⁹
eſt fili⁹.nō em̄ due:ſed vna ꝑſona ē
hō ⁊ brachiū ei⁹.nō itelligētes quō
ꝟba de reb⁹ aliꝭ ad res alias pro
pter aliquā ſimilitudinē trāſferant.
Quidā aūt iter ſe muſitāt: q̄ culpa
fuit iudeoꝝ:ſi neceſſe erat vt ſermo
iſaie impleret:ꝰ Quib⁹ rn̄dem⁹ deū
ꝑſciū futuroꝝ ꝑ ꝓphetā ꝓdixiſſe:
infidelitatē iudeoꝝ nō feciſſe.nō em̄
ꝓpterea quemq̄ꝫ deus ad peccan=
dū cogit:q͛ futura hoīm peccata iā
nouit:ipſoꝝ em̄ ꝑſciuit pctā nō ſua.
Fecerunt ergo peccatū iudei qð fa=
cturos eē ꝓdixit quem nihil latet.
Chry.Qð ergo dixit:vt ſermo iſaie
ꝓphete impleret:vt nō cauſale eſt:
ſꝫ euētus. Nō em̄ q͛ dixit iſaias nō
crediderūt:ſed q͛ nō erāt credituri:
ri:ꝓpterea iſaias dixit. Aug.Sed
ea que ſequunt ꝓfundiorē faciunt
queſtionē.adiungit em̄ ⁊ dicit. Pro
pterea nō po.cre.q͛ ite.dixit iſa.Ex
ce.ocu.eo.⁊ indu.cor.eoꝝ vt nō vi=
deant oculis:⁊ nō intelligāt corde
Quomō de⁹ obcecat cor. ⁊ ꝯuer.⁊ ſa.eos.Si em̄ credere nō
poterāt qð peccatū eſt hoīs non fa
cientis qð nō pōt facere. Et qð eſt
grauius ad deū cauſa refertur; qn̄
quidē ipſe excecauit oculos eoꝝ ⁊
indurauit eoꝝ cor.nō em̄ hoc ſaltē
de diabolo d͞r:ſed de deo: ſed qua=
re nō poterāt credere:ꝛ rn̄deo:q͛ no
lebāt.Sicut em̄ ꝙ dn͞s negare ſe=
ipm̄ nō pōt:laus eſt voluntatis diui
ne:ita ꝙ illi nō poterāt credere:cul
pa eſt voluntatis humane. Chry.
Hoc aūt in cōmuni cōſuetudine cu
ſtodit:vt cū quis dicat. Nō poſſuꝫ
amare illum vehementia volunta=
tis potentiā dicit.ſed euāgeliſta di
cit.Non poterāt:vt oſtēdat qm̄ im
poſſibile ē mētiri ꝓphetā: nō tn̄ ꝓ
pterea impoſſibile erat eos crede=
re:nō enim hec predixiſſet: ſi credi=
turi eſſent. Aug.Sed aliā cauſam
inquis dicit ꝓpheta:nō volūtatis
eoꝝ:q͛.ſ.Excecauit oculos eoꝝ ⁊c.
ſed hoc etiā eoꝝ voluntatē meruiſ=
ſe rn̄dendo.Sic em̄ excecat ⁊ obdu
rat de⁹ deſerēdo ⁊ nō adiuuādo ꝙ
occulto iudicio facere poteſt iniquo
nō pōt. Chry. Neq͛ em̄ derelinqt
nos niſi nos voluerimus ſm̄ illud
oſee.Oblitus es legis dei tui: obli
uiſcar ⁊ ego tui.hec dicit. oſtēdens
nos incipere derelictionē:⁊ cauſaꝫ
fieri perditiōis. Sicut em̄ ſol infir=
mū offendit viſum:nō ex ꝓpria na=
tura:ita fit ⁊ in his qui nō attendūt
dei ſermones:terrēs aūt auditores
ſcriptura dicit.Excecauit ⁊ indura=
uit. Aug. Qð autē addidit. Et con
uertant ⁊ ſanē eos:vtrū ſubaudien
dū ſit nō.i.nō conuertant.etenim cō
uerſio de illi⁹ gr͞a eſt:an forte ⁊ hoc
de ſuperne medicine miſericordia
factū intelligendū: vt qm̄ ſuperbe
ſuā iuſtitiā ꝯſtituere volebant: ad=
huc deſererent ⁊ excecarent:vt of=
fenderēt in lapidē offenſionis:⁊ im=
pleret facies eoꝝ ignominia: atq͛
humiliati quererēt nō ſuā qua infla
tur ſuperb⁹:ſꝫ iuſticiā dei qua iuſti
ficat impius.hoc em̄ multis eoꝝ ꝓ
fecit in bonū qui de ſuo ſcelere cō=
puncti in chriſtū poſtea crediderūt
Sequit.Hoc dixit iſa.quādo vi.gl.
eius ⁊ lo.eſt de eo.Vidit aūt nō ſicu
ti eſt:ſꝫ modo quodā ſignificatiuo: Viſio
ſicut ꝓphete viſio fuerat informan Eſaie
da.Nemo ergo vos fallat eoꝝ qui qualis
dicūt inuiſibilē patrem ⁊ viſibilē fi= ̄fuerit.
liū:qui putāt eū eſſe creaturam.In
forma em̄ dei in qua equalis ē pa=
tri etiā filius inuiſibilis eſt.vt autē
ab hoībus videret:formā ſerui ac
cepit.oſtēdit etiā ſe anteq͛ꝫ ſuſcipe=
ret carnē oculis hominū ſicut vo=

luit in ſubiecta creatura non ſicu ti
eſt. Chry. Gl'iam aũt h c dicit viſio
nẽ ſedẽtis in throno excelſo ⁊ alia q̄
ibi dicunt. vñ ſequit. Et lo. ẽ de' eo.
hoc. ſ. vidi dñm ſedentem: ⁊ q' audi
uit vocẽ dicentẽ quez mittã. ⁊ quis
ibit nobis ⁊c. Sequit. Uerũtm ex
principibus multi crediderũt in eũ.
ſed propter phariſeos non confite
bant vt de ſynagoga nõ eijcerent:
dilexerunt enim magis glorĩa hoĩz
q̃ gl'iam dei. Alcui. Gloria dei eſt
publice cõfiteri chriſtũ. gl'ia hoĩum
eſt in mũdanis gloriari. Aug. Hos
ergo improbauit euãgeliſta qui in
hoc greſſu fidei ſi pficerẽt p amorẽ
quem humane glorie ſunt proficiẽ-
do ſuperarent.

¶ Jeſus autẽ clamauit et di-
xit. Qui credit in me: non cre-
dit i me: ſed in eũ qui miſit me.
Et qui videt me videt eum qui
miſit me. Ego lux in mundum
veni: vt omnis qui credit ĩ me
in tenebris nõ maneat. Et ſiqs
audierit verba mea ⁊ nõ cuſto
dierit: ego non iudico eum. Nõ
enĩ veni vt iudicẽ mũdũ: ſed vt
ſaluificẽ mũdum. Qui ſpernit
me ⁊ non accipit v̄ba mea: hẽt
q̃ iudicet eũ. Sermo quẽ locu-
t⁹ ſuz: ille iudicabit eũ ĩ nouiſſi
mo die. Qr ego ex meipſo non
ſuz locutus: ſed q̃ miſit me pr̄:
ipſe mihi mãdatũ dedit q̃d di-
cam ⁊ q̃d loquar. Et ſcio quia
mãdatum eius vita eterna eſt
Que ergo ego loquor: ſicut di
xit mihi pater ſic loquor.

¶ Chry. Quia amor humane glo-
rie principes credentes cõfiteri p-
hibebat: dñs cõtra hoc eis loquit.
vñ dr̄. Je. aũt cla. ⁊ di. Qui cre. ĩ me
nõ cre. in me: ſed in euz qui me miſit
q. d. Quid formidatis credere in
me? in deũ fides peruenit per me.

Augu. Quia enĩ homo apparebat
hoibus cũ lateret deus: ne putarẽt
eum hoc eſſe tm̃ qd̃ videbant talez
ac tantum ſe volẽs credi: qualis ⁊
quãtus eſt pater. Qui credit in me
inquit: nõ credit in me. i. in hoc qd̃ vi
det: ſed in eũ qui me miſit. i. ĩ patrẽ:
nam ſi putauerit eum hr̄e filios ſm
gr̄am: nõ aũt hr̄e filiũ equalẽ ſibi at
q3 coeternũ: nõ credit in pr̄ez qui eũ
miſit: qr nõ eſt hoc pater q̃ eum mi-
ſit. Ne aũt putarent ſic voluiſſe in-
telligi pr̄em tanq3 multoꝝ filioꝝ p
gr̄am generatorem: nõ vnici verbi
equalis ſibi: ↄtinuo ſubiecit. Qui vi
det me videt eum qui miſit me. q. d.
Uſq3 adeo nihil diſtat iter eũ ⁊ me:
vt q̃ me videt videat eũ q̃ miſit me:
apl'os ſuos certe ipſe dñs miſit: nũ
q̃ tñ aliq̃s eoꝝ dicere auderet. Qui
credit in me. Credim⁹ enĩ apl'o: ſed
nõ credimus ĩ apl'm. Fili⁹ aũt recte
vnigenit⁹ dicit. Qui credit in me: nõ
credit in me: ſed credit in eum qui
me miſit. vbi nõ a ſe abſtulit credẽ-
tis fidẽ: ſed voluit in forma ſerui re
manere credẽtẽ. Chry. Uel dicat.
Qui credit in ⁊c. q. d. Qui fluminis
accipit aquã: nõ eã q̄ eſt fluminis ac
cipit: ſed eã q̄ eſt fontis: volẽs autẽ
oſtẽdere qm̃ nõ eſt credere in pr̄ez
nõ credentẽ in eũ: ſubiungit. Qui vi
det me: videt eum q̃ me miſit. quid
igit? Corpus eſt de⁹? nequaq3: ſz cõ
ſideratio veri que eſt per itellectũ:
hic viſio dr̄. deinde oſtẽdit eã q̄ ad
patrẽ cognitionẽ in hoc qd̃ ſubdit.
Ego lux in mundum veni: qr enĩ pſ
lux vocat: vbiq3 eo hic vtit nomĩe.
Lucem aũt ſe hic vocauit eo q' ab
errore eripit: ⁊ intellectuales tene
bras ſoluit. vñ ſubdit. Ut omnis q̃
credit in me in tenebris nõ maneat.
Augu. In quo ſatis manifeſtat oẽs
ſe in tenebris lueniſſe: ſed ne in eis
tenebris maneant: in quibus inuen
ti ſunt: debent credere in lucez que
venit in mundum. Dixit quodam
loco diſcipulis ſuis, Uos eſtis lux
mundi: non tamen eis dixit. Uos

De⁹ duplices habet filios.

Quomodo chriſtus lux mundi

et quō apoſtoli.

lux veniſtis in mundū: vt omnis qui
credit in vos i tenebris nō maneat.
luminia ergo ſunt oēs ſancti: ſʒ cre=
dēdo illuminant ab eo: a quo ſi qs
receſſerit tenebrat. Chry. Ut āt nō
exiſtiment ꝙ ꝓpter imbecillitatem
eos q̇ ipʒ ꝯtēnūt illeſos dimittat: ſub
iūgit. Et ſi quis audierit ꝟba mea: ⁊
nō cuſtodierit: ego non iudico eum.
Aug. Intelligendū ē. Nō nō iudico
eū. cum alio loco dicat. Pater oē iu=
diciū dedit filio: quare aūt modo nō
iudicat oſtendit ſubdens. Nō enim
veni vt iudicem mundū: ſed vt ſalui
ficē mundū .i. vt ſaluū faciā mundū.
nunc ergo eſt tempus miſericordie:
poſt erit iudicij. Chry. Deinde vt
non pigriores ex hoc fiant. terribile
ſubdit iudiciū. Qui ſpernit me ⁊ nō
accipit ꝟba mea: habet qui iudicet
eum. Aug. Non dixit. Ego nō iudi=
co eum in nouiſſimo die. hoc em̄ eēt
ꝯtrarium illi ſententie. Omne iudiciū
dedit filio. Expectātib⁹ aūt quiſnā
eſſet ille ſecutus adiunxit. Sermo
quē locutus ſum ille iudicabit eum
in nouiſſimo die. Satis manifeſta=
uit ſeipſum in nouiſſimo die iudica=
turū: ſeipm̄ quippe locut⁹ eſt. ſeipm̄
annūciauit. aliter itaqȝ iudicabunt
qui nō audierūt: aliter qui audierūt
⁊ ꝯtempſerunt. Aug. i. de tri. Ideo
aūt iudicat verbum qđ locutus eſt fi
lius: q: nō ex ſe locutus eſt filius: vñ
ſequit. Quia ego ex meipſo nō ſum
Queſtio ſubtilis. locutus: per qđ intelligi voluit. Ego
nō ex me nat⁹ ſum. Quero itaqȝ quō
intelligamus. Ego nō iudicabo: ſed
verbum qđ locutus ſum iudicabit:
cū ipſe ſit verbuʒ patris qđ loquit:
vel ita. Ego nō iudicabo ex poteſta
te humana: q: filius hōis ſum: ſed
ego iudicabo ex poteſtate ꝟbi dei:
quia filius dei ſum. Chry. Uel ali=
ter. Ego nō iudico eū .i. non ſum cau
ſa perditionis eius: ſed ipſe qui ver
ba mea ſpernit. Uerba em̄ que mo=
do locutus ſum in ordine ſtabūt ac=
cuſatoris omnem tollentia excuſa=
tionem: ⁊ hoc eſt quod ſubdit. Ser=
mo quem locutus ſum: ille iudicabit
eum: ⁊ quis ſermo? Quia ego ex me
ipſo non ſum locutus: ſed qui miſit
me pater: ipſe mihi mandata dedit
quid dicā: ⁊ quid loquar. Omnia agi
tur hec ꝓpter eos dicebant: vt nul=
lam habeāt excuſationē. Aug. Mā
datum autem nō qđ filius nō habe=
bat pater dedit: ſed in ſapientia pa
tris qđ eſt verbū patris omnia mā=
data ſunt patris. Dicit aūt manda=
tū datuʒ: q: nō eſt a ſeipſo cui dr̄ da
tū: ⁊ hoc eſt dare filio id ſine quo nū
ꝙ̄ filius fuit: qđ eſt gignere filiū qui
nunꝙ̄ non fuit. Theo. Cum enim
verbū patris exiſtat fili⁹: ⁊ que ſunt
in mēte patris reuelat in integrum:
mandatū accepiſſe dicit. quid ſit di=
cturus ⁊ quid loquat. Sicut etiam
nr̄m verbū ſi vex fateri volum⁹ ea
ꝓfert que ſuggerit mens. Sequit.
Et ſcio q: mādatū eius in vita eter
na eſt. Augu. Si ergo vita eterna
eſt ipſe filius: ⁊ vita eterna eſt man
datū patris: quid aliud dictum eſt? Chriſt⁹
niſi q: ego ſum mandatū pr̄is: ꝓin= quomo=
de ⁊ id qđ adiungit: que ergo ego lo do vita
quor: ſicut dixit mihi pr̄ ſic loquor: eterna.
non accipiamus. Dixit mihi: quaſi
per verba locutus ſit vnico ꝟbo: di
xit ergo pater filio id ſine quo nun=
ꝙ̄ filius fuit: ſicut dedit vitā filio: nō
qđ neſciebat vel nō habebat: ſʒ qđ
ipſe filius erat. Quid eſt autē ſicut
dixit mihi ſic loquor: niſi ꝟbum lo=
quor? Ita ille dixit vt verax: ita iſte
loquit vt veritas: verax aūt genuit
veritatē: quid ergo iam diceret veri
tati? nō enim imperfecta erat veri=
tas cui verum aliquod adderetur.

Cap. xiij.

Ante diē feſtum paſce
ſciēs ieſus:
q: venit ho
ra ei⁹ vt trā
ſeat ex hoc
mundo ad

patrem: cũ dilexiſſet ſuos qui
erãt in mũdo i finẽ dilexit eos.
Et cena facta cũ diabolus iã
miſiſſet in cor: vt traderet eũ
iudas ſimõis ſcariothis: ſciẽs
q2 oĩa dedit ei pater in manꝰ:
⁊ q2 a deo exiuit: ⁊ ad deũ va=
dit: ſurgit a cena: ⁊ ponit veſti=
mẽta ſua: ⁊ cum accepiſſet lin
theũ pcinxit ſe. Deinde miſit
aquã in peluim: ⁊ cepit lauare
pedes diſcipulorꝝ: ⁊ extergere
lintheo quo erat precinctus.

¶ Theo. Quia dñs trãſmigraturꝰ
erat de pñti ſeculo: explicat qualem
erga ſuos amicitiã gereret. vnde dr
Ante. di. fe. paſc. ſci. ie. q2 ve. ho. eius
vt tran. ex hoc mundo ad pa. cũ di=
lex. ſu. qui erant in mũ. in fi. di. eos.
Beda. Plurimas ſiquidẽ feſtiuita=
tes iudei habebãt: ſed apud eos in
ſignior atq3 celebrior erat paſce fe=
ſtiuitas: ꝓpter qđ ſignãter dicit. Añ
diem feſtum paſce. Aug. Paſca nõ

Paſche notio et dignitas

ſicut quidam exiſtimant grecum no
men eſt: ſed hebreũ. opportuniſſime
tamẽ occurrit in hoc nomine quedã
ꝯgruentia vtrarumq3 linguarum: q2
enim pati grece paſchin dicit: ideo
paſca paſſio putata eſt: vel hoc no=
mẽ a paſſione ſit appellatum. in ſua
vero lingua hoc ẽ in hebrea paſcha
tranſitus dr: ꝓpterea q2 tunc primũ
paſca celebrauit populus dei quan
do ex egypto fugientes: rubrũ ma=
re tranſierunt. nunc ergo figura illa
ꝓphetica in veritate completa eſt:
cum ſicut ouis ad immolandũ duci=
tur chriſtus: cuius ſanguine illinitis
poſtibus noſtris. i. cuius ſigno cru=
cis ſignatis frontibus noſtris a per
ditione huius ſeculi: tanq3 a captiui
tate egyptiacã liberamur: ⁊ agimꝰ
ſaluberrimũ trãſitũ: cũ de diabolo
trãſimus ad chriſtũ: ⁊ ab iſto iſtabili
ſeculo: ad eius fundatiſſimũ regnũ.
Hoc itaq3 nomẽ. i. paſca velut inter
pretãs nobis euãgeliſta dicit. ſciẽs
q2 venit hora eius vt trãſeat ex hoc
mũdo ad patrẽ. Ecce paſca. ecce trã
ſitus. Chry. Nõ ſolũ aũt tũc ſciẽs:
ſed olim. Trãſitũ aũt eiꝰ mortẽ vo=
cat. Relicturꝰ aũt diſcipulos maiorẽ
eis demonſtrauit amorẽ. ⁊ hoc ẽ qđ
dicit. Cũ dilexiſſet ſuos q erãt in mũ
do in finẽ dilexit eos. hoc ẽ nihil de=
reliquit eorꝝ q̃ eũ q valde amat de=
cẽs eſt facere: nõ aũt a principio hoc
fecit: ſ3 maiora poſtea adiecit: vt eo
rũ augeat familiaritatẽ: ⁊ multã eis
ꝓparet ꝯſolationẽ: ad ea q̃ ſuperuẽ=
tura erãt: ſuos aũt eos vocat ſm fa
miliaritatis rõnẽ: q2 ⁊ alios ſuos di
cit ſm ꝯditionis rõnẽ. vt cũ dr. Sui

Signa amoris chriſti.

eũ nõ receperũt. addit aũt: q erãt in
mundo. q2 ſui erant etiã defuncti vt
abraã iſaac ⁊ iacob: ſed in mũdo nõ
erãt. Hos ergo ſuos qui erãt in mũ=
do manſit amãs cõtinue: ⁊ tandem
perfectã amicitiã circa eos oſtendit
⁊ hoc eſt. In finẽ dilexit eos. Aug.
Uel aliter. In finẽ dilexit eos: vt ⁊
ipſi de hoc mũdo ad ſuũ caput dile=
ctiõe trãſirent. quid eſt enĩ. In finem
niſi in chriſtũ? Finis enĩ legis chri=
ſtus ad iuſticiã omni credenti: finis
ꝑficiens nõ interficiẽs. Uideo autẽ
poſſe iſta ṽba quodã humano mo=
do etiã ſic accipi tanq3 vſq3 ad mor=
tẽ chriſtus dilexerit ſuos. Sed abſit
vt dilectionẽ morte finierit: qui non
eſt morte finitus: niſi forte ſit ita in=
telligendũ. Uſq3 ad mortem dilexit
eos. i. vſq3 ad mortẽ illũ dilectio ipſa
perduxit. Sequit. Et cena facta. i.
iam peracta: ⁊ ad ꝯuiuantiũ menſaꝫ
vſumq3 ꝑducta. Nõ enĩ ita debemꝰ
intelligere cenã factã: veluti iam cõ
ſumptã atq3 tranſactam: adhuc enĩ
cenabat cũ ſurrexit ⁊ pedes lauit di
ſcipulis: nã poſtea recubuit ⁊ bucel
lam traditori dedit. vñ aũt ait. Cũ iã
diabolus miſiſſet in cor vt traderet
eũ iudas ſimonis ſcariothis: miſſio
iſta ſpiritualis ſuggeſtio eſt: ⁊ nõ fit

Suggeſtio diabolica.

per aurẽ: ſed ꝑ cogitationẽ: diaboli
ce enĩ ſuggeſtiões immittunt: ⁊ hu=

manis cogitationibus immiſcent̃. Factū ergo iam fuerat in corde iu=
de ꝑ immiſſionē diabolicā: vt tradc
ret diſcipul⁹ magiſtrū. Chry. Hoc
aūt quaſi ſtupēs interſeruit euāge=
liſta: qm̄ eū qui iaꝫ ꝓdere ſtatuerat
dn̄s lauit: oſtēdit etiā ꝓditoris mul
tā nequitiā: qm̄ neq̃ ſalutis eū com
municatio detinuit: que maxime ꝯ
ſueuit nequitiā detinere. Aug. Lo
cuturus autē euangeliſta de tanta
dn̄i humilitate prius eius celſitudi
nē voluit commendare: ad qđ perti
net qđ dicit. Sciens qꝛ oīa dedit ei
pr̄ in manus: ergo ⁊ ipſum tradito=
rē. Grego. vj. mora. Sciebat em̄ ꝙ
in manu ſua ipſos etiā ꝑſecutores
acceperat: vt ipſe in ſe ad vſum pie
tatis intorqueret: q̃cq̃d coꝝ ꝯtra ſe
malicia pmiſſa ſeuiret. Orige. Oīa
em̄ tradidit ei pr̄ in manus: hoc eſt
in opere ei⁹ ⁊ poteſtate. Pater em̄
meus vſq̃ huc inq̄t operatur: ⁊ ego
operor. vel oīa tradidit ei pater in
manus: cūcta capiētes: vt quelibet
ei famulent̃. Chry. Traditionē em̄
hic ſalutē fideliū vocat. Cū aūt au=
dieris traditionē: nihil humanū ſu=
ſpiceris: eū enim q̃ ad patrē eſt oſtē
dit honorē ⁊ ꝯcordiā. Sicut em̄ pa=
ter ei tradidit: ita ipſe patri. vn̄ pau
lus. Cū tradiderit inquit regnū deo
⁊ patri. Aug. Sciēs etiaꝫ qꝛ a deo
exiuit: ⁊ ad deū vadit: nec deū cū in
de exiret: nec nos deſerens cū redi
ret. Theophi. Qꝛ ergo pater oīa
ei ꝯmiſit in manus. i. ſalutē ei ꝯmiſit
fideliū: decēs reputabat quecunq̃
ſpectāt ad ſalutem illis oſtendere.
Sciēs etiā ꝙ a deo exiuit: ⁊ ad deū
vadit: nullaten⁹ eius gloria minui
poterat: dū pedes diſcipuloꝝ ablue
ret: neq̃ em̄ gl'iaꝫ vſurpauit: q̃ enim
dignitatē vſurpāt: minime ꝯdeſcen
dūt ne diſſipēt qđ incōgrue ſibi diri
puerūt. Aug. Cū ergo illi pr̄ oīa de
diſſet in manus: ille diſcipuloꝝ non
manus: ſed pedes lauit: ⁊ cū ſe ſci=
ret a deo exiſſe ⁊ pergere ad deuꝫ:
nō dei dominu ſed hoīs ſerui imple=

uit offm̄. Chry. Hoc e aūt dignū erat:
eo ꝙ a deo exiuit: ⁊ ad deū vadit: vt
vniuerſum ꝯculcaret tumorē. vn̄ ſe
quit̃. Surgit a cena: ⁊ ponit veſtimē
ta ſua: ⁊ cū accepiſſet linteū precin=
xit ſe: deinde miſit aquā in pel. ⁊ ce.
la. pe. diſ. ⁊ exter. lin. quo erat ꝑcin.
Vide qualr̄ humilitatē oñdit: nō ſo= Signa
lū in lauādo pedes: ſed etiā aliter. humili=
Nō em̄ anteq̃ recūberet: ſꝫ poſtq̃ tatis xp̄i
reſederūt oēs: tūc ſurrexit: deinde
nō ſolū lauit: ſꝫ veſtimēta deponit:
linteū ꝑcinxit ⁊ peluim implet: ⁊ nō
aliū impleri iuſſit: ſꝫ oīa operat̃: oſt=
dēs ꝙ cū oī ſtudio opꝫ talia facere.
Orige. Myſtice aūt prandiū cibus
eē dignoſcit̃: ⁊ ante terminū diei ſpi
ritualis: q̃ in vita pn̄ti ꝯſideratur: ⁊
his q̃ introducunt̃ ꝯueniēs exiſtit:
cena vero finalis ⁊ his q̃ iā vltra ꝓ
greſſi ſūt apponit̃. Aliter quoq̃ po
terit q̃s aſſerere prādiū fore inten=
tionē ſcripturaꝝ antiquaꝝ: cenā xp̄o
recōdita in nouo teſtamēto myſte=
ria. Puto aūt ꝙ q̃ vna cū ieſu cenāt:
⁊ in finali vite pn̄tis die ſecum ꝯui=
uant̃: egent lauacro quodā: nō vti=
q̃ erga qđ primorum: vt ita loquar
corporis ⁊ aīe: ſed quo ad vltima ⁊
poſtrema q̃ terre neceſſario herēt.
Dicit aūt ꝙ cepit lauare pedes: nā
poſtmodū lauit ⁊ finiuit loturā. qꝛ
pedes apoſtoloꝝ fuerunt ꝯtamina
ti: iuxta illud. Omnes vos ſcandali=
zabimini iſta nocte in me. Poſtea au
tem perfecit eos lauare: purgans
eos vt vltra nō ſedent̃. Augu. Po=
ſuit aūt veſtimēta ſua: q̃ cū in forma
dei eſſet: ſemetipſum exinaniuit: pre
cinxit ſe linteo: q̃ formā ſerui acce=
pit: miſit aquā in peluiꝫ vn̄ lauaret
pedes diſcipuloꝝ: qui in terrā ſan=
guinē fudit quo immundiciā dilue= Allego=
ret peccatoꝝ. Linteo aūt quo erat ria lotio
ꝑcinctus pedes quos lauerat terſit nis.
q̃ carne qua erat indutus: euangeli
ſtarū veſtigia confortauit: ⁊ linteo
quidē vt ſe precingeret: poſuit ve=
ſtimenta que habebat: vt autē for=
mā ſerui acciperet: qn̄ ſemetipſum

exinaniuit: nō qđ habebat depoſuit: ſed quod nō habebat accepit: cru=cifigendus ſane ſuis expoliatus eſt veſtimētis: ⁊ mortuus inuolut⁹ eſt linteis: ⁊ tota eius paſſio noſtra purgatio eſt.

¶ Uenit ergo ad ſymonem pe=trū. Et dicit ei petrus. Domi=ne tu mihi lauas pedes? Re=ſpōdit ieſus ⁊ dixit ei. Qđ ego facio tu neſcis modo: ſcies aūt poſtea. Dicit ei petr⁹. Non la=uabis mihi pedes in eternum. Reſpondit ei ieſus. Si nō laue=ro te: nō habebis partē mecū. Dicit ei ſymon petr⁹. Domine non tm̄ pedes: ſed ⁊ manus et caput. Dicit ei ieſus. Qui lot⁹ eſt nō indiget niſi vt pedes la=uet: ſʒ eſt mūdus tot⁹. Et vos mūdi eſtis: ſʒ nō oēs. Sciebat enim: q̄ſnam eſſet qui traderet eum: propterea dixit non eſtis mundi omnes.

¶ Orige. Sicut medicus plurium egrotoꝝ intent⁹ cure: ab his q̄ ma=gis indigent: ꝓpriā curā incipit: ſic ⁊ chriſtus qui fedos abluit pedes diſcipuloꝝ exordit̄ ab his q̄ magis erant fedi: ⁊ ſic vltimo venit ad pe=trū quaſi minus alijs indigentē lotu=ra pedum: vnde dr̄. Uenit ergo ad ſi. pe. cui quodāmō ad reſiſtendum pene mūda pedū ꝯſcīa ꝑſuadebat: vnde ſequit̄. Et dixit ei petrus. Dn̄e tu mihi lauas pedes? Aug. Quid eſt tu? Quid ē mihi? cogitāda ſunt potius q̄ dicēda: ne forte qđ ex his verbis aliquatenus quidē digne cō=cepit anima: non explicet lingua.

Sanctitas petri notatur.

Chry. Uel ſi petrus primus erat: ſʒ credibile eſt proditorem ſtultū exi=ſtentem ante eum recubuiſſe: quod euangeliſta ſignificauit cū dixit. Ce=pit lauare: deinde venit ad petrū. Theo. Ex quo patet ꝙ nō primitus lauit petrum: ex ceteris vero diſci=pulis nullus tentauiſſet ante petrū lauari. Chry. Quereret autē vtiqꝫ quis quare nullus eum alioruꝫ pro=hibuit: ſed ſolus petrus: qđ nō par=ui amoris ⁊ verecūdie erat. Ex hoc igit̄ mihi videt̄ primo ſolū ꝓditorē lauiſſe: deinde ad petrum veniſſe: ⁊ alios diſcipulos ꝑ eū de reliquo ca=ſtigatos. Si em̄ quēmq̄ ex ceteris lauare cepiſſet ꝓhibuiſſet dn̄ʒ: ⁊ di=xiſſet q̄ petrus dixit. Orig. Uel aliter. Oēs porrigebāt pedes decernētes ꝙ tantus nō irrōnabilr̄ eoꝝ lauaret pedes: ſolus aūt petrus nullā aliā ꝯſiderationē ꝯferens: tamq̄ reuerēs ieſum: nō prebebat pedes ſuos ad lauandum: ſepe em̄ ſcriptura deſi=gnauit petrū feruidū ad inſinuādū q̄ ſibi viſa ſunt vtiliora ⁊ meliora.

Judas primo lotus a ieſu.

Aug. Uel aliter. Nō debemus putare hoc petrū iter ceteros formidaſſe atqꝫ recuſaſſe: cū ⁊ id alij an̄ ipm̄ li=bēter vel eq̄nimiter fieri ꝑmiſiſſent: nō em̄ ita itelligēdū ē q̄ſi aliquib⁹ iā lauiſſet: ⁊ poſt eos veniſſet ad petrū. Quis em̄ neſciat primū apl'oꝝ eſſe beatiſſimū petrū? ſʒ ꝙ ab illo cepe=rit. Qñ ergo pedes diſcipl'oꝝ laua=re cepit: venit ad eū a quo cepit. i. ad petrū: ⁊ tunc petrus expauit: qđ etiā quilibet eoꝝ expaueſceret. Se=quit̄. Rn̄. ieſus ⁊ di. ei: qđ ego fa. tu ne. modo: ſci. aūt poſtea. Chry. i. hu=militatē huius doctrine: ⁊ quomo=do humilitas ſufficit in deū perdu=cere. Orige. Uel inſinuat dominus qđ hoc erat myſterium. Lauando enim ⁊ exſiccando pedes eorum: fa=ciebat eos decoros debentes euā=gelizare honeſta: vt oſtendere va=leant iter factum ac pergere per eū qui dixit. Ego ſum via. oportebat autem lauari pedes diſcipulorum a ieſu deponente veſtimenta vt mū=dos pedes mundiores efficiat: vel vt immundiciam pedum diſcipulo=rum ſuſcipiat in proprium corpus: ꝑ linteū quo ſolo precinctus ma=nebat: ipſe nanqꝫ languores no=ſtros portauit. Attende etiā ꝙ cuꝫ

debeat pedes diſcipulorũ abluere: nõ aliud tempus elegit: ꝙ cum dia-bolus iam intrauerat in cor iude: & cum proderet: & futura pro homini-bus diſpenſatio imminebat. nã an-te hoc nõ erat opportunũ pedes di-ſcipulorum lauari a ieſu. Quis eñ pedum eorum ſordiciem interme-dij temporis vſꝙ ad paſſionem la-uiſſet? Sed neꝙ tempore paſſiõis: alter enim ieſus non aderat qui pe-des eorũ lauaret: ſed neꝙ poſt diſ-penſationem: illo nanꝙ tempore ſpirituſancto ſuperueniente eorum loti ſunt pedes. Huius ergo myſte-rij dicit dominus petro: tu nõ ſcis ca-pit: ſed poſt hec noſces cum illud perceperis illuſtratus. Aug. Nec tamen ille dñici facti altitudine ex-territus permittit fieri: quod, cur fie-ret ignorabat: ſed vſꝙ ad ſuos pe-des humilem chriſtum videre non poteſt ſuſtinere. Nam ſequitur. Di-cit ei petrus: non lauabis mihi pe-des in eternũ. hoc eſt nunꝙ hoc pa-tiar. Hoc quippe in eternũ nõ fit qḋ nũꝙ fit. Orige. Ex hoc aũt accipi-mus exemplũ: qm̃ poſſibile eſt quẽ-ꝙ ſm̃ pntũ ꝓpoſitum dicere ꝓpter ignorãtiã qḋ ſibi nõ prodeſt. Petr⁹ enim ignorans hoc eſſe ꝯueniẽs: pri-mo quidẽ quaſi dubitãs ſuauiter di-xit. Dñe tu mihi lauas pedes? Se-cundo. Non lauabis mihi pedes in eternũ: qḋ erat ꝓhibitiuũ operis ꝓ-ducentis eũ ad habendũ partẽ cum ieſu in quo etiam non tm̃ ieſum ar-guit inconuenienter lauantem pe-des diſcipulorũ: ſed etiam condiſci-pulos indecenter ſuos pedes porri-gẽtes. cũ ergo nõ eſſet expediẽs pe-tro ꝓpriũ reſponſũ: nõ permiſit, il-lud dñs verificari. nã ſubdit. Rñdit ei ieſus. Si nõ lauero te: nõ ha. par-tẽ mecũ. Augu. Ita dictum eſt. Si nõ lauero te: cum de ſolis pedibus ageret. quõ dici ſolet: calcas me: qñ ſola planta calcat. Orige. Qui aũt recuſant hec & ſimilia tropologiza-re dicant quomodo probabile eſt cum qui ob reuerẽtiã ieſu dixit. Nõ la. mihi pe. in eter. nõ habiturũ par-tem cũ dei filio: ꝓpter nõ lauare pe-des ab eo: ſicut ꝓpter immane ſce-lus: & ideo pſtandi ſunt pedes. i. mẽ-tis affectus lauãdi a ieſu: vt ſint pe-des noſtri decori: & pſertim cũ emu-lantes potiora dona volum⁹ annu-merari eis qui euangelizant bona. Chry. Ideo aũt nõ dixit cuius gra-tia hoc faciebat: ſꝫ minas impoſuit: qꝛ ille nequaꝙ perſuaſus eſſet: au-diẽs eñ Scies aũt poſtea. nõ dixit. doce igit̃ me vt permittã: ſed qñ cõ-minat⁹ ẽ id qḋ maxime timebat ſ. ſe-parari ab eo: ſtatim annuit. Orig. Hoc dicto vtemur ꝯ eos q̃ indiſcret⁹ ſe facere ſtatuerũt qḋ eis nõ pdeſt: nã oñdẽdo illis ꝙ nõ ſunt habituri par-tẽ cũ ieſu: dũ pſumptuoſum decretũ obſeruãt: admonebim⁹ illos ne im-inorent̃ male decretis: etiã ſi iureiu-rãdo ex multo ipetu illud firmaue-rũt. Aug. At ille amore & timore ꝑ-turbat⁹: plus expauit chriſtũ ſibi ne-gare: ꝙ vſꝙ ad ſuos pedes humi-liari. vñ ſequit̃. Di. ei ſi. pe. do. nõ tm̃ pe. me. ſed & man⁹ & ca. Orig. Man⁹ autẽ lauare nolebat ieſus ꝯtẽnens q̃ dicebantur: qm̃ diſcipuli tui nõ la-uant man⁹ cũ panẽ manducant. ca-put autẽ ſubmergi nolebat: in quo imago & gloria pr̃is extiterat: ſatis eſt aũt ei vt pedes lauandos porri-geret. vñ ſequit̃. Di. ei ieſus: q̃ lo. eſt nõ indi. niſi vt pe. la. ſed eſt mũ. to. Aug. Totus vtiꝙ pter pedes: vel niſi pedes quos habet op⁹ lauare: hõ eñ in baptiſmo totus abluit̃: nõ pter pedes ſed totus olo: verũtñ cũ rebus humanis poſtea viuit̃: vtiꝙ terra calcat̃. Ipſi igit̃ humani affe-ctus ſine quibus in hac mortalitate nõ viuit̃: quaſi pedes ſunt: vbi & hu-manis rebus afficimur: vt ſi dixeri-mus: qꝛ pctm̃ nõ habem⁹: noſipſos decipiamus. Si aũt cõfitemur pec-cata noſtra: qui pedes diſcipulorũ lauit: nobis pctã dimittit: vſꝙ ad pe-des quibus conuerſamur in terra.

Orige.

Temp⁹ lotionis cõgruũ.

Indiſcretis vota mutãda.

Orige. Impoſſibile aũt puto nõ ad-
tam nari extrema anime ⁊ infima
eius: ꝗꝗ quo ad hoies perfect⁹ qs
eſſe putet: plurimi aũt ⁊ poſt baptiſ
mũ implent puluere ſceleꝝ vſq; ad
vertice: ꝗ ꝓo legitime diſcipuli chri
ſti ſunt: erga ſolos pedes indigent
lauatiõe. Auguſt. Ad ſeleucã. Ex
hoc aũt qđ hic đr: intelligit ꝙ iã pe
trus baptizat⁹ fuerat: intelligim⁹
eñi eius diſcipulos per quos bapti
zabat iã fuiſſe baptizatos: ſiue ba-
ptiſmo ioãnis: ſicut nõnulli arbitrã
tur: ſiue qđ magis credibile eſt ba-
ptiſmo chriſti. Neq; eñi renuit mini
ſteriũ baptizãdi: vt haberet bapti-
zatos ſeruos ꝑ quos ceteros bapti
zaret: ꝗ nõ defuit hũilitatis miniſte
rio qñ eis pedes lauit. vñ ſequitur.
Et vos mũ. eſtis: ſed nõ oẽs. Aug.
Hoc quid ſit: ne queram⁹ ipſe euã-
geliſta patefecit adiungẽs. Sci. eñi
quiſnã eſſet ꝗ tra. eũ. ꝓpte. di. Non
eſtis mun. oẽs. Orige. Qđ ergo di
cit. Uos mũdi eſtis: refert ad xi. qđ
ꝓo ſubdit. Sed nõ oẽs. dicit ꝓpter
iudã exiſtentẽ immundũ. primo qui
dem qꝛ pauperes nõ erant ſibi cu-
re: ſed fur erat: deĩn diabolo igreſ
ſo in cor eius vt proderet chriſtuz.
Lauat aũt pedes poſtꝗ mũdi erãt:
qm gratia tranſcẽdit neceſſitatẽ: ⁊
ſicut dicit ioãnes. Mũdus mundiſſ
cet adhuc. Aug. Uel qꝛ ipſi diſcipu
li cũ loti eſſent: nõ opus habebãt ni
ſi pedes lauare: qꝛ dũ in iſto ſeculo
viuit hõ: humanis affectib⁹ terram
velut pedibus calcãs ꝯhit. Chry.
Uł aliter. Nõ dicit eos mũdos: vt a
peccatis erutos exiſtimes: victima
nondũ oblata: ſed eã que cognitio-
nis eſt mundationẽ: ſic dicit: iam eñ
ab errore iudaico eruti erant.

Apl'i fue
re bapti
zati.

¶ Poſtꝗ ergo lauit pedes eo
rum: accepit veſtimenta ſua: ⁊
cũ recubuiſſet iteruz dixit eis.
Scitis qđ fecerim vobis? Uos
vocatis me magiſter ⁊ dñe: ⁊
bene dicitis. Sum etenim. Si
ergo ego laui pedes veſtros do
minus ⁊ magiſter: ⁊ vos debe
tis alter alteri⁹ lauare pedes.
Exemplũ enim dedi vobis: vt
queãdmoduz ego feci vobis:
ita ⁊ vos faciatis. Amẽ amen
dico vobis: nõ eſt ſeruus ma-
ior dño ſuo: neq; apoſtol⁹ ma-
ior eſt eo qui miſit illũ. Si hec
ſcitis: beati eritis ſi feceritis
ea. Nõ de omnibus vobis di-
co. Ego ſcio quos elegerim.
Sed vt adimpleatur ſcriptu-
ra. Qui mãducat mecũ panez
leuabit contra me calcaneuz
ſuum. Ammodo dico vobis
priuſꝗ fiat, vt cuz factũ fuerit
credatis: qꝛ ego ſuz. Amẽ amẽ
dico vobis: qui accipit ſi quez
miſero: me accipit. Qui autez
me accipit: accipit eum qui
me miſit.

¶ Aug. Memor dñs ſe ꝓmiſiſſe ſciẽ
tiã facti ſui petro dicẽs. Scies aũt
poſteã qđ ſit qđ feci: docere nũc in-
cipit. vñ đr. Poſtꝗ ergo la. pe. eoꝝ:
acce. ve. ſua ⁊ cum recu. ite. di. eis.
Sci. qđ fe. vo. Orig. Qđ vel iterro-
gatiue ꝓferat vt oñdat facti magni
tudinẽ. vel imperatiue vt eoꝝ eri-
gat intellectũ. Alcui. Myſtice aũt
impleta redẽptionis noſtre purga
tione per ſanguinis ſui effuſionẽ ac
cepit veſtimẽta ſua: tertia die de ſe
pulchro reſurgẽs: ⁊ eodẽ corpore
iã immortali veſtitus: ⁊ cũ recubuiſ
ſet aſcẽdẽs in celũ in dextera pater
na diuinitatis recumbẽs: inde ven-
turus eſt ad iudicãdũ. Chry. Nõ
aũt adhuc ad ſolũ petrũ: ſed ad oẽs
loquitur. d. Uos vo. me ma. ⁊ do. in
quo coꝝ iudiciũ aſſumit: deinde vt
nõ illoꝝ grẽ eſſe putent: hec verba
ſubiungit. Et bñ di. ſum eteñi. Aug.
Homini preceptũ eſt. Nõ te laudet
os tuũ: ſed laudet te os ꝓximi tui.

Allego-
ria pul-
chra.

periculoſuz eſt eñi ſibi placere: cui
cauendū eſt ſuperbire. Ille aūt q̇ ſu
per oīa eſt quantūcūq̧ ſe laudet:
nō ſe extollit excelſius: nec pōt re=
cte dici arrogans deus. Nobis nā
q̧ expedit deū nōſſe nō illi. Nec eū
quiſq̧ cognoſcit: ſi nō ſe indicet ipſe
qui nouit. Si ergo nō ſe laudando
quaſi arrogantiā vitare voluerit:
nobis ſapiētiā denegabit. Quō aūt
arrogantiā veritas timet? Et q̇dez
q̧ magiſtrū ſe dicit: nemo reprehē=
deret etiā qui eū nihil aliud q̄ ho=
minē crederet: qm̄ id ꝓfitet̄ qd̄ ⁊ ip=
ſi hoīes in quibuſlibet artib⁹ vſq̧
Profeſ= adeo ſine arrogātia ꝓfitent̄: vt ꝓ=
ſores feſſores vocent̄. Qd̄ ꝟo dn̄m, diſci=
ſciētiaꝝ. pulorꝝ ſe dicit: cū ſint ſm ſeculū in=
genui: q̇s ferat in hoīe? Sed cū de⁹
loquit̄: nulla eſt elatio tante celſitu
dinis: nullū mendaciū veritatis: no
bis ſubiacere vtile eſt illi celſitudi=
ni: ſeruire veritati. Ideo, bn̄ ergo
dicitis: vocādo me magr̄m ⁊ dn̄m:
q2 ſum. nā ſi nō eſſem qd̄ dicitis: ma
le diceretis. Orig. Et illi quidē nō
bene dicūt. Dn̄e: quib⁹ dicet̄. Diſce
dite a me q̇ operamini iniquitatē: ſ3
apl'i bene dicūt. Magiſter ⁊ dn̄e. nō
eñi eis nequitia dn̄abit̄: ſ3 ꝟbū dei.
Sequit̄. Si ergo ego la. pe. ve. dn̄s
⁊ ma. ⁊ vos de. al. alte. la. pe. Chry.
A maiorib⁹ rebus accipit exemplū:
vt qd̄ minus eſt operemur: nā ipſe
quidē dn̄s eſt: nos aūt ad ꝯſeruos
facimus ſi fecerim⁹: ⁊ ideo ſubdit.
Exemplū eñi de. vo. vt queād. ego
fe. vo. ita ⁊ vos fa. Beda. Primum
dn̄s egit factis qd̄ poſtmodum do=
cuit ꝟbis ſm illud. Ce. ie. fa. ⁊ do.
Aug. Hoc eſt beate petre qd̄ neſcie
bas: hoc tibi poſtea ſciendū ꝓmiſit.
Auge. Cōſiderandū ꝟo eſt ſi neceſ
ſariū eſt quēlibet volentē diſciplinā
ieſu perficere: velut debitū3 opus
ꝓſequi lauacrū ſenſibiliū pedū: pro
pter hoc dicit. Debe. adl. la. pe. S3
hic mos vel nō fit: vel admodū ra=
ro. Aug. Eſt tn̄ apud pleroſq̧ con
ſuetudo huius humilitatis cū ſein=
uicē hoſpitio ſuſcipiunt: ⁊ faciunt
hoc ſibi ynuicē fratres: etiā opere
ipſo viſibili. Multo eñi melius eſt:
⁊ ſine ꝯtrouerſia verius: vt etiā ma
nibus fiat: ne dedignet̄ qd̄ fecit chri
ſtus facere chriſtianus. Cū3 eñi ad
pedes fratris inclinat̄ corpus: etiā
in corde ipſo excitat̄: vel ſi iā erat:
ꝯfirmat̄ humilitatis affectus. Sed
excepto hoc morali intellectu: nun=
quid etiā frater fratrē a delicti po=
terit ꝯtagione mundare? Sed cōfi=
teamur inuicē delicta nr̄a: inuicem
nos delicta donemus: ⁊ ꝓ nr̄is delī
ctis inuicē oremus: atq̧ ita quodā=
modo inuicē pedes nr̄os lauemus.
Aug. Uel aliter. Hoc lauacrū ſpūa
le pedū de quo dictū eſt: principali=
ter quidē a nullo niſi a ſolo ieſu pōt
effici: ſecūdario ꝟo a diſcipulis ei⁹
quib⁹ dixit. Uos debe. adin. la. pe.
Ieſus eñi lauit pedes diſcipulorū
inquantū magiſter: ⁊ ſeruorū3 in eo
q̧ dn̄s. Hic aūt eſt finis magiſtri vt Magi=
diſcipulū faciat ſicut ſe: quod de ſal ſteriū
uatore apparet: q̇ pre ceteris magi chriſti.
ſtris ⁊ dn̄is vult vt fiant eius diſci=
puli quaſi magiſter ⁊ dn̄s: nō habē=
tes ſpiritum ſeruitutis: ſed ſpm̄ fi=
liationis: in quo clamāt. Abba pa=
ter. Prius ergo q̄ fiant ⁊ magiſter
⁊ dn̄s: egent lauacro pedū: velut in
ſufficiētes diſcipuli: ⁊ adhuc ſapien
tes ſpiritū ſeruitutis. Cū aūt aliq̇s
eorꝝ ſtatum magiſtri attingit ⁊ dn̄i:
tūc imitari poterit eū qui lauit diſci
pulorꝝ pedes: ac lauare pedes per
doctrinā quaſi magiſter. Chry. Ad
huc aūt ꝓuocās eos ad lauandum
pedes ſubiungit. Amen amē di. vo.
Nō eſt ſer. ma. do. ſuo: neq̧ apo. ma Exēplū
ior eo qui mi. illū. q. d. Si ergo hec chriſt. ꝓ
a me facta ſunt: multo magis a vo= ponit.
bis op3 hec fieri. Theo. Neceſſa=
rio et. ā hic apl'os admonet: q2 eñi
ad dignitates habebāt attingere: ⁊
hic quidē maiores: hic minores: ne
inſurgant adinuicē: ſerenat cōſcien
tiam omniū. Beda. Quia vero ſci=
re bonum: ⁊ non facere non ꝑtinet

ad beatitudinē:ſed ad condēnatio=
nem:ſm illud. Scienti bonum ⁊ nō fa
ciēti:peccatū eſt illi. ſubiungit. Sic
hec ſci. b e. eri. ſi fe. ea. Chry. Nam
ſcire quidē omniū eſt:facere vero non
oium. Deinde ꝓditorē nō manifeſte
redarguit:ſed obumbrate:cū ſubdi
tur. No de omnibus vobis dico.
Aug. q. d. Eſt inter vos qui nō erit
beat⁹:neq facit ea. Ego ſcio quos
elegerim. Quos?niſi eos qui beati
erūt faciēdo q̄ precepit? Nō eſt igitur
iudas electus: qd eſt ergo qđ alio
loco dr. Nonne ego vos. xij. elegi?
an ipſe ad aliqđ .i. eſt electus: ad qđ
erat vtiq neceſſarius:nō autem ad
beatitudinē:de qua dicit. Beati eri
tis ſi feceritis ea. Orige. Uel aliter.
Nō recte extimo poſſe referri qđ
dr. Non de oib⁹ vobis dico:ad hoc
qđ dictū eſt. Beati eritis ſi feceritis
ea. Totū em̄ hoc ⁊ de iuda ⁊ de quo
libet alio verū eſt dicere. Beatus
talis ſi fecerit hec. Reducemus aūt
hec ad illud dictū. Non eſt ſer. ma.
do. ſuo:nec apo. ma. eo q̄ mi. illū. Iu
das em̄ cū eēt ſeruus peccati: non
erat ſeruus diuini verbi:nec aplſ dia
bolo ingreſſo in cor eius: cū ergo
dñs nouiſſet qui ſunt ſui: alienos a
ſe nō nouit: ꝓpter qđ non ait. Ego
ſcio cūctos pñtes:ſ ego ſcio quos
elegerim. q. d. electos meos noui.
Chry. Deinde vt nō multos ꝯtriſtet
ſuo ſermone ſubiungit. Sed vt ad=
implea. ſcrip. q̄ mādu. me. pa. le. cal.
ſuū ꝯtra me: oſtēdēs q̄ nō ignorans
tradit:qđ maxime ſufficiēs erat iu= Propheda.
dā retinere:⁊ nō dixit. Tradet me.
ſed leuabit ꝯ me calca. ſuū:dolum ⁊
occultationē inſidiaꝝ repreſentare
volēs. Aug. Quid eſt em̄. Leuabit
calcaneū ſuū ſuper me:niſi cōculca
bit me?in quo iudas traditor eius
attingitur. Chry. Dicit aūt. Qui mā=
ducat mecū panē. i. qui a me nutrit⁹
eſt:qui mea menſa communicauit:
vt ſi quādo a famulis: aut aliquib⁹
vilioribus patiamur aliquod malū:
non ſcandalizemur:reſpicientes in

de exemplū qui infinitis potit⁹ bo=
nis:in contrarium remunerauit be
nefactorē. Aug. Illi ergo qui ele=
cti erant:manducabāt dominū: ille
manducabat panē dñi contra dñz:
illi vitā:ille penam. Qui em̄ mandu
cat indigne ait aplſ:iudiciū ſibi mā
ducat. Sequitur. Amodo di. vo.
priuſq fiat:vt cū factum fu. cre. q̄
ego ſum:de quo. ſ. illa ſcriptura ꝓ=
ceſſit. Orig. Non aūt dictū eſt apo
ſtolis. Ut credatis. quaſi nō creden
tibus: ſed dictū eſt tanq equipol=
leat ei:qđ eſt vt credētes operemi=
ni:perſeuerātes in credulitate:nec
aliquā occaſionē ad repulſā capiā
tes. ſuper ea em̄ q̄ obtinebant diſci
puli ad fidem facientia:hoc etiā ade=
pti ſunt videre perfici ſcripturā pre
dictam. Chry. Quia ergo diſcipu=
li exituri erāt ad predicandū:⁊ mul
ta paſſuri:duobus modis eos cōſo
lat:vno modo a ſeipſo cū dicit. Bea Cōſola=
ti eritis ſi fe. ea. alio vero modo conſo tio du=
lat⁹ ē eos ab alijs:eo. ſ. q̄ ab hoīb⁹ plex
multa patient pro curatione:vnde aplorū.
ſubdit. Amen amen dico vo. q̄ acci.
ſi quē mi. me acci. qui aūt me ac. ac.
eum qui mi. me. Orig. Qui em̄ reci
pit quē mittit ieſus:Ieſū qui in miſ
ſo cōſiſtit recipit. qui aūt ieſum reci
pit: patrem recipit: igitur qui recipit
quē mittit ieſus:mittentē recipit pa
trem. Pōt etiā ⁊ hic ſermo fore q̄ re
cipit:quē ego miſero:vſq ad mei re
ceptionē attingit. Qui vero nō ꝑ ali=
quē aplorū meorū me recipit:ſed re
cipit me venientē ad aīas: patrem
recipit:vt nō tm̄ ego in eo maneā:
ſed ⁊ pater. Aug. Arriani aūt cum
hoc audiunt ſtatim ad gradus ſui
dogmatis currunt: dicentes. Quan
tum apoſtolus diſtat a dño:tantū
filius a patre. ſed vbi dominus di=
xit. Ego ⁊ pater vnū ſumus: nullā
diſtantie ſuſpitionem reliquit:quo=
niam ergo nos accepturi ſumus
hec verba dominica. Qui me acci=
pit:accipit eum qui me miſit. q̄ vni⁹
nature ſunt pater ⁊ filius ꝯſequēs vide=

bit:q₂ dixit. Qui accipit ſi quẽ miſe=
ro:me accipit:⁊. vnı⁹ nature ſunt fi
li⁹ ⁊ apl' s:ita dixiſſe poſſit videri.
Qui acci.ſi quẽ mi.me ſ₃ hõıez acci
pit:q̃ aũt me ſ₃ deũ acci.acci eũ q̃ me
miſit.Sed cũ iſta dicebat:nõ ab illo
nature vnitas:ſed in eo q̃ mittit:mit
tẽtis ↄmẽdabatᷣ auctoritas. Si er=
go attẽdas chriſtum in petro diſci=
puli preceptorẽ:ſi aũt pſem in filio
inuenies vnigeniti genitorem.

¶ Cũ hec dixiſſet ieſus:turba
tus eſt ſpiritu:⁊ ꝓteſtatus eſt:
⁊ dixit. Amẽ amẽ dico vobis:
q₂ vnus ex vobis tradet me.
Aſpiciebãt ergo adinuicez di
ſcipuli heſitantes de quo dice
ret. Erat ergo recumbẽs vn⁹
ex diſcipulis eius in ſinu ieſu
quem diligebat ieſus. Innuit
ergo huic ſymon petrus:⁊ di=
xit ei. Quis eſt de quo dicit?
Itaqꝫ cũ recubuiſſet ille ſupra
pectus ieſu dicit ei. Dñe quis
eſt? Reſpondit ieſus. Ille ẽ cui
ego itinctũ panem porrexero:
⁊ cũ intinxiſſet panem dedit iu
de ſimonis ſcariothis. Et poſt
bucellam introiuit in eũ ſatha
nas:⁊ dixit ei ieſus. Qđ facis
fac citius. Hoc aũt nemo ſci=
uit diſcumbentiũ ad quid dixe
rit ei. Quidã eñi putabant q₂
loculos habebat iudas:ꝙ di=
xiſſet ei ieſus. Eme ea q̃ opus
ſunt nobis ad diẽ feſtũ:aut vt
egenis aliqd daret. Cuz ergo
accepiſſet ille bucellam:exiuit
continuo. Erat autem nox.

¶ Chry. Q₂ dñs apl'is debẽtib⁹ or
bẽ terrarũ vniuerſum ꝑcurrere:ex
hibuerat duplicẽ ↄſolationẽ p̃dictã
cogitãs ꝙ vtraqꝫ ꝓditor priuat⁹ ẽ:
turbatᷣ.Et hoc ſignificat euangeli=
ſtã dicẽs:Cũ hec dixiſſet ieſus:tur=
batus eſt ſpũ:⁊ ꝓteſtat⁹ eſt:⁊ dixit.
Amẽ amẽ dico vobis:q₂ vn⁹ ex vo=
bis me tradet. Aug. Nõ illi hoc tũc
primũ venit in mentẽ:ſ₃ q₂ ꝓditorẽ
iã fuerat expreſſur⁹:vt nõ lateret i
ceteris:nõ turbat⁹ eſt ſpũ:⁊ q₂ ipſe
traditor iã fuerat exiturus:vt iu=
deos quib⁹ dñs ab eo traderetᷣ ad
duceret. Turbauit eũ iminẽs paſ=
ſio ⁊ piculũ ꝓximorũ:⁊ traditoris i=
pendẽtes man⁹:cui⁹ fuerat p̃cogni
tus anim⁹.hoc etiã dñs ſignificare
ſua turbatiõe dignat⁹ ẽ:ꝙ qñ ex fal
ſis fratrib⁹ aliquos ſeparari:etiam
ante meſſem vrgẽs cã ↄpellit:fieri
ſine eccl'ie turbatiõe nõ poſſit. Tur
batus eſt aũt nõ carne:ſ₃ ſpũ. Spiri
tus eñi in hmõi ſcãdalis nõ ꝑuerſi=
tate:ſed charitate turbatᷣ:ne forte
in ſeparatiõe aliquorũ ʒiʒamorũ ſi=
mul aliqđ eradicetᷣ ⁊ triticũ. ſiue er=
go ipſum iudã pereuntẽ miſerãdo:
ſiue ſua morte appropinquãte tur=
batus eſt:nõ animi infirmitate:ſ₃ po
teſtate turbatᷣ. Nõ eñi aliquo cogẽ
te turbatᷣ:ſ₃ turbauit ſemetipſum:vt
ſupra dictũ eſt. ꝙ aũt turbatᷣ infir=
mos in ſuo corpore:hoc eſt in ſua
eccleſia ↄſolatᷣ:vt ſi qui ſuorũ morte
imminẽte turbantᷣ:nõ ſe reprobos
putẽt. Orig. In eo eñi ꝙ dicit. Tur
bat⁹ eſt ſpũ:qđ humanũ ẽ.ſ. paſſio.
ꝓuenıebat ab exuberantia ſpũs.ſi
eñi ſanctus quilibet in ſpũ viuit:⁊
agit:⁊ patitᷣ:quãto magis hec dicẽ
da ſunt de ieſu ſanctorũ p̃miatore?
Aug. Pereãt igitᷣ argumẽta ſtoico=
rũ:q negãt in ſapientẽ cadere ꝑtur
batiõnẽ animorũ:q̃ ꝑfecto ſicut va=
nitatẽ eſtimãt veritatẽ:ſic ſtuporez
deputãt ſanitatẽ. Turbetᷣ plãe ani=
mus chriſtiani:nõ miſeria:ſed miſe
ricordia:dicit aũt. Unus ex vobis:
numero nõ merito:ſpecie nõ virtu=
te. Chry. Q₂ vero nõ nominatim di=
xit:rurſum in omnes induxit timo=
rẽ.vñ ſequitᷣ. Aſpiciebãt ergo diſci
puli adinuicẽ,heſitãtes de quo di=
ceret. Et nimiꝝ nullius ſibiipſis cõ=
ſcij mali:tñ emulationẽ chriſti pro=

Turba tio ieſu expo nitᷣ

Stoico rũ erro dilui tᷣ.

peĉĉis cogitationib⁹ credibiliorẽ pu tabãt. Aug. Sic etiã in eis erat erga magiſtrũ ſuum pia charitas: vt tñ eos hũana alterũ de altero ſtimularet infirmitas. Orig. Reminiſcebant̃ etiã vt hoĩes exiſtẽtes: qm̃ alterabilis ẽ affect⁹ adhuc ꝓuectoꝝ ac ſuſceptibilis appetit⁹ ꝯtrioꝝ his que prius voluerat. Chry. Oĩb⁹ aũt trementib⁹ ⁊ ipſo vertice. ſ. petro formidãte. Joãnes velut dilect⁹ recubuit in ſinu ieſu. vñ ſequit̃. Erat ergo recũbẽs vnus ex diſcipulis ei⁹ in ſinu ieſu quẽ dili. ie. Aug. Jpſe ẽ ioãnes cui⁹ eſt hoc euãgeliũ: ſicut poſtea manifeſtat. Erat eñ hec eoꝝ ꝯſuetudo ꝙ ſacras nobis lr̃as miniſtrarũt: vt qñ ab aliquo eoꝝ diuina narrabat̃ hyſtoria: cũ ad ſeipm̃ veniret tanq̃ de alio loqueret̃. Quid eñ deperit veritati: qñ ⁊ res ipſa dr̃. ⁊ quodãmõ dicẽti iactãtia deuitat̃. Chry. Si aũt hmõi familiaritatis cãz queris diſcere: amoris res erat: ꝓpter ẽa dicit. Quẽ dili. ie. Quãuis eñ ⁊ alij amarent̃: tñ iſte plus alijs. Origẽ. Eſtimo aũt ꝙ etiã hoc ꝓtẽdit ꝙ ioãnes incũbens ꝟbo ac in ſecretiorib⁹ pauſans incumbebat gremijs ꝟbi. Chry. Uolebat etiã oñdere ſe ipm̃ eẽ alienũ a crimine: ⁊ hoc etiã dicit: ne eſtimes ꝙ petr⁹ ei vt maiori exñti innueret. nã ſequit̃. Jnnuit ergo huic ſimon petr⁹: ⁊ dicit ei: qs ẽ de quo dicit? Ubiq3 eñ iuenit̃ petr⁹ ab amore ĩpetũ faciẽs: ⁊ q2 primo increpat⁹ eſt: nõ locut⁹ eſt: ſ3 mediãte ioãne vult diſcere. Ubiq3 eñ ſcriptura oñdit petrũ feruidũ: ⁊ familiaritatẽ hñtẽ ad ioannẽ. Aug. Notãda aũt locutio ẽ: dicere aliq̇d nõ ſonando: ſ3 tantũmõ innuẽdo. Jnnuit inq̇t ⁊ dicit. i. innuẽdo dicit. Si eñ cogitãdo aliq̇d dr̃: ſicut illud. Dixerunt apud ſemetipſos: q̃to magis innuẽdo vbi iã foris qualibuſcũq3 ſignis ꝓmit̃: qd̓ fuerit corde ꝯceptũ. Orig. Uel primo innuit: ⁊ deinde nõ ꝯtẽtus nutu dixit illi. Dic qs ſit de quo dicit. Sequit̃. Jtaq3 cum re. ille ſupra pec. ieſu dicit ei: dñe quis ẽ? Aug. Qd̓ aũt nũc ſupra pect⁹ dicit: paulo ſupra dixerat in ſinu. vel alr̃. primo eũdẽ iacẽs in ſinu ieſu ſuperaſcẽdit ⁊ incubuit ſupra pect⁹ quaſi ſi nõ incubuiſſet i pectore: ſ3 remãſiſſet iacẽs in ſinu: nequaq̃ dñs ei tradidiſſet ꝟbũ qd̓ petrus ſcire cupierat. Per hoc ergo ꝙ vltimo ſupra pect⁹ incubuit: exprimit̃ tanq̃ ꝑ maiorez ⁊ abũdantiorẽ gr̃am ſpãlis ieſu diſcipulus eiſe. Beda. Qd̓ aũt in ſinu ⁊ ſupra pect⁹ recubuit: nõ ſolum fuit pñtis amoris indiciũ: ſed etiã futurę rei ſignũ: ꝙ. ſ. ide voce ſumeret: quã poſtmodũ cũctis ſeculis mãdatã emitteret. Aug. Per ſinũ eñ q̇d aliud ſignificat̃ q̃ ſecretũ? hic ẽ vtiq3 pectoris ſinus ſapie ſecretũ. Chry. Neq3 aũt nũc nominatũ ꝓditorẽ dñs manifeſtauit. nã ſequit̃. Rñdit ieſus. ille eſt cui intinctũ panẽ porrexero: ⁊ mod⁹ ipſe manifeſtatiõis ꝯuerſiuus erat: q2 eñ ob mẽſationẽ verecũdat⁹ nõ ẽ: eodẽ pane cõicãs verecũdari debuit. Sequit̃. Et cuz intin. pa. dedit iude ſimo. ſca. nõ vt putãt q̇dã negligẽter legẽtes: tunc iudas ſolus chriſti corp⁹ accepit: intelligendũ eſt eñ ꝙ iã cũctis ibus diſtribuerat dñs ſacramẽta corpis ⁊ ſanguinis ſui: vbi ⁊ ipſe iudas erat: ſicut lucas narrat: at demũ ad hoc ventũ ẽ: vbi ſm̃ narrationẽ ioannis dñs ꝑ bucellã tinctã atq3 porrectã ſuũ exprimit traditorẽ. fortaſſis per panis tinctionẽ illi⁹ ſignificãs fictionẽ. nõ eñ oĩa que tingunt̃ abluunt̃: ſ3 vt inficiant̃: nõnulla tingunt̃. ſi autẽ bonũ aliq̇d hec ſignificat tinct. o: eidẽ bono ingratũ ꝯmerito eſt ſecuta dãnatio. Sequit̃ eñ. Et poſt bucellã: tunc introiuit in eũ ſathanas. Orig. Attẽde ꝙ primo quidẽ nõ introiuit ſathanas in iudã: ſed immiſit in cor eius ſolũ vt ꝓderet preceptorẽ. Poſt panẽ aũt in eũ igreſſus eſt: quaobrem nobis cauendũ eſt: ne diabolus intrudat in cor noſtrũ aliquid ignitoꝝ teloꝝ ſuoꝝ: nam ſi

Cõſuetudo euangeliſtaꝝ

Concentus euãgelicus.

intruſerit:inſidiatur deinde vt ⁊ ip=
Doctrina ſalubris. ſe introeat. Chry. Donec eniz fuit
in collegio non audebat inſilire: ſz
extroꝛſuz immittebat. quãdo vero
eũ manifeſtũ fecit:⁊ expulit: libere
in eum decetero exiliuit. Aug. Uel
intrauit in eum: vt ſibi iam traditũ
plenius poſſideret: neq; enim nõ in
illo erat quãdo ad iudeos de pre=
cio tradẽdi dñm pactus eſt: cum lu=
cas dicat. Intrauit aũt ſathanas in
iudã:⁊ abijt ⁊ locutus eſt cũ princi=
pib⁹ ſacerdotũ. talis iã venerat ad
cenandũ: ſz poſt panẽ introiuit i eũ:
nõ vt adhuc alienũ tẽtaret: ſz vt ꝓ=
priũ poſſideret. Aug. Decebat eñ
vt etiamo ꝓpter panis exhibitionẽ
auferri ab indigno bonũ: qđ ſe hře
credebat: quo priuatus fact⁹ eſt ca
pax ingreſſus ſathane in ipſum.
Aug. Dicũt aũt aliqui. Ita ne hoc
meruit panis porrectus de menſa
chriſti: vt poſt illũ intraret i diſcipu
lũ ſathanas? Quib⁹ rñdemus: hinc
potius nos doceri q̃ ſit cauẽdũ ma
Doctrina ſalubris. le accipere bonũ. ſi eñ corripit̃ q̃ nõ
dijudicat: hoc eſt nõ decernit a cete
ris cibis dñi corp⁹: quõ dãnat̃ q̃ ad
eius mẽſam fingẽs ſe amicũ accedit
inimicus? Sequit̃. Et dicit ei ie. Qđ
facis fac citius. Aug. Cui aũt am=
biguũ eſt: qñ potuit vel iude vel ſa
thane dñs dixiſſe. Quod facis fac
citius: ꝓuocãs aduerſariũ ad pu=
gnã: vel ꝓditorẽ ad ſubminiſtrãdũ
diſpẽſationi q̃ erat futura ſalubris
ſeculo: quã nõ amplius tardari: nec
ꝓtrahi: ſed pro poſſe maturari vo=
lebat. Aug. Non tñ precepit faci=
nus: ſz predixit: nõ tam in perniciẽ
perfidi ſeuiẽdo: q̃ ad ſalutẽ fideliũ
feſtinãdo. Chry. Hoc eñ q̃ dicit.
Qđ facis fac citius: nõ ꝑcipiẽtis eſt
neq; cõſiliantis: ſed exprobrantis ⁊
oñdentis: qñ ipſe nolebat ſuã ꝓdi
tionẽ impedire. Sequitur. Hoc aũt
nemo ſciuit diſcumbentiũ ad quid
dixerit ei. Multaz vtiq; quis hic du
bitationem inueniet: ſi interrogan=
tibus diſcipulis: quis eſt? dixit. Cui

ego intingens panez dabo: ⁊ tamẽ
non intellexerunt. Niſi dicat̃ qđ la=
tenter dixit: vt nullus audiret: ⁊ pro
pterea ſupra pectus ioannes reſi=
dens interrogat quaſi ad aurem: vt
nõ fieret proditoꝛ manifeſtus. Foꝛ=
taſſis enim ſi chriſtus eũ manifeſtũ
feciſſet: petrus vtiq; eum interfeciſ
ſet. propterea dicit q̃ nullus cogno
uit recumbentiũ: ſed neq; ioannes.
nequaq̃ eñ putauit qđ diſcipulus
in tantũ iniquitatis ꝓdiret: q2 eñ ꝓ
cul a tali iniquitate erat: nõ de aliis
hoc ſuſpicabat̃. Ueram igit̃ cauſaz
eoꝝ q̃ a chriſto dicta ſunt ignoraue=
runt. Quid aũt eſtimarẽt oñdit euã
geliſta cum ſubdit. Quidã eñ pu=
ta. quia locu. ha. iudas q̃ dixit ei ie
ſus. Eme ea que opus ſunt no. ad
diem feſtuz: aut ege. aliquid daret.
Loculi domini quales. Aug. Habebat ergo dñs loculos: ⁊
a fidelib⁹ oblata cõſeruãs ſuoꝝ ne
ceſſitatibus ⁊ aliis indigentib⁹ tri=
buebat. tũc primũ eccleſiaſtice pe=
cunie forma eſt inſtituta: niſi intelli
geremus q̃ ꝑcepit: nõ cogitandum
eſſe de craſtino: nõ ad hoc eſſe pre=
ceptũ vt nihil pecunie ſeruet̃ a ſan=
ctis: ſed ne deo ꝓpter iſta ſeruiat̃: ⁊
ꝓpter inopie timoꝛẽ iuſticia deſe=
ratur. Chry. Et nimirũ nullus di=
ſcipuloꝛũ pecunias afferebat: ſed
per hoc qđ dicit hic occulte inſinuat
q̃ quedã mulieres eũ de ſuis facul
tatibus nutriebãt. qui aũt nõ perã:
nõ virgam: nõ eos iubet deferre: lo=
culos ferebat ad inopũ miniſteriũ:
vt diſcas qñ valde pauperẽ ⁊ mũ=
do crucifixũ huius opz partis mul=
tã facere ꝓcurationẽ: multa eñ ad
noſtrã diſpẽſans doctrinã agebat.
Aug. Si igit̃ iude ſaluatoꝛ dicebat
Qđ fa. fac citius: ac ꝓditoꝛ in hoc
tñ ad pñs obedit magr̃o: accepto
naq; pane nullã traxit morã. vñ ſe=
quit̃. Cũ ergo ac. ille buc. exi. cõti.
Et reuera exijt: non ſolũ recedẽdo
de domo in qua tenebat̃: ſed omni=
no egreſſus eſt a ieſu. ego aũt opi=
noꝛ q̃ poſt panem ingreſſus ſatha=

nas in iudam:nō tolerabat in eodē loco cū ieſu eſſe.nulla nāq̄ ꝯformitas ē ieſu ad ſathanā. nō fruſtra āt requirā:quare ſuper hoc qđ eſt.Et accipiēs panē:nō adijcit.Et mādu-cans.Nunqđ igit accepto pane nō māducauit iudas? poſt panē enim forſan acceptū a iuda nō eſum q̄ ſemel i cor eius immiſerat vt magiſtrm ꝓdat timore ductꝰ:ne qđ immiſſum fuerat euaneſceret vſu panis : Cū cito panē iudas recepit:introiuit in eū: ꝛ ſtatim domū exceſſit.aliter quoq̄ non inepte dicet:q̄ ſicut q̄ indigne manducat panē dñi : aut bibit eius calicem: in preiudic ū ſibi comedit atq̄ bibit.ſic panis a ieſu datꝰ aliys fuit ad ſalutē:iude i damnū: vt poſt panē intraret i eū ſathanas. Chry. Subdit aūt.Erat aūt nox vt diſcas iude temeritatē: qm̄ neq̄ tēpus eū tenuit ab ipetu. Ori.Nox etiā ſenſibilis iſtar extitit obducte noctis in aīa iude. Greg. ij.mo. A qualitate eīn tpis finis exprimit accuſationis dū nō redituꝰ ad veniā:ad traditionis pfidiā nocte iudas exiſſe phibet

¶ Cū ergo exiſſet dixit ieſus: nūc clarificatus eſt filius hoīs ꝛ deus clarificatꝰ eſt in eo. Si deus clarificatꝰ eſt in eo:ꝛ deꝰ clarificabit eū in ſemetipſo: ꝛ continuo clarificabit eum.

¶ Orig. Poſt euenientia ex ꝓdigijs: nec nō ex trāſfiguratione preconia initiū glorificādi filij hoīs fuit exitꝰ iude a loco vbi morabat ieſu cū ſathana: qui eū ingreſſus ē.vñ dicit. Dū ergo ex.di.ie.Nūc cla.eſt fi.ho. nō eīn immortalis vnigeniti vbi: ſꝫ hominis qui factꝰ eſt ex ſemine dauid glīa hic narrat.Si eīn in morte chriſti glīficantis deū illud verū eſt: exuēs principatꝰ ꝛ ptātes traduxit confidēter triumphās in ligno ꝛ illudhcilīās p ſanguinē chriſti crucis ſue:ſiue q̄ i terra ſiue q̄ in celis. In his oībꝰ glīficatꝰ eſt filiꝰ hoīs:deo etiā glīficato i eo.vñ ſequit.Et de. cla.eſt in eo.q2 nō eſt chriſtū glīficari niſi cū eo quoq̄ glīficet ꝛ pr. At qm̄ quicūq̄ glīficat ab aliquo glīficat.ſi queras de eo q̄ eſt clarificatꝰ eſt filius hominis.a quo rñdēs ſubdit.Si de.cla.eſt in eo:ꝛ de.cla.eū in ſe. Chry. Hoc eſt per ſeipm non p aliū.Sequit.Et ꝯti.cla.eū.q.d.nō poſt longū tp̄s:ſꝫ ꝯfeſtim in ip̄a cruce ea q̄ clara ſunt apparebunt. ſol nāq̄ auerſus eſt: petre ſciſſe ſunt: multa corpa eoꝝ q̄ dormierūt ſurrexerūt.Hac aūt via eas q̄ ceciderāt cogitatiōes diſcipuloꝝ reſtituit: ꝛ ſuadet nō ſolū triſtari:ſꝫ etiā letari. Aug. Uel aliť. Exeunte imūdo oēs mūdi cū ſuo mūdatore manſerūt.tāc aliqđ erit cū ʒiʒaniūs a tritico ſeparatis:nūc fulgebūt ſicut ſol i regno pr̄is ſui.hoc futuꝝ ꝓuidēs dñs diſcedēte iuda tāq̄ ʒiʒaniūs ſeparatis:remanētibus tāq̄ tritico aplis ſctis dixit.Nunc cla.eſt fi.ho.tanq̄ dīxet.Ecce i illa mea clarificatōe q̄d erit:vbi maloꝝ nullus erit: vbi bonoꝝ nullus perit.Sic aūt nō eſt dictū:nūc ſignificata eſt clarificat o filij hoīs:ſed nūc clarificatꝰ eſt filius hoīs:ſicut nō eſt dcm̄. petra ſignificabat chriſtū: ſꝫ petra erat chriſtꝰ. ſolet eīn loqui ſcriptura res ſignificātes:tāq̄ illa q̄ ſignificant appellās.Eſt aūt clarificatio filij hoīs vt deus clarificet in eo.vñ adiūgit.Et deꝰ clarificatꝰ eſt i eo. Deniq̄ tāq̄ iſta expōnēs adiūgit ꝛ dicit.Si filiꝰ clarificatꝰ eſt i eo:q2 nō venit facere volūtatē ſuā:ſed voluntatē eiꝰ q̄ eū miſit. Et de.cla.eū i ſe.vt natura hūana q̄ ab eterno vbo ſuſcepta ē etiā imortali eternitati donet. Sequit. Et cō. cla.eū reſurrectionē.ſ. ſuā:nō ſicut nr̄am in fine ſeculi:ſꝫ cōtinuo futurā hac atteſtatiōe ꝓdicēs pōt ꝛ de iſta clarificatiōe dcm̄ videri.Nūc clarificatꝰ ē filꝰ hoīs.vt qđ ait:nūc nō ad iminētē paſſionē:ſꝫ ad vicinā reſurrectionē:ptinere credatur:tanq̄ fuerit factum qđ erat tam proximo tam futurum. Hyla.xi.de

Rara opinio.

Glorificatio chriſti.

Anagogica expoſitio.

tri. Qđ aũt deus in eo glĩficatus ẽ:
ad corporis glĩam ſpectat: per quã
dei itellecta eſt glĩa: quaſi corpus
ex nature diuine ↄſolatiõe glĩã mu
tuaret. ꝙ ṽo q̃ glĩficat⁹ in eo deus
eſt: iõ glĩficauit eũ in ſe: vt q̃ regnat
in glĩa q̃ ex dei glĩa eſt: ipſe exinde
in dei glĩam trãſeat: toto iã in deo
ex ea qua hõ ẽ diſpẽſatiõe mãſuro.
nec ſane de tpe tacuit di. Et ↄtinuo
clarificabit eũ. vt q̃ ꝓdeũte ad ꝓ:
ditionẽ iuda: glĩam q̃ ſibi poſt paſ:
ſionẽ ↄſecutura reſurrectionẽ futu
ra eẽt: ſignificaſſet in pñs eã: qua in
ſe deus eũ clarificatur⁹ eẽt: i poſte:
rũ reſeruaret: dei in eo glĩa per vir
tutẽ reſurrectiõis oñſa: ipſo ṽo in
dei glĩa ex ſubiectiõis diſpẽſatione
mãſuro. Hyla. ix. de tri. Primã aũt
ſignificationẽ hui⁹ dicti nõ ambiguã
Subti: exiſtimo' cũ ait. Nũc clarifi. eſt fi:ius
lis inue: hois. gloria eñi nõ ṽbo: ſꝫ carni acq̃
ſtigatio. rebat. hoc ṽo qđ ſequit. Et de⁹ cla:
rifi. eſt in eo. q̃d ſignificet interro:
go: ꝛ cũ nõ alius ſit filius hominis:
neq̃ alius filius dei. verbum enim
caro factũ eſt: requiro quis in hoc
filio hominis: qui ꝛ filius dei eſt glĩ
ficatus ſit deus. Et videam⁹ q̃d ſit
hoc qđ tertio đr. Si deus clarifica:
tus eſt in eo: ꝛ deus clarificauit eũ
in ſemetipſo. Homo vtiq̃ nõ per ſe
glorificat: neq̃ rurſum qui in homĩ
ne glorificat deus: licet gloriã acci
piat: non tñ aliud ipſe q̃ deus eſt.
Utiq̃ aut chriſtũ neceſſe eſt eſſe: q̃
glorificat in carne: aut patrem qui
glorificatur in chriſto. Si chriſtus
eſt deus: certe chriſtus eſt qui glori
ficatur in carne. Si pater ſacramẽ
tum eſt vnitatis: cũ pater glorificat
in filio. De eo vero ꝙ glorificatum
in filio hominis deũ. deus glorifi:
cat in ſeipſo. in quo relicta facultas
execrande impietatis exiſtimat: ne
ſm nature veritatem verus deus
chriſtus ſit: nunquid enim extra ſe
eſt: quod glorificat: in ſeipſo. Queꝫ
eniꝫ in ſeipſo pater glorificat: in ei⁹
gloria confitendus eſt: ꝛ qui in pa:

tris gloria glorificandus eſt: in his
intelligendus eſt eſſe: in quibus eſt
pater. Orige. Uel aliter. Nomen
glorie non hic accipit iuxta quoſdã
paganorum qui diffiniunt gloriam Glorie
eſſe a pluribus collata preconia. varia ac
Palaꝫ eſt eñi ꝙ hoc aliud eſt ab eo ceptio.
quod in exodo dicitur. ꝙ gloria dei
repletum eſt tabernaculũ. ꝛ ꝙ aſpe
ctus moyſi glorificatus erat. quan:
tum eñi ad corporalia diuinior que
dam apparitio contigit in taberna
culo: necnon in facie moyſi cũ deo
locuti. Quantũ ad anagogiam ve:
ro gloria dei dicitur eſſe que appa
ruit. qñ deificatus ac transcendẽs
cuncta materialia intellect⁹ vt ſcru
tetur diuinam viſionem in his que
cernit deificatur. Ut hoc ſit tropice
que glorificata eſt facies moyſi: eo
facto diuino ſm intellectum. Nul:
la autem comparatio fuit excellen:
tie chriſti ad cognitiõem moyſi glo
rificantem faciem anime eius. To:
tius enim diuine glorie fulgorẽ eſſe
filium eſtimo dicente paulo. Qui cũ
ſit ſplendor glorie ꝛc. quinimo per
ueniũt ab hac totius glorie luce ſin
gulares ſplendores ad totaꝫ ratio
nalem creaturã. non enim arbitror
quempiam totum poſſe capere to:
tius diuine glorie fulgoreꝫ niſi filiũ
eius. Inquantum igitur nõ erat no
tus filius mundo: nondum in mun:
do glorificatus erat. cum autẽ pa:
ter aliquibus de mundo exiſtenti:
bus tradidit Jeſu notitiã: tunc glo
rificatus eſt filius hominis in his q̃
cognouerunt eum: ꝛ hoc dedit glo Glorifi:
riam cognoſcentibus. nam qui libe catio ie:
ra facie diuinam gloriam intuent: ſu quõ in
ſm eandem transfigurantur imagi telligen
ne a gloria glorificati in glorifican: da.
tium gloriaꝫ. Cum igitur appropin
quauit ad eam diſpenſationeꝫ: qua
mundo notus debebat gloriaꝫ pro
mereri in gloria glorificantium ipſm
ait. Nunc clarificatus eſt filius ho:
minis. Et quia nullus nouit patreꝫ
niſi filius: ꝛ cui reuelauerit filius.

Debebat autē ex diſpenſatione de promere patrem filius: ob hoc etiā deus glorificatus in illo dignoſci-tur. vel hoc quod eſt. Et deus clarificatus eſt in eo. cū illo perſcrutaberis. Qui me videt & patrem meū videt. nam videbitur in verbo cum deus exiſtat & imago inuiſibilis dei qui genuit eū pater. Amplius autē ſic quoqꝫ clarius que ſunt in hoc lo co capientur. Velut enim per quoſdam nomen dei blaſphemaẗ in gētibus: ſic per ſanctos quorū bona geſta coram hominibus politiſſima diſcernunẗ: celſi patris nomen extollitur. In quo vero a deo glorificatus eſt: vt in ieſu dum peccatum nō fecit: nec dolus inuent⁹ eſt in ore eius. Cū ergo talis eſſet filius glorificatus eſt: & deus glorificat⁹ eſt i eo. at ſi deus in eo glorificatus ē: recompēſat ei pater maius illo qđ filius hominis exercuit. Longe em̄ ſuperſtans eſt gloria in filio hominis cum glorificat eū pater ꝙ in patre cū in illo glorificatus eſt: & decebat prepotentē maiorē rependere gloriā: deinceps qm̄ ſtatim hec erāt futura. Dico aūt filium hois in deo gĺificari. ob hoc ſubicit. Et continuo clarificabit eum.

¶ Filioli adhuc modicū vobiſcum ſum. Queritis me: & ſicut dixi iudeis: quo ego vado vos nō poteſtis venire. Et vobis dico modo. Mandatū nouum do vobis: vt diligatis inuicē ſicut dilexi vos: vt & vos diligatis inuicem. In hoc cognoſcent omnes: quia diſcipuli mei eſtis: ſi dilectionem habueritis adinuicem.

¶ Aug. Cū dixiſſet ſuperius. Et cōtinuo clarificabit eum. Ne putarēt ꝙ ſic eū clarificaturus eſſet deus: vt nō eis coniungereẗ vlterius: ea cōuerſatione que in terra eſt: adiecit atqꝫ ait. Filioli adhuc mo. vo. ſum. tanꝙ diceret: cōtinuo quidem reſurrectione clarificabor: nō tamē cōtinuo aſcenſurus in celū. Sicut enim ſcriptū eſt in actibus apoſtolorum. Fuit cū eis poſt reſurrectionem. xl. dies. hos igiẗ. xl. dies ſignificauit dicendo. Adhuc mo. vo. ſum. Orig. Per hoc autem qđ dicit. Filioli: oſtēdit adhuc imminentē animab⁹ eorum paruitatē. Hic aūt quibus nūc dicit. Filioli: poſt reſurrectionē ſunt fratres: ſicut & anteꝙ eſſent filioli fuerunt ſerui. Aug. Pōt etiam & ſic intelligi. Adhuc ſicut & vos in hac infirmitate carnis etiā ipſe ſum: do nec. ſ. moreret atqꝫ reſurgeret. Cū illis quidē fuit poſtꝙ reſurrexit exhibitione pñtie corporalis: ſed non cū illis fuit cōſortio infirmitatis humane. Apud aliū enim euāgeliſtam poſt reſurrectionem ait. Hec locutus ſum vobis: dum adhuc eſſem vobiſcū. i. in carne mortali cū eſſem ſicut & vos. Tunc enim in eadē quidem carne erat: ſed cū illis in eadē mortalitate iam nō erat. Eſt & alia diuina preſentia ſenſibus ignota mortalibus: de qua idem dicit. Ecce ego vobiſcū ſum vſqꝫ ad cōſummationē ſeculi: hoc non eſt. Adhuc modicū ſum vobiſcum. nō em̄ modicum eſt vſqꝫ ad conſummationē ſeculi: aut ſi & hoc modicū ē: qꝛ in oculis dei mille anni ſunt dies vn⁹: nō tm̄ hoc ſignificare voluiſſe credendus eſt nunc qñ ſecutus adiunxit. Quo ego vado vos nō poteſtis venire. Nunquid em̄ poſt cōſummationē ſeculi quo ipſe vadit venire nō poterant: de quib⁹ poſtea dicturus eſt. pater. Volo vt vbi ego ſum & ipſi ſint mecū. Orig. Intrinſecus aūt ſciſcitaberis an poſt multū non fuit cum eis non adeo ꝙ nō aderat illis ſm carnē. Sed eo modico conſummato vos ſcandalizabimini in me in nocte: & ſic non erit cū eis qui cum dignis tantūmodo conuerſaẗ. Sed ſi cū eis nō erat: nihilominus ipſi queſituri erant ieſum: velut pe-

Concentus euāgeliorū.

ſtrus poſt negationem grauiter plo
rabat: querēs puto ieſum. Et ideo
ſequit. Queritis me. ⁊ ſicut dixi iu=
deis. Quo ego vado: vos nō pote=
Jeſus quomodo queritur. ſtis venire. Querere ieſum eſt ver=
bū querere: ſapientiā: iuſticiā: veri=
tatem: diuinā virtutē: q̄ oia chriſtus
eſt. Uolentibꝰ ergo diſcipulis ſequi
ieſum nō qui ppe velut rudiores ar
bitrant corporaliter: ſꝫ vt ſignificet
illud. Qui nō tollit crucē ſuā: ⁊ ſequi
tur me: nō pōt meus eē diſcipulus.
Ait nūc dn̄s: quo ego vado vos nō
poteſtis venire. nā ⁊ ſi vellēt ſequi
verbū: ⁊ illū ↄfiteri: tamē nondū erāt
validi circa hoc cū nondū eēt ſpūs
datus: eo ꝙ ieſus nondū erat glori
ficatus. Aug. Uel hoc dicit: q2 ad=
huc minus idonei erāt ſequi mori=
turꝫ dn̄m pro iuſticia. quomodo eñ
iam fuerant ſecuturi martyrio non
maturi? aut iturū dn̄m ad immorta=
litatē carnis quō iam fuerāt ſecutu
ri: nō quādolibet morituri: ſed in fi=
ne ſeculi reſurrecturi? aut iturꝫ dn̄z
ad ſinū pr̄is quō iam erāt ſecuturi:
cū eſſe nemo poſſit in illa felicitate
niſi perfectus in charitate? iudeis
aūt cū hoc diceret: nō addidit. Mo
do. Ipſi aūt nō poterant venire tūc
quo ille ibat: ſed poterāt poſtea. et
ideo ſubdit. Et vobis dico modo.
Orig. q. d. Et vobis dico non abſqꝫ
additione huius aduerbij mō. Ju=
dei nāqꝫ quos preuidebat i ſuis fa=
cinoribꝰ morituros in breui tempo
re nō valebant pergere quo ieſus
ibat: ſed diſcipuli poſt breue tēpus
poterāt ſequi verbū. Chry. Ne au
tem audiētes diſcipuli ſicut dix iu=
deis: eſtimēt ſim lr ⁊ in eos dcm̄ eē
adiecit. filioli. Orige. Qḋ eſt exori
mentis imminentē adhuc ale diſci=
pulorꝫ modicitatē. Fiunt autē poſt
reſurrectionē hi quibus dixit. Filio
li: fratres. ſicut ⁊ prius ſerui fuerāt
anteqꝫ eſſent filioli. Chry. Hoc au
tē dicit eū qui in ſcipſuz eſt erigens
d ſcipulorꝫ amorem. Cum enim vi=
derimus aliquos dilectiſſimorū di=
ſcedentes exardeſcimus: ⁊ maxime
cum viderimus eos in locū abeun
tes in quē nō eſt poſſibile nobis ab
ire. Simul etiā oſtēdit: q̄m mors eiꝰ
quedā trāſlatio ē ⁊ trāſpoſitio me
lior ad loca mortalia corpora non
ſuſcipiētia. Augu. Docēs aūt quō
idonei eſſe poſſint pergere quo ille
antecedebat ſubiungit. Mandatū
nouū do vobis vt diligatis inuicē.
Nōne iā hoc erat mandatū in anti
qua lege dei: vbi ſcriptū ē. Diliges
primū tuum tanqꝫ teipſum? cur er=
go nouū mandatū appellat a dn̄o:
an q2 exuto vetere induit nos homi
nem nouū? Innouat quippe audiē Mandatū nouū quare dicatur.
tem vel potius obedientē nō ois: ſꝫ
iſta dilectio quā dn̄s vt a carnali di
lectione diſtingueret addidit. Si=
cut dilexi vos: vt ⁊ vos diligatis in
uicē. nō ſicut ſe diligūt qui corrūpūt
nec ſicut ſe diligunt hoīes: q2 homi
nes ſunt: ſed ſicut ſe diligūt qui dei
ſunt: ⁊ filij altiſſimi oēs: vt ſint filio
eius vnico fratres ea dilectione in
uicē diligētes: qua ipſe dilexit eos:
perducturus eos ad illum finē: vbi
ſatiabitur in bonis deſiderium eo=
rum. Chry. Uel dicit. Sicut dilexi
vos. nō enim preexiſtētibus veſtris
iuſticijs debitum vobis reddidi: ſꝫ
ipſe incepi: ita ⁊ vos benefacere oꝫ
etiā nihil debentes. Aug. Noli au
tē putare illud maius pretermiſſuz
eſſe mādatū quo precipit: vt diliga
mus dn̄m deū noſtrū: ſed bene intel
ligentibus vtrūqꝫ inuenit in ſingu=
lis. nam ⁊ qui diligit deū: nō euz pōt
cōtemnere p̄cipientē vt diligat pri
mum: ⁊ qui ſuperne ac ſpiritaliter
diligit primū: quid in eo diligit niſi
deum? ipſa eſt dilectio quā ab om=
ni mundana dilectione diſtinguēdo
addidit dn̄s Sicut dilexi vos. quid
eñ niſi deū dilexit in nobis nō quez
habebamus: ſed vt haberemus: ſic
ergo ⁊ nos inuicē diligamus vt quā
tum poſſumus inuicem ad haben
dum in nobis deum cura dilectio
nis attrahamus. Chry. Pretermit=

tens autem miracula que erant fa=
cturi: ab amore eos deſignat ſub=
dens. In hoc cognoſcent omnes: — *Signuꝫ diſcipulat⁹ chriſti.*
quia mei eſtis diſcipuli: ſi dilectio=
nem habueritis adinuicēꝫ. hoc eñ
eſt ꝙ maxime homies ſanctos oſtē
dit: hos enim dicit eſſe diſcipulos.
Aug. Tanq̄ diceret. Alia munera
mea habent vobiſcum etiam non
mei: non ſolum naturam: vitaꝫ: ſen
ſum: rationem: ⁊ eam ſalutem que
hominib⁹ pecoribuſq; communis
eſt: verum etiam linguam: ſacramē
ta: prophetiam: ſcientiam: fidem: di
ſtributionem rerum ſuarum paupe
ribus: ⁊ traditioneꝫ corporis ſui vt
ardeant: ſed quoniam charitatem
non habent vt cymbala concrepāt
nihil ſunt: nihil eis prodeſt.

¶ **Dicit ei ſimon petrus. Dñe quo vadis? Reſpondit ei Ieſus. Quo ego vado: nō potes me modo ſequi: ſequeris autē poſtea. Dicit ei Petrus. Quare non poſſum te ſequi modo? animam meam pro te pono. Reſpondit Ieſus. Animam tuaꝫ pro me pones. Amē amē dico tibi: non cantabit gallus donec ter me neges.**

¶ Chry. Magnus amor ⁊ ipſo igne
vehementior: ⁊ nulla eſt prohibitio
que eius promptum impetū detine
re poſſit. Ardentiſſimus itaq; petr⁹
audiens. Quo ego vado vos non
poteſtis venire: eum interrogauit.
vnde ſequit̄. Dicit ei ſimon petrus.
Dñe quo vadis? Augu. Sic vtiq;
hoc dixit magiſtro diſcipulus tanq̄
ſequi paratus: propterea dominus
qui eius animum vidit: ſic ei reſpō=
dit: nam ſequit̄. Reſpondit ei ieſus:
quo ego vado non potes me modo
ſequi. dilationem intulit: non ſpem
abſtulit: ſed eam ſequenti voce fir=
mauit dicens. Sequeris autē poſt
ea. Quid feſtinas petre: nonduꝫ te
ſuo ſpiritu ſolidauerat petra: noli
extolli preſumendo: nō potes mo=
do: noli deijci deſperando. Seque
ris enim poſtea. Chry. Audiēs au
tem hoc petrus: neq; ita deſideriū
detinuit: ſed benignam ſpem acci=
piens properat. ⁊ quia timorem ex=
cuſſit proditionis cum ſecuritate ꝑ
ſeipſum de reliquo interrogat alijs
ſilentibus. vnde ſequitur. Dicit ei
petrus. Quare non poſſum te mo=
do ſequi? animam meam pro te po — *Zelus petri.*
nam. Quid dicis petre? Dixi q̄m nō
potes: ⁊ tu dicis q̄m poſſum: quocir
ca ſcies per experientiā q̄m nihil ē
tuus amor: niſi preſente ſuperna li=
beratione. vñ ſequit̄. Rñdit ieſus.
Animā tuā pro me pones. Beda.
Que ſententia duob⁹ modis pōt ꝓ
nunciari. vno modo affirmando: ac
ſi dicat. Animā tuaꝫ pro me pones:
ſed nunc timēdo mortē carnis ani=
me mortē incurres: alio mō inſultā=
do quaſi diceret. Augu. Ita ne fa=
cies pro me. qđ nondū ego pro te?
precire potes qui ſequi nō potes?
Quid tñ preſumis? audi quis ſis.
Amen amē dico tibi: nō cātabit gal
lus donec ter me neges. Qui mihi
ꝓmittis mortē tuā: ter negabis vi=
taꝫ tuā: qđ in animo eius eēt cupidi
tatis videbat: qđ virtū nō videbat:
voluntatē ſuam iactabat infirmus.
Sed inſpiciebat valitudinem medi
cus. An apoſtolus Petrus ſicuti
eum fauore peruerſo excuſare qui
dam nituntur: chriſtum non nega=
uit: quia interrogat⁹ ab ancilla ho= — *Errōea petri excuſatio.*
mineꝫ ſe neſcire reſpondit: ſicut alij
euangeliſte teſtantur expreſſius:
quaſi qui hominem chriſtū negati
nō chriſtuꝫ negeret: ⁊ hoc in eo negat
qđ factus eſt ꝓpter nos: ne periret
qđ fecerat nos. per quid autem ca=
put eſt eccleſie niſi ꝑ hominē? quo=
modo eſt igit̄ in corpore chriſti qui
negat hominē chriſtum? Sed quid
multis immorer? non enim domi=
nus ait. Non cantabit gallus do=
nec hominem aut filiū hoīs neges:
ſꝫ donec me neges. Quid ē me? niſi

qđ erat: quicquid ei⁹ negauit: chri=
ſtũ negauit. Siquidem dubitare ne
phas eſt: chriſtus hoc dixit: verũqȝ
predixit: procuidubio petrus chriſtũ
negauit. Non accuſemus chriſtuȝ
cũ defendimus petrũ. agnouit pla=
ne petrũ ſuum infirmitas petri. Et
quantũ mali chriſtũ negãdo cõmiſe
rit: plorãdo monſtrauit. necqȝ nos cũ
ita diximus primũ apłoꝝ accuſare
delectat: ſed hunc intuẽdo admo=
neri nos opȝ ne homo quiſqȝ de hu
manis virib⁹ fidat. Beda. Reſipiſcẽ
di nihilominus vnuſquiſqȝ: ſi in la=
pſum ꝯuerterit: exemplũ capiat: ne
deſperet: ſed incunctãter veniã ſe
poſſe ꝓmereri credat. Chryſ. Vñ
manifeſtũ eſt qm̃ ⁊ caſuȝ petri dñs
ꝯceſſit. nã poterat quidem ⁊ a prin
cipio reuocare: ſed qȝ ꝑmanebat in
vehemẽtia: ipſe quidẽ nõ impulit ad
negationẽ: ſȝ dimiſit deſertũ: vt di=
ſcat propriã imbecillitatẽ: ⁊ vt poſt
hec talia nõ patiať: cũ orbis terraꝝ
diſpenſationẽ ſuſceperit: ſȝ remini
ſcẽs eoꝝ que paſſus eſt: cognoſcat
ſeipſum. Aug. In anima itaqȝ cõti
git petri qđ offerebat in corpore: ſȝ
aliter qȝ putabat. nã ante morteȝ ⁊
reſurrectionem dñi ⁊ mortuus eſť
negando: ⁊ reuixit plorando. Aug.
Concentus euangelicus. de con. euã. Hoc aũt de ꝑdictã ne=
gatiõe ſua petro nõ ſoluȝ ioannes:
ſed ⁊ ceteri tres cõmemorant nõ ſa
ne oẽs ex vna eadẽqȝ occaſione ſer
monis ad eaȝ ꝯmemorandã venerũt.
nã mattheus ⁊ marcus eam ſubne
ctũt poſtqȝ dñs egreſſus eſt ex illa
domo vbi manducauerat paſca. lu
cas vo ⁊ ioannes anteqȝ inde eſſet
egreſſus. Sed facile poſſumus in=
telligere: aut illos duos eam reca=
pitulãdo poſuiſſe: aut iſtos preoc=
cupando: niſi magis moueret ꝙ tã
diuerſa nõ tm̃ verba: ſed etiam ſen
tentias dñi premittũt: quib⁹ permo
tus petrus illam preſumptionem
proferret pro dño vel cum domino
moriendi: vt magis cogant intelligi
ter eum expreſſiſſe preſumptioneȝ
ſuam diuerſis locis ſermonis chri
ſti: ⁊ ter illi a domino reſponſum ꝙ
cum eſſet ante galli cantum ter ne=
gaturus. Cap. xiiij.

ET ait diſcipulis
ſuis. Non turbe
tur cor veſtruȝ.
Creditis in deũ:
⁊ in me credite.
In domo pr̃is
mei manſiões multe ſunt. Si
quo minus dixiſſem vobis: qȝ
vado parare vobis locuȝ. Et
ſi abiero ⁊ preparauero vobis
locum: iterum venio ⁊ accipio
vos ad meipſum: vt vbi ſum
ego ⁊ vos ſitis. Et quo ego va
do ſcitis ⁊ viam ſcitis.

¶ Aug. Ne diſcipuli mortẽ chriſti
tanqȝ hoĩes timerẽt: ⁊ ideo turba
rentur: conſolať eos etiã deũ ſe eẽ
ꝯteſtãs. vnde dicit. Et ait diſ. ſuis.
Non turbeť cor veſtrũ: ⁊c. in deũ
⁊ in me cre. q. d. Conſequens eſt ſi
in deũ creditis vt in me credere de
beatis: qđ nõ eſſet cõſequens ſi chri
ſtus nõ eſſet deus. Mortẽ metuitis
huic forme ſerui: non turbetur cor
veſtrũ: ſuſcitabit illam forma dei.
Chry. Ea etiã q̃ in me eſt fides ⁊ in
patrẽ qui genuit: potentior eſt his
que ſuperueniẽt: ⁊ nihil cõtra eam
põt preualere difficilium: hoc etiaȝ
modo diuinitatis virtutẽ oñdit: qȝ
ea que in mente habebant ducit in
mediũ dicens. nõ turbeť cor vr̃m.
Aug. Quia igiť etiã ſibi metuebãt
diſcipuli cũ petro dictũ eſſet fiden
tiori atqȝ promptiori. Nõ cantabit
gallus, donec ter me neges. ſubiun
xit. In domo patris mei mã. multe
ſunt. Per qđ a turbatione recrean
tur ceteri ac fidẽtes etiã poſt peri
cula tentationũ: ſe apud deuȝ cum Manſiones varie paradiſi.
chriſto eſſe mãſuros: qȝ ſi alius eſt
alio fortior: ſapientior: iuſtior: ſan
ctior: null⁹ alienabiť ab illa domo:

vbi manſionē ꝑ ſuo quiſq; acceptu
rus eſt merito. Denarius quidē ille
equalis eſt oībus quē paterfami=
lias eis qui operati ſunt in vinea iu
bet dari. Quo vtiq; denario vita ſi=
gnificat eterna: vbi amplī⁹ alio ne=
mo viuit: q̄m viuēdi nō eſt diuerſi=
tas in eternitate manſura: ſed mul=
te mãſiones diuerſas meritoꝛu; in
vna vita eterna ſignificāt dignita=
tes. Grego. ſup ezechielē. Uel hac
rōne ↄueniūt manſiones multe: cū
vno denario: q̄ ꝛ ſi alter minus at
q; alius amplius exultat: oēs tamē
vnū gaudiū ↄditoꝛis ſui viſione le=
tificat. Aug. Atq; ita deus erit oīa
in oībus: vt q̄m de⁹ charitas eſt: ꝑ
charitatē fiat: vt q̄d hn̄t ſinguli: co=
mune ſit oībus. Sic em̄ quiſq; etiā
ipſe habet cū amat in altero q̄d ipe
nō habet. nō em̄ erit ita aliqua inui
dia imparis claritatis. q̄m regna= **Charitas patrie deſcribit.**
bit in oībus vnitas charitatis. Gre
go. vlt. moꝛa. Eiuſdē etiā diſparili=
tatis damna nō ſentiunt: q̄ tm̄ ſibi
vnuſquiſq; quātū percepit ſufficit.
Aug. Reſpuendi autē ſunt a coꝛde
chꝛiſtiano: qui putāt ideo dictū mul
tas eſſe manſiones: q̄ extra regnū
celoꝛū erit aliqd vbi beate maneāt
innocētes. cū ſine baptiſmo ex hac
vita emigrauerint: ſine quo i regnū
celoꝝ intrare non pōt. abſit aūt vt
cū omnis domus regnantiū filioꝛū
non ſit alibi niſi in regno: ipſius re=
gie domus pars aliqua nō ſit in re=
gno. nō em̄ ait dominus. In beati=
tudine ſempiterna mãſiōes multe
ſunt: ſ; in domo patris mei. Chꝛy.
Uel aliter ↄtinua. Quia dominus
ſupꝛa dixerat petro. Quo ego va=
do nō potes me ſequi modo: ſeque
ris aūt poſtea: ne exiſtimēt ſoli pe=
tro hanc pꝛomiſſionē eſſe data;: di=
xit. In do. pa. mei man. mul. ſunt.
Hoc eſt: ꝛ vos regio illa ſuſcipietq̄
ꝛ petrū. copia em̄ eſt ibi multa man
ſionū. ꝛ nō eſt dicere: quoniā ꝑpa=
ratiōe indigem. Et ꝓpter hoc ſub=
dit. Si quo minꝰ dixi. vo. q; va. pa. vo.
locum. Auguſt. Ubi ſatis oſtendit
ideo ſe hoc illis nō dixiſſe: q̄ ia; ibi
mãſiones multe ſunt: ꝛ nō eſt opus
illi aliquā pꝛeparare. Chꝛy. Quia
ꝑo dixerat. Nō poteris me modo
ſeq̄: vt nō exiſtiment ſe ab eo finalr̄
abſciſos eſſe ſubiungit. Et ſi abie. ꝛ
pꝛepara. vo. lo. iterū ve. ꝛ acci. vos
ad meipſum: vt vbi ego ſum ꝛ vos
ſitis. Ex quo oſīdit ꝙ opoꝛtet eos
vehemēter ↄfidere. Theophi. Ac
ſi dicat vtrūq;. Uos turbari nō op;
ſiue parate ſint: ſiue non. Nam ꝛ ſi
parate non ſint: ego cū omni ſoler=
tia pꝛeparo vobis illas. Auguſt.
Sed quō vadit ꝛ parat locū: ſi iam
manſiones multe ſunt? ſed nondū
ſunt ſicut parāde ſunt. Eaſdē enim
mãſiones quas pꝛedeſtinãdo pꝛe= **Predeſtinatio manſionum.**
parauit: pꝛeparat operãdo. Iā er=
go ſunt in ꝑdeſtinatiōe: ſi quo min⁹
dixiſſet. Ibo ꝛ ꝑparabo: hoc eſt pꝛe
deſtinabo: ſ; q̄ nondū ſunt in ope=
ratione dicit. Et ſi abiero ꝛ ꝑpara=
uero vobis locum. Parat aūt mo=
do manſiones manſionibus pꝛepa
rando manſoꝛes. Quippe cū dixit.
In domo patris mei mãſiones mul
te ſunt. Quid putamus eſſe domū
dei: niſi templum dei? de quo apo=
ſtolus dicit. Templū dei ſanctū eſt:
quod eſtis vos. Hec ergo domus
dei adhuc edificatur: adhuc pꝛepa
ratur. Sed quid eſt quod vt pꝛepa
ret abijt: cum noſipſos ꝑparet q̄d
nō faciet ſi reliquerit. Sed illud ſi=
gnificat: q̄ vt parent̄ iſte manſiōes
viuere debet iuſtus ex fide. ſi autē
vides: nō eſt fides. Lat ergo ne vi=
deat̄: lateat vt credatur. Tunc em̄ **Fidei efficacia**
locus paratur: ſi ex fide viuat̄: cre=
ditus deſideret̄: vt deſideratus ha
beatur. ſi bene intelligendo nec vn̄
vadis: nec vnde venis recedis. va
dit ergo latendo: venit apparēdo.
Sed niſi maneat regendo vt pꝛofi
ciamus bene viuendo: nō parabit̄
locus vbi poſſumus permanere ꝑ=
fruēdo. Alcui. Dicit ergo. Si abie
ro. per carnis abſentiam. Iterū ve.

tiam per diuinitatis preſentiā. vel
iterum veniā iudicare viuos ꝛ mor
tuos. Et qꝛ ſciebat eos interroga-
turos quo iret: vel per quam viam
iret ſubiūgit. Et quo ego vado ſci-
tis. ſ. ad patrem. Et viā ſcitis. ſ. per
meipſum. Chꝛy. Hoc autem dicēs
deſideriū qd in eoꝝ mente erat oſtē
dit. ꝛ dat eis deſideriū īterrogādi.
¶ Dicit ei Thomas. Domine
neſcimus quo vadis. Et quo-
modo poſſumus viā ſcire? Di-
cit ei Jeſus. Ego ſum via ꝛ ve
ritas ꝛ vita: Nemo venit ad pa
trem niſi per me. Si cognouiſ-
ſetis me ꝛ patrem meuʒ vtiqꝫ
cognouiſſetis. Et amodo co-
gnoſcetis eum: ꝛ vidiſtis eum.
¶ Chꝛy. Si iudei volentes a chꝛi-
ſto ſeparari querebant quo iturus
eſſet: multo magis diſcipuli nunqꝫ
ab eo ſeparari volētes: hoc diſcere
cupiebant: ꝛ interrogant eū ex mul
ta dilectione ꝛ timoꝛe. ꝛ ideo dꝛ. Di
cit ei thomas. Dñe neſcimus quo
vadis. Et quō poſſumus viā ſcire?
Aug. Utrūqꝫ illos dñs dixerat ſci-
re: vtrūqꝫ dixit iſte neſcire. Sed ne-
ſcit ille mentiri. ergo iſti ſciebant. ꝛ
ſe ſcire neſciebāt. Conuincit ergo
eos hoc ſcire. vnde ſubdit. Dicit ei
ieſus. Ego ſum via veritas ꝛ vita.
Augu. de verbis domini. q. d. Qua
vis ire? ego ſum via: quo vis ire?
ego ſum veritas: vbi vis permane
re? ego ſum vita: veritatē ꝛ vitam
omnis homo capit: ſed viaʒ nō om
nis inuenit. deū eſſe quandam vitā
eternam: veritatem ſtabilem etiaʒ
huius ſeculi philoſophi viderunt.
verbum ergo dei: qui apud patreʒ
eſt veritas ꝛ vita aſſumendo homi
nem factuʒ eſt via. Ambula per ho
minem: ꝛ peruenies ad deum. Me
lius enuʒ eſt in via claudicare qꝫ pre
ter viam fortiter ambulare. Hyla.
vij. de trinitate. Non enim nos in
erratica atqꝫ in inuia deducit ille q

Deus ē veritas.

via eſt: neqꝫ illudit per falſa qui vē
ritas eſt: neqꝫ ī moꝛtis relinquit er
roꝛe qui vita eſt. Theophi. Cum
itaqꝫ actiuā exerces: fit tibi chꝛiſt⁹
via. Cum autem in contemplatiua
perſeueras: afficitur tibi veritas.
Adiecta autem vita eſt actiuo ꝛ cō
templatiuo. Decet enim ire ꝛ pꝛedi
care pꝛo futuro ſeculo. Aug. Scie
bant ergo viam: quia ſciebāt ipſuʒ
qui eſt via. Quid autem opus erat
vt adderet veritas ꝛ vita: cum re-
ſtaret noſſe quo iret? quia ad veri-
tatem ibat: ꝛ ad vitam? Ibat ergo
ad ſeipſum per ſeipſum: ſed nun-
quid o domine vt venires ad nos:
reliqueras te? ſcio quidem qd foꝛ-
mam ſerui accepiſti: ꝛ in carne veni
ſti: manens vbi eras: ꝛ per hanc rē
diſti: non relinquens quo veneras.
Si ergo per hanc ꝛ veniſti: ꝛ redi-
ſti: per hanc nobis non ſolum qua
veniremus ad te: verum etiam tibi
qua venires ꝛ redires via fuiſti. cū
vero ad vitaʒ quod es ipſe iſti: can
dem carnem tuam de moꝛte ad vi-
tam duxiſti: itaqꝫ dum caro de moꝛ
te venit ad vitam: chꝛiſtus venit ad
vitam. Et quia verbuʒ eſt vita: chꝛi
ſtus venit ad ſeipſum: quoniā vtrū
qꝫ eſt chꝛiſtus: vna perſona: ſcilicet
verbum caro. venerat etiam per
carnem deus ad homines: veritas
ad mēdaces. Eſt enim deus verax:
omnis autem homo mendax. Cum
itaqꝫ ſe ab hominibus abſtulit: atqꝫ
illuc vbi nemo mentit: carnem ſuaʒ
leuauit: idē ipſe qꝛ verbū caro factū
eſt: per ſeipſum. i. per carnē ſuaʒ ad
veritatem: quod eſt ipſe remeauit:
quā quidem veritatem ꝯꝑius inter
mendaces etiam in moꝛte ſeruauit.
Ecce ego ipſe ſi loquoꝛ vobis qꝫ in
telligatis: quodāmodo ad vos pꝛo
cedo: nec me relinquo. Cum aūt ta
cuero quodāmodo ad me redeo: ꝛ
vobiſcum maneo ſi tenueritis qd
audiſtis. Si hoc poteſt imago quā
fecit deus: quid poteſt ex deo nata
imago? Ac per hoc ꝛ ipſe per ſeip-

Exēplo vie chꝛi-ſti cūdā.

Exēpluʒ nature.

ſtum:⁊ ad ſeipſum ⁊ ad patrē:⁊ nos
per ipſum ⁊ ad ipſum ⁊ ad patrem
imus. Chry.Si cū dicit.Ego ſum
dn̄s ducendi ad prem omnino ve-
nientis illuc. neq enim eſt poſſibile
alia venire via. Cum aūt ſupra di-
xerit.Nē.poteſt ve. ad me niſi pa-
ter traxerit illū.Nunc dicens.Qm̄
nullus pōt ve. ad pa. niſi per me.
exequat ſeipſuz ei qui genuit.Qua
liter aūt dixerit.Quo vado ſa.⁊ viā
ſcitis.oſtendit ſubdens.Si cog.me
⁊ pa. meum vtiq cognouiſſetis.q.
d.Si ſciretis meā ſubſtātiā ⁊ digni
tatem:⁊ eaz que pr̄is eſt ſciretis:nō
uerant quidē eū:ſed non ita vt opor
tebat:poſtea aūt ſpūs veniens:per
fectā in eis cōſtruxit cognitiōnez:⁊
ꝓpter hoc ſubdit. Amodo cogno-
ſcetis eum. Dicat autē eam que ſm
mentē cognitionem.Et vidiſtis eū
ſ.per me:oſtendens: qm̄ qui videt
eum ⁊ patrē videt. Uiderunt autez
eum:nō in nuda ſubſtātia ſed carne
indutū. Beda.Sed querenduz eſt
quō nunc dicat dn̄s. Si cognouiſſe
tis me ⁊c.cū premiſerit ſupra.Quo
ego va.ſa.⁊ viam ſcitis.Datur er-
go intelligi qꝛ quidā eoꝝ ſciebant:
quidā vero neſciebant:quoꝝ vnus
erat Thomas. Hyla.vij. de trini.
Uel aliter continua.Cuz iter ad pa
trem per filium ſit: querendum eſt
vtruz hoc per doctrine admonitio
nem an per nature fidem ſit. Intel
ligentie igitur ſenſuz in conſequen
tibus requiramus. nam ſequitur.
Si cog. me:⁊ patrem meum vtiq
cognouiſſetis.In ſacramento enim
aſſumpti corporis diuinitatis pater
ne naturam cōfirmans: hunc ordi-
nem tenuit.tempus autem viſionis
ſeparauit a tempore cognitionis.
Nam quem cognoſcendum ait: eun
dem iam dixit ⁊ viſum:vt nature iā
pridem in ſe cōſpecte ſcientiam ex
tempore nunc huius reuelationis
acciperent.

¶ Dicit ei philippus. Domi-
ne oſtēde nobis patrē ⁊ ſufficit
nobis. Dicit ei ieſus. Tāto tē-
pore vobiſcū ſum:⁊ nō cogno-
uiſtis me? philippe qui videt
me videt ⁊ patrē. Quō tu di-
cis oſtende nobis patrē? Non
credis qꝛ ego in patre ⁊ pater
in me eſt? Uerba q ego loquor
vobis a me ipo nō loquor. Pa
ter aūt in me manēs ipſe facit
opera. Non creditis qꝛ ego in
patre ⁊ pater in me eſt? Alio-
quin ꝓpter opera ipſa credite.

¶ Hyla.vij.de tri. Cōmouit aplm
philippū nouitas dictoꝝ.hō cernit-
dei ſe filiū ꝯfitet:cognito ſe cogno-
ſcēdū patrē fatet:prēz viſuz eē dicit.
Prorupit igit aplica familiaritas
dn̄m iterrogās.vn̄ dr.Dicit ei phi-
lippus.Dn̄e oſtē.no.pa.⁊ ſuffi. no.
Nō viſum negauit:ſz oſtēdi ſibi ro
gauit.neq oſtēſionē veluti corpalis
ꝯtēplatiōis ītuitū deſiderauit:ſz de
monſtrationē itelligēdi ei⁹ q̄ viſus
ē poſtulauit.filiū eīn in habitu hois
viderat:ſz quō per id patrē viderit
neſcit.nā ⁊ oſtenſio illa intelligēdi
potius eēt demonſtratio qꝫ vidēdi.
ſubiecit:⁊ ſufficit nobis. Aug.j.de
trini.Illa enim leticia qua nos ad-
implebit cū vultu ſuo nihil amplius
requiretur.quod bene intellexerat
philippus:vt diceret.Dn̄e oſtē.no.
pa.⁊ ſuf.no. Sed nondū intellexe-
rat eo quoq modo ad ipz ſe potuiſ
ſe dicere. Domine oſtēde nobis te
⁊ ſufficit nobis. Ut enim hoc intelli
geret reſponſum eſt ei a dn̄o. vn̄ ſe
quitur. Dixit ei ieſus. Tāto tēpore
vo.ſum:⁊ non cogno.me. Aug.ſup Queſtio pulchra
Io.Sed quomō hoc dixit.cū ⁊ quo
iret ſcirēt:⁊ viā ſcirent nō ob aliud
niſi qꝛ ipm ſcirēt? Sz facile iſta que-
ſtio ſoluit ſi dicamus qꝛ cū aliq eoꝝ
ſciebant.aliqui neſciebāt de quib⁹
erat philippus. Hyla.de trini.Ar-
guit ergo aplm in cognoſcendo ſe
ignorantē.cū eīn ea que gereret ꝓ
pria deo eēnt calcat vndas:iubere

vētis: pctā dimittere: mortuus vitā
reddere: huic querele. omnis orta
cōqueſtio eſt: ꝗ l homine aſſumpto
dei nō intellecta natura ē. Et ideo
poſtulāti vt filius patrem oſtenderet ait.
Philip. q̄ vi. me. vi. ⁊ pa. Aug. So
lemus enim de ſimillimis duobus ita
loqui. Uidiſtis illū. ſic ergo dictum
eſt. Qui vi. me: vi. ⁊ pa. nō ꝙ ipſe ſit
pater ⁊ filius: ſed ꝙ a pris ſimilitu
dine in nullo prorſus diſcrepet filius.
Hyla. vij. de tri. Non aūt ille hic vi
ſum oculorum carnaliū ſignificat. non
enim hoc qd̄ ex partu virginis carna
le eſt: ad ꝯtēplandā in eo dei formā
⁊ imaginē pficit: ſꝫ intellectus dei fi
lius id pſtat: vt intellectus ⁊ pater ſit.
Dū ita imago eſt vt nō differat ge=
nere: ſꝫ ſignificet auctoritatē. nō enim
ſolitarium ſermo ſignificat ⁊ indiffe
rentē: tn̄ naturā pfeſſio docet. Cuꝫ
enim dr̄. Et pr̄em: Excluſa eſt ſingula
ris atqꝫ vnica intelligētia. Et qd̄ reli
quum eſt: niſi p nature vnicā ſimili
tudinē pr̄ p filiū viſus ſit. Aug. Sꝫ
nunqd obiurgādus eſt q̄ cū ſimileꝫ
viderat: etiā illū cui eſt ſimilis vult
videre? Sed ideo diſcipulū dn̄s ar
guebat: qm̄ cor poſtulātis videbat.
Tanq̄ enim melior eēt pr̄ q̄ filius: ita
philippus patrē noſſe cupiebat. ⁊
ideo nec filiū ſciebat: quo alium me
liorē eē credebat. Ad hūc ergo ſen
ſum ꝯtingendū dictum eſt. Nō cre
dis q: ego in pr̄e ⁊ pr̄ in me eſt. q. d.
Si ad te multū eſt hoc videre: ſaltē
qd̄ nō vides crede. Hyla. Que enim
ignorādi pr̄em aut oſtēdēdi ignorā
tibus neceſſitas relinquebat: cum
pr̄ in filio viſus eēt ex ppͥetate na
ture: dum ex indifferentia vnitatis
vnū ſint natus ⁊ generās: vt hic ſer
mo domini ſequeret. Non cre. quia
ego in pa. ⁊ pr̄ in me eſt. Aug. pri
mo de tri. Uolebat eñ eum ex fide
viuere: anteq̄ illud poſſet videre:
⁊ ideo dicit. Nō credis. Cōtēplatio
quippe merces eſt fidei: cui merce=
di p fidē corda mundant. Hyla. vij.
de tri. Pater aūt in filio eſt: ⁊ filius
in patre: non per duplicē cōuenien
tium generū coniunctionē: neqꝫ per
inſitā capacioris ſubſtātie naturā:
q: per corporalē neceſſitatem exte
riora fieri his quibus ꝯtinent inte
riora nō pnt: ſed per natiuitateꝫ vi
uētis nature ex viuēte dū nō aliud
ex deo q̄ deus naſcat. Hyla. vij. de
tri. Naturā enim ſuā: vt ita dicam: ſe
quit indemutabilis deus indemuta
bilē gignens deū. Nec naturā ſuaꝫ
deſerit ex idemutabili deo indemu
tabilis dei pfecta natiuitas. Sub=
ſiſtentē igit in eo dei naturā intelli
gimus: cū in deo deus ſit: nec preter
eū qui eſt deus quiſq̄ alius deus ſit.
Chry. Uel aliter. Totū philippus
hic corporeis oculis patrē volebat
videre: q: ⁊ ipſum filiuꝫ ita ſe ex ſti
mabat vidiſſe: fortaſſis a pphetis
audiēs: qm̄ vidi dn̄m. ⁊ ideo dixit.
Oſtēde nobis patrē. Etenim iudei
interrogauerūt. Quis ē pater tuus?
⁊ petrus ⁊ thomas quo iret: ⁊ nul
lus didicit manifeſte. vt ergo nō vi
deatur oneroſus eſſe philippus: ⁊
ipſe interrogans: oſtēde nobis pa
trē adiūgit. Et ſufficit nobis. i. nihil
plus querimus. dn̄s aūt non dixit ei
Impoſſibile petis: ſed oſtēdit. qm̄
neqꝫ ipſum filiū vidit. nā ſi hunc po
tuiſſet videre: ⁊ illū vidiſſet. Et ideo
dicit. Tāto tempore vo. ſum. ⁊ non
cogno. me? philippe. Nō dixit. non
vidiſtis me: ſed nō cognouiſtis me.
quātum ad hoc. ſ. ꝙ filius hic manēs
qd̄ pater decēter in ſeipſo oñdit eū
qui genuit. Deinde diuidēs hypo
ſtaſes ait: qui vi. me: vi. ⁊ pa. ne qs
dicat qd̄ ipſe eſt pater: ipſe filius.
Oñdit aūt per hoc: qm̄ neqꝫ filium
viſu corporeo vidit. Si autem ali=
quis hic viſum cognitionem dicere
velit: non cōtradico. q. d. qui cogno
uit me cognouit ⁊ patrem: ſed nō di
xit hoc: ſed ꝯſubſtantialitatē repre
ſentare volens dixit. qui meaꝫ ſub
ſtantiam vidit: vidit ⁊ eam que pa
tris. Unde patet ꝙ non eſt creatu
ra, creaturam enim videntes deuꝫ
neſciunt omnes.

Trinitas i vnitate eſſe nc.

Contēplatio ē merces fidei.

Ex creaturꝫ deus nō perfecte videtur.

neſciunt omnes. Philippus etiam ſubſtantiam patris videre querebat. Si ergo alterius ſubſtantie eſſet non diceret: qui videt me videt et patrem: ſed nec aliquis in argento auri ſubſtantiam videre poteſt. non enim alia per aliam apparet natura. Augu. Deinde non ad ſolum philippuz ſed ad omnes pluraliter loquitur dicens. Uerba que ego lo. vo. a meipſo non loquor. q̄d eſt. A meipſo non loquor: niſi a me ipſo non ſum qui loquor? ei quippe tribuit quod facit: de quo eſt ipſe qui facit. Hylarius. vij. trini. Unde neq̧ ſe filiū d̄negauit nec naturā in ſe paterne virtutis abſcondit. nam dum loq̄tur ipſe in ſubſtātia manens loquit̄. dum aūt non a ſe loquit̄: natiuitatē in ſe dei a deo teſtat̄. Chry. Uide ār abūdātē ſup vnius ſubſtātie demōſtrationē. nā ſubdit̄. Pater aūt in me ma. ip. fa. ope. q. d. Nequaq̄ aliter facit pater et aliter ego: ſicut et alibi ait. Si nō facio opera patris mei non credatis mihi. Sed quomodo a v̄bis incipiens ad opera venit? Conueniens enim erat dicere. Ipſe loq̄t̄ verba. Sed duo ponit de doctrina et ſignis: aut q2. verba op̄a erant. Augu: Nam qui proximū loquendo edificat bonū opus operat̄. In his duabus ſententijs diuerſi nobis aduerſant̄ heretici. Arriani dicunt. Ecce inequalis eſt patri filius nō a ſeipſo loquitur. Dicunt ſabelliani. Ecce qui pater eſt ipſe eſt filius. Quid eſt. Pater in me manēs ipſe facit: niſi in me maneo ego q̄ facio? Hyla. vij. de tri. Sed manere in filio patrē nō ē ſingularē atq̧ vnici. operari vero per filiū patrē non eſt d̄ſtis aut extere: ſicut non vnius eſt non a ſe loqui qui loquit̄ neq̧ rurſus alieni ac ſeparabilis loqui per loquētē. Et q2 in ſe patrē loqui et operari docuerat: perfecte huius vnitatis fidem ſtatuit dicēs. Credite mihi quia ego in patre: et pater in me eſt. ne ſcz per virtutis efficientiam: et non per nature: q̄

Hereſes due colliduntur.

ſm natiuitatē eſt: p̄prietatē pater in filio et operari crederetur et loqui. ſic enim habetur in greco. Noſtra littera habet. Non creditis quia ego in patre et pater in me ē? Augu. Antea ſolus philippus arguebatur. Chry. Si vero non ſufficit hoc ad oſtendendum conſubſtātialitatem: ſaltem ab operibus diſcite. vnde ſubditur. Alioquin propter opera ipſa credite. Uidiſtis ei ſigna cum auctoritate: et omnia q̄ deitatis erāt propria: et que ſolus pater operatur: peccata ſoluta mortem recedentem et huiuſmodi. Auguſti. Hoc ergo propter opera credite: quia ego in patre et pater in me eſt. Neq̧ enim ſi ſeparati eſſemus inſeparabiliter operari vlla ratione poſſemus.

¶ Amen amē dico vobis qui credit in me opera que ego facio et ipſe faciet: et maiora horum faciet: quia ego ad patrē vado. Et q̄dcūq̧ petieritis p̄rez in nomine meo hoc faciam vt glorificetur pater in filio. Si quid petieritis me in nōie meo hoc faciam.

¶ Chry. Q2 dominus dixerat: propter opera credite oſtendens quoniā nō hoc ſolū pōt: ſed multo maiora: et q̄d eſt mirabilius alijs pōt dare adiunxit. Amen amē di. vo. q̄ cre. in me opera que ego fac. et ip. fa. et ma. ho. fa. Aug. Sed que ſūt illa maiora? an forte q̄ egros ipſis tranſeuntibus etiā eoꝝ vmbra ſanabat? Maius eſt enī q̄ ſanet vmbra q̄ȝ fimbria. verūtamē q̄n illa dicebat verborū ſuoꝝ facta et opera cōmēdabat. Cū enī dixit. Pater in me manens ipſe facit opera: q̄ op̄a tunc dicebat: niſi verba que loquebatur: et eorum verborum fructus erat fides illorum? Uerūtamen euāgelizantibus diſcipulis non tā pauci q̄ȝ illi erant: ſed gentes etiaȝ crediderunt. Nonne ab ore ipſius d̄

Miracula apoſtolorum quo maiora.

nes ille triſtis abſceſſit: ꝛ tñ poſtea qđ ab illo auditũ nõ fecit vnus: fecerũt multi: cũ per diſcipulos loq̃retur. ecce maiora fecit: predicatus a credẽtibus ꝙ̃ locut⁹ audientibus. Uerũ hoc adhuc mouet ꝙ hic maiora ꝑ apoſtolos fecit: nõ aũt ipſos tantũ ſignificans ait. Qui credit in me: nunquid inter credẽtes in xp̃m non eſt cõputandus qui non fecerit opera maiora ꝙ̃ chriſtus? durũ eſt niſi intelligat̃. Apoſtolus dicit. credenti in eum qui iuſtificat impium deputatur fides ad iuſtitiam. In hoc opere faciemus opera xp̄i qꝛ ꝛ ipſum credere in chriſtum: opus eſt chriſti: hoc opatur in nobis non vtiq; ſine nobis. Audi ergo. Qui credit in me: ope. que ego fa. ꝛ ipſe fa. Prius ego facio: deinde ꝛ ipſe faciet: qꝛ facio vt faciat: que opera niſi vt ex impio iuſtus fiat? qđ vtiq; in illo ſed non ſine illo chriſtus operatur. prorſus hoc maius eſſe dixerim ꝙ̃ creare celum ꝛ terram. Celũ enim ꝛ terra tranſibũt: predeſtinatorũ autẽ ſalus et iuſtificatio ꝑmanebit: ſed in celis angeli opera ſũt chriſti: nunquid etiã his operibus maiora facit qui cooperatur xp̄o ad ſuã iuſtificationem? iudicet qui poteſt vtrum maius ſit iuſtos creare ꝙ̃ impios iuſtificare. certe ſi eq̃lis eſt vtrunq; potentie: hoc maioris eſt miſericordie: ſed omnia opera intellige chriſti vbi ait. Maiora horum faciet. Nulla neceſſitas cogit. horũ enim forſitan dixit que illa hora faciebat. tunc autem verba fidei faciebat. ꝛ vtiq; minus eſt verba iuſticie ꝑdicare: qđ fecit propter nos ꝙ̃ impios iuſtificare: quod ita facit in nobis vt faciamus ꝛ nos. Magnã aũt ſpem dñs ſuis ꝓmiſit orantibus dicẽs. Qꝛ ego ad patrẽ vado. Chry. Hoc eſt nõ pereo: ſed in propria manebo dignitate ꝛ i celis ego vel hoc dicit: ac ſi diceret. Ueſtrum eſt decetero miracula facere. ego enim vado. Aug. Et ne quiſꝙ̃ hoc ſibi tribueret: vt et illa opa maiora ſeipſum facere oſtenderet: adiecit.

Duo opera dei cõparat

Et qđcunq; pe. pa. in no. me. hoc faciã. Qui dixerat. Faciet: poſt ait: faciã. tãꝙ̃ diceret. Non vobis hoc impoſſibile videat̃. non eñ poterit eſſe maior me qui credit in me: ſed ego ſum facturus ꝛ tũc maiora ꝙ̃ nũc: maiora ꝑ eũ qui credit in me ꝙ̃ nũc ꝑ me: qđ nõ eſt defectio: ſ; dignatio. Chr. Dicit aũt in noĩe meo qꝛ ꝛ apl'i dicebãt. In noĩe xp̄i ieſu ſurge ꝛ ambula. Oĩa eñ ſigna que fecerũt: ipſe faciebat: et man⁹ dñi erat cũ illis. Theo. Expõit aũt nobis ꝑ hoc miraculorũ doctrinã. nã per orationẽ ac inuocationẽ ſui nominis põt q̃s exercere ꝓdigia. Augu. Sed q̃d eſt. Qđcũq; petieritis? cũ videam⁹ plerũq; fideles ei⁹ petere ꝛ nõ accipe: an forte ꝓpterea qꝛ male petũt male ei vſur⁹ eo: qđ vult accipe deo poti⁹ miſerãte ñ accipit quo ergo intelligẽdũ eſt. Qđcunq; petieritis hoc faciã: ſi deus aliqua petẽtib⁹ fidelib⁹ et cõſulẽdo non facit? an forte ſolis apl'is hoc dictum debem⁹ accipe? abſit. ſupius eñ dixerat. Qui cre. in me: ope. que ego fa. et ipſe fa. Ipſos quoq; ſi cogitemus apl'os inuenim⁹ eũ qui plus oĩbus laborauit rogaſſe: vt ab eo diſcederet angelus ſathane: nec tñ qđ rogauerat accepiſſe. Sed audi ꝙ illuc poſitũ eſt. In no. me. qđ eſt chriſt⁹ ieſus: chriſt⁹ regẽ. ieſus ſaluatorẽ ſignificat: ac ꝑ hoc qđcũq; petim⁹ aduerſus vtilitatẽ ſaluti; nõ petim⁹ in noĩe ſaluatoris: et tñ ipſe ſaluator eſt: nõ ſolum qñ facit qđ petimus: verũ etiã qñ nõ facit: qm̃ qđ videt peti ꝯtra ſalutẽ: nõ faciẽdo ſe exhibet ſaluatorẽ. Nouit eñ medicus q̃d pro ſua q̃d cõtra ſuã ſalutẽ poſcat egrot⁹. et iđ contraria poſcentis non facit voluntatem: vt faciat ſanitatem. Sane quedam ꝙ̃uis in nomine eius petamus: non tunc quãdo petim⁹ facit: ſed tñ facit: differt̃ enim qđ petimus: nõ negatur. Continuo autem ſubiecit. Ut glori. pater in fi. ſiquid. peti. in nomine meo hoc faciam. Nullo modo igitur ſine patre filius fa-

Qđ pulchra.

Nomẽ ieſu expoṅit.

cit: qñquidem vt in illo pater glorificetur propterea facit. Chryſo. Cum eniʒ filius oſtẽdatur magna potens: glorificabit̃ ille qui genuit. ideo autem ſecũdo id ponit vt certificet ſuypſius ſermonẽ. Theop. Attende etiã ſeriẽ paterne glorificationis. In nomine ieſu facta ſũt ſigna per que credebant apoſtolorum ſermonibus: et ſic dũ ad noticiam patris peruenirent glorificabatur pater in filio.

¶ Si diligitis me mandata mea ſeruate: ⁊ ego rogabo patrem: ⁊ alium paraclytũ dabit vobis vt maneat vobiſcuʒ in eternũ: ſpiritũ veritatis quem mundus non põt accipere: qꝛ non videt euʒ: nec ſcit eũ. Uos autẽ cognoſcetis eũ: qꝛ apud vos manebit: et in vobis erit.

¶ Chry. Qꝛ dominus dixerat. Quodcunq; petieritis: hoc faciã. vt non eſtiment omnẽ ſimpliciter petitionẽ valere: induxit. Si di. me mã. mea ſer. q. d. tunc faciam quod petitis. Uel qꝛ audientes: qm̃ ad patrẽ vado. conſequẽs erat eos turbari dicit: non eſt hoc me amare vt turbemini: ſed vt faciatis mãdata mea: hoc ẽ ei amor obedire et credere ei qui diligit̃. Qꝛ verò conſequẽs erat eos vehemẽter inquirere carnis pñtiã: et illã hr̃e ꝯſolationẽ quam prius habuerũt ſubiungit. Et ego ro. pa. et aliũ para. da. vob. Aug. In quo oñdit et ſeipſum eſſe paraclytum. Paraclyt⁹ autẽ latine dr̃ aduocat⁹: et dcm̃ eſt de xp̃o: aduocatũ hẽm⁹ apud patrẽ ieſũ xp̃ʒ iuſtũ. Alcui. Ut paraclytũ. i. cõſolatoreʒ. hẽbãt. n. et tunc vnũ cõſolatorẽ: q̃ miraculorũ dulcedine ⁊ predicatione eos erigere ⁊ cõfortare ſolebat. Didy. de ſpũſctõ. Sʒ ſpm̃ſcm̃ aliuʒ paraclytũ nõiauit: nõ iuxta nature differẽtiam ſed iuxta operationis diuerſitatẽ. Cũ ei ſaluator mediatoris ⁊ legati pſonã hẽbat ex q̃ põtifex depcat̃ p pctis nr̃is ſpũſſcũs ẽm aliã ſignificationẽ paclyt⁹ ab eo q ꝯſolat̃ i triſticia poſitos nũcupat⁹ eſt. Uerũ noli ex filij ⁊ ſpũſſcti operatione diuerſa varias eſtimare naturas: ſiqdẽ in alio loco reperit̃ paraclyt⁹ ſpũs: legati apud p̃rem pſona fungi vt ibi. Ipſe ſpũs interpellat p nobis. Saluator quoq; ꝯſolationẽ opatur in cordibus eorum: qꝛ indigẽt, ſcriptũ eſt eñ. Et humiles ppl'i ſui cõſolatus eſt. Chr. Ait ãt. Rogabo patrẽ: vt fidedignũ faciat eis ſermonẽ: qm̃ ſi dixiſſet. Ego mittã: nõ ſimpl'r credidiſſent. Augu. cõtra arrianos. Qui tñ vt inſeparabilia ſua ⁊ p̃ris opa demõſtraret alibi ait. Cũ abiero mittã eũ ad vos. Chry. Quid aũt aplis plus hr̃et: ſi p̃rem ſolũ rogaret vt ſpm̃ alijs daret: qm̃ illi multotiẽs ⁊ ſine oratione oſtenduntur hoc facientes. Alcui. Rogabo igitur dicit vt inferior ſm humanitatem patrem meũ: cui ſum equalis et cõſubſtantialis ſm diuinam naturam. Chryſoſto. Dicit autem vt maneat vobiſcum in eternum: quoniam neq; poſt mortẽ recedit. per hoc etiam occulte inſinuat q ſpiritusſanctus non patiet̃ mortem vt ipſe neq; abibit. Ne autem paraclytum audientes rurſus incarnationem aliam ſuſpicentur et oculis putent eum videre ſubiũgit. Spiritum veritatis quem mũdus non poteſt accipere: quia non videt eum: nec ſcit eum. Auguſti. Hic eſt vtiq; in trinitate ſpiritusſãctus quem patri et filio conſubſtãtialem et coeternum fides catholica profitetur. Chryſoſtomus. Spiritum autem veritatis eum vocat per hoc q figuras veteris teſtamẽti manifeſtat. Mundum autem hic malos dicit. viſionem autem certiſſimam cognitionem dicit: quia et viſus eſt apertior ſenſus. Beda. Nota etiam q cum ſpiritumſanctum ſpirtum veritatis dicit: ſpiritũſanctũ ſueſſe ſpiritum ſuũ oſtẽdit. Deinde cum a patre eum dari narrat: p̃ris etiã eum ſpiritũ eſſe declarat acper hoc ſpũſſanctus a patre pce

Spũs ſanctus quo paraclyt⁹.

Spũs veritatis quo intelligitur.

dit e filio. Greg. v. mora. Spūs autē
ſtatū oēm quē repleuerit: ad deſide
randa inuiſibilia accēdit: quoniā
mūdana corda ſolum viſibilia dili=
gūt: hūc mūdus nō accipit: q2 ad di=
ligenda inuiſibilia nō aſſurgit. Se=
culares etem̄ mētes quāto ſe foras
per deſideria dilatāt: tanto ad rece=
ptionē illius ſignū cordis anguſtāt.
Augu. Sic aūt mundū. i. mūdi dile
ctores dicit nō poſſe accipe ſpm̄ſan=
ctum: velut ſi dicam⁹. Iniuſtitia iu=
ſta eſſe non pōt. Mūdus ergo. i. mū
di delectores nō poteſt eū accipere:
q2 non videt eum. Non em̄ habet in
viſibiles oculos mundana dilectio:
per quos videri ſpūſanct⁹ niſi inui
ſibiliter non poteſt. Sequit. Vos autē
tem cog. eū3: q2 apud vos manebit.
Sed ne putarent qđ dictū eſt. Apud
vos manebit: ita dictū quēadmodū
apud hoīes hoſpes viſibiliter ma=
nere ꝯſueuit: adiecit. In vobis erit.
Chryſoſto. q. d. Non ita apud vos
manebit ſicut ego: ſ3 in veſtris habi
tabit animabus. Auguſtinus. Pri⁹
autem eſt eſſe alicui: poſt manere.
S3 expoſuit qđ dixerat. Apud vos:
cum adiūxit. In vobis. Si em̄ nō ſit
in vobis: non poteſt eſſe in vob' eius
ſcientia. ſic enim a vobis videtur in
vobis et veſtra conſciētia. Grego. ii.
Qđ pul mora. Si aūt ſpūſanct⁹ i diſcipulis
chra. manet: quomodo iam ſingulare ſi=
gnu3 erit quod in mediatore perma
net: ſm̄ illud. Supra quē videris ſpi
ritum deſcendente3 et manentē: hic
eſt qui baptizat. quod tamē citi⁹ co
gnoſcimus ſi dona eiuſde3 ſpiritus
diſcernam⁹. In his enim donis ſine
quibus ad vitam perueniri non po
teſt: ſpirituſſanct⁹ in electis omnib⁹
ſemper manet. In illis aūt quibus
non noſtra vita ſeruat: ſed aliorum
queritur: nequaꝗ̄ ſemꝑ manet. Ali
quādo enim ſe ia ſignorū oſtenſioni
bus ſubtrahit vt eo humilius virtu
tes eius habeant. chriſtus aute3 in
cunctis eu3 et ſemꝑ habet preſentē.
Chryſoſto. Hic aute3 ſermo oppoſi
tas hereſes velut vno ictu ſuſtulit.
nam dicere aliū oſtendit eius: id eſt
ſpiritus hypoſtaſeos differentiam:
dicere vero paraclytum ſubſtantie
cognationē. Auguſti. contra ſermo.
arria. Conſolatore3 enim quod offi
ciu3 tanꝗ̄ perſone infime in trinita
te ſpirituiſancto deputant. deum di
cit apoſtolus: ſm̄ illud. Is qui cōſo
latur humiles: cōſolat⁹ eſt nos de⁹.
Deus eſt itaꝗ̄ ſpirituſſanct⁹ qui cō
ſolatur hūiles: aut ſi hoc de patre
vel filio dictū ab apoſtolo volūt acci
pi: deſinant conſolationis tanꝗ̄ mu
nere proprio ſeparare a patre et fi
lio ſpiritūſanctū. Aug. ſup Ioā. Si
cu3 charitas dei diffuſa ſit in cordi
bus noſtris per ſpm̄ ſanctū qui dat⁹
eſt nob̄: quomodo diligem⁹ et māda
ta chriſti ſeruabim⁹ vt eum accipia
mus: quem niſi habuerim⁹: dilige
re et mādata ſeruare non poſſum⁹:
an forte precedit in nobis charitas
qua diligamus chriſtū. vt diligēdo
chriſtū eiuſꝗ̄ faciendo mādata me
reamur accipe ſpiritūſanctū vt cha
ritas dei patris diffundat in cordi
bus noſtris: peruerſa eſt iſta ſentē
tia. Qui eni3 ſe filiū dei diligere cre
dit et patrē non diligit profecto nec
filium diligit: ſed quod ſibi ipſi vide
tur confinxit. Reſtat ergo vt intellu=
gamus ſpm̄ſanctu3. habere qui dili
git: et habendo mereri vt plus ha
beat: et plus habendo plus diligat.
Ia3 itaꝗ̄ habebant ſpiritū diſcipu
li quē domin⁹ promittebat: ſ3 dādus
eis erat amplius. habebāt occulte:
accepturi erant manifeſte: proinde
nonſolum nō habēti: verūetiam ha
benti non incaſſu3 ꝓmittit: nō habē
ti quidem vt habeatur. habenti aūt
vt amplius habeatur. Chryſo. Qm̄
igitur diſcipulos purgauerat per ſa
crificium paſſionis: et peccatu3 ſolu
tum erat: et ipſi ad pericula et ago
nes mittebant: oportebat ſpiritum
ſanctū venire abundanter. Non au
tem ſtatim poſt reſurrectione3: vt in
multo eius conſtituti deſiderio: cu3
multa eu3 ſuſcipiant gratia.

¶ Nō relinquā vos orphanos:
veniā ad vos. Adhuc modicū:

Hereſes oppoſite colliduntur.

et mundus iam me non videt.
Uos autē videtis me:qꝛ ego vi
uo: et vos viuetis. In illo die
vos cognoſcetis:qꝛ ego ſum in
patre meo:et vos in me:et ego
in vobis. Qui habet mandata
mea et ſeruat ea:ille eſt qui dili
git me. Qui autē diligit me:di-
ligetur a patre meo:et ego dili-
gam eum:et manifeſtabo ei me
ipſum.

¶ Aug. Ne quiſꝗ putaret ꝙ ita ſpm̄
ſctm̄ dn̄s datur⁹ fuerat:velut per ſe
ip̄m nō ⁊ ipſe eēt futur⁹ cū eis adie
cit ⁊ ait. Nō relinquā vos orphanos.
Orphani pupilli ſunt. Illud em̄ eſt
grecū:hoc latinū. Quāuis ergo nos
fili⁹ dei ſuo patri adoptauit filios:
tn̄ in h̄ etiā ip̄e erga nos paternum
oſ̄dit affectū. Et quidē a principio
dixerat. Uenietis quo ego vado. ſꝫ
qꝛ hoc lōgū tp̄s erat: ꝓmiſit ſpm̄. Et
qꝛ neſciebant q̄d eſt hoc ꝓmittit eis
ſuā p̄ſentiā quā marie q̄rebāt cū di
cit. Ueniā ad vos. Ne tn̄ rurſus eā-
dem q̄rāt p̄ñtiā:qualē ⁊ pri⁹ habue
runt:occulte hoc excludit cū ſubdit.
Adhuc mo. ⁊ mū. me iam nō vi. vos
aūt vide. me. ac ſi diceret. Ueniā q̄-
dem ad vos: nō tn̄ vt pri⁹ vobiſcū p
vnāquāq; diē ꝯſiſtens. Et ne dicāt.
Qualiter igit̄ iudeis dixiſti. Amo-
do nō videbitis me. ſoluit opinionē
dicēs. Ad vos ſolos veniā. Aug. Ui
debat em̄ tūc eū mūd⁹ carneis ocu-
lis in carne ꝯſpicuū. nō aūt videbat
ꝙ in carne v̄bū latebat: ſꝫ quoniam
poſt reſurrectionē etiā carnē ſuam
quam non ſolum videndam: verum
etiam contractandā demonſtrauit
ſuis: noluit demonſtrare non ſuis:
hinc dictum eſt. Adhuc modicum et
mundus iam me non videt. vos au
tem videbitis me. Sed quoniā in iu
dicio cum mundus videbit: quo no
mine ſignificati ſunt a regno ei⁹ alie
ni: melius intelligitur illud etiam
tempus ſignificare voluiſſe quādo
in fine ſeculi auferetur ab oculis dā

Orphanus vox greca.

natorum: vt eum decetero videant
diligentes. Modicum autem dixit:
quia id quod prolixum videtur ho-
minibus: breuiſſimū eſt āte oculos
dei. Sequitur: qꝛ ego viuo et vos vi
uetis. Theo. q. d. Et ſi mortē ſubie-
ro: tamen reſurgo: vos quoq; viue-
tis: hoc eſt cū videritis me letabimi
ni: ⁊ tanꝗ mortui reuiuiſcetis in ap
paritione mea. Chryſo. Mihi autē
videtur vitam nō p̄ſentē dicere ſed
futurā: ac ſi dicat. Mors crucis non
diſtare faciet vos a me in finem: ſed
momēto paruo occultabit me a vo-
bis. Augu. Cur autē de p̄ſenti ſe di
xerit viuere: illos autē de futuro eē
victuros: niſi qꝛ et vitam carnis re-
ſurgētis qualis in ipſo precedebat
et illis eſt pollicitus ſecuturā: et qꝛ
ipſi⁹ mox futura erat reſurrectio:
p̄ſentis tp̄is ponit verbum: ꝑpter ſi
gnificādā celeritatē. Illorum autē
qm̄ ſeculi differt̄ in finē non ait: viui
tis: ſed viuetis. Quia v̄o viuet ille:
ideo ⁊ nos viuem⁹. per holem q̄ppe
mors: ⁊ per holem reſurrectio mor-
tuorū. Sequit̄. In illo die. de quo ſcꝫ
ait. Et vos viuetis. Uos cognoſce-
tis. cōtemplādo: ꝗuis et nūc creden
do nouerim⁹. qꝛ ego ſum in patre: et
vos in me et ego in vobis. qꝛ qn̄ viue
mus ea vita qua mors abſorbetur:
tūc perficietur hoc ip̄ꝫ qd̄ nūc ichoa
tum eſt iam per ip̄m: vt ſit in nobis
et nos in ipſo. Chryſ. Uel in illo die
cū reſurgā cognoſcetis: qꝛ cum vide
runt eū reſurrexiſſe et eſſe cum eis:
tunc certiſſimā fidem didicerūt. Ma
gna em̄ erat virtus ſpūſſancti q̄ oīa
eos docebat. Qd̄ aūt dictū eſt. Ego
ſuꝫ in patre: hūilitatis eſt. Qd̄ autē
dicit. Et vos in me et ego in vo. hu
manitatis eſt ⁊ auxilij qd̄ eſt a deo.
Cōſueuit em̄ ſcriptura multotiens
eiſdem verbis in deo ⁊ hoībus poſi
tis nō ſiſr vti. Hyla. viij. de tri. Uel
hoc dicit vt cū ille in patre p naturā
diuinitatis eſſet: nos aūt in eo p cor
poralē ei⁹ natiuitatē: ⁊ ille rurſus in
nobis p ſacramēti myſterium ineſſe
crederet̄. Ip̄e em̄ teſtat⁹ eſt: qui edit
carnē meā: ⁊ bibit ſanguinē meū: in

Anagogica expoſitio.

me manet ⁊ ego in eo. Alcui. Per di lectionẽ aũt ⁊ obſeruãtiã mãdatoꝛũ ei⁹ tũc pficiet hoc ipſm qđ nũc inchoa tum eſt p ipſm: vt ſit in nobis et nos in ipſo. Et vt olbus: nõ tm apoſtolis hãc beatitudinẽ pmiſiſſe videat ad iungit. qui habet mandata mea et ſer. ea: ille eſt qui diligit me. Augu. Qui habet in memoꝛia et ſeruat in vita: qui hʒ in ſermonib⁹ ⁊ ſeruat in operib⁹: qui habet audiẽdo ⁊ ſeruat faciẽdo: qui habet faciẽdo ⁊ ſeruat pſeuerando: ipſe eſt qui diligit me. Ope eſt demõſtrãda dilectio: ne ſit ifructuoſa nõis appellatio. Theo. Ac ſi dicat. vos putatiſ q̄ ex affectio ne quadã triſtamini de moꝛte mea: ſed ego ſignum dilectionis reputo mãdata mea ſeruari. Qualẽ autez pꝛerogatiuã obtineat q̄ diligit oſtẽ dit ſubdẽs: q̄ aũt dili. me: dili. a pa. meo ⁊ ego di. eum. Augu. Sed quid eſt diligã. tanq̃ nũc nõ diligat: expo nit p id qđ ſequit. Et manifeſtabo ei meipſm. i. ad hoc diligã vt mani feſtez. ⁊ ipſam viſionẽ mercedẽ fidei capiam⁹. Nunc em̃ ad hoc nos dile xit vt credamus: tũc ad hoc vt videa mus: q2 et nos nũc diligim⁹ credẽdo qđ videbim⁹. Tũc aũt diligem⁹ vidẽ do qđ credidim⁹. Augu. ad paulinã de vidẽdo deo. Sic autẽ pmiſit, oſtẽ ſurũ ſe ipſm dilectoꝛib⁹ ſuis cũ patre deũ vnũ: non quomodo in hoc ſecu lo viſus ẽ in coꝛpe ⁊ a malis. Theo. Uel q2 poſt reſurrectionẽ apparitu rus illis erat in coꝛpoꝛe magis repꝛe ſentante diuinitatẽ: ne credãt ipſuz ſpm̃ foꝛe ſeu phantaſma: ob hoc pꝛe dixit illis: vt tũc videntes illum non diffidant: ſed reminiſcãtur: quia pꝛo pter mandatoꝛũ ſuoꝛum cuſtodiam apparet eis: atq̄ ideo tenẽtur i ſemp cuſtodire illa: vt perpetuo eis ap pareat.

Viſio merces eſt fidei

¶ Dicit ei iudas: nõ ille ſcario thís. Dñe quid factũ eſt q2 ma nifeſtaturus es nobis teipſuz ⁊ nõ mundo? Rñdit ieſus et dixit ei. Siquis diligit me ſermonez meũ ſeruabit: et pater meus di liget eũ et ad eum veniemus et manſionẽ apud euz faciemus. Qui non diligit me ſermones meos non ſeruat. Et ſermonez quẽ audiſtis nõ eſt meus ſʒ ei⁹ qui miſit me patris. Hec locut⁹ ſum vobis apud vos manens. Paraclytus autẽ ſpũſſanctus quẽ mittet pater in nõie meo il le vos docebit oĩa et ſuggeret vobis oĩa quecumq̄ dixero vo bis. Pacẽ relinquo vobis: pacẽ meã do vobis. Non quomodo mundus dat ego do vobis.

¶ Augu. Quia dñs dixerat. Adhuc modicũ et mũdus me iam nõ videt: vos autez videbitis me. Interroga uit eũ de hoc ipſe iudas: nõ ille tra ditoꝛ ei⁹ qui ſcariothis cognomina tus eſt: ſʒ cui⁹ epl̃a inter ſcripturas canonicas legit. vñ dicit. Dicit ei iu das: nõ ille ſcariothis. Dñe qđ fa ctum eſt. q2 nobis manifeſtatur⁹ es teipſuz ⁊ nõ mundo? Cãm q̄ſiuit q̄re nõ ſe mũdo: ſed ſuis manifeſtatur⁹ eſſet. Dñs autẽ exponit q̄re ſuis ſe manifeſtatur⁹ eſt nõ alienis. q2 ſcilʒ hi diligũt. illi vero nõ diligũt. vñ ſeq tur. Rñdit ieſus ⁊ di. ei. Siq̄s dili. me. ſer. me. ſer. Grego. in home. Pro batio em̃ dilectionis exhibitio ẽ ope ris: nũq̃ amoꝛ dei eſt ocioſus: opat em̃ magna ſi eſt. ſi vo opari renue rit: amoꝛ nõ eſt. Augu. Dilectio aũt ſctõs diſcernit a mũdo: que facit vna nimes habitare in domo: in qua fa cit pater ⁊ fili⁹ mãſionẽ: qui donãt ⁊ ipſam dilectionẽ: quib⁹ in fine dona bũt ſuã manifeſtationẽ. Eſt em̃ q̄dã dei manifeſtatio interioꝛ: quã pꝛoꝛ ſus impũ nõ nouerũt: quib⁹ dei pa tris ⁊ ſpũſſancti manifeſtatio nulla eſt. filij vo eſſe potuit: ſed in carne q̄ nec talis eſt qualis illa: nec ſemp il lis adeſſe põt: ſʒ ad modicũ tẽpus: et hoc ad iudiciũ nõ ad gaudiũ: ad ſuppliciũ nõ ad pꝛmiũ. vñ ſequitur. Et ad eũ veniem⁹. Uenimt quidẽ ad nos dũ venim⁹ ad eos: veniũt ſubue

Dilectõ nis pba tio.

niēdo:venimus obediendo : veniūt
illuminādo:venim⁹ intuēdo:veniūt
implendo:venim⁹ capiēdo:viſit no
bis eorū nō extranea viſio ſed in=
terna.et in nobis eorū non tranſito
ria manſio ſed eterna. vñ ſequitur.
Et manſio.apud eū facie. Grego.in
home. In quorūdam etenī corda ve
nit et manſionē nō facit:qꝛ per com
punctionē quidē reſpectū dei perci
piunt:ſed tētationis tpe hocipm qd
cōpuncti fuerant obliuiſcūtur. ſicqꝫ
ad perpetrāda pctā redeūt:ac ſi hec
minime planxiſſent. Qui ergo deū
vere diligit in eius corde dñs venit
et manſionē facit : qꝛ ſic eū diuinita
tis amor penetrat:vt ab hoc amore — Amoris veri ſignum.
tentationis tpe nō recedat. Ille eñ
vere amat cuius mentem delectatio
praua ex cōſenſu nō ſuperat. Aug.
An forte putabit māſionē in dilecto
re ſuo facientibus patre ꝛ filio exclu
ſus eſſe ab hac māſione ſpūſſanct⁹?
Quid ē ergo qd ſuperius ait de ſpū
ſancto apud vos manebit ꝛ in vobis
erit :niſi forte quiſqꝫ ſic abſurdus ē
vt arbitretur cum pater ꝛ filius vene
rint diſceſſurū inde ſpmſctm tāqꝫ lo
cum daturū maioribus? Sed et huic
carnali cogitationi occurrit ſcriptu
ra cū dicit: Ut maneat vobiſcum in
eternū. In eadē ergo manſione cū
ipſis erit ineternum:qꝛ nec ille ſine
ipſis venit:nec illi ſine eo:ſed pꝑter
inſinuationē trinitatis : pſonis ſin=
gulis noīatis dicūtur q̄dam:non tñ
alijs ſepatis intelligūtur : ꝑꝑt eiuſ
dem trinitatis ſubſtantiā. Greg.in
home. Tanto aūt quiſqꝫ a ſuperno
amore diſiungitur quanto inferi⁹ dele
ctatur. vñ ſubdit. Qui nō di.me ſer
mo.meos non ſeruat. De dilectione
ergo conditoris lingua mēs et vita
requiratur. Chryſo. Uel aliter totum.
Eſtimauit iudas:ſicut mortuos vi=
demus in ſomno:ita et ſe eū eſſe vi
ſuros. vnde querit. Quid eſt qꝫ de=
bes te manifeſtare nobis et nō mū
do.q.d.ve nobis qm morieris : et vt
mortuus debes nobis aſſiſtere. Ne
igitur hoc ſuſpicentur dicit. Ego et
pater ad eum veniem⁹.q.d. Sicut pa
ter manifeſtat ſeipm:ita ꝛ ego:ꝛ mā
ſionem apud eum faciemus : quod
ſomniorum non eſt. Sequitur. Et
ſermo.quem audi.nō eſt meus:ſed
eius qui mi.me patris.q.d.non me
ſolum:ſed neqꝫ patrem amat qui hūc
non audit ſermonē. Dicit autē hoc:
quoniā nihil extra patrē loquitur:
neqꝫ preter id quod illi videtur. Au
gu. Et fortaſſe propter aliquā diſti=
ctionem. vbi ſuos dixi :pluraliter
ſermones dixit dicens. Qui non di=
ligit me ſermones meos nō ſeruat.
Ubi autē ſermonē hoc eſt verbum
non ſuū eſſe dixit:ſed patris: ſeipm
intelligi voluit.non enim ſolum ſed
patris eſt verbū : quomodo nec ſua
imago ſed patris:nec ſuus filius ſꝫ
pris. Recte igitur auctori tribuit qd
facit equalis a quo habet hoc ipm
qꝫ illi eſt indifferēs equalis. Chryſ.
Quia vero eorū que dixerat:quedā
manifeſta erant.et quedam non in=
tellexerunt:vt non turbarētur ſub=
iungit. Hec lo.ſum vobis apud vos
manens. Auguſti. Alia eſt illa man
ſio quā promiſit futuram:alia vero
hec quā pſentē eſſe teſtatur. illa ſpi
ritalis eſt atqꝫ intrinſecus mentib⁹ — Manſionis promiſſe qualitas.
redditur : hec corporalis forinſecus
oculis atqꝫ aurib⁹ adhibetur. Chryſ.
Ut autē eius corporalē receſſum fa=
cilius ſuſtinerent:pparat eos pmit
tens qꝫ eius receſſus magnorū eis
eſſet futurus cauſa bonorū:qꝛ donec
ipſe apd eos corporaliter manebat:
ꝛ ſpūs nō venerat:nihil magnū po=
terant ſcire. vnde ſequitur. Paraclyt⁹
aūt ſpūſſctūs quē mit. pater in noīe
meo ille vos do.oīa:ꝛ ſug.vo.omia
quecūqꝫ dixero vobis. Grego. Greca
locutiōe paraclyt⁹ : latina aduoca=
tus dicitur vel conſolator. Qui idcirco
aduocatus dicitur:qꝛ pro errore delin
quētiū apud iuſtitiā patris interue
nit:dū eos quos repleuerit exoran=
tes facit. Conſolator aūt idē ſpūs vo
catur:qꝛ de peccati ꝑpetratione me=
rentibus dum ſpē venie preparat:
ab afflictione triſtitie mentē leuat.
Chryſoſto. Continue autē eum pa=
raclytū vocat propter cōtinētes eos

vt ſine moleſtia viuant. Et quando iuſtis dant pacem vt non eos perſequantur. pax eſſe non põt vera: vbi nõ eſt vera cõcordia: quia diſiuncta ſunt corda. Chry. Pax etiã exterior ad malũ fit multotiens: ⁊ eis qui habent eam nihil prodeſt. Auguſti. de ver. domi. Eſt aũt pax ſerenitas mẽtis: trãquillitas animi: ſimplicitas cordis: amoris vinculũ: conſortium charitatis. Nec poterit ad hereditatem domini peruenire qui teſtamentuꝫ pacis noluerit obſeruare: nec poteſt concordiam habere cum chriſto qui diſcors voluerit eſſe cum chriſtiano.

par ꝟa notatur

¶ Nõ turbetur cor veſtrũ neqꝫ formidet. Audiſtis: quia ego dixi vobis vado ⁊ venio ad vos. Si diligeretis me gauderetis vtiqꝫ: quia vado ad patrem: quia pater maior me eſt. Et nunc dixi vobis priuſqꝫ fiat: vt cum factum fuerit credatis. Jam non multa loquar vobiſcum. Uenit enim princeps mundi huius: ⁊ in me non habet quicquã. Sed vt cognoſcat mundus quia diligo patrem: et ſicut mandatũ dedit mihi pater. ſic facio. Surgite eamus hinc.

¶ Chryſo. Quia dixerat. Pacem relinquo vobis quod erat recedentis hoc poterat eos conturbare. ideo dicit. nõ turbetur cor veſtrum: neqꝫ formidet: quoniam hoc quidem ex dilectiõe. illa vero ex formidine patiebãtur. Auguſti. Hinc autem turbari ⁊ formidare poterat cor illorum ꝙ ibat ab eis: ꝗuis venturus ad eos ne forſitan gregem lupus hoc interuallo inuaderet paſtoris abſentia. vnde ſequitur. Audiſtis quia ego dixi vobis. Uado et venio ad vos. Jbat autem per id ꝙ homo erat et manebat per id ꝙ deus erat. Cur itaqꝫ turbaretur et formidaret cor: quando ſic deſerebat oculos vt non deſereret cor. Ut autem intelligerẽt ſecundum id quod homo erat eum dixiſſe. Uado ⁊ venio ad hoc ſubiecit atqꝫ ait. Si diligeretis me: gauderetis vtiqꝫ: quia vado ad patrẽ: quia pater maior me eſt. Per quod ergo filius non eſt equalis patri: per hoc erat iturus ad patrem: a quo et venturus eſt iudicaturus viuos et mortuos. Per illud autem in quo eſt equalis gignenti: nunqꝫ recedit a patre: ſed cum illo eſt vbiqꝫ totus pari diuinitate: quam nullus continet locus. Ipſe ergo filius dei equalis patri in forma dei: quia ſemetipſuꝫ exinaniuit: nõ formaꝫ dei amittẽs: ſed formam ſerui accipiens: maior eſt etiam ſeipſo: quia maior eſt forma dei: que amiſſa non eſt: ꝗ forma ſerui que accepta eſt. Hec igitur eſt forma ſerui: in qua dei filius minor eſt non patre ſolo: ſed etiam ſpiritu ſancto: ſecundum hanc formam ſerui. puer chriſtus etiam parentibus minor erat: quando paruus maioribus ſicut ſcriptum eſt ſubditus erat. Agnoſcamus igitur geminam ſubſtantiam chriſti: diuinam ſcilicet qua equalis eſt patri: et humanam qua maior eſt pater: vtrumqꝫ autẽ ſimul: non duo ſed vnus eſt chriſtus ne ſit quaternitas: ſꝫ trinitas deus. ideo ergo dixit. Si diligeretis me gauderetis vtiqꝫ: quia vado ad patrem: quia nature humane gratulãdum eſt: eo ꝙ ſic aſſumpta eſt a verbo vnigenito vt immortalis conſtitueretur in celo; atqꝫ ita fieret terra ſublimis: vt incorruptibilis puluis ſederet ad dexterã patris. Quis nõ hinc gaudeat: qui ſic diligit chriſtũ. vt ſuam naturam iam immortalem gratuleẽ in chriſto: atqꝫ ipſum ſperet futurum eſſe per chriſtũ. Hyla. nono de trini. Uel aliter. Si donãtis auctoritate pater maior me eſt: nũquid per doni confeſſionem minor filius eſt? Maior itaqꝫ donans eſt: ſed minor iam non eſt cui vnum eſſe donatur. Chryſoſtomus. Uel aliter. Nondum nouerant apoſtoli quid ſit reſurrectio quam predixerat di-

Chriſt' hõ minor patre.

cles. Uado ⁊ venio ad vos: neq; qua-
lem oportebat de eo opinionem ha-
bebant: patrem vero magnum eſſe
eſtimabant. Dicit igitur eis. Et ſi
de me formidatis vt non ſufficiente
mihipſi aſſiſtere: neq; confiditis q̄
poſt crucem rurſus vos videbo: tū
audientes quoniam ad patrem va-
do oportebat letari: de reliquo quo
niam ad maiorem vado: et potentē
omnia verſuta diſſoluere. Hec autē
omnia ad imbecillitatem diſcipulo-
rum dicebantur. Et ideo ſubdidit.
Et nunc dixi vobis priuſq̄. fiat vt cū
factū fuerit credatis. Auguſtinus.
Fidei Quid eſt hoc cuz magis credere ho
hec laus mo debeat anteq̄ fiat id quod cre-
dendum eſt? Hec eſt enī laus fidei ſi
quod creditur non videtur. nam et
ille cui dictum eſt. Quia vidiſti cre-
didiſti: aliud vidit: aliud credidit vi
dit hominē credidit deum. Sed ſi
dicuntur credi que videntur ſicut di
cit vnuſq̄ſq; oculis ſuis ſe crediddiſ-
ſe. non tamen ipſa eſt que in nobis
edificatur fides: ſed ex rebus que vi
dentur acquiritur in nobis vt ea
credantur que non videntur. Illud
itaq; dicit. Cum factuz fuerit: q̄ eū
poſt mortem viſuri erāt viuentem:
et ad patrem aſcendentem: quo vi-
ſo fuerant credituri q̄ ipſe eſſet chri
ſtus filius dei qui ho potuit facere
⁊ predicere anteq̄ faceret. Creditu
ri autem hoc nō fide noua: ſed au-
cta: aut certe cū mortuus eſſet defe-
cta cum reſurrexiſſet refecta. Hyla.
nono de trinitate. Glorie autem re-
ſumende meritum continuo ſubie-
cit dicens. Jam non multa loquar
vobiſcum. Beda. Ideo hoc dicebat:
quoniā iam inſtabat tempus vt cō-
prehenderetur: et ad mortem trade
retur. Uenit enim princeps mundi
huius. Augu. Quis niſi diabolus?
nō autem creaturarum: ſed peccato
Diabo- rū princeps eſt diabolus. Unde apo-
lus quō ſtolus cum dixiſſet. aduerſus recto-
pīceps res mundi: ſequenti verbo expoſuit:
mundi quid dixiſſet mundi: cum ſubiungit
dicitur. tenebrarū harum. i. hominum im-
piorū. Et in me nō habet quicq̄. Ne-
q; cum peccato deus venerat: nec
eius carnē de peccati propagine vir
go pepererat. Et tanq̄ ei diceret. Cur
ergo morieris: ſi nō habes peccatū
cui debet mortis ſuppliciū? cōtinuo
ſubiungit. Sed vt cog. mūdus q̄r di
ligo pa. ⁊ ſicut man. de. mihi pater
ſic facio. Surgite eamus hinc. Diſ-
cumbens enī diſcumbētibus loque
batur. Eamus aūt dixit. ad illū locū
vbi fuerat tradēdus ad mortē: qui
nullū habebat meritū mortis: ſz ha
bebat vt moreret mandatū patris.
Augu. Contra arrianos. Quod aūt
volūtati ⁊ precepto patris obediēs
eſt filius: nec in hominibus demon-
ſtrat diuerſam imparemq; naturā
patris precipientis: ⁊ filij obediētis
huc accedit q̄ chriſtus non tantum
deus eſt: qua natura equalis eſt pa
tri: ſed etiam homo: qua natura mi
nor eſt patre. Chryſo. Uel hoc quod
dicit. Surgite eamus hinc pricipiū
eſt alterius ſententie. conſequēs enī
erat eos formidare: et a tēpore et a
loco in villa manifeſte exiſtentes.
etenī nox profunda erat: et erat cō
ſequens eos non attendere his que
dicebantur: ſed ſemper circūuolue-
re oculos: et imaginari eos qui ag-
greſſuri eos erāt: et maxime audiē-
tes. Adhuc modicum vobiſcū ſum.
Et venit princeps mūdi huius. Ne
igitur hec et huiuſmodi audientes
turbabantur vt mox capiendi: du
cit eos in locum alium: vt eſtimātes
ſe in cautela eſſe cū ocio de reliquo
audiant. magna enī dogmata erāt
audituri. Capitu. xv.

Ego ſuz vitis vera:
et pater meus agri
cola eſt. Omnē pal
mitem in me non fe
rentem fructum tol
let eum: et omnem qui fert fru-
ctuz purgabit eum vt fructum
plus afferat. Jam vos mundi
eſtis propter ſermonem quem
locutus ſum vobis.

¶ Hyla. nono de tri. Ad cõſummandã de corporee paſſionis ſacramentũ per dilectionẽ efficiendi mãdati paterni feſtinat exurgens. corporee tñ aſſumptionis ſtatim myſteriũ pandens per quã ei tanq̃ in vite modo palmitis ineſſem⁹ adiecit. Ego ſum vitis vera. Augu. Quod ſecundum hoc dicit ꝙ eſt caput eccleſie: noſq̃ membra eius: hõ xp̃s ieſus. Unius quippe nature ſũt vitis ⁊ palmites. ſed cũ dicit. Ego ſum vitis vera: nũ qd vt adderet vera: ad eã vitez retulit vñ iſta ſimilitudo trãſlata eſt? Sic aũt dr̃ vitis p ſimilitudinẽ: nõ p ꝓprietatẽ: ſicut agnus: ouis ⁊c. huiuſmodi: vt magis ipſa ſint vera ex quibus dicuntur iſte ſimilitudines. Sed dicẽdo. Ego ſum vitis vera ab illa ſe diſcernit cui dicit. Quõ cõuerſa es in amaritudinẽ vitis aliena? Naʒ quo pacto eſt vitis vera: q̃ expectata eſt vt faceret vuã: fecit autẽ ſpinas? Hyla. nono de tri. Sed a corporee hui⁹ hũilitatis aſſũptionẽ formã paterne maieſtatis alienãs agricolã patrẽ curioſum huius vitis oſtendit dicens. Et pater meus agricola eſt. Aug. Colimus eñ deũ ⁊ colit nos deus. Sed ſic deũ colim⁹ vt nõ meliorẽ euʒ faciamus. colim⁹ eñ eum adorando: nõ arando. Qd autẽ ille nos colit. meliores nos reddit. Cultura ipſius eſt in nos: ꝙ non ceſſat verbo ſuo extirpare mala ſemina de cordibus noſtris: aperire cor noſtrũ tãq̃ aratro ſermonis: plãtare ſemina preceptorũ: expectare fructũ pietatis. Chry. Et quia chriſtus ſibi ſufficit: diſcipuli vero multo indigent agricole auxilio: propterea de vite nihil dicit: ſed de palmitibus. cũ ſubdit. Omnem pal. in me nõ ferẽ. fru. tollet eũ. Fructũ aũt hic vitã occulte inſinuat: oſtẽdens ꝙ ſine operibus nõ põt aliquis eſſe in eo. Hyla. nono de tri. Inutiles aũt ⁊ inueraces palmites deſecans deputabit arſuros. Chr. Et qꝛ etiã q̃ valde virtuoſi ſunt: indigent agricole opere: adiungit. Et omnẽ qui fert fructũ purgabit eũ vt fructũ plus afferat. Hoc dixit propter tribulationes eorũ que tũc inducebant: oſtendẽs ꝙ tentationes fortiores eos faciebant ſicut ⁊ purgare: hoc eſt circũcidere palmitẽ eũ magis germinare facit. Auguſti. Quis aũt eſt in hac vita ſic mũdus: vt nõ ſit magis magiſq̃ mundandus? Ubi ſi dixerim⁹ qꝛ peccatũ nõ habem⁹ noſmetipſos ſeducimus. Mundat itaq̃ mundos id eſt fructuoſos: vt tanto ſint fructuoſiores quanto ſunt mundiores. Scdm hoc ergo vitis eſt chriſt⁹: qd ait. Pater maior me eſt: ſm illud autẽ qd ait. Ego et pater vnũ ſumus et ipſe agricola eſt. Nec talis q̃les ſunt qui extrinſecus operando exhibent miniſteriũ: ſed talis vt det etiã intrinſecus incrementũ. vñ continuo etiam ſeipſum mundatorem palmitum oſtẽdit dicens. Iam vos mundi eſtis propter ſermonem quẽ locutus ſum vobis. Ecce ipſe mundator eſt palmitum: quod eſt agricole non vitis officium. Sed quare nõ ait. Mundi eſtis propter baptiſmũ quo abluti eſtis: niſi qꝛ et in aqua vbũ mũdat? Detrahe vbũ: et qd eſt aqua niſi aq̃. Accedit verbũ ad elementum ⁊ fit ſacramentũ: vnde iſta tanta virtus aque vt corpus tangat et cor abluat: niſi faciente verbo: nõ quia dicit: ſed quia creditur? Nam in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens: aliud virtus immanens. Hoc verbum fidei tantum valet in eccleſia dei: vt per ipſum credentem: offerentem: benedicentem tingentem mundet infantem quamuis credere non valentem. Chryſoſtomus. Uel dicit. Mundi eſtis: propter ſermonem quem locutus ſum vobis id eſt interim lumen doctrine iam ſuſcepiſtis et a iudaico errore eruti eſtis.

Chriſt⁹ caput eccleſie.

Chriſt⁹ quõ agricola.

¶ Manete in me et ego in vobis. Sicut palmes non poteſt ferre fructum a ſemetipſo niſi manſerit in vite: ſic nec vos niſi in me manſeritis. Ego ſum

vitis ꝛ vos palmites. Qui ma-
net in me ꝛ ego in eo: hic fert fru-
ctum multum: quia ſine me ni-
hil poteſtis facere. Si quis in
me non mãſerit: mittetur foꝛas
ſicut palmes ꝛ areſcet: ꝛ colli-
gent eũ ꝛ i ignem mittent ꝛ ar
det. Si manſeritis in me ꝛ ver
ba mea in vobis manſerint: qđ
cũꝗ volueritis petetis ꝛ fiet vo
bis.

¶ Chꝛy. Quia iam mũdos eos dixe
rat pꝛopter ſermonem quem locut⁹
fuerat eis: docet ꝙ opoꝛtet de reliq̃
incipere ea que ab eis ſunt: ꝛ ideo di
cit. Manete in me ꝛ ego ĩ vobis. Au
gu. Nõ eo modo illi in ipſo ſicut ipẽ
in illis. vtrũꝗ eñ pꝛodeſt: non ipſi
ſed illis. Ita ſunt quippe in vite pal
mites: vt viti non conferant: ſꝫ inde
accipiant vñ viuant. Ita vero vitis
eſt in palmitib⁹ vt vitale alimẽtum
ſubminiſtret eis: nõ ſumat ab eis ac
per hoc vt manentẽ in ſe haberent
chꝛiſtum: ꝛ manerẽt in chꝛiſto: diſci-
pulis pꝛodeſt vtrunꝗ: non xpõ: vñ
ſubdit. Sicut palmes non põt ferre
fructũ a ſemetipſo: niſi manſerit in
vite: ſic nec vos niſi in me mãſeritis.
Gratie magna cõmẽdatio.
Magna gratie cõmendatio: coꝛda
inſtruit humilium: oꝛa obſtruit ſu-
perboꝛũ. Nonne huic reſiſtunt veri
tati: ad bona opera facienda deum
ſibi neceſſarium nõ putantes: nõ aſ-
ſertoꝛes: ſed pᷓcipitatoꝛes liberi ar-
bitrij. Qui eñ a ſemetipſo ſe fructũ
eſtimat ferre: in vite nõ eſt. Qui in
vite non eſt: in xpõ nõ eſt. qui in chꝛi
ſto non eſt: chꝛiſtian⁹ non eſt. Alcui.
Oĩs eñ fructus boni operis ab illa
radice pᷓcedit: qui nos ſua gratia li-
berauit: ꝛ ſuo auxilio puehit: vt fru
ctũ plus afferre valeamus: vñ cum
repetitione ꝛ ſuperioꝛũ explanatio-
ne ſubdit. Ego ſum vitis ꝛ vos pal-
mites. Qui ma. in me. credendo: obe
diendo: perſeuerãdo. Et ego in eo.
illuminando: ſubueniendo: perſeue-
rantiã donãdo. Hic: ꝛ nõ alius. Fert
fructum multũ. Aug. Sed ne quiſꝗ
putaret ſaltẽ paruum aliquem fru-
ctum poſſe a ſemetipſo palmitẽ fer-
re ſubdit. Quia ſine me ni. po. fa. non
ait parũ poteſtis facere: qꝛ niſi pal-
mes in vite mãſerit: ꝛ vixerit de ra-
dice ꝗtũlibet fructũ a ſemetipſo non
poteſt ferre. Quãuis aũt chꝛiſtus vi-
tis nõ eſſet: niſi hõ eſſet: tamẽ iſtam
gratiã palmitibus nõ pꝛeberet: niſi
etiã deus eẽt. Chꝛy. Uide ergo filiũ
non minus patre cõferentẽ ad diſci-
puloꝛum pcurationẽ. Nã pater qui
dem purgat. ipſe vero in ſe tenet qđ
facit palmites fructificare. Sꝫ tamẽ
ꝛ purgare filũ monſtratũ eſt eſſe: et
manere in radice eſt patris: qui ra-
dicẽ genuit. Igitur magnũ quidem
damnũ eſt: nihil poſſe facere. veruꝫ
non vſꝗ ad hoc ſiſtit: ſed vlteri⁹ pꝛo
ducit ſermonẽ dicens. Siquis in me
nõ mãſerit: mittetur foꝛas ſicut pal-
mes. i. agricole nõ potietur manu.
Et areſcet. Hoc eſt. Si q̃d habebat
a radice amittet: denudat⁹ eius au-
xilio ꝛ vita. Et colligent eum. Alcui.
Meſſoꝛes angeli ꝛ in igneꝫ eternum
ſcꝫ mittent: ꝛ ardet. Aug. Ligna eñ
vitis tanto ſunt contẽptibilioꝛa ſi in
vite nõ manſerint: ꝗto glorioſioꝛa ſi
manſerint. vnum ex duobus palmi-
ti congruit: aut vitis: aut ignis: ſi in
vite non eſt: in igne erit. Chꝛy. Dein
de oſtendens quid eſt manere in eo
ſubdit. Si manſeritis in me et ver.
mea in vo. man. quodcũꝗ volue. pe.
ꝛ fiet vobis. Eã ei q̃ per opa eſt oſtẽ
ſionem querit. Aug. Tunc eñ ſunt
dicenda verba eius in nobis mane-
re: quando facimus q̃ pꝛecepit: ꝛ dili
gimus que pꝛomiſit. Quando auteꝫ
verba eius manent in memoꝛia: nec
inueniuntur in vita: nõ computatur
palmes in vite: qꝛ vitã non attrahit
ex radice. Quid autem velle poſſunt
manẽdo in ſaluatoꝛe: niſi ꝙ nõ alie-
num eſt a ſalute. Aliud quippe volu
mus: qñ ſumus in chꝛiſto: ꝛ aliud vo
lumus: qñ ſumus adhuc in hoc ſecu
lo. De manſione autem huius ſecu-
li nobis aliquando ſubꝛepit: vt hac
petamus quod nobis non expedire
neſcimus. Sed abſit vt faciat nobis

Angeli meſſoꝛes.

ſi maneamus in chriſto qui nõ facit
quando petimus: niſi quod expedit
nobis. Ad verba autem eius ptinet
oratio. Pater noſter. ab huius ora=
tionis verbis & ſenſibus non receda
mus in petitionibus noſtris: & qcqd
petimus fiet nobis.

¶ In hoc clarificatus eſt pa=
ter meus vt fructum plurimum
afferatis. & efficiamini mei di=
ſcipuli. Sicut dilexit me pater:
& ego dilexi vos. Manete in di
lectione mea. Si precepta mea
ſeruaueritis: manebitis in dile
ctione mea: ſicut & ego patris
mei precepta ſeruaui et maneo
in eius dilectione. Hec locutus
ſum vobis: vt gaudium meum
in vobis ſit: et gaudium veſtrũ
impleatur.

¶ Chryſo. Oſtendit ſupra dominus
quoniã qui eis inſidiabantur arde
bunt: non manẽtes in chriſto: deinde
oſtendens quoniã ipſi inexpugna=
biles erunt: ita. ſ. vt multum fructi=
ficẽt ait. In hoc clari. eſt pa. meus vt
plu. fru. affe. q. d. Si ad gloriã pr̃is
pertinet q̃ vos fructificetis: non cõ=
tẽnetis gloriã ſuã: qui autẽ fructum
facit: ille eſt diſcipulus chriſti. vnde
ſubdit. Et effi. mei diſci. Theo. Fru
ctus aũt apoſtolorum ſunt gentes que
per eorum doctrinã apposite ſunt fi
dei. necnon ad dei redacte ſunt glo=
riam. Aug. Siue enim clarificatus:
ſiue glorificatus dicatur: ex vno ver
bo greco vtrũqȝ tranſlatum eſt. Do
xa ergo grece dicitur: latine gloria
eſt: quod ideo cõmemorãdum puta=
ui: ne hoc noſtre glorie tribuam' tan
q̃ ex nobiſipſis habeamus. eius eſt
enim hec gratia: & ideo in hoc nõ noſtra:
ſed eius eſt gloria. A quo enim facie
mus fructũ: niſi ab illo cui' mĩa pre=
uenit nos. vnde ſubdit. Sicut dile.
me pa. & ego dilexi vos. Ecce vnde
ſunt nobis opera bona. naȝ vnde no
bis eſſent: niſi quia fides p dilectio=
nẽ operatur? vnde autẽ diligerem':
niſi prius diligeremur? Quod autẽ
ait. Sicut dilexit me pa. & ego dile.
vos. non equalitatẽ nature oſtendit
noſtre & ſue. ſicut eſt patris & ipſius
ſed gratiam qua mediator eſt dei et
hoim hõ chriſtus ieſus. Mediator
quippe monſtratur cuȝ dicit. Pater
dile. me: & ego di. vos. Nam pr̃ vtiqȝ
diligit & nos: ſed in ipſo. Chryſo. Si
igitur pater amat nos: cõfidite ſi pa
tris eſt gloria: fructificate. Deinde
vt nõ pigros eos faciat ſubdit. Ma=
ne. in dile. mea. Qualiter autẽ hoc
erit oſtendit ſubdens. Si prece. mea
ſeruaue. ma. in dile. mea. Auguſti.
Quis ambigat q̃ dilectio precedat
obſeruantiã preceptorũ. vnde enim
precepta ſeruet non habet: qui non
diligit: q̃ ergo hic ait: oſtendit nõ vñ
dilectio generetur: ſed vñ monſtretur:
vt nemo ſe fallat dicendo q̃ eum dili
gat ſi eius p̃cepta non ſeruat: q̃uis
q̃ dicit manete in dile. mea nõ appa
ret quã dixerit dilectionẽ: vtrũ qua
eũ diligim': an qua ipſe nos diligit:
ſed ex verbo ſuperiore dignoſcit. Di
xerat quippe. Ego dilexi vos & ↄtinuo
ſubiecit. Manete in dile. mea. Illa
ergo qua dilexit eos. Quid eſt ergo
Manete in dilectione mea. niſi ma=
nete in gratia mea? Et quid eſt. Si
p̃cepta mea ſeruaueritis: manebitis
in dile. mea? niſi ex hoc ſcietis q̃ in
dilectione mea qua vos diligo mane
tis: ſi mea precepta ſeruatis? Non
ergo vt nos diligat: pri' precepta ei'
ſeruam': ſȝ niſi nos diligat: p̃cepta
eius ſeruare nõ poſſum'. hec eſt gra
tia que humilib' patet: ſuperbos la
tet. Sed qd illud eſt qđ adiũgit. Si=
cut & ego precepta pa. mei ſeruaui: &
ma. in eius dile. vtiqȝ eã hic dilectio
nẽ patris intelligi voluit: qua eũ di=
ligit pater. Sed nunquid & hec gra=
tia intelligẽda eſt: qua pater diligit
filium: ſicut gratia eſt qua nos dili=
git filius: cũ ſim' nos filij gratia nõ
natura. vnigenitus autem natura:
nõ gratia. An hoc etiam in ipſo filio
ad hominem referendũ eſt? Ita ſa=
ne. naȝ dicẽdo. Sicut dilexit me pa.
& ego dile. vos: gratiam mediatoris

Gloria & gratia a deo.

Gratia patet humilib'.

oſtendit. mediator autem dei ⁊ hoīs
nō inq̄ntum deus: ſed inq̄ntum homo
eſt chriſtus. Igitur hoc recte poſſu-
mus dicere: q̄ cum ad naturam dei
non pertineat humana natura: ad
perſonam tamen filij dei per gratiā
pertinet: qua nulla eſt maior: nulla
prorſus equalis. Neq̧ enim illā ſu-
ſceptionem vlla hominis merita pre
ceſſerunt: ſed ab illa ſuſceptione me
rita eiꝰ cuncta ceperunt. Alcui. Que
autē precepta dixerit exponit apl's
dicens. Chriſtus factus eſt obediēs
patri vſq̧ ad mortē: mortem autem
crucis. Chryſo. Deinde quia futura
paſſio et triſtia verba interruptura
erant eorū leticiam. ſubiungit. Hec
locutus ſum vo. vt gaudium meum
in vo. ſit: ⁊ gaudium ve. implea. q. d.
Et ſi incidat triſtitia. hāc auferam:
vt ad finem veniat gaudium. Aug.
Quod eſt autem gaudium chriſti in
nobis: niſi q̄ dignatur gaudere de
nobis? Et quod eſt gaudium noſtrū
quod dicit implendū: niſi eius habe
re conſortium? Gaudiū autem iam
ipſe perfectum de nobis habebat:
quando nos preſciendo ⁊ predeſtinā
do gaudebat: ſed illud gaudium in
nobis nō erat: q2 nec nos in quibus
eſſe poſſet: eramus. cepit autem eſſe
i nobis qñ vocauit nos. Et hoc gau
dium noſtrū merito dicimus. q̄ nos
beati futuri ſumꝰ: quod inchoatur
in fide renaſcentium: implebitr autē
in premio reſurgentium.

¶ Hoc eſt preceptum meuꝫ vt
diligatis iuicē ſicut dilexi vos.
Maiorem hac dilectionem ne
mo habet q̄ vt animā ſuam po
nat quis pro amicis ſuis. Vos
amici mei eſtis ſi feceritis que
ego precipio vobis. Iā nō dicā
vos ſeruos: q2 ſeruus neſcit q̄d
faciat dñs eius. Vos autem di
xi amicos: q2 oīa quecūq̧ audi
ui a patre meo nota feci vobis.
Non vos me elegiſtis: ſed ego
elegi vos: ⁊ poſui vos vt eatis ⁊
fructū afferatis: ⁊ fructꝰ veſter
mancat: vt quodcūq̧ petieritis
patrem in nōie meo det vobis.

¶ Theophi. Quia predixerat: q̄ ſi
mandata mea cuſtodieritis: tunc in
me permanebitis: hic oſtendit q̄ mā
data obſeruare oporteat dicēs. Hoc
eſt preceptū meū vt diligatis iuicē.
Greg. in homel. Cū autē cūcta ſacra
eloquia dñicis ſint plena p̄ceptis:
quid eſt quod de dilectione quaſi de
ſpeciali mandato hic dicit: niſi q2 oē
mādatū de ſola dilectione eſt: et oīa
precepta vnum ſunt: q2 quicquid pre
cipitur in ſola charitate ſolidatr. vt
enī multi arboris rami ex vna radi
ce prodeūt: ſic multe virtutes ex vna
charitate generantur. Nec hꝫ aliq̄d
viriditatis ramꝰ boni operis ſi non
manet in radice charitatis. Augu.
Ubi ergo charitas eſt: q̄d eſt q̄d poſ
ſit deeſſe? Ubi aūt nō eſt: quid eſt q̄d
poſſit pdeſſe? Diſcernitur autēꝫ iſta
dilectio ab ea qua ſe inuicē diligunt
hoīes ſicut homines. vñ adiunctum
eſt. Sicut dilexi vos. Ut q̄d enīꝫ nos
dilexit chriſtus niſi vt poſſimus re-
gnare cū chriſto? Ad hoc ergo ⁊ nos
inuicē diligamus: vt dilectioneꝫ no-
ſtrā diſcernamus a ceteris: qui non
ad hoc ſe inuicē diligūt vt deus dili-
gatur: q2 nec vere diligunt. Qui aūt
ſe pp habendū deū diligūt: ipi ſe dili
gūt. Greg. Una autē ⁊ ſūma eſt pba
tio charitatis: ſi ⁊ ipſe diligatur qui
aduerſatur. nā ⁊ ipſa veritas ⁊ cru-
cis patibulum ſuſtinet: ⁊ tamē ipſis
ſuis perſecutoribꝰ affectū dilectiōis
impendit dicens. Pater ignoſce illis
q2 neſciunt quid fa. cuius dilectiōis
ſummā exprimit cū ſubiungit. Ma-
io. hac dilecti. ne. ha. q̄ vt ani. ſuam
po. quis pro amicis ſuis. Mori pro
inimicis dñs venerat: ⁊ tamen poſi-
turum ſe animā pro amicis dicebat:
vt nobis oſtenderet q2 cum diligēdo
lucrum facere de inimicis poſſumꝰ:
enā ipſi amici ſunt qui perſequunt.
Aug. Quia ergo ſuperius dixerat.
Hoc eſt preceptum meum vt diliga-
tis inuicē ſicut dilexi vos. fit ex hoc
conſequens quod idem ioannes in
epiſtola ſua dicit: vt quēadmodum

Charitas arbori cōparā.

Memoria martyrū p̄ celebris.

chriſtus pro nobis animam ſuā poſuit: ſic ⁊ nos debemus animas pro fratribus ponere. Hoc martyres ardenti dilectione fecerūt: ideo ad mēſam chriſti: non ſic eos commemoramus quēadmodum alios: vt etiam pro eis oremus: ſed magis vt eorum veſtigijs hereamus. Talia em̄ ſuis fratribus exhibuerūt: qualia de domini menſa. pariter acceperūt. Grego. Qui vero tranquillitatis tempore non dat pro deo tunicam ſuā: qualiter in perſecutione daturus eſt animā ſuam? Uirtus ergo charitatis vt inuicta ſit in perturbatione nutriať per miſericordiam in tranquillitate. Aug. viij. de tri. Ex vna autē eadēq; charitate deum proximūq; diligimus: ſed deum ꝓpter deum: nos autem ⁊ proximū propter deū. Cum Ergo duo ſint p̄cepta charitatis in quibus tota lex ꝑdet ⁊ prophete: dilectio dei ⁊ proximi. non immerito plerūq; ſcriptura pro vtroq; vnum ponit: quia qui diligit deum cōſequēs eſt vt impleat que precepit deus. cōſequens ergo eſt vt proximū diligat quia ⁊ hoc precepit deus: vnde ⁊ hic ſequitur. Uos amici mei eſtis ſi feceritis que precipio vo. Grego. xxvij. mora. Amicus quippe quaſi anime cuſtos dicitur: vnde non immerito q̄ voluntatem dei cuſtodire in p̄ceptis illius dicitur: eius amicus vocatur. Aug. Magna dignatio cum ſeruus bon⁹ eſſe non poſſit: ſi p̄cepta dn̄i ſui non fecerit: hinc amicos ſuos voluit intelligi: vn̄ boni ſerui poſſunt probari. Poteſt igitur eē ⁊ ſeruus ⁊ amicus qui ſeruus eſt bonus. Quomodo aūt intellecturi ſumus ⁊ ſeruum ⁊ amicum eſſe: ſeruū bonū declarat cum ſubdit. Jam non dicam vos ſeruos quia ſer. ne. q̄d fa. do. ei⁹. Itaq; tunc ſerui non erimus: quando boni ſerui fuerimus. Nunquid ſeruo bono ⁊ probato dn̄s eius non etiam ſua ſecreta cōmittit? Sed ſicut ſunt duo timores: ſic ſunt due ſeruitutes

Seruus quis bonus et timor duplex.

Eſt timor quem pfecta charitas mittit foras: in quo etiam eſt ſeruitus ſimul foras cum ipſo timore mittenda. Et eſt alius timor caſtus permanens in ſeculum ſeculi. Ad primā ergo ſeruitutē ſeruos pertinentes intuebatur dominus dicēs. Jam non dicam vos ſer. quia ſer. neſcit quid fa. do. eius. Non ille vtiq; ſeruus ad timorem pertinens caſtum cui dicitur. Euge ſerue bone: intra in gaudium dn̄i tui: ſed ille ſeruus ꝑtinens ad timorem foras a charitate mittēdum: de quo alibi dicitur. Seruus non manet in domo in eternū. filius autem manet in eternum. Quoniam itaq; dedit nobis poteſtatem filios dei fieri: vt miro modo ſerui non ſerui eſſe poſſimus: hoc dn̄m facere ſcimus: hoc ſeru⁹ ille neſcit q̄ neſcit q̄d faciat dn̄s ei⁹: ⁊ cū aliquid boni facit: ſic extolliť quaſi hoc ipſe faciat ⁊ nō dn̄s eius: ⁊ in ſe nō in dn̄o gloriatur. Sequitur. Uos autē di. ami. q: oia quecūq; audiui a pa. meo nota feci vo. Theop. q. d. Seruus nō nouit conſilia ſui dn̄i: vos autem cum amicos reputē: ſecreta mea vob; cōicaui. Aug. Quo aūt. pacto intellecturi ſum⁹. oia cum nota feciſſe diſcipulis quecūq; audiuit a p̄re: cū propterea multa non dicat eis quia ſcit eos mō portare nō poſſe. Sꝫ oia ſe nota feciſſe diſcipulis dicit: q̄ ſe nouit nota eē factuꝝ: i illa plenitudīe: de qua dicit apoſtolus. Tunc cognoſcam ſicuti ⁊ cognitus ſum. ſicut em̄ immortalitatē carnis ⁊ ſalutē aiarum futurarū expectamus: ita oēm noticiā q̄cunq; vnigenitus audiuit a patre futurā expectare debemus. Grego. Uel omnia q̄ audiuit a patre q̄ nota fieri voluit ſeruis ſuis: ſunt gaudia eterne charitatis: ⁊ feſta ſuperne patrie: que noſtris quotidie mentibus ꝑ aſpirationē ſui amoris imprimit. dū em̄ audita ſuperna celeſtia amam⁹ amata iā nouim⁹: q: amor ipſa noticia eſt. Oia ergo nota eis fecerat: q: a terrenis deſiderijs immutati amoris ſummi facib⁹ ardebāt. Chryſo. Uel oia dicit quecumq; eos audire oportebat. Per hoc autem ꝙ dicit ſe audiſſe: oſtendit ꝙ nihil alienum loquitur. Sed que patris.

Amor patrie celeſtis.

Greg. Sed quiſquis ad hanc per-
uenit dignitatem vt amicus dei vo
cetur dona que percipit ſuper ſe:
non ſuis meritis tribuat. vnde ſub
ditur. Non vos me elegiſtis: ſʒ ego
elegi vos. Augu. Hec eſt ineffabi-
lis gratia quid enim eramus quan
do xp̄m nondum elegeramꝰ: niſi ini
q̄ ⁊ ꝑditi. Neqȝ ei credideramꝰ i eū
vt eligeret nos. nō ſi credētes elegit
eligentes elegit. Hic certe vana il-
lorum ratio qui ideo nos dicunt ele
ctos ante mūdi conſtitutionē: quia
preſciuit nos deus futuros bonos
non ſeipſum nos facturum bonos:
qm̄ ſi propterea nos elegiſſet: qꝛ bo
nos futuros eē preſcierat: ſimul ēt
preſciſſet ꝙ eū nos fuiſſemꝰ prius
electuri. non enim aliter poſſumus
eſſe boni: niſi forte dicendus eſt bo
nus q̄ nō elegit bonū. Quid ergo
elegit i nō bōis? Nō ē vt dicas. Jō
electꝰ ſum: qꝛ iā credebā. Si enim
credebas i eū: iā elegeras eū. Nec
eſt vt dicas: Anteq̄ crederē iā bōa
operabar: ideo electꝰ ſum. Quid
ei ē boni opis añ fidē? Quid ḡ dictu
ri ſumꝰ: niſi qꝛ mali eramꝰ: ⁊ electi
ſumꝰ vt boni ꝑ gratiā nos eligētis
eſſemꝰ. Aug. de predeſtinatiōe ſan
ctorū. Electi ſunt itaqȝ ante mundi
conſtitutionē ea ꝑdeſtinatione: in
qua deus ſua futura facta preſci-
uit. electi aūt de mūdo ea vocatiōe
qua deus id qđ predeſtinauit iple
uit: quos eñ predeſtinauit: hos et
vocauit. Auguſtinus ſuper Joan
nem. Et videte quemadmodūʒ nō
eligat bonos: ſed quos elegit fa-
ciat bonos. nam ſequitur. Et poſui
vos vt eatis et fructum afferatis.
Iſte eſt fructus de quo iam dixe-
rat. Sine me nihil poteſtis face-
re: ipſe eſt via in qua nos poſuit
vt eamus. Gregorius in homelia.
Poſui ergo vos ſcilicet ad gra-
tiam plantaui. Ut eatis: quia vel-
le iam mente ire eſt. Et fructum
afferatis operando. Qualem ve-
ro fructum afferre debeant. Et fru
ctus veſter maneat. oē enī ꝙ ſʒ p̄ns
ſeculū laboramꝰ: vix vſqȝ ad mortē

Electio dei oſtēditur.

ſufficit: mors nanqȝ interueniēs fru
ctū noſtri laboris abſcīdit. qđ vero
pro eterna vita agit̄: etiā poſt mor-
tē ſeruat̄: et tunc apparere incipit
cum laborū carnaliū fructus cepe-
rit non videri. Tales ergo fructus
operemur q̄ maneāt: q̄ cum mors cun
cta interimat ipſi exordiū a morte ſu
māt. Aug. Dilectio ergo eſt fructꝰ
n̄r: q̄ nūc eſt in deſiderio nondū in
ſaturitate. Et ipō deſiderio qđcūqȝ
petierimꝰ in noie vnigeniti filij dat
nobis p̄r. vnde ſequit̄. Et quodcūqȝ
petieritis patrem in noie meo det
vobis. Hoc petimus i nomine ſal-
uatorꝭ qđ ꝑtinet ad rationē ſalutꝭ.

Bona immortalia.

¶ Hec mādo vobis vt diliga-
tis inuicē. Si mūdus vos odit
ſcitote qꝛ me priorē vobis odio
hūit. Si de mūdo fuiſſetis: mū
dus quod ſuum erat diligeret.
Qꝛ vero de mundo non eſtis:
ſed ego elegi vos de mūdo: ꝓ-
pterea odit vos mundus. Me
mentote ſermōis mei quē ego
dixi vobis. Non ē ſeruus maior
dn̄o ſuo. Si me perſecuti ſunt:
et vos perſequent̄. Si ſermo-
nē meū ſeruauerīt: et veſtrū ſer
uabūt. Sʒ hec oīa faciēt vobis
propter nomē meū: qꝛ neſciunt
eum qui miſit me.

¶ Augu. Dixerat dominus. Poſui
vos vt eatis et fructuʒ afferatis.
Charitas āt fructus n̄r eſt: de hoc
itaqȝ fructu mādans nobis dic̄. Hec
mando vobis vt diligatis inuicē.
Unde et apoſtolus. Fructus inquit
ſpūs charitas ac deide cetera tāq̄
ex iſto capite exorta et religata cō-
texuit. Merito itaqȝ ſic dilectionē
ſepe cōmēdat: tāq̄ ſola precipiēda
ſit: ſine qua non pn̄t prodeſſe cete-
ra bona ⁊ q̄ nō pōt haberi ſine cete
ris bonis qbꝰ hō efficitur bonus.
Chry. Uel alr̄ cōtinua. Dixi qm̄ ani
mā meā pro vobis pono. et qꝛ ꝑmꝰ
vos elegi. Hec āt oīa nō exprobrās

dixi:ſed ad dilectionẽ vos inducẽs
vt diligatis inuicem:deinde q̃ꝛ per
ſecutionẽ pati et a multis exprobra
ri difficile erat.oſtẽdit ꝯſequẽter ꝙ
non dolere:ſed letari opꝫ.vnde ſeq̃
tur. Si mundus vos odit:ſcitote:q̃ꝛ
me priorem vobis odio habuit.q.d.
Scio hoc eſſe durũ:ſꝫ propẽ me pa-
tiemini. Augu. Cur enĩ ſe membra
ſupra verticem extollunt: recuſas
eſſe i corpore:ſi non vis mũdi odiũ
ſuſtinere cũ capite. Pro dilectiõe ãt
patienter debem⁹ etiã mundi odiũ
ſuſtinere:neceſſe eſt enĩ vt nos ode
rit:quos cernit nolle quod diligit.
vnde ſequitur. Si de mundo fuiſſe
tis:mundus quod ſuum erat dili-
geret. Chry. Q̃ꝛ enim propter xp̃m
pati nondum erat eis ſufficiẽs mi
tigationis cauſa:illa cauſa dimiſ-
ſa hanc adiecit: oſtendens ꝙ hoc ẽ
virtutis argumentũ: a mũdo odio
haberi vnde dolere oporteret: ſi a
mundo diligeremini.hoc enim eſt
malitie veſtre oſtenſiuum. Augu.
Uniuerſe autem hoc dicit eccleſie:
quã plurimum mundi nomine ap- Mund⁹ quomõ dicitẽ eccleſia
pellat:ſicut eſt illud. Deus erat in
xp̃o mundũ reconcilians ſibi. To
tus ergo mundus eccleſia eſt:et to
tus mundus odit eccleſiam. Mun
dus igitur odit mundũ inimicus
reconciliatum:inquinatus munda
tum. Queri ergo poteſt ſi etiã ma
li faciunt perſecutionem malis:ſi-
cut impij reges et iudices: cũ eẽnt
perſecutores piorũ:vtiq̃ꝫ et homi
cidas et adulteros puniebãt quõ
intelligendũ eſt quod dominus ait
Si de mundo eſſetis mundus quod
ſuum eſt diligeret: niſi q̃ꝛ mũd⁹ eſt
in eis a quib⁹ talia ſcelera puniũt
et mũdus ẽ i eis a quibus diligũt.
Mundus ergo odit quod ſuum ẽ:
ex ea parte hominum q̃ ſceleratis
nocet et diligit qđ ſuũ eſt:ex ea par
te qua ipſis fauet. Sed etiam que
ratur:quõ ſe diligat mũdus q̃ odit
modum redẽptionis: Diligit vtiq̃ꝫ
falſa dilectione non vera: quoniã
quod ei nocet hoc diligit.odit na-
turam:diligit vitium:vnde et nos
prohibemur diligere in illo quod
ipſe diligit:et iubemur diligere qđ
ipſe odit in ſeipſo. Uitium quippe
in illo diligere prohibemur: iube-
murq̃ꝫ naturam. Ut autem de hoc
mundo damnato non eſſent: electi
ſunt inde. non meritis ſuis quorũ
nulla bona preceſſerant:opera nõ
natura:que tota fuerat in ipſa ra-
dice vitiata:ſed grã.vnde ſequitur
Q̃ꝛ vo de mũdo non eſtis: ſed ego
elegi vos de mũdo:propterea odit
vos mundus. Grego.ſuper ezechie
lem in homelia nona. Nã peruerſo
rum derogatio vite noſtre appro-
batio ẽ:q̃ꝛ iã oſtẽditur nos aliquid
iuſtitie habere:ſi illis diſplicere in
cipimus qui non placent deo. Nẽo
enim poteſt in vna eademq̃ꝫ re omni-
potenti domino atq̃ꝫ eius hoſtibus
gratus exiſtere. Nã ſe deo amicũ Amic⁹ dei diſcernitur
denegat:qui eius placet inimico:et
inimicis veritatis aduerſabitur:
qui eidẽ veritati in mente ſubiu-
gabitur. Augu. Exhortãs autem do-
minus ſuos ſeruos ad mũdi odia p̃fe
renda patiẽter:nullũ eis mai⁹ ꝛ me
li⁹ q̃ de ſeipſo ꝓpoſuit exẽplũ.vñ ſeq̃r.
Mementote ſermonis mei quem ego
dixi vobis. Nõ eſt ſeruus maior dño
ſuo. Si me perſecuti ſunt:ꝛ vos per
ſequentur. ſi ſermonem meũ ſeruaue-
runt:ꝛ veſtrum ſeruabunt. Glo. Idẽ
obſeruauerũt vt calũniarentur: iuxta
illud. Obſeruabit peccator iuſtum.
Theophi. Uel aliter. Si dñm inq̃t per-
ſecuti ſunt: vos ẽt ſeruos multo ma
gis. Si nõ pſecuti fuiſſent:ſed ſermo
nem cuſtodiuiſſent. veſtrũ etiã cu-
ſtodirent. Chry.q.d. Nõ vos turba
ri oportet.ſi cõicabitis meis paſſio
nib⁹:q̃ꝛ vos nõ eſtis potiores. Aug.
Hic aũt vbi dr. Nõ eſt ſeruus maior
dño illũ ſignificat ſeruum ptinentem
ad timorem caſtũ qui permanet in
ſeculũ ſeculi. Chry. Deinde ꝛ aliã
mitigationẽ ponit q̃m ꝛ pater cum
eis contumeliã patitur cui iniuriantur
vnde ſequitur. Sed hec omnia faciẽt
vobis propter nomen meum. Aug.
Que omnia niſi que dixit odio ha
bebunt ꝛ perſequẽtur ſermonẽq̃ꝫ ꝯtẽ

nent? Quid eſt autem aliud dic.
Propter nomen meum: q̄ me in vo
bis odio habebūt: me in vobis per
ſequentur: ⁊ ſermonem veſtrum: q̄z
me⁹ eſt: ideo non ſeruabunt. Tan
to igitur miſeriores qui propter h̄
nomen iſta faciunt quanto beatio
res qui propter hoc nomē iſta pa
tiuntur. Faciunt autem et iſta ma
li malis: ſed vtriq̄ miſeri et qui fa
ciunt: et qui patiuntur. Quomodo
autem hoc erit verum. Hec omnia
facient vo. propter nomē meū: cum
illi non propter nomē xp̄i faciant:
hoc eſt propter iuſtitiā: ſed propt̄
iniquitatem ſuā? Hec queſtio ita
ſoluitur. Si totum referatur ad iu
ſtos tanq̄ dictū ſit. Hec omnia pa
tiemini ab eis propter nomē meū.
Si autem. Propter nomē meū: ſic
accipitur id eſt quod in vobis ode
rūt et propter iuſtitiā quā in vobis
oderunt. Similiter recte dici poſ
ſunt ⁊ boni cum perſecutionem fa
ciunt malis et ppt̄ iuſtitiā facere
quam diligendo perſequuntur ma
los: et propter iniquitatē quā ode
runt in ipſis malis. Qd̄ autem ad
didit quia neſciunt eum qui miſit
me: ſm̄ eā ſcientiā dictū eſt: qua di
citur ſcire te: ſenſus eſt ↄſūmatus.

Queſtio ex verbis orta ſoluitur

¶ Si non veniſſem et locutus
fuiſſem eis: peccatū non habe
rent. Nunc autē excuſationem
nō habēt de peccato ſuo. Qui
me odit: et patrē meū odit. Si
opera non feciſſē ī eis que ne
mo alius fecit peccatū nō ha
berēt. Nūc āt ⁊ viderūt ⁊ oderūt
⁊ me ⁊ prēm meū. ſʒ vt adimpleat̄
ſermo q̄ in lege eoꝝ ſcriptꝰ eſt.
Quia odio habuerūt me gratis.
¶ Chry. Poſt iteꝝ dn̄s aliā diſcipu
loꝝ mitigatiōē: oſtēdēs quoniā in
iuſte et in ip̄m et in diſcipulos ta
lia operabūtur. vñ dicit. Si nō veniſ
ſem et locutꝰ eis nō fuiſſē: pc̄m nō
hērent. Auguſt. Judeis locutus eſt
xp̄s nō aliis gētibꝰ. In eis ḡ voluit
intelligi mundū: qui odit xp̄ʒ et di
ſcipulos eiꝰ: imo vero nō in eis ſo
lis: ſed nos q̄ʒ ad eūdē mundū per
tinere monſtrauit. Nunq̄d ergo ſi
ne peccato erant iudei: quibus xp̄s
locutꝰ eſt: anteq̄ xp̄s in carne veniſ
ſet? Sed magnū quoddā peccatū:
non omne peccatū ſub generali no
mine vult intelligi. Hoc eſt eni pec
catum: quo tenentur cuncta pecca
ta qd̄ vnuſq̄ſq̄ ſi nō hēat: dimittūt̄
ei cūcta peccata. Hoc autē eſt: q̄ nō
crediderūt in xp̄m. propterea q̄ venit
vt credatur in eum. Hoc ergo pecca
tū ſi nō veniſſet: non vtiq̄ haberēt.
Aduētus ei eiꝰ q̄tū credentibꝰ ſalu
taris: tm̄ nō credētibus exitialis fa
ctꝰ ē. Seq̄tur. Nunc autē excuſatio
nem nō hn̄t de peccato ſuo. Si autē
hi ad quos nō venit xp̄s: nec locutꝰ
eſt eis: excuſationē nō hn̄t de pecca
to ſuo: cur hic dictum eſt propterea
iſtos nō habere. q̄ venit et locutus
eſt eis. Si autē habent vtrū ad hoc
habent vt a penis alienent̄. aut vt
minus puniātur? Ad hec inq̄ſita
rn̄deo eos hr̄e excuſationē. nō de ol
peccato ſuo. ſʒ d̄ hoc peccato ſuo. q
in xp̄m non crediderunt. Sed non i
eo ſunt numero: ad quos per diſci
pulos venit. non ſunt enim in pena
leuiori ponendi qui ↄ oīno legē xp̄i
accipere noluerunt: et eā q̄tū ad ip
ſos attinet oīno nullā eē voluerūt.
Hāc ēt excuſationē poſſūt habere:
qui priuſq̄ euangeliū chriſti audi
rent vite huiꝰ fine preuēti ſunt. ſed
nō iō poſſūt effugere dānationem.
Quicūq̄ ei homines niſi ī eo ſalua
tore ſaluēt̄ qui venit querere qd̄ pe
rierat: ad perditionē ſine dubio p
tinebunt: q̄uis dici poſſit: alios le
uiores: alios grauiores penas paſ
ſuros. Ille eniʒ perire deo dicitur:
qui ab illa btitudine: quaʒ dat ſan
ctis ſuis p ſuppliciū ſeparat̄. Tāta
eſt diuerſitas ſuppliciorꝝ: quātā ē
diuerſitas peccatoꝝ q̄ q̄ō ſe hēat
altius iudicat ſapientia diuina: q̄
coniectura ſcrutatur: aut effatur
humana. Chryſoſto. Quia vero hinc
ſe cauſabant: quoniā ppter prem

Incredulitatis peccatum maximum.

Queſtio ſubtilis explicat̄.

Diuerſitas penarum infernalium.

eum perſequebantur deſtruens eo
rū excuſationē dicit. Qui me odit: ꝛ
prē meū odit. Alcui. Sicut enī qui
diligit filiū diligit ꝛ patrem. qꝛ vna
eſt dilectio patris ꝛ filij: ſicut vna na
tura: ita ꝛ q odit filiuꝫ odit prēm.
Aug. Sꝫ cū ſuperiꝰ dixerit. Neſciūt
eū q me miſit: quōpoſſit odiſſe quem
neſciūt? Si ei deū nō qd eſt ipſe ſꝫ
neſcio qd aliud eū ſuſpicāꝛ aut cre
dūt: nō vtiqꝫ ipꝫ oderūt: ꝛ d holbꝰ: q
dē fieri pt vt eos ſepe qs nūqꝫ vidi
mꝰ oderimꝰ vł diligamꝰ: fama d ali
q ſmocināte: vł bn vł male. Sꝫ quō
dr q natura nob̄ intimat dicēdꝰ ē igno
tus? Nō enī eiꝰ facie corpali nobis
intimatur: ſed tunc nobis ad cogni
tionem patet quando eius mores
et vita non latent: alioquin nec ſe
ipſum noſſe quiſqꝫ poteſt: qui vide
re faciem ſuam non poteſt. Sed
plerumqꝫ in eis noſtra credulitas
fallit quia nonnunqꝫ et hyſtoria:
et multo magis fama mētit. Perti
net āt ad nos vt qꝛ nō poſſumꝰ hoiꝫ
idagare ꝯſciam de ipſis rebꝰ hēa
mus veram certamqꝫ ſententiam.
Quando ergo non erratur iure
bus vt recta ſit improbatio vitio
rum virtutumqꝫ approbatio: ſi er
ratur in hominibus venialis eſt
humana tentatio: proinde ſicut fie
ri poteſt vt homo bonus hominem
bonum oderit. neſciens non ipſuꝫ:
ſed quod putat eſſe ipſum: vel po
tius diligat neſciens cum bonum
diligit: quod eſt ille. ita fieri poteſt
vt homo iniuſtus hominem oderit
iuſtum: et tamen dum eum credit
iniuſtum: diligat non ipſum ſed
quod putat eſſe ipſum: quemad
modum autem homines ſic ꝛ deū.
Deinde ſi interrogarentur iudei
vtrum diligerent deum: ſe diligere
reſponderent: non ex animo mētiē
tes: ſed errando potius opinātes.
quomodo enim diligerent patrem
veritatis qui habēt odio veritatē?
Nolunt enim ſua facta damnari
ꝛ hoc habet veritas. Tātū igiꝛ ode
rūt veritatē qꝫtuꝫ oderūt ſuas penas
quas talibus irrogat. Neſciūt āūt
illam eſſe veritateꝫ: que tales qles
ipſi ſunt damnat: ac per hoc quia
veritate que iudicante damnantur
de patre deo natam neſciunt etiam
ipſum ꝛ neſciunt ꝛ oderunt. Chry.
Sic igitur non habent inquit excu
ſationem: per hoc ꝙ eam que eſt a
ſermonibus doctrinaꝫ tribuebam.
ſed ꝛ eam que ab operibus adieci
ſm moyſi legeꝫ: qui ab eo ꝙ hoc fa
cit perſuaderi vniuerſos iuſſit: cuꝫ
ad pietatem ducat: ꝛ miracula tri
buat. vnde ſubdit. Si opera nō fe
ciſſem in eis que nemo alius fecit:
pctm̄ nō hñt. Aug. Hoc. ſ. pctm̄ qd
i eū loquentē ꝛ opantē non credide
runt. Sed quid eſt quod addidit q
nemo alius fecit? Nulla quippe in
operibus chriſti videntur eſſe ma
iora qꝫ ſuſcitatio mortuorum. quod
ſcimus etiam antiquos feciſſe pro
phetas: fecit tamen aliqua chriſtꝰ
que nemo alius fecit. Sed reſpon
detur nobis ꝛ alios feciſſe: que nec
ipſe nec alius fecit. Sed ꝙ taꝫ mul
ta vitia ꝛ malas valitudines vexa
tioneſqꝫ mortalium tanta poteſta
te ſanaret: nullꝰ omnino legiꝛ anti
quorū: vt enim taceaꝛ ꝙ iubendo ſi
cut occurrebāt: ſalnos ſingulos fe
cit. Marcus dicit ꝙ quocūqꝫ introi
bat in vicos vel in villas aut in ci
uitates in plateis ponebāt īfirmos
ꝛ deprecabanꝛ: vt vel fimbriā veſti
mēti eiꝰ tāgerēt ꝛ quotquot tāgebāt
eū ſalui fiebāt. Hec nemo aliꝰ fecit
in eis. Sic enim intelligendum eſt
ꝙ ait. In eis: nō inter eos: vel corā
eis. ſꝫ pſus in eis. qꝛ ſanauit eos:
nemo tñ aliꝰ fecit qcūqꝫ talia opa i
eis fecit: qm̄ qſqs aliꝰ hō aliqd eoꝝ
fecit: ipſo faciāte fecit. h āūt ipē nō
illis facientibꝰ fecit: ſed hec ꝛ ſi prē
aut ſpūſſcūs. fecꝛ nō alꝰ fcꝛ: qꝛ totiꝰ
trinitatis vna ſubſtantia eſt: his er
go beneficijs amorem non odium
retribuere debuerunt: ꝛ hoc eis ex
probrans adiungit dicens. Nunc
autem viderunt ꝛ oderunt me ꝛ pa.
meū. Chryſo. Hoc autem dicit ne
diſcipuli dicant. Cur igitur intra
tot nos induxiſti mala? Nonne

Vna ſub
ſtantia
trinita
tis.

prelia et odiũ preuidiſti?ſed et pro:
phetã inducit cum ſubdit. Sed vt
adimpleatur ſermo qui in lege eo.
ſcri.eſt : quia odio habue.me gra.
Augu.xij.de tri.Legis nõe aliquã
do ſimul oĩa veteris teſtamẽti ſan:
ctarũ ſcripturarũ ſignificanť eloqa:
et ita dñs hic dicit. In lege eo.ſcri.
eſt:cũ legatur in pſalmis. Aug.ſup
ioan. Eoꝝ aũt legẽ dicit nõab ipſis
inuentã : ſed ipſis datã. Gratis aũt
odit qui nullũ ex odio cõmodũ que:
rit vel incõmoduz fugit:ſic oderunt
deuz impij.ſic diligunt iuſti : vt alia
preter illum bona non expectẽt.qm
ipſe erit in oĩbus omnia. Greg.xxv.
mora. Aliud eſt autẽ bona non face
re:aliud bonorũ odiſſe doctorẽ:ſicut
aliud eſt ex precipitatione:aliud ex
deliberatione peccare. Ex infirmi:
tate em̃ plerũq ſolet accidere ama:
re bonũ : ſed implere non poſſe. Ex
ſtudio aũt peccare eſt bonũ nec fa:
cere nec amare. Sicut ergo nõnũꝗ
grauius eſt peccatũ diligere ꝗ ꝑpe
trare:ita nequius eſt.odiſſe iuſtitiã
ꝗ non feciſſe. Sũt ergo nonnulli in
eccleſia qui nõ ſolũ bona nõ faciũt:
ſed etiã perſequũtur : et que ipſi fa
cere negligunt etiã in alijs deteſtan
tur. Horuz peccatũ non ex infirmita
te aut ignorantia:ſed ex ſolo ſtudio
perpetratur.

¶ Cum autez venerit paracly
tus quem ego mittam vobis a
patre : ſpiritum veritatis qui a
patre procedit:ille teſtimoniuz
perhibebit de me Et vos teſti:
monium perhibebitis:quia ab
initio mecum eſtis.

¶ Chryſoſto. Poſſent diſcipuli dño
dicere. Si verba a te audierunt que
nullus dixit:ſi opa viderũt que nul
lus alius fecit:et tamẽ nõ ꝓfuerũt.
Si oderunt et patrẽ tuũ et te cuz eo:
cuius gratia nos mittis:qualiter di
gni fide erimus? Ne igitur hec cogi
tantes turbẽtur:cõſolationem indu
cit dicens. Cũ au.ve.paraclyt⁹ quez
ego mittã vobis a patre:ſpm̃ verita

tis qui a patre ꝓcedit : ille teſtimo:
niũ ꝑhibebit de me. Auguſt. Tanꝗ
diceret. Odio me habuerũt ⁊ occide
runt videntes:ſed tale de me teſti:
moniũ ꝑaclytus ꝑhibebit:vt eos fa
ciat in me credere nõvidẽtes:et qꝛ il
le ꝑhibebit:⁊ vos ꝑhibebitis. vñ ſe
quitur. Et teſtimoniuz ꝑhibebitis.
Ille cordib⁹ veſtris inſpirãdo : vos
vocibus veſtris ſonando. vñ poteri
tis ꝑdicare qđ noſtis. Quia ab ini.
me.eſtis.qđ modo nõ facitis. qꝛ illius
ſpũs plenitudo nondũ adeſt.vobis.
Dabit em̃ vobis fiduciã teſtimoniũ
ꝑhibẽdi charitas dei diffuſa in cor:
dibus veſtris ꝑ ſpm̃ ſctm̃ q̇ dabiť vo
bis. Ille q̇ppe teſtimoniũ ꝑhibẽs et
teſtes fortiſſimos faciens : abſtulit
amicis xp̃i timorẽ:⁊ inimicoꝝ odiuz
cõuertit in amorẽ. Didy.de ſpũſctõ.
Spm̃ aũt ſctm̃ venientẽ ꝯſolatorem — Spũſſã
dicit.ab opatiõe.ei nomẽ imponẽs: — ctus qũo
qꝛ nõ ſolũ eos quos ſe dignos eẽ re — ꝯſolatio
perit ab oĩ ꝑturbatione reddit alie — dicitur.
nos.verũ incredibile quoddã gau:
diũ eis tribuit. Sẽpiterna q̇ppe leti
tia in eoꝝ corde verſať:quorũ ſpũſ:
ſanct⁹ habitator eſt. Iſte ſpũs ꝯſola
tor a filio mittiť:nõ ſm̃ angeloꝝ aut
ꝓphetarũ aut apl'oꝝ miniſteriũ:ſ;
vt mitti decet a ſapientia et virtute
ſpm̃ dei indiuiſam habentẽ cũ eadẽ
ſapiẽtia⁊ virtute naturã. Etem̃ fili⁹
miſſus a patre nõ ſepatur atq diſiũ
gitur ab eo:manẽs in illo:et habẽs
illuz in ſemetipſo q̇ ſpũſanct⁹ ſupra
dicto modo miſſus a filio : de patre
egrediť non aliũde ad alia tranſmi
grans. Qũo em̃ pater non cõſiſtit in
loco cũ vltra oẽm corpoꝝ ſit naturã:
ita et ſpũs veritatis nequaꝗ locoꝝ
fine claudiť:cũ ſit incorꝑalis ⁊ excel
lens vniuerſaz creaturarũ eſſentiã.
Chryſoſt. Propterea xp̃o nõ ſpm̃ſan
ctum:ſ; ſpm̃ veritatis eũ vocauit:vt
oſtendat ꝙ erit fide dign⁹. dicit aũt
ꝙ a p̃re ꝓcedit:oĩa certiſſime nouit:
quẽadmoduz ip̃e ait de ſeipſo. Quo
niã noui vñ venio ⁊ q̇ vado. Didy.
S; cũ poſſet dicere a deo ſiue oĩpotẽ — Spũſſã
te nihil horũ tetigit: ſed ait. A p̃re: — ctus dr̃
nõ ꝙ pater a deo oĩpotente ſit ali⁹: — ſpũs ve
— ritatis.

ſed ſm̄ ꝓprietatē patris intellectuʒ pariētis: egredi ab eo dicitꝰ ſpūs veritatis. Mittēte aūt filio ſpm̄ veritatis: ſimul mittit et pater: cū eadē volūtate p̄ris et filij ſpūs veniat. Theo. Et al's q̄dē p̄rem dicit mittere ſpm̄ nūc aūt cū ſe miſſurū dixit: eq̄ pollentiā denotat. Ne aūt cenſeretꝰ reniti cōtra patrē velut ab alia ptāte traſmittēs ſpm̄ addidit. A patre: quaſi acceptāte patre ⁊ pariter deſtināte. Cum aūt audis ꝙ ꝓcedit: ne intelligas ꝓceſſum miſſionē eſſe illatā extrinſecus: qua mittūtur adminiſtratorij ſpūs: ſed quoddā differēs excepte actiōis propriū proceſſuʒ appellatū vni principali ſpiritui attributū: originalis enī conſiſtentia ſpūs eſt proceſſus: nō ergo ꝓcedere ꝓmittere ſumendū eſt: ſed ex patre naturalem eſſentiā obtinere. Aug. Hic aliquis forſitan querit: vtrū et a filio ꝓcedat ſpūſſanctꝰ. filius enī ſolius patris eſt filius: et pater ſoliꝰ filij ē pater. Spūs aūt ſanctꝰ non eſt vniꝰ eorum ſpūs ſed amboꝝ: quādoquidē dicit ipſe xp̄s. Spūs patris veſtri q̄ loquitꝰ in vobis. Et dicit apoſtolus. Miſit deus ſpm̄ filij ſui in corda veſtra. Nec ob aliud eſtimo ipʒ ꝓprie vocari ſpm̄: cū etiā ſi de ſingulis interrogemur nō poſſumꝰ niſi et p̄reʒ ⁊ filiū ſpm̄ dicere. ꝙ ergo cōmuniter vocātur ⁊ ſinguli: hoc ꝓprie vocari oportuit eū qui nō eſt vnus eorū: ſʒ in quo cōitas apparet eoꝝ amboruʒ. Cur ergo nō credamꝰ ꝙ etiā de filio ꝓcedat ſpūſſanctꝰ: cū filij quoqʒ ipſe ſit ſpūs? Si eniʒ ab eo non ꝓcederet: nec poſt reſurrectionem diſcipulis ſuis inſufflaſſet dicēs. Accipite ſpm̄ſanctū. De hac quoqʒ virtute credēdus eſt dicere euāgeliſta. Uirtus de illo exibat ⁊ ſanabat oēs. Si ergo et de patre ⁊ de filio ꝓcedat ſpirituſſanctꝰ: cur filꝰ dixit. De patre procedit: niſi quēadmodū ſolent ad eū referre et ꝙ ipſius eſt de quo ipē eſt. vnde illō eſt qō ait. Mea doctrina non eſt mea: ſed eius qui me miſit. Si igitur hec intelligatur eiꝰ doctrina: quā tamē dixit non ſuaʒ ſed patris: quanto magis et intelligendus eſt et de ipſo procedere ſpūſſanctus: vbi ſic ait. De patre procedit. vt non diceret. De me non procedit. A quo autē habet filius vt ſit deus: ab illo habet vtiqʒ vt ꝓcedat ab eo ſpūſſanctus. Hinc vtcūqʒ etiā illud intelligitur: cur nō dicatur natꝰ eſſe: ſed potius ꝓcedere ſpūſſanctꝰ: quoniā ſi et ipſe filius diceretꝰ: amborū vtiqʒ filius diceretur: qō abſurdiſſimuʒ eſt: filius quippe nullus ē duorum niſi patris et matris. Abſit autem vt inter deū patrem et deū filiū tale aliquid ſuſpicemur: qꝛ nec filiꝰ hominū ſimul ex patre et ex matre procedit: ſed cū in matrē procedit ex patre: non tunc ꝓcedit et ex matre. Spūs autē ſanctꝰ non de patre ꝓcedit in filiuʒ et de filio ꝓcedit ad ſanctificandā creaturam: ſed ſimul de vtroqʒ ꝓcedit. Neqʒ enī poſſumꝰ dicere ꝙ non ſit vita ſpūſſanctꝰ: cuʒ vita pater: vita ſit filius. ac per hoc ſicut pater cū habeat vitā in ſemet ipſo: dedit ⁊ filio vitā habere i ſemet ipſo. ſic ei dedit vitā procedere de illo ſicut ꝓcedit et de ſeipſo. Cap. xvj.

Spūſſā ctꝰ a p̄re et filio.

Spūſſ ctus qū pceder dicitur

Hec locutus ſuʒ vobis vt non ſcandalizemini. Abſqʒ ſynagogis facient vos. Sed venit hora vt omnis qui interficit vos arbitretur obſequium ſe preſtare deo. Et hec facient vobis qꝛ non nouerunt patreʒ neqʒ me. Sed hec locutus ſum vobis: vt cum venerit hora eorum: reminiſcamini: quia ego dixi vobis. Hec autem vobis ab initio nō dixi: quia vobiſcum eram.

¶ Auguſt. Merito promiſſo ſpūſancto quo in eis operāte fierent teſtes eius ſubiunxit. Hec locu. ſum vo. vt non ſcanda. Cum eniʒ charitas dei diffunditur in cordibus noſtris per ſpm̄ſanctuʒ qui datus eſt nobis: ſit pax multa diligentibꝰ legem dei. vt

nō ſit illis ſcādalū. Deinde q̄ paſſu
ri eſſent exprimens. ait. Abſq; ſyna
gogis fa. vos. Chryſoſto. Jam eniꝫ
compoſuerāt: vt ſiquis cōfeſſus fue
rit xp̄m: extra ſynagogā fieret. Au=
guſti. Quid autē mali erat apoſto=
lis expelli de iudaicis ſynagogis q̄=
ſi nō fuerint inde exituri: etiā ſi eos
nullus expelleret. Sed hoc voluit de
nunciare: q2 iudei xp̄m non fuerant
recepturi a quo iſti non fuerant re
ceſſuri. Nam q2 non erat vllus ali⁹
Abrae populus dei: q̄ illud ſemen abrae:
ſemē ele ſi cognoſcerent xp̄m: non alie fierēt
cluni. eccleſie xp̄i alie ſynagoge iudeorū.
Qđ quia noluerunt. quid reſtabat
niſi vt remanētes extra xp̄m extra
ſynagogā facerēt eos: qui non reli=
querunt xp̄m? Deinde cū hoc eis di
xiſſet adiecit. Sꝫ ve. ho. vt ois q̄ in=
terfi. vos: arbitret̄ obſe. ſe p̄ſta. deo.
Que verba ita ſubiecit tanq̄ ex hoc
conſolaret̄ eos: qui de ſynagogis iu
daicis pellerentur. an forte de ſyna
gogis illa ſeparatio ſic eos fuerat
turbatura vt mori vellent potius q̄
in hac vita ſine iudeorꝫ congrega
tionibus morari. vt ſic turbarētur:
qui dei nō hominū gloriam require
bant. Jſte itaq; ſenſus eſt in his ver
bis. Extra ſynagogā facient vos: ſꝫ
nolite ſolitudinē formidare. Sepa=
rati q̄ppe a congregationib⁹ eorꝫ:
tam multos in nomine meo congre
gabitis: vt illi metuētes ne templuꝫ
quod erat apud eos: ⁊ omnia legis
veteris ſacramēta deſerātur: ſic in=
terficiētvos: vt deo arbitrētur ſe pre
ſtare obſequiū: zelum dei habētes:
ſꝫ non ſm ſcientiā. Hoc eñ de iudeis
dictum debem⁹ accipere de quibus
dixerat. Extra ſynagogā faciēt vos.
Nam teſtes. i. martyres chriſti: etiā
ſi occiſi ſunt a gentilibus: non tamē
illi arbitrati ſunt deo: ſed dijs ſuis
falſis obſequiū ſe preſtare: iudeorū
autē omnis qui occidit predicatores
chriſti: deo ſe putauit preſtare obſe=
quium credens q̄ deſererent deum
iſrael. quicunq; conuerterentur ad
chriſtum. Hinc ergo accenſi ⁊ zelum
dei habentes: ſed non ſm ſcientiam
obſequiū ſe deo preſtare credentes
occidebant eos. Chryſoſto. Deinde
conſolationē inducit dicens. Et hec
omnia fa. vo. q2 non noue. pa. neq;
me. q. d. Sufficit vobis in conſolatio
nem p̄pter me et patrem hec pati.
Auguſti. Ne autē ignaros atq; im=
peritos animos mala improuiſa: Paſſio=
q̄uis cito tranſitura turbarēt: hanc nes mū
fuiſſe cauſam: vt hec eis prenuncia di trāſi
ret oſtendit ſubdens. Hec locu. ſum torie.
vo. vt cum ve. ho. eo. remini. quia di
xi vo. Hora eorū hora tenebroſa: ho
ra nocturna: ſed nox iudeorū ſepa=
ratum a ſe diem xp̄ianorū nulla con
fuſione fuſcauit. Chryſo. Sed ⁊ pro
pter aliā cauſam hoc p̄dixit: vt non
dicerent quoniā non p̄uidit futura.
et hoc ſignificat cū dicit. Remini. q2
ego dixi vo. et vt non poſſent dicere:
q̄m blandiēs nobis ea que erāt ad
gratiam dicebat ſolū. cuius aūt gra
tia hoc a principio non dixit: oſten=
dit dicens. Hec autē ab ini. vo. non
di. q2 vobi. eram. quia ſcilꝫ in cuſto=
dia mea eratis: ⁊ licitū erat interro
gare: quādo volebatis ⁊ ſup me to
tum p̄liū vertebat̄. Unde ſuperfluū
erat hoc a principio vobis dicere: nō
quia hec tūc non nouerā propterea
non dixi. Augu. Sed alij tres euāge
liſte eum p̄dixiſſe iſta demonſtrāt:
anteq̄ ventū eſſet ad cenā: qua per=
acta ſm ioannē iſta locutus eſt. An
forte hinc iſta ſoluit̄ queſtio: q2 ⁊ illi
eum narrāt p̄ximū fuiſſe paſſioni
cum hoc diceret: non ergo ab initio
quādo cum illis erat. Sed matthe⁹
non ſolū imminēte paſſione: verum Cōſenſ⁹
etiam ab initio hec denūciata ēē cō euāgeli⁹
memorat. Quid ſibi ergo vult q̄ hic cus.
dixit: hec aūt ab initio non di. niſi q2
ea que hic dicit de ſpirituſancto: q̄
ſit venturus ad eos ⁊ teſtimoniū p̄hi
biturus quādo mala paſſuri ſunt:
hec eis ab initio non dixit: quoniaꝫ
cum ipſis erat: et eius preſentia con
ſolabantur. Abſceſſurus autē opor
tebat vt diceret illum eſſe venturuꝫ
per quem charitate diffuſa in cordi
bus ſuis verbum dei cū fiducia p̄e
dicarent. Chryſoſtom⁹. Uel predixit

quidem quoniaz flagella patiētur. Non autem ꝙ moꝛs eoꝛum reputaretur vt dei cultura : quod maxime poterat eos attonitos facere. Uel qꝛ illic ea que a gentibus debebant pati dixit: hic autē et iudaica adiecit.

¶ Et nunc vado ad eum qui miſit me : et nemo ex vobis interrogat me quo vadis. Sed quia hec locutus ſum vobis: triſtitia impleuit coꝛ veſtrum. Sꝫ ego veritatem dico vobis: expedit vobis vt ego vadaꝫ. Si eñ non abiero paraclytus non veniet ad vos. Si autem abiero: mittam eum ad vos. Et cuꝫ venerit ille arguet mundū de peccato: et de iuſtitia: ⁊ de iudicio. De peccato quidem : quia non crediderunt in me. De iuſtitia vero quia ad patreꝫ vado: et iā nō videbitis me De iudicio autem quia pꝛinceps huius mundi iam iudicatus eſt.

Meroris apli ei ꝯſolatio.

¶ Chꝛyſoſto. Quia diſcipulos nondum pfectos triſtitia impugnabat: eos dominꝰ increpādo dirigit dicēs et nūc va. ad euꝫ qui me miſit: ⁊ ne. ex vo. interro. me quo va. Audiētes eñ quoniā qui interficiet vos : opinabitur ſe obſequiū pſtare deo : ita ceciderūt vt nihil ei loquerētur. Et ideo ſubditur. Sed quia hec locu. ſum vo. triſti. imple. coꝛ veſtrū. Nō parua autem et hec mitigatio ſcire eos: quoniā ſciuerat dñs triſtitie eorum ſupabundantiā : ⁊ pꝛopter deſertionē eius: ⁊ pꝛopter mala que dixerant ſe paſſuros : et neſciebant ſi poſſent viriliter ferre. Auguſtinꝰ. Uel quia ſuperius interrogauerūt eū quo eſſet iturus : et reſponderat eis ſe iterū quo ipſi tunc venire non poſſent nunc ita ſe pꝛomittit ituruꝫ vt nullus eoꝛum quo vadat interroget. Et hoc eſt quod dicit. Et ne. ex vo. interro. me quo vadis. Euntem eñ in celū non verbis queſierunt: ſꝫ oculis deduxerunt. Uidebat auteꝫ dominus quid ſua verba in eoꝛum coꝛdibus agerent : ſpiritualē quippe nondū interius habētes conſolationē quā per ſpm ſanctū fuerāt habituri: id quod exterius in xpo videbant amittere metuebant : et quia ſe amiſſuros eſſe illo vera denūciante dubitare nō poterāt contriſtabatꝰ humanus affectus : quia carnalis deſolabatur aſpectus. vnde ſequitꝰ. Sed quia hec locu. ſum vo. triſti. imple. coꝛ ve. Nouerat autem ille quid eis potius expediret: quia viſus interioꝛ ipſe eſt melioꝛ quo eos conſolaturus erat ſpiritusſanctꝰ. vñ ſubdit. Sed ego veritatē di. vob. expe. vo. vt ego va. Chꝛyſoſto. q. d. Etſi milies contriſtemini opoꝛtet vos audire: quia me recedere : vobis confert. Quid aūt ꝯferat oñdit ſubdēs. Si. n. nō abie. pacly. nō ve. ad vos. Aug. ſ. de tri. Hec aūt dixi nō ppꝛ inequalitatē verbi dei : et ſpūſſancti: ſed tanꝗ impedimēto eſſet pꝛeſentia filij apud eos: quo minus veniret ille qui minoꝛ non eſſet: qꝛ non ſe metipm exinaniuit ſicut filiꝰ foꝛmā ſerui accipiens. Opoꝛtebat ergo vt auferretur ab eoꝛū oculis foꝛma ſerui quā intuentes hoc ſolū chꝛiſtum eſſe putabant: quod videbant. vñ ſequitur. Si au. abie. mit. eū ad vos. Auguſti. Nunquid auteꝫ hic poſitꝰ eū non poterat mittere quē ſcimus ſuper eum baptizatum veniſſe: atꝗ manſiſſe? imo vero a quo ſcimꝰ euꝫ nunꝗ ſeparabilē fuiſſe. Quid eſt ergo. Si non abie. paracly. non ve. ad vos? niſi non poteſtis capere ſpiritū ꝗdiu ſm carnem noſſe perſiſtitis chꝛiſtum. Chꝛiſto autem diſcedēte coꝛpoꝛaliter non ſoluꝫ ſpūſſanctꝰ: ſed et pater et filius illis affuit ſpiritualiter. Grego. viij. moꝛal. Ac ſi apte diceret. Si ab intentionis veſtre oculis coꝛpus non ſubtraho: ad intellectū vos inuiſibileꝫ per cōſolatoꝛiū ſpm nō pduco. Auguſt. de ver. do. Hāc autē habitudinē ſpūs paraclytus attulit : ab oculis carnis foꝛme fui remota quā de ꝟginis vtero

Que pulch

accepit: in ipſa dei forma in qua pa
tri equalis: etiã cū in carne dignat⁹
teſt apparere: p̄manſit: purgata mē
tis acie oſtēderet. Chr. Quid aūt hic
dicunt: qui nō cōuenientē de ſpiritu
ſancto hn̄t opinionē. Nūquid expe
dit dn̄atorē abire: ⁊ ſuum accedere?
Que aūt ſit vtilitas aduenientis ſpi
ritus oſtēditcū ſubdit. Et cū ve. ille
ar. mūdū de pecca. de iuſti. ⁊ de iudi
cio. Augu. Nunquid aūt xp̄s nō ar
guit mūdū? an forte qꝛ xp̄s i iudeoꝝ
tm̄ gente locutus eſt: mundū non vi
det arguiſſe. Spiritus aūt ſanctus
in diſcipulis eius toto orbe diffuſis
nō vnā gentē intelligitur arguiſſe ſed
mundū. Sed quis audeat dicere ꝙ
per diſcipulos xp̄i arguat mundū
ſpiritusſanctus: ⁊ nō arguat xp̄s cū
clamet apoſtolus. An experimentū
q̄ritis ei⁹ q̄ in me loquitur xp̄s? Quos
itaqꝫ arguit ſpiritusſanctus vtiqꝫ et
chriſtus. Sꝫ dixit ille arguet mūdū
quaſi dicat. Ille diffundet in cordi
bus veſtris charitatē. Sic enī timo
re depulſo arguēdi habebitis liber
tatē. Exponit deinde qd̄ dixerit di
cens. De peccato quidē: qꝛ nō credi
derunt in me: hoc enī pctm̄ quaſi ſo
lū p̄ ceteris poſuit. qꝛ hoc manen
te cetera detinentur. et hoc diſcedē te
cetera dimittuntur. Augu. de ver
do. Sed multū intereſt: vtrū quiſqꝫ
credat ipſuꝫ eſſe xp̄m ⁊ vtrū credat
in xp̄m. nā ipſum eſſe xp̄m et demo
Fidei nes crediderunt: ille vero credit in
diſcretio xp̄m: qui et ſperat in chriſtum ⁊ dili
git chriſtū. Augu. ſup ioā. Arguitur er
go mūdus de peccato: qꝛ in xp̄m nō
credit: ⁊ arguitur de iuſticia eorū q̄
credunt. Ipſa quippe fideliū cōpa
ratio: infidelium eſt vituperatio. De
iuſticia vero qꝛ ad patrem vado. Et
qm̄ iſta vox infideliū eſſe conſueuit:
quō credimus qd̄ nō videm⁹? Ideo
credētiū iuſticiā ſic oportuit diffini
ri. Quia ad patrē vado: et iā nō vi
debitis me. Beati enī qui nō vidēt ⁊
credunt. Nā et qui viderūt xp̄m: nō
in eo laudata eſt fides eorū: qꝛ cre
debant qd̄ videbant. i. filiū hoīs: ſꝫ
qꝛ credebant qd̄ nō videbant. i. filiū
dei. Cū vero et ipſa forma ſerui ſub
tracta eorū eſſet aſpectibus: tunc ex
omni parte implētū eſt. Iuſtus ex fi
de viuit. Erit itaqꝫ nr̄a iuſticia de
qua mundus arguitur: qm̄ in me quē
nō videbitis credetis. Et qn̄ me vi
debitis: qm̄ tunc ſicut ero videbitis
me: nō qd̄ ſum vobiſcū modo. i. non
videbitis mortalē: ſed ſempiternū.
Dicendo enī. Iā non videbitis me
velut nūqꝫ eos decetero viſuros xp̄ꝫ
pronūciauit. Augu. de ver. do. Uel
aliter. Illi nō crediderūt ipſe ad pa
trē vadit: illorū ergo peccatū: ipſius
aūt iuſticia. Qd̄ enī ad nos venit mi
ſericordia eſt: iuſticia vero ꝙ ad pa
trē vadit ſm̄ illud apoſtoli. Propter
qd̄ et deus exaltauit illū. Sed ſi ſo
lus vadit ad patrē q̄d nobis p̄deſt?
An ideo ſolus qꝛ xp̄s vnus eſt cum
oībus mēbris ſuis: tanqꝫ caput cū
corpore ſuo. Arguitur ergo mūdus de
peccato in eis qui nō credūt in xp̄m
Et de iuſticia in eis q̄ reſurgunt in
mēbris xp̄i. Sequitur. De iudicio aūt
qꝛ princeps mūdi huius iam iudi.
eſt id eſt diabolus princeps iniquo
rū: qui corde nō habitāt: niſi in hoc
mūdo quē diligūt. hoc aūt ipſo quo
foris miſſus eſt iudicatus eſt et de
hoc iudicio mūdus arguitur: qꝛ fru
ſtra de diabolo queritur: qui non vult
credere in xp̄m quē iudicatū. i. fo Diabo
ras miſſum: et p̄pter noſtraꝫ exer lus fo
citationē foriniſec⁹ expugnare p̄miſ ras miſ
ſum nō ſolū viri: ſed etiā mulieres ⁊ ſus.
pueri et puelle martyres vicerunt.
Augu. ſuper ioan. Uel iudicat⁹ eſt:
qm̄ iudicio ignis eterni irreuocabi
liter deſtinatus eſt. Et de hoc iudi
cio mūdus arguitur: qm̄ cū ſuo p̄nci
pe iudicatur quē ſuperbū atqꝫ impiū
imitatur. Credant itaqꝫ hoīes in xp̄m
ne arguātur de pctō infidelitatis ſue:
quo peccata oīa detinentur. Trāſeant
in numerū fideliū ne arguantur de iu
ſticia eorū ꝙ iuſtificatos nō imitan
tur. Caueant futurū iudiciū: ne cū
mundi principe iudicentur: quē iudi
catū imitantur. Chryſo. Uel aliter.
Arguet mundum de pctō id eſt om
nē eorū excuſationē abſcidet: ⁊ oſtē

det eos peccaſſe nō credētes in me. Dū videbunt ſpirituſſancti donatio nem ineffabilem inuocato me fieri. Auguſti. de que. no. ⁊ vete. te. Hoc ēt modo ſpirituſſanctus de peccato ar guit mundū: q2 in nomine ſaluato ris qui reprobatus eſt a mundo vir tutes operatus eſt. Saluator autē reſeruata iuſticia: nō trepidauit re uerti ad eū qui ſe miſerat: et per id qđ regreſſus eſt ꝓbauit ſe inde ve niſſe. vnde ſequit̄. Et de iuſticia. q2 ad patrē vado. Chryſo. i. ire ad pa trē erit argumentū ꝙ irreprehenſi bilē agebā vitā: vt nō poſſint adhuc dicere: qm̄ hic hō peccator eſt: et nō eſt ex deo. Rurſus qm̄ expugnauit aduerſariū: neq̄q̄ autē peccator exiſtens expugnaſſet. Non poſſunt dicere ꝙ demoniū hēo: ⁊ ꝙ ſeductor ſum. Qm̄ aūt ꝯdēnatus eſt per me: ſcient ꝙ cōculcabunt eū poſtea: et ꝙ reſurrectionē meā manifeſte ſciēt. nō em̄ me valuit detinere. Augu. de que. vete. et no. teſta. Uidentes etiā demones animas de inferis ire ad celos: cognouerunt adiudicatū eſſe principē huius mundi vt refactus in cauſa ſaluatoris q̄ tenebat amit teret. Hec quidē aſcendente ſalua tore viſa ſunt: ſed ſuperueniente in diſcipulis ſpiritusſancto palā apteq3 manifeſta ſunt.

¶ Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed non poteſtis portare modo. Cum aūt venerit ille ſpi ritus veritatis docebit vos om nē veritatem. Non enim loque tur a ſemetipſo: ſed quecumq3 audiet loquetur: et que futura ſunt annūciabit vobis. Ille me clarificabit. quia de meo acci piet et annūciabit vobis. Oīa quecūq3 habet pater mea ſunt: propterea dixi quia de meo ac cipiet et annunciabit vobis.

¶ Theo. Quia ſupra dixerat dñs. Expedit vobis vt ego vadā: iā hoc amplificat dicens. Adhuc multa ha beo vobis dicere: ſed nō poteſtis por tare modo. Augu. Oēs heretici au dacias figmentorū ſuorū quas ma xime exhorret ſenſus hūanus: hac occaſione euangelice ſnīe colorare conant̄: q̄ſi hec ipſa ſint q̄ tunc diſci puli portare nō poterāt: ⁊ ea docue rit ſpirituſſanct⁹: q̄ palā docere atq3 predicare ſpiritus erubeſcit inmū d⁹: ſ3 alia ſūt mala q̄ portare nō pōt qualiſcūq3 pudor hūanus. Et alia ſunt bona q̄ portare nō pōt paruus ſenſus hūanus. Iſta ſunt in corpori bus impudicis: illa remota ſunt a corporibus vniuerſis. Quis aūt nr̄3 audeat eorū ſe dicere iā capacē: que illi capere nō valebant? ac per hoc nec a me expetenda ſunt vt dicant̄. Sed dicet aliquis: Si multi poſſunt qđ tūc nō poterat petrus: ſicut mul ti poſſunt martyrio coronari: qđ tūc non poterat petrus: preſertim iam miſſo ſpiritusſancto qui tunc nondū erat miſſus. Sed nunquid ideo ſci mus que ſunt: que dicere voluit? ab ſurdiſſime em̄ mihi videt̄ dici tunc nō potuiſſe portare diſcipulos: q̄ de altiſſimis rebus inuenimus in apo ſtolicis litteris: q̄ poſtmodū ſcripta ſunt. nec ea dñ3 dixiſſe narrat̄. puer ſarū quidē ſectarū hoīes ferre non poſſunt qđ in ſcripturis ſanctis de fide catholica reperit̄: ſicut nos fer re nō poſſumus ſacrilegas eorū va nitates. Quid em̄ eſt ferre nō poſſe niſi equo aīo nō habere? Quis aūt fidelis vel etiā cathecuminus añq3 ſpiritūſanctu3 baptizatus accipiat nō equo aīo legit atq3 audit: ⁊ tñ ſi nō intelligit ea q̄ poſt aſcenſionē do mini ſcripta ſunt? Dicet autē aliqs Nihil ne ſpirituales viri habēt in doctrīa qđ carnalibus taceant: ⁊ ſpi ritualibus eloquant̄. Nulla quidē neceſſitas eſt: vt aliqua ſecreta do ctrine taceātur fidelibus paruulis ſeorſum dicenda maioribus: ſed ſpi ritales ſpiritualia carnalibus non oīno taceant ꝓpter catholicā fidem que oībus predicanda eſt: nec tñ ſic ediſſerant: vt volentes ea percipere ad intelligentiā: nō capacibus faci

Color hereticorum.

Secreta ſuat da maioribus

ſius faſtidire faciant in veritate ſer
monē: ꝗꝫ in ſermone percipi verita=
tē. Nō ergo in his dñiꝰbꝰis neſcio ꝗ̄
ſecreta ſuſcipimus ꝗ̄ cū dici a docēte
poſſint: portari a diſcēte nō poſſint.
Sed ea ipſa ꝗ̄ in doctrina religiōis
in quorūlibet hoīum noticia dicimꝰ
ſi vellet nobis xp̄s dicere: ſic ea dicit
angelis ſuis: quinam hoīes portare
poſſent: ēt ſi eſſent ſpiritales: q̄les
adhuc apoſtoli non erāt? Nā vtiqꝫ
quicq̄d de creatura ſciri pōt: minꝰ
eſt ipſo creatore: quis eū tacet? q̄s
aūt viuens in hoc corpore poſſet om
nē cognoſcere veritatē. cū dicat apo
ſtolus. Ex parte ſcimus. Sed qꝛ ꝑ
ſpiritūſanctū fit: vt ad ipſam quoqꝫ
plenitudinē veniamus: de qua idē
dicit apoſtolus. Tunc aūt facie ad
faciē. Nō qđ eſt in hac tm̄ vita dñs
nobis ꝓmiſit dicēs. Cū aūt venerit
ille ſpiritus veritatis: docebit vos
oēm veritatē: vel deducet vos in om
nē veritatē. quo verbo intelligimus
eius nobis plenitudinē in vita alia
reſeruari. Ipſe aūt ſpiritusſanctus
et nūc docet fideles. q̄ta quiſqꝫ pōt
capere ſpiritalia: ⁊ in eorū cordibus
deſiderium maius accendit. Didy.
Uel hoc dicit ꝙ auditores verborū
eius nōdū fuerant oīa cōſecuti: que
poſtea ꝓ noīe eius sufferre poterāt:
ſed aliqua tradēs eis: illa ꝗ̄ maio=
ra erant in poſterū diſtulit: ꝗ̄ tūc nō
poterāt niſi primitus in capite nr̄o
Lex vm bra fu turorū. magiſteriū ⁊ forma crucis periret.
Adhuc etiam typo legis ⁊ vmbre et
imaginibus ſeruientes nō poterant
veritatē cuius vmbrā lex portabat
inſpicere. Cū aūt venerit ſpūs veri
tatis: Diriget vos in omnē veritatē
ſua doctrina ⁊ inſtitutione vos trāſ
ferens a morte litere ad ſpūm viui
ficantē: in quo ſolo oīs ſcripture ve=
ritas poſita eſt. Chry. Quia ergo di
xerat. Nunc nō poteſtis portare: tūc
aūt poteritis. Et qm̄ ſpūſſanctus du
cet vos in omnem veritatē: ne hoc
audientes maiorē ſpiritūſanctū exi
ſtiment: ſubiungit. Nō em̄ loquet̄ a
ſemetipſo: ſed quecūqꝫ audiet loque
tur. Augu. Simile eſt hoc ei qđ de

ipſo dixit. Non poſſum a meipſo fa
cere quicqꝫ: ſed ſicut audio iudico:
ſed illud ſm hoīem poſſe accipi dici
mus. Cū igitur ſpiritusſanctus nul=
la ſuſceptione cuiuſqꝫ creature crea
tura ſit factus: quō de illo hoc intel
ligendū eſt. Sic itaqꝫ debemus acci
pere: vt intelligamus non eū eſſe a
ſeipſo. Nam filius de patre natꝰ eſt
et ſpiritusſãctus de patre procedit. Spiri tusſan= ctus in= creatus
Quid aūt interſit inter procedere ⁊
naſci: et longū eſt differere: et teme=
rariū diffinire. Audire aūt illi ſcire
eſt: ſcire vero eſſe. Quia ergo non
eſt a ſemetipſo: ſed ab illo a quo pro
cedit: a quo illi eſt eſſentia: ab illo
ſcientia: ab illo igitur audiētia. Sē=
per itaqꝫ audit ſpiritusſanctus: qꝛ
ſemꝑ ſcit: ab illo ergo audiuit au=
dit ⁊ audiet: a quo eſt. Didy. Ait er=
go. Nō loquet̄ a ſemetipſo. hoc eſt:
nō ſine me: ⁊ ſine meo ⁊ patris arbi
trio: qꝛ nō ex ſe eſt: ſꝫ ex patre et me
eſt. Hoc em̄ ipſum ꝙ ſubſiſtit ⁊ loq̄=
tur: a patre ⁊ a me illi eſt. Ego veri=
tatē loquor. i. inſpiro ꝗ̄ loquor. ſiqui
dē ſpiritus veritatis eſt. Dicere au
tē ⁊ loqui in trinitate nō ſm cōſuetu
dinē nr̄am accipiendū eſt: ſed iuxta
formā incorporaliū naturarū. et ma
xime trinitatis: que voluntatē ſuam
inſerit cordibus credentiū ⁊ eorū ꝗ̄
audire eū ſunt digni. Loqui ergo
patrē ⁊ audire filiū eiuſdē nature in
patre ⁊ filio conſenſuſqꝫ ſignificatio
eſt. Spiritus vero ſanctus: ꝗ̄ eſt ſpi
ritus veritatis: ſpirituſqꝫ ſapientie
nō poteſt filio loquente audire que
neſcit: cū hoc ipſū ſit: qđ ꝓfertur a
filio. i. ꝓcedens. veritas a veritate:
cōſolator manās a cōſolatore. deus
de deo ſpūs veritatis ꝓcedens. De Spūſſā cti diuini= nitas.
niqꝫ nequis illū a patris ⁊ filij volū
tate ⁊ ſocietate diſcerneret ſcriptū
eſt. Sed que audiet loquet̄. Augu.
iiij. de tri. Non aūt hic efficit̄ vt mi=
nor ſit ſpiritusſanctus: ſm hoc em̄ di
ctū eſt ꝙ de patre ꝓcedit. Auguſti.
ſuꝑ Joan. Nec moueat ꝙ verbū fu
turi tēporis poſitū eſt. Ille quippe
audientia ſempiterna eſt: qꝛ ſempi
terna ſcientia. In eo autem ꝙ ſem

piternū eſt:ſine initio et ſine fine cu iuſlibet tēporis vbū ponitur: quis eīm natura illa immutabilis nō recipiat fuit ⁊ erit:ſed tm̄ eſt:nō tn̄ mēdaciter dicim⁹ fuit ⁊ eſt et erit. fuit: qr nūq̄ defuit:erit. qr nunq̄ deerit. eſt:qr ſemp eſt. Didy. Per ſpūm ē veritatis futuro:ū ſanctis viris ſciētia certa cōcedit. Uñ et pphete hoc eodē repleti ſpū pnunciabant ⁊ q̄ſi preſentia intuebant que erant deinceps ſecutura. vñ ſequit. Et q̄ ven. ſunt annū. vobis. Beda. Conſtat qr mlti ſpirituſſancti gr̄a repleti :que ventura erāt agnouerūt. Sed quia multi varijs coruſcant virtutib⁹:nec tn̄ que ventura ſunt agnoſcunt pōt hic ſermo ſic accipi. Que vētura ſūt vobis annunciabit.i.gaudia vobis celeſtis patrie ad memoriā reducet. Uentura vo apoſtolis nūciauit mala ſcilicet que pro confeſſione chriſti erant paſſuri : et bonaque pro eiſdem malis erant percepturi.Chry. Eleuauit igitur per hoc eorum mēte cum ad nihil ita auidum ſit humanum genus vt ad ſciendum futura.ab hac igit eos eruit ſollicitudine:oñdens q̄m futura eis pericula p̄dicet:vt nō incidant nō obſeruātes. Deinde oñdens q̄m dixerit omnē veritatē: in quā ſpirituſſanctus adducet ſubiūgit. Ille me clarificabit. Augu. Quia.ſ. diffundendo in credentiū cordibus charitatē ſpiritaleſq̄ faciēdo declarauit eis:qualiter patri filius eſſet eq̄lis quē ſm carnē prius tantūmodo nouerant:⁊ hominē ſicut homines cogitabant. Uel certe : qr per ipſam claritatē fiducia repleti ⁊ timore depulſo:ānūciauerunt hominibus xp̄z: ac ſic fama eius diffuſa eſt toto orbe terrarū.Quod eīm facturi erant in ſpirituſancto hoc eundē ſpiritū dixit eſſe facturū.Chryſo. Et qr dn̄s dixerat. Magiſter veſter vnus eſt xp̄s:vt et ſpirituſſanctus ſuſcipiat ab eis:ſubiunxit.Quia de meo acci.⁊ annū.vobis.Didy. Accipe hic vt diuine nature cōueniat intelligendū eſt. quo eīm filius dans non priuat his q̄ tri

Hūanū genus auidum futuroꝶ

buit:neq̄ cū dāno ſuo ipartit aliq̄s: ſic ſpirituſſanctus nō accipit qd̄ aſi nō habuit. Si eīm prius qd̄ nō habebat accepit: tranſlato in aliū munere vacuus largitor effectus eſt. Sic igitur ſpiritūſanctū a filio accipe id qd̄ ſue nature fuerat cognoſcenduꝫ eſt:et nō aliā dantē ⁊ accipientē:ſed vnā ſignificare ſubſtātiā. Siquidē et filius eadē a patre ſuſcipere dicitur: in quibus ipſe ſubſiſtit. Neq̄ eni quid aliō eſt filius exceptis his que ei dantur a patre neq̄ alia eſt ſpūſſācti ſubſtantia preter id quod dat a filio. Augu. Nō autē propterea ſicut quidā heretici putauerūt: minor eſt filio ſpirituſſanctus:quia filius accipiat a patre: ſpirituſſanctus a filio : quaſi quibuſdā gradibus naturarū. Unde ipſe queſtionē ſoluens cur hoc dixerit explanat dicens. Omnia que habet pater mea ſūt: propterea dixi vobis qr de meo accipiet:et ānūciabit vobis. Didy. q.d. Licet a patre procedat ſpiritus veritatis:tamē quia omnia que habet pater mea ſunt : et ipſe patris ſpiritus meus eſt : et de meo accipiet.Caue autem ne cuꝫ iſta dicuntur:putes rem eſſe aliquam.poſſeſſioneꝫ que a patre habeatur a filio verum que habet pater iuxta ſubſtantiam id eſt eternitatem:immutabilitatem:bonitatem:hec eadem habet ⁊ fili⁹.Procul hinc abſint dyalecticorū tendicule:dicūt enim. Ergo ⁊ pater eſt filius. Si autem dixiſſet. Omnia quecumq̄ habet deus mea ſunt haberet occaſionem ipietas cōſurgendi.cum vero dixerit. Omnia que habet pater mea ſūt: patris nomine ſe filiū declarauit: paternitatē q̄ filius erat nō vſurpauit : quis ⁊ ipſe per adoptionis gratiam multorum ſanctorum ſit pater. Hylari. viij.de trini. Non ergo in incerto dominus reliquit vtrum. ex patre an ex filio ſpiritus paraclytus eſſe putetur : a filio enim accepit q̄ ab illo mittit:et a patre pcedit. Et interrogo vtrū idipm fit a filio accipe qd̄ a pfe pcedere? Certe idipꝫ atq̄ vnū

Equalitas triū pſonaꝝ aſſerit.

eē exiſtimabitur a filio accipere :nac
ſi acciperet a patre. Cum enim ait.
Omnia quecūqꝫ habet pater ſua eē
⁊ idcirco dixiſſe de ſuo accipiendum
eſſe: docet etiā a patre accipienda: a
ſe tamen accipi: quia omnia que pa
tris ſunt ſua ſunt. Nō habet hec vni
tas diuerſitatē: nec differt a quo ac=
ceptum ſit quod datum a patre: da=
tum referatur a filio.

¶ Modicum ⁊ iā non videbi=
tis me: ⁊ iterū modicum ⁊ vide
bitis me: q̄ꝛ vado ad patrē. Di=
xerunt ergo ex diſcipulis ei⁹ ad
inuicem. Quid eſt hoc ꝙ dicit
nobis: modicum ⁊ non videbi=
tis me: ⁊ iterum modicū ⁊ vide
bitis me: ⁊ q̄ꝛ vado ad patrem?
Dicebant ergo. Quid eſt hoc
ꝙ dicit nobis modicum? Neſci
mus quid loquitur. Cogno=
uit autem ieſus: q̄ꝛ volebāt euꝫ
interrogare: ⁊ dixit eis. De hoc
queritis inter vos q̄ꝛ dixi: modi
cū ⁊ non videbitis me: ⁊ iterum
modicū ⁊ videbitis me. Amen
amen dico vobis: q̄ꝛ plorabitis
⁊ flebitis vos: mundus autem
gaudebit. Uos autē contriſta=
bimini: ſed triſtitia veſtra verte
tur in gaudium. Mulier cū pa
rit triſtitiā habet q̄ꝛ venit hora
eius. Cū autem peperit puerū
iam non meminit preſſure pro=
pter gaudium: q̄ꝛ natus eſt ho=
mo in mundum. Et vos igitur
nunc quidē triſtitiam habetis.
Iterū autē videbo vos ⁊ gau=
debit cor veſtrum ⁊ gaudiū ve=
ſtrum nemo tollet a vobis.

¶ Chry. Poſtqꝫ dn̄s diſcipulos rele=
uauit per ea que de ſpūſancto ꝓmi=
ſit rurſus eorum oppreſſit ſenſuꝫ di
cens. Modicuꝫ ⁊ iam non videbitis
me. Hoc aūt facit vt aſſuefaciat eos
per triſtium auditionem: bene ferre

Chriſt⁹ aſſuefacit apoſtolos triſtib⁹.

ſuā ſeparationem: eā enim que do=
let animā ⁊ a triſtitia multa detine=
tur: nihil ita conſueuit quietare: vt
que triſtitiam pariunt vera reuo=
luta cōtinue. Beda. Dicit eñ. Modi
cum ⁊ iā non videbitis me: q̄ꝛ tētus
eſt nocte illa a iudeis: ⁊ in mane cru
cifixus ⁊ ſepult⁹ ab humanis eſt ſe=
cluſus obtutibus. Chry. Si vero q̄s
diligenter ſcrutabitur hoc cōſolatio
nis eſt dicere. Quoniā ad patrē va=
do. Hoc eñ eſt oſtendere ꝙ non pe=
rierit: ſed mors eius tranſlatio ſit: ⁊
aliam conſolationē eis impoſuit cū
adiecit. Et iterū modicū: ⁊ videbitis
me: oſtendens qm̄ ⁊ redibit ⁊ in pau
co erit ſeparatio: ⁊ continua que cū
eis coexiſtentia. Aug. Hec autē ver=
ba dn̄i obſcura erant diſcipulis an=
teqꝫ id quod dixit eſſet impletū. vñ
ſequitur. Dixerunt ergo ex diſcipu=
lis eius adinuicē quid eſt hoc ꝙ di=
cit nobis. Modicū ⁊ nō videbitiſ me.
⁊ iterū modicū ⁊ videbitis me: q̄ꝛ va
do ad patrē? Chry. Hoc autem non
intelligebant: aut ꝓpter triſtitiaꝫ q̄
amouebat a mente eorū ea que dice
bantur: aut propter immanifeſtatio=
nem eorū que dicebantur: idcirco vi
debatur eis duo contraria ponere
non exiſtētia ꝯtria. Si eñ videbim⁹
te aiūt: quomō vadis? ſi vero vadis
qualiter te videbim⁹? ꝓpterea dicūt
Quid ē hoc ꝙ dicit nobis. Modicū:
neſcimus q̄d loquitur. Aug. Naꝫ in
precedentib⁹ q̄ꝛ non dixerat. Modi=
cū: ſed dixerat. Ad patrē vado: aper
te illis viſus eſt loqui. Nūc ergo qđ
illis tunc obſcurū fuit: ⁊ mox mani=
feſtū eſt: iā nobis vtiqꝫ manifeſtum
eſt. Poſt paululū eñ paſſus eſt: ⁊ nō
viderūt eū. rurſus poſt paululuꝫ re
ſurrexit ⁊ viderūt eū. dicit aūt. Et iā
non videbitis me. q̄ꝛ. ſ. mortalē xp̄m
vlteri⁹ non viderent. Alcui. Uel ali=
ter. Modicū tēpus eſt futurum: quo
non videbitis me. i. illud triduū: quo
in ſepulchro quieuit: ⁊ iterū eſt mo=
dicū futurū tp̄s quo videbitis me. i.
illi. xl. dies: in quib⁹ eis ſepius poſt
paſſionē ſuam vſqꝫ ad tp̄s aſcenſio=
nis ſue apparuit. ⁊ ideo illo modico

Contrarietas tollitur.

tempore videbitis me. Quia vado ad patrem: qꝛ non ſemper in terra corporaliter ſum manſurus: ſed per humanitatem quã aſſumpſi aſcẽſurus in celum. Sequitur. Cognouit autem ieſus qꝛ volebant eum interrogare ꝛ dixit eis. De hoc queritis inter vos: qꝛ dixi vobis. Modicum ꝛ non videbitis me. Amen amen dico vobis: qꝛ plorabitis ꝛ flebitis vos. Ignorãtiã ipoꝝ piꝰ magiſter intelligens ſm illorum dubitationẽ rñdit: quaſi expoſiturus qd eſſet quod dixit. Aug. Quod ſic accipi poteſt: qꝛ cõtriſtati ſunt diſcipuli de morte dñi ꝛ confeſtim de reſurrectione letati. Mundus autem. quo nomine ſignificati ſunt inimici a quibus xp̃s occiſus eſt: tũc itaqꝫ letati ſũt occiſo chriſto: quando ſunt diſcipuli contriſtati. vnde ſequitur. Mundus autez gaudebit: vos aũt contriſtabimini: ſꝫ triſtitia veſtra vertetur i gaudiũ. Alcui. Sed ꝛ cunctis fidelibus cõuenit hic ſermo dñi: qui ꝑ lachrymas preſſuraſqꝫ p̃ſentes ad gaudia eterna contendunt. Flentibus autem iuſtis: mundus gaudet: qꝛ in preſenti delectantur: alterius vite nulla gaudia ſperantes. Chꝛy. Deinde oſtendens quoniaz triſtitia parit gaudiũ ꝛ quoniã triſtitia breuis. Letitia vero infinita eſt: ad exemplũ venit mũdanũ dicens. Mulier cũ parit triſtitiam habet: qꝛ venit hoꝛa eius. Cuz autem peperit puerum: iam nõ meminit preſſure ꝓpter gaudiũ: qꝛ natus eſt hõ in mundũ. Aug. Iſta ſimilitudo ad intelligendũ non videtur eſſe difficilis: qm̃ comparatio eiꝰ in promptu eſt eodem ipſo exponente cur dicta ſit. Nam ſequitur. Et vos igitur nũc quidem triſtitiam habetis. Iterũ autem videbo vos: ꝛ gaudebit coꝛ veſtrum. Parturitio q̃ppe triſtitie: partus aũt gaudio comparatur: quod tunc magis eſſe conſueuit qñ nõ puella: ſed puer naſcitur. Qð vero ſubdit. Et gaudiũ veſtruz nemo tollet a vobis: quia gaudium ipſorum ipſe ieſus eſt: ſignificat qð ait apoſtolus. Chꝛiſtus reſurgẽs ex mortuis iam non moꝛitur. Chꝛy. Significat etiã pꝛedicto exemplo quoniam ſoluit ipſe mortis preſſuras et nouum hominem regenerans eẽ fecit: ꝛ non dixit quoniam non erit ei tribulatio: ſed neqꝫ meminit eius tãtum eſt quod ſuccedit gaudium: ita erit ꝛ ſanctis. Et non dixit. Quoniã natus eſt puer: ſed quo hõ: occulte ſuam reſurrectionẽ inſinuans. Augu. Uel de futuris viſione ꝛ gaudio: que ſuperiꝰ dicta ſunt meliꝰ eꝛiſtimo intelligi. Modicũ ꝛ iã non vide. me. Modicũ eñ eſt hoc totũ ſpaciũ: quo p̃ſens peruolat ſeculũ. ideo nãqꝫ addidit. Qꝛ vado ad patrẽ. Qꝛ ad ſuperioꝛẽ ſententiam referendum eſt vbi ait. Modicum ꝛ iã nõ videbitis me. Nõ ad poſterioꝛem vbi ait. Modicũ ꝛ videbitis me. Eundo quippe ad patrem facturꝰ erat vt eũ non viderent. illis ergo ait. Modicũ ꝛ iam non videbitis me. Qui eum tunc corporaliter videbãt: qꝛ iturus erat ad patrem: ꝛ eũ deinceps moꝛtales viſuri non erant: qualẽ cuz iſta loquebatur videbãt: quod vero addidit. Et iteruz modicum ꝛ videbitis me: vniuerſe promiſit eccleſie. Hoc autẽ modicũ longũ nobis videtur qm̃ adhuc agitur. Cũ finitum fuerit: tunc ſentiemus q̃ʒ modicũ fuerit. Alcui. Mulier autẽ ſancta eccleſia eſt: propter fecunditatẽ bonoꝝ operũ. ꝛ qꝛ ſpirituales deo filios generat. Hec mulier dum parit. i. dũ in mundo virtutum profectibus inſiſtit: dum vndiqꝫ tentatur ꝛ affligiẗ: triſtitiam habet de hoc: qꝛ venit hoꝛa eiꝰ vt patiatur: qꝛ nemo carnem ſuã odio habuit. Augu. Nec tamen in huius gaudij parturitione ſine gaudio triſtes ſumꝰ: ſed ſicut apoſtolus ait. Spe gaudentes: qꝛ ꝛ ipſa mulier parturiens cui comparati ſumus: plus gaudet de moꝛ futura pꝛole: q̃ʒ triſtis eſt de pꝛeſenti doloꝛe. Alcui. Sed cum peperit. i. cum deuicto laborum certamine ad palmam peruenerit: iã nõ meminit preſſure precedentis ꝓpter gaudium percepte retributionis: qꝛ natus eſt homo in mundum. Sicut

Gaudiũ mundi oſtẽdiẗ.

Allegorica expoſitio.

enim mulier nato in hoc mundo ho
mine letatur: ita eccleſia nato in vi-
tam eternã fidelium populo exulta
tione repletur. Beda. Nec nouũ de-
bet videri ſi nat⁹ dicat qui ex hac vi
ta migrauerit. Sicut ei ↄſuete naſci
dicitur: cũ quis de vtero matris pro-
cedens in hanc lucẽ ingreditur: ita
poteſt nat⁹ appellari: qui ſolutus a
vinculis carnis ad lucem eternam
ſublimatur. vnde ſanctorum ſolẽnia
non funebria: ſed natalitia vocãtur.
Alcui. Quod aũt dicit. Iterũ videbo
vos. i. aſſumam vos ad meipm̃. Uel
iterũ videbo vos. i. iterũ videndus
apparebo ⁊ gaudebit cor veſtrũ. Au
gu. Hunc eñi totius laboris ſui fru-
ctum eccleſia nunc parturit deſide-
rando: tũc eſt paritura cernẽdo. Et
ideo maſculũ quoniã ad iſtũ fructũ
cõtẽplationis cuncta officia referun
tur actionis: ſolus eñi liber eſt ꝗ pro
pter ſe appetitur: nõ refert ad aliõ:
huic ſeruit actio. Ad hoc enim refer
tur ꝗcquid bene agit. ibi eſt finis ꝗ
ſufficit nobis. eternus igitur erit.
Neqꝫ ei finis nobis ſufficit: niſi cu-
ius nullus eſt finis. De hoc igitur
qđ ſufficit nob̃ rectiſſime audiuim⁹.
Gaudiũ veſtrũ nemo tollet a vobis.

Finis nr̃ infinitus.

¶ Et in illo die me non interro
gabitis quicquam. Amen amẽ
dico vobis: ſiquid petieritis pa
trem in nomine meo dabit vo-
bis. Uſqꝫ mõ nõ petiſtis quicꝙ̃
in nomie meo. Petite ⁊ accipie
tis: vt gaudium veſtrum ſit ple
num. Hec in ꝓuerbijs locutus
ſum vobis. Uenit hora cum iaꝫ
non in ꝓuerbijs loquar vobis:
ſed palã de patre meo annũcia
bo vobis. In illo die in nomine
meo petetis. Et non dico vobis
quia ego rogabo patrem de vo
bis. Ipſe eñi pater amat vos:
qꝛ vos me amaſtis ⁊ credidiſtis
qꝛ a deo exiui. Exiui a patre et
veni in mũdum: iterũ relinquo
mundum ⁊ vado ad patrem.

¶ Chry. Rurſus oſtẽdit dñs ꝙ expe
dit eũ abire cũ dicit ⁊ in illo die. me
non rogabitis quicꝙ̃. Aug. Hoc ver
bũ quod eſt rogare: non ſolũ petere
verũ ⁊ interrogare ſignificat: ⁊ gre-
cum euangeliũ vnde hoc trãſlatum
eſt: tale hꝫ verbũ quod vtrũqꝫ poſſit
intelligi. Chry. Dicit ergo. Et in illo
die ſcilicet cum reſurrexero. Me nõ
rogabitis quicꝙ̃. i. nõ dicetis. Oſtẽ-
de nobis patrẽ: ⁊ quo vadis: quoniã
ſcietis ꝑ ſpiritũſanctũ. vel rogabitis
me. i. non indigebitis mediatore ad
impetrandũ: ſed ſufficiet nomẽ meũ
quod inuocantes oĩa accipietis. vñ
ſequit. Amẽ amen di. vo. ſiꝗd petie.
pa. in no. meo da. vo. Oſtendit autẽ
nois virtutẽ ſi non viſus neqꝫ roga-
tus: ſed nominat⁹ ſolũ apud patreꝫ
facit mirabilia. non ergo ait. Exiſti
metis qꝛ de reliquo nõ ero vobiſcuꝫ
vos derelictos eſſe: nomẽ enim meũ
maiorẽ dabit vobis ſecuritatẽ. vnde
ſequit. Uſqꝫ modo nõ pe. quic. i no.
meo pe. ⁊ ac. vt gaudiuꝫ. ve. ſit ple.
Theophi. Alacritas eñi veſtra tunc
erit integerrima: cum ad vota vobis
petita ſuccedẽt. Chry. Qꝛ igit obum
brata erãt que dicta ſunt ſubiunxit.
Hec in ꝓ. lo. ſum vo. ve. ho. cũ iã nõ i
ꝓ. lo. vo. i. erit tp̃s qñ ſcietis oĩa ma
nifeſte. dicit aũt reſurrectionis tp̃s.
Sed palã de patre meo annun. vo.
Etenĩ. xl. diebus diſputauit cuꝫ eis
cõgregatis loquẽs de regno dei. Et
nunc inquit in timore exiſtẽtes non
attenditis his que dicuntur. tũc aũt
reſuſcitatũ videntes: poteritis palã
omnia dicere. Theo. Adhuc prebet
illis fiduciã: qñ recipiẽt in tentatio
nibus auxiliũ deſup: cuꝫ ſubdit. In
illo die. in no. me. petetis. adeo aſſe-
ro vobis patrem fauere ꝙ neqꝫ in-
teruentu meo vlterius indigebitis.
vnde ſubdit. Et non dico vo. qꝛ ego
ro. pa. pro vo. ipſe enim pater amat
vos. Porro ne reſiliant a dño: velut
eo vlterius nõ egentes ſubiungit.
Quia vos me amaſtis. q. d. Ob hoc
diligit vos pater. qꝛ vos me dilexi-

Annunciatio palã facta ꝗ ſit.

ſtis.cum itaqꝫ excideritis ab amoꝛe
meo cōfeſtim a pa paterno decidens.
Aug.Sed nunquid ideo amat ille
quia nos amam⁹?an potius quia il
le amat iō nos amamus hoc ipſe euā
geliſta in epiſtola ſua dicit.Non di-
ligamus:qꝛ ipſe pꝛioꝛ dilexit nos.
Amat ergo nos pater:qꝛ nos ama-
mus filiū cum a patre ⁊ filio accepi
mus vt ⁊ patrē amem⁹ ⁊ filiū.Ama-
uit ipſe quod fecit:ſed non in nobis
faceret qđ amaret:niſi anteqꝫ id fa
ceret nos amaret.Hyla.vj.de trini.
Caret etiā apud patrē interceſſiōis

Fides pfecta de filio.

neceſſitate perfecta de filio fides:q̄
ꝙ a deo exierit credit atqꝫ amat:⁊ p
ſeipſam iā ⁊ audiri meretur ⁊ ama-
ri:natū ex deo filiū miſſumqꝫ confeſ
ſa.vnde ſeqꝛtur.Et cre.qꝛ a deo exi-
ui.Natiuitas itaqꝫ eius ⁊ aduētus
oſtenditur cū ſubdit.Exiui a pa. et
ve.in mū.Alterū in diſpēſatione:al-
terū i natura eſt.A patre eni veniſſe
⁊ a deo exiſſe:nō eſt ſignificationis
eiuſdem:cum aliud ſit a deo in ſub-
ſtantiam natiuitatis exiſſe:aliud a
patre in hūc mundū ad conſummā-
da ſalutis noſtre ſacramenta veniſ-
ſe.Cum autem exire a deo ſit ex na
tiuitate ſubſiſtere:quid aliud qꝫ de⁹
eſſe poſſet?Chꝛy.Quia vero reſur-
rectionis ſermo non modicū eos mi
tigabat:⁊ cum hoc audiere ꝙ a deo
exiuit:⁊ illuc vadit:cōtinue ea circū-
uoluit.vnde ſequitur.Iterum relin
mun.⁊va.ad pa.Nam hoc quidem.
certificabat quoniā recte in ipm cre
debant:hoc vero quoniā ſub in uni-
tione eius futuri erant.Augu.Exijt
enim a patre:qꝛ de patre eſt:in mun
dum venit:qꝛ mundo ſuum coꝛpus
oſtendit.Mundum reliquit coꝛpo-
rali diſceſſione perrexit ad patrē ho
minis aſcenſione:nec mundū dele-
ruit pſentie gubernatione:quia ſic
in mundū venit exiēs a patre:vt nō
deſereret patrē.Sed dn̄m ieſuz chꝛi-
ſtum poſtea qꝫ reſurrexit:⁊ interro
gatū legimus ⁊ rogatū.nā interro-
gatus eſt a diſcipulis aſcenſurus in
celum:quando regnum reſtitueret
iſrael.Rogatus eſt a ſtephano cum
eſſet in celo:vt ſpiritum eius ſuſcipe
ret.Et quis audeat dicere rogandū
non eſſe immoꝛtalē rogari debuiſſe
moꝛtalem?puto ergo ꝙ dicit.In il-
la die me non rogabitis quicqꝫ non
ad illud tēpus referendum eſſe quo
reſurrexit:ſed ad illud quando vide
bimus eum ſicuti eſt:que viſio non
tempoꝛalis vite eſt:ſed eterne:vbi iā
nihil rogem⁹:nihil īterrogem⁹ qꝛ ni
hil deſiderādū remanebit nihil q̄rē
dū latebit.Alcui.Sic ḡ dicit.In futu
ro me nō rogabitis q̄cqꝫ.ſed iterim
dū i pegrinatiōe hui⁹ miſerie cōuer
ſamini:ſi petieritis patrez dabit vo
bis:vnde ſubdit.Amē amen dico vo
bis:ſiquid petieritis patrē in nomi

Quid a deo petē dum.

ne meo dabit vobis.Aug.Hoc quod
ait.Siquid:non quodlibet intelligi
tur:ſed aliquid quod non in beate
vite cōparatione ſit nihil.non autez
petitur in noīe ſaluatoꝛis quicquid
petitur contra rationez ſalutis.non
enim ſonum litterarum aut ſyllaba
ruz:ſed quod ſono recte ac veraciter
intelligitur hic accipiendum eſt:cuz
dicit.In nomine meo.Unde qui hoc
ſentit de chꝛiſto quod non eſt de vni-
co filio dei ſentiendum non petit in
eius nomine.Qui vero quod eſt de
illo ſentiendum ſentit:ipſe in ei⁹ no
mine petit:⁊ accipit quod petit:ſi nō
contra ſuam ſalutem ſempiternam
petit.Accipit autem quando debet
accipere.Quedam enim non negan
tur:ſed vt congruo dentur tempoꝛe
differuntur.Ita ſane intelligendū
eſt quod ait.Dabit vobis:vt ea be-
neficia ſignificata ſciantur:his ver
bis que ad eos qui petunt pꝛopꝛie
pertinent.Exaudiuntur quippe oēs
ſancti pꝛo ſeipſis:nō autem pꝛo om
nibus qꝛ non vtcūqꝫ dictuz eſt dabit
ſed.Dabit vobis.Quod autē ſequi
tur.Uſqꝫ modo non petiſtis quicqꝫ
in nomine meo:duobus modis in-
telligi poteſt.Uel quia in noīe meo
non petiſtis:quod nomen non ſic
cognoſcendum eſt cognouiſtis:vel
non petiſtis quicqꝫ:quoniā in cōpa

Nemlo xpi virt⁹

ratione rei quam petere debuiſtis
pꝛo nihilo habendum eſt quod peti

ſtis. Ut igitur in nomine eius non nihil: ſʒ gaudiū plenū̄ petāt ſubdit. Petite ꝛ accipietiſ: vt gaudiū vr̄m ſit plenū. h̄ ꝙ dic. gaudiū plenū. nō carnale: ſed ſpiritale gaudiū eſtꝛ quādo tantū erit vt aliquid ei iā nō ſit addendū: tūc erit plenū. Augu. j. de tri. Hoc eſt aūt plenū gaudiū veſtꝝ quo amplius nō eſt: frui deo: trinitate: ad cuius imaginē facti ſum⁹. Augu. ſuper ioā. Quicqd ergo petitur qḋ pertinet ad hoc gaudiū cōſequēdū: hoc eſt in nomine xp̄i petendū. Iſto enī bono in petēdo pſeuerātes ſanctos ſuos nequaꝙ miſericordia diuina fraudabit. quicquid aūt aliud petitur nihil petit nō qꝛ nulla res eſt: ſed qꝛ in tante rei cōpatione: quicqd aliud cōcupiſcitur nihil eſt. Sequitur. Hec in puer. lo. ſum vo. ve. vo. cū iā nō in. puer. lo. vo. ſʒ pa. de pa. annuncia. vo. Poſſem dicere hanc de qua loqtur horā futurū ſeculū intelligi vbi videbimus palā qḋ apoſtol⁹ dicit facie ad faciē: vt quod ait. Hec in puer. lo. ſum vo. hoc ſit qḋ ab apoſtolo dictū eſt. Uidemus nunc per ſpeculū in enigmate. Annūciabo aūt vobis qꝛ per filiū pater videbitur: neꝙ enim patrē quis cognoſcit niſi filius: ꝛ cui voluerit fili⁹ reuelare. Gregorius. xxx. mo. Palā quippe de patre annunciare ſe aſſerit: qꝛ p patefactā tunc maieſtatis ſue ſpeciē: ꝛ quomodo ipſe genitū nō impar oriatur: ꝛ quō vtrorūꝙ ſpirit⁹ vtriꝙ coeternus ꝓcedat oſtendet.

Anagogica expoſitio.

Augu. Sed iſtum ſenſum videtur impedire quod ſequit. In illo die in nomine meo petetis. In futuro enim ſeculo quid petituri ſum⁹ quādo ſatiabitur in bonis deſiderium noſtrum petitio nanꝙ alicuius eſt indigentie. Relinquitur itaꝙ vt intelligatur ieſus diſcipulos ſuos de carnalibus vel animalibus ſe ſpiritales eſſe facturū. Homo autem animalis ſic audit quecunꝙ audit de dei natura vt aliud ꝗ corp⁹ cogitare non poſſit. Ideo prouerbia illi ſunt quecūꝙ dicta ſapiētie ꝺ incorporea immutabiliꝙ ſubſtantia. nō ꝙ tanꝗ prouerbia deputet: ſed qꝛ ſic cogitat quomodo qui prouerbia ſolent audire neꝙ intelligere. Cū vero ſpiritalis ceperit omnia dijudicare etiam ſi in hac vita velut p ſpeculū ꝛ ex parte perſpicit tamen nullo corporis ſenſu: nulla imaginaria cogitatione: ſed mentis certiſſima intelligentia: capit deū nō corpus eſſe: ſed ſpiritum. Ita palā de patre annūciante filio vt eiuſdē ſubſtantie conſpiciatur ꝛ ipſe qui annunciat: nunc in eius nomine petunt qui petunt: qꝛ in ſono eius nominis nō aliud ꝗ res ipſa eſt que hoc nomine vocatur intelligunt. Hi poſſunt cogitare dominū noſtrum ieſum chriſtum inquantum homo eſt pro nobis interpellare patrem inquantum deus eſt vos exaudire cū patre quod eum ſignificaſſe arbitror vbi ait Et nō dico vobis qꝛ ego rogabo patrem pro vobis. Ad hoc quippe intuendum quomodo non rogat patrem filius ſed ſimul exaudiant rogantes pater ꝛ filius: non niſi ſpiritalis ocul⁹ mentis aſcēdit.

¶ Dicunt ei diſcipuli eius. Ecce nunc palam loqueris: ꝛ prouerbium nullum dicis. Nunc ſcimus quia ſcis omnia: ꝛ non opus eſt tibi vt quis te interroget In hoc credimus: quia a deo exiſti. Reſpondit eis Ieſus. Modo creditis. Ecce venit hora ꝛ iam venit vt diſpergamini vnuſquiſꝙ in propria ꝛ me ſolum relinquatis: ꝛ non ſum ſolus. quia pater mecum eſt. Hec locutus ſum vobis: vt in me pacem habeatis. In mūdo preſſurā habebitis: ſed cōfidite ego vici mundum.

¶ Chry. Quia diſcipulos hoc maxime reſpirare fecit ꝙ erant patris amici: ꝓpterea dicūt ſe cognoſcere ꝙ omnia noſſet. vnde ſequit. Dicūt ei diſcipuli eius. Ecce nūc pa. lo. ꝛ

puer.

puer. nul. dicis. Augu. Cū aūt adhuc pmittat futura illa hora in qua ſine puerbijs locutur⁹ eſt: cur iſti h̄ dicūt niſi qr illa; ā ſcit ipſis nō intelligētib⁹ eſſe puerbia: vſq; adeo nō intelligūt: vt nec ſaltē nō ſe itelligere intelligant? Chry. Qm̄ aūt ad id qd̄ in xo: ū mēte erat reſpōdit ſubdunt. Nūc ſcimus qm̄ ſcis oia. Uides qualiter impfecte ſe habebāt qui⁹ poſt tot z tāta demōſtrata dicūt Nūc ſcim⁹. z hoc dicūt tāq̄ ei quaſi grātiā tribuētes. Et nō eſt op⁹ tibi vt q̄s te interrget: hoc eſt añq̄ audias noſti ea que ſcandalizant nos. z quieſcere nos feciſti dicens. Quoniā pater vos amat. Auguſti. Quid ergo vult ſibi: q̄ ei quē ſciebāt noſſe omnia cum dicere debuiſſe videantur. Non eſt opus tibi vt quicq̄ interroges: dicendū potius putauerūt. Nō eſt opus tibi vt q̄s te interroget. Qd̄ vtrūq; legimus factū z interrogaſſe ſcz dn̄m z interrogatū fuiſſe. Sed hoc cito ſoluit̄ q̄ hoc nō ei: ſed illis poti⁹ opus erat quos interrogat: vel a q̄bus interrogabat̄. Neq; eīm aliquos ille interrogabat: vt ab eis aliq̄d diſceret ſed eos potius vt doceret: z qui interrogabāt eū volentes ab eo aliq̄d diſcere illis profecto id op⁹ erat vt ſcirent ab eo aliqua q̄ nouerat oia. Ille aūt nō opus habebat vt q̄ ab eo ſcire q̄ſq; vellet: per ipſius cognoſceret interrogationē: qr p̄uſq̄ interrogaret̄: interrogatorū noue rat volūtatē. Preuidere aūt cogitatiōes holum: magnū dn̄o nō erat ſz magnū puulis erat q̄ ſubdūt in h̄ credim⁹ qr a deo exiſti. Hyla. vij. de tri. Per id eīm credūt q̄ a deo exijt: qr ea q̄ dī fūt agit: nā cū dn̄s vtrūq; dixiſſet a deo exiui: z a patre veni in hūc mūdum: nihil⁹ admiratio nis inico habuerūt: qd̄ freq̄nter audierūt. vn̄ nō addūt. A pr̄e veniſti i hūc mūdū. Sciebāt ei a deo miſſuz z exiſſe tn̄ a deo neſciebāt. Inenarrabilē vero illā filij natiuitatē per virtutem dicti iſtius intelligentes tunc primum ceperunt aduer

Queſtio pulchra ſoluitur.

Natiuitas chriſti ex patre.

tere: cum illum ſine prouerbijs profiterentur eſſe locutum. Non enim per conſuetudinem humani partus deus ex deo naſcitur cuius a deo exitus poti⁹ q̄ partus eſt. Eſt enim vnus ex: vno non eſt portio nō eſt defectio: non eſt diminutio: non deriuatio non eſt protenſio: nō paſſio ſed viuentis nature ex viuente natiuitas eſt. Deus ex deo exiens eſt non creatura in dei nomē electa non vt eſſe rcepit ex nihilo: ſed exijt a manente: et exiſſe ſignificationes habet natiuitatis: nō inchoatiōis. Augu. Deniq; de ipſa eorū etate adhuc ſm̄ interiorem hominē parua et infirma eos admonet.. vnde ſubditur. Reſpōdit eis ieſus. Modo creditis. Beda. Quod duobus modis pronunciari poteſt affirmādo ſcz et iſultādo. Si iſultādo hic ē ſēſus: tardi⁹ ad credendum euigilaſtis. Ecce eni venit hora rc. Si affirmando: ſenſus eſt. Uerum eſt quod creditis. Sed ecce venit hora vt diſpergamini vnuſquiſq; in propria. et me ſolum relinquatis. Auguſtinus. Non enim quando comprehenſus eſt: tantummodo carne ſua eius carnem verum etiam mente reliquerunt fidem. Chry. Dicit autē. Diſpergamini ſcz quādo tradar: tantum enim vobis dominabitur timor vt neq; ſimul poſſitis recedere. Sed ego ex hoc nullum patiar. malum. vnde ſubdit. Et non ſum ſolus quia pater mecum eſt. Augu. Ad hoc intelligendum eos volebat extendi et creſcere: ne ſic a patre filiū cogitarent exiſſe: vt putarent etiam receſſiſſe. deinde ſermonem concludit dicens. Hec locutus ſum vobis: vt in me pacem habeatis. Chryſo. i. vt non abijciatis me a mente veſtra. Non enim nūc ſolum quando cōprehendar fient vobis aduerſa: ſed donec eritis in mundo preſſuram habebitis id eſt tribulationem et hoc eſt quod ſubdit. In mundo preſſuram habebitis. Greg. xvj. mo. q. d. Sit vobis ī me interius quod conſolando reſ-

clat:q erit ꝺ mũdo exterꝰ qđ ſeuiẽ do grauiter ꝑmat. Aug. Illud initiũ habitura fuerat iſta ꝑſſura. de quo dicit. Uenit hora vt diſpergamini: vnuſqſqȝ in ꝓꝓa. ſȝ nõ eo modo erat ꝑſeueratura qđ em̃ adiunxit. Et me ſolũ relinqtis. nõ vult eos tales eẽ in ꝓſti ꝑſſura: quã poſt eiꝰ aſcẽſionẽ fuerãt in mũdo hituri: vt reliquãteũ: ſȝ vt i illo pacẽ hẽant ꝑmanẽtes in eo. vñ ſeqt. Sed confi. Chry. i. reſurgite nĩcte. Magr̃o. n. ſupante inimicũ: nõ opȝ diſcipulos anxiari. vñ ſubdit. Qꝛ ego vi. mũ. Aug. Dato aũt ſpũſcõ ꝯfiderũt et vicerũt nõ niſi in illo. nõ em̃ vicisſet ille mũdũ ſi mẽbra eiꝰ vinceret mũdꝰ. cũ aũt dicit. Hec lo. ſum. vo. vt in me pa. ha. nõ recẽtiora paulo ante ab eo dcã ſȝ oĩa debemꝰ accipe ſiue qcũqȝ illis locutꝰ eſt ex quo eos cepit hr̃e diſciplos: ſiue ex quo poſt cenã exorſus eſt: hũc mirabilẽ pluꝛiũqȝ ſermonẽ. Hãc em̃ cãm cõmẽdauit ſermõis ſui: vt i illo pacẽ hr̃ent hic pax finẽ tẽpoꝛis nõ habebit: ſȝ oĩs pie nr̃e itẽtiõis actiõiũqȝ finis ipſa erit. Cap. xvij.

Hec locutus eſt ieſus et ſubleuatis oculis in celum dicit. Pater venit hora clarifica filium tuum: vt filius tuus clarificet te. Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis: vt omne quod dediſti ei: det eis vitam eternã Hec autem ẽ vita eterna: vt cognoſcant te ſolum deum verũ ꝛ quem miſiſti ieſum chꝛiſtum. Ego te clarificaui ſuper terrã: opus conſummaui quod dediſti mihi vt facerem. Et nunc clarifica me tu pater apud te metipſum claritate quam habui pꝛiuſqȝ mũdus fieret apud te.

Chry. Qꝛ dixerat dñs. In mũdo ꝑſſurã hẽbitis: poſt admonitiones in oratione cõuertiẽ erudiẽs nos i tribulatiõibꝰ oĩa dimittẽtes ad deũ refugere. vñ dr̃. Hec lo. eſt. ie. Bed. Illa itelligi debẽt q̃ in cena locutꝰ eſt: qdã qdẽ ſedẽdo vſqȝ ibi. Surgite eamꝰ hic. Deide ſtãdo vſqȝ ad hymni finẽ: cuiꝰ hoc eſt initium. Et ſub ocu. in ce. di. Pater ve. hoc cla. fi. t. Chry. Propter hoc in celũ oculos eleuauit vt nos doceret extẽſionẽ q̃ ẽ in orationibꝰ vt ſtãtes ſurſuȝ aſpiciamꝰ: nõ oculis carnis ſolũ ſȝ et mẽtis. Augu. Poterat aũt dñs in forma ſerui ſi hoc opꝰ eſſet orare ſilẽtio. ſed ita ſe patri exhiberi voluit ꝑcatorẽ: vt meminiſſet nr̃m ſe eſſe doctorẽ. Proinde nõ ſolũ ad ipſos ſermocinatio: ſȝ ẽt pro ipſis ad patrẽ oratio diſcipulorũ eſt edificatio. Profecto ꝛ noſtrum qui fueramꝰ cõſcripta lecturi. hoc aũt qđ ait ꝑuenit hora. oñdit oẽ tp̃s ꝛ qđ qñ faceret: vel fieri ſineret ab illo eſſe diſpoſitũ: q̃ tpi ſubditꝰ nõ ẽ: nõ aũt credaẽ hec hora fato vrgẽte venisſe: ſed deo potiꝰ ordinante. abſit em̃ vt ſidera mori cogerent ſideruȝ cõditorẽ. Hyla. iij. de tri. Nõ diem aut nõ tp̃s: ſed horã veniſſe dicit. In hora diei portio eſt. ꝛ que erat ħ horã tã nũc cõſpuẽdus flagellãdus crucifigẽdus erat: ſed clarificat pr̃ filiũ. Sol de curſu opis defecit: ꝛ in teriũ ſuũ cũ eo reliqua mundi elemẽta ſẽſerũt: ad onus dñi in cruce pẽdẽtis terra tremuit: ꝛ in eum q̃ moꝛtuꝰ erat itraiſe ꝯteſtata eſt non cape. Proclamat cẽturio. Uere filiꝰ dei erat iſte ꝑdictiõi ꝯſentit effectꝰ. dñs dixerat. Clarifica filiũ tuũ. non ſolũ noĩe cõteſtatꝰ eſt eſſe ſe filiũ: ſȝ ꝛ ꝓprietate qua dicit. Tuũ. multi ei nos filij dei: ſȝ nõ talis hoc filius. ħ em̃ ꝓpꝛi ꝛ verꝰ eſt filꝰ oꝛigine: non adoptione. ỽitate nõ nuncupatiõe natiu itate nõ creatiõe. ꝙ poſt clarificatiõnẽ eiꝰ ỽitatẽ ꝯfeſſio ſecuta ẽ. nã veꝝ dei filiuȝ cẽturio cõfitet: ne qs credẽtiuȝ ãbigeret: qđ aliqs pſequẽtiuȝ nõ negaſſet. Aug. Sȝ ſi paſſiõe clarificatꝰ dr̃: q̃to magis reſur

Oſonis xp̃i modus.

rectiõe? Nã in paſſiõe magiſ eẽ hũilitas. q̃ claritas cõmẽdat. Qđ ergo ait Pater ve. ho. clari. filiuꝫ tuum. ſic itelligẽduꝫ ẽ tãq̃ dixerit. Uenit hora ſeminã de humilitatis: fructũ nõ differas claritatis. Hyla. iiij. de tri. Sꝫ forte infirmꝰ reperiet filiꝰ dum clarificationẽ potioris expectat. Et q̃s nõ patrẽ potiorẽ cõfitebit cum ipſe dicat. Pr maior me eſt. Cauẽdũ eſt: ne apud imperitos gloriaꝫ filij honor pr̃is infirmet. nã ſequit.

Cautio fidei.

Ut fi. tuus cla. te. Nõ ergo infirmꝰ eſt filius: vicem clarificationis ipſe cũ clarificandus ſit redditurus. Ergo expoſtulatio clarificatiõis dande viciſſimq̃ reddende eandem in vtroq̃ oſtendit diuinitatis virtutẽ. Augu. Merito autem querit: quomodo patrem clarificauerit filius cum ſempiterna claritas pr̃is nec diminuta fuerit in forma hũana: nec augeri potuerit in ſua pfectiõe diuina. Sed apud hoies minor erat q̃ñ in iudea tãtũmodo deꝰ notꝰ erat. q2 vo p euãgeliũ xp̃i fcm̃ ẽ: vt pater innoteſceret gentibus patrem clarificauit a filiꝰ. dicit ergo. Clarifica filiũ tuũ: vt filiꝰ tuꝰ clarificet te. ac ſi dicat. Reſuſcita me: vt innoteſcas toti orbi per me. deinde magis pãdens quomodo clarificet patrem filius ſubiungit.

Explicat dubium.

Sicut dediſti ei poteſtatem oĩs carnis: vt omne qđ dediſti ei: det eis vitam eternam. Omnem carnem dixit oẽm hominẽ a pte totũ ſignificãs. hoc aũt q potestas xp̃o a pr̃e data eſt oĩs carnis ſm hoiem intelligẽdũ eſt. Hyla. iij. de tri. Caro em̃ factꝰ ipſe vite eternitatem: erat caducis hᵉ corporeis ꝛ mortalibꝰ redditurus. Hyla. ix. de trinitate. Uel acceptio poteſtatis ſola eſt ſignificatio natiuitatiſ i q̃ accepit id qđ ẽ. Nõ ẽ ifirmitati datio deputãda: cũ i eo ſignificet pr̃ eẽ q dederit: ꝛ in eo filius deus maneat q vite eterne dande ſumpſerit poteſtatem. Chryſoſto. Dicit autem. Dediſti ei po. om. car. vt oſtendat q non ad iudeos ſolos ſua pdicatio: ſed ad totum orbem terrarum extenditur. Sed quid eſt quod dič: omnis carnis. Non enim vtiq̃ oẽs crediderunt. Et quidem q̃tum ex eo eſt: omnes crediderunt. Si vero non attendebant his que dicebãt: non eius qui dicebat eſt criminatio. ſꝫ eorum qui nõ ſuſceperũt. Auguſtinus. Dicit ergo ſicut dedi. ei po. om. car. ita te glo. filius. i. notũ te faciat omni carni quã dediſti ei. Sic enim dediſti vt omne quod dediſti ei: det eis vitaꝫ eternam. Hylarius. iij. de tri. Sed in quo tandẽ eternitatis vita eſt oſtendit cũ ſubdit. Hec eſt au. vi. eter. vt cog. te ſo. ve. de. Uita eſt deum noſſe: ſed ſolum hoc non facit vitam. quid ergo connectitur? et quẽ miſiſti ieſũ chriſtum. Hyla. iiij. de tri. Duꝫ autem arriani intelligunt ſolum patrem verum deum: ſolum iuſtum: ſolum ſapientem a cõione horum ſm hos filius ſeparatur. Soli enim vt aiũt propria non participantur ab altero: que ſi in patre ſolo et non in filio exiſtimabuntur neceſſe eſt vt filius deꝰ falſus et inſipiens eſſe credatur.

Arriani exſibilant.

Hyla. v. de tri. Nulli autem dubium eſt veritatem ex natura et ex virtute eẽ verũ enim triticum ẽ qđ l far cõminutũ ꝛ l panẽ coctũ ꝛ in cibũ ſũptũ reddit ex ſe ꝛ naturã panis et munꝰ. Quero g i q̃ filio veritas dei deſit: cui nõ deſit dei nec natura nec virtus. Nature ei ſue virtute vſus eſt: vt eſſent que nõ erãt et fierẽt q̃ placerẽt. Hyla. ix. de tri. An forte qđ ait. te ſolũ: cõionẽ atq̃ vnitatẽ ſuã a deo ſepat? Separat ſane ſi nõ ad id qđ ait. Te ſolũ verũ deũ: ↄtinue ſubiecit. Et quẽ miſiſti Jeſũ xp̃m. Per id ei eccleſie fides xp̃ꝫ verũ deũ ↄfeſſa ẽ: q ſolũ verũ deũ cõfeſſa pr̃eꝫ ſit. nõ ei vnigenito deo nature demutationẽ naturalis natiuitas itulit. Aug. vi. de tri. Uidendũ ẽ ergo an intelligere cogamur: cũ dictũ eſt pr̃i. Ut cognoſcant te ſolum verum deum. tanq̃ hoc inſinuare voluerit: quia et ſolus pater deus verus eſt: ꝛ nõ niſi ipſa tria ſimul: pr̃eꝫ et filiũ ꝛ ſpm̃ſcm̃ itellige

remus eſſe deū. Nūc ergo ex dñi te
ſtimonio: et patrē ſolū verum deū
dicimus: et filiū ſolū deū verū et ſpi
ritūſanctū ſolū verū deū: et ſimul
patrē et filiū et ſpūmſanctum. i. ſimul
ipſam trinitatē nō tres veros deos:
ſed vnū verū deū. Auguſti. ſup Jo.
Uel ordo verborū eſt: vt te et quē mi
Spūſſanctus inſinuatur. ſiſti Jeſum chriſtū cognoſcant ſolum
verū deum. cōſequēter em̄ et ſpūſſan
ctus intelligitur: quia ſpūs eſt patris
et filij. tanq̄ charitas conſubſtantia
lis amborū. Sic igitur filius glorifi
cat te: vt oībus quos dediſti et te co
gnitū faciat. Porro ſi cognitio dei ē
vita eterna. tāto magis in vita eter
na quanto magis in hac cognitione
pficimus: non autē moriemur in vi
ta eterna. Tūc ergo dei cognitio pfe
cta erit: quādo nulla mors erit. ſum
ma tunc dei clarificatio: quia ſumma
gloria. A veteribus autē gloria diffi
nita eſt frequēs de aliquo fama cum
laude: at ſi homo laudatur: cum fame
creditur: quō deus laudabitur: qm̄
ipſe videbitur. ppter quod ſcriptum
eſt. Beati qui habitāt in domo tua:
in ſecula ſeculorū laudabunt te. ibi
erit dei ſine fine laudatio: vbi erit
dei plena cognitio: et ideo clarifica
tio. Augu. j. de trini. Qđ autem dixe
rit famulo ſuo moyſi. Ego ſum qui
ſum. hoc contēplabimur cū viuem⁹
Fides fit veritas. in eternū. Auguſti. iiij. de trini. Cum
em̄ fides noſtra vidēdo fiat veritas:
tunc mortalitatē noſtrā cōmutatam
tenebit eternitas. Augu. ſuper Jo.
Sed prius hic clarificat deus: cum
annūciatus hominib⁹ innoteſcit: et
per fidē credentibus predicatur: p
pter quod dicit. Ego te clarificaui
ſuper terram. Hyla. iiij. de trini. Hec
quidē clarificationis viciſſitudo nō
pertinet ad diuinitatis pfectū: ſed
ad honorē qui ex cognitione ignorā
tium ſuſcipiebatur. Chry. Unde be
ne dicit. Super terrā. In celo enim
glorificatus fuerat: et in natura glo
riam habens: et ab angelis adora
ri non igitur de illa gloria ait que
ſubſtātie eius eſt: ſed de ea que ad
culturam hominum pertinet. vñ ſub

dit. Opus conſu. quod dedi. mi. vt
facerem. Auguſti. non ait. Juſſiſti:
ſed dediſti. vbi cōmendatur euidēs
gratia qđ enim habet quod nō acce
pit etiā in vnigenito humana natu
ra. Sed quomodo cōſummauit op⁹
quod accepit vt faciat: cum reſtet ad
huc paſſionis experimētum: niſi cō
ſummaſſe ſe dicit: quod ſe conſum
maturū certiſſime nouit. Chryſoſt.
Uel dicit. Conſummaui: quaſi ea q̄
ex parte mea ſunt omīa feci: aut quia
cum id quod maximū eſt factum eſt:
dici poteſt totum iam factum eē. Ra
dix enim bonorum ſubmiſſa erat:
quam omnino debebat ſequi fruct⁹:
et quia his que futura erant: ipſe iā
aderat et copulabatur. Hyla. ix. de
trini. Poſt q̄: vt meritū obedientie: et
ſacramentū totius diſpēſationis in
telligerem⁹ adiecit. Et nūc clari. me
tu pa. apud temetipſum. Auguſti.
Supra dixerat. Pater vēit: hora cla
rifica filium tuū: vt filius tuus clari
ficet te. In quo verborū ordine oſtē
derat prius a patre clarificandum
filium: vt patrem clarificaret filius.
modo autē dixit. Ego te clarificaui:
et tunc clarifica me. tanq̄ prior ipſe
patrē clarificauerit: a quo deinde
vt clarificetur expoſcit. Ergo intelli
gendū eſt vtroq; verbo ſuperius vſum
eo ordine quo futurū erat: modo ve
ro vſum fuiſſe verbo preteriti tēpo
ris de re futura velut ſi dixiſſet. Ego
te clarificabo ſuper terrā: opus con
ſummando quod dediſti mihi vt fa
ciam: et nunc clarifica me tu pater: q̄
eſt omnino eadem ſententia: niſi q
hic additur clarificationis modus
cum ſubditur. Claritate quā habui
priuſq; mundus fieret apud te. Or
do verborū eſt. Quā habui apud te:
priuſq; mundus eſſet. hoc qdam ſic
intelligendū putauerūt: tanq̄ natu
ra humana q̄ ſuſcepta eſt a verbo cō
uerteretur in verbū: et homo muta
retur in deum: imo ſi diligenti⁹ cogi
temus homo periret in deo. Nō em̄
quiſq; ex iſta mutatiōe hominis: vt
duplicari dei verbum dicatur eſt: vel
augeri: ſed quiſquis dei filium prede

Modus clarificationis xpi

ſtinatum negat: hūc eundem filium hominis negat. Cū ergo videret il lius predeſtinate ſue glorificationis veniſſe iam tēpus: vt et nunc fieret in redditione: quod fuerat in prede ſtinatione iam factum orauit dicēs. Et nunc clarifica me tu pater ꝛc. id eſt illam quā habui apud te in pde ſtinatione tua tempus eſt vt apud te habeam etiam viuēs in dextera tua. Hyla. iij. de trini. Uel orabat vt id quod ex tempore erat: gloriā ei⁹ que ſine tempore eſt claritatis acci peret: vt in dei virtutē et ſpiritus in corruptionē trāſformata carnis cor ruptio abſorberetur.

¶ Manifeſtaui nomen tuū ho minibus quos dediſti mihi de mundo. Tui erant et mihi eos dediſti: et ſermonē tuum ſerua uerunt. Nunc cognouerunt: qꝛ omnia que dediſti mihi abs te ſunt. Quia verba que dediſti mihi: dedi eis: et ipſi acceperūt et cognouerunt vere quia a te exiui: ꝛ crediderunt quia tu me miſiſti.

¶ Chryſoſto. Quia dixerat. Opus cōſummaui. manifeſtat quale op⁹: vt ſcꝫ nomē dei manifeſtaret. vnde dicitur. Manifeſte nomen tuum ho minibus quos dedi. mi. de mundo. Augu. Qđ ſi de his tantū dicit diſci pulis cū quibus cenauit: non perti net hoc ad illam clarificationem: de qua ſuperius loquebatur: qua fili⁹ clarificat patrem. quāta eſt enī glo ria. xij. vel. xi. innoteſcere potuiſſe mortalibus? Si autē ꝙ ait. Mani feſtaui nomē tuū hominibus quos dediſti mihi de mundo: omnes intel ligi voluit qui in eum fuerant credi turi: ē plane iſta clarificatio qua fi lius clarificat patrem. et tale eſt qđ ait. Manifeſt. no. tu. quale illud qđ ſupra dixerat. Ego te clarificaui. p tempore futuro: et illic et hic preteri tū ponens: ſed de his qui iam erāt diſcipuli: non de omnibus qui in il lum fuerant credituri eum hoc di xiſſe ea que ſequuntur credibili⁹ de monſtrant. ab ipſo ergo orationis ſue exordio omnes ſuos domin⁹ vo lebat intelligi: quibus notum faciē do patrem clarificat eum. Cum enī dixiſſet. Filius tu⁹ clarificet te: mox quemadmodū id fieret demonſtra uit dic. Si. de. ei po. om. car. ꝛc. iam nunc quid de illis a quibus tunc au diebatur diſcipulis ſuis dicat. Ma. no. tu. ho. quos de. mi. de mun. Nō ergo dei nomen nouerant cuꝫ eſſent iudei. et vbi eſt quod legitur. Not⁹ in iudea deus: et in iſrael magnum nomen eius? Ergo ſic intelligendū eſt. Manife. no. tu. ho. iſtis quos de. mi hi de mun. qui me audiunt hic dicē tem: non illud nomen tuū quod vo caris deus: ſed illud qđ vocaris pa ter meus: quod nomē manifeſtari ſine ipſius filij manifeſtatione non poſſit. nam ꝙ deus dicitur vniuerſe creature etiā oībus gētibus anteꝙ̄ in xp̄m crederent nō oīmode eē po tuit hoc nomē incognitū. In hoc er go ꝙ fecit hunc mundū: ꝛ anteꝙ̄ im bueretur in fide chriſti: notus in oī bus deus. In hoc autē ꝙ non eſt cuꝫ dijs falſis colendus: notus in iudea deus. In hoc vero ꝙ pater eſt huius xp̄i: p quē tollit peccata mundi. hoc nomē eius prius occultū: nūc mani feſtauit eis quos dedit ei pater ipe de mūdo. Sed quomodo manifeſta uit ſi nondū venit hora. de qua ſupe rius dixerat: ꝙ veniet hora cū iam nō in pūerbijs loquar vobis. proin de intelligendū eſt pro tēpore futu ro preteritū poſituꝫ. Chryſoſto. Uel ꝙ ipm xp̄m filiū habeat: manifeſta uerat eis iā et verbis et reb⁹. Aug. Per hoc autē ꝙ dicit. Dediſti mihi de mūdo: dictū eſt de illis ꝙ nō eēnt de mundo: ſed hoc eis regeneratio preſtitit: nō generatio. Quid eſt au tem quod ſequit. Tui erant: ꝛ mihi eos dediſti? An aliquādo habuit pa ter aliquid ſine filio? abſit. tamē ha buit aliqđ dei filius qđ nondū ha buit idē ipſe homo filius: qui nondū erat hō factus ex matre. quapropē

Glia xp̄i q̄ intelli gēda ſit

Not⁹ in iudea de us quō.

qđ dixit. Tui erant non inde ſe ſepa
rauit dei filius: ſed ſolet ei tribuere
om̄e qđ pōt a quo eſt ipſe qui poteſt.
ꝙ itaqꝫ ait. Et mihi eos dediſti. ſm̄
hoīem ſe accepiſſe hāc poteſtatē vt
eos haberet oſtendit: et etiā ipſe ſi
bi eos dedit: hoc eſt cuꝫ patre deus
xp̄s: homini xp̄o: qđ cū patre nō eſt.
Hoc aūt dixit vt oſtendat eā que ad
patrē vnanimitatē: ⁊ qm̄ placet pr̄i
vt filio credāt. vñ ſequit̄. Et ſer. tu.
Xp̄s ſer mo p̄ris — ſeruauerūt. Beda. Sermonē patris
ſemetip̄m appellat: qꝛ per ipſuꝫ pa
ter oīa condidit: et in ſe continet oēs
ſermones: ac ſi diceret. Me memo
rie cōmendauerūt vt nunq̄ȝ obliui
ſcātur. vel dicit. Et ſermoneꝫ tuū ſer
uauerūt. in eo. ſ. ꝙ mihi crediderūt.
vnde ſequitur. Et nūc cogno. qꝛ om.
que dedi. mi. ab̄s te ſunt. Quidā au
tem dicūt hanc eſſe litterā. Nunc co
gnoui: qꝛ omnia que dediſti mihi:
ab̄s te ſunt: ſed hi nō habent ratio
nem. Quomodo eīm poterat ignora
re filius que ſunt patris? ſꝫ de diſci
pulis dictū eſt. q. d. Didicerūt ꝙ ni
hil eſt in me alienum extra te: et ꝙ
quecūqꝫ doceo tua ſunt. Auguſt. Si
mul autem pater dedit ei omnia cū
genuit qui habet omnia. Chryſoſt.
Et vnde didicerunt? ex verbis meis
quibus docebam eos. quoniam a te
exiui. hoc enim ꝑ totū ſtudebat oſtē
dere euangeliū. vnde ſequitur. Qꝛ
ver. que de. mi. de. eis et ip. accepe
runt. Aug. id eſt intellexerunt: atqꝫ
tenuerunt. Tunc eīm verbū accipit
quando mente percipitur. vñ ſequi
tur. Et cogno. ve. quia a te exiui. Et
ne quiſq̄ȝ putaret iſtā cognitionem
iam per ſpeciem factā. non ꝑ fidem
exponendo addit. Et crediderunt vt
ſubaudiamꝰ vere. Quia tu me miſi
ſti. Hoc itaqꝫ crediderūt vere qđ co
gnouerunt vere. Idem eīm eſt. A te
exiui: quod eſt. Tu me miſiſti. Qđ
autē dicit. Crediderūt. vere intelli
gendū eſt: nō eo quo ſupra dixit mo
do crediderūt: ſed vere. i. quomodo
credendū eſt: inconcuſſe: firme: ſtabi
liter: non iam ad propria redituri: ⁊
chriſtū relicturi. Adhuc ergo diſci
puli non erant tales: quales eos di
cit verbis preteriti temporis: quaſi
iam eſſet: prenuncians quales futuri
eſſent accepto ſpirituſancto. Quo
modo auteꝫ pater ea verba filio de
derit: facilior queſtio videtur. ſi ſm̄
ꝙ eſt filius hominis accepiſſe a pa
tre credatur. ſi vero ſm̄ id quod eſt de
patre genitꝰ: accepiſſe a patre iſta
verba cogitatur: nihil ibi tēporis co
gitetur quaſi prius fuerit et ea non
habuerit: quoniā quicquid deus pa
ter deo filio dedit: gignendo dedit.

¶ Ego pro eis rogo: non pro
mundo: ſed pro his quos dedi
ſti mihi quia tui ſunt. Et mea
omīa tua ſunt: et tua mea ſunt:
et clarificatus ſum in eis. Et iā
non ſum in mundo: et hi in mū
do ſunt et ego ad te venio. Pa
ter ſancte ſerua eos in nomine
tuo quos dediſti mihi: vt ſint
vnum ſicut et nos. Cum eſſem
cum eis ego ſeruabā eos in no
mine tuo. Quos dediſti mihi
ego cuſtodiui et nemo ex eis pe
riit niſi filius perditiōis vt ſcri
ptura impleatur. Nunc autem
ad te venio: ⁊ hec loquor in mū
do: vt habeant gaudium meuꝫ
impletum in ſemetipſis.

¶ Chryſoſto. Quia multas a domi
no conſolationes diſcipuli audien
tes nondum perſuaſi erant: de reli
quo patri loquitur: dilectionē quaꝫ
ad eos habebat oſtendens. vnde ſe
quitur. Ego pro eis rogo. q. d. Non
ſolum que a me ſunt tribuo eis: ſed
et alium pro hoc rogo: vt amplioreꝫ
oſtendat amorem. Auguſt. Cum er
go addit. Non pro mundo. munduꝫ — Mundani dicuntur mundus.
vult intelligi eos qui viuunt ſm̄ con
cupiſcentiā mundi: et non ſunt in ea
ſorte gratie: vt ab illo eligantur ex
mundo: quā ſortem ſignificat cum
ſubdit. Sed pro his quos dediſti mi
hi. Per hoc eīm ꝙ eos illi pater iam
dedit: factum eſt vt non pertineant

ad eum mundũ pro quo non rogat. neq̧ aũt q: pater eos filio dedit ami ſit ipſe quos dedit. vnde ſubdit. Qꝛ tui ſunt. Chryſoſto. Frequenter autem hoc ponit dediſti mihi. vt diſcat quoniã patri hoc placet: et quoniã non vt alienus veniens eos ſeduxit: ſed vt ꝓprios accepit. deinde neq̧ eſtimet nouũ eſſe eius principatũ: et nuper eos ſuſcepiſſe a patre ſubiũgit. Et omnia mea tua ſunt ⁊ tua mea ſunt: ac ſi dicat. Neq̧ audiens aliquis quoniam mihi eos dediſti. eſtimet eos alienos eē a patre. mea enim eius ſunt. nec audiens. Quoniam tui erant: eſtimet alienos eos fuiſſe a me. que enĩ ſunt eius: mea ſunt. Augu. Satis aũt hic apparet. q̃m vnigeniti filij ſunt oĩa que ſunt patris. p hoc vtiq̧ ꝙ etiã ipſe deꝰ eſt ⁊ de patre natus: patri eq̃lis nõ q̃ſo dictũ eſt maiori ex duobꝰ filijs. Oĩa mea tua ſunt. Illud eñ de oĩbus dictum eſt creaturis q̃ infra creaturã ſanctã rationabilẽ ſunt. Hoc aũt ita dictũ eſt vt ſit hec etiã ipa creatura rõnalis q̃ nõ niſi deo ſubditur. Hoc ergo cũ ſit dei patris nõ ſimul eſſet ⁊ filij: niſi patri eſſet eq̃lis. Nefas eſt eñ vt ſancti de quibꝰ hec locutꝰ eſt cuiuſq̧ ſint: niſi eius a quo creati et ſanctificati ſunt: hoc aũt qđ ait eum de ſpũſancto loqueret. Oĩa que habet pater: mea ſũt. de his dixit: q̃ ad ipſam patris pertinẽt diuinitatem: neq̧ eñ ſpũſctũs de creatura q̃ patri eſt ſubdita: ⁊ filio fuerat accepturus: cũ dicat de meo accipiet. Chry. Deinde demõſtrationẽ p̃dictorũ ponit dicens. Et clarificatꝰ ſum in eis. Ex quo p̃tz: q̃m ptãtem ſup eos habeo: q̃m glorificãt me tibi credẽtes ⁊ mihi. nullus eñ in q̃bus nõ h̃z poteſtatẽ glorificatꝰ eſt. Augu. Dicendo aũt iam ẽẽ factũ oſtẽdit iam fuiſſe p̃deſtinatũ: ⁊ certũ haberi voluit ꝙ eſſet futurũ. Sed vtrũ ipſa ſit clarificatio de qua dixerat. Et nunc clarifica me tu pater apđ temetipſũ. Si eñ apud te: q̃ſo in eis: an cũ hoc ipm̃ innoteſcat eis: ⁊ p eos oĩbus q̃ credũt eis q̃ſi teſtibus ſuis. vñ ſubdit: ⁊ iam nõ ſuz in mũdo: ⁊ hi in mũdo ſunt. Chryſ. Hoc ẽ. Et ſi nõ appareã ſm̃ carnẽ: p hos glorificor qui p me moriũtur: ſicut ꝓ patre ⁊ p̃dicãt me ſicut ⁊ patrẽ. Augu. Sz ſi horã ſllaz q̃ loq̄bat attendas: vtriq̧ in mũdo adhuc erãt. Nõ eñ ſm̃ ꝑfectum cordis ⁊ vite id accipere poſſumꝰ cũ dicat. Iam nõ ſuz in mũdo. nũquid ergo fas ẽ: vt eũ credamꝰ aliq̃n mũdana ſapuiſſe. Reſtat igit̃ vt ſmĩllud: ꝙ etiã ipe in mũdo prius erat: in mũdo ſe dixit iã nõ eẽ p̃ſentia corporali: an nõ quotidie dicimꝰ iã non eſt hic: de aliquo ꝗtotius abituro e maxime morituro. vñ exponẽs cur h̃ dixerit adiecit. Ego ad te venio. Cõmẽdat igitur patri eos quos corpali abſentia relicturꝰ eſt dicẽs. Pater ſctẽ ſerua eos in noĩe tuo: quos dediſti mihi. Sicut hõ deuz rogat pro diſcipulis ſuis: q̃s accepit a deo. Sed attende qđ ſeq̄tur. Ut ſint vnũ ſicut et nos. nõ ait. Ut ſimus vnuz ipſi et nos: ſicut ⁊ nos vnũ ſumꝰ. ipi vtiq̧ in natura ſua vnũ ſunt: ſicut nos in noſtra vnũ ſumus. q: eñ vna eadẽq̧ pſona eſt deus ⁊ hõ: intelligimꝰ hominẽ in eo ꝙ rogat: ⁊ deum in eo ꝙ vnum ſunt: et ille ⁊ ipſe quez rogat. poterat quidẽ dicere per id ꝙ eccleſie caput eſt et corpus eius eccleſia. Ego et ipſi non vnum: ſed vnus ſumus quia caput et corpus vnus eſt chriſtus. Sed diuinitatẽ ſuam ꝯſubſtantialem patri oſtendens: vult eẽ ſuos vnum ſed in chriſto: non tãtuz per eandez naturam qua omnes ex hominibꝰ mortalibꝰ equales angelis fiunt: ſed etiã per eandem in eãdem habitudinẽ cõſpirantẽ concordiſſimã volũtatẽ in vnum ſpm̃ quodammodo charitatis igne cõflati. Ad hoc eñ valet qđ ait. Ut ſint vnũ: ſicut ⁊ nos vnuz ſumus. vt quemadmodũ pater ⁊ filius nõ tm̃ equalitate ſubſtãtie: ſed etiã volũtate vnum ſunt: ita ⁊ hi inter quos ⁊ deũ mediator eſt filius: nõ tãtũ per hoc ꝙ eiuſdez nature ſunt: ſed etiã per eandẽ dilectionis ſocietatem vnum ſint. Chryſ. Rurſus vt hõ loq̄tur ſubdẽs

Patris ⁊ filij equalitas.

Unitas dei et eccleſie.

Cum eſſem cũ eis ego ſeruabã eos in nomine tuo: hoc eſt ꝑ tuũ adiutoriũ. humane eñ loquit̃: ⁊ ad eorũ mentē eſtimantiũ ꝙ maiorē quãdã haberent vtilitatem ab eius preſentia. Augu. In noĩe eñ patris ſeruabat diſcipulos ſuos filius homo: cũ eis hũana preſentia cõſtitutus: ſed et pater in noĩe filij ſeruabat: quos in noĩe filij petentes exaudiebat. Neqꝫ hoc tamen carnaliter debem⁹ accipere velut viciſſim nos ſeruent pater ⁊ filius. ſimul enim nos cuſtodiunt ⁊ pater et filius ⁊ ſpirituſſanctus: ſed ſcriptura nos nõ leuat niſi deſcendat ad nos. Intelligamus ergo cũ ita dñs loquitur: pſonas eum diſtiguere nõ ſeparare naturã. Qñ ergo ſeruabat diſcipulos ſuos fili⁹ preſentia corporali: non expectabat pater ad cuſtodiendũ ſuccedere filio diſcedenti: ſed eos ambo ſeruabant potentia ſpirituali. et qñ eis abſtulit fili⁹ preſentia corporalē tenuit cũ patre cuſtodiã ſpiritualē: qꝛ et cuſtodiendos qñ filius homo accepit: cuſtodie paterne nõ abſtulit: ⁊ cum pr̃ filio cuſtodiēdos dedit: nõ dedit ſine ipſo cui dedit ſed dedit hoĩ filio: non ſine deo eodē ipſo filio. Sequit̃ enim. Quos dediſti mihi: ego cuſtodiui: et nemo ex ipſis perijt. niſi filius perditionis id eſt traditor xp̃i perditione predeſtinatus: vt ſcriptura impleretur. qua ſcꝫ de illo marie in pſalmo. cviij. prophetatur. Chry. Et nimirum ſolus ille tunc perijt. ſed multi poſtea. Dicit autēꝫ ex eis perijt. i. quãtũ ex mea parte nõ perdã: qđ manifeſtius alibi dicit. Non eijciã foras. Si vero per ſeipſos exirent nõ ex neceſſitate ad me traho. Sequitur. Nunc autēꝫ ad te venio. Sed qꝛ poſſet aliquis querere. Nũquid nõ potes eos conſeruare recedens? poteſt quidē. ſed cuius gratia hoc dicat: oſtendit ſubdens. Et hec lo. in mũ. vt ha. gau. me. imple. in ſe. ipſis. i. vt nõ tumultuent iper fectiores exiſtentes: per quod indicauit ꝙ propter eorũ gaudiũ et requiē: omnia hec infima loquebatur

Perſonarũ in diuinis oſſiliatio

Augu. Uel aliter. Quod ſit hoc gaudiũ: iaꝫ ſuperius expreſſum eſt vbi ait. Ut ſint vnum ſicut et nos vnum ſumus. Hoc gaudium ſuũ. i. a ſe in eos collatũ: in eis dicit implendum propter quod ſe locutuꝫ dixit in mũdo. Hec eſt pax et beatitudo futuri ſeculi. In mundo autem loqui ſe dicit qui paulo ante dixerat. Jam non ſum in mundo: qꝛ enim nondũ abierat: hic adhuc erat: ⁊ quia mox fuerat abiturus: hic quodã modo iam non erat.

¶ Ego dedi eis ſermonē tuuꝫ et mundus eos odio habuit: qꝛ non ſunt de mundo: ſicut ⁊ ego nõ ſũ de mũdo. Nõ rogo vt tollas eos de mũdo: ſed vt ſerues eos a malo. De mũdo nõ ſunt ſicut et ego non ſum de mundo. Sanctifica eos i veritate. Sermo tuus veritas eſt. Sicut tu me miſiſti in mũdum: ita ⁊ ego miſi eos in mundum. Et ꝑ eis ego ſanctifico meipſum vt ſint et ipſi ſanctificati in veritate.

¶ Chry. Rurſus dominus aſſignat cauſam ꝑpter quã digni ſunt diſcipuli multa diligentia potiri a patre dicens. Ego dedi eis ſermonem tuũ et mundus eos odio habuit. q. d. ꝓpter te odio habiti ſunt: et propter ſermonem tuũ. Auguſti. Nondũ aũt id experti fuerant paſſionibus ſuis que illos poſtea ſunt ſecute: ſed more ſuo dicit iſta: verbis preteriti tēporis futura prenuncians. Deinde cauſam ſubijcit cur eos oderit mundus dicens. Quia nõ ſunt de mũdo. hoc eis regeneratiõe collatũ eſt. nã generatione de mundo erant. Donatum eſt ergo eis: vt ſicut nec ipſe ita nec ipſi de mundo eſſent. vnde ſequitur. Sicut et ego nõ ſum de mundo. Ipſe de mundo nunꝙ fuit: qꝛ etiam ſm formã ſerui de ſpirituſancto nat⁹ eſt: de quo illi renati. Quãuis aũt iã nõ eſſent de mũdo: adhuc tamē neceſſariũ erat eos eſſe in mũ

Generatio et regeneratio.

do.vnde ſubdit. Non rogo vt tollas
eos de mũdo. Beda quaſi dicat. Iã
imminet tp̃s vt tollar ego de mun=
do: ideoq; neceſſe eſt vt illi nunc nõ
tollantur de mundo: vt me ⁊ te p̃mũ
annuncient mundo. Quod vero ſub
dit. Sed vt ſerues eos a malo. licet
omne malũ intelligi poſſit: maxime
vult intelligi malũ ſeceſſiõis. Aug.
Repetit aũt eandã ſententiã dicẽs.
De mundo nõ ſunt ſicut et ego non
ſum de mundo. Chryſo. Supra aũt
dixit. Quos dediſti mihi de mundo
illic naturã dicẽs: hi aũt de actibus
malis. Dicit aũt. Non ſunt de mun
do. q2 nihil cõe cũ terra eſt eis: ſed
celeſtiũ facti ſunt ciues: in quo amo
rẽ ſuum eis oſtendit: duz patri eos
laudat. H̃ aũt q̃ dicit: ſicut cũ in ip̃o
et patre ponitur equalitas oſtendit
propter nature vnitatẽ: ſed cũ de no
bis et chriſto dicitur: multa diſtãtia
intermedia inter vtrũq; exiſtit. cum
autem prius dixit. Serua eos a ma
lo. nõ de periculorũ ereptione ait ſo
lũ: ſed de permãentia in fide. vnde
ſubdit. Sanctifica eos in veritate.

Queſtio pulchra explicat

Augu. Sic enim ſeruanẽ a malo: qđ
ſuperius orauit vt fieret. Queri aũt
poteſt qũo de mundo iam non erant
ſi ſanctificati in veritate nõdũ erãt:
an q2 ⁊ ſanctificati in eadẽ proficiũt
ſanctitate: neq; hoc ſine adiutorio
gratie dei. Sanctificanẽ autez in ve
ritate heredes teſtamenti noui cu=
ius veritatis vmbre fuerunt ſancti=
ficationes veteris teſtamenti: et cũ
ſanctificantur in virtute ſanctifican
tur in xp̃o q̃ dixit. Ego ſum via veri
tas ⁊ vita. vnde ſequiẽ. Sermo tu⁹
veritas eſt. Grecũ euãgelium logos
habet id eſt verbũ. Sanctificauit er
go pater in veritate. i. in verbo ſuo
vnigenito ſuos heredes eiuſq; cohe
redes. Chryſoſto. Uel aliter. Sancti
fica eos i veritate id eſt ſanctos fac
per ſanctiſpiritus donationem et
recta dogmata. Recta eñ dogmata
de deo docẽt ⁊ ſctĩficat aiaz. ⁊ q2 h̃ de
dogmatibus ait ſubiunxit. Sermo
tuus veritas eſt. hoc eſt: nullum
mẽdacium eſt in eo. ⁊ nihil typicum
oſtdit neq; corporeũ. Uidetur autẽ
mihi et aliud oſtendere hoc q̃ di=
cit. Sanctifica eos in veritate. i. ſe
grega eos ſermoni et predicationi.
vnde ſubdit. Sicut tu me miſiſti in
mundum ita et ego miſi eos in mũ.
Glo. Pro quo enim chriſtus miſſus
eſt: pro hoc et hi. vnde paulus. De⁹
erat in xp̃o mundũ recõcilians ſi=
bi: et poſuit in nobis verbum recõ
ciliationis. Hoc autem quod dicit:
ſicut non ſimiliter de eo et de apo=
ſtolis ponitur: ſed vt erat poſſibile
hominibus. Dixit autẽ ſe eos mi=
ſiſſe in mundu3: ſm̃ q̃ erat ei cõſue
tudo futurum vt factum dĩe. Aug.
Manifeſtum eſt autem per hoc qđ
nunc adhuc de apoſtolis loquitur.
na3 ipſum nomen apoſtolorum qm̃
grecum eſt: miſſus ſignificat in lati
no. ſed quoniã per hoc q̃ xp̃s fact⁹
eſt caput eccleſie. illi membra ſunt
eius. ideo ait. Et pro eis ego ſancti
fico meipſum id eſt eos in meipſo
ſanctifico. cum et ipſi ſint ego: et vt
intelligeremus cum dixit. Pro eis
ſanctifico meipſum hoc eum dixiſ
ſe q̃ eos ipſe ſanctificaret: mox ad
didit. Ut ſint et ipſi ſanctificati in
veritate id eſt in me: ſm̃ q̃ verbum
veritas eſt in quo et ipſe filius ho
minis ſanctificat⁹ eſt ab initio: qñ
verbum caro factu3 eſt. Tunc eni3
ſanctificauit ſe in ſe. i. hominem ſe
in verbo ſe: q2 vnus et idem chriſt⁹
verbum et homo. propter ſua vero
membra dicit. Et pro eis ego ſan=
ctifico meipſu3. hoc eſt ipſos in me:
quonia3 in me etiã ipſi ſunt ⁊ ego.
Ut ſint et ipſi ſanctificati in verita
te. Quid eſt. Et ipſi? niſi queãdmo
dum ego: et in veritate quod ſum
ego? Chry. Uel aliter. Pro eis ſan=
ctifico meipſum. i. meipſum offero
tibi hoſtiam. hoſtie eni3 omnes ſã=
cte dicuntur: et quecũq; deo dicanẽ:
quia vero antiquitus in figura ſan
ctificatio erat vtputa oue nunc aũt
eſt in ipſa veritate: ideo ſubdit. Ut
ſint et ipſi ſanctificati in veritate: q2
et eos tibi facio oblationem: quod
propterea dicit: quia ipſe qui offerẽ

eſt caput eorum: aut quia et ipſi im-
molant. Exhibete em̄ ait apoſtolus
mēbra veſtra hoſtiā viuentē ſanctā.

¶ Nō pro eis autem rogo tm̄:
ſed et pro eis qui credituri ſunt
per verbū eorum in me: vt om-
nes vnum ſint ſicut tu pater in
me et ego in te: vt et ipſi in no-
bis vnū ſint: vt credat mūdus:
quia tu me miſiſti. Et ego clari
tatem quā tu dediſti mihi dedi
eis vt ſint vnū ſicut et nos vnū
ſumus. Ego in eis ꝛ tu in me vt
ſint conſummati in vnum. ꝛ co
gnoſcat mundus: quia tu me
miſiſti: et dilexiſti eos: ſicut ꝛ tu
me dilexiſti.

¶ Auguſti. Cum oraſſet dominus ꝓ
diſcipulis ſuis: quos et apoſtolos
nominauit: adiūxit ꝛ ceteros qui in
eū fuerant credituri di. Non ꝓ eis
autē ro. tantū: ſed ꝓ eis qui cre. ſunt
per verbū eorū in me. Chryſo. Hinc
rurſus conſolatur eos: oſtendens
aliorū ſalutis cauſam futurorū cū
dicit. Qui cre. ſunt ꝑ ver. eo. in me.
Mēbra xp̄i oēs xp̄iani. Auguſti. Ubi omnes ſuos intelligi
voluit nō ſolū qui tunc erant in car-
ne: ſed etiā qui futuri erant: neq̃ hi
tantum: qui ipſos: cū in carne viue-
rent: apoſtolos audierūt: ſed ꝛ poſt
obitū eorū: et nos longe poſt nati ꝑ
verbū eorū credidimus in xp̄m: qm̄
ipſi qui cū illo tunc fuerunt: qđ ab il
lo audierunt: ꝛ ceteris p̄dicauerūt:
atq̃ ita verbū eorū ad nos vſq̃ ꝑue
nit: ꝛ perueniturum eſt ad poſteros
quicūq̃ credituri ſunt. pōt aūt vide
ri i hac oratiōe nō oraſſe ꝓ quibuſ-
dā ſuis: ꝓ illis. ſ. qui neq̃ tunc erāt
cū illo: neq̃ ꝑ verbū eorū poſtea: ſed
in eū ante crediderunt. nunquid ēt
cū illo erat tunc nathanael: ioſeph
ab arimathia ꝛ multi alij: de quibꝰ
ioannes dicit ꝙ crediderunt in eū?
Omitto dicere de ſymeone ſene: de
anna propheciſſa: zacharia: heliſa-
beth: ioanne precurſore: qm̄ reſpon
deri poteſt orandū pro talibus mor-

tuis non fuiſſe: qui cū magnis ſuis
meritis hic abierāt. hoc em̄ ꝛ de an
tiquis iuſtis ſimiliter reſpōdet. In
telligendū eſt igit ꝙ nōdū ei ſic cre-
diderant: quo ipſe in ſe credi vole-
bat. Sꝫ poſt eius reſurrectionē ſpi-
rituſancto impartito edoctis ꝛ cōfir
matis apoſtolis ſic alios credidiſſe
quēadmodum xp̄o credi oportebat.
Sed reſpondeat ad queſtionē: pau
lus apoſtolus nō ab hoibus neq̃ ꝑ
hominē: ꝛ latro q̄ tūc credidit qn̄ in
ipſis doctoribus fides que fuerat
qualiſcūq̃ defecit. ꝓinde relinquit
vt ſic intelligamꝰ: qđ dictū eſt ꝑ ver-
bū eorū vt ipſum verbū fidei qđ p̄di
cauerūt in mūdo ſic ſignificatū eſſe
credamus. Dictū aūt eſſe verbū eo
rū: qm̄ ab ipſis eſt primitus ac pre-
cipue predicatū: nā quidē ab ipſis
p̄dicabatur in terra qn̄ per reue-
lationē ieſu xp̄i ipſum verbū eorum
paulus accepit: ac per hoc ꝛ ille la-
tro in fide ſua verbū eorū habebat.
ergo illa orōne ꝓ oībus. quos rede
mit: ſiue tunc in carne viuētes: ſiue
poſtea futuros redēptor noſter ora-
uit. Quid aūt vel quare pro eis roga
ret cōtinuo ſubiunxit di. Ut omnes
vnū ſint. hic pro nobis rogauit qđ
vt ſupra ꝓ illis vt oēs: hoc eſt vt nos
ꝛ illi vnū ſimus. Chry. Et ſic in vna
nimitate ſmonē cōcludit. vn̄ incepit
ibi finiens: nā incipiēs dixit. Man
datū nouū do vobis: vt diligatis in-
uicē. Hyla. viij. de trini. Tum demū
vnitatis ꝓfectus exemplo vnitatis
oſtendit cū ait. Sicut tu pater in me
et ego in te: vt et ipſi in nobis vnum Unitatis duplicis oſtenſio
ſint: vt. ſ. ſicut pater i filio ꝛ filius in
patre eſt: ita per huius vnitatis for
mā in patre ꝛ filio vnū oēs eſſent.
Chry. Rurſus autem ꝛ hoc qđ dicit.
Sicut: non certiſſime parilitatis in
eis eſt: ſed vt hoibus poſſibile eſt ſi
cut ꝛ cū dicit. Eſtote miſericordes ſi
cut ꝛc. Augu. Eſt aūt hic diligenter
aduertendū: nō dixiſſe dn̄m. Ut oēs
vnū ſimus. ſꝫ: Ut oēs vnū ſint. ſicut
tu pater in me ꝛ ego in te: ſubintelli
gitur. Unū ſumus. Ita eſt em̄ pater
in filio vt vnū ſint. q2 vnius ſubſtan

tie ſant. nos xpo eſſe quidē poſſum⁹
in eis vnū: vnū tamē cū eis eſſe non
poſſumus. q2 vnius ſubſtantie nos
et ipſi nō ſumus. Sic aūt ſunt in no
bis vel nos in illis: vt illi vnum ſint
in natura ſua: nos vnū in noſtra.
Sunt quippe ⁊ ipſi in nobis: ſicut
deus in templo. ſumus autem nos
i illis ſicut creatura i creatore ſuo:
ideo ergo addidit. In nobis: vt ꝙ
vnum efficimur fideliſſima charita
te: gratie dei tribuendum eſſet non
nobis. Augu. iiij. de trini. Uel q2 in
ſeipſis vnum eſſe non poſſunt: diſ-
ſociati abinuicem per diuerſas vo-
luptates et cupiditates et immun-
diciam peccatorum. vnde mundent
per mediatorem: vt ſint in illo vnū.
Hyla. viij. de tri. Laborantes autē
heretici fallere ne per id quod dcm̄
eſt. Ego et pater vnum ſumus: na
ture in his vnitas et indifferens di
uinitatis ſubſtātia crederetur: ſed
ex dilectione mutua et voluntatum
concordia vnum eſſent: exemplum
vnitatis iſtius ex his dictis domini
cis protulerunt. Ut omnes vnuꝫ ſint
⁊c. ſed lꝫ ipſum intelligentie ſue ſen
ſum impietas demutet: non tñ pōt
intelligentia non extare dictorum:
ſi enim regenerati in vnius vite at
ꝙ eternitatis: nā ſunt ceſſat i his ſo
lus vnitatꝫ aſſenſus ꝗ vnū ſunt in
eiuſdē regeneratiōe nature. ſoli āt
patri ⁊ filio ex natura propriuꝫ eſt:
vt vnū ſint: q2 de⁹ ex deo vnigenit⁹:
nō pōt niſi i originis ſue eē natura.
Augu. Quid ē aūt h̄ qd ſubdit. Ut
mūd⁹ credat q2 tu me miſiſti? nūqd
tūc creditur⁹ ē mūdus qm̄ in patre
et filio oēs vnū erim⁹? Nonne iſta
eſt par illa perpetua: potius fidei
merces ꝙ̄ fides? ſed et ſi in hac vita
propter ipſam cōem fidem omnes
ꝗ vnum credim⁹ vnū ſumus: Et ſic
non vt credamus: ſed q2 credimus
vnum ſum⁹. quid ē ergo. Oēs vnū
ſint et mūdus credat? Ipſi quippe
omnis mundus eſt credens cum de
his dicat de quibus dixerat. Non
p his rogo tm̄: ſed pro his qui cre-
dituri ſunt per verba eorū in me.

Heretico-
rum.
inſidie.

Quō rogo intellecturi ſumus? niſi
q2 nō in eo cauſam poſuit vt credat
mundus: q2 illi vnū ſunt: ſꝫ orādo di
xit. Ut mūd⁹ credat: ſicut orādo dixe
rat. Ut vnū ſint. Deniꝙ ſi verbū ꝙ
ait rogo: vbiꝙ ponam⁹: erit hui⁹ ex-
poſitio ſnīe maifeſtior. Rogo vt oēs
vnū ſint: rogo vt ⁊ ipſi in nobis vnū
ſint: rogo vt mund⁹ credat: q2 tu me
miſiſti. Hyla. iij. de tri. Ul' p id mū-
dus crediturus eſt filiū a patre miſ-
ſuꝫ eſſe. ꝙ oēs ꝗ credituri in illū ſūt
vnū in patre ⁊ filio erūt. Chr. Nihil
eīm ita ſcandalizat oēs vt ab inuicē di
uidi. ꝙ credētes fiant: vnū hoc edifi
cat ad fidē: ⁊ hoc ēt a pncipio dixit.
In hoc cognoſcent oēs: q2 mei eſtis
diſcipli: ſi dilectionē habueritiſ ad-
inuicē. Si eīm altercāt: nō dicent pa-
cifici magiſtri eſſe diſcipuli: me xpo
inquit nō exiſtente pacifico: nō confi
tebunt a te miſſum. Augu. Deinde
ſaluator noſter ꝗ rogādo prēs ſe ho
minē demōſtrabat: nunc demōſtrat
ſeipm: qm̄ cū patre deus eſt: facere
qd rogat. vñ ſubdit. Et ego claritatē
quā dediſti mihi dedi illis. quā cla-
ritatē? niſi imortalitatē quā nature
hūana i illo fuerat acceptura: ppt
mutabilitatē ei pdeſtinatiōis pteri-
ti tēporis verbis futura ſignificat.
immortalitatis autē claritateꝫ quā
ſibi a patre datam dicit: etiam ſe
ſibi dediſſe intelligendum eſt. Cum
enīꝫ tacet filius in ope prīs opatio
nē ſuā hūilitatē ꝯmēdat: cū vero in
ope ſuo tacet opationē prīs: parili-
tatē cōmēdat. Iſto igit mō: ⁊ h̄ loco
nec ſe fecit alienū a prīs ope: ꝯuis
dixerit. claritatē quā dediſti mihi:
nec patrē fecit alienū ab opere ſuo
ꝯuis dixerat. Dedi eis. Sic aūt ex
eo ꝙ patrē pro ſuis oībus rogauit
hoc fieri voluit vt omnes vnum ſint:
ita etiā ſuo beneficio id fieri voluit.
vnde adiunxit. Ut vnum ſint in no-
bis: ſicut et nos vnum ſumus. Chry.
Uel claritatē dicit gloriā ꝗ eſt per ſi
gna ⁊ dogmata: ⁊ vt vnanimes ſint.
vnde ſubdit. Ut vnū ſint in nobis:
ſicut et nos vnū ſumus. Hec enim
glīa vt ſint vnū: Et ſignis maior eſt.

Uniuerſi eniȝ qui per apoſtolos cre
diderunt vnum ſunt:& ſiquidem ex
ipſis diuiſi ſunt.hoc eoꝝ deſidie fuit
quod tamen eũ nõ latuit. Thyla.Per
acceptum igitur ⁊ datum honorem
omnes vnum ſunt.ſed nondũ appre
hẽdo ratione : quoniã datus honor
vnum oẽs eſſe perficiat:ſed domin⁹
gradum quẽdam atq; ordinem con
ſummande vnitatis expoſuit cũ ſub
dit. Ut vnum ſint in nobis:vt cũ ille
in patre per naturam diuinitatis eſ
ſet:nos contra in eo per corporalem
eius natiuitatem:⁊ ille iterum in no
bis per ſacramenti eſſe myſterium
crederetur:perfecta per mediatoreȝ
vnitas doceret.Chry.Alibi vero ait
de ſe ⁊ patre:veniemus ⁊ manſioneȝ
apud eum faciemus.illic quideȝ ſa
bellianorũ obſtruens ora:dum.ſ.po
nit duas perſonas:hic vero arrij ſu
ſpitionem deſtruit cũ patrem per ſe
dicit diſcipulis aduenire.Aug. Ne=
q; tamen hoc ita dictũ eſt tanq̃ pa=
ter non in nobis aut nos in p̃re non
ſimus:ſed per hoc mediatorẽ inter
deum ⁊ hominem ſe breuiter intima
uit.q vero addidit:vt ſint cõſumma
ti in vnum:oſtendit eo perduci recõ
ciliationem que fit p mediatorem vt
perfecta beatitudine pfruamur.vñ
id quod ſequitur:vt cognoſcat mun
dus q; tu me miſiſti:non ſic accipiẽ
dum puto; tanq̃ iterum dixerit : vt
credat mundus.Quandiu eñ credi
mus quod non videmus : nondum
ſumus conſummati:ſicut erim⁹ cum
meruerim⁹ videre quod credim⁹ q̃ñ
ergo de conſummatione loquitur ta
lis eſt intelligenda cognitio qualis
erit per ſpeciem:non qualis nũc eſt
per fidem.Ipſi enim credẽtes ſunt
mundus non permanẽs inimicus.
ſed ex inimico amicus effectus pro=
pterea ſequitur.Et dilexiſti eos ſi=
cut me dilexiſti.In filio quippe nos
pater diligit : q; i eo nos elegit:nec
ideo pares ſum⁹ vnigenito filio:neq;
enim ſemper equalitateȝ ſignificat
quod dicitur.Sicut illud ita ⁊ illud:
ſed aliquando tantũ quod illud eſt:
eſt ⁊ illud:ita i hoc loco nihil eſt aliud.

Hereſes due colli dũtur.

Dilexiſti eos ſicut me dilexiſti:q̃ di
lexiſti eos quoniã ⁊ me dilexiſti.Nõ
enim alia cauſa eſt diligendi mẽbra
eius niſi q; diligit eum.Cum igitur
eorũq; que fecerit:nihil oderit: quis
digne poſſit eloqui quãtum diligat
membra vnigeniti filij ſui:⁊ quanto
amplius ipſum vnigenitum.

¶ Pat quos dediſti mihi volo
vt vbi ſum ego ⁊ illi ſint mecum
vt videant claritatem meã quã
dediſti mihi:q; dilexiſti me an=
te conſtitutionem mundi. Pa=
ter iuſte mundus te non cogno
uit.Ego autem te cognoui et
hi cognouerunt:q; tu me miſi=
ſti. Et notum feci eis nomẽ tuũ
⁊ notum faciaȝ:vt dilectio qua
dilexiſti me in ipſis ſit:⁊ ego in
ipſis.

¶ Chry.Poſtq̃ dixerat:q; multi cre
dent per eos ⁊ multa gloria potien=
tur:loquitur de reliquo de coronis
eis repoſitis dicens.Pate quos de
diſti mihi:volo vt vbi ego ſum:⁊ illi
ſint mecum.Aug. Ipſi ſunt quos a
patre accepit quos ⁊ ipſe de mundo
elegit.ſicut enim ait in huius oratio
nis exordio. Dedit eis poteſtatem
omnis carnis.id eſt omnis hominis
vt det eis vi tam eternam vbi oſtẽdit
poteſtatem ſe omnis hominis acce=
piſſe vt liberaret quos voluerit:⁊ dã
naret quos voluerit. Quapropter
omnibus mẽbris ſuis promiſit hoc
premiũ.vt vbi eſt ipſe ⁊ nos cum illo
ſimus:nec poterat non fieri:q oipo=
tẽti patri ſe velle dixerit omnipotẽs
filius:vna vero eſt patris ⁊ filij volũ
tas.⁊ ſi intelligere nondum permit
tit infirmitas:credat pietas.Quan
tum ergo attinet ad creaturam in
qua factus eſt ex ſemine dauid ſm
carnem:eo modo dicere potuit vbi
ego ſum.vt iaȝ ibi ſe eſſe diceret:vbi
eſſet mox futurus.in celo ergo nos
futuros eſſe pmiſit.Illo eñ forma
ſerui leuata eſt:quaȝ ſumpſit ex vir
gine:⁊ ad dextram patris collocata.

Apoſto= li quo= modo de mun= do electi

Grego. xxvij. moraliuʒ. Ubi eſt ergo
qđ rurſus veritas dicit. Nemo aſcē
dit in celum. niſi qui de celo deſcen-
dit: que ſibi in verbis ſuis nō diſcre
pat: quia enim mēbrorū ſuorum ca-
put dominus factus eſt: repulſa re-
proborum multitudine. ſolus etiaʒ
eſt nobiſcum: ⁊ ſic dum nos cum illo
vnū iam facti ſumus. vnde ſolus ve
nit in ſe: illuc etiam ſolus redit in no
bis. Augu. Qđ vero attinet ad for-
mā dei in qua equalis eſt patri ſi ſe
cūdum eam velimus intelligere qđ
dictum eſt. vbi ego ſum: ⁊ illi ſint me
cum. abſcedat ab animo omnis ima
ginum corporaliū cogitatio: ⁊ non
inquiratur equalis patri filius vbi
ſit: quoniam nemo inuenit vbi non
ſit. Propterea non ei ſatis fuit dice-
re: Uolo vt vbi ego ſum: ⁊ ipſi ſint. ſʒ
addidit. Mecum. Eſſe em̄ cum illo
magnū bonum eſt. Nā ⁊ miſeri poſ-
ſunt eſſe vbi eſt ille: ſʒ beati ſoli ſunt
cū illo. ⁊ vt de viſibili q̄uis lōge diſſi
Eſſe cuʒ deo eſt eſſe felicem. mili qualecūq; ſumamus exemplū:
ſicut cecus etiā ſi ibi ſit vbi lux eſt:
non eſt tamen ipſe cū luce: ſʒ abſens
eſt a preſente: ita non ſolum infide-
lis ſed etiā fidelis: ⁊ ſi eſſe nūq; poſ-
ſit vbi nō ſit chriſtus: non eſt tamen
ipſe cū chriſto p ſpeciem. nā fidelem
non eſt dubitandū eſſe cū chriſto per
fidē. ſed hic de ſpecie illa dicebat: in
qua videbim⁹ eū ſicuti eſt. vnde ad-
iunxit. Ut videant claritatem meaʒ
quā dediſti mihi. Ut videant dixit:
non. Ut credāt. fidei merces eſt iſta
non fides. Chry. Non autem dixit.
Ut participent gloriā meam: ſed. Ut
videant. hoc occulte inſinuans quo
niā oīs requies ibi eſt filium dei vi-
dere. Dedit autē ei pater claritatem
qn̄ eū genuit. Aug. Cū ergo viderī-
mus claritatem quam dedit pater fi
lio: etiā ſi eam dici hoc loco itelliga-
mus: nō quam pater equali filio gi
gnens eum dedit: ſed quaʒ facto ho
mini filio dedit poſt mortem crucis.
Tunc fiet iudicium: tunc tolletur im
pius ne videat claritatem domini.
Quam? niſi illam qua deus eſt. ſi er
go ſim id quod filius de⁹ eſt: accipia
mus hoc dictū. Uolo vt vbi ego ſum
⁊ ipſi ſint mecū. in patre cum chriſto
erimus: q̄ cum dixiſſet. Ut videant
claritatem meā quam dediſti mihi.
continuo ſubiunxit. Quia dilexiſti
me ante conſtitutionem mundi. In
illo em̄ dilexit ⁊ nos ante conſtitutio
nē mundi ⁊ tunc predeſtinauit quod
in fine factur⁹ eſt mundi. Beda. Cla
ritatē igitur vocat dilectionem qua
ipe dilectus eſt a patre ante mundi
conſtitutionem: in illa claritate et
nos dilexit ante conſtitutioneʒ mun
di. Theophilus. Poſtq̄ ergo pro
fidelibus orauit: ⁊ tot illis pſpera p-
miſit: ponit quoddā piū: ⁊ propa niā
ſuetudine dignū dicens. Pater iuſte
mundus te nō cognouit. q. d. ego cu
perem cunctos homines conſequi di-
cta bona que quidem pro fidelibus
imploraui: ſed q2 ignorauerunt te: id
non cōtingēt gloriā ⁊ coronas. Chry.
Uidetur autem mihi hoc ⁊ anxi⁹ di-
cere: quoniā eum qui ita bonus ⁊ iu
ſtus eſt cognoſcere noluerunt. nō igi
tur hoc eſt quod iudei dicunt. Quo-
niam ipſi quidem te cognoſcunt ego
vero ignoro: ſed econtrario eſt. vnde
ſubdit. Ego autem cognoui te: et hi
cognouerunt: quia tu me miſiſti: et
notum feci eis nomen tuum: ⁊ notū
faciaʒ per ſpiritumſanctum eis pfe
ctam cognitionem dando. Si autem
didicerint quis es tu: ſcilʒ quia ego
non ſum ſeparatus a te: ſed valde
amatus ⁊ proprius filius ⁊ cōiunct⁹.
Hoc vero ſuaſi eis: vt ego maneaʒ
in eis: ⁊ ſic fideʒ que eſt in me ⁊ amo
rem ſeruabūt certiſſime ⁊ hoc eſt qđ Noticia iudeorū de xp̄o.
ſubdit. Ut dilectio qua dilexiſti me
in ipſis ſit: ⁊ ego in ipſis. q. d. Ipſis
me amantibus ego manebo in eis.
Augu. Uel aliter. Quid eſt cum co-
gnoſcere: niſi vita eterna quam mū
do damnato non dedit: reconciliato
dedit. Propterea itaq; mundus non
cognouit: quia iuſtus es. hoc meri-
tis eius vt non cognoſceret retribut
ſit: ⁊ propterea mundus reconciliat⁹
cognouit q2 miſericors es: ⁊ vt cogno
ſceret non et merito ſed gratia ſub-
ueniſti: denique ſequitur. Ego autē

cognoui te. Ipſe fons gratie eſt de⁹
natura: hõ aũt de ſpirituſancto ⁊ vir
gine ineffabili gratia. Deniqȝ quia
gratia dei per ieſum chriſtum eſt dr̃.
Et hic cognouerunt. Ipſe eſt mun=
dus reconciliatus: ſed ideo qꝛ tu me
miſiſti. ergo gratia cognouerũt. Et
notum feci eis nomen tuum ꝑ fidez:
⁊ notum faciã per ſpeciez: vt dilectio
qua dilexiſti me in ipſis ſit. Qualis
eſt iſta locutio tali ⁊ apoſtolus vſus
eſt. Bonum certamẽ certaui: nõ ait.
Bono certamine quod vſitatius dice
retur. quomodo autem dilectio qua
pater dilexit filiũ eſſet in nobis: niſi
qꝛ mẽbra eius ſumus: ⁊ in illo diligi
mur cum ipſe diligitur ſtot⁹. i. caput
⁊ corpus. Et ideo ſubiunxit. Et ego
in ipſis. Eſt enim in nobis tanqȝ in
templo ſuo: nos aũt in illo ſim ꝙ ca=
put noſtrum eſt.

Cap. xviij.

Hec cũ dixiſſet ieſus
egreſſus eſt cum di
ſcipulis trãs torrẽ=
tez cedron: vbi erat
ortus in quẽ introi=
uit ipſe ⁊ diſcipuli ei⁹. Sciebat
autẽ ⁊ iudas qui tradebat euz
locum: qꝛ frequenter ieſus cõue
nerat illuc cũ diſcipulis ſuis.

Aug. Terminato ſermõe quẽ poſt
cenaz dñs ad diſcipulos habuit: ad
iuncta oratione quã dixerat ad prẽz
eius paſſionẽ ioannes euangeliſta
ſic exorſus eſt. Hec cuz dixiſſet ieſus
egreſſus eſt cuz diſcipulis ſuis trãs
torrentem cedron: vbi erat ortus: in
quem introiuit ipſe ⁊ diſcipuli eius.
Nõ autem continuo hoc factum eſt
Exordiũ paſſionis. cum eius illa finita eſſet oratio: ſed
alia quedaz ſunt interpoſita que ab
iſto pretermiſſa apud alios euange
liſtas legũtur. Aug. de con. euã. Fa=
cta eſt enim cõtentio inter eos quis
eorum videretur eſſe maior: ſicut lu
cas cõmemorat. Dixit etiam ipſe pe
tro: ſicut ipſe Lucas ſubiungit. Ec=
ce ſathanas expetiuit vos vt cribra=
ret ſicut triticum: ⁊ cetera que ibi ſe
quũtur. Et hymno dicto: ſicut Mat
theus ⁊ Marcus cõmemorãt. Exie=
runt in montem oliueti. Contexit er
go narrationem Mattheus ⁊ dixit.
Tũc venit ieſus cũ illis in villaz que
dicitur Gethſemani. Iſte loc⁹ eſt quẽ
commemorat hic Joannes: vbi erat
ortus in quem introiuit ipſe ⁊ diſci=
puli eius. Augu. ſuper Joannẽ. Ad
hoc ergo valeat quod dictũ eſt. Hec
cum dixiſſet: vt non eum ante opine
mur ingreſſum qȝ illa verba finiret.
Chry. Sed propter quid non dixit.
Ceſſans ab oratione venit illuc: qm̃
oratio illa fuit loquela propter diſci
pulos facta. De nocte autem vadit
⁊ flumen pertrãſit: ⁊ properat ad lo=
cum proditori cognitũ: auferẽs his
qui inſidiãtur laborem. ⁊ oſtendẽs
diſcipulis: quoniam volẽs ad mortẽ
venit. Alcui. Dicit autẽ. Trans tor Trãſit⁹ torrentis myſterium.
rentem cedron. i. cedrorum. geniti=
uus enim eſt grecus. Tranſit torren
tem: quia de torrẽte paſſionis bibit:
vbi erat ortus vt peccatum quo dꝫ in
orto commiſſum fuerat in orto dele=
ret. Paradiſus enim ortus delitiaꝝ
interpretatur. Chry. Ne autem au=
diens ortum eum occultari eſtimes.
ſubiungit. Sciebat autem ⁊ iudas
q̃ tradebat eũ locum: quia frequen=
ter ieſus conuenerat illuc cum diſci=
pulis ſuis. Augu. Ibi ergo lup⁹ oui
na pelle contectus: ⁊ inter oues alto
patriſfamilias cõſilio toleratus di=
dicit: vbi ad tempus exiguuz diſper
geret gregem inſidiis appetẽdo paſ
torem. Chry. Multotiẽs autem ibi
cum diſcipulis ieſus ſingulariter cõ
uenerat: de neceſſariis loquens: ⁊ q̃
non erat fas alios audire. Facit au
tem hoc in montibus ⁊ in ortis maxi
me purum a tumultibus inquirens
ſemper locum: ne mens impediatur
ab auditione. Ideo autem iudas il=
luc venit quoniam multotiens chri=
ſtus extra pernoctabat. Iuiſſet autẽ
ad domum: ſi putaſſet eum ibi in=
uenire dormientem. Theophi. No=
uerat etiam iudas dominum feſto
tempore conſueuiſſe ſemper docere
diſcipulos aliquod ſublime. Ergo

autē ſolitus docere huiuſmodi myſtica in talibus locis: ac quoniā tūc dies erat ſolennis: arbitratus eſt lucu eſſe illic ⁊ diſcipulos docere que ad celebritatem ſpectabant.

¶ Judas ergo cum accepiſſet cohortem: ⁊ a pontificib⁹ ⁊ phariſeis miniſtros: venit illuc cum laternis ⁊ facibus ⁊ armis. Jeſus itaqꝫ ſciens omnia que ventura erant ſuper eum proceſſit ⁊ dixit ad eos. Queꝫ queritis? Reſponderunt ei. Jeſum nazarenū. Dicit eis ieſus. Ego ſum. Stabat autem ⁊ iudas qui tradebat eum cum ipſis. Ut ergo dixit eis. Ego ſum: abierunt retrorſum: ⁊ ceciderūt in terram. Iterum ergo interrogauit eos: quem queritis? Illi auteꝫ dixerūt. Jeſum nazarenum. Reſpōdit ieſus: dixi vobis q: ego ſuꝫ. Si ergo me queritis ſinite hos abire. Ut impleretur ſermo quē dixit: quia quos dediſti mihi nō perdidi ex eis quemqꝫ.

¶ Glo. Oſtenderat euāgeliſta q̄modo iudas ad locuꝫ vbi chriſtus erat peruenire potuerit: nūc oſtēdit quomodo illuc peruenit dicens. Judas ergo cum accepiſſet cohorteꝫ ⁊ a pōtificib⁹ ⁊ phariſeis miniſtros: venit illuc cuꝫ laternis ⁊ facibus ⁊ armis. (Traditio chriſti p̄ iudam.) Augu. Cohors non iudeorum: ſꝫ militum fuit. A preſide itaqꝫ intelligatur accepta: tanq̄ ad tenendum reū ſeruato ordine legitime poteſtatis: vt nullus tenentibus auderet obſiſtere: q̄q̄ ⁊ manus tanta fuerat cōgregata: ⁊ ſic armata veniebat: vt vel terreret vel etiā repugnaret: ſi quiſq̄ chriſtum defendere auderet. Chryſoſtomus. Sed qualiter cohorti ſuaſerunt? quia milites erant pecuniarum gratia omnia facere meditantes. Theophilus. Faces autē afferūt ⁊ laternas: ne chriſtus latēs in tenebris fugeret. Chryſoſtomus. Multotiens autem alꝫ miſerunt cōprehendere eum: ſed non valuerūt. vnde manifeſtum eſt ꝙ tunc ſponte ſeipſum dedit. Propter quod ſubditur. Jeſus autem ſciens omnia que ventura erant ſuper eum: proceſſit ⁊ dixit ad eos: queꝫ queritis? Theophilus. Querit autem non vt volens ſcire. Nam vtiqꝫ nouerat omnia que ventura erant ſuper eum. ſed oſtendere volens quoniam cum preſens eēt: ab eis videri nō poterat vel diſcerni. nam ſequitur. Dicit eis ieſus. Ego ſum. Chryſoſtomus. In medio enim eorum exiſtēs excecauit eorum oculos. quoniam enim non tenebre cauſa erant: indicauit euangeliſta dicens. Quoniam habuerunt lampades. ſi vero lampades non eſſent: a voce ſaltem debebant eum agnoſcere. Si vero et illi ignorabant: qualiter Judas ignorauit: qui cum eo fuerat continue? Et ideo ſubdit. Stabat autem et iudas qui tradebat eum cum ipſis. Fecit autem hoc ieſus oſtendens quoniam non ſolum comprehendere eum non poſſent: ſed nec videre in medio exiſtentem: niſi ipſe concederet. vnde ſubditur. Ut ergo dixit eis. Ego ſum: abierunt retrorſum: ⁊ ceciderunt in terram. Auguſtinus. Ubi nunc militum cohors? vbi terror ⁊ munimen armorum: vna vox turbam odijs ferocem armiſq̄ terribilem ſine telo vllo percuſſit: repulit: ſtrauit. Deus enim latebat in carne: ⁊ ſempiternus dies ita membris occultabatur humanis: vt ſcuꝫ laternis ⁊ facibus quereretur occidendus a tenebris: quid iudicatur⁹ faciet qui iudicandus hoc fecit? (Judícis venturi terror.) Et nunc vnꝗ̃ per euangelium. Ego ſuꝫ dicit chriſtus: ⁊ a iudeis expectatur antichriſtus. vt retro redeant et in terram cadāt: quoniam deſerentes celeſtia terrena deſiderant. Gregorius ſuper ezechielem. Quid autem hoc ꝙ electi in faciem: et reprobi retrorſum cadunt: niſi ꝙ om-

nis q̄ poſt ſe cadit:ibi cadit vbi nō
videt q̄ vo añ ſe ceciderit:ibi cadit
vbi videt. Iniqui ergo q: in inuiſibi
libus cadunt:poſt ſe cadere dicun
tur:quia ibi corruūt vbi quod tūc
eos ſequitur modo videre non poſ
ſunt. Iſti vero quia in iſtis viſibili
bus ſemetipſos ſponte deijciunt vt
in inuiſibilibus erigantur quaſi in
faciē cadunt:quia timore compun
cti videntes humiliantur. Chryſo.
Demum nequis dicat:quoniā ipſe
iudeos ad hoc induxit vt eū occide
rent:ſeipſum in manibus eoruz tra
dens:manifeſte oſtēdit eis omnia
que ſufficiebant eos reuocare. Sz
quia permanebāt in malitia:⁊ nul
lam habebant excuſationem:tunc
ſeipſum in manibus eorum tradi=
dit: vnde ſequitur. Iterum ergo
interrogauit eos. Quez queritis?
Illi ergo dixerunt:ieſum nazare
nū. Reſpōdit ieſus. Dixi vobis q:
ego ſum. Augu. Audierant primo
ego ſum. ſed nō cōprehenderāt:q:
hoc noluit qui potuit quicquid vo
luit. verū ſi nūq̄ ſe ab eis permitte
ret apprehendi:nō quidē illi face=
rent propter quod venerāt: ſed nec
ipſe faceret propter quod venerat.
ſz nec ipſe faceret ꝓpter qđ venerat.
Proinde quia tenere volētibus et
nō valētibus oſtēdit poteſtatē ſuā.
iā tenebūt eū vt faciat de neſcienti
bus volūtatē ſuā. vñ ſubditur. Si
ḡ me q̄rit[is] ſinite hos abire. Chry.
q.d. Si me queritis:nihil vobis ad
hos cōmune eſt. Ecce meipſuz tra
do vſq; ad vltimā horā ad ſuos di
lectiōis cōſeruātiā demōſtrās. Au
gu. Inimicos iubet:⁊ hoc faciunt
quod iubet ſinūt ſcilicet nunc eos
abire quos nō vult perire. Chryſ.
Unde euāgeliſta oſtēdēs q̄ hoc nō
fuit eorū propoſiti:ſed virtus ei⁹
qui cōprehēſus fuerat. ſubiungit.
Ut impleret ſermo quē dixit quia
quos dediſti mihi nō ꝑdidi ex eis
quēq̄. Perditionē aūt nō hāc dixe
rat que eſt mortis:ſed illā eternā:
euangeliſta vero et de p̄ſenti mor
te id accepit. Aug. Nūquid autem
nō erāt poſtea morituri. Cur ergo
ſi tunc morerent̄:perderet eos. niſi
quia nondum in eum ſic credebāt
q̄uo credunt quicunq; non pereunt.

Dilectio xp̄i ad apoſtolos.

¶ Simon ergo petrus ha=
bens gladium eduxit eum et
percuſſit pontificis ſeruum et
abſcidit auriculam eius dex
tram. Erat autem nomen ſer=
uo malchus. Dicit ergo ieſus
petro. Mitte gladium tuuz in
vaginam. Calicem quem de=
dit mihi pater non vis vt bibā
illum?

¶ Chryſoſto. Petrus cōfidens in
p̄dicta voce domini:⁊ in his que iā
fctā erāt:armat̄ aduerſus eos qui
ſuperuenerāt. vnde dicit̄. Simō er
go pe. ha. gla. edu. eū ⁊ per. pō. ſer.
Sed qualiter qui iuſſus erat non
perā habere:neq; duo veſtim enta
gladiū habet? Mihi videtur hunc
formidās preparaſſe dudū. Theo.
Uel ad opus agni illo indigēs fere
bat hūc etiā poſt cenā. Chry. Sed
qualiter qui iuſſus erat nō alapaz
dare:homicida fit? q: maxie nō ſe
vlciſci iuſſus eſt:hic autē nō ſe vlci
ſcebatur:ſed magiſtrū. Demū non
dum perfecti adhuc erāt. ſed vide
bis poſtea petrū verberatū,⁊ humi
liter ferētē. nō ſine cauſa autē ſub=
dit. Et abſci. eius auri. dex. Uidet̄
mihi eñ impetū apoſtoli ſignifica
re:qm̄ ad ipm caput impetū fecit.
Augu. Solus aūt hic euāgeliſta ēt
nomē ſerui hui⁹ expreſſit cū dicit.
Erat aūt no. ſer. mal. ſicut lucas ſo
lus q̄ eius auriculā dñs tetigerit ⁊
ſanauerit eū. Chry. Tūc eniz mira
culū fecit:⁊ erudiēs nos:qm̄ eis q̄
male faciūt bñfacere oportet:⁊ vir
tutez reuelās ſuā. Nomē aūt ꝓpte
rea poſuit euāgeliſta:vt his q̄ tūc
legerēt: liceret q̄rere ſi vere factuz
ſit. Seruū aūt hūc ſummi pōtificis
dicit:q: magnū eſt qđ factū eſt:non
ſolū q: curauit:ſed q: curauit eum
qui ſuper eū venerat:⁊ paulo poſt
alapā daturus erat. Augu. Mal

Gladi⁹ vnde petro.

chus:

chus autem interpretatur regnaturus. quid ergo auris pro domino amputata: ꝛ a domino ſanata ſignificat: niſi auditum amputata vetuſtate renouatum: vt ſit in nouitate ſpirit⁹: ꝛ non in vetuſtate litere: quod cui preſtitū fuerit a xp̄o quis dubitet regnaturū eē cū xp̄o? ꝙ autem ſeruus inuentus eſt: et hoc ad illam pertinet vetuſtatem: que ī ſeruitutem generat: ſed cū acceſſit ſanitas figurata eſt et libertas.

Allegoria de aure abſciſa.

Theo. Uel ceſſio auris dextre ſerui principis ſacerdotuꝫ ſignū erat ſurditatis eorum: que precipue in principibus ſacerdotū inoleuerat. Quod autē denuo reſtituta ſit auris ſignificat vltimam reparationē intellectus ī iſraeliticis veniēte helia. Augu. Factum autem petri dominus improbauit et progredi vltra prohibuit. vnde ſequitur. Dicit ergo ieſus petro. Mitte gladiuꝫ tuum in vaginam. Eteni ille ad patientiam commonendus fuit et hoc ad intelligentiam conſcribēdum. Chryſo. Non ſolum autem minis eum cohibuit: vt mattheus refert: ſꝫ ꝛ aliter conſolat̄ eū dicēs. Calicē quem dedit mihi pr̄ non vis vt bibam illum? oſtēdens quoniā non illorum virtutis que fiebant erāt: ſed ſue conceſſionis: et ꝙ nō eſt deo contrarius: ſed obediens vſq₃ ad mortem. Theo. In eo autem ꝙ ipſam calicem dicit ꝙ̄ ſibi grata et acceptabilis pro ſalute mortaliū mors videat̄ ediſſerit. Augu. Qđ āt a p̄re traditū ſibi dicit calicē paſſiōis: illud ē quod ait apl̄s. Filio proprio nō pepercit: ſed ꝓ nob̄ omnib⁹ tradidit eū verū auctor calicis hui⁹ ē ꝛ ipſe qui bibit. vnde idē apl̄s dic̄. Chriſt⁹ dilexit nos ꝛ tradidit ſeipſꝫ pro nobis.

Calicis chriſti myſterium.

Cohors āt et tribun⁹ ꝛ miſtri iudeoꝝ cōprehēderūt ieſū: ꝛ ligauerūt eū ꝛ adduxerūt eū ad annā primū. Erat ei āni ſocer cayphe q̄ erat pōtifex āni illi⁹. Erat aūt cayphas q̄ cōſiliū dederat iudeis: q꞉ expedit vnuꝫ hominem mori pro populo.

Theo. Peractis cūctis q̄ ſufficiēter ſe hēbāt ad prohibendū iudeos cū illi hoc nequaq̄ diſcernerēt tunc duci ſe ꝑmiſit. vnde dr̄. Cohors ergo ꝛ tribun⁹ ꝛ miniſtri iudeorū comprehēderūt Ieſum. Aug. Cōprehēderunt ad quē non acceſſerunt nec audierunt. Accedite ad eū ꝛ illuminamini. Si eīn ſic accederēt nō eum manibus occidendū: ſꝫ recipiēdum corde cōprehenderēt. Nunc aūt q̄n eum illo mō cōprehēderunt ab eo longius receſſerunt. Sequit̄. Et ligauerūt eū. a quo ſolui potius velle debuerunt: ꝛ erāt forte in eis poſtea liberati ab eo dixerunt. Dirupiſti vincula mea. poſtea vero ꝙ̄ perſecutores tradēte iuda dn̄m ligauerunt: vt intelligat̄ iudas non laudabilis vtilitate traditionis hui⁹: ſed ſceleris voluntate damnabilis: ſubdit̄. Et adduxerunt eū ad annā primū. Chry. Pre delectatione enim gloriabant̄ in his que fiebāt quaſi tropheum ſtatuētes. Aug. Nec tacet cām cur ita factum ſit ſubdēs. Erat. eīn ſocer cayphe: q̄ erat pontifex anni illi⁹. Merito ꝛ mattheus cū id breui⁹ narrare voluiſſet: eū ad cayphā ductū fuiſſe cōmemorat: q꞉ ꝛ ad annā pri⁹ iō duct⁹ ē: qđ ſocer ei⁹ fuerit: vt intelligēdū ſit hoc eūdē cayphā fieri voluiſſe. Beda. Quaten⁹ dū a cōſimili pōtifice dānaret̄: ipſe quoq₃ minoris criminis re⁹ haberetur. vl' fortaſſis ſic dom⁹ ei⁹ ſita erat vt p̄terire eā nō poſſent: ſiue diuinitus actū eſt: vt q̄ erāt affines ſāguine ſociarent̄ in ſcelere. Sꝫ qđ dicit ꝙ eſſet pōtifex anni illi⁹ ſonat ꝯtrā legi: in qua p̄ceptū erat. vt vn⁹ eſſet pōtifex ſumm⁹: quo mortuo ſuccederet ei fili⁹ ſu⁹: ſed iā pōtificat⁹ ambitione erat infect⁹. Alcui. Refert ei ioſephus iſtum cayphā vni⁹ anni ſacerdotium redemiſſe. Non ergo miruꝫ ſi iniqu⁹ pontifex inique iudicauerit: ſepe qui per auaritiam ad ſacerdotium accedit: per iniuſti

Cōphēſio ieſu

Cayphas pōtifex ēptici⁹

tiā in eo ſnāt.Chr. Ne aūt audiēs vicula auditoꝛ tumltuet recoluit ꝓphetie quoniā moꝛs ei⁹ ſal⁹ fuit oꝛbis terrarū. vnde ſequit. Erat aūt cayphas qui ꝯſiliū dederat iudeis qꝛ expedit vnū hominē moꝛi pro populo: tanta enim eſt veritatis ſuperabundantia: vt ⁊ inimici eam perſonent.

¶ Sequebatur autem Jeſuꝫ ſimon petrus ⁊ alius diſcipulus. Diſcipulus auteꝫ ille erat notus pontifici ⁊ introiuit cuꝫ Jeſu in atrium pontificis. Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. Exiuit ergo diſcipulus alius qui erat notus pontifici: ⁊ dixit oſtiarie: ⁊ introduxit petrum. dixit ergo petro ancilla oſtiaria. Nunquid ⁊ tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Dicit ille. Non ſum. Stabant autem ſerui ⁊ miniſtri ad prunas quia frigus erat: ⁊ calefaciebāt ſe. Erat autem cum eis ⁊ petr⁹ ſtans ⁊ calefaciens ſe.

¶ Aug. de cō. euā. De petri tētatione q̄ inter dn̄i ꝯtumelias facta eſt: nō eodē oꝛdie oēs narrāt. nā ipſas primo cōmemoꝛat mattheus ⁊ marcus: deinde petri tētationē. Lucas vo explicat pri⁹ tētationes petri demum dn̄i cōtumelias. Joānes aūt incipit petri tentationē dicere cū dicit. Sequebat aūt ieſum ſimon petrus: ⁊ alius diſcipul⁹. Alcui. Ex deuotiōe ſeq̄bat magiſtrū: q̄uis a lōge ꝓpter timoꝛē. Aug. Quis ſit autem ille ali⁹ diſcipul⁹: nō temere affirmādū eſt: qꝛ tacet. Solet auteꝫ ſe idē ioānes ita ſignificare ⁊ addere quē diligebat ieſus. foꝛtaſſis ergo ⁊ hic ipſe eſt. Chꝛy. Se aūt occultat humilitatis gr̄a etem̄ hic magnaꝫ rectitudinē enarrat quō oibus fugientibus ipſe ſequitur: ſed prepo nit ſibi petrum ⁊ ſuꝑpſius coact⁹ ē

Cōcent⁹ euāgeli ⁹ō negatiōe petri.

meminiſſe: vt diſcas qm̄ certi⁹ aliīs enarrat ea q̄ facta ſunt in atrio q̄ſi int⁹ exiſtēs. Succidit āt ꝓpā laudē ſubdēs. Diſcipulus aūt ille erat not⁹ pontifici: ⁊ introiuit cū Jeſu in atriū pōtificis: nō em̄ hoc vt magnū q̄d de ſeipſo ponit: ſed qꝛ dixit ꝙ intrauit cū ieſu ſol⁹: vt nō eſtimes ħ excelſe mētis eē addit cāꝫ. Igit petrū veniſſe illuc amoꝛis fuit nō intraſſe aūt intra timoꝛis. vn̄ ſeq̄tur. Petr⁹ aūt ſtabat ad oſtiū foꝛis. Alcui. Foꝛis ſtabat q̄ negatur⁹ erat dominū nec erat in xp̄o: q̄ xp̄ꝫ cōfiteri nō erat auſus. Chꝛy. Sed qm̄ ⁊ petrus intraſſet vtiq̄ domū ſi ei cōceſſum eſſet īdicauit ſubdēs. Exiuit ḡ diſcipul⁹ ali⁹: q̄ erat not⁹ pōtifici: et dixit oſ. ⁊ introduxit petrū. Jō autē ipſe eū nō introduxit: qꝛ xp̄o adherebat ⁊ ſequebat eū. Seq̄tur. Dixit ergo ancilla oſtiaria. Nūq̄d ⁊ tu ex diſcipulis es hoīs iſti⁹? Dicit ille. Nō ſuꝫ. Quid dicis o petre? Nōne prius dixiſti. Et ſi opoꝛtuerit aīaꝫ meā pro te ponā? q̄d ergo factū eſt qm̄ nec oſtiare fers iterrogatiōeꝫ. nō erat miles q̄ interrogabat: ſed oſtiaria vilis. neq̄ dixit. Seductoꝛis diſcipul⁹ es: ſed hoīs illi⁹ q̄ð miſerētis erat. Dicit aūt. Nūq̄d ⁊ tu: qꝛ ioānes intus erat. Aug. Sed q̄d mirū ſi deus vera ꝑdixit: hō aūt falſa ꝑſumpſit? Sane ī iſta: q iā cepta eſt negatione petri debem⁹ aduertere nō ſolū ab eo negari xp̄m q̄ dicit eū nō eſſe xp̄m: ſed ab illo etiā q̄ negat ſe eē xp̄ianū. Dn̄s em̄ nō ait petro. Diſcipulū meū te negabis: ſed me negabis. negauit ergo ipſuꝫ cū ſe negauit eſſe diſcipulū. Quid aūt aliud iſto modo q̄ ſe negauit eſſe xp̄ianū? cū multi poſtea etiā pueri ⁊ puelle potuerūt moꝛtē ꝓ xp̄i ꝯfeſſione cōtēnere ⁊ regnū celoꝝ foꝛtiter introire: q̄ð tūc iſte nō potuit q̄ claues regni ei⁹ accepit. ecce vn̄ dictū eſt. Sinite hos abire: qꝛ quos dediſti mihi: non ꝑdidi ex eis quēq̄. vtiq̄. n. petr⁹ ſi negato xp̄o hic iret: quid aliud q̄ periret? Chꝛy. in ſermone de petro ⁊ helia. Jccirco aūt

Tropologica expō.

diuine prouidentie ſecretum permiſit vt primus ipſe laberetur petr⁹ quo erga peccantes duriorem ſententiam proprij caſus intuitu temperaret. Petrus enim orbis terrarum doctor et magiſter peccauit et veniam impetrauit: vt hec indulgentie norma et regula iudicantib⁹ preberetur. Iccirco enim non angelis arbitror commiſſam ſacerdotij poteſtatem: ne cum ipſi minime peccarent: in peccatoribus ſine miſericordia vindicarent. Homo paſſibilis ſupra homines ordinatur: vt dum ipſe in alijs ſuas recolit paſſiones mitem apud eos ſe prebeat et benignum. Theophi. Quidam tamen inanem quandam gratiam appropriantes petro dicunt q ideo negauit petrus. quoniam volebat ſemper eſſe cum chriſto: et ſequi continue. Nouit enim q ſi fateretur ſe eſſe de chriſti diſcipulis: diuideret ab eo: et non haberet vltra ſpacium ſequendi videndiq dilectū. vnde ſimulabat ſe officium gerere miniſtrorum ne vultus meſticias cognitus excluderet. vnde ſequitur: Stabant aūt ſerui et miniſtri ad prunas: quia frigus erat et calefaciebant ſe. Erat autem et Petrus ſtans cum eis et calefaciens ſe. Augu. Non hyems erat: et tñ frig⁹ erat: q̄le ſolet et eq noctio verno accidere. Greg. ij. mo. Iā aūt int⁹ a charitatis calore petrus torpuerat: et ad amorem preſentis vite quaſi ad perſecutorum prunas infirmitate eſtuante recalebat.

Petrus [n]egare p[er]miſſus.

¶ Pontifex ergo iterrogauit Jeſum de diſcipulis ſuis et de doctrina eius. Reſpondit ei Ieſus. Ego palam locutus ſum mundo. Ego ſemper docui in ſynagoga et in templo quo omnes iudei conueniunt: et in occulto locut⁹ ſū nihil. Quid me interrogas? Interroga eos q̄ audierūt quid locut⁹ ſim ipſis ecce hi ſciūt q̄ dixerim ego.

¶ Chryſo. Quia xp̄o nullum crimē inferre poterant de diſcipulis interrogabāt. vnde dī. Pōti. er. I. ie. de diſcipulis ſu. forteſſis vbi erāt: vl' cuius gr̄a eos collegit. hoc autē dicebat quaſi ſeditioſum et nouarū rerū factorē eū redarguere volēs: quaſi nullo alio attendente eis q̄ eius diſcipulis. Teophi. Explorat inſuper de doctrina. vnde ſequitur. Et de doctrina eius cuiuſmodi. ſ. foret vtrū a lege diſcrepās et aduerſa moyſi: vt exinde occaſione cōceptā vt dei emulum perdat. Alcuinus. Non enim cognoſcende veritatis amore interrogat: ſed vt cauſam inueniret qua eū accuſare potuiſſet: et tradere romano p̄ſidi ad damnandum. Sed dominus ita tēperauit reſponſionem: vt nec veritatem taceret: nec ſe defendere videretur. Sequitur enim. Reſpondit ei ieſus. Ego palā locu. ſū mū. ego ſemper docui in ſynagoga et in templo: quo oēs iudei conueniunt et in occulto locutus ſum nihil. Augu. Nō pretereūda naſcitur hic q̄ō. Si enim ipſis diſcipulis non loquebatur palam: ſed horam promittebat quando palā fuerat locuturus quomodo palam locut⁹ eſt mūdo? Deinde ipſis diſcipulis ſuis multo manifeſtius loquebatur q̄ cū eis erat remot⁹ a turbis. tunc enī et parabolas aperiebat: quas clauſas proferebat ad alios. Sed intelligēdum eſt ita eū dixiſſe. palā locut⁹ ſum mūdo: ac ſi dixiſſet. Multi me audierūt: et rurſus non erat palam: q non intelligebant: et q ſeorſum diſcipulis loquebat non in occulto vtiq loq̄bat. Quis nāq in occulto loquit corā tot hoīb⁹ loquitur: preſerti ſi hoc loqt paucis: q p eos velit inoteſcere mltis. Theo. Remīniſcit āt h. pphetis q̄ dīc. Nō i occulto locut⁹ ſū: nec i occulto terre tenebroſo. Chry. Ul' locut⁹ ē q̄dē i occulto: ſz nō vt hi eſtimabāt trepidās et ſeditionē faciēs: ſz vbi mltoꝝ auditiōe ſupiora erāt q̄ dicebāt volēs. āt ex ſup abūdātia fidedignū cōſtituere ſui.

Queſtio notabilis.

teſtimoniū ſubdit. Quid me iterro. Interro. eos qui audi. quid loc. ſuʒ ipſis. Ecce hi ſciūt que dixerīʒ ego. q.d. Tu me de meis interrogas: interroga inimicos meos q̄ inſidiant̄ mihi. ſicut aūt hec verba ↄſidentis in corꝫ q̄ dicta erant veritate. Hec eſt em̄ veritatis ialtercabilis demõſtratio: cū inimicos quis inuocat teſtes. Auguſtinus. Ipſa em̄ q̄ audierant etiā nō intellexerāt talia erāt vt non poſſent iuſte ac veraciter criminari: et quotiēſcunq̄ interrogando tentarūt vt inuenirent vnde accuſarēt eum: ſic eis reſpondit: vt omnes eorū retunderētur doli: et calūnie eorum fruſtrarentur.

¶ Hec autem cum dixiſſet: vnꝰ aſſiſtens miniſtrorū dedit alapam ieſu dicens. Sic reſpōdes pontifici? Reſpōdit ei ieſus. Si male locutus ſum: teſtimoniuʒ perhibe de malo: ſi autē bene: quid me cedis? Et miſit euʒ annas ligatum ad caypham pontificem.

¶ Theoph. Cū ieſus aſtantiū interpellaſſet teſtimoniū volens ſe miniſteræ excuſare ꝙ nō eſſet de his q̄ admirabātur ieſum pcuſſit euʒ. vnde dicit̄. Hec autē cū dixiſſet vnus aſſiſtēs miniſtroꝝ dedit alapā ieſu. di. ſic reſpōdes pontifici? Augu. de cō. euāge. Hic ſane oſtēditur ꝙ annas pontifex erat: nondū em̄ erat miſſus ad cayphā cū hoc diceretur. Et hoc duos annā ꝛ cayphā pontifices cōmemorat: etiā lucas in initio euāgelij ſui. Alcui. Hic implet̄ ꝓphetia. Dedi maxillā meā pcutiētibus: ſed ieſus iuſte pcuſſus māſuete reſpōdit. vñ ſeq̄tur. Reſpōdit ei ieſus. Si male locutꝰ ſuʒ teſtimoniū ꝑhibe de malo: ſi aūt bñ q̄d me cedis? Theo. q.d. Si habes ex his q̄ nunc a me ꝓlata ſūt repḣēdere: oſtēde ꝙ male dixeri. qđ ſine cā q̄d furis? vl' etiā ſic. Si ꝑperā docui cū in ſynagogis docebā: certificā principē ſacerdotū: ꝙ ſic recte docui: ita vt etiā vos miniſtri miraremini: q̄d me nūc cedis: quē priꝰ admirabaris. Aug. Quid iſta reſpōſiōe verius: māſuetius: iuſtiꝰ?

Māſuetudo xp̄i

Qui em̄ accepit alapā nūquid vellet euʒ q̄ pcuſſit. aut celeſti igne ↄſumi: aut terra dehiſcēte ſorberi: aut correptū demonio volutari: aut etiam alia hmōi q̄libet pena: vel etiā grauiori puniri? q̄d horū ꝑ potentiā iubere nō potuiſſet ꝑ quē factus ē mūdus. niſi patientiā nos docere maluiſſet: q̄ vincitur mūdus. Hic dicet aliq̄s cur nō fecit qđ ipē p̄cepit pcutienti. ſ. nō ſic rn̄dere: ſed maxillam debuit alterā p̄bere. Quid ꝙ ꝛ manſuete rn̄dit ꝛ nō ſolū maxillā alterā iterū pcuſſuro: ſʒ totū corpus figēdū p̄parauit in ligno. ꝛ hinc potiꝰ demōſtrauit ſua illa p̄cepta patiētie non oſtētatiōe corporis: ſʒ cordis p̄paratione fienda. Fieri em̄ pōtvt alterā maxillā viſibiliter hō p̄beat iratꝰ: q̄to ergo meliꝰ et rn̄det vera placatus: ꝛ ad ꝑferēda grauiora trāquillo aīo ſit paratꝰ? Chryſoſt. Quid igit̄ ↄñs erat: niſi aut redarguere aut acceptare qđ dictū eſt. ſed hoc nō fit. ea em̄ que fiebāt nō erāt iudiciū: ſʒ ſeditio ꝛ tyrānis.

Proceſſꝰ tumultuarius

Non inuenientes aūt q̄d plus facerent: mittūt eū ligatuʒ ad cayphā. vñ ſequit̄. Et miſit eum annas ligatū ad cayphā pōtificem. Theo. Suſpicantes hūc cū aſtutiores eēt excogitare aliq̄d poſſe aduerſuʒ ieſum dignū morte. Auguſti. Ad illuʒ aūt ſicut mattheus dicit: ab initio ducebat̄ qm̄ ipſe erat illius anni princeps ſacerdotū. Alternis q̄ppe intelligēdi ſunt ſolere annis agere pōtificatū: ꝛ credēdū eſt ſm volūtatem cayphe id eē factū. vt ieſuʒ pꝰo ad annā ducerēt: vel etiā domos eoruʒ ita fuiſſe poſitas: vt nō deberet annas a tranſeūtibꝰ p̄teriri. Beda. Qđ aūt dicit ligatuʒ: nō ſic intelligēdū ꝙ tūc tm̄ fuerit ligatꝰ: ſʒ tūc ligatus eſt cū eſt captꝰ: itaq̄ ligatus ad cayphā miſit: ſicut ſibi fuerat p̄ſentatus: ſiue fieri potuit vt ad horam ſolueret̄ quatenus diſcuteret̄: poſt hoc diſcuſſus iterum ligaretur: ꝛ ſic

ad cayphã mitteretur.
¶ Erat autem ſimon petrus
ſtans et calefaciens ſe. Dixerũt
ergo ei. Nunquid et tu ex diſci-
pulis eius es? Negauit ille ꝛ di
xit. Non ſum. Dicit ei vnus ex
ſeruis pontificis cognatus eiꝰ
cuius abſcidit petrus auriculã.
Nonne ego te vidi in orto cum
illo? Iterum ergo negauit pe-
trus: et ſtatim gallus cãtauit.
¶ Auguſtinꝰ. Cũ dixiſſet euãgeliſta
ꝙ ieſuz ligatũ miſerat ãnas ad cay
phã: reuerſus eſt ad locũ narratio-
nis: vbi reliq̃rat petrum: vt explica
ret qđ in domo ãne de trina eius ne
gatione ꝯtigerat. vñ dicit. Erat aũt
ſimõ petrus ſtans ꝛ calefaciens ſe.
Hic recapitulat ante iã qđ dixerat.
Chry. Uel multo ſtupore detinebat
q̃ feruidus erat: vt deducto ieſu de-
cetero nõ moueret. Sz hoc fit vt di-
ſcas: quãta nature ſit imbecillitas:
cũ deꝰ hoiez dereliq̃rit: ꝛ interroga-
tus rurſus etiã negat. vñ ſeq̃tur. Di
xerũt ergo ei. Nũquid et tu ex diſci
pulis eiꝰ es? Negauit ille: et dixit.
Nõ ſuz. Auguſti. de cõ. euãg. Hoc lo
co inuenimꝰ nõ iã ianuã: ſed ad fo-
cũ ſtantẽ: ſcđo negaſſe petrũ: qđ fie-
ri nõ poſſet: niſi iam rediſſet poſtea
ꝙ foras exierat vt mattheꝰ dicit. ne
q; enĩ iã exierat: ꝛ foris vidit eũ alte
ra ancilla: ſed cũ exiret eũ vidit. i. cũ
ſurgeret vt exiret: aiaduertit eum:
ꝛ dixit his q̃ erãt ibi. i. q̃ ſimul erãt
ad ignẽ intus in atrio. Et hic cuz ie
ſu nazareno erat. Ille autẽ q̃ foras
exierat: hoc audito rediẽs iurauit il
lis cõtra nitẽtibus: q; nõ noui homi
nẽ. Deinde l eo ꝙ ioãnes hic ait: di
xerũt. Nũquid ꝛ tu ex diſcipulis eiꝰ
es? qđ redeũti ꝛ ſtanti dictũ intelli-
gimꝰ. Hoc quoq; ꝯfirmat: nõ illã tñ
alterã ancillã quã cõmemorãt l hac
ſcđa negatiõe mattheus ꝛ marcus:
ſz ꝛ aliũ quẽdã cõmemorat lucas cũ
petro illud egiſſe. vñ ioannes dicit.
Dixerũt ergo ei. Ioãnes aũt ſecutꝰ
de tertia petri negatiõe ita explicat.

Dicit vnꝰ ex ſeruis põtificis: cogna
tus eius cuiꝰ abſcidit petrus auri-
culã. Nõne ego vidi te in orto cum
illo? Qđ mattheꝰ et marcus nõ ſin-
gulari: ſz plurali nũero enũciãt eos
q̃ cũ petro agebant; cũ lucas vnũ di
cat. Ioãnes quoq; vnũ eũq; cogna-
tũ eiꝰ cuius abſcidit petrꝰ auriculã:
facile eſt intelligere: aut pluralẽ nu
merũ ꝓ ſingulari vſitata locutione
vſurpaſſe mattheũ ꝛ marcuz. aut ꝙ
vnus maxime tanq̃ ſciẽs: ꝛ q̃ eũ vi-
derat affirmabat. ceteri autẽ ſecuti
eius fidẽ petrũ ſimul vrgebãt. Chry
ſo. Sed neq; ortus in memoriã eius
reduxit ea q̃ ibi dicta ſunt: neq; mul
ta dilectio quã illic per verba multa
oſtẽdit. vñ ſeq̃tur. Iterũ ergo nega-
uit petrus: ꝛ ſtatim gallus cãtauit. — Implet xp̄i ſnia
Aug. Ecce medici cõpleta eſt predi-
ctio: egroti cõuicta preſumptio. non
enĩ factuz eſt qđ ille dixerat. Animã
meã pro te ponã: ſed factũ eſt qđ ille
p̄dixerat. Ter me negabis. Chryſo.
Euãgeliſte ꝟo ꝯcorditer negationẽ
Petri ſcripſerũt: non diſcipulũ accu
ſantes: ſed nos erudire volẽtes q̃tũ
malũ ſit: nõ deo totũ cõcedere: ſed in
ſemetipſo cõfidere. Beda. Myſtice — Allegoria pulchra.
aũt ꝑ primã petri negationẽ illi deſi
gnãtur: q̃ ante paſſionẽ ipſiꝰ nega-
uerũt eũ eſſe deũ. per ſcđam ꝟo illi q̃
poſt reſurrectionẽ eius in diuinita
te pariter ꝛ hũanitate offenderunt.
Itẽ per primũ galli cantũ ipſius de
ſignat capitis reſurrectio. ꝑ ſecũdũ
illa q̃ in fine celebrabit totiꝰ corpis.
Per primã autẽ ancillã q̃ petrũ ne-
gare coegit deſignat cupiditas. per
ſcđam carnalis delectatio: ꝑ vnũ ſeu
plures ſeruos demones qui ſuadẽt
chriſtum negare.

¶ Adducũt ergo ieſum ad cay
pham in pretoriũ. Erat autem
mane. Et ipſi non introierũt in
pretorium vt non contamina-
rent: ſz vt manducarẽt paſcha.
Exiuit ḡ pilatus ad eos foras:
et dixit. Quã accuſationẽ affer
tis aduerſus hominẽ hunc? Re

Cõſenſ euãgeliſtas.

ſponderūt ⁊ dixerūt ei. Si non
eſſet hic malefactor nō tibi tra-
didiſſem' eū. Dicit ergo eis pi
latus. Accipite eū vos: ⁊ ſcḋm le
gē veſtrā iudicate euꝫ. Dixerūt
ergo ei iudei. Nobis nō licet in
terficere quēq̄. Ut ſermo ieſu
impleretur quē dixit ſignificās
qua morte eſſet moriturus.
¶ Augu. Redit euāgeliſta ad locuꝫ
narrationis ſue vbi eaꝫ reliq̄rat vt
explicaret petri negationē. vñ dicit.
Adducūt ergo ieſuꝫ ad cayphā in
ꝑtoriū. Ad cayphā q̄ppe ab āna col
lega ⁊ ſocero ei' dixerat miſſum: ſed
ſi ad cayphā: cur ad ꝑtorium qḋ nil
aliud vult intelligi q̄ꝫ vbi p̄ſes pila-
tus habitauit? Beda. Pretoriū eniꝫ
dr̄ ſedes ꝑtoris. Pretores ꝟo dicunt
p̄fecti ſiue p̄ceptores: eo q̄ ciuib' p̄ce — Pretoriū loc' q̄s.
pta donēt. Augu. Aut igit̄ aliqua vr
gēte cauſa de domo āne: quo ad au
diendū āᵬo ꝯuenerāt cayphas pre
xerat ad ꝑtoriū p̄ſidis ⁊ ſocero ſuo ie
ſum reliquerat audiēduꝫ: aut in do
mo cayphe ꝑtoriū pilat' acceperat:
⁊ tāta dom' erat vt ſeorſuꝫ habitātē
dñm ſuū ſeorſuꝫ iudicē ferret. Aug.
de cō. euā. Tū ad ipꝫ cayphā ab ini
tio ducebat̄ ad quē in extremo ꝑdu-
ctus eſt. ſed q̄ iā tanq̄ꝫ ꝯuictū reum
adducebāt. cayphe aūt antea viſuꝫ
fuerat vt ieſus moreret̄: nulla mora
interpoſita eſt q̄n occidēdus pilato
traderet̄. Seq̄tur. Erat autē mane.
Chry. Anteq̄ꝫ gall' cantaret ad cay
pham ducit̄. mane ꝟo ad pilatū: ꝑ q̄
demōſtrat euāgeliſta: q̄m ꝑ totū in-
termediū noctis a caypha īterroga
tus in nullo redarguit̄: ⁊ idcirco mi
ſit eū pilato: ſed illa alijs dimittens
enarrāda: ipſe queſiuit qḋ deinceps
eſt. Seq̄tur em̄. Et ipſi non introie-
runt in pretoriū. Auguſti. Hoc eſt in
eam partē domus quā pilatus tene
bat ſi ipſa erat domus cayphe. Cur
autem non introierunt exponit ſub
dens. Ut nō cōtaminarētur: ſed mā
ducarent paſcha. Chryſoſto. Quo-
niā tunc iudei faciebāt paſcha. ipſe
vero ante vnaꝫ diē tradidit paſcha
reſeruans ſuam occaſioneꝫ ſexte fe
rie quando vetus paſcha fiebat.
vel paſcha dicit totū feſtum. Augu.
Dies enim agere ceperant azimo-
rum: quibus diebus cōtaminatio il
lis erat: in alienigene habitaculuꝫ
intrare. Alcuin'. Paſcha enim pro
prie dicebatur dies illa qua agnus
ad veſperaꝫ quartadecima luna oc
cidebatur. Septem vero dies ſequē — Paſſionis xp̄i tēpus.
tes dies azimorum dicebantur: in
quibus nihil fermentatum in domi
bus eorum debuit inueniri: ſed ta-
men dies paſchalis inuenitur inter
dies azimorum: vt apud mattheuꝫ.
Prima autem die azimorum acceſſe
runt diſcipuli ad ieſum dicentes.
Ubi vis paremus tibi comedere pa
ſcha? Paſcha etiam dies azimorum
inueniuntur nominari ſicut hic. Ut
manducarent paſcha. paſcha enim
non immolationem agni hic notat:
que fiebat q̄rtadecima luna ad ve-
ſperam: ſed magnam ſolennitatem
que. xv. luna celebrabat̄ poſt agni
immolationem. quartadecima eniꝫ
luna dominus ſicut et alij iudei in
paſcha celebrauit quintadecima lu
na quando magna ſolennitas cele-
bratur eſt crucifix'. quartadecima
vero luna cepit eſſe imolatio ex quo
captus eſt in orto. Auguſtin'. O im
pia cecitas alienigene iudicis pre-
torio contaminari timebant: et fra
tris innocentis ſanguineꝫ non time
bant. Nam q̄ etiam dominus erat
⁊ vite dator qui occidebatur non eo
rum conſcientie ſed neſcientie depu
tetur. Theophi. Sed pilatus vtcun
q̄ꝫ procedens mitius ipſe idem egre
ditur. vnde ſeq̄tur. Exiuit ergo pila
tus ad eos foras. Beda. Hec autem
erat conſuetudo iudeorum vt quem
mortis reum iudicarent victum pre
ſidi traderent vt dum preſes victuꝫ
cerneret. intelligeret morti addictū.
Chryſoſtomus. Sed videns eum li
gatum et a tot ductum non eſtima-
uit hoc argumentum: eſſe inalterca
bile accuſationis ſed interrogat. vn
de ſequitur. Et dixit eis. Quam ac-

Pilati rigor.

cuſationē affertis aduerſus hominem hunc? Inconueniens enim dicit eſſe iudicium eos rapuiſſe: ſupplicium autem illi concedere. Sed illi renuentes ex directo accuſationem: et coniecturis quibuſdam vtūtur. vnde ſequitur. Reſponderunt ꝛ dixerunt. Si nō eſſet hic malefactor non tibi tradidiſſemus eum. Auguſtinus. Interrogentur atq; reſpondeant ab immūdis ſpiritibus liberati: ceci videntes: mortui reſurgentes: ꝛ quod omnia ſuperat: ſtulti ſapientes: vtrū ſit malefactor ieſus: ſed iſta dicebant de quibus per prophetā iā ipſe predixerat. Retribuebant mihi mala pro bonis. Auguſt. de concor. euange. Sed videndū eſt ne ꝯtra ſit qḋ lucas dicit certa in eo dicta eſſe crimina. Ceperūt autē illum inquit accuſare dicentes. Hunc inuenimus ſubuertentē gentem noſtram: ꝛ ꝓhibentē tributa dari ceſari ꝛ dicentē ſe chriſtū regem eſſe. Sʒ ſm ioannē videntur iudei noluiſſe dicere crimina: vt eorū auctoritatē ſecutus pilatus: quid ei obiicerēt nō ſineret querere. Sed ob hoc tātū nocentem crederet ꝙ ſibi ab eis tradi meruiſſet. ergo intelligere debem᷒ et hoc dictū eſſe: et illud qḋ lucas cōmemorauit. Multa enī dicta et multa reſponſa ſunt. Unde in narrationē ſuā quiſq; poſuit: quod ſatis eſſe iudicauit. nā ꝛ ipſe ioānes dicit q̄dā que oblita ſunt q̄ ſuis locis videbimus. Itaq; ſequitur. Dicit ergo eis pilatus. Accipite eū vos et ſm legē veſtrā iudicate eū. Theophil᷑. q. d. Quoniā ad votū iudiciū poſcitis ꝛ ſuperbitis: ac ſi nihil vnq; ꝓphanū egeritis accipite vos et dānate. ego nequaq; talis iudex efficiar. Alcui. Uel hoc dicit. q. d. vos qui legē habetis ſcitis quid lex de talib᷒ iudicet. ſm quod iuſtū eſſe ſcitis: ita facite. Sequitur. Dixerūt ergo iudei: nobis nō licet interficere quēq;. Auguſti. Sʒ nōne lex ꝑcepit ne malefactoribus ꝑcerent ſeductorib᷒ adeo qualem iſtū putabāt parcerēt? Sʒ intelligēdū eſt eos dixiſſe nō ſibi licere in-terficere quēq; ꝓpter feſti diei ſanctitatē quā celebrare iā ceperāt. Ita ne oēm ſenſū nimia malicia ꝑdidiſtis: vt ideo vos a ſanguine innocētis īpollutos eē credatis: qꝛ eū fundendū alteri traditis? Chry. Uel iō ipſi eū nō interfecerūt: qꝛ multū de ptāte eoꝝ abſciſſum erat eis romanis rebus ſubiacētib᷒. Uel aliter. qꝛ dixerat eis: ſm legē veſtrā interficite eū: volētes oſtēdere ꝙ peccatū eius non eſt iudaicū: dicunt. Non licet nobis. Nō enī ſm legē noſtram peccauit: ſʒ crimē eius eſt publicū: quia ſe regem dixit. vel quia eū crucifigi cupiebant vt etiā modo mortis eum diffament. Non autem licebat eis crucifigere. Sed quod alio modo interficiebant: monſtrat ſtephanus ab eis lapidatus. Et ideo ſubditur. Ut ſermo ieſu impleretur quem di. ſignificans qua morte eēt moriturus: quoniā ſcʒ iudeis crucifigere non licebat. aut dicit hoc euāgeliſta: quoniā non ab eis ſolum: ſed et a gentibus debebat interfici. Auguſtin᷒. Sic enim legimus apud marcum. vbi ait. Ecce aſcendimus hieroſolymā et filius hominis tradetur principibus ſacerdotū ꝛ ſcribis: et tradent eum gentibus. Pilatus autem romanus erat: eumq; in iudeam romani preſidem miſerāt. Ut ergo iſte ſermo ieſu impleretur: id eſt vt eum ſibi traditum gentes interficerent: noluerunt eum accipere dicentes. Nobis non licet interficere quemq;. Accuſatio xpi.

¶ Introiuit ergo iterū in pretoriū pilatus: et vocauit ieſum: et dixit ei. Tu es rex iudeorū? Reſpōdit ieſus: a temetipſo hoc dicis: an alii dixerūt tibi ḋ me? Reſpondit pilatus. Nunquid ego iudeus ſum? Gens tua et pontifices tui tradiderunt te mihi. Quid feciſti? Reſpondit ieſus. Regnū meū nō eſt de hoc mūdo. Si ex hoc mundo eſſet

regnū meum: miniſtri mei vtiq̄
decertarent vt non traderer iu
deis. Nūc autem regnum meū
non eſt hinc. Dixit itaq̄ ei pila-
tus. Ergo rex es tu? Reſpōdit
ieſus. Tu dicis: q2 rex ſuz ego.
Ego in hoc nat⁹ ſum: et ad hoc
veni in mūdum: vt teſtimoniū
perhibeam veritati. Omnis q̄
eſt ex veritate audit vocē meā.
Dicit ei pilat⁹. Quid eſt ꝟitas?

¶ Chryſo. Pilatus ab odio iudeoꝝ
eripi volens iudiciū non ꝓtraxit in
longū. vñ dicitur. Introiuit ergo ite
rū in pretorio. pila. ꝛc. io. Theo. Seor
ſum. eo q̄ magnā habebat de eo ſu
ſpitionē. Proponebat aūt oīa exq̄ſi
te rimari. amoto ſtrepitu iudeoꝝ.
vnde ſequit̃. Et dixit ei. Tu es rex
iudeorū? Alcui. His verbis oñdit pi
latus iudeos obieciſſe hoc criminis
vt diceret ſe eſſe regem iudeorum.
Chry. Uel hoc pilatus a multis au-
dierat: q2 vero nihil illi habebant
dicere vt nō multa fieret inueſtiga-
tio: quod cōiter dicebatur hoc in me
diū ducere vult. Sequit̃. Et reſpon.
ie. A temetipſo hoc di. an alij ti. di.
de me? Theophi. Innuit ex hoc pi-
latū eſſe vecordē ac indiſcrete iudi-
cantē: ac ſi diceret. Si hoc ex teipſo
loqueris pande ſigna mee rebellio-
nis: ac ſi ab alijs percepiſti: inquiſi
tionē fac ordinariā. Augu. Sciebat
vtiq̄ dñs ꝛ qd ipſe interrogauit: et
quod ille rñſurus fuit: ſed tñ dici vo
luit nō vt ipſe ſciret: ſed vt cōſcribe-
retur q̄ voluit vt ſciret̃. Chry. Non
ergo ignorās interrogat: ſ3 ab ipſo
accuſari iudeos volens. vnde ſequi
tur. Reſpon. pila. Nunquid ego iu-
de⁹ ſum? Augu. Abſtulit a ſe ſuſpi-
tionē qua poſſet putari a ſemetipō
dixiſſe: id ſe a iudeis audiſſe demō-
ſtrans. vnde ſubdit. Gens tua ꝛ pō-
tifices tui tradiderūt te mihi. Dein
de dicendo. Quid feciſti. ſatis oſten
dit illud ei pro crimine obiectū tāq̄
diceret. Si te regē negas quid feci

ſti: vt契 traderēris mihi? quaſi mirū
non eſſet: ſi puniendus iudici trade
retur qui ſe diceret regem. Chryſo.
Reducit autem pila. nō valde malū
exiſtentē: et vult oſtendere q̄ non
eſt homo nudus: ſed deus: et dei fi-
lius: et quod formidauerat pilatus
diſſoluit tyrannidis ſuſpitionez. vñ
ſequitur. Reſpon. ie. Regnum meū
nō eſt de hoc mundo. Auguſtinus.
Hoc eſt quod bonus magiſter ſcire
nos voluit: ſed prius nobis demon-
ſtranda fuerat vana hominū de re-
gno eius opinio: ſiue gentium ſiue
iudeorum: a quibus hic pilat⁹ au-
dierat: quaſi propterea fuiſſet mor
te plectendus q̄ illicitum affectaue
rit regnum. vel quoniā ſolēt regna-
turi inuidere regnanti: et videlicet
cauendum erat: ne huius regnum
ſiue romanis ſiue iudeis eſſet ad-
uerſum. Quod ſi interrogante pila
to continue reſpondiſſet: non etiam
iudeis: ſed ſolis gentibus hoc de ſe
opinātibus reſpondiſſe videretur.
Sed poſt reſponſionem pilati: iam
iudeis et gentibus opportunius
aptiuſq̄ reſpondit q̄ſi dicat. Audite
iudei ꝛ gentes. non impedio dñā-
tionem veſtram in hoc mūdo. Quid
vultis amplius? Uenite credēdo ad
regnum quod nō eſt de hoc mundo.
Quid eſt eñ eius regnuz: niſi credē
tes in eū? quibus dicit. De hoc mū
do non eſtis q̄uis eos eſſe vellet in
mundo. vnde et hic non ait. Regnū
meum non eſt in hoc mundo: ſed nō
eſt de hoc mundo. De mundo enim
eſt quicquid hominum a deo quidē
creatum: ſed ex adam vitiata ſtirpe
generatum eſt. Factum eſt autem
regnum non iam de mundo quicq̄d
inde in chriſto regeneratuz eſt. Sic
enim nos deus eruit de poteſtate te
nebrarum vꝫ tranſtulit in regnum fi
lij charitatis ſue. Chryſo. Uel hoc
dicit quoniam non tenet regnum vt
hic reges terreni tenent: ſed quoniā
deſuper habet principatum qui nō
eſt humanus: ſed multo maior ꝛ cla
rior. vnde ſubdit. Si ex hoc mundo
eſſet reg. meum mini. mei vtiq̄ de-

Pilati aſtutia.

Regni xp̄i cōditio.

cer. vt non tra. iudeis. Oſtendit hic
regni eius quod apud nos eſt im-
becillitatem: quoniã a miniſtris ha
bet fortitudinem: ſuperius vero re-
gnũ ſufficiens eſt ſibiipſi nullo indi
gens. Si igitꝰ maius eſt illud regnũ
volens captus eſt ſeipſum tradẽs.
Auguſti. Cũ aũt ꝓbaſſet regnũ ſuũ
nõ eſſe de hoc mundo ſubdit. Nunc
aũt regnũ meũ nõ eſt hinc. nõ dicit.
Nõ eſt hic. hic ei eſt regnũ eius vſqꝫ
ad finem ſeculi habens intra ſe cõ-
mixta zizania vſqꝫ ad meſſem: ſꝫ ta-
mẽ nõ eſt hinc: qꝛ peregrinatꝰ in mũ
do. Theophi. Uel ideo nõ dicit. Nõ
eſt hic: ſed nõ eſt hinc. nã regnat in
mundo ⁊ vtitꝰ illius ꝓuiſiõe: ⁊ iuxta
votũ cuncta diſponit. Nõ eſt aũt ab
infimis cõſtitutũ regnũ eius: ſed ce
litus ⁊ añ ſecula. Chry. Hinc aũt he
retici accipientes occaſionẽ alienuꝫ
eũ eſſe a mũdi cõditione dñt. Sꝫ cũ
dicit. Regnũ meũ nõ eſt hinc: nõ pri
uat mudũ a ſua ꝓuidentia ⁊ prela-
tiõe: ſed oñdit regnũ ſuũ nõ eſſe hu-
manũ neqꝫ corruptibile. Sequitur.
Dicit itaqꝫ ei pila. Ergo rex es tu?
Reſpõdit ieſus. Tu dicis: qꝛ rex ſuꝫ
ego. Augu. Nõ qꝛ regẽ ſe timuit cõ-
fiteri: ſed ita dictũ eſt. vt neqꝫ regeꝫ
ſe neget: neqꝫ regẽ ſe talẽ eſſe fateatꝰ
cuius regnũ putetꝰ eſſe de hoc mun-
do. Dictũ eſt eñ. Tu dicis. ac ſi di-
ceretur. Carnalis carnaliter dicis.
Deinde ſubiungit. Ego in hoc natꝰ
ſum: et ad hoc veni in mundũ: vt te-
ſti. perhi. veritati. Non eſt ꝓducen
da huius ꝓnominis ſyllaba qd ait.
In hoc natus ſum: tãqꝫ dixerit. In (Natiuitas xp̄i duplex.)
hoc renatus ſum. ſed corripienda
tanqꝫ dixerit. Ad hoc natus ſum: ſi-
cut et ait. Ad hoc veni in mundum.
Uñ manifeſtũ eſt eũ tẽporalẽ natiui
tatẽ ſuã hic cõmemoraſſe: qua incar
natus venit in mũdum: nõ illã ſine
initio qua deꝰ erat. Theo. Ul' aliter.
Queſito ꝑ pilatũ ſi dñs eẽt rex. Ego
inquit in hoc natus ſum. i. ad hoc qꝛ
rex ſum. hoc eñ ipſo ꝙ a rege ꝓdu-
ctus ſum: me quoqꝫ teſtor fore regẽ.
Chry. Si igitur rex natus eſt: nihil
niſi accipiens habet. Ad hoc inquit
veni. vt teſtimoniũ perhibeã verita
ti: hoc eſt vt hoc ipſum ſuadeã om-
nibus. Et notandũ eſt ꝙ ſuã humi
litatẽ oſtendit: dũ dicentibus. Quo-
niã malefactor ẽ: ferebat ſilens. qñ
vero interrogatꝰ eſt de regno: tunc
locutus eſt ad pilatũ erudiens eum
⁊ reducens ad altiora: et oſtendit ſe
nihil verſutum opatũ eſſe ꝑ hoc qd
dicit. Ut teſtimonium ꝑhibeã veri-
tati. Auguſti. Cum aũt xp̄s teſtimo
niũ perhibeat veritati: teſtimoniũ
perhibet ſibi. eius quippe eſt vox.
Ego ſum veritas. Sed qꝛ nõ oĩum
eſt fides: adiungit atqꝫ ait. Omnis
q̃ ẽ ex veritate: audit vocẽ meã. Au
dit vtiqꝫ interioribus auribus id eſt
obedit mee voci: ac ſi diceret. Cre-
dit mihi. Quod ṽo ait. Omnis qui
eſt ex veritate: gratiã cõmendauit:
qua ſm ꝓpoſitũ vocat. Nam ſi na-
turã cogitemus in qua creati ſumꝰ:
cũ oẽs ṽitas creauerit: quis eñ eſt
ex veritate? ſed nõ oẽs ſunt quibus (Ueritatis ratio diſcutitꝰ)
vt obediãt veritati ex ipſa veritate
preſtatur. Si enim dixiſſet: oĩs qui
audit vocẽ meã ex veritate eſt: ideo
dictus ex veritate putaretꝰ: qꝛ obtẽ-
perat veritati. Non aũt hoc dicit: ſꝫ
ait omnis qui ẽ ex veritate audit vo
cem meã. Audit vtiqꝫ ac per hoc nõ
ideo eſt ex veritate: qꝛ eiꝰ audit vo-
cem. ſed ideo audit: qꝛ ex veritate
eſt: qꝛ hoc illi donũ ex veritate colla
tũ eſt. Chryſo. Hec autẽ dicẽs attra-
hit ⁊ ſuadet fieri eorũ que dicuntur
auditorẽ: ita deniqꝫ ⁊ eum cepit his
breuibus verbis vt q̃reret. Quid ẽ
veritas. ſequitur eñ. Dixit ei pila-
tus. Quid eſt veritas? Theo. Nam
fere ab hoĩbꝰ euanuerat et a cũctis
erat incognita duꝫ eſſent increduli.

¶ Et cũ h̄ dixiſſet iterũ exiuit
ad iudeos: ⁊ dixit eis. Ego nul-
lã inuenio in eo cauſam. Eſt aũt
conſuetudo vobis vt vnum di-
mittam vobis in paſcha. Uul-
tis ergo dimittam vobis regeꝫ
iudeorum? Clamauerunt rur-
ſum omnes dicentes. Non hũc

ſed barrabam. Erat autē barrabas latro.

Ueritatis reſpōſum nō accepit pilatus.

Priuilegiū paſchale.

¶ Augu. Cū dixiſſet pilatus. Quid eſt veritas credo in mētē illi veniſſe cōtinuo cōſuetudinē iudeorū qua ſolet eis dimitti vnus in paſcha: et idō nō expectauit vt reſpōderet ei ieſus ne mora fieret cū recoluiſſet morem quo poſſet eis in paſcha dimitti: qđ eū valde voluiſſe manifeſtū eſt. vñ dicit. Et cū hoc dixiſſet: iterū exiuit ad iudeos. Chry. Sciebat enim qm̄ hec indigebat tēpore interrogatio. oportebat aūt eū eripere ab impetu iudeorū. idcirco ⁊ exiuit. Alcui. Uel nō expectabat audire reſpōſum: qꝛ forte indignus fuit audire. Sequitur. Et dixit eis. Ego nullā in eo inuenio cauſam. Chry. Non dixit: qꝛ peccauit ⁊ dignus eſt morte: donate eū feſto: ſed primum eum excuſans tunc rogat ex abundanti: vt ſi nollēt eū vt innocentē dimittere ſaltē ob honorē donarēt tēpori. Ideoqꝫ induxit. Eſt aūt cōſuetudo vobis: vt vnū dimittā vobis in paſcha. Beda. Hec cōſuetudo nō erat legis preceptum ſed ex antiqua patrum traditione deſcendit: vt ob recordationē liberationis ex egypto: vnum etiam in die paſche dimitterent vinctum. Deinde exhortatiue dicit: vultis ergo dimittā vobis regē iudeorum? Augu. Auelli enī ex eius corde non potuit ieſum regem iudeorum eſſe tanqꝫ hoc ibi ſicut in titulo ipſa veritas fixit: de qua quid eſſet interrogauit. Theophi. Pulchre autē pilatus reſpondet per hoc qꝫ in nullo ieſus errauerit: ſꝫ fruſtra inſectat̄ ab eis velut regnum deſiderans. Non enī eum qui ſe regem aſſereret: ac emulum romane poteſtatis: romanorū vicarius abſoluiſſet. Quāobrem in hoc qꝫ dixit. Regem iudeorum abſoluam: prorſus innoxium ieſuꝫ prodit: illuditqꝫ iudeos quaſi dicat quē vos criminamini vt regē ſe putantē hunc abſolui iubeo quaſi talem nō exiſtentem. Auguſtinus. Sed hoc audito clamauerūt. vnde ſequitur.

Clamauerunt omnes rurſum dicentes. Nō hunc: ſed barrabam. Erat autem barrabas latro. Non reprehendimus. o iudei qꝫ per paſcha liberaſtis nocentem: ſed occidiſtis innocentem: quod tamen niſi fieret verum paſcha non fieret. Beda. Quia ergo reliquerunt ſaluatorem et petiuerunt latronem: vſqꝫ hodie diabolus ſua latrocinia exercet in ipſos. Alcuinus. Barrabas autem interpretatur. Iſte filius magiſtri eorū id eſt diaboli: qui huic latroni in ſuo ſcelere: iudeis in ſua perfidia magiſter fuit. Capi. xix.

Tunc ergo apprehēdit pilatus ieſum et flagellauit. Et milites plectentes coronam de ſpinis impoſuerunt capiti eius. Et veſte purpurea circundederunt eum. Et veniebant ad eum et dicebant. Aue rex iudeorum. ⁊ dabant ei alapas. Exiuit iterū pilatus foras: et dicit eis. Ecce adduco vobis eum foras: vt cognoſcatis qꝛ nullam inuenio in eo cauſam. Exiuit ergo ieſus portans ſpineā coronam et purpureum veſtimētū: et dicit eis. Ecce homo.

Flagellationis ieſu cauſa.

¶ Auguſtinus. Cū iudei clamaſſent non ieſum ſibi dimitti a pilato velle propter paſcha: ſed barrabā latronem ſubditur. Tunc ergo apprehēdit pilatus ie. ⁊ flagellauit. Hoc pilatus non ob aliud feciſſe credendus eſt: niſi vt eius iniurijs iudei ſaciati ſufficere ſibi eſtimarēt: et vſqꝫ ad eius mortem ſeuire deſiſterent. Ad hoc pertinet qꝫ idem pſes etiaꝫ cohortem ſuam permiſit facere que ſequūtur: aut fortaſſis ⁊ iuſſit: dixit enim quid deinde fecerint milites: pilatum tamē id iuſſiſſe non dixit. Sequitur enim. Et milites plecten

tes coronam de ſpinis impoſuerunt capiti eius: et veſte purpurea circū dederunt eū ⁊ veniebant ad eum et dicebant. Aue rex iudeorū. et dabāt ei alapas. Chryſo. Quia enim pilatus dixit eū regem iudeorum ſchema et contumelie de reliquo apponunt. Beda. Nam pro dyademate ſpineaꝫ illi impoſuerunt coronam: et pro purpureo veſtimento quo reges veteres vtebantur: veſtem purpuream ei circundant: vbi nō debet videri cōtrarium: quod mattheus dicit circundediſſe chlamidem coccineā quia: vt Origenes refert vnius ſunt materie coccus ⁊ purpura: coccule enim inciduntur: ⁊ ex his gutte ſanguinis fluunt: ex quibus vtriuſq; generis tingitur veſtimentmm. et quis hoc milites illudendo facerēt nobis tamē operabātur myſteria. Illuſionis xp̄i myſteria. Nam per ſpineam coronam noſtrorum deſignatur peccatorꝫ ſuſceptio que ſicut ſpinas terra noſtri corporis germinat. In veſtimento purpureo caro paſſionibus ſubiecta ſignificatur. purpura etiam veſtitur cuꝫ de triumphis ſanctorum martyrum gloriaꝛ. Chry. Nō autē iniunctio pn̄cipis erat qđ faciebant: ſed ad gratiam iudaicam hoc faciebant: quia neq; circa initiuꝫ ab illo iuſſi uerūt nocte: ſed iudeis pecuniaruꝫ gratia gratificantes omnia audebant. tot autem et talibus factis ipſe ſtabat ſilens. Tu vero audiens. hec in mēte habe ꝯtinue: ⁊ regē orbis terrarū ⁊ angelorū dn̄m videns cōtumeliam patientē ⁊ oīa ferentē ſilentio imitare. Auguſti. Sic eñ implebantur q̄ de ſe dixerat xp̄s. ſic martyres informabantur ad oīa que perſecutores libuit facere ꝑferenda: ſic regnum qđ de hoc mūdo non erat ſuperbum mundū nō atrocitate pugnādi ſed patiendi hūilitate vincebat. Chry. Ut aūt cōuitium qđ a militibus factū erat: in eū videntes reſpirent a paſſiōe: coronatū ieſum adduxit ad eos. vñ ſequiꝛ. Exiuit iteꝝ pi. fo. et di. eis. Ecce adduco vo. eū fo. vt co. qꝛ nullā in eo cauſam inuenio. Aug. Hic apparet nō ignorāte pilato hec a militib⁹ facta: ſiue iuſſerit ea ſiue permiſerit illa. ſ. cauſa quā ſupra diximus: vt hec eius ludibria inimici libentiſſime viderent. ⁊ vlteri⁹ ſanguinē nō ſitirēt. vñ ſeqꝛ. Exiuit ergo ie. por. ſpi. co. ⁊ pur. ve. Nō clarus imperio ſed plenus opprobrio. Sequitur. Et dicit eis. Ecce homo q. d. Si regi inuidetis iā pcite: qꝛ abiectū videtis. feruet ignominia: frigeſcat inuidia. Pilatus cōſcius illuſiōis

¶ Cum ergo vidiſſent eum pōtifices et miniſtri clamabāt dicentes. Crucifige crucifige eū. Dicit eis pilatus. Accipite eū vos et crucifigite. Ego nō inuenio in eo cauſam. Reſpōderūt ei iudei. Nos legē habemus: et ſecundū legeꝫ debet mori: quia filiū dei ſe fecit. Cū ergo audiſſet pilatus hunc ſermonem magis timuit.

¶ Auguſtinus. Iudeorm inuidia pro xp̄i ignominia nō frigeſcit. iardeſcit potius ⁊ increſcit. vnde dicitur. Cum ergo vidiſ. eum pon. ⁊ mi. cla. dicen. cru. cru. eum. Chryſoſtomus. Uidit ergo pilatus oīa inaniter fieri. vñ ſequiꝛ. Dicit eis pi. acci. eum vos ⁊ crucifigite. Execrantis eſt hoc verbū ad rē nō ꝯceſſaꝫ eos ꝓpellentis. Ipſi eñ ducebāt eū. vt eū pſidis iudicio ꝯ fieret. Cōtingit āt ꝯtrariū iudicio pſidis eū magis abſolui. vñ ſequiꝛ. Ego eñ nō inuenio in eo cauſam. Diligētia pilati. Cōtinue eñ eū ab accuſatiōib⁹ eruit. Uñ manifeſtum eſt qm̄ ⁊ pota propter illorum conceſſit inſaniam: ſed iudeos canes nil horum in verecundiā cōuertit. nam ſequitur. Reſponderūt iu. Nos legē ha. ⁊ ſm̄ le. dꝫ mori: quia fi. dei ſe fecit. Augu. Ecce alia maior inuidia. parua quidem illa videbatur velut affectate illicito auſu regie poteſtatis: et tamen neutrum ſibi ieſus mēdaciter vſurpauit: ſed vtrumq; verum eſt: et vnigenitus eſt dei filius. et rex a

deo conſtitutus ſuper ſyon montem
ſanctū eius:ꝛ vtrūq; nunc demōſtra
ret:niſi q̄to erat potentior:tāto mal
let eſſe patientior.Chry.Adinuicem
eñ ipſis diſputantibus ſilebat: im=
plēs propheticū.illud:q nō aperuit
os ſuū in humilitate ſua iudiciū ei⁹
ſublatū eſt.Aug.de cō.euā.Hoc aūt
pōt congruere ei qd lucas cōmemo=
rat.in accuſatione iudeoꝝ dictū hūc
inuenim⁹ ſubuertentē gentē noſtrā:
vt adiungatur:q: filium dei ſe fecit.
Chry.Deinde pilat⁹ quidem timet
ab ipſis auditis:ꝛ formidauit.ne for
te verū eſſet quod dicebatur:ꝛ vide
retur inique agere.vñ ſequitur.Cū
ergo audiſſet pilatus hūc ſermonē
magis timuit.Beda.Non timuit q:
legē audiuit:q: alienigena erat:ſed
magis timuit ne filiū dei occideret.
Chry.Illi vero hoc dicentes nō hor
ruerunt:ſed interficiūt eū pro q̄bus
oportuerat adorare.

¶Et ingreſſus eſt pretoriū ite
rum:ꝛ dicit ad ieſum.Unde es
tu?Jeſus autem reſpōſum nō
dedit ei.Dicit ergo ei pilatus.
Mihi non loqueris?Neſcis q:
poteſtatem habeo crucifigere
te:ꝛ poteſtatem habeo dimitte
re te?Reſpondit ieſus.Nō ha=
beres poteſtatem aduerſuz me
vllam niſi tibi datum eſſet deſu
per.Propterea q̄ me tradidit
tibi maius peccatuz habet.Et
exinde querebat pilatus dimit
tere eum.

¶Chry.Pilatus timore concuſſus:
rurſus inquiſitionem facit.vñ dicit.
Et ingreſſus eſt pretorium iterū: et
dicit ad ieſum.vnde es tu?Non aūt
vltra interrogat.Quid feciſti?Seq
tur.Jeſus aūt reſpōſuz nō dedit ei.
Qui eñ audiuit q̄m in hoc nat⁹ ſuz.
ꝛ ad hoc veni:ꝛ q̄m regnū meū nō eſt
hinc:cū debuiſſet reſiſtere ꝛ eripere
eum:hoc quidez non fecit:ſed ſecut⁹
eſt iudaicū impetū.Propterea ergo
nihil ei rñdit:quoniā inaniter oīa iter

Incōſtā tia pila ti.

rogabat.Sed realiter operibus te=
ſtantibus ei:volebat per ſermones
vincere ꝛ excuſatiōes cōponere:oſtē
dens quoniā ad hoc venit.Auguſti.
Hoc autē ſilentiū dñi noſtri ieſu xp̄i
non ſemel factū collatis omniū euā=
geliſtarū narrationib⁹ reperitur: ſed
apud principē ſacerdotū:apud hero
dē:ꝛ apud ipſum pilatum:vt nō fru
ſtra de illo ꝓphetia p̄ceſſerit.Sicut
agnus corā tondēte fuit ſine voce:
ſic non aperuit os ſuū:tunc vtiq; q̄n
interrogantib⁹ non reſpondit.Quis
eñ quibuſdā interrogantibus ſepe
reſponderit:tñ ꝓpter illa in quibus
noluit reſpōdere ad hoc data eſt de
agno ſimilitudo vt in ſuo ſilentio nō
reus:ſed inocens haberetur.i.nō ſi=
cut male ſibi conſcius q̄ de pctīs con
uincebat̄ ſuis:ſ; ſicut manſuetus q̄
ꝓ peccatis imolabat̄ alienis Chry.
Q: igit̄ ſiluit.ſequit̄.Di.ergo ei pi.
Mi.non lo.neſcis q: po.ha.cru.te:ꝛ
po.ha.dimittere te?Uide qualiter
ſeipſum ꝯdēnauit.Si ei in te totū po
ſitū eſt cuius gr̄a nullā cām inueniēs
non abſoluis?Q: igit̄ aduerſus ſe=
ipſum ꝓtulit ſnīam reſpōdit ieſus.
Nō haberes ptātē aduerſum me vl
lam:niſi tibi datū eēt de ſup.oñdēs
quoniā nō ſimpliciter ꝛ ſm alioꝝ cō
ſequētiā hoc fit:ſ; myſtice conſuma
tur.Ne igitur hoc audiens eſtimes
eū ab oī erutū crimine.ſubdit.Pro=
pterea q̄ tradidit me tibi pctm̄ ma=
ius habet.Et nimirū ſi datum erat
neq; hic neq; illi obnoxij ſunt crimi=
nibus:inaniter dicis.Hoc eñ datuz
eſt.i.conceſſum.ac ſi diceret:pmiſit
hoc fieri:neq; tñ ꝓpterea extra neq̄=
tiam ſunt.Aug.Ecce rñdit.prouide:
vbi nō reſpondebat:non ſicut reus
ſiue doloſus: ſed ſicut ouis ſilebat.
vbi reſpondebat:ſicut paſtor doce=
bat.Dicam⁹ ergo quod dixit: quod
ꝛ per apoſtolum docuit:quia nō eſt
poteſtas niſi a deo.Et q: pl⁹ peccat
qui poteſtati innocentē occidendum
liuore tradit:q̄ ptās ipſa ſi eū timo
re alicuius maioris ptātis occidit.
Talē quippe de⁹ dederat illi ptātez
vt eēt etiā ſub ceſaris ptāte.quapro

ptē inquit. Nō haberes aduerſum
me poteſtatem vllā.i.ꝗtulācūqꝫ ha
bes:niſi hoc ipſum quicqd eſt: tibi
eſſet datū deſup. Sꝫ quia ſcio quan=
tum ſit:non eñ tantū eſt vt tibi om= Pctm̄ p̄ilati.
nimodo liberū ſit:propterea qui tra
didit me tibi maius pctm̄ habet. Il=
le quippe me tue poteſtati tradidit
inuidendo:tu vero eādē poteſtatem
in me exercitur⁹ es metuendo. nec ti
mendo quidē p̄ſertim innocentē ho=
minē nō debet occidere:ſed hic celā=
do facere multo maius malū eſt ꝗ̄
timendo ⁊ ideo non ait. Qui me tibi
tradidit:ipſe hꝫ pctm̄: tāqꝫ ille non
haberet:ſed ait. Maius pctm̄ habet
vt etiā ſe habere itelligeret. Theo.
Dicit autem q̄ tradidit me tibi.i.iu
das vel etiam turba. Cū ergo patēs
reſponſum ieſus ediderit:ꝙ niſi me
metipſum p̄berē ⁊ pater cōcederet:
nō haberes p̄tātē in me:ex hoc po
tius ipē abſoluere pilat⁹ ſatagebat.
Unde ſequit. Et exinde querebat pi
latus dimittere eū. Augu. Lege ſu=
periora ⁊ inuenies iamdudū eū que
rere dimittere ieſum. Exinde itaqꝫ
intelligendum eſt. Propter hoc.i.ex
hac cauſa ne haberet peccatum occi
dendo innocentem ſibi traditum.

¶ Iudei autem clamabant di
centes. Si hunc dimittis nō es
amicus ceſaris. Omnis eñ qui
ſe regem facit contradixit ceſa
ri. Pilatus autē cum audiſſet
hos ſermones:adduxit foras ie
ſum:⁊ ſedit pro tribunali in lo=
co qui dicitur lichoſtratos:he=
braice autē gabatha. Erat au=
tē paraſceue paſche hora qua
ſi ſexta:⁊ dicit iudeis. Ecce rex
veſter. Illi aūt clamabāt. Tol=
le:tolle:crucifige eū. Dicit eis
pilatus. Regē veſtrū crucifigā?
Rñderunt pōtifices. Nō habe=
mus regē niſi ceſarē. Tūc ergo
tradidit eis illū vt crucifigeret:
¶ Augu. Maiorē timorē ſe ingerere
putauerunt iudei pilato terrēdo de
ceſare vt occideret chriſtum ꝗ̄ ſupe=
rius vbi dixerunt. Nos legem habe
mus:⁊ ſm legē debet mori:qꝛ filium
dei ſe fecit. vñ dr. Iudei aūt cla. di.
Si hūc di. nō es ami. ceſaris. Ois ei
qui ſe re. fa. cō. ce. Chry. Sed vñ ha=
betis h̄ demōſtrare a purpura a dia
demate:a curru.a militib⁹? Nōne ſo
l⁹ ſp̄ cū xij. diſcipulis icedebat p̄ oia
vilia tranſiens ⁊ cibū ⁊ ſtolam ⁊ ha=
bitationē. Augu. Pilat⁹ autem eoꝝ
legem non timuit vt occideret:ſꝫ ma
gis filium dei timuit ne occideret.
Nunc vero non ſic potuit cōtemnere
ceſarē auctorem poteſtatis ſue:quē
admodū legem gentis aliene. vnde
ſubditur. Pilatus autē cū audiſſet
hos ſermones adduxit foras ieſum
⁊ ſedit p̄ tribunali in lo. qui dicit li=
thoſtratos:hebraice aūt gabatha.
Chry. Exijt quidē vt ſcrutatur⁹ rem.
ſedere eñ p̄ tribunali hoc oñdebat.
Glo. Sicut eī tribunal eſt iudicū. ſic
tronus vel ſoliū regū:⁊ cathedra do
ctorum. Beda. Lithoſtratos autē di
citur pauimentū quaſi lapide ſtra=
tū:erat locus ſublimis. Sequitur.
Erat autem paraſceue paſche hora
quaſi ſexta. Alcuinus. Paraſce=
ue id eſt preparatio. hoc nomine
dicebatur ſexta ſabbati in qua pre=
parabant neceſſaria ſabbato vt de
māna dictū eſt. Sexta die colligetis
duplum:qꝛ enim ſexta die hō eſt fa
ctus:et in ſeptima requieuit deus:
ideo ſexta die p̄ hoie patit:ſabbato
quieſcit in ſepulchro. hora aūt erat
quaſi ſexta. Auguſti. Quid eſt ergo
qđ marcus dicit. Erat hora tertia
qñ crucifixerunt eū:niſi qꝛ hora ter=
tia crucifixus eſt dñs linguis iudeo
rū: hora ſexta manibus militum vt
intelligamus:horā quintā iā fuiſſe
tranſactā:et aliquid de ſexta cepiū
qñ ſedit p̄ tribunali pilatus:que di
cta eſt a ioanne hora quaſi ſexta: et
cū duceretur ⁊ crucifigeret:et iuxta
eius crucē gererētur que geſta nar
rant: hora ſexta integra cōpleret.
Ex qua hora vſqꝫ ad nonā ſole ob= Cōcētus
ſcurato:tenebras factas triū euan= euange
liſtar.

gelistarum matthei marci ⁊ luce cō=
testatur auctoritate. Sed quoniā in
dei facinus interfecti chriſti a ſe in
romanos.i. pilatū ⁊ ei⁹ milites trāſ=
ferre conati ſunt: propterea marcus
e a hora: qua chriſtus a militib⁹ cru
cifixus eſt ꝑtermiſſa: tertiam poti⁹
horam recordatus expreſſit: vt non
tantum milites reperiantur crucifi=
xiſſe ieſum: verū etiam iudei qui vt
crucifigeretur hora tertia clamaue=
runt. Eſt ⁊ alia huius ſolutio q̄ſtio=
nis: vt nō hic accipiatur hora ſexta
diei: quia neq̧ ioannes ait. Era. ho
ra diei quaſi ſexta. Sed ait. Erat pa
raſceue hora quaſi ſexta. paraſceue
autē latine preparatio eſt. Paſcha
enim noſtrum vt dicit apoſtolus im
molatus eſt chriſtus. Cuius paſche
ꝑparationē ſi ab hora noctis nona
cōputemus quando videntur princi
pes ſacerdotum ꝓnunciaſſe dni im=
molationem dicentes. Reus eſt mor
tis vſq̧ ad horam diei tertiam qua
crucifixum eſſe chriſtum marc⁹ euā
geliſta teſtatur: ſex hore ſunt tres
nocturne ⁊ tres diurne. Theo. Sol=
uunt autem quidā ꝙ ex peccato ſcri
ptoris contigerit apud grecos. nam
quedā littera greca nomine gama:
cuius talis eſt figura tertiam horā
importat. Quedam autem figura q
ab eis vocatur epſylon que talis eſt
ſextam horam importat. Ex negligē
tia ergo ſcriptorum precedens figu
ra cedere potuit in ſequētem. Chry.
Pilatus ergo vt ſcrutaturus exiēs:
nullam tamen ſcrutationem faciēs
tradit eū eſtimans mouendos eſſe
eos. vnde ſequitur. Et dicit iudeis.
Ecce rex veſter. Theophi. q. d. Ecce
qualem hominem fatemini ꝙ impe
rium veſtrum capeſſeret humilis vt
nihil tale poſſit tentare. Chry. Et ni
mirum que dicta fuuerant ſufficiē
tia vt facerent eos de cetero ab ira
ceſſare: ſed trepidabāt ne dimiſſus
rurſus turbam ducat. Amor etenim
principatus verſutum quid eſt ⁊ ani
mam ſufficiens perdere: propterea
magis inſiſtunt. vnde ſequitur. Illi
autem clamabant. Tolle: tolle. In=

Error ſcripto= ris.

terficere enim eum conantur expro
bratiſſima morte. vnde ſubdūt. Cru
cifige eum. formidantes ne aliqua
eius poſt ipſum fiat memoria. Au=
gu. Adhuc autem pilatus terrorem
quem de ceſare ingeſſerant: ſupera
re conatur. vnde ſubditur. Dixit eis
pilatus. Regem veſtrum crucifigā?
de ignominia eorum volens eos frā
gere quos de ignominia chriſti miti
gare non potuit. Sequitur. Reſpon
derūt pontifices. No habem⁹ regē
niſi ceſarē. Chry. Uolētes ſeipſos ſub
miſerūt ſupplicio ꝓpterea ⁊ de⁹ tra
didit eos. Quia enim cōcorditer ne
gauerūt regnum dei: dimiſit eos in
ſuum iudicium incidere. regnū enī
chriſti refutātes id quod ceſaris eſt
ſuper ſeipſos vocabant. Augu. Sed
pilatus timore mox vincitur. vnde
ſequitur. Tunc ergo tradidit eis il
lū vt crucifigeretur. Apertiſſime em̄
contra ceſarem venire videretur: ſi
regem ſe non habere niſi ceſarē pro
fitentibus alium regem vellet inge
rere: dimittendo impunitum: quem
propter hos auſus ei tradiderūt oc
cidendum: non autē dictum eſt. Tra
didit eis illum vt crucifigerent illū:
ſed vt crucifigeretur. ſ. iudicio ac po
teſtate preſidis. Sed ideo illis tra=
ditum dixit euāgeliſta vt eos crimi
ne implicatos a quo alieni eē cona
bantur oſtēderet: non enim faceret
hoc pilatus: niſi vt id quod eos cupe
re cernebat impleret.

Uindicta iudeorum.

¶ Suſceperunt autem Jeſum
⁊ eduxerunt. Et baiulans ſibi
crucem exiuit in eū qui dicitur
caluarie locum: hebraice autē
golgotha. Ubi crucifixerūt eū:
⁊ cū eo alios duos hinc ⁊ inde
medium autem ieſum.

¶ Glo. Ad mandatum preſidis mili
tes chriſtum ſuſceperunt crucifigen
dum. vnde dicitur. Suſceperunt au
tem ieſum ⁊ eduxerūt. Augu. Poteſt
enim hoc iam referri ad milites ap
paritores preſidis. nam poſtea eui
dentius dicitur. Milites ergo cū cru

cifixiſſent eū: Quis euangeliſta etiā
ſi totum iudeis tribuit merito facit:
ipſi enim fecerūt quicquid vt fieret
extorſerunt. Chry. Sed quia lignuʒ
vt prophanum putabant: vitabant
⁊ neqʒ tangere ipſum ſuſtinebāt cru
cem ieſu vt condemnato imponunt.
vnde ſequitur. Et baiulans ſibi cru
cem exi. in eum qui dicitur caluarie
locum hebraice auteʒ golgotha. vbi
eum crucifixerunt. Ita ⁊ in typo fa=
ctum eſt. Iſaac ⁊ enim ligna porta=
uit ſed tunc quidem vſqʒ ad patris
beneplacitum res proceſſit: nunc au
tem in rebus effectum obtinuit: ve=
ritas enim erat. Theo. Sed quodā
modo vt illic iſaac dimiſſus eſt: ⁊ ma
ctatus eſt aries ſic ⁊ hic diuina na=
tura manet impaſſibilis: ſed huma
nitas ſm quam aries dicitur tanꝙ
errantis arietis ade filius hic ma=
ctata eſt. Sed qualiter alius euāge
liſta dicit: ꝙ angariauerunt ſimonē
vt crucem portaret. Auguſtinus de
con. euan. Utrūqʒ factum inuenimꝰ.
primo id quod ioannes dicit. deinde
quod ceteri tres. vnde itelligitur ꝙ
ipſe ſibi portabat cruceʒ: cum exiret
in locum memoratum. Auguſtinus
ſuper ioan. Grande ſpectaculum. ſʒ
ſi ſpectet impietas grande ludibriū
ſi pietas grande myſterium. Ridet
impietas: regem pro virga regni li=
gnū ſui portare ſupplicij. Uidet pie=
tas regem baiulantem lignum ad
ſeipſum figēdum: quod fixurus fue
rat: etiam in frontibus regum: ſper
nendum oculis impiorum in qua
erant glorificatura corda ſanctorū:
ipſam crucē ſuam geſtans humero
ꝯmēdabat: ⁊ lucerne arſure que ſub
mōdio ponenda non erat candela=
brum ferebat. Chryſoſtomus. Et ſi=
cut victores ita ⁊ ipſe in humerꝭ por
tabat victorie ſignum. Quidam au=
tem dicunt ꝙ in illo loco qui calua=
rie dicebatur adam mortuus eſt ⁊ ſe
pultus: vt in loco vbi mors regna=
uit: illic ⁊ ieſus tropheum ſtatuerit.
Hiero. ſuper matth. Fauorabilis in
terpretatio ⁊ mulcens aurem popu=
li: nec tamen vera. Extra vrbem eñ

[Crucis ſue portitor Jeſus.]

⁊ foris portam loca ſunt: in quibus
truncantur capita damnatorum et
caluarie quaſi decollatorūʒ ſumpſe=
re nomen. Adam vero ſepultum iu=
xta ebron ⁊ arbee in ieſu filij naue
volumine legimus. Chry. Crucifige
bant autem eum cum latronibus.
Unde ſeqtur. Et cum eo alios duos
hinc ⁊ inde. medium autem ieſum.
In hoc prophetiam implentes: quo
niam cum iniquis reputatus eſt.
Que enim conuitiantes faciebant:
hec veritati conferebant. volebat
enim demon quod fiebat obumbra=
re: ſed non valuit. Tribus enim in
cruce affixis miracula que fiebant
nulli aſcripſit niſi ſoli ieſu: ita ina=
nes diaboli artes facte ſunt. nec ſo=
lum non obfuit glorie eius: ſed con=
tulit non parum. naʒ latronē in cru
ce conuertere: ⁊ in paradiſum indu=
cere non minus fuit ꝙ concutere pe
tras. Alcuinus. Tamen ⁊ ipſa crux
ſi attendas tribunal fuit. in medio
enim iudice conſtituto: vnus latro
qui credidit liberatꝰ: alter qui inſul
tauit damnatus eſt: iaʒ ſignificabat
quod facturꝰ eſt de viuis ⁊ mortuis:
alios poſiturus ad dextrā: alios ve
ro ad ſiniſtram.

[Adã vbi ſepultꝰ.]

¶ Scripſit autem ⁊ titulum pi
latus: ⁊ poſuit ſuper crucem.
Erat auteʒ ſcriptum. Jeſus na
zarenꝰ rex iudeoꝝ. Hūc ḡ titulū
multi legerunt iudeorum: quia
prope ciuitatem erat locus vbi
crucifixus ē ieſus. Et erat ſcri=
ptum hebraice: grece: ⁊ latine.
Dicebant ergo pilato pontifi=
ces iudeoruʒ. Noli ſcribere rex
iudeorum: ſed quia ipſe dixit
rex ſum iudeorum. Reſpondit
pilatus. Quod ſcripſi ſcripſi.

¶ Chryſoſtomus. Sicut in tropheo
littere ponuntur victoriam oſten=
dentes ita Pilatus titulum cruci
chriſti inſcripſit. vnde dicitur.

Tituli myſterium.

Scripſit aũt et titulum pilatus: et poſuit ſuper crucem: ſimul quidẽ pro chriſto respondẽs vt eum a cõmuniõe latronũ diſcerneret: ſimul aũt et de iudeis vleiſcẽs: oſtẽdẽs.ſ. ipſorũ malitiã dum in ſuum regẽ inſurrexerũt. vnde ſeqt̃ur. Erat aũt ſcriptum: Jeſus naza. rex iudeorũ. Beda. in quo mõſtrabat iam tunc regnũ ipſius: nõ vt ipſi putabãt deſtructũ: ſed potius augmentatum. Augu. Sed iudeorũ tantũ rex xp̃s eſt an ẽt gentiũ? immo et gentium. Cũ enim dixiſſet. Ego aũt ſum cõſtitutus rex ab eo ſuper ſyon montem ſanctum eius ſubiecit. poſtula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam. magnum ergo volumus intelligi in hoc titulo ſacramentũ. q: ſc3 oleaſter factus eſt particeps pinguedinis olee: non olea particeps facta eſt amaritudinis oleaſtri. Rex ergo iudeorum xp̃s. ſm iudeorũ circũciſionẽ non carnis ſ3 cordis: nõ lr̃a ſed ſpiritu. Sequit̃. Hũc ergo titulum multi legebãt iudeorum: q: prope ciui. erat lo. vbi cru. eſt ieſus. Chryſ. Credibile autẽ eſt multos gẽtiles ſimul cum iudeis ꝑpter feſtũ cõueniſſe: et ideo vt null⁹ ignoraret: nõ in na lingua ſed in tribus ſcripſit. vnde ſubditur. Et erat ſcriptum hebraice: grece: et latine. Augu. He quippe tres lingue ibi pre ceteris eminebãt. Hebrea propter iudeos in lege dei glorian tes. Greca propter gẽtiũ ſapiẽtes. Latina ꝑpter romanos multis et pene oib⁹ iãc gẽtib⁹ iperãtes. Theophi. Significat aũt ſupſcriptio triplici ſermone figurata oẽm eſſe regẽ practice phyſice necnõ theologice. Nã ꝑ latinas lr̃as figurat̃ practica: eo ꝙ romanoꝝ imperiũ potẽtiſſimũ ſatiſq3 officioſum in expeditionib⁹ fuerit. Per grecas vero litteras phyſica figuratur. greci nanq3 erga naturaliũ ſpeculationẽ inſudauerũt demũ per hebraicas theologia pretendit: dũ iudeis eſt credita rerũ diuinarũ agnitio. Chr. Judei autẽ crucifixo inuidebãt. vñ ſequit̃

Lingua rũ triũ ratio.

Dicebãt ergo pi. põ. iu. Noli ſcri. Rex iude. ſ3 q: di. rex ſum iudeorũ. Nã hec quidẽ enũciatio eſt 2 cõmunis ſentẽtia. Si vero adijciat̃. Qm ipſe dixit: ipſius petulãtie, 2 extollẽtie oſtenderet crimen eſſe: ſed pilatus in priori ſtetit mente. vnde ſeq̃tur. Reſpondit pilatus. Qđ ſcripſi ſcripſi. O ineffabilẽ vi3 diuine operationis etiã in cordibus ignorantium nonne occulta vox quedam pilato intus quodam ſi dici poteſt clamoſo ſilentio perſonabat quod tanto ante in pſalmorũ litteris prophetatum eſt? Ne corrumpas titu li inſcriptionem. Sed quid loquimini inſani pontifices? nunquid eſt ꝓpterea nõ erit verũ: q: ieſus ait. Rex ſu3 iudeorũ. Si corrumpi nõ poteſt quod pilat⁹ ſcripſit: corrumpi poteſt, quod veritas dixit? Ideo enim pilat⁹ quod ſcripſit: ſcripſit: quia dominus: quod dixit dixit.

Propheтia tituli

¶ Milites ergo cum crucifixiſſent eum: acceperunt veſtimenta eius: 2 fecerunt quatuor ꝑtes vnicuiq3 militi partem 2 tunicam. Erat autem tunica inconſutilis deſuper cõtexta per totum. Dixerunt ergo adinuicem. Non ſcindamus eam: ſed ſortiamur de illa cuius ſit. Ut ſcriptura impleretur dicens. Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi: et in veſtem meam miſerunt ſortem.

¶ Augu. Judicante pilato milites qui ei parebant crucifixerunt ieſum. vnde dicitur. Milites ergo cũ crucifixiſſent eum acceperunt veſtimenta eius .. 2 tamen ſi voluntates: ſi clamores eorum cogitem⁹: iudei magis crucifixerunt. ſed de ꝑtitione ſorteq3 veſtimentorum eius ceteri euangeliſte breuius clauſerunt: iſte vero apertiſſime locutus eſt: nam ſequitur. Et fece. quatuor partes vnicui .. mi. partem. vnde apparet quatuor fuiſſe milites qui in eo crucifigẽdo

Crucifixio ieſu

crucifigendo preſidi paruerunt. ſe
quitur. Et tunicam. ſubaudiendū
eſt. Acceperunt: vt iſte ſit ſenſus.
Acceperunt autem et tunicam: et ſic
locutus eſt vt de ceteris veſtimentis
nullam ſortē miſſam eſſe videamus:
ſed de tunica quam ſimul cum cete
ris acceperunt: ſed non ſimiliter di
miſerunt. De hac enim ſequitur ex
ponens. Erat autem tu. incō. deſu
per contexta per totum. Chry. Ip
ſam ſpeciem tunice euangeliſta hy
ſtorice deſignat. quia enim in paleſti
na duos pannos connectentes ſub
texunt indumenta oſtendit ioānes
ꝙ talis non erat tunica eius: occul
te vilitatē veſtimentorū inſinuās.
Theo. Alij vero dicunt ꝙ apud pa
leſtinam telas contexunt: nō velut
apud nos texuntur: exiſtente ſupi⁹
ſtamine inferius vero texentibus:
vt ſic nō verſus partem ſupremam
textura protendat: ſed econtra. Au
gu. Cur aūt de illa ſortem miſerint
narrat dicens. Dixerunt ergo ad in
Ueſtis xpī q̄lis ui. nō ſcin. eam. ſed ſor. de illa cui⁹
ſit. Apparet itaqȝ in alijs veſtimen
tis equales ſe habuiſſe partes: vt
ſortiri neceſſe nō fuerit. In illa aūt
vna non eos habere potuiſſe ſingu
las partes niſi ſcinderetur vt pan
nos eius inutiliter tollerent quod
ne facerent ad vnum eā peruenire
ſortiōe maluerūt. Huius euangeli
ſte narrationi cōſonat etiā prophe
ticū teſtimoniū. vnde ſubiungit: Ut
ſcriptu. adimple. di. parti. ſūt veſti.
mea ſibi: et in ve. meā mi. ſortē. Chr.
Intuere prophetie certitudinē. non
eīn que partiti ſunt ſolum ſed et que
non partiti ſunt. Dixit igitur pro
pheta: veſtimēta quidē diuiſerūt: ſed
veſtē ſorti ꝯceſſerūt. Aug. Matthe⁹
dicēdo diuiſerūt veſtimēta ei⁹ ſortē
mittentes: ad totā diuiſionē veſti
mētorū voluit intelligi: et illā tunicā
pertinere de qua ſortē miſerūt. Ta
le eſt qd etiā ait lucas. Diuidentes
veſtimenta ei⁹ miſerūt ſortes. Diui
dētes eīn venerūt ad tunicā de qua
facta eſt ſortitio. Dicendo autē ſor
tes pluralē numerū pro ſingulari po
ſuit Marc⁹ aūt ſolus videt. intuliſ
ſe aliquā q̄ōnē. dicēdo eīn. Mitten
tes ſortē ſup eis quis qd tolleret: tan
quam ſuper oibus veſtimētis: nō ſup
ſola tunica ſors miſſa ſit locutus vi
deat: ſed hec breuitas obſcuritatē
facit. Sic eīn dictū eſt. mittētes ſor
tem ſup eis: ac ſi diceret mittētes ſor
tem cum diuiderent. Cū aūt dicit.
Quis quid tolleret. i. quis tunicā tolle
ret: tanquam ſuorū ita diceret. mitten
tes ſortē ſup eis: quis tunicā q̄ ptib⁹
equalibus ſupfuerat tolleret. Qua
dripartita autē veſtis dn̄i noſtri ie
ſu xp̄i quadripartitā figurauit ei⁹
eccleſiā: quatuor ſcȝ ptibus in orbe
diffuſam: et in eiſdem equaliter id ē
cōcorditer diſtributā. Tunica vero
illa ſortita oium ptiū ſignificat vni
tatē: q̄ charitatis vinculo continet.
Si autē charitas et ſupeminentio
rem hȝ viā et ſupereminet ſcientie
et ſup oīa precepta eſt: ſm illud. Su
per oīa aūt hec charitatem habete
merito veſtis que ſignificat deſup
cōtexta perhibet. Et addidit: per
totū: quia nemo eius eſt expers qui pertinere videtur ad totum: a quo tota
catholica vocatur eccleſia. In con
ſutilis autem ne aliquādo diſſua
tur. et ad vnum peruenit quia in vnū
omnes colligit in ſorte aūt dei gra
tia cōmendata eſt. cum enim ſors
mittitur: non perſone cuiuſqȝ vel
meritis: ſed occulto iudicio dei credit.
Chry. Uel ſicut quidam dicunt tunicā
ea inconſutilis deſuper contexta per
totum ſm allegoriam oſtendit quoniam
nō ſimpliciter homo erat qui crucifi
xus eſt: ſed et de ſuper deitatē ha
bebat. Theo. Uel aliter. Ueſtis incō
ſutilis denotat corpus xp̄i: quod a ſu
periori parte contextum eſt. Spiri
tus enim ſcūs ſuperuenit et virtus al
tiſſimi virgini obumbrauit. Hoc er
go ſacroſanctū xp̄i corp⁹ indiuiſibile
conſtat. nā et ſi diuidatur per ſin
gulos ſanctificās vniuſcuiuſqȝ aiaȝ
ſimul et corpus integre tn̄ et indi
uiſibiliter conſiſtit in omnibus. At
quoniam ex quattuor elementis mūdus
conſiſtit intelligendum eſt pro xp̄i

veſtimētis viſibilē creaturā quā in
ter ſe diuidūt demōes quotiēs mor
ti tradūt vbū dei qđ habitat in no
bis: ac ſatagūt nos ſue ptis. efficere
re p mūdanas illecebras. Aug. Et
id iſta nō aliqd boni ſignificaſſe qs
dixerit: qi p malos fcā ſunt qđ et de
ipſa cruce dicturi ſum⁹ q̄ ſilr ab im
pijs fcā eſt: ⁊ tn̄ ea ſignificari recte
intelligit qđ ait apl's. Que ſit lati-
tudo. lōgitudo. altitudo. ⁊ pfundū.
Lata eſt qppe in trāſuerſo ligno. q̄
extēdunt pēdētes man⁹ ⁊ ſignificat
opa bona in latitudine charitatis.
Crucis xpi myſterium. Lōga eſt a trāſuerſo ligno vſq3 ad
terrā: ⁊ ſignificat pſeuerātiā in lon
gitudine tpis. Alta eſt in cacumine
quo trāſuerſum lignū ſurſum ver-
ſus excedit ⁊ ſignificat ſupnū finē:
quo cūcta opa referunt. Profunda
eſt in ea pte q̄ in terra figit: ibi qp-
pe occulta eſt ſed cūcta ei⁹ apparē
tia inde cōſurgūt: ſicut bona noſtra
de pfunditate gratie dei q̄ cōphen
di nō pōt: vniuerſa pcedunt. Sz ⁊ ſi
crux chriſti hoc ſolū ſignificet qđ ait
apl's. Qui xpi ſunt carnē ſuā cruci
fixerunt cū paſſionib⁹ ⁊ cōcupiſcen-
tijs q̄3 magnū bonū eſt. Poſtremo
qđ ē ſignū xpi niſi crux chriſti: ⁊ qđ
ſignum niſi adhibeat ſiue fron-
tibus credētiū: ſiue ipſi aque: ex q̄
regenerāt: ſiue oleo quo chriſmate
vnguntur: ſiue ſacrificio quo alunt
nihil eorū vite pficit.

❡ Et milites quidem hec fece
runt. Stabant autē iuxta cru
cē3 ieſu mater eius. ⁊ ſoror ma
tris eius maria cleophe: ⁊ ma
ria magdalene. Cum vidiſſet
ergo ieſus matrem ⁊ diſcipulū
ſtantem quem diligebat: dicit
matri ſue. Mulier ecce fili⁹ tu⁹
Deinde dicit diſcipulo. Ecce
mater tua. Et ex illa hora ac
cepit eam diſcipulus in ſuam.

❡ Theo. Cū milites q̄ ad pp̄a3 ſpe
ctabāt ſecordiā pſequebant: ipſe ge
nitricis cura ſollicit⁹ eſt. vnde dicit:
Et milites quidem hec fecerunt.
Stabat autem iuxta crucē ieſu mr
ei⁹ ⁊ ſoror mr̄is ei⁹ maria cleo. ⁊ ma.
magd. Amb. i eplis. Maria mr̄ dn̄i
añ crucē ſtabat filij. null⁹ me hoc do
cuit niſi ſanctus Joannes euange-
liſta. Mundum alij concuſſum in
paſſione domini conſcripſerunt: ce
lum tenebris obductum: refugiſſe
ſolem in paradiſum latronem ſed
poſt piam confeſſionem receptum. Miracula mortis xpi.
Joannes docuit qđ alij non docue-
runt: quemadmodū in cruce poſi-
tus matrē appellauerit. Pluris pu
tauit q̄ victor ſuppliciorum pietatis
officia mr̄i exhibebat: q̄3 q̄ regnū
celeſte donabatur vite eterne: nā ſi
religioſu3 eſt q̄ latroni donatur vi
ta: multo vberioris pietatis eſt q̄
a filio mater tāto affectu honorat.
Ecce inquit filius tuus: ecce mater
tua. Teſtabat de cruce chriſt⁹: et in
ter mr̄em atq3 diſcipulū diuidebat
pietatis officia. Condebat domi-
nus non ſolum publicum ſ3 ēt do-
meſticum teſtamētu3. Et hoc eius
teſtamētū ſignificabat ioannes di
gnus tāto teſtatore teſtis. Bonum
teſtamentum nō pecunie ſed vite
eterne: quod non attramēto ſcriptū
eſt: ſed ſpū dei viui. Lingua mea ca
lamus ſcribe velociter ſcribentis.
Sed nec maria minor q̄3 matre3 xpi
decebat fugientibus apoſtolis āte
crucem ſtabat ⁊ pijs ſpectabat ocu
lis filij vulnera: qr expectabat non
pignoris mortē: ſ3 mūdi ſalutē: aut
fortaſſe qr cognouerat per filij mor
tē mundi redēptionē. Aula regalis
etiā ſua morte putabat ſe aliqd pu
blico additurā muneri: ſed ieſus
nō egebat adiutore: ad redemptio
nem omnium: qui omnes ſine ad-
iutorio ſeruauit. vnde et dicit: fact⁹
ſum homo ſine adiutorio inter mor
tuos liber. Suſcepit quidē affectu
parentis: ſed nō queſiuit alterius
auxilium. Hanc imitamini matres
ſancte: que i vnico filio dilectiſſimo
tantum materne virtutis exemplu3
dedit: neq3 enim vos dulciores libe
ros habetis: neq3 illud virgo que
rebat ſolatium: vt alium poſſet ge Marie laus.

nerare filium. Hiero. contra helui
dium. Maria iſta que in marco et
mattheo Jacobi et ioſeph mater dr
fuit: vxor alphei et ſoror marie ma:
tris dñi: quā mariā cleophe nūc io
ānes cognominat a prē ſiue a gen
litate familie aut quacūqꝫ alia cā
ei nomen imponens. Si aūt inde
tibi alia atqꝫ alia videt̃ ꝙ alibi di
cat̃ maria iacobi minoris mater: et
hic maria cleophe: diſce ſcripture
conſuetudinē eundē hoīez diuerſis
noībus appellari. Chry. Et cōſide
ra ꝙ imbecilli⁹ gen⁹. ſ. mulierū viri
lius apparuit iuxta crucē ſtando
fugiētib⁹ diſcipulis. Aug. de ꝯ. euā.
Niſi aūt matthe⁹ et lucas mariam
magdalene noīaſſent potuiſſemus
dicere alias a lōge: alias iuxta cru
cē fuiſſe. null⁹ eī eoꝝ pᵗer ioānē ma
trē dñi cōmemorauit. Nūc ergo quō i:
telligit̃ eadē maria magdalene et a
longe ſtetiſſe cū alijs mulierib⁹: ſic
matthe⁹ et lucas dicūt: et iuxta cru
cē fuiſſe: ſicut ioānes dic. niſi qr ī tā
to interuallo erāt vt iuxta dic i poſ
ſent: qr in cōſpectu ei⁹ pſto aderant
et a lōge in cōſpectu turbe ppiqui⁹
circūſtātis cū cēturiōe et milit ib⁹.
Poſſum⁹ ēt intelligere: ꝙ ille que ſi
mul aderāt cū mře dñi poſtqꝫ eam
diſcipulo cōmēdauit abire iam ce
perāt: vt a dēſitate turbe ſe eruerēt
et cetera q̄ facta ſunt longius intue
rēt̃: vt ceteri euāgeliſte: q̄ poſt mor
tē dñi eas cōmemorauerūt. iā lōge
ſtātes cōmemorarēt. Quid aūt in:
tereſt ad veritatē ꝙ q̄ſdā mulieres
piter quaſdā ſinguli nolauerunt.
Chry. Et cū alie mulieres aſtarēt
nulli⁹ alteri⁹ meminit niſi matris
docēs nos plus aliqd matrib⁹ pbe
re. Sicut eīn parētes circa ſpiritua
lia aduerſantes neqꝫ noſſe opꝫ: ita
qñ nihil īpediūt oīa. dꝫ eis pbere
et de alijs pferre. vñ ſubdit̃. Cum
vidiſſet ergo ieſus ma. et diſc. iſtā:
tē quē di. dicit ma. ſue. Mu. ecce fi.
tuus. Beda. Dilectiōis iudicio euā
geliſta ſuā demōſtrat pſonā: nō ꝙ
exceptis ceteris ſol⁹: ſed pre cete:
ris familiari⁹ pᵖter pͥuilegiū ca:
ſtitatis a dño amabat̃: qm̄ ꝟgo ab
eo vocat⁹: ꝟgo pmāſit in eū. Chr.
Pape qꝫto diſcipulum honorauit
honore: ſed ipe ſeipm̄ occultauit mo
derate ſapiēs: ſi eīn vellēt gl̄iari: et
cām vtiqꝫ adieciſſet. ppter quā ama
bat̃. Et eīn cōueniēs eſt magnā qꝫ:
dā et mirabilē eē cām. Jō aūt nihil
aliud ioāni loqt̃: neqꝫ cōſolat̃ triſtā
tē: qm̄ tp̄s nō erat ꝟborum ꝯſolatio
ne. Sed neqꝫ paꝝ erat honorare eā
tali honore. Qr ꝟo cōueniēs erat
matrē exhītez dolore oppreſſaꝫ ꝓcu
ratione q̄rere: qr ipſe aberat: di:
ſcipulo q̄ diligebat̃ tradidit diligē
tiā habituro. vñ ſequit̃. Deinde di.
diſci. Ecce mř tua. Aug. Hec nimiꝝ
eſt illa hora de qua ieſus aquā cō:
uerſur⁹ in vinū dixerat mři. Quid
mihi et tibi ē mulier: nōdū venit ho
ra mea. Tūc eīn diuina factur⁹ nō di
uinitatis: ſꝫ hūanitatis vł infirmi
tas mřez velut icognitā repellebat
nūc aūt hūana iā patiēs ex qua fa
ctus fuerat homo: affectu commē:
dabat humano. Moralis igitur in
ſinuatur locus et exemplo ſuo in:
ſtruit pceptor bonus vt a filijs pijs
īpēdat̃ cura parētibus tāqꝫ Lignū
illud vbi erant fixa membra moriē
tis etiam cathedra fuerit magi:
ſtri docentis. Chryſoſtomus. Itaqꝫ
etiam martionis obſtruit inuere:
cundiam: ſi enim non genitus eſt
ſcḋm carnem: neqꝫ matrem habuit
cuius gratia tanta circa eam ſolaꝫ
facit prouidentiam? Intuere autē
qualiter cū crucifigeretur vniuer:
ſa imperturbate agebat: diſcipulo
loquēte d matre. prophetias iplēs.
latroni bonam ſpeꝫ tribuens: antēqꝫ
autē crucifigeret̃: trepidans vř. nā
illic quidem nature imbecillitas de
monſtrata eſt. hic autem virtutis
ſuperabundantia oſtendebatur.
Sꝫ et nos per hoc erudit ſi ante ad
uerſa conturbamur: non ꝓpterea
deſiſtere cum in agonē ingreſſi fue
rimus omnia ſuſtinere vt facilia et
leuia. Aug. Quia ergo matri quā
relinquebat: alterum pro ſe filiuꝫ
quodaꝫ modo prouidebat: cur ꝟ ſe

cerit oſidit in hocqđ ſubdit. Et ex il
la hora accepit eā diſcipul⁹ in ſuaꝫ.
Sꝫ in que ſua ioānes matrē dñi ac
cepit? Neqꝫ eñ nō ex eis erat ꝗ dixe
rant ei. Ecce nos dimiſim⁹ oīa et ſe
cuti ſum⁹ te. Suſcepit ergo eā i ſua
nō ꝑdia ꝗ nulla ꝑpria poſſidebat: ſꝫ
officia ꝗ ꝑpria diſpēſatione exequē
da curabat. Beda. Alia littera ha
bet: accepit eā diſcipul⁹ in ſuā. qui
dam volūt. in ſuā matrē: ſed cōgruē
tius ſubauditur in ſuam curā.

Poſtea ſciēs ieſus qꝛ omnia
cōſummata ſunt: vt cōſumma
ret ſcriptura dixit. Sitio. Uas
autē erat poſitū aceto plenum.
Illi ergo ſpongiā plenā aceto:
hyſopo circūponentes obtulē
rūt ori eius. Cum ergo accepiſ
ſet ieſus acetum dixit. Conſum
matum eſt. Et inclinato capi
te tradidit ſpiritum.

Augu. Patiebat hec oīa ꝗ appa
rebat homo: ⁊ ipſe idē diſponebat h
oīa ꝗ latebat deus. vñ dicit. Poſtea
ſciens qm̄ oīa ꝯſummata ſunt: vt cō
ſummaret ſcriptura. i. qđ ſcriptura
ꝑdixerat. Et in ſiti mea potauerunt
me aceto. dicit. Sitio. tanqꝫ diceret.
hoc inimi⁹ feciſtis. date qđ eſtis. Iu
dei quippe ipſi erāt acetū degenerā
tes a vino patriarcharuꝫ ⁊ ꝓphetā
ruꝫ. Uas ergo poſitū erat aceto ple
Aceti da ti myſte rium. num. tanqꝫ eñ de pleno vaſe: de ini
quitate mūdi hui⁹ impletū cor habē
tes: velut ſpōgia cauernoſis quodā
mō atqꝫ tortuoſis latibulis fraudu
lentū. vñ ſequit. Illi aūt ſpōgiā ple
nā aceto hyſopo circūponētes obtu
lerūt ori eius. Chry. Neqꝫ eñ ex his
que videbāt facti ſunt manſueti: ſed
ſeuiebāt magis: et cū potabāt: cōdē
natorum pocula offerētes: ꝓpterea
eñ hyſopus appoſit⁹ erat. Auguſt.
Hyſopū aūt cui circūpoſuerūt ſpon
giam aceto plenā: qm̄ herba eſt hu
milis et pectus purgat: xp̄i humili
tatē cōgruēter accipim⁹: quā circum
dederūt ſe circūueniſſe putauerūt:

xp̄i nāqꝫ hūilitate mūdamur. Nec
moueat quō ſpongiā ori eius potue
runt admouere. ꝗ cruce fuerat exal
tatus a terra. Sicut eñ apud alios
euāgeliſtas legitur ꝙ h̄ ꝑtermiſit:
in arūdine factū eſt: vt in ſpōgia ta
lis potus ad crucis ſublimia leuare
tur. Theophi. Quidā vero hyſopū
dicunt vocari arūdineꝫ. nā frondes
habet arūdini ꝯſimiles. Sequitur.
Cū ergo accepiſſet ieſus acetum di
xit. Cōſummatū eſt. Aug. Quid? ni
ſi ꝙ ꝓphetia tāto ante predixerat.
Beda. Hic queri pōt: quō hic dicit.
Cū accepiſſet acetū: cū alius euan
geliſta dicat. Noluit bibere. Sꝫ hoc
facile ſoluit: qm̄ non accepit vt bibe
ret: ſꝫ vt quod ſcriptū erat impleret.
Augu. Deinde qꝛ nihil remanſerat
qđ anteqꝫ moreret fieri adhuc opor
teret. Sequitur. Et inclinato capite
tradidit ſpm̄. Peractis oīb⁹ que vt
peragerētur expectabat: nāqꝫ ille ꝗ
ꝑtātem habebat ponēdi aīam ſuaꝫ
et iterū ſumendi eā. Grego. xj. mo.
Spūs aūt hic ꝓ aīa ponit. Si enim
aliud ſpm̄ ꝙ aīam euangeliſta dice
ret. Et reūte ſpiritu aīa remanſiſſet.
Grego. Non aūt qm̄ expirauit incli
nauit caput: ſed qꝛ inclinauit caput
tūc expirauit. per que oīa indicauit
euāgeliſta: qm̄ oīm dñs ipſe erat.
Aug. Quis eñ ita dormit qñ volue Mors xp̄i ſpō tanea.
rit: ſicut ieſus mortu⁹ eſt quādo vo
luit? Quāta ſperāda: vel timēda po
teſtas eſt iudicātis: ſi apparuit tā
ta morientis? Theophil. Tradidit
autē dñs ſpm̄ deo et patri: oſtēdens
ꝙ nequaqꝫ ſanctoruꝫ anime conuer
ſantur in tumulis. imo deueniūt ad
manus patris omniū peccatoribus
ad locū penarū delatis videlicet ad
infernum.

Iudei ergo quoniā paraſce
ue erat vt nō remanerēt in cru
ce corpa ſabbato. Erat eñ ma
gnus dies ille ſabbati: rogāue
runt pilatū vt frāgerētur coruꝫ
crura et tollerētur. Uenerūt er
go milites: ⁊ primi quidē frege

rūt crura: ⁊ alterius qui crucifi
xus ē cū eo. Ad ieſum autē cuȝ
veniſſent vt viderūt eū iā mor=
tuū nō fregerūt ei⁹ crura: ſȝ vn⁹
militū lācea latus ei⁹ aperuit: ⁊
cōtinuo exiuit ſanguis ⁊ aqua.
Et qui vidit teſtimoniū perhi=
buit: et verū eſt teſtimoniū ei⁹. ⁊
ille ſcit qꝛ vera dicit: vt et vos
credatis. Facta ſunt eñ hec vt
ſcriptura impleret̃. Os non cō
minuetis ex eo: et iterū alia ſcri
ptura dicit. Uidebunt in quem
tranſfixerunt.

❡Chryſ. Judei q̄ camelū tranſglu
tiebāt: culicē aūt colliquabāt: cū tan
tam fuiſſent opati audaciam: de die
diligēter ratiocinant̃. vñ dr̄. Judei ḡ
qm̄ pa. erat: vt nō re. in cru. cor. ſab.
Beda. Paraſceue. i. ꝑpatio dicta eſt
ſexta feria: qꝛ eo die duplices ſibi ci
bos filij iſrael preparabāt. Erat enim
ma. di. il. ſab. ſ. ppter ſolēnitatē pa=
ſchalē. Roga. pila. vt frāge. cru. eo.
Aug. Nō crura tollerētur: ſȝ hi qb⁹
ideo frāgebātur: vt morerentur au
ferrētur ex ligno: ne pēdētes in cru=
cib⁹ magnū diē feſtū ſui diurni cru=
ciat⁹ horrore fedarēt. Theo. Sic ei
iubebat̃ in lege. nō occidere ſoleȝ in
hois ſupplicio. vl' qꝛ noluerūt in die
feſto tortores aut homicide cenſeri.
Chryſoſt. Uide aūt qualiter valida
eſt veritas: ꝑ eoꝝ eñ ſtudia prophe
tia cōpletur. vñ ſubdit̃. Uener. ergo
mili. ⁊ primi qui. frege. cru. ⁊ alter. q̄
cru. eſt cū eo. Ad ie. autē cū venif. vt
vi. eū iā mor. nō frege. ei⁹ cru. ſȝ vn⁹
mili. lan. la. ei⁹ aperuit. Theo. Ut iu
deis cōplaceāt lanceāt xp̄ȝ circa cor
pus exaīe ꝯtumelias inferētes: ſed
ꝯtumelia in ſignū ꝓdijt. ſanguinem
eñ de corpe extincto manare mira=
culoſuȝ eſt. Augu. Uigilāti ꝟbo euā
geliſta vſus eſt: vt nō diceret. Lat⁹
eius percuſſit aut vulnerauit. ſȝ ape
ruit: vt illic quodā modo vite oſtiuȝ
pāderet̃. vñ ſacramēta eccleſie ma=
nauerūt: ſine qbus ad vitā que vere
vita eſt non intrat̃. vñ ſequit̃. Et cō=
tinuo exiuit ſanguis ⁊ aq. Ille ſan=
guis in remiſſionē fuſus eſt pecca=
toꝝ: aqua illa ſalutare tēperat po=
culū. hoc ⁊ lauacrū ꝓſtat ⁊ potū. Hoc
ꝓnūciabat: ꝙ noe in latere arce ho=
ſtium facere iuſſus eſt: quo intrarēt
aīalia que non erāt diluuio peritu=
ra: quibus prefigurabat̃ eccleſia. ꝓ
pter hoc prima mulier facta eſt de
viri latere dormiētis. ⁊ hic ſecūdus
adam inclinato capite in cruce dor
miuit: vt inde formaret̃ ei coniūx: ꝑ
id quod de latere dormientis eflu=
xit. O mors vnde mortui reuiuiſcūt:
quid iſto ſanguine mundius? quid
iſto vulnere ſalubrius? Chryſoſto. Nota ꝟbū.
Et quia hinc ſuſcipiūt principiū ſa
cra myſteria cum acceſſeris ad tre=
mendū calicem: vt ab ipſa bibitur⁹
chriſti coſta ita accedas. Theophi.
Erubeſcant igitur qui vinum in ſa
cris non limphant myſterijs. viden
tur enim non credere ꝙ aqua de la=
tere fluxerit. Poteſt tamen quis ca
lumnioſe dicere ꝙ aliqua virtus vi
talis erat in corpore. ⁊ ideo ſanguis
effluxit: aqua vero manans inexpu
gnabile ſignum fuit. et ideo euāge
liſta ſubiungit. Et qui vidit teſtimo
nium perhibuit. Chryſoſto. q. d. Nō
ab alijs audiuit: ſed ipſe preſens vi
dit. Et veruȝ eſt teſtimoniū ei⁹. Qḋ
conuenienter ſubiungit: conuitium
chriſti enarrans: non magnū aliqḋ
et admirabile ſignum: vt ſic ſuſpe=
ctus ſermo redderetur: ſed ipſe hoc
dixit. hereticoꝝ ora precludēs: ⁊ fu
tura perſonans myſteria: et eū qui
iacebat in eis inſpiciēs theſaurum.
Sequitur. Et ille ſcit: quia vera di.
vt et vos credatis. Augu. Scit enim
qui vidit: cuius credat teſtimonio q̄
non vidit. Duo auteȝ teſtimonia de
ſcripturis reddidit ſingulis rebus:
quas factas fuiſſe narrauit. Nā qꝛ
dixerat. Non fregerunt crura ieſu.
ſubdidit. Facta ſunt eñ h̄ vt ſcriptu
ra impleret̃. os non cōminuetis ex eo.
Qḋ ꝓceptū eſt eis: qui celebrare pa
ſcha iuſſi ſunt ouis immolatione in
veteri lege: q̄ dñice paſſionis vmbra

preceſſerat. Jtē q2 ſubiūxerat. Un⁹
mili.lancea la.eius ape.ad hoc ꝑti
net alterū teſtimoniuз qđ ſubdit di=
cens.Et iteruз alia ſcriptura dicit.
Uide.in quē tranſfi.vbi ꝓmiſſus eſt
xp̄s in ea qua crucifixus ē carne fu=
turus.Hiero. Hoc auteз teſtimoniū
ſumptū eſt de zacharia.

¶ Poſt hec autē rogauit pila=
tum ioſeph ab arimathia eo q
eēt diſcipulus ieſu:occultus au
tem propter metum iudeorū:vt
tolleret corpus ieſu. Et permi=
ſit pilat⁹.Uenit ergo et tulit cor
pus ieſu.Uenit autē et nicode=
mus qui venerat ad ieſum no=
cte primū ferens mixturā myr=
rhe et aloes quaſi libras centū.
Acceperunt ergo corpus ieſu:
et ligauerunt eum lintheis cuз
aromatib⁹:ſicut mos eſt iudeis
ſepelire.Erat auteз in loco vbi
crucifixus eſt ort⁹:et in orto mo
numentū nouū:in quo nonduз
quiſq̄з poſitus erat.Jbi ergo ꝓ
pter paraſceuē iudeorum quia
iuxta erat monumētum poſue=
runt ieſum.

Expoſi= ¶ Chryſo.Eſtimās ioſeph extinctū
tio hyſ= eſſe iudeorū furorē chriſto crucifixo:
torie. cū fiducia acceſſit vt deponendū fu=
nus ꝓcuraret.vñ dicit.Poſt hec au.
rog.pi.io.ab arimathia.Beda.Ari
mathia ipſa ē ramatha ciuitas hel
cane et ſamuelis. Celitus aūt ꝓui=
ſum eſt vt eēt diues:vt ad p̄ſidē poſ
ſet accedere:ꝛ vt eēt iuſtus:vt corp⁹
dñi accipe mereret.vñ ſequit.Ut tol
leret cor.ie.eo q eēt diſci.ie. Chryſ.
Non ex.xij.ſed ex ſeptuaginta:qm̄
nullus ex.xij.acceſſerit. Et ſi timo=
re iudeorū ꝗs ꝓ cauſa aſſumpſerit:
hic eodē detinebat timore.vñ dicit.
occul.autē ꝓpter metū iudeoꝝ. Sз
valde inſignis erat:ꝛ pilato notus.
vnde ꝛ gratiā accepit:ꝛ hoc eſt quod
ſubditur.Et permi.pila. Et ſepelit
de reliquo:nō vt cōdemnatū:ſed vt
magnū quēdā ꝛ mirabilē.vñ ſubdi
tur.Ue.ergo ꝛ tu.cor.ie. Auguſt.de
con.euā.Jn extremo eñ illo officio
funeri exhibendo minus curauit a
iudeis:quis ſoleret in dño audien=
do eoꝝ inimicitias deuitare.Beda.
Sedata eñ vtcunq̄з eoꝝ ſeuitia:eo
q ſe aduerſus xp̄m ꝑualuiſſe gau=
debant:corpus chriſti petijt:quoniā
non videbat cauſa diſcipulatus:ſed
pietatis veniſſe:vt funeri officiū im
penderet:qđ hoīes non ſolū bonis:
ſed etiā malis ſolent impēdere. Ad
iungitur aūt ei et nicodem⁹.vñ ſeq
tur.Ue.au.et nico.qui ve.ad ie.no.
pri.fe.mixtu.myr.ꝛ aloes q̄ſi li.cen.
Auguſt. Non ita diſtinguēdū eſt:vt
dicamus primū ferēs mixturā myr
rhe:ſed vt qđ dictū eſt primuз ad ſu
periorē ſenſuз pertineat. Uenerat
enim ad ieſum nicodemus nocte pri
mū:qđ ideз ioānes narrauit in prio
ribus euāgelij ſui partibus.hic er=
go intelligenduз eſt ad ieſum nō tūc
ſolum:ſed tunc primū veniſſe nicode
mū:veniſſe aūt poſtea vt fieret au=
diendo diſcipul⁹.Chryſ. Feruntaū
tem pigmēta q̄ maxime corp⁹ apta
ſunt:q̄з plurimū cōſeruare:ꝛ nō per
mittere cito ſubijci corruptioni:ad=
huc eñ vt de nudo hoīe diſponebāt:
ſз tñ multā dilectionē demōſtrabāt.
Beda. Notandū eſt autē q ſimplex
vnguētum fuerit q2 ex diuerſis aro
matib⁹ licentiā cōficiendi nō habe=
rent.ſequitur. Acce.ergo cor.ie.et li
ga.eū lintheis cū aroma.ſicut mos
eſt iudeis ſepe.Augu.Jn quo euan
gelista admonuit in hmōi officijs:q̄
mortuis exhibētur moreз cuiuſq̄з gē
tis eſſe ſeruandū.Erat aūt illi⁹ gen
tis conſuetudo:vt mortuoꝝ corpora
varijs aromatib⁹ condirētur:vt diu
tius ſeruarētur illeſa. Augu.de cō.
euangel. Neq̄з aūt hic ioānes alijs
repugnat.neq̄з etiam illi qui nicode
mū tacuerunt:affirmauerunt a ſo=
lo ioſeph dominum ſepultuз:quis
ſolius cōmemorationē fecerint:aut
quia illi vna ſyndone a ioſeph inuo
lutum dixerūt.propterea prohibue
runt intelligi:ꝛ alia linthea potuiſ=

Offm̄ funerꝫ xp̄i

Mos funeralis.

ſe af
veri
ſз li
ſud
tas
ol
fu
ue
ne
Syndonis myſterium. H
pu
tr
ꝛc
ho
bu
pu
in
E
in
fu
te
re
cu
mo
eſt
ill
Sepulchrum xp̄i myſterium. ph
ch
ſep
ru
dā
N
mo
con
rit
ſce.
Au
pu
ꝓp
iud
can
Ch
ch
te a
q̄ eu
ſep
cu
oſt
My
R a
nem
rem

ſe afferri a nicodemo et ſupaddi vt
verū narret ioānes: q nō vno litheo
ſ3 lintheis inuolut⁹ ſit: cuius ꝛ ppter
ſudariū qđ capiti adhibebat: ꝛ inſti
tas qb⁹ corpus totū alligatū eſt: q2
ola de lino erāt: etiā ſi vna ſyndō ibi
fuit: veraciſſime dici potuit. Liga-
uerūt eū lintheis. Linthea ꝙppe ge
neraliter dicū tur q̄ lino texunt. Be.
Syndonis myſterium. Hinc eccl'ie ꝯſuetudo deſcēdit: vt cor
pus dñi nō i ſericis ꝛ auro textis ꝯſe
cret: ſ3 in ſyndone mūda. Chryſ. Q2
ꝟo ſbreuitate tpis vrgebant: nona ei
hora mortuo xpo: deinde accedenti-
bus ad pilatū: ꝛ deponētib⁹ xpi cor-
pus veſpa imminebat: iō ponūt eū
in primū monumētū. vnde ſubdit.
Erat au. in lo. vbi cruci. eſt ortus: et
in or. monu. no. in quo non. ꝙſq3 po.
fue. Qđ diſpēſatione factū eſt: ne al
terius alicu⁹ q̄ cū eo iaceret eſtima
retur reſurrectio facta eſſe. Aug. Si
cut etiā in marie virginis vtero ne
mo ante illū: nemo poſt illū ꝯceptus
eſt: ita in hoc monumentū nemo añ
illū: ꝛ nemo poſt illū ſepult⁹ ē. Theo
Sepulchrum xp̄i myſterium. phi. Per hoc etiā q nouū fuit ſepul
chrum: myſtice dat intelligi: q p xpi
ſepulturā oēs inouamur morte cor
ruptiōe deſtructa. Attende etiā abū
dātiā p nobis ſuſcepte pauptatis.
Nā q domū in vita nō habuit: poſt
mortē quoq3 in alieno ſepulchro re
condit: ꝛ nudus exiſtēs a ioſeph ope
ritur. Sequit. Ibi ergo ppter para
ſce. iude. q2 iu. erat monumē. po. ie.
Auguſt. Acceleratā vult intelligi ſe
pulturā: ne adueſperaſceret qñ iaz
ppter paraſceuē quā ad cenā purā
iudei latine vſitatius apud nos vo
cant facere tale aliquid nō licebat.
Chryſoſt. Propinquū aūt fuit ſepul
chrū: vt diſcipuli poſſent cū facilita
te accedere: ꝛ ꝯſideratores fieri eor
q̄ eueniebāt ppe exiſtente loco: ꝛ vt
ſepulture teſtes eſſent etiā inimici
cuſtodiētes ſepulchrum: ꝛ vt falſus
oſtēderet is qui de furto ſermo. Be.
Myſtice autē ioſeph interp̄tat apt⁹
p acceptionē boni operis: ad qđ mo
nemur vt corpus dñi digne percipe
re mereamur. Theophil. Nūc etiā
quoda3 modo xp̄s apud auaros mor *Tropologica expoſitio.*
tificat: in paupere famem patiēte.
Eſto ergo ioſeph ꝛ tege chriſti nudi
tatē nō ſemel: ſ3 in tuo tumulo ſpūa
li ꝯſiderādo reconde: cooperi ꝛ im-
miſce myrrhā et aloē amaricātia cō
ſiderando vocem illam. Ite maledi
cti in ignem eternū: qua nihil ama
rius eſtimo.

Capitulum. xx.

Vna autem ſabbati
maria magdalene
venit mane cū ad
huc tenebre eſſent
ad monumentū: et
vidit lapidem reuolutuz a mo
numento. Cucurrit ergo et ve-
nit ad ſimonē petrum ꝛ ad aliū
diſcipulum quē amabat ieſus.
et dicit illis. Tulerunt dominū
de monumēto: et neſcimus vbi
poſuerunt eum. Exiit ergo pe-
trus et ille alius diſcipulus: et
venerunt ad monumentū. Cur
rebant autem duo ſimul: et ille
alius diſcipulus precucurrit ci
tius petro: et venit primus ad
monumentum. Et cum ſe incli
naſſet vidit poſita lintheami-
na: non tamen introiuit. Venit
ergo ſimon petrus ſequens eū:
et introiuit in monumentū. Et
vidit lintheamina poſita et ſu-
darium quod fuerat ſuper ca-
put eius: non cum lintheamini
bus poſitum: ſed ſeparatim in-
uolutum in vnum locum. Tūc
ergo introiuit et ille diſcipulus
qui venerat primus ad monu-
mētum: et vidit et credidit. Nō
dum enim ſciebāt ſcripturam:
quia oportuit eum a mortuis
reſurgere.
¶ Chryſoſto. Quia iam tranſierat
ſabbatū: in quo ipediebat a lege:

nō potuit maria magdalene quieſ-
cere: ſed venit ꝓfundo diluculo con
ſolationē quādā a loco ſepulture in
uenire volens. vñ dicit̄. Una aūt ſab
bati maria magdalene venit mane
cum adhuc tenebre eēnt ad monu-
mentū. Augu. de cō. euā. Uenit q̄dē
maria magdalene: ſine dubio cete-
ris mulieribus q̄ dño miſtrauerant
Magdalene feruor. plurimū dilectione ferventior: vt nō
immerito ioānes ſolā cōmemoraret
tacitis eis q̄ cū illa fuerāt: ſicͣ alii te
ſtant̄. Augu. ſup Joan. Una aūt ſab
bati eſt: quē iā diē dñicū ꝓpter dñi
reſurrectionē mos xp̄ian⁹ appellat:
quē mattheus primā ſabbati noia-
uit. Beda. Dicit̄ ergo. vna ſabbati.
hoc eſt altera ſiue p̄ma die poſt ſab-
batū. Theo. Uel aliter. Hebdoma-
de dies iudei ſabbatū nolabāt: vnā
aūt ex ſabbati diebus primā: futuri
autē ſeculi exēplar eſt hec dies: qm̄
futuri ſeculi vna dies ē nequaq̄ no-
cte interpollata. De⁹ eñ ibi ſol eſt:
q̄ nunq̄ occidit. In hac igit̄ die dñs
reſurrexit incorruptibilitatē corpis
aſſumens. ſicut nos in futuro ſeculo
incorruptione induemur. Auguſti.
de con. euan. Qđ aūt marcus dicit.
Ualde mane oriēte iā ſole: nō repu-
gnat ei qđ hic dicit̄. Cū adhuc tene-
bre eſſent. die quippe ſurgēte alique
reliquie tenebrarū: tanto magis ex
tenuāt̄: q̄to magis orit̄ lux. Nec ſic
accipiēdū eſt qđ ait marcus. Ualde
mane orto iā ſole: tanq̄ ſol ipſe iam
videret̄ ſuper terrā: ſꝫ potius ſicut
dicere ſolemus eis quibus volum⁹
ſignificare tēperius aliquid facien-
dū: orto iā ſole dicit̄ id eſt de proximo
aduenīente in has ptes. Grego. in
hom. Cōgrue autē dicit̄. Cū adhuc
tenebre eſſent. Maria eñ auctorem
oīum quē carne viderat: mortuū q̄-
rebat in monumēto. et q: hūc minime
inuenit: furatū credidit. Adhuc er-
go erant tenebre cū venit ad monu
mētū ſequitur. Et vidit lapidē reuo
lutum a monumento. Augu. de con.
euan. Jam ergo factū erat quod ſo
lus mattheus cōmemorat de terre-
motu et lapide reuoluto: cōterritiſq̄
cuſtodibus. Chry. Surrexit quidē
dominus lapide et ſignaculis de ſe-
pulchro manentibus: q: vero opor-
tebat et alios certificari aperit̄ mo-
numentū poſt reſurrectionem: et ita
credit̄ qđ factū eſt. hoc deniq̄ et ma
riā mouit. vidēs eñ lapidē ſublatū
nō intrauit neq̄ proſperit: ſed ad di
ſcipulos ex multo amore cū velocita
te cucurrit. Nondū aūt de reſurre-
ctione nouerat aliquid manifeſtuꝫ
ſed putabat tranſlationem corporis
eſſe factā. Glo. Et ideo cucurrit nū
ciare diſcipulis: vt aut ſecū q̄rerēt
aut ſecū dolerent. Et hoc eſt qđ ſeq̄
tur. Cucurrit ergo: et venit ad ſymo
nē petrū et ad aliū diſcipulū quē dili
gebat ieſus. Augu. Ita ſe cōmemo
rare ſolet: q eum diligebat ieſus et
qui vtiq̄ oēs: ſed ipſum pre ceteris
et familiarius diligebat. Sequit̄. Et
dixit eis. Tulerūt dñm meū et neſcio
vbi poſuerunt eū. Grego. iij. mora.
Hoc aūt dicens totū ꝓ pte inſinuat:
ſolum quippe corpus domini q̄ſitu-
ra venerat: et quaſi totū dñm ſubla-
tū deplorat. Augu. Nonnulli autē
codices greci eū nō habent. Tulerūt
dñm meū: qđ verī dictū pōt ꝓpen
ſiore charitatis: vel famulatus affe
ctu. Sed hoc in pluribus codicibus
quos in promptu habemus nō inue
nim⁹. Diſcipulū aūt quē diligebat
ieſus ſeipſum dicit. nā quippe ita cō
memorare ſolet: q eū diligebat ie-
ſus qui vtiq̄ oēs: ſed ipſum pre cete
ris et familiarius diligebat. Chryſo.
Euāgeliſta hō nō priuauit mulierē
hac laude: nec verecundū exiſtima
uit q ab ea prius addiſceret. Audiē
tes ergo illi cū multo ſtudio monu
mento inſiſtunt. Grego. Jlli aūt pre
ceteris cucurrerunt: qui pre ceteris
amauerunt: videlicet petrus et ioan
nes. vñ ſeq̄t̄. Exiit ergo pe. et il. ali⁹
diſci. et venerunt ad monumentum.
Theophi. Sed ſi queras quō aſtan
tibus cuſtodibus venerunt ad mo
numentū. Rudis queſtio: quoniam
poſtq̄ dominus reſurrexit et vna cū
terremotu affuit angelus in ſepul-
chro: receſſerunt cuſtodes annunciā

tes phariſeis. Auguſti. Cum autẽ iā dixiſſet: venerunt ad monumentū: regreſſus eſt vt narraret quo venerunt: atq̧ ait. Currebāt aūt duo ſimul: ⁊ ille alius diſcipulus pcurrit citius petro ⁊ venit prior ad monumentū. vbi oſtendit ꝙ ipſe prior venerit: ſed tanq̄ de alio cūcta narrat. Chry. Veniēs aūt cōſiderat lintheamina poſita. vnde ſequit̄. Et cum ſe inclinaſſet vidit poſita lintheamina nil tñ ipſe plus perſcrutat̄: ſed deſtitit. et hoc eſt qđ ſubdit̄. Non tñ introiuit. Petrus vero vt feruidus introiens: vniuerſa inſpexit diligēter et amplius vidit. vñ ſequit̄. Venit ḡ ſimon petrus. ⁊ intro. in mo. ⁊ vidit lin. po. ⁊ ſud. qđ fu. ſu. ca. eius nō cū lin. po. ſed ſep. inuol. in vnū lo. qđ erat reſurrectionis ſignū. Neq̧ eñ ſiquidē eū tranſtuliſſent: corpus eiꝰ denudaſſēt: neq̧ ſi furati eſſent huius rei fuiſſent ſolliciti: vt leuarent ſudariū ⁊ inuoluerēt: ⁊ ponerent in vnū locū ſeorſum a lintheaminibus ſed ſimpliciter vt ſe habebat ſuſcepiſſent corpus. Idō eñ ioānes premiſerat qm̄ ſepultꝰ eſt cū myrrha: q̄ cōglutinat corpori lintheamina: vt nō deciꝑiaris ab his q̄ dicunt eū furto ſublatū eſſe. Non eñ ita inſenſatꝰ erēt q̄ furarēt: vt circa rem ſupfluas tantū ſtudiū ꝯſumeret. Poſt petrū aūt ⁊ ioānes introiuit. vñ ſeq̄t̄. Tūc ergo intro. ⁊ ille diſci. q̄ vene. pri. ad mo. ⁊ vidit ⁊ credidit. Augu. Nōnulli putant hoc ioānē crediſſe: ꝙ ieſus reſurrexerit: ſꝫ qđ ſeq̄t̄ hoc nō indicat vidit ergo mane monumentū ⁊ credidit qđ dixerat mulier. naꝫ ſequit̄. Nondū eñ ſcie. ſcr. q: op. eū a' mor. reſur. Nō ergo eū credidit reſurrexiſſe: quē neſciebat oportere reſurgere. qñ aūt ab ipſo dño audiebant quis aptiſſime diceret̄: cōſuetudine tamē audiendi ab illo parabolas nō intelligebant: ⁊ aliq̄d aliđ eum ſignificare credebant. Grego. in home. Hec aūt tā ſubtilis euangeliſte deſcriptio a myſterijs vacare credenda nō eſt. Per ioānē iuniorē ſynagoga: per ſeniorē vero petrū ec-

Argumētū reſurreſtionis.

cleſia gentiū deſignat̄: q: ⁊ ſi ad dei cultū eſt prior ſynagoga q̄ eccleſia gentiū: ad vſum tamen ſeculi prior eſt multitudo gentiū q̄ ſynagoga. Cucurrerūt autem ſimul: quia ab ortus ſui tempore vſq̧ ad occaſum pari ⁊ cōmuni via: ⁊ ſi nō pari ⁊ cōmuni ſenſu gētilitas cū ſynagoga decucurrit: venit ſynagoga priꝰ ad monumentū tū ſed minime intrauit q: legis quidē mandata percepit. prophetias de incarnatione ac paſſiōe dominica audiuit: ſed credere in mortuum noluit. Venit autem ſimō petrus et introiuit in monumentū: q: ſecuta poſterior eccleſia gētiū chriſtū ieſum ⁊ cognouit carne mortuum ⁊ viuentē credidit deum. Sudarium autem capitis domini cum lintheaminibus nō inuenitur: quia caput chriſti deus ⁊ diuinitatis incōprehenſibilia ſacramenta ab infirmitatis noſtre cognitione diſiuncta ſunt: eiuſq̧ potentia creature trāſcēdit naturam. Non ſolum autem ſeparatim ſed inuolutum inueniri dicitur: quia linthei quo inuoluitur: nec initiū nec finis aſpicit̄. Celſitudo aūt diuinitatis nec cepit eſſe nec deſinit. Bene autem additur in vno loco quia in ſciſſura mentiū deus nō eſt: ⁊ illi eius gratiam habere merētur qui ſe abinuicem per ſectarum ſcandala non diuidūt. Sed quia ſolet per ſudariū laborantium ſudor detergi: poteſt et ſudarij nomine intelligi labor dei. Sudariū ergo qđ ſuper caput eiꝰ fuerat: ſeorſum inuenitur: quia ipſa redemptoris noſtri paſſio longe a noſtra paſſione diſiūcta eſt: quoniā ipſe ſine culpa pertulit quod nos cum culpa toleramus. Ipſe ſponte morti ſuccūbere voluit ad quā nos venimus inuiti. Poſtq̄ autẽ intrauit petrus: ingreſſus eſt et ioannes: quia in fine mundi ad redemptoris fidem etiam iudea colligetur. Theophilus. Vel aliter. Intellige petrum actiuum ⁊ promptū Ioannem vero contemplatiuum et docilem rerum diuinarum habuiſſe peritiam. plerumq̧ autem preuenit

Allegoria pulchra.

Linthea myſtium.

contēplatiuus notitia et docilitate: ſed actiuus inſtantia feruoris et ſedulitate p̄cedit illius acumē: et p̄us inſpiciat diuinum myſterium.

¶ Abierunt ergo iterum diſcipuli ad ſemetipſos. Maria aūt ſtabat ad monumētū foris plorans. Dum ergo fleret inclinauit ſe ⁊ ꝓſpexit ī monumētū. Et vidit duos angelos in albis ſedētes: vnū ad caput: ⁊ vnuz ad pedes vbi poſitū erat corpꝰ Ieſu. Dicunt ei illi. Mulier quid ploras? Dicit eis. Quia tulerūt dominū meuz: ⁊ neſcio vbi poſuerūt euz. Hec cū dixiſſet conuerſa eſt retrorſum: et vidit Ieſum ſtantē ⁊ nō ſciebat qꝛ Ieſus eſt. Dicit ei Ieſus. Mulier quid ploras? Quē queris? Illa exiſtimans qꝛ ortulanꝰ eſſet: dicit ei. Dn̄e ſi tu ſuſtuliſti eum dicito mihi vbi poſuiſti eum: ⁊ ego euz tollā: dicit ei Ieſus. Maria. Cōuerſa illa dicit ei. Rabboni: qđ dicit̄ magiſter. Dicit ei Ieſꝰ. Noli me tangere. Nōduz enim aſcēdi ad patrē meū. Uade autem ad fratres meos ⁊ dic eis. Aſcēdo ad patrē meuz ⁊ patrē veſtrū: deū meuz ⁊ deū veſtrum. Uenit maria magdalene ānūcians diſcipulis qꝛ vidi dn̄m ⁊ h̄ dixit mihi.

¶ Gregorius in home. Maria autē magdalene q̄ fuerat in ciuitate peccatrix amādo veritatē lauerat lachrymis maculas criminis: cuius mētē magna vis amoris accenderat: que a monumento domini etiā diſcipulis recedentibus non recedebat. Dicitur enim. Abie. ergo iterum diſcipuli ad ſemetipſos. Auguſti. Id eſt vbi habitabant; et vnde ad monumentum cucurrerant. Uiris autem

Mulieris cōſtātia.

redeuntibus: infirmiorem ſexum in eodē loco fortior figebat affectꝰ. vn̄ ſequitur. Maria aūt ſtabat ad monumentū fo. plo. Augu. de con. euā. Id eſt aū illū ſaxei ſepulchri locuz: ſed tamē intra illud ſpacium quo iā ingreſſe fuerant: ortus quippe illic erat. Chryſo. Ne mireris autem ꝙ maria amare flebat ad ſepulchruz: petrus vero nihil tale paſſus eſt. cū paſſibile enim eſt muliebre genus ⁊ natura flebile. Auguſtinus. Oculi igitur qui dominū queſierant: et nō inuenerant lachrymis vacabant: amplius dolentes ꝙ fuerit ablatus de monumento q̄ꝫ ꝙ fuerat occiſus in ligno: quoniam magiſtri tanti cuiꝰ vita ſubtracta fuerat nec memoria remanebat. Auguſtinus de con. euan. Uiderat aūt cū alijs mulieribus angelum ſedentem a dextris ſuper lapidem reuolutuz a monumento: ad cuius verba cuz fleret proſpexit in monumētum. Chryſo. Magnum enim ad mitigationem eſt monumentum apparens: vide deniq̄ꝫ eam vt plus requieſceret: et inclinantem ſe ⁊ volentem locum videre vbi iacuit corpus. vnde ſequitur. Dum ergo fle. incli. ſe ⁊ proſpe in monumētum. Gregorius. Amāti enim ſemel aſpexiſſe non ſufficit: quia vis amoris intentionem multiplicat inquiſitionis. Augu. Nimiū enim dolebat nec ſuis nec diſcipulorū oculis facile putabat eſſe credendum: an potius diuino inſtinctu in alo eius effectum eſt vt proſpicere. Grego. Queſiuit eñ corpus ⁊ minime inuenit. perſeuerauit vt quereret: vn̄ ⁊ cōtigit: vt inueniret: actū q̄ꝫ eſt vt deſideria dilatata creſcerent: et creſcētia cauſarēt qđ inueniſſent. Sancta eñ deſideria dilatione creſcunt. Si aūt dilatione deficiunt: deſideria non fuerunt. Iſta itaq̄ꝫ que ſic amat: q̄ ſe ad monumentū quod proſperat iterum inclinat: videamꝰ quo fructu vis amoris in ea ingeminat opus inquiſitionis. Sequitur enim. Et vi. duos ange. in al. ſeden. vnū ad ca. et vnū ad pe. vbi poſitū

Angelorū duorū myſterium.

Figurata locutio.

Angelorũ duoꝝ myſterium.

fuerat cor.ie. Chryſo. Quia eñ non erat excelſa mulieris mens vt ex ſudarijs perciperet reſurrectionem: angelos videt in lecto habitu : vt et ipſa a paſſiõe mitigetur . Auguſti. Quid eſt autem ꝙ vnus ad caput ⁊ alter ad pedes ſedebat? an quoniã qui grece angeli dicũtur: latine ſunt nuncij. Iſto modo chriſti euangeliũ velut a capite vſq; ad pedes: ab initio vſq; in finem ſignabant eſſe nunciandum. Gregorius. Uel ad caput ſedet angelus cuȝ per apoſtolos p̄dicatur: q: in principio erat verbum. et quaſi ab pedes ſedet cum dicit̃. Uerbum caro factuȝ eſt. Poſſumus etiam per duos angelos duo teſtamẽta agnoſcere: que dum pari ſenſu incarnatum et mortuum : ac reſurrexiſſe dominum nũciant : quaſi teſtamentum prius ad caput : et teſtamentum poſterius ad pedes ſedet. Chryſoſtomus. Angeli autem apparentes nil de reſurrectione dicunt: ſed paulati in euȝ qui de reſurrectiõe eſt intrant ſermonem. Quia enim mulier vltra conſuetudinẽ preclarum habitum viderat: ne turbet̃ audiuit compaſſionis vocem. vnde ſequitur. Dicunt ei illi: mulier quid ploras? Angeli lachrymas p̄hibebant: ⁊ futurũ quodã modo gaudiũ nunciabant . Ita enim dixerunt. Quid ploras? ac ſi dicerent: plorare noli. Gregori. Ipſa enim ſacra eloquia q̃ ĩ nos lachrymas amoris excitant eaſdẽ lachrymas conſolantur dum nobis redemptoris noſtri ſpeciem repromittũt. Augu. At illa eos putãs iterrogaſſe neſciẽtes cauſas prodit lachrymarũ. vñ ſequit̃. Dicit eis: quia tulerunt dominũ meum. Dominum ſuũ vocat dñi ſui corpus examine: a toto partem ſignificãs. ſicut omnes ꝯfitemur ieſum chriſtũ filiũ dei ſepultũ: cũ ſola eius ſepultura ſit caro. Sequit̃. Et neſcio vbi poſuerunt eũ. Hec erat cauſa maioris doloris : quia neſciebat quo iret ad conſolandum dolorem. Chryſoſto. Nondum autem de reſurrectione aliquid nouerat ; ſed adhuc tranſlationem imaginabant̃. Auguſti. de cõ. euan. Hic intelligẽdi ſunt ſurrexiſſe angeli: vt etiam ſtantes viderentur ſicut lucas eos viſos eſſe commemorat. Augu. ſuper Io. Sȝ hora iam venerat qua id quod nũciatum quodã modo fuerat ab angelis flere prohibentibus: gaudiuȝ ſuccederet flentibus . vnde ſeq̄tur. Hec cum dixiſſet conuerſa eſt retrorſum. Chryſoſtomus. Sed quare ad angelos loquẽs et nondum ab eis aliquid audiens conuertitur retrorſum? Mihi videtur ꝙ hec ea dicente: xp̄s poſt eam apparuit: ⁊ angeli conſiderantes dominatoreȝ et figura et inſpectione et motu: confeſtiȝ oſtenderũt quoniã dominũ viderũt: et hoc eſt quod mulierem conuerti retrorſum fecit. Grego. Notandum etiam ꝙ maria que adhuc de domini reſurrectione dubitabat cõuerſa retrorſuȝ eſt vt videret ieſum: quia veȝ per eandem dubitationem ſuaȝ q̄ſi tergũ in domini faciem miſerat quẽ reſurrexiſſe minime credebat. Sed quia amabat et dubitabat: videbat et non agnoſcebat eum. vnde ſequitur. Et vidit ieſũ ſtantẽ et non ſciebat quia ih̄s eſſet. Chry. Angelis enim vt dominator apparuit. mulieri vero non ita: ne eam ex p̄ma viſione ſtupefaceret. non enim oportebat eam repente ad excelſa reducere: ſed paulatim. Sequitur. Dicit ei ieſus . Mulier q̄d ploras? quẽ q̃ris? Grego. Interrogat̃ doloris cauſa: vt augeatur deſiderium quatenus cum nominaret quem quereret: in amorem eius ardentius eſtuaret. Chry . Et q: in cõi figura apparuit: eſtimauit eũ ortulanum eſſe. vnde ſequitur. Illa eſtimans q: ortulanus eẽt: dicit ei. Dñe ſi tu ſuſtuliſti eum dicito mihi vbi poſuiſti eũ vt ego eũ tollã. q.d. ſi propter timorẽ iudeorũ leuaſti eũ dicito mihi: et ego eũ accipiã. Theophilus. Timebat enim ne iudei etiam corpori inſeuirent exanimi : et ideo volebat in alio loco incognito illud tranſponere . Gregorius.

Figura ea locutio.

Figura xp̄i reſurgentis.

Forſitan autem nec errādo hec mu-
lier errauit que ieſum ortulanū cre-
didit: an non ei ſpiritualiter ortu-
lanus erat qui in eius pectore per
Jeſus, ortolanus. amoris ſui vim ſemina virtutum vi
rentia plātabat? Sed quid eſt ꝙ vi
ſo eo quē ortulanum credidit. cui
nec dum dixerat quē querebat ait.
Domine ſi tu ſuſtuliſti eū? Sed vis
amoris hoc agere ſolet in animo: vt
quem ipſe ſemper cogitat: nullum
alium credat ignorare. Poſtꝙ autē
eam dñs cōmuni vocabulo appella-
uit ex ſexu: ꝛ agnitus nō eſt: vocat ex
nomine. vnde ſequit. Dicit ei ieſus.
Maria. ac ſi dicat. Recognoſce eum
a quo recognoſceris. Maria ergo
qꝛ vocatur ex nomine recognoſcit au
ctorē: qꝛ ꝛ ipſe erat qui querebat ex-
terius: ꝛ ipſe ꝗ eam interius vt que
reret docebat. vnde ſeqꝛ. Conuer
ſa illa dicit ei. Rabboni: quod dicit
magiſter. Chry. Sicut enim iudeis
qñqꝫ immanifeſtus erat: ꝛ preſens:
ita ꝛ loquens cū volebat ſeipſum no
tū faciebat. Qualiter aūt conuerſa
dicit cū chriſtus ad eā loqueret? Mi
hi videtur ꝙ dicente ea. Ubi poſui-
ſti eum: conuerſa eſt ad angelos vt
iterrogaret: cur ſtupefacti eſſent de
inde chriſtus vocans eā conuertit eā
ad ſeipſum: ꝛ per vocē manifeſtum
ſeipſum fecit. Aug. Uel qꝛ prius con
uerſa corpore qđ non erat putauit:
nunc corde cōuerſa: quod erat agno
uit. Nemo autem calumnietur mu
lierē ꝙ ortulanū dixerit dñm: et ie-
ſum magiſtrū. ibi eni honorabat ho
minē a quo beneficium poſtulabat.
hic recolebat doctorem: a quo diſcer
nere humana ꝛ diuina diſcebat. Ali
ter ergo dū dixit. Suſtulerunt dñm
meū. aliter autē. Dñe ſi tu ſuſtuliſti
eū. Grego. Jam vero ab euangeliſta
non ſubditur qđ mulier fecit: ſed ex
eo innuitur qđ audiuit. Sequit. Di
cit ei ieſus. Noli me tāgere. In his
nāqꝫ verbis oſtēdit ꝙ maria ample
cti voluit eius veſtigia quē recogno
uit. Sed cur tangi non debeat ratio
quoqꝫ additur cū ſubiungit. Nondū
enim aſcen. ad pa. meū. Augu. Sed
ſi ſtans in terra non tangitur: ſedēs
in celo quomodo ab homine tange-
tur? ꝗ certe anteꝗ aſcenderet diſci-
pulis ſuis ſe obtulit tangendum di-
cens. Palpate ꝛ videte: qꝛ ſpūs car
nem ꝛ oſſa non habet: vt lucas teſta- Chriſt' quomodo tāgit
tur. Quis autem tā ſit abſurdus: vt
dicat eum a diſcipulis quidē anteꝗ
aſcendiſſet ad patrem ſe voluiſſe tā
gi: a mulieribus autem noluiſſe: ni-
ſi cum aſcendiſſet ad patrē. Sꝫ legū
tur etiā femine poſt reſurrectionem
anteꝗ ad patrē aſcenderet tetigiſſe
ieſum: in quibus erat etiam ipa ma
ria magdalena: narrante mattheo.
Aut ergo hoc ſic dictuꝫ eſt: vt in illa
femina figuraretur eccleſia de gen
tibus: que in chriſtum non credidit:
niſi cū aſcendiſſet ad patreꝫ: aut ſic
in ſe credi voluit ieſus: hoc eſt ſic ſe
ſpiritualiter tāgi ꝙ ipſe ꝛ pater vnū
ſunt. Ei quippe in intimis ſenſibus
quodā modo aſcendit ad patrē: qui
ſic in eo profecerit vt patri agnoſcat
equalem. Quomodo aūt hec nō car
naliter adhuc in eū credebat: quem
ſicut hominem flebat? Aug. j. de tri.
Tactus aūt tanꝗ finē facit notiōis.
Ideoqꝫ nolebat in eo eſſe finē inten
ti cordis i'ſe: vt hoc quod videbatur
tm̄modo putaret. Chry. Uel aliter.
Uolebat hec mulier adhuc cum chri
ſto eſſe: ſicut ꝛ āte paſſionē: ꝛ pre gau
dio nihil magnū excogitabat: ꝗuis
caro xp̄i multo melior fctā fuerit re-
ſurgēdo. Ab hac ǵ itelligētia eā ab-
ducens dixit. Noli me tāgere: vt cū
multa reuerentia ei loquatur. vnde
nec diſcipulis apparet de reliquo cū
eis conuerſans: vt reuerenti' ei attē
dant dicens. Nonduꝫ enim aſcēdit.
oſtendit quoniā illuc properat et fe
ſtinat. Eum autem qui illuc debet
abire: ꝛ non vltra cum hominib' con
uerſari non oportebat cum eadeꝫ vi
dere mente qua ꝛ ante. ꝛ hoc manife
ſtat conſequenter dicēs. Uade auteꝫ
ad fra. meos ꝛ dic eis. Aſcen. ad pa.
me. ꝛ pa. ve. deū meū ꝛ deū ve. Cyrla.
xj. de tri. Inter ceteras impietates
ſuas etiam hoc dicto dñi vti' ſolēt he
retici: vt per id ꝙ pater eius pater

eorum eſt:⁊ deus eius deus eorū eſt
Heretici arguūt. in natura dei non ſit: ſed in forma
dei manens formā ſerui aſſumpſit.
Et cum hoc ad homines in ſerui for
ma chriſtus ieſus loquatur non am
bigitur quin pater ſibi vt ceteris ſit
ex ea parte qua homo eſt:⁊ deus ſi=
bi vt cūctis ſit ex ea natura qua ſeruꝰ
eſt. Deniqꝫ hunc eundē ſermonē exe=
pit dicens. Uade ad fratres meos.
Fratres auteꝫ ex carne ſunt deo. Ce
terum vnigenitus deus ſine fratri=
bus eſt. Aug. Uel aliter. Nō ait pa=
trem noſtrum: ſed patrem meum ⁊
patrē veſtrum aliter ergo meū: ali=
ter veſtrum. natura meū: gratia ve=
ſtrum. Neqꝫ dixit deum noſtrum: ſꝫ
deum meū: ſub quo ego homo. ⁊ deū
veſtrum: inter quos ⁊ ipſum media
tor ſum. Aug. de con. euan. Tunc er
go egreſſa eſt a monumento: hoc eſt
ab illo loco vbi erat orti ſpaciū ante
lapideꝫ effoſſum. ⁊ cū illa alie quas
ſm marcū inuaſerat tremor ⁊ pauor
⁊ nemini. ſ. aliorꝫ quicqꝫ dicebant.
vnde ⁊ hic dicitur. Uenit maria mag
dalene annuncians diſcipulis: quia
vidi dominum: ⁊ hec dixit mihi. Gre
go. Ecce humani generis culpa ibi
abſconditur vnde proceſſit. qꝛ cum
in paradiſo mulier viro propinauit
mortem: a ſepulchro mulier viris an
Concor= nunciauit vitam: ⁊ dicta ſui viuifica
dia litte toris narrat: que mortiferi ſerpētis
ralis. vba narrauerat. Aug. de con. euan.
Dum autem cum alijs veniret: tunc
ſm mattheum. occurrit illis ieſus di
cēs. Auete. Sic ergo colligimus an=
gelorum collocutionem bis numero
eas habuiſſe venientes ad monumē=
tum: ⁊ etiam ipſius domini. ſemel. ſ.
quando maria ortulanum putauit:
⁊ iterum cū eis occurrit in via vt eas
repetitione firmaret. ⁊ ſic venit ma=
ria magdalene annuncians diſcipu
lis: non ſolum ipſa ſed ⁊ alie quas lu
cas cōmemorat. Beda. Myſtice aūt
maria que interpretatur domina il=
luminata: illuminatrix: ſeu ſtella ma
ris: ſignificat eccleſiam que magda
lena. i. turrita dicitur. nam magda=
lon grece: latine turris dicitur: pro=
pter illud quod dicitur in pſalmo.
Factus eſt mihi turris fortitudinis.
In eo autem ꝙ hec mulier diſcipu=
lis chriſtum reſurrexiſſe nunciauit:
omnes monentur: maxime quibꝰ eſt
cōmiſſum predicandi officium: vt ſi=
quid eis celitus reuelatum fuerit:
ſtudioſe proximis propinent.

¶ Cum ergo ſero eſſet die illo
vna ſabbatorum ⁊ fores eſſent
clauſe vbi erant diſcipuli cōgre
gati propter metum iudeorꝫ:
venit ieſus ⁊ ſtetit i medio ⁊ di=
xit eis. Pax vobis. Et cum hoc
dixiſſet oſtendit eis manus ⁊ la
tus. Gauiſi ſunt ergo diſcipuli
viſo domino. Dixit ergo eis ite
rꝫ. Pax vobis. Sicut miſit me
pater: ⁊ ego mitto vos. Hec cū
dixiſſet inſufflauit: ⁊ dixit eis.
Accipite ſpiritum ſanctū. Quo
rum remiſeritis peccata remit=
tuntur eis: ⁊ quorum retinueri=
tis retenta ſunt. Thomas autē
vnus ex duodecim qui dicit dy
dimus non erat cum eis quan=
do venit ieſus. Dixerūt ergo ei
alij diſcipuli. Uidimus domi=
num. Ille autem dixit eis. Niſi
videro in manibus eius fixurā
clauorum: ⁊ mittam digitū meū
in loco clauorꝫ: ⁊ mittam ma=
num meam in latus eius non
credam.

¶ Chry. Audientes diſcipuli qđ ma
ria annunciauit conſequens erat
vt aut diſcrederent: aut credentes
dolerent: quoniā eos non reputauit
dignos ſua viſione. Hec igitur reco=
gitantes: neqꝫ per vnam diem dimi
ſit pertranſire: ſed ex eo ꝙ ſciebant
iam ſuſcitatum eſſe: videre ſitienti=
bus ⁊ timidis exiſtentibus cum ſero
factum eſſet ipſis aſſiſtit. vnde dicit.
Cum ergo ſe. eēt die illa vna ſabba.
⁊ fo. eſſent clauſe: vbi erant diſci. cō.

Apoſtolorū īfirmitas. ꝓpter me.iu.Beda.In hocīnfirmi:
tas apoſtolorum monſtratur:qui fo
ribus clauſis intus congregati reſi
dent propter timorez iudeorum:quo
rū metu fuerant prius diſperſi.Ue:
nit ieſus ⁊ ſtetit in medio.Ideo aūt
ſero apparuit:quia cōſequens erat
tūc maxime eos timidos eſſe.Theo
phi⁹.Uel quia preſtolabatur vt om
nes conuenirent . Oſtijs vero clau:
ſis:vt oſtēdat quia eodem modo re:
ſurrexit adiacente lapide ſuper mo
numentum.Aug.in ſ.paſ.Nonnul:
li autem de hac re ita mouentur:vt
pene periclitentur afferentes cōtra
miracula diuina preiudicia ratioci
nationum ſuarum.Sic enim diſpu:
tant.Si corpus erat:ſi hoc ſurrexit
de ſepulchro quod pepēdit in ligno.
Quomodo per oſtia clauſa intrare
potuit?Si comprehendis modū nō
eſt miraculum.vbi deficit ratio : ibi
eſt fidei edificatio.Auguſti.ſup Jo.
Moli quidez corporis vbi diuinitas
erat oſtia clauſa non obſteterūt.Il:
le quippe nō eis apertis intrare po
tuit quo naſcēte virginitas matris
inuiolata permanſit?Chry.Sed mi
rabile eſt qualiter phantaſma eum
non eſtimarunt:ſed hoc fuit:qꝛ mu:
lier preueniens in eis multam fidez
operata eſt.Sed ⁊ ipſe per viſuz ma
nifeſtum ſe eis oſtendit:⁊ voce eorū
fluctuantem mentem firmauit.vñ ſe
quitur.Et dixit eis.Pax vobis.i.ne
tumultuemini.In quo etiam cōme:
morat verbum quod ante crucem di
Fides reſurrectionis. xerat.Pacem meam do vobis:⁊ rur
ſus.In me pacez habebitis.Grego.
Et quia ad illud corpus quod vide:
ri poterat fides intuentium dubita
bat:oſtendit eis protinus manus et
latus.vnde ſequitur.Et cum hoc di:
xiſſet oſtendit eis manus ⁊ latus .
Claui enim manus fixerant:lancea
latus aperuerat.Ibi ad dubitantiū
corda ſananda vulnerum ſunt ſerua
ta veſtigia.Chry.Et quia ante cru
cem eis dixerat.Iterum videbo vos
⁊ gaudebit cor veſtrum.hoc opere im:
pletur.vnde ſequitur . Gauiſi ſunt
diſcipuli viſo domino.Auguſtinus.

xij.de ci.dei.Claritas qua iuſti ful:
gebūt ſicut ſol in regno patris eorꝫ
in chriſti corpore cum reſurrexit ab
oculis diſcipulorum potius abſcon:
dita fuiſſe ꝙ defuiſſe credenda eſt.
non enim eam ferret humanus atqꝫ
infirmus aſpect⁹ quando ille a ſuis
ita deberet attēdi vt poſſet agnoſci.
Chryſoſtomus.Uniuerſa autez hec
eos ad fidez certiſſimam inducebāt
quia vero prelium inexpugnabile
habebant ad iudeos:rurſus eis pa
cem annūciat.vnde ſequitur.Dixit
eis ergo iterum.Pax vobis.Beda.
Iteratio confirmatio eſt.ſiue ideo
repetit qꝛ gemina eſt virtus charita
tis.vel qꝛ ipſe eſt ꝗ fecit vtraqꝫ vnū.
Chryſoſtomus.Simul quoqꝫ demō:
ſtrat crucis efficaciā per quaz ſoluit
omnia triſtia ⁊ cōtulit omnia bona:
⁊ hoc eſt pax.Mulieribus autem ſu
pra annunciatum eſt gaudiuz:qꝛ in
triſtitijs illud genus erat:⁊ hāc ſu:
ſcepit maledictionem dicente domi:
no.In dolore paries.Quia ergo vni
uerſa prohibentia ſunt deſtructa et
directa ſunt omnia de reliquo ſub:
dit.Sicut miſit me pater:⁊ ego mit:
to vos.Grego.Pater quidem filiuz
miſit qui hunc pro redemptione ge:
neris humani incarnari conſtituit.
Itaqꝫ dicitur.Sicut miſit me pater:
⁊ ego mitto vos.i.ea charitate vos
diligo:cum inter ſcandalum perſecu
torum mitto qua me charitate pater
diligit quem venire ad tolerandas
paſſiones fecit.Augu.Equalem au
tem patri filium nouimus:ſꝫ hic ver
ba mediatoris agnoſcimus.Mediū
quippe ſe oſtendit dicēdo.Ille me:⁊
ego vos.Chry.Sic igitur eleuauit
eorum animum ⁊ ab his que facta
ſunt ⁊ a dignitate mittentis ⁊ nō ad
huc deprecatio ad patrez fit:ſed ſua
auctoritate dat eis virtutem.vnde ſe
quitur.Hec cum dixiſſet inſufflauit
⁊ dixit eis.Acci. ſpiritum ſanctū.Au
gu.xi.de tri.Flatus ergo ille corpo: Flatus qualis fuerit.
reus ſubſtantia ſpiritusſancti non
fuit:ſed demonſtratio per congruā
ſignificationem nō tantum a patre:
ſed etiā a filio:ꝓcedere ſpūſanctuz.

Quis enim dementiſſimus diceret alium fuiſſe ſpiritum quem ſufflās dedit: ⁊ alium quē poſt aſcenſionem ſuam miſit? Grego. Cur autē prius in terra diſcipulis datur: poſtmodū de celo mittit: niſi ꝙ duo ſunt precepta charitatis dilectio. vꝫ dei ⁊ dilectio proximi? in terra datur ſpūs: vt diligatur proximus. ex celo datur ſpiritus vt diligatur deꝰ. ſicut ergo vna eſt charitas ⁊ duo precepta: ita vnus eſt ſpiritus ⁊ duo data: prius a conſiſtente domino in terra. poſtmodū datur ex celo: quia proximi amore diſcitur qualiter perueniri debeat ad amorem dei. Chry. Quidaꝫ autem dicunt quoniam non ſpiritū dedit ſed aptos eos ad ſuſceptioneꝫ ſpiritus per inſufflationem conſtituit. Si enim angelū videns daniel exceſſum mentis paſſus eſt quid ineffabilē illā gratiā ſuſcipientes paſſi eſſent niſi diſcipulos ſuos primitꝰ inſtruxiſſet? Nequaꝗ̄ autem quis peccabit dicens tunc ſuſcepiſſe eos quandā poteſtatem: ſpiritualis gratie: non vt mortuos ſuſcitent ⁊ miracula faciant: ſed vt dimittant peccata. vnde ſequitur. Quorū remi. pec. remit. eis: ⁊ quo. retinu. reten. ſunt eis. Aug. Eccleſie charitas que per ſpiritumſanctum diffunditur in cordibus noſtris participum ſuoꝝ peccata dimittit. eorum autem qui non ſunt eiꝰ participes tenet. Ideo poſtꝗ̄ dixit. Accipite ſpiritumſanctum. continuo de peccatorum remiſſione ⁊ retentione ſubiecit. Grego. Sciendum vero eſt ꝙ hi qui prius ſpiritū ſanctum habuerunt: vt ipſi innocentes viuerent: ⁊ in predicatione ꝗbuſdam prodeſſent: idcirco hunc poſt reſurrectionem domini patenter acceperunt: vt prodeſſe nō paucis: ſed pluribus poſſent. Liber ergo intueri: illi diſcipuli ad tāta onera humilitatis vocati ad ꝗ̄tum culmen glorie ſint producti. Ecce non ſolum de ſeipſis ſecuri fiunt: ſed etiam principatum superni iudicij ſortiuntur vt vice dei quibuſdaꝫ peccata retineāt ꝗbuſdā vero relaxēt: hoꝝ nūc i eccleſia epī locū tenēt: ⁊ ſoluēdi ac ligādi auctoritatem ſuſcipiunt: qui graduꝫ regiminis ſortiuntur. Grandis honor: ſed graue pondus iſtius eſt honoris. Durum quippe eſt vt qui neſcit tenere moderamina vite ſue iudex fiat vite aliene. Chryſoſtomus. Sacerdos enim etſi propriam bene diſpenſauerit vitam. aliorum vero non cum diligentia curaꝫ habuerit: cum pernicioſis in gehennam vadit. Scientes igitur periculi magnitudinem: multam tribuite eis deuotionem: et etiam ſi non valde nobiles fuerint. nō autem iuſtum eſt ab his qui in principatu ſubijciuntur iudicari: et ſi vita eorum fuerit valde detractabilis: in nullo ledens in his que ſunt eis commiſſa a deo. nō enim ſacerdos: ſed neqꝫ āgelus aut archangelus operari aliquid pōt in his que ſunt data a deo. Sed pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctꝰ omnia diſpēſant. Sacerdos autem ſuam linguā ⁊ manum tribuit. non enim iuſtum eſſet vt propter alterius malitiā circa ſymbola noſtre ſalutis ledi eos ꝗ ad fidem veniunt. Omnibus autem diſcipulis congregatis ſolus Thomas deficiebat a diſperſione. que iā facta erat. vnde dicitur. Thomas autem vnus ex duodecim qui dicitur dydimus non erat cum eis quādo venit Jeſus. Alcuinus. Didimus grece: latine geminus: propter dubium cor in credendo: Thomas abyſſus. quia altitudinem diuinitatis certa fide penetrauit. Gregorius. Non autem caſu geſtum eſt vt electus ille diſcipulis tūc deeſſet. Egit namqꝫ miro modo ſuperna clementia vt diſciplus dubitans dum in magiſtro ſuo vulnera palparet carnis: in nobis vulnera ſanaret infidelitatis. Plꝰ eū nobis infidelitas thome ad fidē ꝗ̄ fides credētiū diſcipuloꝝ pfuit. qꝛ dū ille ad fidē palpādo reducitur: noſtra mēs omni dubitatione poſtpoſita in fide ſolidatur. Beda. Queri aūt pōt quare hic euangeliſta tunc thoma defuiſſe dicat: cū lucas ſcribat ꝙ duo diſci

Ratio afflatus apoſtolorum.

Honor ſacerdotalis.

puli eūtes in Emaus reuerſi in hie
ruſalem inuenerunt vndecim con=
gregatos? ſed datur intelligi quod
dam fuiſſe interuallū quod ad ho=
ram thomas egreſſus ſit: et ieſus
veniens in medio eorū ſtetit. Chry.
Sicut autē ſimplr̄ et qualitercunqꝫ
credere facilitatis eſt ita multū in=
ueſtigare eſt groſſiſſime mētis: et ꝓ
pter hoc thomas accuſat. Aplis ei
dicentib9: qm̄ vidim9 dn̄m: non cre=
didit: non tantū illis diſcredens:
ſ꜕tum rē putans impoſſibilē eſſe.
vnde ſequitur. Dixerūt ergo ei alij
diſcipuli vidimus dominū. Ille āt
dixit eis. Niſi vid ro in manibus
eius fixuram clauorum: et mittā di
gitum meū in locum clauorum: et
mittā manū meam in latus eius
non credam. Alijs enim groſſior exi
ſtens eā que eſt per ſenſum groſſiſ
ſimum ſcꝫ tactum querebat fidem:
et neqꝫ oculis credebat. vnde nō ſuf
fecit ei dicere. Niſi videro: ſed addi
dit. Et miſero digitum ꝛc.

Et poſt dies octo iterū erāt
diſcipuli ei9 intus et thomas
cū eis. Venit ieſus ianuis clau
ſis et ſtetit in medio ꝛ dixit eis.
Pax vobis. Deinde dicit tho=
me. Infer digitū tuū huc: et vi
de man9 meas: et affer manū
tuam: et mitte in latus meū: et
noli eſſe icredulus ſed fidelis.
Reſpondit thomas et dixit.
Dominus meus ꝛ deus me9.
Dicit ei ieſus. Qꝛ vidiſti me
thoma credidiſti: beati qui nō
viderunt et crediderunt. Mul
ta quidem et alia ſigna fecit ie
ſus in conſpectu diſcipulorū
ſuorum que non ſunt ſcripta i
libro hoc. Hec autem ſcripta
ſunt vt credatis: qꝛ ieſus eſt fi
lius dei: et vt credentes vitam
habeatis in nomine eius.

Chryſo. Conſidera dominatoris
clementiam qualiter ꝛ pro vna aīa
oſtendit ſeipſum vulnera habentē
ꝛ accedit vt ſaluet vnū ꝛ nimirū di
ſcipuli annunciātes digni erant fi=
de ꝛ ipſe ꝓmittens. Sed tamē quia
ſolus thomas queſiuit neqꝫ hoc eū
priuauit xp̄s. non aūt ſtatim ei appa
ret: ſed poſt dies octo: vt in medio
a diſcipulis admonit9 accēdat i ma
ius deſideriū et fidelior fieret in fu
turū. vnde dicit. Et poſt dies octo
iterū erāt diſcipuli eius int9 et tho
mas cum eis. Venit ieſus ianuis
clauſis: et ſtetit in medio: et dixit.
Pax vobis. Augu. in ſer. paſ. Que
ris a me dicis: ſi per oſtia clauſa
intrauit: vbi eſt corporis modus?
et ego reſpondeo: ſi ſuper mare am
bulauit: vbi eſt corporis pondus: ſꝫ
fecit illud dominus tanꝙ dn̄s: nun
quid igitur qꝛ reſurrexit deſtitit eē
dn̄s? Chry. aſtat itaqꝫ ieſus et non
expectat a thoma interrogari: ſed
vt oſtendat quoniā cū loquebat ad
cōdiſcipulos aderat: eiſdē verbis
vſus eſt. Et primo quidem increpat
vel improperat. vnde ſequit. Dein
de dicit thome: infer digitum tuū
huc: et vide manus meas: et affer
manū tuā: et mitte in latus meum.
ſcd̄o aūt erudit dicens. Et noli eſſe
incredulus ſꝫ fidelis. vide quoniā
infidelitatis erat ambiguitas: an=
ꝗ ſpiritūſanctū acciperent. poſtea
autē non: ſed firmi erāt de reliquo.
Dignū aūt eſt querere qualiter cor
pus incorruptibile typos habebat
clauorū: ſed ne tumultueris. ꝯdeſcē
ſionis enim erat vt diſcerent: quoniā
ipſe erat qui crucifixus fuerat. Au
gu. de ſymbolo. Poſſet autem ſi vel
let de corpore ſuſcitato et clarifica
to oēꝫ maculā cuiuſlꝫ cicatricis ab
ſtergere: ſꝫ ſciebat quare cicatrices
in ſuo corpe reſeruaret. ſicut ei demō
ſtrauit thome nō credēti niſi tāge
ret et videret: ita etiā inimicis ſuis
vulnera demonſtraturus eſt ſua:
non ꝙ eis dicat ſicut thome. Quia
vidiſti credidiſti: ſed vt conuicēs
eos veritas dicant. Ecce hominem
quem crucifixiſtis videtis vulnera
que infixiſtis: agnoſcitis latus

Clementia xp̄i notat.

Stigmatum chriſti ratio:

qđ pupugiſtis:quoniam per vos ⁊
propter vos apertum eſt nec ſii in
tarevoluiſtis. Augu.xxij.de ciui.
dei. Neſcio aũt quomodo etiaȝ ſic
afficimur amore martyrũ beatorũ
vt velimus in illo regno in eorum
corporibus videre vulnerũ cicatri=
ces que pro chriſti nomine pertule=
runt:⁊ fortaſſe videbimus.non eñ
deformitas in eis:ſȝ dignitas erit:
⁊ quedam ꝗuis in corpore nõ cor=
poris ſed virtutis pulchritudo ful=
gebit.nec ideo tamẽ ſi aliqua mar
tyribus amputata ⁊ ablata ſunt mẽ
bra:ſine ipſis membris in reſurre
ctione erunt mortuorum: quib⁹ di=
ctum eſt. Capill⁹ capitis veſtri nõ
peribit. Sȝ ſi hoc decebit in illo no
uo ſeculo:vt indicia glorioſorũ vul
nerum in illa immortali carne cer
nantur vbi membra vt preſcideren
tur percuſſa vel ſecta ſunt ibi cica=
trices maneant,ſed tamen eiſdem
membris redditis non perditis ap
parebunt. Quãuis igitur omnia q
acciderant corpori vitia tunc non
erunt.non ſunt tamen appellanda
vitia:ſed virtutis indicia. Grego.
in homel. Palpandã autem carnẽ
dominus prebuit quam clauſis ia
nuis introduxit:qua in re duo mi=
ra ⁊ iuxta humanam rationem val
de ſibi contraria oſtendit: duȝ poſt
reſurrectionem corpus ſuum ⁊ icor
ruptibile:⁊ tamen palpabile demõ
ſtrauit. Nam et corrumpi neceſſe ẽ
quod palpatur:et palpari non po
teſt quod non corrumpitur.et incor
ruptibilem ergo ſe et palpabilem
demonſtrauit,vt profecto poſt reſur
rectionem eſſe oſtenderetur corp⁹
ſuum et eiuſdem nature et alteri⁹
glorie. Grego.xiiij.moral. Corpus
etiam noſtrum in illa reſurrectiõis
glorie erit quidem ſubtile per effe
ctum ſpiritalis potentie:ſed palpa
bile per veritatem nature.non au=
tem ſicut euticius ſcripſit impalpa
bile:et ventis aereq; ſubtili⁹. Au=
gu. Uidebat autem thomas tange
batq; hoiem: et confitebat deũ quẽ
nõ videbat neq; tãgebat:ſȝ per h̄ qđ

Mira=
cula cor
pis xp̄i
glioſi.

videbat atq; tangebat.illud iã re=
mota dubitatione credebat . vnde
ſequitur. Reſpondit thomas et di=
xit ei. Domin⁹ meus et deus me⁹.
Theophi. Qui prius infidelis fue=
rat poſt lateris tactuȝ optimum ſe
theologum.oſtendit. Nam duplicẽ
naturam vnicamq; hypoſtaſiȝ chri
ſti ediſſeruit.dicendo enim. Domi
nus meus humanam naturam. di
cendo vero deus meus:diuinaȝ cõ=
feſſus eſt:et vnum et eundem deuȝ
et dominum. Sequitur. Dicit ei ie
ſus. Qi vidiſti me credidiſti. Aug.
Nõ ait tetigiſti me:ſȝ vidiſti me qm̃
generalis quodam modo eſt ſẽſus
viſus.naȝ et per quattuor alios ſen
ſus nominari ſolet velut cum dici=
mus. Audi et vide ꝗ bene ſonet:ol
fac:et vide ꝗ bene oleat:guſta et vi
de ꝗ bene ſapiat:tange et vide ꝗ
bene caleat. vnde et hic dominus
dicit. Infer dig. tuũ huc et vide ma
nus meas. Quid aliud ait ꝗ tan=
ge et vide? nec tamen ille oculos
habebat in digito:ergo ſiue intuẽ=
do ſiue etiam tangendo hoc ait.
Quia vidi.me credidiſti. ꝗuis di=
ci poſſit non auſum fuiſſe diſcipu=
lum tangere:cum ſe offerret ille tã
gendum. Grego. Sed cum apoſtol⁹
dicat fides eſt ſubſtantia ſperanda
rum rerum argumentum non ap=
parentium: profecto liquet: quia
que apparent iam fidem non ha=
bent: ſed agnitionem. Dum er=
go vidit thomas: et palpauit cur
ei dicitur. Quia vidiſti me credidi
ſti. Sed aliud vidit:aliud credidit.
hominem vidit:et deum confeſſus
eſt. Letificat autem valde quod ſe
quitur. Beati qui non viderũt et cre
diderunt. In qua ſentẽtia nos ſpe
cialiter ſignificati ſumus:qui eum
quem carne non vidimus mente re
tinemus.ſi tamen fidem noſtram
operibus ſeq̇mur. Ille enim vere
credit qui exercet operando quod
credit. Augu. Preteriti autem tem
poris vſus eſt verbis tanq; ille qui
id quod erat futurum in ſua noue
rat predeſtinatione iam factum.

Senſus
viſus ge
neralis

Chry. Cū ꝗ aliqs nūc dixerit. Utinā in tꝑibus illis fuiſſem: ꝛ vidiſſez xp̄z miracl'a facientē: excogitet. Beati q̄ nō viderūt ꝛ crediderūt. Theo. Exp̄mit aūt̄ h̄ diſcipl'os q̄ nec plagas clauoꝝ nec lat' palpātes crediderūt. Chr. Quia v̄o ioānes pauciora alijs euāgeliſtis dixerat ſubiungit. Multa quidē ꝛ alia ſigna fecit ieſus in ꝯſpectu diſcipuloꝝ ſuoꝝ q̄ nō ſunt ſcripta in libro hoc: ſed nec alij oīa dixerūt: ſꝫ q̄ erāt ſufficientia attrahere ad fidē audientes. Mihi aūt videt̄ h̄ dīre ea q̄ poſt reſurrectionē ſūt ſigna ꝛ iō dic̄ i ꝯſpectu diſcipl'oꝝ ſuoꝝ. cū q̄b' ſol' poſt reſurrectionē cōuerſat' ē. deīde vt diſcas q̄m nō ſolū diſcipuloꝝ grā ſigna fiebāt: induxit. Hec autēz ſcri. ſunt vt cre. q̄ ie. eſt xp̄s fi. dei. cōiter ad humanā naturā loquens. Et vt oñdat q̄m nō illi: q̄ credit̄: ſꝫ nobiſipſis vtile eſt credere. ſubdit. Et vt credentes vitā habeatis in noīe ei'. i. per ieſum. Ipſe aūt eſt vita. Ca. xxi.

Fidei locus dat

POſtea manifeſtauit ſe iterum ieſus ad mare tyberiadis. Manifeſtauit autem ſic. Erant ſimul ſimō petr' ꝛ thomas q̄ dr̄ didymus ꝛ nathanael q̄ erat a chana galilee: ꝛ filij zebedei ꝛ alij ex diſcipulis ei' duo. Dic̄ eis ſimō petr'. Uado piſcari. Dicunt ei. Uenimus ꝛ nos tecum. Et exierunt ꝛ aſcenderūt in nauim: ꝛ illa nocte nihil prēdiderūt. Mane āt fc̄o ſtetit ieſus i littore: nō tñ cognouerūt diſcipuli: q̄ ieſus ē. Dicit ꝗ eis ieſus. Pueri: nūq̄d pulmentariū habetis? Reſpōderunt ei. Nō. Dicit eis. Mittite in dexterā nauigij rhete: ꝛ inuenietis. Miſerunt ergo ꝛ iam non valebāt illud trahere pre multitudine piſcium. Dicit ergo diſcipulus ille quem diligebat ieſus petro. Dominus eſt. Simon petrus cum audiſſet quia dominus eſt tunica ſuccixit ſe. Erat enim nudus ꝛ miſit ſe in mare. Alij autem diſcipuli nauigio venerunt. Non enim longe erant a terra: ſed quaſi cubitis ducentis trahentes rhete piſcium. Ut ergo deſcenderunt in terram viderunt prunas poſitas ꝛ piſcem ſuperpoſitum ꝛ panem. Dicit eis ieſus. Afferte de piſcibus quos prendidiſtis nunc. Aſcendit ſimon petrus ꝛ traxit rhete in terram plenum magnis piſcibus centumquinquagintatrib'. Et cū tanti eſſent: nō eſt ſciſſuz rhete.

¶ Aug. Qđ imediate euāgeliſta p̄miſerat veluti huius libri īdicat finē: ſꝫ narrat̄ hic deinde quēadmodū ſe manifeſtauerit dñs ad mare tybe. vñ dr̄. Poſtea mani. ſe ie. ite. ad ma. tybe. Chr. Dicit aūt poſtea q̄ nō ꝯtinue cū eis ābulabat vt antea. Dic̄ ēt. Manifeſtauit ſe: q̄ n̄ videret̄ niſi ꝯdeſcēderet q̄ icorruptibile erat corpus. Loci autē meminit oñdens quoniā plurimū timoris eis domin' abſtulerat: vt de reliquo ipſi longe a domo procedant non vltra in domo concluſi: ſed in galileam ierant periculū declinantes iudaicum. Beda. More autem ſolito euāgeliſta prius retulit cāz: deinde quēadmodum res geſta ſit enarrat. vnde ſequitur. Manifeſtauit autē ſic. Chry. Q̄ vero neqꝫ dñs cum eis continue erat: neqꝫ ſpirit' datus erat: neqꝫ aliquid tunc erat ei cōmiſſum neqꝫ aliquid habebāt agere artē piſcatoriā tractabāt. vñ ſequitur. Manifeſtauit āt ſic. Erāt ſil' ſimō petr' ꝛ thomas qui dr̄ didymus: et nathanael qui erat a chana galilee: qui. ſ. vocat' eſt a philippo: et filij zebedei. ſ. iacobus et ioā

nes et alij ex diſcipulis ei⁹ duo. Di
cit eis ſimō petrus. Vado piſcari.
Quęſtio euāgelica. Gregori⁹. in homel. Queri pōt cur
petrus qui piſcator ante conuerſio
nem fuit: poſt conuerſionem ad pi
ſcationem rediit: cū veritas dicat.
Nemo mittens manū ad aratrū: ꝛ
reſpiciēs retro apt⁹ eſt regno dei.
Aug. Qđ ſi feciſſent diſcipuli: de=
functo ieſu priuſq̄ reſurrexiſſet a mor
tuis putarem⁹ eos illa q̄ alos eorū
occupauerat deſperatione feciſſe.
Nunc vero poſt eum ſibi de ſepul=
chro reditū viuū: poſt inſpecta vul=
nerum loca: poſt acceptum eius in=
ſufflatione ſpiritūſcm̄ ſubito fiūt ſi
cut fuerāt non hominū: ſed piſciū
piſcatores. Reſpondendū eſt ergo
non eos fuiſſe prohibitos ex arte
ſua licita victū neceſſariū querere:
ſui apl'at⁹ integritate ſuata: ſi q̄n
vnde viuerēt aliud nō haberēt. Sic
et beat⁹ paulus ea poteſtate quaz
profecto cū ceteris euangelij predi
catorib⁹ hēbat nō cū ceteris vteref ſꝫ
ſtipendio ſuo militaret: ne gentes
a nōie xp̄i poſitas alienas: doctrīa
eius quaſi venialis offenderet: al'r
educatus artē quā nō nouerat didi
cit vt duz ſuis māibus tranſigitur
doctor: null⁹ grauaref auditor. quā
to magis beat⁹ petrus q̄ iā piſcator
fuerat qđ nouerat fecit: ſi ad pñs
illđ tp̄s: aliud vnde viueret non in
uenit. Sꝫ reſpondebit quiſpiā. Et
cur nō inuenit cū dñs promiſeri di
cēs q̄rite pmū regnū dei ꝛ iuſtitiā
eius: et hec omnia apponēt vobis?
Proſſus ēt domin⁹ qđ promiſit iple
uit. nā q̄s ali⁹ piſces q̄ caperentur
appoſuit: qui nō ob aliud creden=
dus ē eis igreſſiſſe penuriā q̄ coge
renf ire piſcatū niſi depoſitū volēs
exhibere miraculum? Gre. in hom.
Negociū ḡ qđ ante cōuerſionē ſine
pctō extitit: h̄ ēt poſt ꝯuerſionē re=
petere culpa nō fuit. vñ poſt cōuer=
ſionē ſuā ad piſcationē petr⁹ rediit.
Matthe⁹ vo ad thelonij negociū nō
Negocia duplicia. reſedit. Sūt enī pleraq; negocia q̄
ſine peccatis exhiberi aut vix aut
nullatenus poſſunt. Que ergo ad
peccatū iplicāt: ad h̄ neceſſe ē vt poſt
ꝯuerſionē aius nō recurrat. Chry.
Alij āt diſcipl'i ſeq̄bāf petrū. vñ dr.
Dicūt ei: venim⁹ ꝛ nos tecū. Colliga
ti ei de reliq̄ ſibi inuicē erāt. Sil' vo
lebāt piſcationē videre. Seq̄f. Et
exie. ꝛ aſcē. in nauicu. In nocte aūt
piſcabantur: q: adhuc formidoloſi
erāt. Greg. Fcā eſt aūt diſcipulis pi
ſcationis magna difficl'tas vt veniē
te magr̄o: fieret admirationis ma
gna ſublimitas. vñ ſeq̄f. Et illa no.
nihil ꝓndiderūt. Chry. Laborātib⁹
aūt: ꝛ afflictis diſcipulis aſſiſtit ie
ſus. vñ ſeq̄f. Mane aūt fa. ſte. ie. in
lit. nō tñ cog. diſci. q: ieſus eſt. Nō
ei ſeipm̄ mox eis oñdit: ſꝫ voluit et
allocutionē cū eis inire. Et pmo lo
q̄tur eis h̄uani⁹. nā ſeq̄f. Dic eis ie.
pue. nū. pul. ha? Hoc āt dicit q̄ſi ab
eis aliq̄d emere vellet: vt āt timue
runt: eis ſignum oſtendit per qđ co
gnoſcerēt. Sequitur eñ. Dixit eis.
Mitti. in dexte. naui. rhe. ꝛ inueni.
Multa autem conſequenter facta
ſunt: quorū primū eſt: m'l'tos piſces
eē cōprehēſos. vñ ſequif. Miſerunt
ergo rhe. ꝛ iam non vale. illud tra.
pre mul. piſciū. Sꝫ i xp̄i cognitione
petr⁹ et ioānes ſuos ꝓpos modos
oñderūt. Ioānes ei. ꝑſpicatior erat:
eꝫ iō pmo cog̃uit xp̄z. vñ ſeq̄f. Dicit
ergo diſci. il. quem. di. ie. pe. domi=
nus eſt. Beda. Hoc indicio ſicut ſe
pe: ita et hic ſuam demonſtrat per
ſonam. Cognouit autem prim⁹ do=
minum ſiue miraculo iſtius piſca
tionis: ſiue ſono precognite vocis:
ſiue priſtine reminiſcens piſcatiōis.
Chryſoſtomus. Petrus autem fer
uentior erat: et ideo promptius ve
nit ad chriſtum. Sequitur eñ. Si
mō petrus cum audiſſet q: dñs eſt
tunica ſuccinxit ſe. erat eñ nudus.
Beda. Dicitur autem petr⁹ nudus
fuiſſe ad cōparationē ceteroꝝ veſti
mentorum quibus vti ſolebat ſicut
ſolemus dicere cuz aliquem ſimpli
ci veſtimento videmus indutum:
quare nudus incedis. Siue poteſt
intelligi q̄ more piſcatorum iſtu=
ſtio piſcandi nudus inceſſerit.

Theophi. Qđ vero ſe precinxit pe-
trus pudoris eſt ſignū. precinxit au
tem ſe lineo amictu quē fenices ⁊ ty
rij piſcatores circūuoluūt ſibi cū nu
di ſint etiam ceteris indumētis ap
ponūt. Beda. Eodez autem ardore
quo et multa alia fecerat: venit ad
ieſum. vnde ſeqtur. Et mi. ſe in ma
re. alij autē diſ. na. venerunt. Nō ta
men intelligendum eſt petrum ſup
fluctus veniſſe: ſed aut natando aut
pedibus proprijs: quia erant prope
terram. Sequitur enim. Non lon.
enim erant a terra: ſed quaſi cubi.
ducentis. Glo. Interpoſitio eſt. Se-
quitur enim. Trahentes rhete pi-
ſciuz. vt ſit ordo littere. Alij diſcipu
li nauigio venerunt trahentes rhe
to piſcium. Non longe eniz ⁊c. Chry
ſoſto. Deinde aliud ſignuz ponitur

Miraculum prunarum.

cum ſubditur. Ut ergo deſcen. in ter
ram: viderunt pru. po. et piſ. ſuppo.
et panem. Non enim adhuc ex ma
teria ſuperpoſita operatur: ſed ad
id quod eſt mirabilius ducit ſigna
oſtendens: quoniam et ex ſubiecta
materia ante crucem miracula fa-
ciebat propter quandā diſpenſatio
nem. Auguſt. Non eſt autem hic in
telligendum et panez fuiſſe prunis
ſuperpoſitum: ſed quaſi diceret. Ui
derunt prunas poſitas et piſcem ſu
perpoſitum prunis: et viderunt pa
nem. Chryſoſtom⁹. Ut autem oſten-
deret non eſſe phantaſma quod fa-
ctum eſt: iubet ex piſcibus ab eis ca
ptis afferri. Sequitur enim. Dicit
eis ieſus. Affer. ex piſci. quos pren
di. nunc. Deinde et aliud ſignū fuit
ꝙ ex multitudine piſciuz rhete non
eſt ſciſſum. vnde ſequitur. Aſcen. ſi.
pe. et traxit rhe. ad terram ple. ma.
piſ. centūquinquagintatrib⁹. Et cuz
tanti eſſent non eſt ſciſſuz rhete. Au
guſti. Myſtice autem in captura pi
ſcium cōmendauit eccleſie ſacramē
tum: qualis futura eſt in vltima re-
ſurrectione mortuorū. Et ad hoc cō
mendādū valet ꝙ tanq̄ finis eſt in-

Anagogica expoſitio.

terpoſitus libri: ꝙ eſſet etiā ſecutu-
re narrationis quaſi proemiuz. Qđ
autē ſeptē diſcipuli fuerūt in illa pi
ſcatione: ſuo ſeptenario numero fi
nez ſignificat tēporis. vniuerſuz q̄p
pe ſeptē dieb⁹ voluit tēpus. Theo.
Cum autē nox erat: ante ſolis chri
ſti p̄ſentiam pphete nihil ceperunt:
q: et ſi vnā nationē iſrael corrigere
conarent: illa tamē frequēter in ido
latriā labebatur. Grego. in homel.
Queri autē poteſt cur diſcipulis in
mare laborātibus: poſt reſurrectio
nem ſuā corā diſcipulis in fluctibus
maris ambulauit? Sz mare p̄ſens
ſeculū ſignificat. q: ſe cauſaꝝ tumul
tibus ⁊ vndis vite corruptibilis illi
dit. per ſoliditatē autez littoris ppe
tuitas quietis eterne figuratur. Qꝛ
igitur diſcipuli adhuc fluctib⁹ mor-
talis vite inerāt: in mari laborabāt.
q: autē redemptor noſter iam corru
ptionē carnis excesserat: poſt reſur
rectionē ſuā in littore ſtabat. Augu.
Litus etiā finis eſt maris: et ideo
finē ſignificat ſeculi. Sicut em̄ i hoc
loco qualiter i fine ſeculi futura ſit:
ita domin⁹ alia piſcatione ſignifica
uit eccleſiā qualiter nūc ſit. vnde ibi
ieſus non ſtabat in littore: ſed aſcen
dens in vnaz nauim que erat ſimo
nis: rogauit eum a terra reducere
puſillum. In alia piſcatione nō mit
tūtur rhetia in dexteram: ne ſolos ſi
gnificēt bonos: nec in ſiniſtrā ne ſo-
los malos: ſed indifferēter. Laxate
inquit rhetia veſtra in capturā: vt
permixtos intelligam⁹ bonos ⁊ ma
los. Hic autē inquit mittite in dexte
rā nauigij rhete: vt ſignificaret eos
qui ſtabāt ad dexterā ſolos bonos.
Illud fecit in initio p̄dicationis ſue.
hoc poſt reſurrectionē ſuā: hinc oſtē

Allegorica expoſitio.

dens illā capturā piſciū bonos ⁊ ma
los ſignificare quos nūc habet eccle
ſia. iſta vero tātūmodo bonos quos
habebit ieternū: cōpleta in fine hu
ius ſeculi reſurrectione mortuorū.
Illi aūtqui pertinēt ad reſurrectio
nem vite. i. ad dexterā: ⁊ inter xpia
ni nois rhetia defigūtur: nō niſi i lit
tore. i. in fine ſeculi cū reſurrexerint
apparebūt. Ideo non valuerunt ſic
trahere rhetia: vt in nauem refun-
derent quos ceperāt piſces ſicut de

alijs dictū eſt. Habet aūt iſtos dexte
ros eccleſia poſt finez huius vite in
ſomno pacis: velut in ꝓfundo laten
tes donec ad litt⁹ rhete perueniat:
qđ in prima piſcatione duabus na=
uiculis: hoc iſto loco ducentis cubi=
tis tm̄: centū et centū exiſtimo figu=
ratum propter vtriuſqꝫ generis ele
ctos et circunciſionis et prepucij.
Tropo=logica ex poſitio. Beda. Uel per ducentos cubitos ge
mina charitatis virtus exprimitur.
per dilectionē eñ dei ꝛ proximi chri
ſto appropinquamus. Piſcis autez
aſſus eſt chriſtus paſſus. Ipſe late
re dignatus eſt in aquis generis hu
mani. Capi voluit laqueo noſtre no
ctis: et qui nobis fact⁹ eſt piſcis hu
manitate: extitit nobis panis nos
reficiens ſua diuinitate. Grego. Pe=
tro autē ſancta eccleſia eſt cōmiſſa.
ipſi ſpecialiter dicitur. Paſce oues
meas. qđ ergo poſtmodū aperit in
voce nūc ſignificatur in opere. Ipſe
enim piſces ad ſoliditatem littoris
pertrahit: qꝛ ſtabilitatem eterne pa
trie fidelibus oſtendit: hoc egit ver
bis: hoc epiſtolis: hoc agit quoti=
die miraculorū ſignis: ſed cum rhe
te magnis piſcibus plenū dicit: ad-
ditur et quātis. ꝛ hoc eſt qđ ſubdit.
Plenū magnis piſcibus: centū quin
quagintatribus. Auguſti. In alia
piſcatione numerus piſciū non ex=
primitur tanqꝫ illud ibi fiat qđ pre=
dictū eſt ꝑ prophetā. Annūciaui ꝛ lo
cutus ſum: multiplicati ſunt ſuꝑ nu
merū. Hic vero certus eſt numerus
cuius reddēda eſt ratio. Numerus
eñ qui legē ſignificat decē eſt ꝓpter
decalogū. Cū autē accedit ad legez
gratia. i. ad litterā ſpūs: quodā mo
do denario numero addit ſeptena=
rius: ſeptenario quippe numero ſi=
gnificatur ſpiritus ſctūs: ad quem ſi
gnificatio ꝓprie ꝑtinet. Primū eniz
in lege ſonuit ſanctificatio in die ſe=
ptimo. Iſaias etiā ꝓpheta eum com
mendat opere vel munere ſeptena=
rio. Cū itaqꝫ legis denario ſpūs ſan
ctus ꝑ ſeptenariū numerū accedit
fiunt. x. et. vij. qui numerus ab vno
vſqꝫ ad ſeipſum cōputatus omnib⁹:
creſcens ad centum quinquaginta
tres peruenit. Grego. Ducam⁹ etiā
per trigonū. x. et. ij. veniunt qnqua=
gintaunū. In quinquageſimo autē
anno cunctus populus ab omi ope
ratione quieſcebat: ſed vera requies
in vnitate eſt. vbi enim ſciſſura diui
ſionis eſt: vera requies non eſt. Au
guſti. Non ergo tātūmodo centum
quinquagintatres ſancti ad vitam
reſurrecturi ſignificant eternam: ſꝫ
oēs ad gratiā ſpūs pertinētes hoc
numero figurātur: qui etiam nume
rus ter habet quinquagenariū nu=
merum: et inſuper ipſa tria ꝓpter
myſteriū trinitatis. Quinquagena
rius autem multiplicatis ſeptē per Nūeri qnqge=narij rō myſtica
ſeptez ꝛ vnius adiectione cōpletur.
vnus autē additur: vt eos ſignificet
eſſe vnū. Nō autē fruſtra dictuz eſt
ꝙ erant magni. Cū eñ dixiſſet dñs.
Nō veni ſoluere legē: ſed implere:
daturus ſpm̄ vtiqꝫ per quē lex poſſet
impleri paucis verbis interpoſitis
ait. Qui fecerit ꝛ docuerit: magnus
vocabitur in regno celoꝝ. In prima
autē piſcatione rhete propter ſigni
ficanda ſciſmata rūpebat. hec vero
qm̄ in illa ſumma pace ſanctoꝝ nul
la erunt ſciſmata ꝑtinuit ad euāge=
liſtā conſequēter dicere. Et cuz tāti
eēnt. i. tam magni: nō eſt ſciſſuz rhe
te: tanqꝫ illud reſpiceret vbi ſciſſum
eſt: et in illius mali comparatiōe cō
mendaret hoc bonum.

¶ Dicit eis ieſus. Uenite pran
dete. Et nemo audebat diſcū=
bentiū interrogare euz: tu quis
es: ſcientes qꝛ dñs eſt. Et venit
ieſus ꝛ accepit panez et dabat
eis ꝛ piſcem ſimiliter. Hoc iam
tertio manifeſtatus eſt ieſus di
ſcipulis ſuis cum reſurrexiſſet
a mortuis.

¶ Augu. Peracta piſcatione domi=
nus eos ad prādiū vocat. vñ dr. Di.
eis ie. ve. pran. Chryſoſto. Hic qdez
nō dicit ꝙ comedit cum eis: ſꝫ lucas
hoc dicit. Hoc autē fiebat: nō vt na=
tura indigēte cibis de reliquo ſꝫ cō=

Corpoꝝ glīoſoꝝ conditio notatur

deſcēſione ad demōſtrationē reſur-
rectionis facta. Augu. xiij. de ciui.
dei. Corpora aūt iuſtoꝝ q̄ in reſurre
ctiōe futura ſunt: neq3 ligno vite in-
digebūt: quo fiat vt nullo morbo vl'
ſenectute inueterata moriātur: neq3
vllis aliis corꝑalibus nutrimentis:
q̄bus eſuriēdi atq3 ſitiēdi q̄liſcunq3
moleſtia deuitet: q̄m certo: ⁊ inuiola
bili mūere imortalitatis induētur.
vt nō niſi velint poſſibilitate nō ne-
ceſſitate veſcātur. nō em̄ ptās ſ3 ege
ſtas edēdi ⁊ bibēdi talib9 corporib9
auferet: ſicut ⁊ ſaluator nr̄ poſt re-
ſurrectionē iā quidē in ſpūali carne
ſ3 tñ vera: cibū ac potū cū diſcipulis
ſumpſit: nō alimētoꝝ indigētia: ſed
ea qua hoc poterat ptāte. Seq̄tur.
Et ne. au. diſ. inter. eū: tu q̄s es? ſci.
q2 dñs eſt. Ac ſi diceret. Augu. ſup
Jo. nemo audebat dubitare ꝙ ipſe
eſſet. Tanta enim erat euidentia ve
ritatis: vt eoꝝ non ſolū negare ſed
nec dubitare quidē vllus auderet:
quoniā ſi quiſq3 dubitaret vtiq3 in-
terrogaret. Chryſoſt. Uel hoc dicit:
quia de reliquo non ſimiliter cōfide
bant ei loqui vt prius: ſed cum ſilen
tio et reuerentia multa ſedebant at
tendentes in eum: et formā quidem
alteratā videntes et multa admira
tione plenam valde ſtupefacti vole
bant interrogare. Sed formido in
hoc ꝙ ſciebant ꝙ domin9 eſt detine
bat interrogationē: et ſolū comede-
bāt que ipſis dabat cū priori poteſta
te. hic autē non reſpicit in celū neq3
humana illa facit: oſtēdens quoniā
condeſcenſionis gratia fiebant. vn
de ſubdit. Et ve. ie. ⁊ acce. pa. ⁊ da.
eis et piſ. ſimiliter. Augu. Myſtice
aūt piſcis aſſus xp̄s eſt paſſus. Ipſe

Allegoria aſſi piſcis.

eſt et panis qui de celo deſcēdit. hic
incorporatur eccleſia ad participan
dū beatitudinē ſempiternā. ꝓpter
hoc dictū eſt. Afferte de piſcib9 quos
apprehēdidiſtis nūc: vt omnes qui
hanc ſpem gerimus per illum ſepte
nariū numerū diſcipuloꝝ per quem
poteſt in hoc loco noſtra vniuerſitas
intelligi figurata tanto ſacramento
nos comunicare noſſem9: et eidem
beatitudini ſociari. Grego. Per hoc
etiam ꝙ ſeptem diſcipulis vltimū
cōuiuium celebrat: eos tantūmodo
qui ſeptiformi gratia ſancti ſpirit9
pleni ſunt futuros ſecum in eterna
refectione denunciat. ſeptem quo-
q3 diebus omne hoc tempus euolui
tur et ſepe ſeptenario numero per-
fectio deſignatur. Illi ergo vltimo
conuiuio de preſentia veritatis epu
lantur: qui nunc perfectiōis ſtudio
terrena tranſcendūt. Chryſoſtom9.
Quia vero non continuo cum eis cō
uerſabatur neq3 ſimiliter vt prius:
ſubdit euangeliſta dicens. Hoc iam
tertio manifeſtatus eſt ieſus diſci-
pulis ſuis cum reſurrexiſſet a mor-
tuis. Auguſtin9. Quod non ad ipſas
demonſtrationes: ſed ad dies refer
re debemus: id eſt primo die cum re
ſurrexiſſet: et poſt dies octo quando
thomas vidit et credidit: et hoc die
quando hoc de piſcibus fecit: deīn
de quoties voluit vſq3 ad diem qua
drageſimum quo aſcendit in celū.
Auguſtinus de concor. euangel. In

Cathalog9 apparitionum.

uenimus autē apud quattuor euā
geliſtas decies commemoratum do
minum viſum eſſe poſt reſurrectio-
nem: ſemel ad monumentum a mu
lieribus: iterū eiſdem regredienti
bus a monumento in itinere: tertio
petro: quarto duobus euntibus in
caſtellum: quinto pluribus in hie-
ruſalem: vbi non erat thomas. ſexto
vbi vidit eum thomas: ſeptimo ad
mare tyberiadis. octauo omnibus
vndecim in monte galilee ſm̄ Mat
theum. ix. vt dicit Marcus nouiſſi
me recumbentibus: quia iam non
erāt in terra cum illo conuiuaturi.
decimo ipſo die aſcēſionis non iam
in terram ſed eleuatum in nube.

¶ Cū ergo prandiſſent dixit ſi
moni petro ieſus. Simō ioānis
diligis me plus his? Dicit ei.
Etiā dñe: tu ſcis q2 amo te. Di
cit ei. Paſce agnos meos. Di
cit ei iterū. Simō ioannis dili
gis me? Ait illi. Etiam dñe: tu

ſcis qꝛ amo te. Dicit ei iterum. Paſce agnos meos. Dicit ei ter tio. Simon ioannis amas me? Cōtriſtatus eſt petrus: quia di xit ei tertio: amas me. Et dixit ei. Domine tu oīa noſti: tu ſcis qꝛ amo te. Dicit ei. Paſce oues meas.

¶ Theophilus. Finito prandio cō miſſionem ouium mundi petro cō mendat. non alijs. vnde dicitur. Cuȝ ergo prandiſſent dicit ſimoni petro ieſus. Simon ioannis diligis me plus his? Auguſtinus. Sciens do minus interrogat. Sciebat enim dominus ꝙ non ſolum eum dilige ret: verumetiam ꝙ plus omnibus euȝ diligeret petrus. Alcuinus. Di citur autem ſimon ioannis: id eſt filius ioannis carnalis patris. My ſtice autem ſimon obediens: ioan nes gratia merito hoc nomine vo catur: id eſt obediens gratie dei: vt oſtendatur ꝙ ardentiori eum cha ritate amplectitur: non meriti hu mani: ſe diuini eſſe muneris. Augu ſtinus in ſermone paſſio. Cum au tem dominus moreretur timuit et negauit: reſurgens autem domin⁹ amorem inſeruit: timorem fugauit. nam quando negauit mori timuit: reſurgente domino quid timeret: in quo morteȝ mortuam reperiret? vn de ſequitur. Ait illi: etiam domine tu ſcis quia amo te. Confitenti autē amorē ſuū oues ſuas cōmendauit. vnde ſeqtur. Dicit ei: paſce agnos meos tanꝙ non eſſet. vbi oſtende ret petrus amorē ſuū in chriſtū niſi eſſet paſtor: fidelis ſub principe om nium paſtorum. Chryſo. Quod em̄ maxime omniuȝ tribuit nobis eam que deſuper eſt beniuolētiā eſt pri morū procuratio. Preteriens auteȝ domin⁹ alios petro de talibus loqui tur. eximius em̄ apoſtolorū erat pe trus: et os diſcipulorum et vertex colle gij: vnde ꝛ negatiōe deleta: cōmittit ei prelationē fratrū. Et negationeȝ quidem ei non exprobrat: ſed dicit.

Laus ſcti petri.

Si diligis me: preſiſte fratribus ꝛ feruentem amorē quē per omnia de monſtraſti: nūc oſtēde: ꝛ animā quā dixiſti te eſſe poſiturū pro me: hanc da pro ouib⁹ meis. Sequitur. Dicit ei iterum Simon ioannis diligis me? Ait illi. Etiam domine: tu ſcis quia amo te. Auguſtin⁹. Merito dicit̄ pe tro. Diligis me. ꝛ reſpōdet. Amo te. eicꝗ dicitur. Paſce agnos meos. vbi etiam demonſtratur vnum atꝗ idē eſſe amorem ꝛ dilectionē. nam etiam dn̄s nouiſſime non ait. Diligis me: ſꝫ amas me. Sequitur. Dicit ei ter tio. Simō ioānis amas me. Tertio vtrum petrus eum diligat dn̄s iter rogat. Redditur enim negationi tri ne trina ꝯfeſſio: ne minus amori lin gua ſeruiat ꝙ̄ timori: ꝛ pl⁹ vocē eliciuiſ ſe videat̄ mors iminens ꝙ̄ vita pn̄s. Chry. Tertio etiam interrogat ꝛ ter tio iniungit eadem: oſtendens ꝙ̄tuȝ appreciatur ꝑlationem propriarum ouiuȝ: ꝛ q̄ꝛ hoc eſt maxime ei⁹ amo ris ſignum. Theo. Ex tunc etiā in oleuit cōſuetudo: vt ter cōfiteantur qui veniunt ad baptiſmum. Chry. Deinde tertio interrogat⁹ conturba tus eſt. vnde ſequitur. Contriſta. eſt pe. quia di. ei ter. amas me. Rurſus formidans priora ne forte eſtimans ſe diligere ſi non diligat: corripiat̄ ſi cut ꝛ prius correptus eſt: multum ſe eſtimans forte: vnde ad ipſum chri ſtum refugit. vnde ſequitur. Et dicit ei. domine tu omnia ſcis: id eſt inef fabilia cordis preſentia et futura. Auguſtinus de verbis domini. In de ergo cōtriſtat⁹ eſt ꝙ ſepe interro gat⁹ eſſet ab eo qui ſciuerat qđ inter rogabat: ꝛ donauerat qđ audiebat. Ueraciter ergo rn̄dit: ꝛ de intimo cor dis ꝓtulit amātꝭ vocē dicēs. Tu ſcis qꝛ amo te. Aug. ſup ioan. Nō auteȝ addidit pl⁹ his. ꝟ. em̄ rn̄dit qđ de ſe ipſo ſciebat: nō. n. ꝙ̄tū ab alio quoli bet diligeret̄ ſcire poterat: q̄ cor alte rius videre nō poterat. Sequit̄. Di. ei. pa. oues meas. q. d. Sit amoris offīm paſcere dn̄icū gregeȝ. ſicut fuit timoris indicium negare paſtorem. Theophilus. Poteſt autē quis aūt

Rit⁹ ba ptiſmi.

gnare differentiam inter agnos et
oues. Agni ſunt qui introducuntur
oues vero perfecti. Alcui. Paſcere
autem oues eſt credentes in chriſto
ne a fide deficiant ↄfortare: terrena
ſubſidia: ſi neceſſe eſt ſubditis pro-
uidere: et exempla virtutum cū ver
bo predicationis impendere: aduer
ſariis obſiſtere. errantes ſubditos
corrigere. Auguſtinus. Qui hoc aūt
animo paſcunt oues chriſti: vt ſuas
velint eſſe non chriſti: ſe conuincun
tur amare non chriſtum: vel gloriā
di: vel dominādi: vel acquirendi cu-
piditate: nō obediendi ꝛ ſubueniēdi
ꝛ deo placēdi charitate. Non ḡ nos
ſed ipſum amemus: ꝛ in paſcendis
ouibus eius ea que ſunt eius: non
que noſtra ſunt queramus. quiſqꝫ
Paſto- res ma- li notāt. enim ſeipſum non deum amat non
amat ſe. qui enim non poteſt viue-
re de ſe moritur vtiqꝫ amando ſe. nō
ergo ſe amat: q̄ ne viuat ſe amat.
Cum vero ille diligitur de quo viui
tur: non ſe diligendo magis ſe dili-
git: qui propterea nō ſe diligit: vt eū
diligat de quo viuit. Auguſtinꝰ in
ſer. paſ. Extiterunt autem quidam
ſerui infideles: qui diuiſerunt gre-
gē chriſti: et furtis ſuis pecul[i]a ſibi
fecerunt: ꝛ audis eos dicere. Oues
mee ſūt ille. quid queris ad oues
meas: nō te inueniā ad oues meas:
ſic ꝛ nos dicamus meas: et illi dicāt
ſuas perdidit chriſtus oues ſuas.

¶ Amen amen dico tibi: Cum
eſſes iunior cingebas te: et am-
bulabas vbi volebas. Cum au
tem ſenueris: extendes manus
tuas: et alius te cinget: et ducet
quo tu non vis. Hoc autem di-
xit ſignificās qua morte clarifi-
caturus eſſet deum.

¶ Chryſoſtomus. Cum dixiſſet pe-
tro dominus de amore quem habe
bat ad ipſum: prenunciat ei martyriū
quod pro ipſo debebat ſuſtinere: eru
dire nos volens quomodo eū ama
re oportet. vnde dicit. Amen amen
dico tibi. Cū eſſes iu. cin. te. ꝛ ambu.
vbi vole. Meminit prioris vite: q: in
ſecularibus iuuenis quidem vilis
eſt: qui vero ſenuerit inutilis. In di Alia iu- uenis
uinis autem nō ita eſt: ſed cū ſuper
uenerit ſenectus: tūc virtus clarior alia ſe- nis offi cia.
tunc virilitas illuſtrior: in nullo ab
etate prohibita: quia ergo petrus
ſemper volebat in periculis eſſe cū
chriſto dicit ei: Confide: ita implebo
tuum deſiderium vt que paſſus nō
es iuuenis exiſtēs: oporteat te pati
ſenem. vnde ſequitur. Cum autem
ſenueris. Per quod oſtendit ꝙ neqꝫ
tūc iuuenis erat neqꝫ ſenex: ſed vir
perfectus. Origenes. ſup Matth.
Et attende ꝙ non facile inuenitur
quis ex eis qui apti fuerint ad hoc
opus: vt cito tranſeat de hac vita.
vnde nunc petro dicitur. Cum ſenu.
extendes manus tuas. Auguſti.
Hoc eſt crucifigeris. Ad hoc autem
vt venias: alius te ciget ꝛ ducet quo
non vis. Prius dixit quod fieret. et
deide quō fieret. nō ei crucifixus: ſꝫ
crucifigēdꝰ quo nollet ē ductꝰ. Solu-
tus quippe a corpe eſſe volebat cū
chriſto: ſꝫ ſi fieri poſſet preter mortis
moleſtiam vitam cōcupiſcebat eter
nam: ad quam moleſtiam nolēs ve
nit: ſed volens eam vicit: ꝛ reliquit
hunc infirmitatis affectum quo ne-
mo vult mori vſqꝫ adeo naturalem
vt cum beato petro nec ſenectus au
ferre potuerit: ſed moleſtia quantū
cūqꝫ ſit mortis debet eā vincere vis
amoris quo amatur ille: qui cum ſit
vita noſtra etiam mortem voluit fer
re pro nobis. Nā ſi nulla eſſet mor-
tis vel parua moleſtia: non eſſet tā
magna martyriꝫ gloria. Chryſoſto.
Dicit ergo. Quo non vis. propter
naturalem compaſſionem anime: q̄ Uita ob- bꝰ ama- bilis
inuita ſeparatur a corpore: deo hoc
vtiliter diſpēſante: vt non multi ſibi
mortem inferant violentam. deinde
erigens auditorem euangeliſta in-
duxit. Hoc autem dixit ſignificans
qua morte clarificaturus eēt deum
Non dixit. Moriturus eēt: vt diſcas
quoniam pati pro chriſto: gloria eſt
patientis ꝛ honor. Niſi autem certi
ficaretur animus quia vere deꝰ eſt

minime eius intuitu mortez tolera=
ret: quo ſit vt ſanctorum mors diuíe
ſit glorie certitudo . Auguſti . Hunc
inuenit exitum ille negator ⁊ ama=
tor: vt pro eius nomine perfecta di=
lectione moreretur: cū euo ſe morí=
turum peruerſa feſtinatione promi
ſerat. Hoc enim oportebat: vt prius
chriſtus pro patri ſalute: deinde pe
trus ꝑ chriſti predicatiōe moreref.

¶ Et cum hoc dixiſſet: dixit ei:
Sequere me. Conuerſus petr⁹
vidit illum diſcipulum quē dili
gebat ieſus ſequētem: qui et re
cubuit in cena ſupra pectus ei⁹
⁊ dixit: Domine quis ē qui tra=
det te? Hunc ergo cum vidiſſet
petrus dicit ieſu . Domine hic
autem quid? Dicit ei ieſus: Sic
eum volo manere donec veniā
Quid ad te? Tu me ſequere
Exijt ergo ſermo iſte inter fra=
tres: quia diſcipulus ille non
moritur . Et non dixit ei ieſus:
nō moritur: ſꝫ ſic eum volo ma=
nere donec veniā . quid ad te?

¶ Auguſtinus. Cū prenunciaſſet do
minus petro qua morte clarificatu=
rus eſſet eum: inuitat eum ad ſui ſe
quelam. vnde dicitur. Et cuꝫ hoc di.
di. ei. Sequere me. Cur diciꝫ petro.
Sequere me: nec dicitur ceteris qui
ſimul aderant: qui eum ſicut magi=
ſtrum diſcipuli ſequebantur? Sed ſi
ad paſſionem intelligendum eſt: nū
quid ſolus pro chriſtiana veritate
paſſus eſt petrus? nonne ibi erat ia
cobus qui ab herode manifeſtaf oc
ciſus? Verum aliquis dixerit. quo=
niam nō eſt iacobus crucifixus: me=
rito dictum eſſe petro. Sequere me:
qui non ſolum mortem: ſed ⁊ mortez
crucis ſicut chriſt⁹ expert⁹ eſt. Theo
phi. Audiens autem petrus qꝛ mor
tem pro chriſto paſſurus eſt: querit
de ioanne an moriatur. vnde ſequi=
tur. Conuerſus petrus vidit illū di=
ſcipulum quē diligebat ieſus ſequē
tem: qui recubuit in cena ſupra pe=
ctus ei⁹ ⁊ dixit: domine quis eſt qui
tradet te? Auguſtinus. Seipſum di
cit diſcipulum queꝫ diligebat ieſus:
quia ipſum pre ceteris ⁊ familiari⁹
diligebat: ita vt in cōuiuio ſupra pe
ctus ſuum diſcumbere faceret. Cre=
do vt iſtius euangelij quod per euꝫ
fuerat predicaturus: diuinā excellē
tiam hoc modo altius cōmendaret.
ſunt q̄ ſenſerint: et hi non ɔtēptibiles
ſacri eloquij tractatores a chriſto io
annem propterea plus amatum: qꝛ
ab ineunte pueritia caſtiſſim⁹ vixerit.
Seqͣ. Hūc ergo cū vidiſſet petr⁹ di=
xit ieſu . Domine hic autem quid?
Theo. i. nunquid nō morietur ⁊ ipſe?
vt quidam exponunt. Sequitur. Di
cit ei ie. Sic eum vo. ma. do. ve. quid
ad te? Aug. ⁊ repetitum eſt. Tu me
ſequere. tanq̄ ille ideo non ſequere
tur: quoniam euꝫ manere voluit do
nec veniat. Quis facile aliđ eſſe cre
dat q̄ qđ fratres crediderūt qui tūc
erant . Sequitur enim . Exijt ergo
ſer. iſte inter fra. qꝛ diſci. il. nō mori
tur. Sed hāc opinionē ioānes ipſe
abſtulit ſubdens. Et nō. dix. ie. non
mo. ſꝫ ſic eū vo. ma. do. ve. q̄d ad te?
Sꝫ cui placet adhuc reſiſtat ⁊ dicat
verum eſſe qđ ait ioannes: non di=
xiſſe dn̄m ꝙ diſcipulus ille non mo=
ritur: ſed hoc tamen ſignificatū eſſe
talibus verbis qualia euꝫ dixiſſe
narrauit. Theophilus. Uel dicet:
Chriſt⁹ nō negauit ioānē moriturū.
nam quicquid oritur moritur: ſed di
xit. Uolo eum manere id eſt viuere
vſq̄ ad mundi finem: ⁊ tunc pro me
patietur martyrium: et ideo fatenf
adhuc illum viuere: ab antichriſto
vero debere occidi: vna cum helia
predicaturum nomen chriſti. Sed ⁊
ſi aſſignetur eius ſepulchrum: vi=
uens quidem illud intrauit: poſtea
diſceſſit. Augu. Uel forte aliquis in
illo ſepulchro ei⁹ qđ eſt apud ephe=
ſum dormire potius eum: q̄ mortuū
iacere contendet: aſſumēs argumē=
tum: ꝙ illic terra ſenſim ſcaturire: ⁊
quaſi ebullire perhibetur: atq̄ hoc
eius anhelitu fieri pertinaciter aſſe

nerans. Sed cur eius diſcipulo quē
pre ceteris diligebat: ꝓ magno mu-
nere lōgū in corpore donauerit ſom
nū: cū beatū petrū per ingentē mar
tyrij gloriā ab onere corporis abſol
uerit: eiꝙ conceſſerit quod paulus
ſe concupiſcere dixerit. Cupio diſſol
ui et eſſe cū chriſto. Si aūt vere ibi
qđ ſemꝑ ſparſit fama aut iđ ſit: vt
eo modo cōmendet̃ ꝑcioſa mors ei⁹
qm̄ nō eā cōmendat martyriū: aut ꝓ
pter aliqđ aliđ qđ nos latet: manet
tn̄ q̄ſtio cur dixerit dn̄s de hoīe mo-
rituro. Sic eū vo. manere donec ve-
niā. Illud etiā mouet ad querendū
cur ioānē plus dilexerit dn̄s: cū ipm̄
dn̄m plus dilexerit petrus. Quātū
ipſe ſapio: melior eſt q̄ plus diligit
xp̄m: felicior eſt vero quē plus dili-
git xp̄s. facile rn̄deri: ſi iuſticiā libe
ratoris nr̄i queadmodū defenderē
ꝓuiderē. Aggrediar igit̃ de ſoluēda
q̄ſtiōe tā ingenti duas vitas ſibi di-
uinit⁹ ꝑdicatas nouit eccleſia: qua-
rū vna eſt in fide. altera in ſpe. Illa
ſignificata eſt per apoſtolū petrum
ꝓpter apoſtolat⁹ ſui primatū. Iſta
per ioānē. ideo illi dicit̃: Seq̄re me.
ꝑ imitationē. ſ. ꝑferēdi tꝑalia mala
de iſto vo dr̄: Sic eū vo. ma. donec ve
niā. q. d. Tu me ſeq̄re. ꝑ imitationē
ꝑferendi tꝑalia mala. ille maneat
donec ſempiterna venio redditurus
bona: qđ aptius dici pōt: ꝑfecta me
ſequat̃ actio informata mee paſſio-
nis exēplo. Inchoata vo ↄtēplatio
maneat donec venio: ꝑficienda cum
venero: qđ nō ſic intelligēdū eſt: q̄ſi
dixerit remanere. vl' ꝑmanere: ſꝫ ex
pectare: qm̄ qđ ꝑ eū ſignificat̃: cum
venerit xp̄s implebit̃. in hac autem
actiua vita q̄to magis xp̄m diligi-
mus: tāto facili⁹ liberamur a malo.
at ipſe nos min⁹ diligit quales nos
ſum⁹: ꝛ hinc ideo liberat: ne ſemper
tales ſimus: ibi vero amplius nos
diligit: qm̄ qđ ei diſpliceat: ꝛ qđ a no
bis auferat nō habebim⁹. Amet er
go eū petr⁹: vt ab iſta mortalitate li
beremur. amet̃ ab eo ioānes: vt in
illa immortalitate ſeruemur. Cur er
go ioānes minus eū diligebat q̄ pe-
tr⁹ ſi eā vitā ſignificabat: in qua eſt
multo amplius diligend⁹: niſi q2 ꝓ-
pterea dictū eſt: Uolo eū manere. i.
expectare: Donec veniā. qn̄ ꝛ ipſum
amorē: q̄ tunc multo amplior erit nō
dū habem⁹: ſed expectam⁹ futuꝝ: vt
dū ipſe venerit habeam⁹. Hoc ergo
per petrū ſignificatū eſt plus aman
tē: ſed minus amatū: q2 minus nos
amat xp̄s miſeros q̄ beatos: verita
tis āt cōtēplationē q̄lis tūc futura ē
minus amam⁹: q2 nunc nondū noui
m⁹ nec habem⁹. Nemo tn̄ iſtos in-
ſignes apoſtolos ſeparet: ꝛ l eo qđ ſi
gnificabat petr⁹ ābo erāt: ꝛ in eo qđ
ſignificabat ioannes ambo futuri
erāt. Glo. Uel aliter. Sic eū volo ma
nere. i. nolo eū ꝑ martyriū ↄſumma
re: ſꝫ expectare eū placidam abſolu
tionē carnis ſue: qn̄ ego veniēs reci
piā eū in eterna beatitudīe. Theo.
Uel aliter. Totū in hoc q̄ dicit dn̄s
petro. Seq̄re me: cūctorū fideliū p̄la
turā ei inſtituit. Simul aūt ꝛ ſequi
intelligas hic imitationem in cun-
ctis ꝛ verbis ꝛ operibus. oſt̄dit etiā
affectionē ad ipſuꝫ: q2 q̄ mobis aſtri
ctiores ſunt: hos ſequi nos volum⁹.
Chry. Si vo dixerit q̄s. q̄liter igit̃
iacobus thronū aſſumpſit hieroſo-
lymorū? Illud vtiꝙ dicā: qm̄ petrus
orbis terraꝝ ſtronizauit magiſtrū.
Sequit̃. Cōuerſus petrus vidit illū
diſcipulū ꝛc. Nō ſine cā r̄colit illā ac
cubationē. ſꝫ vt oſt̄dat q̄tā petr⁹ ha
bebat fiduciā poſt negationē. Qui
eñ in cena nō audebat interrogare
ſꝫ ioāni interrogationē ↄmiſit: huic
ꝛ ꝑpoſitura fratrū credita eſt: ꝛ non
ſolū nō ↄmittit alteri interrogare q̄
ad ipſum ꝑtinent: ſꝫ de reliquo ipſe
ꝓ alijs magiſtrū interrogat. Q2 igi
tur magna ei ꝑdixerat dn̄s: ꝛ orbem
terrarū cōmiſerat: ꝛ martyriū ꝑnun
ciauerat: ꝛ amorē ꝓteſtat⁹ eſt ā plio
rē: volēs ꝛ ioānē cōicatorē accipere
dixit. Hic aūt quid: q̄ſi diceret? Nō-
ne eadē nobiſcū veniet via? Ualde
enim ioannem amabat petrus: ꝛ ꝑ
euāgeliū oſtendit̃ eorū colligatio: et
in actibus apoſtolorū. Sic igit̃ nūc
vicē reddit petr⁹ ioanni. Eſtimās

Queſtio pulchra

Petri et ioannis cōparatio.

aūt eſſ velle interrogare de ſeipſo: nec audere: ipſe ꝓ eo ſuſcipit interrogationē. Quia ꝟo debebāt orbis terrarū procurationē accipere: nec oportebat eos de reliquo ſibiīnuicē eſſe ꝯiunctos: qđ eſſet dānū orbi terrarū: ꝓpterea dñs dicit ſm litteram grecā: Sic eū volo manere donec veniā: quid ad te? tu me ſequere. q.d. Opus tibi cōmiſſum attende ⁊ ꝑfice: hunc vero ſi voluero manere hic quid ad te? Theophi. Qđ vero dicit̄ cū venero: q̄dā ſic intellexerūt: ac ſi diceret: Quouſqꝫ contra iudeos q̄ me crucifixerunt: veniā percutiens illos bacculo romanorū. Aiunt em̄ hunc apoſtolū vſqꝫ ad veſpaſiani tēpus cū hieruſalē capiēda erat in locis illis cōuerſatū. Uel dicit: Dū venero id eſt dū hunc volens dirigā ad ꝑdicandū: te nāqꝫ nūc dirigo ad orbis pōtificatū: ⁊ in hoc ſeq̄re me: ipſe vero maneat hic donec ⁊ eū educam ſicut te. Chryſo. Deinde euangeliſta diſcipulorū opinionē ponit et corrigit: vt ſupra dictum eſt.

¶ Hic eſt diſcipulus ille qui teſtimonium perhibet de his: et ſcripſit hec. Et ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius. Sūt autem ⁊ alia multa que fecit ieſus: que ſi ſcribantur per ſingula: nec ipſum arbitror mūdum capere poſſe eos qui ſcribendi ſunt libros.

¶ Chry. Qꝛ ex multa certitudīe ſcripſit ioannes: nō refutat ſuīpſi⁹ teſtimoniū in mediū ferre. vñ dicit. Hic eſt diſcipul⁹ ille q̄ teſtimoniū perhibet de his. Cōſuetudo em̄ eſt: cū valde vera dicam⁹ noſtrū teſtimonium nō denegare: ⁊ multo magis ille qui ſpūſctō ſcribebat. vñ ⁊ alij apl'i dicebāt. Nos ſum⁹ teſtes horū. Sequit̄.

Euāgeliū ioannis nouiſſime ſcriptū.

Et ſcribebat hec. Qđ ipſe ſolus dicit qꝛ poſterior ad ſcribēdum venit xp̄o monēte. vñ ⁊ frequenter oſtēdit xp̄i ad ſe amorē: occulte inſinuās cauſaꝫ ex qua ad ſcribendū ꝓceſſit: ⁊ fide dignū faciēs hūc ſmonē a ſua dignitate. Sequit̄. Et ſcim⁹: qꝛ verū eſt teſtimoniū ei⁹. Oībus em̄ aderat: ⁊ neqꝫ cū crucifigeret̄ defuit. ⁊ mater ei cōmiſſa eſt: q̄ ſunt ſigna amoris: et ꝙ cū certitudīe ſciat oīa. Et ſi aliq̄ nō credāt: īducant̄ ad credendū ex hoc quod ſubdit̄. Sunt aūt ⁊ alia multa que fecit ieſus. Uñ manifeſtū eſt ꝙ nequaq̄ ſcripſi: vt xp̄o gratiā ꝑſtarē cū tot exiſtētib⁹ nō tot ſcripſerim q̄t ceteri: ſed horū plura reliq̄ cōtumelias ⁊ conuitia in mediū proponēs. Eſt aūt qui ad gloriā alteri⁹ ſcribit: oportet ecōtrario ea q̄ ſunt exprobabiliora tacere: q̄ vero ſunt clara proponere. Aug. Qđ aūt ſubdit. Que ſi ſcri. ꝑ ſin. nec ipſuꝫ arbi. mū. capere poſ. eos qui ſcribēdi ſunt libros. Nō ſpacio locorum credendum eſt mundum capere non poſſe: ſed capacitate legentiū comprehendi non poſſe: Quis ſalua rerū fide plerūqꝫ verba excedere videant̄ fidem qđ nō fit qñ aliq̄d qđ erat obſcurū vel dubiū exponit̄: ſꝫ quādo id quod apertū eſt vel augetur vel extenuatur: nec tamē a tramite ſignificande veritatis erratur: qm̄ ſic verba reꝫ que indicatur excedunt: vt voluntas loquētis. nec fallentis appareat. hunc loquēdi modū greco nomine hyperbolaꝫ vocant. qui modus ſicut in hoc loco ita in nonnullis alijs diuinis litteris inuenitur. Chryſo. Uel hoc referendum eſt ad eius potentiā qui faciebat virtutem. ſicut enim nobis facile eſt loqui: ita et illi: ⁊ multo facilius facere que volebat: quia ipſe eſt ſuꝑ omnia deus benedictus in ſecula ſeculorum Amen.

Sublimitas geſtorū chriſti.

¶ Finem ſortiuntur optatum aurei Cōmentarij Thome aquinatis in euāgeliū Joānis. opa magiſtri Guilhelmi huyon calchographi Lugd. commorantis: Impenſis vero honeſti viri Jacobi. q. Franciſci de Gionta florētini et ſociorum eius. Anno ſalutis. M. d. xx. xi. kal. decemb.

¶ Regeſtum.

a a a a. b b b b. c c c c. d d d d. e e e e. f f f f. g g g g. h h h h. i i i i. k k k k. l l l l. m m m m. n n n n. o o o o. p p p p. q q q q r r r r. s s s s. t t t t. v v v v. x x x x. Omnes ſunt quaterni.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google